

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**KISSA-İ ANTER (3. Cilt / H.1147 / 1b-205a)
[İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]**

Yüksek Lisans Tezi

Elif DEMİR

Danışman
Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Samsun, 2019

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**KISSA-İ ANTER (3. Cilt / H.1147 / 1b-205a)
[İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]**

Yüksek Lisans Tezi

Elif DEMİR

Danışman

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Bu çalışma, Türk Dil Kurumu tarafından desteklenmiştir.
Bu çalışmada Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nden verilen dijital görsellerden yararlanılmıştır.

Samsun, 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

04 / 07 / 2019

Elif DEMİR

TEZ KABUL VE ONAYI

Elif DEMİR tarafından hazırlanan *Kıssa-i Anter* (3. cilt / H.1147 / 1b-205a) *[İnceleme-Metin-Sözlük]* başlıklı bu çalışma, 04/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Avni ERDEMİR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim HAKSEVER

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

____/____/____

Enstitü Müdürü (*İmza ve Mühür*)

Prof. Dr. Bozkurt KOÇ

ÖZET

KISSA-İ ANTER (3. Cilt / H.1147 / 1b-205a)

[İNCELEME-METİN-SÖZLÜK]

Elif DEMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz/2019

Danışman: Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

Arap edebiyatında câhiliyye dönemi şâirlerinden olan ‘Antere b. Şeddâd, şairliğinin yanında bir köle olmasına rağmen kabilesini korumak adına gösterdiği kahramanlık ve cengâverlikle de tanınan önemli bir şahsiyettir. ‘Antere b. Şeddâd’ın hayatı ve Kıssa-i Anter, Doğu dünyasında olduğu kadar Batı dünyasında da büyük bir ilgiyle karşılanmış ve bu doğrultuda birçok çalışma yapılmıştır.

Kıssa-i Anter, sanata ve kültüre verdiği değerle tanınan Fâtih Sultan Mehmed’in de dikkatini çekmiş ve verdiği emir doğrultusunda 1447’de 3 cilt hâlinde Türkçeye tercüme edilmiştir. Mütercimi belli olmayan bu eser, Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınmış ve Osmanlı toplumunda büyük ilgiyle okunmuştur.

Çalışmamızın konusunu Kıssa-i Anter adlı eserin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde H. 1147 arşiv numarası ile kayıtlı 3. cildinin 1b-205a kısmının transkripsiyonlu metninin hazırlanması, söz konusu metnin incelenmesi, sözlüğünün hazırlanmasıyla birlikte Kıssa-i Anter ve esere konu olan Anter b. Şeddâd hakkında bilgi vermek oluşturmaktadır. Çalışmamızın temel amacı ise eseri Latin asıllı Türk alfabesine çevirerek eserin okunurluğuna katkıda bulunmak ve eseri Türk kamuoyununa kazandırmaktır.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünü Anter b. Şeddâd’ın hayatı, edebî kişiliği, Kıssa-i Anter ve tez konusu yapılan yazma nüsha hakkında bilgi vermek oluşturmaktadır. İkinci bölümde Kıssa-i Anter’in içerik bakımından incelenmesi ve imlâ hususiyetlerine dâir bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde Kıssa-i Anter’in 3. cildinin 1b-205a kısmının transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Dördüncü bölümünde ise çalışmamıza konu olan metne ait sözlük mevcuttur.

Anahtar Sözcükler: Kıssa, Anter, transkripsiyon, Eski Türk Edebiyatı.

ABSTRACT

QISSA-İ ANTAR (Volume 3 / H.1147 / 1b-205a)

[TEXT-ANALYSIS-DICTIONARY]

Elif DEMİR

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature, M.A., July/2019

Advisor: Prof. . Yavuz BAYRAM

"Antar ibn Shaddad", which is one of the poets of the period of jahiliyyah in Arabic literature, is an important figure who is also known for his bravery and warlike in order to protect his tribe despite being a slave alongside his poetry. "Antar ibn Shaddad"s life and "Qıssa-i Antar" were met with great interest both in the Eastern world as well as in the Western world and many studies were made in this direction.

Qıssa-i Antar, also attracted the attention of Sultan Mehmed the Conqueror, who was known for the value given to art and culture, and was translated to the Turkish in 3 volumes in 1447, on accordance with his order. This work, which the translator is unknown, was written in Old Anatolian Turkish and was read with great interest in Ottoman society.

The subject of our study consists of; to type and to examine the transcript text of part 1b-205a of 3rd volume of the work named "Qıssa-i Antar" which is recorded in the Topkapı Palace Museum Library with archive number of H. 1147, to prepare its vocabulary together with providing information about "Qıssa-i Antar" and "Antar b. Shaddad" who is subject to work. And the main purpose of our study is to contribute to its legibility by translating the work into the Latin based Turkish alphabet and to bring it back to the Turkish public.

There are 4 parts in our study, the first part consists of the information about the life of Antar b. Şeddâd, his literary personality, Qıssa-i Antar and its a Turkish copy. The second part consist of the examination of part 1b-205a of 3rd volume of Qıssa-i Antar in terms of content and the information about spelling features. In the third part, the transcript text of part 1b-205a of Volume 3 Qıssa-i Antar is available. And in the fourth part, the vocabulary prepared for our study is presented.

Key Words: Qıssa, Antar, transcript, Classical Turkish Literature.

ÖN SÖZ

Miladî VI. yüzyılda yaşamış Anter bin Şeddâd, kahramanlığının yanı sıra şairliğiyle de ün salarak yüzyıllar boyu İslâm âleminde sembol bir kişilik olmuştur. Hayatı etrafında oluşturulan hikâyeler, asırlar boyu kulaktan kulağa aktarılmış ve Arap dünyası kadar Batı dünyasının da dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bunun sonucunda Batı dünyasında Antere b. Şeddâd ve Kıssa-i Anter üzerine birçok çalışma yapılmıştır.

Kıssa-i Anter, sanata verdiği büyük değerle tanınan Fatih Sultan Mehmed tarafından 3 cilt hâlinde 1477'de Türkçeye de kazandırılmıştır. Bizi bu çalışmaya yönlendiren sebep de Fatih Sultan Mehmed gibi büyük bir padişah tarafından bu esere özel önem verilmesidir. Bu kıymetli eserin bir parçası üzerine çalışma yapmak biz de büyük bir heyecan ve çalışma isteği uyandırmıştır.

Bu önemli eserin bir parçasını Türk Edebiyatına yeniden kazandırırken 1. cildini doktora çalışması yapan kıymetli Arş. Gör. Muhammed İkbâl Güler'e öncelikle bu eserle bizi tanışma şerefine nâil ettiği ve metnin oluşturulmasının her aşamasında kıymetli vakitlerini ayırarak yardımlarını hiçbir vakit esirgemediği için teşekkürü bir borç bilirim. Lisans hayatımdan bugüne bildiği her şeyi büyük bir titizlikle bize aktarmaya gayret eden değerli hocam Prof. Dr. Yavuz Bayram'a sarf ettiği büyük özveri için bilhassa teşekkür ederim. Özellikle Arapça ile ilgili hususlarda başvurduğum kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Hasever hocama ayrıca teşekkür ederim. Bu güzel günlere kavuşmama vesile olan aileme, kıymetli anneme, her zaman maddi ve manevî desteğini üzerimden çekmeyen abime ve ablama minnetlerin en yücesiyle teşekkür ederim.

Evladı olmaktan her vakit gurur duyduğum, bu günlerimi göremeden kaybettiğim sevgili babama büyük bir hasret ve rahmet dileğiyle...

Elif DEMİR

Samsun-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	viii

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
3. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 Anter bin Şeddâd'ın Hayatı.....	3
1.2 Anter bin Şeddâd'ın Edebî Kişiliği.....	5
1.3 'Anter bin Şeddâd'ın Divanı ve Muallakası.....	6
1.4 Kıssa-i Anter b. Şeddâd b. Kırâd el-Absî.....	7
1.5 Nüsha Tavsîfi (H.1147).....	9

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 Hikâyenin İncelenmesi.....	11
2.2 İmlâ Hususiyetleri.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1 Metnin Kurulmasında Dikkat Edilen Hususlar	29
3.2 Çeviriyazılı Metin	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1 Sözlüğün Hazırlanmasında Dikkat Edilen Hususlar.....	332
4.2. Sözlük.....	333

SONUÇ.....	374

KAYNAKÇA.....	376

ÖZGEÇMİŞ	378

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça kökenli kelime/kelime grubu
bk.	: Bakınız
d.e.d.t.	: Devam eden doktora tezi
ET	: Erişim Tarihi
Far.	: Farsça kökenli kelime/kelime grubu
H.	: Hicri
M.	: Miladi
Moğ.	: Moğolca kökenli kelime/kelime grubu
Ö.	: Ölümü
T.	: Türkçe kökenli kelime/kelime grubu
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TSMK TYK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Kataloğu
vb.	: Ve benzeri
y.y.l.t.	: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi
Yun.	: Yunanca kökenli kelime/kelime grubu

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, a, ā, e, ı, i, o, ö, u, ü	ص	ş
ء	°	ض	ḍ, ḏ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ک	k, ñ, g, ğ
خ	ḫ	نگ	ng
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v / o, ö, u, ü, ū, ū, ō
ژ	j	ه	h / a, e
س	s	ی	y / ı, i, ī
ش	ş		

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi

Antere b. Şeddâd, kahramanlığı ve savaşçı kimliğiyle yüzyıllar boyu İslâm âleminde sembol bir kişi olmuştur. Hayatı etrafında oluşturulan hikâyeler asırlar boyu kulaktan kulağa aktarılmış ve nihâyetinde Batı dünyasının da dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bunun üzerine Batı dünyasında Antere bin Şeddâd ve Kıssa-i Anter üzerine birçok çalışma yapılmıştır.

Kıssa-i Anter, Anternâme veya Anter Hikâyesi adlarıyla da tanınan Siretü'l Antere'nin mütercimi bilinmeyen bir Türkçe tercümesi de mevcuttur. 1477'de Fâtih Sultan Mehmed'in emriyle yapılan bu tercümenin tamamı 3 cilt halinde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bizi bu çalışmaya yönelten unsur eserin Batı dünyasında olduğu gibi ülkemizde de değerini öne çıkarmak ve eseri Türk kamuoyuna kazandırmaktır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüzde herkesin okuyamadığı eski alfabeye yazılmış, Latin asıllı Türk alfabesine çevrilmeyi bekleyen sayısızca değerli eser mevcuttur. Büyük ve köklü bir edebiyata sahip olduğumuz bu eserlerin yeniden Türk dünyasına kazandırılmasıyla mümkündür. Bizim de Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmını seçmemizdeki öncelikli amaç, eski alfabeye yazılmış eseri Latin asıllı Türk alfabesine çevirerek okunurluğuna katkıda bulunmak ve eseri günümüze kazandırmaktır. Ayrıca kahramanlığıyla ve yaşadığı aşkla yüzyıllar boyu İslâm âleminde sembol bir kişilik oluşturan 'Antere b. Şeddâd'ın efsanevî hayatıyla ilgili bilgi vermek, metni transkribe ederek incelemek ve sözlük oluşturmak da alt amaçlarımızdandır.

3. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Tezimiz, Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmını metin olarak çözümleme, inceleme, sözlüğünün hazırlanması ve esere konu olan Antere b. Şeddâd hakkında bilgi vermeyi kapsamaktadır.

Tez çalışmamızın birinci bölümünde Anter bin Şeddâd'ın hayatı, edebî kişiliği ve Kıssa-i Anter hakkında bilgi verilip nüsha tavsîfi yapılmıştır. Tezimizin ikinci bölümünde Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmının olay örgüsü, şahıs kadrosu, kavim, kabile, mekân isimleri çıkarılmış ve metnin imlâ hususiyetleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise transkripsiyonlu metnin oluşturulmasında dikkat edilen hususlar ve transkripsiyonlu metin bulunmaktadır. Tezimizin son bölümünde ise sözlük çalışması yer almaktadır. En son olarak sonuç ve kaynakça bölümleriyle çalışma sonlandırılmıştır.

1 BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 Anter bin Şeddâd'ın Hayatı

Anter bin Şeddâd, mîlâdî VI. yüzyılda Necd'de dünyaya gelmiş savaşçı bir şâirdir. Kahramanlığıyla ve yaşadığı büyük aşkla tanınan şâirin neseb silsilesi birkaç şekilde rivâyet edilmiştir. Bu silsilelerden bir tanesi, 'Antere b. Şeddâd b. 'Amr b. Kırâd b. Mahzûm b. 'Avf b. Mâlik b. Gâlib b. Katia b. 'Abs b. Bağîd'dir.¹ Babası Necd'de yaşayan Abs kabilesinin önde gelen şahsiyetlerinden Şeddâd (veya Amr), annesi ise Habeşli bir câriye olan Zebîbe'dir. Şeddâd'ın onun dedesi ve amcası olduğuna dâir rivâyetler de vardır.² 'Anter'in doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Fakat câhiliye döneminde vukû bulan bazı olaylardan aktarılan rivâyetlerde 'Anter'e ait şiirlerin bulunması onun câhiliye döneminde yaşadığını işaret etmektedir. Şairin doksanlı yaşlarda, 605-615 yılları arasındaki bir tarihte, düşmanlarıyla yaptığı bir savaşta öldürüldüğü hesaba alındığında yaklaşık milâdî 520-530 yılları arasında doğduğu söylenebilir.³

Câhiliye döneminde melezlikleri sebebiyle kendilerine "Ağribetu'l-'Arab" (Arap Kargaları) lakabı verilen ve kahramanlıklarıyla ün salan üç zenci şahsiyetten birisi olan Anter, ayrıca bazı vasıflarından dolayı çeşitli lakaplarla da anılmıştır. Her dâim insanların yardımına koştuğu ve Arapların ünlü süvarilerinden biri olduğu için "Antere el-Fevâris", düşmana gece karanlığında saldırabildiği için "Ebu'l-Muğallis", dudağının alt kısmı yarık olduğu için "Antere el-Felhâ" ve amcasının kızı Able'ye olan büyük aşkı sebebiyle de "Ebû 'Able" lakabı en önemli olanlarıdır.⁴

Anter, câriye bir anneden dünyaya gelmesi sebebiyle köle sayılmaktadır. Arap kabile geleneğine göre ise cariyeden dünyaya gelen melez çocukların, babalarının kabul ve itirafı gerçekleşmeden kölelikten azâd edilmeleri ve babalarının soylarından sayılmaları mümkün değildir. Kölelerin özgürlüklerini elde edebilmeleri için büyük başarılar göstermeleri gerekmektedir.⁵ Anter'in bu köleliği, küçük yaştan beri

¹ Yakup Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, (y.y.l.t.), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Aralık 2015, s. 19.

² Cemâl Muhtar, "Antere", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. III, İstanbul 1991, s. 237.

³ Göçemen, " 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması", *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.10, Aralık 2015, s. 49.

⁴ Göçemen, " 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması", s. 48.

⁵ Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 20.

sevmekte olduğu amcasının kızı Able ile evlenmesine de engel teşkil ediyordu.⁶ Özgürlüğünü elde edip sevdiği kıza kavuşabilmesi için bazı başarılar göstermesi ve babası tarafından oğul olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Nitekim bir gün Abs kabilesinin bazı Arap kabilelerinin hücumuna uğrayıp yağmalanması ve o esnada Able'nin de kaçırılmış olması Anter'e kendini ispat etmesi için iyi bir vesile olmuştur.⁷ Saldırı esnasında babası Şeddâd Anter'e: "Hücum et!" der. Fakat Anter, "Bir köle nasıl savaşağını bilmez; onun işi develerden süt sağlamak ve onların memelerini bağlamaktır." diyerek çarpışmaya girmeyi kabul etmez. Bunun üzerine babası; "Hücum et, hürsün!" der. Bu söz üzerine muharebeye katılan Anter, büyük başarılar gösterir ve özgürlüğüne kavuşur.⁸ Gösterdiği kahramanlığa rağmen sevdiği kıızı yine de ona vermediklerine veya birçok eziyet çektikten sonra Able ile evlendiğine dair farklı rivâyetler vardır.⁹

Anter'in cesaretinin yanında gönlünün de zengin olduğu, savaşlarda ganimetlerden hiçbir zaman pay almadığı rivâyet edilir. Ganimet için savaşmayı basitlik olarak gören Anter'in savaşmaktaki amacı kabilesini düşman saldırılarından korumak, şanını, şerefini yüceltmek ve kendisini Able'ye kanıtlamaktır. Nitekim Anter, bu güzel huyunu şu şekilde ifâde etmiştir: "Ey Mâlik'in kıızı! Eğer bilmiyorsan atlılara sorsaydın ya! Savaşa tanık olanlar, benim savaşa atıldığımı, ganimet dağıtılırken de geri durduğumu söylerlerdi."¹⁰

Anter'in kabilesi için yaptığı fedakârlıklar ve kahramanlıklar, kabilesi tarafından hiçbir zaman takdir edilmemiş ve Anter, hiçbir vakit kabilesinden âdil bir muamele görmemiştir. Kabilesi tarafından sadece barış günlerinde hatırlanmış, savaş ve huzur günlerinde ise hep bir köle muâmelesi görerek aşağılanmış. Kabilesinin Anter'e karşı olan bu tutumu, hayatı boyunca ona, kölelik ve özgürlük arasında hep bir gelgit yaşatmıştır. 'Anter, bu durumu şiirlerinde şu şekilde ifâde etmiştir: "Barış

⁶ Muhtar, "Antere", s. 237.

⁷ Muhtar, "Antere", s. 237.

⁸ Süleyman Tülüçü, "Muallaka Şâirlerinden Antere", *EKEV Akademi Dergisi*, S.4, Erzurum Mayıs 1999, s. 16.

⁹ Muhtar, "Antere", s.237.

¹⁰ Göçemen, " 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması", s. 51.

zamanı beni ‘Ey Zebîbe’nin oğlu’, atların çarpıştığı savaş zamanında da ‘Ey Soyluların oğlu’ diye çağırıyorlar”.¹¹

Anter, Able’ye kavuşmak ve kabilesini korumak için düşmanlarıyla yaptığı amansız savaşlarla geçen 90 yıllık ömrünü, 605-615 yılları arasında bir tarihte, yaşlıları gibi evinde oturmak yerine, bir savaş meydanında cenk ederken noktalamıştır.¹²

1.2 Anter bin Şeddâd’ın Edebî Kişiliği

Câhiliye döneminin muallaka şairlerinden beşincisi olan ‘Anter, birçok edebiyatçıya tarafından yaşadığı dönemin en ünlü ve Arapların en büyük hamâset şâiri olarak kabul edilmiştir. ‘Anter, cenk meydanlarında süvarilerin, şiirde de hamâset şâirlerinin efendisidir.¹³ Anter aynı zamanda Arap menkıbelerinde, şiirlerindeki aşk ve hamâsî olmak üzere iki yönüyle, Ahd-i Atık’teki Samson’a ve Yunan mitolojisindeki Herkül’e benzetilmiştir.¹⁴

Araplar, kahramanca savaşan, saygıda hiçbir vakit kusur etmeyen aynı zamanda şiir söyleyen şâirlere “eş-Şu‘arâu’l Fursân” yani “Süvari Şairler” adını vermişlerdir. Câhiliye döneminin bu kahraman süvari şairlerinden biri olan Anter, muallaka şâiri olmasının yanında el-Asma‘î (ö. 216/831) dahil birçok Arap edebiyat tarihçisi tarafından “Eş‘aru’l-Fursân” yani “Süvarilerin en yetenekli şâiri” olma vasfına layık görülmesi, onun ne kadar önemli ve değerli bir şâir olduğunun göstergesidir.¹⁵

Anter’i döneminin şâirlerinden ayıran en önemli vasfı özgürlüğe ve sahip olduğu değerlere sıkı sıkıya bağlı olmasıdır. Özgürlüğe olan tutkusunun arkasında Able olduğu için o bir nevi özgürlüğe âşıktır.¹⁶

Anter’in bir başka önemli özelliği de örf ve adetlere sıkı sıkıya bağlı olunduğu kabile hayatında, nefsinin isteklerine karşı koyabilmesidir. İslâm öncesi Arap

¹¹ Göçemen, *Muallaka Şairi ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 22.

¹² Göçemen, *Muallaka Şairi ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 27.

¹³ Göçemen, “ ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması,” s. 54.

¹⁴ Tülücü, “Muallaka Şâirlerinden Antere”, s. 15.

¹⁵ Göçemen, “ ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması, s 47.

¹⁶ Göçemen, *Muallaka Şairi ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 29.

toplumunda yaşamış İmruu'l-Kays, Tarafe, el-A'şâ gibi şâirler sarhoş olana kadar içmişler, kadınlarla ilgili iffetsiz şiirler söylemişlerdir. Ancak 'Anter, içtiğinde asla içkinin kendisini ele geçirmesine izin vermemiş, şiirlerinde de edebî aşacak sözler söylemeyerek aşkını saf bir şekilde dile getirmiştir.¹⁷

1.3 'Anter bin Şeddâd'ın Divanı ve Muallakası

1.3.1 'Anter bin Şeddâd'ın Divanı

“Arap kütüphanesinde kimi basılmış, kimi hala el yazması olan, kiminin tahkiki yapılmış ve kimi de hala sade metin şeklinde bulunan Anter'e ait divanın nüshaları mevcuttur. Anter'in divanındaki şiirlerin çoğu iffetli gazel, hamâset, savaş tasviri ve övünme üzerinedir”.¹⁸ Ancak bu şiirlerin kendisine ait olup olmadığı konusunda şüpheler mevcuttur. Bu şiirler içerisinde Anter'e ait olduğuna hiç şüphe bulunmayan şiirler olduğu gibi râvilerin ve hikâyecilerin çokca aktarmalarından dolayı bazı râviler tarafından uydurulan ve Anter'e dayandırılan şiirlerin varlığı da bilgiler arasındadır.¹⁹

1.3.2 'Anter bin Şeddâd'ın Muallakası

Mu'allakât, “câhiliye döneminde yedi (veya on) şaire ait seçkin kaside koleksiyonuna verilen addır”.²⁰ Anter'in divanının en seçkin kasidesi, “el-Mühezzabe” olarak adlandırılan muallakasıdır. 'Anter'in “kâmil” bahrinde olan muallakası baştan sona kadar gazel ve kahramanlık temalı beyitlerden oluşurken Anter, şiirinin ilk yarısında aşk ve aşka dâir anılarını, ikinci yarısında ise kahramanlığını, cesaretini, cömertliğini ve iffetini dile getirmektedir.²¹ Râviler, Anter'in muallakasının beyit sayısında da fikir birliğinde değildir. 75 beyit, 105 beyit olduğunu belirten isimler olsa da en kabul olanı muallakanın 80 beyitten fazla olmadığını belirten rivâyetlerdir.²²

¹⁷ Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 26-27.

¹⁸ Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 30.

¹⁹ Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 30.

²⁰ Tülücü, “Muallakât”, *DİA*, C. 30, 2005, s. 310.

²¹ Tülücü, “Muallaka Şâirlerinden Antere”, s. 18; Yakup Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 36.

²² Göçemen, *Muallaka Şairi 'Antere b. Şeddâd'ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, s. 36.

1.4 Kıssa-i Anter b. Şeddâd b. Kırâd el-Absî

Kıssa-i Anter, “Arap şâiri Anter’in hayatı etrafında teşekkül etmiş bir Arap kahramanlık hikâyesidir”.²³ Anter kıssasının ilk defa kim tarafından ve hangi tarihte teşkil edildiği tam olarak bilinmemektedir. Her ne kadar eserde, hikâyenin anlatımı sırasında derleyenin Anter’den iki yüzyıl sonra yaşamış bulunan Asmaî (ö. 216/831) olduğu dile getirilse de hikâye Asmaî’nin ölümüyle bitmeyip milâdî XII. yüzyıla kadar kıssaya yapılan ilâveler devam etmiştir.²⁴ Anter’e ait haberlerin tutarlı bir hikâye haline getirilişi ile ilgili bir diğer rivâyet de şöyledir: Fâtımî halifelerinden Azîz Billâh’ın (975-996) Mısır’daki hilâfeti sırasında sarayla ilgili can sıkıcı haberlerin yayılması üzerine, halkın dikkatini başka tarafa yöneltmek ve dedikoduları unutturmak istemiştir. Bu sebeple halife, dönemin tanınmış edîbi Yûsuf b. İsmâil’den halkın ilgisini çekecek sürükleyici hikâyeler yazmasını talep etmiştir. Bunun üzerine Ebû Ubeyde, İbn Hişâm ve Asmaî gibi birçok edîbin rivâyet ettiği hikâyeleri ezbere bilen Yûsuf b. İsmâil, toplamda yetmiş iki kitaptan oluşan ve her kitabın sonundaki hikâye bir sonraki hikâyeye ustaca bağlanarak bir seri kıssa yazmaya başlamış, nihâyetinde de Antere kıssası denilen eser ortaya çıkmıştır. Ayrıca tabip Ebû’l-Müeyyed Muhammed el-Cezerî de (milâdî XII. yüzyıl) bu hikâyeleri bir araya getirenlerdendir ve bu sebeple el-Anterî diye tanınmıştır.²⁵ Cemâl Muhtar, İslam Ansiklopedisi’nin "Antere Kıssası" başlıklı maddesinde eserin içeriğiyle ilgili şu bilgileri vermektedir:

Antere kıssasının başlangıcı, cengâver Arap ruhunu aksettirmek maksadıyla Câhiliye devrinin önemli olaylarını ve şahsiyetlerini kapsayacak şekilde eski tarihlere kadar gider. Eserde, Sudan melikinin kızı olduğu sonradan anlaşılabilecek olan Antere’nin annesi Zebîbe’nin, bir savaş sırasında babası Şeddâd tarafından esir alınışı ve onunla evlenmesinden söz edildikten sonra Antere’nin tanıtımı yapılır. Burada verilen bilgilere göre daha bebekken çok güçlü ve hareketli olan Antere en sağlam kundak bezlerini bile parçalardı; iki yaşında çadırı yıkmış, dört yaşında iken bir köpeği, dokuz yaşında iken bir kurdu, genç bir çobanken de bir arslanı öldürmüştü. Daha sonra eserde, bir câriyeden doğduğu için kendisi de bir köle sayılan bu yiğidin hürriyetini elde etmesi, amcasının kızı Able’ye olan aşkı, ona kavuşabilmek için başarması şart koşulan zor ve tehlikeli birçok maceraya girişmesi anlatılır. Eserde anlatılanlara göre Hayber yahudilerini perişan eden kahraman, Arap yarımadasının dışına çıkararak Irak, Suriye, İran, Kuzey Afrika ve İspanya vezir ve krallarıyla da tanışmıştır. Bu arada Hz. İbrâhim, Hz. Peygamber ve Hz. Ali’ye dair bazı rivayetlerin de yer aldığı eserde Câhiliye döneminden İslâmî döneme geçilmek üzere olan bir devirde sergilediği erdemli yaşayışıyla Antere,

²³ Cemâl Muhtar, “Antere Kıssası”, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. III, İstanbul 1991, s. 237.

²⁴ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 237.

²⁵ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 237-238.

İslâmiyet'in gelişini hazırlayan bir kahraman hüviyetine büründürülür ve özellikle yukarıda adı geçen ülkelerde âdeta İslâm fetihlerinin sembolü haline getirilir. Eser, Antere'nin İran'daki maceralarını anlatırken tarihiyle, savaşlarıyla, kral saraylarındaki âdet ve an'aneleriyle dönemin İran hayatı hakkında ayrıntılı bilgiler verir. Bu durum, güçlü bir İranlı yazarın esere ilâveler yapmış olabileceği ihtimalini hatıra getirmektedir. Antere kıssasında kahramanın Bizans, Fransa ve Roma saraylarının ileri gelenleriyle ilgili olarak anlatılan maceraları onu Mısır'a, hatta Sudan ve Hindistan'a kadar götürür. Bu münasebetle Suriye ve Bizans'taki Hristiyanlar ile Haçlılar'ın durumları, kilise âdet ve an'aneleri, papazların kıyafet ve yaşayışları, dinlerinin özellikleri, eserin yazıldığı dönemdeki Hristiyanların Müslümanlarla ilgili yanlış kanaatleri hakkında bilgiler verilir.²⁶

Antere kıssası, içerisinde geçen şehirlerin, bölgelerin, ülkelerin o zamandaki sosyal yapılarını, gelenek ve kültürlerini büyük oranda yansıtmaları bakımından da büyük önem taşımaktadır. Hz. Peygamber devrinde ve daha sonraki dönemlerde yapılan savaşlarda, askeri coşturmak için anlatılan kıssalar arasında Anter ile ilgili sözlü kahramanlık hikâyeleri büyük bir önem arz etmektedir.²⁷ Anter'ın köle bir anneden doğması ve bu sebeple onun da köle sayılmasına rağmen esirliğe boyun eğmeyip hürriyeti için mücadele etmesi, ayrıca mükemmel bir şâir ve çok iyi bir süvârî olması, aynı zamanda Hz. Peygamber'e atfen “Bana bahsedilen a'râbilerden yalnız Antere'yi tanımak isterdim.” dediğinin rivayet edilmesi halkın bir kahramandan aradığı bütün vasıfları ona kazandırmış ve böylece Antere kıssası, İslâm dünyasının beş yüzyıl boyunca düşmanları karşısında kazandığı zaferlerin âdeta bir sembolü haline gelmiştir.²⁸ İçinde 5000 beyti bulan manzum bölümlerin de bulunduğu Antere kıssası ile Binbir Gece Masalları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda Binbir Gece Masallarının kadınlara, çocuklara ve şehirlilere; Antere kıssasının ise daha çok erkeklere ve bedevîlere hitap ettiği kanaatine varılmıştır.²⁹

Antere kıssası metinleri arasında en hacimli olanı es-Sîretü'l-Hicâziyye adlı metindir. Bâbil metni (es-Sîretü'l-İrâkıyye) ile Suriye metni (es-Sîretü's-Şâmiyye) daha kısadır. Antere kıssası, Hicaz metni temel alınarak Kahire'de (1306-1311) otuz iki cüz halinde, Beyrut'ta ise 1. baskısı (1869-1871) 154 cüz, 2. baskısı (1883-1885) altı cilt halinde yayımlanmıştır. Bu eserin tamamı, bazı mütercimler tarafından da bir

²⁶ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

²⁷ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

²⁸ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

²⁹ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

kısmı Fransızca ve İngilizceye tercüme edilmiştir. Tercüme edilen bu eserler Avrupa’da büyük bir ilgi görerek merakla okunmuştur.”³⁰

Antere hikâyesi müzisyenlerin de dikkatini çekmeyi başarmış ve onları bu alanda çalışmalar yapmaya sevk etmiştir. Antere meraklılarından Rimsky-Korsakov 1874’te Antar adlı senfonik bir şiir bestelemiştir. Şukrî Gânim ise bu bestenin ilk dört kısmını drama haline getirerek 1910’da Odéon Tiyatrosu’nda sahnelenmiştir. Adı geçen oyunu İzzet Melih [Devrim] Türkçeye tercüme etmiştir (Antere, İstanbul 1327/1911). Bu tercüme İnci Koçak tarafından sadeleştirilmiş ve eser Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları arasından aynı adla yayımlanmıştır (1983).³¹

1.5 Nüsha Tavsîfi (H.1147)

Anter’in kahramanlıklarını ve aşk mâceralarını anlatan Siretü’l Antere’nin el yazması halinde bulunan ve Kıssa-i Anter, Anternâme veya Anter Hikâyesi adlarıyla bilinen fakat mütercimi bilinmeyen bir Türkçe tercümesi de mevcuttur.³² 1477’de Fâtiḥ Sultan Mehmed’in emriyle yapılan bu tercümenin tamamı 3 cilt halinde Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Öncesi ve sonrası mevcut olmayan muhtelif ciltler de bu kütüphanede mevcuttur. Eserde manzum bölümler Türkçeye tercüme edilmeyip Arapça asılları ile tercüme alınmıştır. Bu eserin farklı ciltlerini muhtelif isimlerle kütüphanelerde görmek mümkündür. Yapılan araştırmalar neticesinde tespit edilen nüsha sayısı 35’tir.³³

Tez konumuzu oluşturan yazma nüsha, tercümenin 3. cildidir. 340x240 mm. ölçülerinde, 614 varak olan yazmanın bazı sayfaları 22 ya da 24 satır olsa da genel itibarıyla 23 satırdır ve 3 buçuk varak haricinde kalan yerlerin hepsi harekelidir. Aharlı kâğıt üzerine nesih hatla yazılmış olan eser 150 mm. uzunluğundadır. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı sayfasında eserin siyah renkli olduğu belirtilmiştir. Bu bilgi yanlıştır. Zîrâ eserin miklepli ve şemseli kahverengi deri cildi vardır. Cildin kapağında yaldızlama yoktur. Eser birden fazla hattat tarafından yazılmıştır.

³⁰ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

³¹ Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

³² Muhtar, “Antere Kıssası”, s. 238.

³³ Nüshanın tanıtımında, Muhammed İkbâl Güler tarafından hazırlanan “Kıssa-i Anter (1. Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]” başlıklı doktora tezinden yararlanılmıştır.

Eserin her varağının ön yüzünün solt üst köşesinde Arap rakamları ile yapılmış numaralandırma mevcuttur. Zahriyyenin sol üst köşesinde II. Bâyezîd'in mührü bulunmaktadır. 3a numaralı sayfanın sol üst köşesinde ise III. Ahmed'e ait mühür bulunmaktadır.

Zahriyyenin ortasında sülüs hatla ve kırmızı mürekkeple eserin ismini ve 3. cilt olduğunu belirten bir başlık bulunmaktadır. Bu başlık şu şekildedir: “*El-mücelledüs-şâlişü min Kışşati 'Anter bin Şeddâd bin Kırâd el-'Absî*”. Bu başlığın üstünde ise siyah mürekkeple yazılmış “*El-mücelledüs-şâliş vehüve'l-aḥîr min Kitābi Fāhir fî-
Kışşati 'Anter bi't-Türkiyyeti fi't-tevārîh*” ifadeli başka bir başlık bulunmaktadır. Bu sayfanın sağ alt köşesinde ise iki damga bulunmaktadır. Biri “*hazine*” yazılı bir damga, diğeri ise eserin 1147 arşiv numarası ile Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Koğuşu'da olduğunu belirten damgadır.

Eserde yer yer sahh kayıtları mevcuttur. Eserde “*râvî eydür, Asma'î eydür*” gibi ifâdeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin içinde Arapça yazılmış manzum kısımlar da bulunmaktadır. Eser genel itibariyle rakabe kaydına sahiptir. Yani eserin her varağının sağ alt köşesine bir sonraki sayfanın ilk kelimesi yazılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 Hikâyenin İncelenmesi

2.1.1 Şahıs Kadrosu

Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmında bulunan zengin şahıs kadrosu, Hikâyenin Genelinde Yer Alan Karakterler ve Hikâyede Adı Geçen Diğer Kahramanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Şahısların lakapları isimlerinin yanına () parantez içerisinde belirtilmiştir.

2.1.1.1 Hikâyenin Genelinde Yer Alan Kahramanlar

Abbâs ibni Mirdâs: Düreyd kabilesi bahadırlarından.

Abdu'l-Muttalib: Mekke'de yaşayan Arap ulularından olan karakter.

Âbid: Şâm nâyibi.

Able: Anter'in amcasının kızı ve hem de sevdiği kişi.

Alkame bin Seyfû's-Sa'lebî (Kılâgu'l-Ezân): Benî Kahtân'ın meşhur bahadırlarından olup Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden biri.

Âmir ibni Tufeyl: Benî Âmir lideri.

Ammâre: Anter esir olduğunda Able'ye göz koyan kişi.

Amr bin Ecdem: Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden biri.

Amr bin Hind: Melik Numân'ın kardeşi.

Amr bin Ma'dî Kereb: Benî Zübeyd kabilesinin meşhur bahadırlarından.

Amr bin Nufeyle: Melik Nu'mân'ın veziri.

Amr bin Külsûm: Muallaka şairlerinden.

Amr: Mâlik ibni Kırâd'ın oğlu, Able'nin kardeşi.

Anter bin Şeddâd: Hikâyenin başkahramanı.

Anûşîrvân: Melik Kîsrî'nin oğlu.

Ardeşîr: Melik Kîsrî'nin oğlu.

Ayâs ibni Kubeysa: Huzâvend'in ser-leşkeri.

Bâbun bin Karân: Melik Huzâvend'in kuvvetli pehlivanlarından.

Bâm bin Andem: Gavar'ın bahadır askerlerinden.

Büzürcmihr: Melik Kisrî'nin veziri.

Câbir ibni Esed: Arapların öncülerinden.

Cebârîn Sahr-ı İsrâîl (Cebbâr bin Sahr): Hayber Kalesi bahadırlarından olup Anter'in babasını öldüren karakter.

Cemâne: Melik Kays'ın kızı.

Cerîr: Anter'in kardeşi

Cevâmerd (Farisü'n-nâr): Kardeşi Hânî tarafından öldürülen Melik Kisrî askeri.

Demûk: Levnü'z-Zülâm ashabından.

Disâr ibni Revk: Düreyd kabilesi bahadırlarından.

Düreyd ibni es-Simma: Benî Cüşem kabilesinin lideri.

Ebû Sehl: Anter'e esîr düşen oğullarını kurtarmada yardım eden yahudi.

Ebu'd-devh: Sebî' bin Hâris'in yeğeni ve ona düşman olan karakter.

Esed ü Zîbâl: Benî Fezâre ulularından.

Esmâ: Mecîd'in eşi.

Esved: Melik Nu'mân'ın kardeşi.

Fernâs bin Hârûn: Meyşâ'nın akıl danıştığı şeyhi.

Gamra: Benî Kuza'a kabilesinden olup Gazûb'un annesi olan karakter.

Gavâr bin Dînâr: Levnü'z-Zülâm'ın amcasının oğlu.

Gazûb: Anter'in Gamra bint-i Fâyiz'den olan oğlu.

Halîme Hatun: Sebî' bin Hâris'in kızı, Ebu'd-devh'in de sevdiği kız.

Hânî bin Mes'ud: Benî Şeybân kabilesi meşhur bahadırlarından, Melik Nu'mân'ın en büyük yardımcısı olup her zaman Melik Numân için savaşmış karakter.

Harb bin Mutâ'in: Süveyd bin Âzid kavminden.

Hâris ibni Hilzete'l-Yeşkürî: Yeşkür kabilesinden olup muallaka şâirlerinden olan karakter.

Hâris ibni Semr: Melik Kayser'in askeri.

Hâris: Melik Kays'ın kardeşi.

Hayyân bin Ma'bed: Melik Kısırî'nin hâkim kişilerinden.

Heccâr ibni Âmir: Melik Nu'mân'ın en güçlü askerlerinden.

Hıdâş: Esmâ'nın babası

Hırka: Melik Numân'ın kız kardeşi.

Hısn ibni Huzeyfe: Benî Fezâre kabilesinden ve Melik Esved'in eşinin de kardeşinin oğlu olan karakter.

Hifâf ibni Nedbe: Düreyd kabilesi bahadırlarından.

Hümâm: U'cûbetü'z-Zamân'ın babası.

İmru'u'l-Kays (İmru'u'l-Kays bin Hâce'l-Kindî): Muallaka şâirlerinden.

Karâveş: Melik Kays'ın amcasının oğlu.

Kays (Melik Kays): Benî Abs lideri, Melik Numân'ın eşi, Müterrice'denin kardeşi.

Kays ibni Mes'ûd (Zi'l-ceddeyn): Hanî bin Mes'ûd'un dayısı.

Kayser (Melik-i Rûm): Roma imparatoru.

Kebeşe: Melik Kays'ın kızı.

Kevkebe: Ebcer'in oğlu.

Keykubâd (Kubâd): Melik Kısırî'nin oğlu.

Kısırî (Melik Kısırî-Kısra-Huzâvend): İran imparatoru.

Küstâsib: Acem askerlerine liderlik yapan İsfahân'lı bir pehlivan kişi.

Lebîd ibni Rebî'a-(y)ı 'Âmirî: Muallaka şâirlerinden.

Lebîs: Ma'di Kereb'in eşi.

Levnü'z-Zülâm: Karaların lideri.

Mahbûb: Levnü'z-Zülâm'ın ulağı.

Mâlik ibni Kırâd: Anter'in amcası.

Mâlik ibni Zarmetü'l-'İteynî: Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden biri.

Mâzin: Anter'in kardeşi.

Mecîd ibni Mâlik: Benî Abs ve Benî Gatfân ulusu.

Mecîd: Benî Abs kabilesinden, Esmâ'nın eşi olan karakter.

Melik Fâyiz: Gamra'nın babası.

Melik Rahîm: Anter'e düşman olan karakterlerden biri.

Menî ibni Mâni: Süveyd bin Âzid'in bahadırlarından.

Mersîmâ bin Mikdâm: Dimişk nâyibi.

Mertangeri (Farisü't-tâlûs): Cezâyir askerlerinin emîri, Melik Kayser'e yardım eden karakter.

Mertuma: Melik Kayser'in yardımcısı.

Mes'ûd ibni Hassân: Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden biri.

Meymûn bin Kays (A'sâ'): Muallaka şâirlerinden.

Meymûn bin Rahm: Süveyd bin Âzid'in ulu bahadırlarından.

Meysere: Anter'in Mihriye'den olan oğlu.

Meysâ: Hayber Kalesi'nin sahibi.

Mihriye: Meysere'nin annesi.

Mû-bidân: Melik Kisrî'nin veziri.

Mukri'l-Vahş: Benî Abs ulularından olup Anter'in mezarından mucizeler yaşadığı karakter.

Müdlile: Rebî' ibni Ziyâd'ın kızı, Melik Kays'ın karısı.

Mülâ'ibü'l-Esinne: Anter'in yoldaşlarından olan karakter.

Müntehib: Acem ulularından.

Müseyke: Mukri'l-Vahş'un eşi.

Mütecerride: Melik Numân'ın eşi.

Numân (Melik Numân): Cemî Arab'ın beği.

Rebâb: Melik Nu'mân'ın kızı.

Rebî' ibni Ziyâd: Benî Abs kabilesinden, Melik Kays'a yakın olan kişilerden biri.

Rehâş ibni De'âş: Vechü'l Gavl askerlerinden.

Reyhân: Melik Kays'ın kızı.

Rüstem bin Tahlan: Melik Kisrî'nin güçlü askerlerinden.

Rüstem: Acem leşkerinin re'isi ve emîri.

Sâ'ika bin Fezân: Süveyd bin Âzid'in amcasının oğlu.

Sâ'ika bin Saldem: Gâvar'ın bahadır askerlerinden.

Sâdık: Sâ'ika bin Fezân'ın yoldaşlarından.

Safvân bin Levnü'z-Zülâm: Levnü'z-Zülâm'ın oğlu.

Sarhân: Melik Kisrî'nin hâcibi.

Satihu'l-Kâhin: Peygamber aleyhisselâmla ilgili haberleri rivâyet eden, düşleri yorumlayan kâhin.

Seb'u'l-Yemen (Seb'-i Yemen): Mukril Vahş'un oğlu, Anter'in yoldaşlarından olan karakter.

Sebî' bin Hâris (Zü'l-humâr): Dimişk (Şam) begi ve Düreyd bin es-Simma'nın da damadı olan karakter.

Serve: Anter'in oğlu Gazûb'un annesi.

Sinân ebi Hârîne: Frenk şeyhi.

Sinân ibni ebi Hârîse: Benî Fezâre kabilesinden.

Su'dâ: Serve'nin câriyesi olup Şeybûb'un oğlunun annesi.

Süveyd bin Âzid: Gamra'nın düşmanı olduğu kavmin lideri.

Şeddâd: Anter'in babası

Şenderân: Keykubâd'ın akıl danıştığı pîr kişi.

Şeybûb: Anter'in anne bir kardeşi.

Şîrietrân: Melik Kisrî'nin güçlü bahadırlarından.

Şîristân: Melik Kisrî'nin oğlu.

Tarfe bin el-Abd: Muallaka şairlerinden

Târik: Benî Bârik kabilesinden olup Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden biri.

Târîka bin Handân: Anter'in annesini esir alan kişi.

U'cûbetü'z-Zamân: Safvân'ın sevdiği kız

Urve bin el-Verd: Benî Abs kabilesinden ve Anter'in yoldaşı olan karakter.

Utbe bin Şihâb: Benî Yerbû lideri.

Üseyd: Melik Kays'ın amcası.

Vâyil ibni 'Âs: Kâbe'de Anter'in şiirini okuyan kişi.

Vechü'l-Gavl bin Ebe'l-Kurûn bin Zelzel: Gavâr bin Dînâr'ın ordusunun lideri.

Zahhâk: Serve'nin babası.

Zebîbe: Anter'in annesi.

Zeyd bin Adî: Huzâvend'in veziri.

Züheyr ibni ebî Seleme'l-Mezenî: Kaside sahiplerinden olup Anter'in şiirlerinin Kâbe duvarına asılmasına engel olmak isteyen karakterlerden.

2.1.1.2 Hikâyede Adı Geçen Diğer Karakterler

Abbâs ibni Mirdâs: Anter ashabından.

Alî ibni ebî Tâlib: Hz. Ali.

Attâf bin Hâmid: Anter ashabından.

Bestâm ibni Hânî: Anter ashabından.

Câbir ibni Esed: Meyşâ ashabından.

Cendel: Melik Kays'ın kardeşi.

Ehûs bin Câfer: Abdu'l-Muttalib'in daveti üzerine Mekke'yi korumak için gelen karakterlerden.

Esed ibni Mâcid: Anter ashabından.

Esilâ: Hânî'nin amcasını kızı.

Fir'avn: Firavun

Firnâs: Hicaz yahudilerinden.

Halîl ibni Tâhir: Anter ashabından.

Halîme-i Sa'diyye Hatun: Peygamber aleyhisselâmın süt annesi

Hamdân bin Şeybân: Anter ashabından.

Hamîse: Benî Abs hatunlarından.

Hâris ibni Sa'dan: Anter ashabından.

Hazân: Gamra ashabından.

Heddâl: Anter ashabından.

Heyyâc bin Hâzim: Anter ashabından.

Husâm ibni Sâdim: Anter ashabından.

Hümâm ibni Ubbâd: Anter ashabından.

Hüzeyr bin Eşter: Anter ashabından.

İbn-i Temâm: Levnü'z-Zülâm'a için şiir okuyan kişi.

Kesîr: Melik Kays'ın kardeşi.

Kevkeb: Necmü'l-Erbâh'ın sevdiği cariye.

Lakît ibni Zürâre: Anter düşmanlarından.

Ma'dân ibni Safvân: Gamâm Kalesi'nin meliki.

Melcem: Yemen kabilesinden.

Melik Dehmâ: Anter'e karşı olan beglerden.

Melik Necâşî: Anter'e karşı olan beglerden.

Merheb: Alî ibni ebî Tâlib tarafından öldürülen Hayber Kalesi adamlarından.

Mezîd: Melik Numân'ın kardeşi.

Minhâl bin Kâdân: Gamâm Kalesi'nin askerlerinin lideri.

Muhammed Mustâfâ: Hz. Peygamber.

Musâ bin İmrân : Hz. Musâ

Necmü'l-Erbâh: Hânî'nin kulu.

Nevfel: Melik Kays'ın kardeşi.

Nûh: Nûh peygamber.

Sa'di ibni Nu'mân: Anter ashabından.

Sahr ibni Vezâh: Metinde sadece isim olarak geçen karakter.

Süleymân: Süleymân peygamber.

Târik ibni Safvân: Anter ashabından.

Umeyr bin Dehmân: Anter ashabından.

Utbe bin Atdân: Anter ashabından.

Yezîd bin Abdu'l-Madân: Yemen kabile beglerinden.

Yezîd ibni Hanza: Yemen kabile beglerinden.

Yûşa: Hz. Musâ'dan sonra İsrailoğullarına liderlik yapan kişi.

Zâhibetü'z-Zeheb: Gamâm Kalesi'nin sahibesi.

Zeyd bin el-Hâyl: Hicâz ulularından.

Zurkâ-i Kâmile: Able'ye büyü yaban kişinin annesi.

2.1.2 Kissa-i Anter'de Geçen Kabile, Şehir, Bölge, Kavim, Akarsu, Dağ, Ova ve Kale Adları

Kissa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmında geçen kabile, şehir, bölge, kavim, akarsu, dağ, ova ve kale adları incelenerek hikâyenin geçtiği yerler hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.2.1 Kabile Adları

Benî Lahm, Benî Tay, Benî Deylem, Benî Abs, Benî Şeybân, Benî Sehâb, Benî Bişr ibni Cüheyne, Benî Müşâvir, Benî Cüşem, Benî Hevâzin, Benî Gazye, Benî Fezâre, Benî Gاتفân, Benî Kırâd, Benî Kende, Benî Selîm, Benî Nufeyle, Benî Bedr, Benî Âmir, Benî Kilâb, Benî Ganî, Benî Zübeyd, Benî Yerbû, Benî Sa'd, Benî Haşîm, Benî Süleym, Benû Bârik, Benû Zabyân, Benû'l-Anka, Benû Veşâh, Benû Meym, Benû Şimrâh, Benû Utbûl, Benî Dehmân, Benû Zübyân, Benû Zebhân, Benû

Kinân, Benî Kathân, Benî Adnân, Benî Yeşkür, Benî Kuzâ'a, Benü'z-Zuhâk, Benî Hamîr, Benî Huzeyfe, Benî Hâm, Benî Reyyân, Benî Deyyân.

2.1.2.2 Şehir Adları

Hîre, Zikâr, Yemen, Mekke, Aden, Şâm (Dımışık), Antâkiyye, Dârem, İsfahân, Kirmân, Bedehşân, Sûdân, Tebrîz, Necef, Medâyin.

2.1.2.3 Bölge Adları

Hicâz, Dârem, Horâsân, Sagâ, Harsâ, Harsâ, Hazâyin, Emvâlin, Kantara-i Seglebîn, Cezâyir, Arz-ı Fâris, Derrük, Mâverâü'n-nehr, Arz-i A'nâ, Alem-i Su'dâ, Arz-ı Havrân, İsfahân, Arkûbnizâr, Arz-ı Hecres, Yemâme, Servi, Şâb-ı Arûs, Diyâr-ı Süveyd, Arz-ı Mercân, Arz-ı Mehâlik, Ümmihirkîn, Arz-ı Fâris, Ceşe-sitân.

2.1.2.4 Kavim Adları

Ad, Semûd.

2.1.2.5 Akarsu Adları

Cemâcem Deresi, Rasîfü'r-reml Deresi, Sayfü'r-reml deresi, Sebt Irmağı, Dicle, Furât.

2.1.2.6 Dağ Adları

Kayda, Cebel-i Taviyle

2.1.2.7 Ova Adları

Tîmâ Ovası, Benî Hüveyler Ovası.

2.1.2.8 Kale Adları

Hayber, Gamâm, Şâm.

2.1.3 Olay Örgüsü

Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmındaki olay örgüsü incelenerek 65 tane kesit çıkarılmıştır. Bu kesitler hikâyenin kısa bir özeti mâhiyetindedir. Çıkarılan kesitler şu şekildedir:

kesit 1: Numân'ın Satîhu'l-Kâhin'in Peygamber aleyhisselâm hakkında verdiği haberleri hikâyet etmesi kesit 2: Melik Huzâvend'in Melik Numân'ın eşi ve kız kardeşlerine göz koyması kesit 3: Melik Huzâvend'in Melik Numân'a savaş açması kesit 4: Melik Numân'ın ashabına Hânî'yi aratması kesit 5: Hânî'nin Melik Numân kâbilesine katılması ve savaşta Melik Numân'a yardım ederek üstün olmasını sağlaması kesit 6: Peygamber aleyhisselâmın parmakları arasından su akıtması

mucizesinin anlatılması kesit 7: Anter'in oğlu Meysere ile kavuşması kesit 8: Melik Kısırî'nin oğlu Şîristân'ın Hânî tarafından öldürülmesi kesit 9: Peygamber aleyhisselâmın doğumunun müjdelenmesi kesit 10: Melik Kays'ın bir kulunun yaptığı hata üzerine Anter'e sığınması ve Melik Kays ile Anter'in arasının açılması kesit 11: Anter'in iki yüz er ile Benî Abs kabilesini terk etmesi kesit 12: Mecîd'in Meysere'nin sevdiği kız olan Esmâ ile evlenmesi kesit 13: Meysere'nin Mecîd'in eşi Esmâ'yı kaçırmaması kesit 14: Anter ve ashâbının Râsif-i Ekber'de esir edilmesi ve Melik Hâris'e teslim edilmesi kesit 15: Hânî'nin Zü'l-humâr tarafından esir edilmesi kesit 16: Hânî'nin Melik Kısırî'ye teslim edilmesi ve Melik Kısırî tarafından afv edilmesi kesit 17: Melik Numân'ın Hânî'yi araması kesit 18: Melik Kısırî'nin Melik Numân'ı hile ile kandırıp pusuya düşürmesi kesit 19: Melik Numân'ın Melik Kısırî'nin meşhur fili tarafından öldürülmesi kesit 20: Melik Kayser'in Melik Hâris'i de yanına alarak Melik Kısırî'ye savaş açması kesit 21: Ebu'd-devh'in Hâris'in kızı Halîme Hatun'u esir etmesi kesit 22: Anter'in Halîme Hatun'u Ebu'd-devh'in elinden kurtarması kesit 23: Anter'in Melik Hâris ve ehlini Acem askerlerinin elinden kurtarması ve bu sayede özgürlüğüne kavuşması kesit 24: Özgürlüğüne kavuşan Anter'in Râsif-i Ekber'de Düreyd'le karşılaşması ve Melik Hâris'in kurduğu pusuyu öğrenmesi kesit 25: Anter'in Sinân ibni Hârise ve adamlarını esir etmesi kesit 26: Anter'in Melik Kays ile buluşması kesit 27: Melik Kays'ın Sinân ibni Hârise ve adamlarını afv etmesi kesit 28: Anter ve ashâbının Melik Kısırî'ye savaş açmak için Abdu'l-Muttalib'den yardım istemesi kesit 29: Abdu'l-Muttalib'in Mekke'yi korumak için bütün Arab kavimlerini bir araya getirmesi kesit 30: Arap kavimleri ile Melik Kısırî'nin savaşması kesit 31: Zü'l-humâr'ın Mekke'yi yıkmak istemesi üzerine büyük bir sel felaketinin olması kesit 32: Zü'l-humâr'ın Rebî' tarafından esir edilmesi kesit 33: Anter'in Melik Kısırî'nin askerleri tarafından esir edilmesi kesit 34: Melik Kısırî'nin oğlu Ardeşîr'in Able'ye göz koyması kesit 35: Anter'in Melik Kısırî'nin meşhur filini öldürmesi kesit 36: Ardeşîr'in Able tarafından öldürülmesi kesit 37: Melik Kısırî'nin Hânî tarafından öldürülmesi kesit 38: Anter ve ashâbının yardımıyla Melik Kısırî'nin yerine oğlu Keykubâd'ın geçmesi kesit 39: Anter'in şiirlerini Kâbe duvarından asmak istemesi ve Arap kavimlerinin buna karşı çıkması üzerine aralarında geçen münakaşalar kesit 40: Anter'in oğlu Gazûb'a kavuşması kesit 41: Anter'in Hânî ile savaşarak karşılıklı şiirlerini okuması ve Hânî'nin Anter'in üstünlüğünü kabul etmesi kesit 43: Anter'in Arap kavimleri tarafından sunulan bütün şartları yerine getirmesi ve şiirlerinin Kâbe duvarından asılması kesit

44: Peygamber aleyhisselâmın Anter ile ilgili hadisinin söylenmesi kesit 45: Zü'l-humâr'ın esirlikten kurtulması kesit 46: Able'nin Rebi ibni Ziyâd'ın oyunları üzerine Anter'i kadınlar arasında küçük düşürmesi ve Anter'in kabilesini terk etmesi kesit 47: Anter'in Serve'yi hastalığından kurtarması ve onunla evlenmesi kesit 48: Seb'u'l-Yemen ve Anter'in oğulları Meysere ve Gazûb'un Zü'l-humâr tarafından esir edilmesi kesit 49: Anter'in Meysâ tarafından tuzağa düşürülmesi ve esir edilmesi kesit 50: Gamra'nın Hayber Kalesi'ni alması ve oğlu Gazûb'u esirlikten kurtarması kesit 51: Meysâ ve Anter ashababının savaşması ve Meysâ'nın Gazûb tarafından öldürülmesi kesit 52: Melik Kayser'in yardımcısı Mertuma'nın asılması kesit 53: Melik Kays ve Able'nin Zü'l-humâr tarafından esir edilmesi kesit 54: Sahr ibni Cebbâr'ın Able'ye göz koyması kesit 55: Sahr ibni Cebbâr'ın Anter'in babası Şeddâd'ı öldürmesi kesit 56: Sahr ibni Cebbâr'ın Anter tarafından öldürülmesi kesit 57: Able ile Melik Kays'ın esirlikten kurtulması kesit 58: Able'nin Anter tarafından affedilmesi kesit 59: Zü'l-humâr'ın Gazûb, Gamra ve Şeybûb tarafından esir edilmesi kesit 60: Serve'nin Anter'den Gazbân adlı bir oğlunun ve Su'dâ'nın da Şeybûb'dan bir oğlunun dünyaya gelmesi kesit 61: Anter'in Gamra'nın intikamını almak için karalara saldırması ve onların meşhur pehlivanlarını yenmesi kesit 62: Anter'in karalara üstün olması :kesit 63: Anter'in Levnü'z-Zülâm'la dost olması kesit 64: Anter'in Levnü'z-Zülâm'ın oğlu Safvân'ın sevdiği kızı alabilmesi için onlara yardım etmesi ve onların düşmanlarıyla savaşması kesit 65: Anter'in tesadüf eseri annesinin ve kardeşlerinin esir edildiği yere gelmesi.

2.1.4 Kıssa-i Anter'de Zaman

İncelemesi yapılan Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmında geçen olaylarda Peygamber aleyhisselâmın doğumunun müjdenmesinden hareket edilince, hikâyenin Peygamber aleyhisselâmın doğumu olan M. 571 yılı öncesinde başladığı söylenebilir. Bu bölümün hikâyenin ortalarına denk geldiği ve hikâyenin bundan sonra da devam ettiği düşünülürse Kıssa-i Anter'in Peygamber Efendimizin doğumun bir süre öncesini ve sonrasını kapsadığı anlaşılmaktadır.

2.2 İmlâ Hususiyetleri

Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmı imlâ hususiyetleri açısından incelendiğinde eserin Eski Anadolu Türkçesinin geçiş özelliklerini barındırdığı gözlenmektedir. Bu bölümde eserde yer alan kelimelerin harf, hareke, seslendirme

bakımından imlâ hususiyetleri incelenerek bir ya da birkaç örnek verilmiştir. Ayrıca yazmada yer alan özel isimlerde kısmen yanlış harekelendirmeler mevcuttur. Bu yanlış harekelendirmeler de bu bölümde gösterilip ayrıca dipnotta belirtilmemiştir. İmlâ hususiyetleriyle ilgili geniş açıklama Muhammed İkbâl Güler'in "Kıssa-i Anter (1. Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]" adlı doktora tezinde (2019) verilmiştir.

2.2.1 Hikâyenin Genelinde Yer Alan İmlâ Hususiyetleri

Metinde bazı ek ve kelimelerin farklı şekilde yazıldığı gözlenmektedir. Bu farklılıklar Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği kabul edilip çeviriyazılı metinde korunmuştur.

جَوَق	çok	[15a] (8)	جَوَق	çok	[5a] (5)
گِی	gibi	[13a] (11)	بِی	bigi	[13a] (9)
ایکن	iken	[13a] (1)	یکن	yiken	[10a] (9)
بُنلَر	bunlar	[7b] (6)	بُولَر	bular	[7a] (9)

Eski Anadolu Türkçesi ilk dönem metinlerinin bir özelliği olan ç ünsüzünün c ünsüzü ile gösterildiği ikili yazımlar Kıssa-i Anter'de de gözlenmektedir. Çeviriyazılı metinde c ünsüzü ile karşılanan c ünsüzleri ç'ye dönüştürülmüştür.

کَلِیچَلَرین	kılıçların	[4a] (10)	کَلِیچَلَر	kılıçları	[17b] (2)
گِرچَک	girçek	[6b] (11)	گِرچَک	girçek	[2a] (22)

İ ünlüsünün yazımında esreli elif, esreli ye, dik esreli ye gibi aynı kelimelerde dahi farklı kullanımlar gözlenmektedir.

گِی	gice	[2b] (18)	گِی	gice	[2b] (21)
نِیچَہ	nice	[51a] (22)	نِیچَہ	nice	[72a] (13)

A ünlüsünün yazımında medli elif, üstünlü elif, dik üstünlü elif şeklinde aynı kelimelerde dahi farklı kullanımlar gözlenmektedir.

دَخی	dağı	[6a] (13)	دَخی	dağı	[6a] (15)
آدَمَلَر	adamlar	[38a] (3)	آدَمَلَر	adamlar	[38a] (4)

بَحْثِي

geçmişdi

[2b] (17)

Metinde dikkat çeken bir husus da “içün” ve “ile” edatıyla “i” fiilinin bir önceki kelime ile birleşmesi durumunda y sesinin ortadan kaybolarak kendisinden önceki ünlüyü uzatması durumudur. Çeviriyazılı metinde bu durum eğer kelimede ye harfi olup harekelendirilmemişse “-y” şeklinde, eğer y harfi yoksa [yı], [yi] şeklinde yazılmıştır.

قَبِيلَةَ

kızı-y-ıla

[55b] (11)

أَصْحَابِ

aşhābı[yı]la

[101b] (17)

حَقِّقْ

hakki-y-içün

[156b] (18)

قَلْبَيْسَةَ

kıldı-y-ısa

[160a] (13)

Arapça kökenli bir kelimenin de iki farklı imlâyla yazıldığı gözlenmektedir. Bu ikili kullanımın her iki hali de sözlükler de mevcuttur.

كِسْرَا

Kisrā

[47b] (14)

كِسْرِي

Kisrī

[7b] (14)

Metinde iç ve son sesinde hemze bulunan kelimelerin çoğunun hemzesiz yazıldığı gözlenmektedir. Bazı kelimelerde ise hemzeli ve hemzesiz olmak üzere ikili kullanım mevcuttur. İç seste hemze bulunmayan kelimeler çeviriyazılı metinde hemzeli olarak yazılmıştır.

تَعَسُّفَ

te'essüf

[40a] (15)

تَعَسُّفَ

te'essüf

[12a] (19)

Son seste hemze bulunmayan kelimeler ise çeviriyazılı metinde hemzesiz yazılarak imlâsı muhafaza edilmiştir.

صَحْرَا

şahrā

[7b] (1)

أَعْدَا

a'dā

[17a] (14)

أَحْيَا

iḥyā

[17a] (4)

İç seste hemze yerinde y harfi ya da hem ye'li hem hemzeli yazılan kelimeler ise çeviriliyazılı metinde ye harfi ile yazılmıştır.

نَايِبَ

nāyibi

[10a] (1)

قَبَايِلَ

qabāyili

[68b] (13)

طَائِفَه t̄āyife [6b] (1)

Hâ-i resmiye ile biten kelimelerde belirtme hâl eki, hâ-i resmiyye üzerine hemze şeklinde eklenmiştir. Çeviriyazılı metinde bu imlâ, (y) şeklinde gösterilmiştir.

نَامَه nāme(y)i [77b] (10)

قِصَّة kışşa(y)ı [94a] (23)

Metinde bazı kelimeler bağlaçla bağlandığı zaman hem Farsça *ü* bağlacı hem de Türkçe ve bağlacı ile birlikte yazılmıştır. Bu durumlarda böyle yapılar çeviriyazılı metinde Farsça *ü* bağlacı ile yazılmıştır. Bu yerlere ayrıca dipnot düşülmemiştir.

لَا تُ وَزَّيْ Lāt u Uzzā [41b] (9)

عِشْر وَنُشْ 'İş u nūş [45a] (14)

Metinde sonu şeddeli bazı kelimeler, hem şeddeli hem de cezimli yazılmıştır. Böyle durumlarda çeviriyazılı metinde kelimenin aslı korunmuştur.

رَدُّ redd [23a] (8)

مُهِمِّم mühimmm [47b] (13)

جِنَّ cinn [94a] (13)

Metinde “neçün” soru edatı kimi yerde hem üstün hem de esre ile hareketlenmiş olup çeviriyazılı metinde üstünlü hali korunmuştur.

نَعْجُونْ neçün [27a] (19)

نَعْجُونْ neçün [103a] (22)

Metinde hareke, harf, kelime ve kelime gruplarında düzeltme amaçlı iptal çizgileri bulunmaktadır. Çeviriyazılı metinde, kelime ve kelime grubu düzeyindeki iptal çizgileriyle yapılan iptal etme işlemleri dipnotlarla belirtilmiştir. Dipnotlarda hiçbir açıklama yapılmamış ve bu yerler üstü çizili efekti ile yazılmıştır.

کَنْدُیْ kendüyi [13b] (17)

دِیدِلَر didiler [51a] (11)

کندؤی انا هارام عیله‌لەر [56a] (4)

Eserde sol taraftaki sayfanın ilk harf veya ilk kelimesinin sağdaki sayfanın alt köşesine yazılma işlemi olan “*rakabe kaydı*” mevcuttur. Bunun yanı sıra bazı sayfalarda en son satırdaki en son kelime bir sonraki sayfada ilk kelime olarak tekrar etmektedir. Bu kelimeler çeviriyazılı metinde tekrar edilmeyip dipnot düşülerek hiçbir açıklama yapılmadan aynen yazılmıştır.

ییمه [103a] (1)

دیدی [152b] (1)

Metinde kimi yerlerde satır aralarında ve sayfa kenarlarında eklemeler mevcuttur. Bu eklemelerin nereye yapılacağına dair bazı işaretler vardır. Bu işaretlere göre yapılan bu eklemeler çeviriyazılı metinde yay parantez {} içerisinde belirtilmiştir.

{Kays dağı 'Acem'e kılıç kıya} [26b] (16)

{kaş idenüñ} [96b] (19)

Metinde “*vaktî ki*” kelimesi de iki farklı imlâyla yazılmıştır. Bu kelimedeki bulunan uzun i sesi kimi yerde gösterilmekle birlikte çoğunlukla gösterilmemiştir. Bu durumlarda çeviriyazılı metinde uzun i sesi () parantez içerisinde gösterilip ayrıca dipnotta belirtilmemiştir.

و قتی کی [1b] (2)

وقت کی [43a] (7)

3.2.2 Özel isimlerin imlâsında görülen yanlışlıklar

Metinde Melik Numân'ın eşi *Mütecerride* bazı yerlerde “*Mütecerrede*” olarak harekelendirilmiştir. Bu isim sözlükte “*mütecerride*” şeklinde geçtiği için çeviriyazılı metinde de bu şekilde yazılmıştır.

مُتَجَرَّرِدِه [2b] (6)

Metinde Meysere'nin annesi Mihriye kimi yerde “*Mihriyye*” şeklinde harekelendirilmiştir. Bu isim sözlükte “*mihriye*” şeklinde geçmesi sebebiyle çeviriyazılı metinde de bu şekilde yazılmıştır.

مِهْرِيَّة

Mihriye

[12a] (10)

Mukri'l-Vahş'un oğlu Seb'u'l-Yemen metinde iki yerde “*Seb'i'l-Yemen*” olarak geçmektedir. Bu yerler çeviriyazılı metinde düzeltilerek “*Seb'u'l Yemen*” olarak yazılmıştır.

سَبْعُ الْيَمَنِ

Seb'u'l -Yemen

[12a] (22)

Muallaka şairlerinden biri olan İmru'u'l-Kays adı metinde bazı yerlerde “*İmri'i'l-Kays*” olarak geçmektedir. Bu harekelendirme şekli çeviriyazılı metinde düzeltilerek İmru'u'l-Kays olarak yazılmıştır.

إِمْرُؤُ الْقَيْسِ

İmru'u'l-Kays

[134a] (4)

Metinde Benî Çüşem kabilesinin reisi olan Düreyd bin Simma'nın adı Düreyd bin Samma veya Dürîd bin eş-Şimma olarak harekelenmiştir. Çeviriyazılı metinde bu özel ismin doğru şekli yazılmıştır. Gerekli açıklama Muhammed İkbâl Güler'in “*Kıssa-i Anter* (1. Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]” adlı doktora tez çalışmasında (2019) yapılmıştır.

دُرَيْدُ بْنُ سَمَّةَ

Düreyd bin Şimma

[26b] (23)

دُرَيْدُ بْنُ شَمَّةَ

Düreyd bin eş-Şimma

[21b] (6)

Melik Kisrî'nin vezîri Büzürcmihr metinde “*Büzürcimihir*” ya da “*Büzircimihir*” olarak harekelenmiştir. Çeviriyazılı metinde ismin aslı yazılmıştır.

بُزُرْجُمِهر

Büzürcmihr

[20a] (14)

بُزُرْجُمِهر

Büzürcmihr

[21b] (9)

Anter'in annesinin adı metinde iki yerde “*Zübeybe*” olarak harekelenmiştir. İsmin asıl adı “*Zebîbe*” olup çeviriyazılı metinde bu şekilde yazılmıştır.

زُبَيْبَة

Zebîbe

[205a] (1)

Benî Fezâre kabilesi adı metinde yer yer “*Fizâre*” şeklinde harekelenmiştir. Çeviriyazılı metinde İslâm Ansiklopedisi'ndeki “*Fezâre*” şeklindeki yazıma uyulmuştur.

فَزَارَه

Fezāre

[176b] (19)

Anter'in mensup olduğu "Benî Abs" kabilesinin adı metinde "*Abes*" şeklinde harekelenmiştir. Çeviriyazılı metinde İslâm Ansiklopedisi'ndeki "*Abs*" yazımı tercih edilmiştir.

بَنِي عَبْس

Benî 'Abs

[3b] (19)

Metinde Düreyd bin Simma'nın lideri olduğu Benî Cüşem kabilesi "*Ceşem*" olarak harekelenmiştir. Bu yerler çeviriyazılı metinde "*Cüşem*" olarak yazılmıştır.

بَنِي حُشَم

Benî Cüşem

[26b] (23)

Metinde bazı özel isimlerin imlâsında farklılık gösteren durumlarda ise hangi harekelendirme şekli fazlaysa ona göre bir tercih yapılmıştır.

مَيْشَا

[155b] 12

مَيْشَا

[156a] (9)

Meyşā

شِيرِستان

[14b] (12)

شِيرِستان

[15a] (19)

Şīristān

[27b] (8)

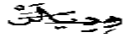
شِيرِستان

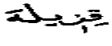
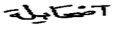
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1 Metnin Kurulmasında Dikkat Edilen Hususlar

1. Metnimiz transkripsiyon alfabesi ile Gentium Plus yazı tipinde yazılmıştır.
2. Varak numaraları kalın punto ile köşeli parantez içerisinde **[1a]**, satır numaraları ise normal punto ile parantez içerisinde ve üst simge şeklinde ⁽¹⁾ yazılmıştır.
3. Metinde kırmızı mürekkeple yazılmış “râvî eydür, Ebû Ubeyde eydür” gibi ibareler kalın punto ile yazılmıştır.
4. Özel isimler ve cümle başları büyük harfle yazılmış ve özel isimlere gelen ekler ' şeklindeki bir kesme işareti ile ayrılmıştır.
5. Metinde geçen “*Sem'an ve fā'aten, en-nasr, en-nasr.*” gibi Arapça kalıp ifadeler ve dualar italik yazılmıştır.
6. Metinde geçen Arapça kalıp ifadeler, dualar ve hutbeler metindeki harekeleme şekline göre okunmuş, hiçbir müdahale yapılmamıştır. Harekesiz yazılan Arapça hutbe kısımlar ise köşeli parantez içerisinde [Arapça hutbe] ifadesi ile belirtilmiştir.
7. Metinde yer alan manzum Arapça şiirler, metne dahil edilmediği zaman konu bütünlüğünü bozmaması ve yer yer hatalar-eksiklikler içermeleri sebebiyle metne dahil edilmemiş ve bulundukları yerlerde köşeli parantez içerisinde [Arapça şiir] ifadesi ile gösterilmiştir.
8. Asıl imlâsından farklı yazılan Farsça ve Arapça kelimeler, çeviriyazılı metinde korunmuş ve bir müdahale yapılmamıştır.
9. Metinde hareke, harf, hece, ve kelime düzeyinde görülen bazı eksiklikler çeviriyazılı metinde, metin tamiri yoluyla düzeltilmiş ve metinde geçen halleri dipnotla gösterilmiştir.
10. İç ve son seste (ـ) dal harfi yerine (ز) zel harfi ile yazılan Farsça kökenli kelimeler, metnin imlâsı gözetilerek çeviriyazılı metinde aynen muhafaza edilmiştir.
11. Metinde harf, hece ve kelime düzeyinde olan eksik yerler metin tamiri yoluyla çeviriyazılı metine eklenerek [] şeklindeki köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir.
12. Metinde sayfa kenarına ve satır üstüne eklenen ibareler, çeviriyazılı metinde {} küme parantezi ile gösterilmiştir.

13. Metinde en son satırdaki en son kelime, bir sonraki sayfada, ilk kelime olarak tekrar ettiği durumlarda bu kelimeler, çeviriyazılı metinde tekrar edilmeyip hiçbir açıklama yapılmadan dipnotlarda belirtilmiştir.

14. Metinde kelime ve kelime grubu düzeyinde iptal çizgileri ile iptal edilen kısımlar çeviriyazılı metne alınmayıp bu kısımlar hiçbir açıklama yapılmadan dipnotlarla belirtilmiş ve (didiler) örneğinde olduğu gibi üstü çizili vurgu ile yazılmıştır.

15. “İçün, ile” adatları ile “-i” fiilinin kendinden önceki kelime ile birleşmesi durumlarında, imlâ hususiyetlerinde açıklandığı üzere kızı-y-ıla örneğinde olduğu gibi ortaya ses kaynaşması çıkması hâlinde -y- şeklinde yazım; aşhabı[yı]la örneğinde olduğu gibi (ی) y harfinin hiç olmadığı durumlarda ise köşeli parantez içerisinde [y1]/[yi] şeklinde bir yazım tercih edilmiştir.

16. Metinde iç seste hemze bulunan Arapça kökenli kelimeler metinde hemzesiz yazılması durumlarında çeviriyazılı metinde hemzeli yazılmıştır. İç seste hemze yerine y harfi ile yazılan ve hem hemzeli hem y’li yazılan kelimeler ise çeviriyazılı metinde y harfi ile yazılmış. Son seste hemze bulunmayan kelimelerin imlâsı çeviriyazılı metinde korunmuştur.

17. Hâ-i resmiyye ile biten kelimelere gelen belirtme hâl eki örneğinde olduğu üzere genellikle hâ-i resmiyye üzerine koyulan küçük y harfi ile gösterilmesi sebebiyle çeviriyazılı metinde (y) şeklinde gösterilmiştir.

18. Farsça ve Arapça ön ekler kısa çizgi ile ayrılmıştır. Farsça birleşik ekler ise “peygamber” kelimesi hariç kısa çizgi ile ayrılmıştır.

19. Telaffuzun imlâya yansıması durumunda çeviriyazılı metinde telaffuz esas alınarak dönemin imlâ hususiyetleri muhafaza edilmiştir.

3.2 Çeviriyazılı Metin

[1b] ⁽¹⁾ Bismillāhirraḥmanirraḥīm

⁽²⁾ **Rāwī eydür:** Vaqtī kim Melik Nu'mān geldi, Huzāvend'ün dīvānına varup hizmet itdi. Niçe ⁽³⁾ zamān ağlayıp 'azā' şartın yirine getürdi. Melik Huzāvend daḥı; “Merḥabā yā Nu'mān! Hoş geldün.” diyip ⁽⁴⁾ buyurdi, babası zamānındağılayın bir kürsī getürdiler. Huzāvend'ün karşısına oturdi. Bundan soñra ⁽⁵⁾ ağır ḥil'atlar geyürüp Nu'mān'ın seferi ḥālinden şordı, ammā Nu'mān kendü düşi ⁽⁶⁾ haberin virmedi. Belki hemān Saṭīḥu'l-Kāhin, Ḥazret-i Resūl'ün 'aleyhi's-selām ḥālinden ⁽⁷⁾ virdügi haberleri ḥikāyet itdi. Melik Huzāvend bu haberi işidicek, “Nolaydı, kanḫı dīn ⁽⁸⁾ üzerine gelecekdür bileydük.” diyincek, vezīrleri eyitdiler: “Vallāh yā melik! Ol peygāmbere ⁽⁹⁾ ḡāyet ulu peygāmbere olsa gerekdür. Yetimle büyüyüp İbrāhīm peygāmbere ⁽¹⁰⁾ dīnin tecdīd itse gerek ve Allāh Te'ālā'ya nice ṭapmak gerek bildürse gerek. ⁽¹¹⁾ Zemzem'ile Ḥaṭīm'den zāhir olsa gerek.” didiler. Bunıñ üzerine nice zamān baḥş itdüklerinden ⁽¹²⁾ soñra yimege, içmege meşḡul oldılar. Bu ḥāl üzerine nice günden soñra Melik Nu'mān'ı ve bākī ⁽¹³⁾ begleri ḥil'atlayup destūr virdi. Bundan soñra Melik Huzāvend gice ve gündüz 'İşe ve nūşa ⁽¹⁴⁾ maḥbūb ve maḥbūbeleri-y-ile muşāḥabet itmege meşḡul oldı. Hiçbir vaqt şoḥbet itmekden ḥālī ⁽¹⁵⁾ olmadı. İttifāḫ bir gün giceye yakın idi, meclisde maḥbūbeler sözi añıldı. Zeyd bin 'Adī ⁽¹⁶⁾ dirlerdi, Melik Huzāven'dün bir nedīmi vardı, ol eyitdi: “Yā melik! Belā, maḥbūbelerile ⁽¹⁷⁾ şol kadar mülākāt olduñ ki senden öñzin gelen melikler bu mertebeye yitişmediler. ⁽¹⁸⁾ Lākin Melik Nu'mān'ın 'avreti Mütecerride gibi maḥbūbeyile şoḥbet itmedün ki dünyāya ancılayın bir güzel ⁽¹⁹⁾ kimse gelmemişdür. Cemī' şā'irler anı şī'rlerinde zikr idüp ḍarb-ı meşel ⁽²⁰⁾ itdükleri benüm sözümün girçekligine şāhiddür.” ⁽²¹⁾ diyüp Mütecerride üzerine dinilen şī'irlerden okıdı: **Şī'r.**

[Arapça şiir] [2a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir

⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾

Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾
Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir] ⁽²¹⁾ **Ebū 'Ubeyde eydür:** Bu meclisde hāzır
olanlar Zeyd'ün haberlerin işidicek, ⁽²²⁾ “Girçek söylersin.” diyüp taşdīk itdiler.
Ammā Melik Huzāvend bu sözi işidicek, ⁽²³⁾ cān u gönülden Mütecerride'ye
maḥabbet idüp eyitdi: “Yā Zeyd! Vallāh elümüz [2b] ⁽¹⁾ yitişmeyecek kişinün
maḥabbetini kalbümde merkūz kılduğuñ sebebi-y-ile şāzılığımızı guşşaya
mübeddel ⁽²⁾ kılduñ. Zīrā ben utanurın ki Nu'mān'a ādem göndürem, “Avretüñi baña
⁽³⁾ vir.” diyem. Huşūşā şunuñ gibi nāmuslu melik ola.” diyincek, Ayās ibni Kubeysā
⁽⁴⁾ dirler Huzāvend'ün bir ser-leşkeri varıdı. Melik Huzāvend'ile bile büyüümüşidi. ⁽⁵⁾
Anası 'Acem idi ve atası Benī Tay kabīlesinün beglerinden büyük beg idi. ⁽⁶⁾ Melik
Huzāvend'ün bu sözini işidicek eyitti: “Yā melik! Eger Mütecerride'(y)i dilemege ⁽⁷⁾
alıñursañ Nu'mān'ın bir kız kardaşı vardur, adına Hırka dirler ve bir ⁽⁸⁾ kızı daḥı var,
adına Rebāb dirler. Nār u nūr ḥaqqı-y-içün Mütecerride anlaruñ eline ⁽⁹⁾ şu koymağa
degmez. İkişi daḥı ciftelenmege yarar. Pes 'ayıb degül, ikisine ⁽¹⁰⁾ daḥı ādem
gönderüñ, dileñ. Eger virürse hoş ve illā gücile aluñ.” ⁽¹¹⁾ didi. **Aşma'ī eydür:** Ol hālde
Melik Huzāvend'ün Türkī ve Frenkī ⁽¹²⁾ ve 'Arabī ve 'Acemī ve Rūmī ve Gürcī biş biñ
cāriyesi varıdı ki ḥüsünleri ⁽¹³⁾ dilile vaşf olunmazıdı. Melik Nu'mān'ın kızı ve kız
kardaşı vaşf olunca ⁽¹⁴⁾ bu cāriyelerün cemī'isi Melik Huzāvend'ün gözinden çıkdı,
eyitdi: “Bu maşlaḥat ⁽¹⁵⁾ içün kim ola ki Melik Nu'mān'a vara?” didi. Meger evvel
zamānda Zeyd bin ⁽¹⁶⁾ 'Adī'nün Nu'mān bir oğlın öldürüp tırur idi. Ortalarında çok
mā-cerā ⁽¹⁷⁾ geçmişidi. Melik Nu'mān'a ne vechile intikām idecegin bilmez idi. Ol ⁽¹⁸⁾
gice, “Ben varayın.” diyüp Melik Huzāvend'ile kavlı ü qarār itdiler. Çünki sabāḥ ⁽¹⁹⁾
oldı, Zeyd sefer yarağın görüp Melik Huzāvend'ün katına geldi. Huzāvend daḥı ⁽²⁰⁾
'Acem beglerinden bir ulu beg ve niçe leşkerile ve bī-nihāyet altun, gümüş, la'l ü ⁽²¹⁾
armağanlarıyla göndürdi. **Ebū 'Ubeyde eydür:** Gice ve gündüz yürüdiler. ⁽²²⁾ Āḥiru'l-
emr Hīre'de Melik Nu'mān'a geldiler. Cemī'-i ḥikāyeti haber virüp ⁽²³⁾ getürdükleri

armağanları önünde kodılar. Melik Nu'mān bu haberleri işidecek, [3a]⁽¹⁾ ğazab idüp eyitdi: “Şol Tengri haqqı-y-içün ki maḥlūqātınūñ gözlerinden mestūr oldı.⁽²⁾ Gice ve gündüz yaratdı. ‘Acem vilāyetinūñ kara saķız gibi gibi kızları nolaydı ki⁽⁴⁾ anları almayup şāhib-i neseb ‘Arab kızların ister? İmdi eger ādem gönderüp⁽⁵⁾ eyitse, “Cemī pāzişāhlıgum aña virin, kızınūñ bir kılın baña virsün veyāhuz⁽⁶⁾ bir kerre nażar ideyin.” dise rāzī olmazın. Bu sözi anūñ kulağına koyan⁽⁷⁾ anūñ dōstı degüldür, belki ‘adūsıdur. Zīrā Benī Laḥm kabīlesinūñ nesebi ‘Acem⁽⁸⁾ ḥalkına qarışacak degüldür.” diyüp Zeyd'ūñ sözini redd idüp gönderdi.⁽⁹⁾ **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Zeyd'ile bile gelen ‘Acem idi, ‘Arab dilin bilmezidi. Nu'mān ne didügin⁽¹⁰⁾ bilmedi. Belki yolca giderken Zeyd'den şordı. Zeyd daḥı Nu'mān söyledügin bi'l-küllıye haber virüp eyitdi: “Nār u nūr haqqı-y-içün Melik Ḥuzāvend'i Melik Nu'mān⁽¹¹⁾ gönline getürmez. Līkin bu vechile aña ziyān olur.” didi. Bu ‘Acem meliki⁽¹²⁾ bu sözi işidecek, “Nār u nūr haqqı-y-içün eger bu sözi andayiken işitsem kılıcumla⁽¹³⁾ anı helāk iderdüm. Lākin Melik Ḥuzāvend anı öldürmeyince olmaz” didi. **Aşma'ī eydür**⁽¹⁴⁾ ve Cüheyne ve Ebū ‘Ubeyde eydür: Ḥükemānūñ niçe sözi var ki ni'meti ziyāde ider⁽¹⁵⁾ ve niçe sözi var ki zaḥmeti ziyāde ider didükleri sözi bunuñ gıbinūñ⁽¹⁶⁾ haqqında diyüp tūrurlar. Āḥirü'l-emr Melik Ḥuzāvend ğāyet ğazab idüp⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Ben yiryüzinūñ pāzişāhı olam, benüm gönüm diledügi nesne elüme⁽¹⁸⁾ girmeye. İmdi nār u nūr haqqı-y-içün Melik Nu'mān'ı aşakoyup kızın ve kız kardaşın⁽¹⁹⁾ almayınca ölmezin.” didi. Tīz buyurdı, Ayās ibni Kubeşsa'yı kātına getürdiler. Nu'mān'ūñ⁽²⁰⁾ haberin aña daḥı ḥikāyet idüp eyitdi: “Ne kadar Benī Ṭay leşkeri varısa cem'⁽²¹⁾ it ve ne kadar ‘Acem leşkerinden ḥātıruñ dilerse al. Hīre'ye varup bu karnānı⁽²²⁾ tūtup al, gel. Anūñ yirine sen ‘Arab'a melik ol.” didi. Melik Ḥuzāvend böyle⁽²³⁾ diyincek Ayās eyitdi: “Yarın anūñ kaydın göreyin. Līkin yā mevlāye! Senūñ [3b]⁽¹⁾ leşkerüne hīç ihtiyāç yok. Zīrā şimdiki ḥālde senūñ himmetünde cemī'-i Benī Ṭay leşkeri⁽²⁾ benüm ḥükümmedür.” **Rāvī eydür:** Ayās ibni Kubeşsa himmetlü pehlevān kişi-y-idi.⁽³⁾ Üç

gün içinde Benî Tay leşkerinden iki biñ kişi cem' itdi. Ammā Melik Huzāvend'üñ ⁽⁴⁾ bir pehlevānı varıdı ki adına Bābuñ bin Qarān dirlerdi. 'Acem leşkerinde ⁽⁵⁾ bundan kuvvetlü pehlevān yoğıdı. Cemī'-i pehlevānlar bunuñ erligine i'tirāf ⁽⁶⁾ itmişlerdi. Zīrā gāh olurdı ki meydānda biñ kişiye muqābil olurdı. ⁽⁷⁾ Melik Huzāvend bunu kıgırdup 'Acem ve Deylem leşkerinden elli biñ kişiye re'is ⁽⁸⁾ diküp eyitdi: "Yūri, Ayās'ıla bile git. Ol ne dirse aña iṭā'at it." ⁽⁹⁾ didi. Ammā Melik Nu'mān cemī'-i mālını ve ṭavarını, ta'allukātını cem' idüp Hicāz'üñ ⁽¹⁰⁾ beriyyesine gidüp Necef vilāyetini isüz koyup gitdi. **Rāvī eydür:** ⁽¹¹⁾ Ammā şol kişiler ki Nu'mān'ı sevmezlerdi. Melik Nu'mān'ıla bile gitmediler. Melik ⁽¹²⁾ Nu'mān gitdüginden şoñra ikinci günde Ayās ibni Kubeşā Hīre'ye ⁽¹³⁾ geldi. Gördü ki Melik Nu'mān 'avretin ve oğlanın almış gitmiş, cemī'-i teşvīşden ⁽¹⁴⁾ emīn olmuş. Bu hālī görincek, Melik Huzāvend'üñ murādını ḥāşıl kılmaduğına gāyet ⁽¹⁵⁾ münfa'il olup Melik Huzāvend'e mektüb yazup eyitdi: "Yā melik! Ol kişiye ki ⁽¹⁶⁾ beni tut diyü göndürdün. Şimdiki ḥālde geldüm, bulmadum. Cemī'-i ta'allukātın ⁽¹⁷⁾ alup beriyyeye girmiş, gitmiş. Üşde ben daḥı ardınca gitmege 'azm eyledüm. ⁽¹⁸⁾ Ümīzdir ki murādını ḥāşıl itmeyince dönmeyem. Līkin gāyet ḥavfum oldur ki ⁽¹⁹⁾ anuñ ardından yetişmedin ol Benī 'Abs kavmine yitişe. Bundan ḥavf itdügümüñün ⁽²⁰⁾ ardınca gitmege 'azm itdüm bilmiş olasız. Senüñ devletünde tutam, ḫatuña ⁽²¹⁾ getürem." diyüp cemī' leşkerini alup ke-enne-hü mecnūn ölümünden qorqmayup Melik ⁽²²⁾ Nu'mān'üñ ardına düşdi. **Rāvī eydür:** Melik Nu'mān, Benī Laḥm kabīlesinden ⁽²³⁾ biş biñ atlu kişiyile kim her birisi bir cemā'ate muqābil idi yola girdi. İki gün **[4a]** ⁽¹⁾ gitdiler, üçüncü gün Ayās ibni Kubeşā evvel zıkr itdigümüz leşkerile bulara nā-gāh ⁽²⁾ buluşıgeldi. Leşkerüñ tozu gündüzi giceye döndürmiş idi. Melik ⁽³⁾ Nu'mān buları göricek, cān başına şıçradı. Helāk olmalarına cezm idüp pehlevān ⁽⁴⁾larına çağırdı. Bi'l-küllīye ḫatına cem' oldılar. Şuya gark olmuş kişi ne vechile ⁽⁵⁾ ölüme yaraqlanursa bular daḥı yaraqlandılar. Līkin ne miqdār leşkeri varısa 'avretiyile ⁽⁶⁾ ve oğlanıyla olup kaçmağa mecāl olmaduğı

sebebi-y-ile Nu'mān'ın gönlü biraz emîn ⁽⁷⁾ idi. Pes Melik Nu'mān buyurdu, biñ atlu ilerü yürüdiler ve bākī dört biñ kişi ⁽⁸⁾ 'avret ve oğlanı[yı]la kaldılar. Bu tarafda Ayās dañı şāz u hurrem buyurdu, alaylar düzdiler ⁽⁹⁾ ve cemī'-i esbāb-ı ceng müheyyā itdiler. Kuş gibi atlara süvār olup sūnülerin ⁽¹⁰⁾ ve kılıçların ellerine aldılar. Ādem āvāzıyla at āvāzı 'ālemi taldurdu ve giceyile gündüz ⁽¹¹⁾ at ayağınıñ tozından berāber oldu ve nār u nūra şıgınuñ cenge meşgūl ⁽¹²⁾ oldılar. Melik Nu'mān zehreler çāk idici āvāzı[yı]la ceng idüp çağırur ki; ⁽¹³⁾ “İy benüm pehlevānlarum! Bugün gayret demidür. Eger gayret idüp cān u ⁽¹⁴⁾ göñilile ceng idicek olurşañuz 'ālemde aduñuz eyü olup yüz, göz aķ ⁽¹⁵⁾ ola ve illā hīç kimse katında 'izzetüñüz kalmaz. Sözüñ işüdüñ. Dünyāda diri olmağa ⁽¹⁶⁾ maħabbet idüp 'ālem içinde rüsvāy olmañ. Huşūşā ki eger 'Acem leşkeri sizi şırlarsa ⁽¹⁷⁾ 'avretüñüzi ve oğlanuñuzu iletürler, Horāsān'da şatarlar ve dünyāda bākī kalanuñuzuñ ⁽¹⁸⁾ 'ömri āh u derdile geçer.” didi.

Rāvī eydür: Bu pehlevānlara Melik Nu'mān'ın ⁽¹⁹⁾ bu sözi gayet eşer idüp her birisi bir taraftan kılıçların ve sūnülerin ⁽²⁰⁾ ellerine alub 'azīm cenge meşgūl oldılar. Bu tarafda Ayās gördi ki ceng ⁽²¹⁾ büyüdi. Leşkerinden dört biñ kişi alup Melik Nu'mān leşkerinüñ ⁽²²⁾ 'avreti ve oğlanı yanında kalan dört biñ leşkerüñ üzerine yürüyüp niçe kişi ⁽²³⁾ helāk itdiler. 'Avret ve oğlan ağlaması leşkeri başdı. Şazılıkları guşşaya [4b] ⁽¹⁾ mübeddel oldu. Benī Lahm kabīlesinden çok kişi depelediler ve bākisi ölmelerine ve 'avretleri ⁽²⁾ ve oğlanları esīr olmasına cezm idüp gözlerinden kan yaş akıtdılar. Melik Nu'mān'ı ⁽³⁾ niçe yirde yaraladılar. Çağırmañtan sözi işidilmez oldu. Bular bu hāldeyiken nā-ğāh ⁽⁴⁾ Hicāz tarafından düşmān leşkeri ardından bir āvāz geldi. Bakdılar, gördüler ki ⁽⁵⁾ niçe pehlevānlar yıl gibi atlara süvār olup at başına düşüp gelürler. ⁽⁶⁾ Hemān ki leşkere yakın geldüklerinleyn düşmen leşkerine hamle idüp ⁽⁷⁾ teveccūhi beg 'alemine itdiler. Bir uzun boylu yigit, bir toru ata binüp önlerine ⁽⁸⁾ düşüp gelür ve çağırup eydür ki; “Hānī bin Mes'ūd benem. Melik Nu'mān'a muştuluk ⁽⁹⁾ olsun. Üş geldüm, yitişdüm ki düşmenden anı hālāş idüp

a'dāsını kahr ⁽¹⁰⁾ idem." Melik Nu'mān bu sözi işidicek, baqdı, gördi bi-'aynihi düşünde gördüğü ⁽¹¹⁾ kişidür ki gelmiş ceng ider. Melik Nu'mān bunu görincek, gāyet feraḥ olup ⁽¹²⁾ Allāh'a çok şükürler itdi. Cüheyne eydür: Melik Nu'mān bu düşi bu vechile ⁽¹³⁾ gördüğü 'aceb degüldür, bular bu ḥâlde çıkageldükleri 'acebdür. Ammā bu pehlevān ⁽¹⁴⁾ laruñ bunda gelmesine sebep buyıdı ki; Melik Nu'mān bir gice düşünde görür kim ⁽¹⁵⁾ bir büyük fıl ağzından od şaça şaça gelür. Hîç kimseye muḳayyed olmayup ⁽¹⁶⁾ Melik Nu'mān'ı kovar. Nu'mān öñine düşüp kaçar. Bir kimsenüñ elinden ⁽¹⁷⁾ gelmez ki Nu'mān'ıñ üzerinden bunu def' ide. Nā-gāḥ bir kişi çıkagelüp ⁽¹⁸⁾ eydür ki; "Korkma yā Nu'mān! Ben seni bundan ḥalāş iderin". Fi'l-ḥāl fîle karşı ⁽¹⁹⁾ varup kılıcı-y-ıla şöyle çalar ki fılüñ başı öñine düşer. Nu'mān bunu ⁽²⁰⁾ göricek, gāyet feraḥ olup eydür: "İy yiğit! Ne kişisin?" Bu yigit eydür: "Benī Şeybān ⁽²¹⁾ kabīlesindenin. Aduma Hanī bin Mes'ud dirler." Fi'l-ḥāl Nu'mān uyanıgelür. ⁽²²⁾ Tīz buyurur, erkān-ı devlet, katına cem' olurlar. Bulara düşi diyüvirür. Bunlar ⁽²³⁾ eydürler: "Beytü'l-Ḥarām'a varup düşiñi Saṭīḥu'l-Kāhin'e yordurmak gereksin." [5a]

⁽¹⁾ Fi'l-ḥāl Melik Nu'mān 'azm idüp Beyte'l-Ḥarām'a gelüp düşi Saṭīḥu'l-Kāhin'e ḥikāyet ⁽²⁾ ider. Saṭīḥu'l-Kāhin eydür: "Saña lāzımdur ki ol kişi elbette buldurasın. Anuñ sebebi-y-ile ⁽³⁾ oddan kurtulasın ve illā helāk olursın." Pes buyurdı, elli kişi çıkardılar. ⁽⁴⁾ Bulara eyitdi: "Yürüñ, Benī Şeybān kabīlesini bi'l-küllie arañ, bu yigidi bulmayınca ⁽⁵⁾ gelmeñ." Ammā yukaruda beyān olunupdur ki 'Anter ve qardaşı ve yoldaşları ⁽⁶⁾ bularuñıla aramağa gitdiler idi. Saṭīḥu'l-Kāhin 'Anter'e oğlu için virdüğü ⁽⁷⁾ haber gönlinden gitmez idi, nice kim tamām zıkr olundu. Pes 'Anter Nu'mān'ıñ ⁽⁸⁾ gönderdüğü kişileri-y-ile Benī Şeybān kabīlesini evden eve, köyden köye ⁽⁹⁾ aramağa meşgūl oldılar. Ne yire ki varsalar bulara, "Ne kişilersiz, ne yirden ⁽¹⁰⁾ gelürsüz?" diyü şorarlardı. Bular cevāb virürlerdi ki; "Benī Şeybān kabīlesinde ⁽¹¹⁾ Hānī bin Mes'ud adlu bir kişi isterüz. Bize begümüz şöyle ışmarlayupdurur ki; ⁽¹²⁾ anı bulmayınca varmayavuz." Bular bu ḥāl üzerine aradılar. Āḥiru'l-emr bir yire

geldiler ki ⁽¹³⁾ adına Zîkār dirler. Benî Şeybān kabîlesinüñ bundan laţîf otlu ve şulu ve ucuzluk ⁽¹⁴⁾ yiri yoğıdı. Bir nice gün bunda rāḥat olduklarından şöñra Nu'mān'un ⁽¹⁵⁾ yārenleri her birisi bir ṭarafā isteyü gitdiler. Ammā 'Anter kendü aşḥābıyla Zî⁽¹⁶⁾kār yakınlarında ḳaldı. 'Anter Nu'mān'un yārenleri eglenüp istedikleri ⁽¹⁷⁾ kişi bulmaduklarına melûl olup ṭururken nā-gāḥ gördiler ki bir yigit ⁽¹⁸⁾ bir süri ḥimār-ı vaḥşîyi öñine bırakmış, ṭolayı ṭolayı ḳovar. Na'rasından ⁽¹⁹⁾ ṭağlar yarılır. 'Anter bunı göricek, Māzin'e eyitdi: “Eger şol yigit cengde ⁽²⁰⁾ daḥı bu vechile deprenürse ḥiḳ buña kimse muḳābil olmaz.” Fi'l-ḥāl ⁽²¹⁾ bunlaruñ gözi öñinde süriye yitdi. Ḥimār-ı vaḥşînüñ birisini süñüyile ⁽²²⁾ urdı. Hemān sā'at yirinden deprenmedi, helāk oldu. Bunı ḳoyup bākîsi ⁽²³⁾ ardına düşdi. Māzin atına bindi, segirtti. Vardı ki anı alup [5b] ⁽¹⁾ ol gün gıdā edineler. Ḥattā ḳaşd itdi ki atdan ine ala, nā-gāḥ bir mağāradan bir arslan ⁽²⁾ çıkup bu yigidüñ depeledügi avı Māzin'den öñ götürdi, mağāranuñ içine ⁽³⁾ yüriyivirdi. Māzin bunı göricek, müteḥayyir olup ne eyleyecegin bilmedi. Sehel ⁽⁴⁾ vaḳt eglenmedin bu yigit, bu sürinüñ ekserin depeleyüp Māzin ḳatına geldi. ⁽⁵⁾ Gördü ki Māzin durur. Avı yok. Çağırup eyitdi: “Yā yigit! Avumı sen mi alduñ?” ⁽⁶⁾ Māzin eyitdi: “Vallāḥ ben almadum. Belki şol mağāradan bir arslan çıkup ⁽⁷⁾ aldı ve yine içeri girüp gitdi.” Hanî, “Girçek eydürsin ki mağāra yolında ḳan ⁽⁸⁾ döküldügi girçekligüñe delālet ider.” didi. Fi'l-ḥāl atından aşığa indi. ⁽⁹⁾ Sāzin ve selebin ṭaşra koyup mağāranuñ içine yayaḳ yüriyivirdi. Māzin ⁽¹⁰⁾ bu ḥālî bundan göricek, ta'accüb idüp eydür ki; “Vallāḥ bu işi kimse itse ⁽¹¹⁾ olmaz ki atın ve cemî'-i yarağın ṭaşra koyup kendüsi tenhā bir mağārada içinde ⁽¹²⁾ arslana muḳābil ola.” didi. Māzin bu fikirdeyiken ḳuyı içinde degirmen ṭaşı ⁽¹³⁾ gürüldüsinden ziyāde gürüldi {Māzin} işitdi. Bu āvāzı işidicek, Māzin eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Zihî ḥayf ki bu bî-'aḳl kişiyi ol arslan helāk itdi.” diyüp ḳaşd ⁽¹⁵⁾ itdi ki bu yigidüñ atın ve sâz u selebin alup 'Anter'e gele. Nā-gāḥ gördü ki ⁽¹⁶⁾ şol elinde avı ve şağ eli-y-ile arslanuñ eline yapışmış. Aldı arslanı ⁽¹⁷⁾ ṭaşra çıkardı. Ādem oğlanı bir ḳaḳıduğı yoldaşına ne vechile söylerse bu daḥı ⁽¹⁸⁾ bu

arslana ğazab idüp eydür ki; “Sen ne gidisin ki Hānī bin ⁽¹⁹⁾ Mes’ūd'ıñ avın alasın? Vallāh imden girü senüñ işüñ bitdi.” diyüp ⁽²⁰⁾ şol elindeki ħimār-ı vaḥşī bırakdı ve iki eli-y-ile arslanı yire urup helāk itdi ve ⁽²¹⁾ andan soñra atına süvār olup sâzın ve selebin geydi ve Mâzin'e eyitdi: ⁽²²⁾ “Yā ‘Arab'ıñ ulusı! Ne kişisin, ne yirden gelürsin? Eger şimdi ki hâlde ‘ale't-ta‘cıl ⁽²³⁾ sefere gitmelüyiseñ ne miḳdār yitecekce şu etden götür. Eger ta‘cıl gitmelü degülseñ [6a] ⁽¹⁾ gel menzilümüze varalum. Bir dem rāḫat ol ki menzilümüz ğāyet yaḳındur.” Mâzin bu sözi ⁽²⁾ işidicek eyitdi: “Yā yigit! Varmazın. Zīrā ben yaluñuz degülin. Belki biz elli ⁽³⁾ atluyuz. Melik Nu‘mān bizi bu vilāyetine bir kişi istemege viribidi, Hānī dirler. ⁽⁴⁾ Melik Nu‘mān adın bu yigitden işidicek, elindeki avını bırağup eydür: “Nu‘mān ⁽⁵⁾ ol didüğünüz yigidi istemege sebeb ne düşdi?” Mâzin eyitdi: “Nu‘mān ⁽⁶⁾ bir gice bir qorqulu düş gördi.” diyüp evvel aḫir ḫikāyeti ḫaber viridi. ⁽⁷⁾ “İmdi beñzer ki ol istedüğümüz yigit sensin.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽⁸⁾ Hānī Mâzin'den bu sözi işidicek, fikr iderek Mâzin'ile yola girdiler. ⁽⁹⁾ Bu tarafda ‘Anter ve yoldaşları Mâzin'e muntazır olup tūrurlar iken nā-ġāḥ ⁽¹⁰⁾ gördiler ki Mâzin'ile bir yigit gelür. ‘Anter hemān gördüğünleyn Mâzin'e ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Eger bu yanuçca gelen yigidüñ adı Hānī ise istedüğümüz ⁽¹²⁾ kişi budur. Nu‘mān maḳşudına yitişdi.” didi. Mâzin eyitdi: “Belī, adı Hānī'dür. ⁽¹³⁾ Ben daḫı gördüğümleyn sizcileyn didüm.” Mâzin Hānī'den gördügi hūnerleri ⁽¹⁴⁾ ‘Anter'e ḫaber viridi. ‘Anter Hānī'ye yaḳın gelüp bağrına başdı ve yanlarına ⁽¹⁵⁾ oturdı. Bundan soñra Nu‘mān'ıñ düşi qazıyyesini ‘Anter daḫı ḫaber ⁽¹⁶⁾ viridi. Hānī feraḫ olup eyitdi: “Vallāhi ben daḫı bu söze ğāyet şāz oldum.” ‘Anter, “Ne ⁽¹⁷⁾ vecihden ğāyet şāzsın?” didi. Hānī eydür: “Benüm ‘emmümüñ bir kıızı vardur. ⁽¹⁸⁾ Adına Eşilā dirler. ‘Emmümden anı istedüm. Qabül itdi, lākin çok nesne istedi. ⁽¹⁹⁾ Ḥattā biñ deve diledi. Bu fikrile yatdum, nā-ġāḥ kulağuma hātifden bir āvāz ⁽²⁰⁾ geldi, “Melül olma ki Burāḳ'a süvār olan berakātında biñ deve senüñ elüñe ⁽²¹⁾ girüp maḳşūduña vāşıl olsañ gerek. Hīç bunda şübheñ olmasun.” didi. ⁽²²⁾ Yā ‘Arab'ıñ ulusı! Çünki hātifden

bu āvāzı işitdüm. Müteḥayyir olup yürürdüm, oldu ki size buluşdum. Pes baña lāzımdur ki ‘Arab beglerine varam bu sırruñ ḥaḳīḳatin isteyem.” [6b] ⁽¹⁾ Benī ‘Abs ṭā’ifesinden her kişi ki bu kelāmı işitdi, şāz olup müteḥayyir oldılar. ‘Anter ⁽²⁾ eyitdi: “Allāh Te’ālā bir kişinüñ murādını ḥāşıl kılmak istese üşbu vechile ⁽³⁾ ider.” didi. Bundan soñra ‘Anter Hānī’ye eyitdi: “İy yigit! Ne kadar avuñuz var ⁽⁴⁾ ve ne miḳdār atluñuz vardur?” didi. Hānī eyitdi: “Yidi yüz miḳdārı erenlerümüz ⁽⁵⁾ vardur. Līkin cemī’ümüzün işi yırtıcı cānavarlar avlamakdur.” didi. Andan soñra ⁽⁶⁾ Hānī ‘Anter’e eyitdi: “İy ‘Arab’uñ seyyidi! Baña ḥālünüzün toğrısın diñ. Benüm ⁽⁷⁾ şimdiki ḥālde sizün sözüñüzde şekküm var. Zīrā sizün dilünüz ehl-i ⁽⁸⁾ Ḥicāz dilidür. Siz Melik Nu’mān’uñ aşḥābından ehl-i ‘Irāḳ’danuz dirsiz. Pes bu ⁽⁹⁾ söz nice rāst olur?” ‘Anter eyitdi: “Ol Allāh ḥaḳḳı-y-içün ki yiri, gögi yaratdı ⁽¹⁰⁾ ve kullarına rızḳ virdi. Biz Melik Nu’mān aşḥābındanuz, ammā diliñüz ehl-i ⁽¹¹⁾ Ḥicāz dilidür didüğün girçek eydürsin. Zīrā Mekke’de doğduk, līkin Melik ⁽¹²⁾ Nu’mān’ıla anda buluşduk. Saṭīḥu’l-Kāhin düşüni yorduğundan soñra bizi ⁽¹³⁾ seni istemege göndürdi.” diyüp cemī’-i geçen mā-cerāyı ḥaber virdi ve “Daḥı ḥaḳīḳat ⁽¹⁴⁾ ḥaberi şorarsañ ben ‘Anter ibni Şeddād’ven. Māzin ḳardaşumdur. Ammā Melik Nu’mān’uñ ⁽¹⁵⁾ aşḥābı her birisi bir ṭarafa sini cüst ü cü itmege gitdiler” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁶⁾ Hānī hemān ki ‘Anter’den bu sözi işitdi, fi’l-ḥāl iki ayağı üzerine durı gelüp ⁽¹⁷⁾ ‘Anter’ün iki gözi arasın öpdı ve eyitdi: “İy benüm seyyidüm! Mübārek atuñıla seni ⁽¹⁸⁾ bunda ḳanğı yil esüp getürdi veyāḥuz anuñ toynağı altında yir ne ḥoş ḳarār buldı? ⁽¹⁹⁾ Vallāh senün geldüğün sebebi[yi]le ṭālī’ümüz ḥüb olup bu vilāyeti müşerref ⁽²⁰⁾ itdünüz. Zīrā bundan öñdün mücerred sizün añılduğunuz sebebi[yi]le raḳş urup ⁽²¹⁾ vecd olurduk ve şol ‘āşıkḳar ki ma’şūḳlarınuñ evşāfı zıkr olıcaḳ, bī-hüş ⁽²²⁾ olduḳlarınlayın biz daḥı bī-hüş olurduk. Zīrā sen pehlevānlaruñ güneşisin ve bu ⁽²³⁾ zamānuñ gözinün bebegisin ve Ma’di ibni ‘Adnān ḳabileesenün ḥāfızısın. Elḥamdülillāh ki [7a] ⁽¹⁾ dīzāruñı görüp müşerref olduk.” diyüp niçe münāsib ebyātıla ‘Anter’i medḥ itdi. ⁽²⁾ **Şi’r.** [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça

şiiir] ⁽⁴⁾ [Arapça şiiir]. Ve andan şöñra, “Yā pehlevān! Melik Nu‘mān'ıñ senüñ gibi ⁽⁵⁾ yardımcısı, mu‘āvini variken dönüp beni yardıma taleb itdügin ‘aceblerin.” didi. Eyle ⁽⁶⁾ diyincek, ‘Anter eyitdi: “Yā Hānī! Her ne şıfatıla sen beni tavşif itdünse anlar benden sende ⁽⁷⁾ zāhirdür ve hem Allāh Te‘ālā eger seni dilemese sende nite bunuñ gibi kuvvet ve bahādurluğ ⁽⁸⁾ kopyadı ve dağı şol kimsenüñ ki ecelini Allāhü Te‘ālā senüñ elüñde tağdīr ⁽⁹⁾ ide? Kimsenüñ zehresi yokdur ki anı öldüribile.” Bular bu vechile biribirine ⁽¹⁰⁾ dōstluğ izhār iderken Nu‘mān'ıñ aşhābı, cemī‘-i Benī Şeybān kabīlesini ⁽¹¹⁾ arayup istedüklerin bulmaduklarına melül ve maḥzūn çıkageldiler. ‘Anter ⁽¹²⁾ bunları göricek, karşı varup maḥşuda vāşıl olduklarını haber virdi. Cemī‘isi ⁽¹³⁾ işidüp Hānī'nüñ katına gelüp; “Baḥtuñ sa‘īd oldı yā Hānī!” didiler. Hānī dağı ⁽¹⁴⁾ gāyet feraḥ olup bildi kim Allāh Te‘ālā buña sa‘ādet kapusın açdı ve menzilini ⁽¹⁵⁾ yüce kıldı ve bu haberi Hānī aşhābı işidüp varup cemī‘-i evlerine haber virdiler. Niçe ⁽¹⁶⁾ gün şāzılıklar itdiler ve cemī‘ Zīkar halkı kurbānlar idüp ‘azīm konukluklar itdiler. ⁽¹⁷⁾ Ammā ‘Anter bildi kim taḥkīk Nu‘mān'ıñ maḥşudı ḥāşıl oldı, ‘Able'nüñ maḥabbeti galebe ⁽¹⁸⁾ idüp ve oğı bulunduğı haberin işidicek, hīç dağı kararı kılmayup Hānī'den ⁽¹⁹⁾ destūr diledi ve ‘azm-i Benī ‘Abs kıldı ve bākī Nu‘mān'ıñ aşhābı yidi gün ⁽²⁰⁾ miqdārı Hānī'yile karar kıldılar. Yidi günden şöñra gitmek dilediler. Hānī ⁽²¹⁾ kabül idüp aşhābından elli bahādur yigit ihtiyār itdi ve bulara eyitdi: “Benümile ⁽²²⁾ bile gelün kim sizi ni‘mete müstağrağ idem.” didi. Bular dağı kabül idüp ⁽²³⁾ bi'l-küllıye ne miqdār ceng āletleri varısa alup ‘azm-i Melik Nu‘mān'a kıldılar. Bir niçe gün [7b] ⁽¹⁾ becid sürdüklerinden şöñra bir şahrāya geldiler, gördiler ‘ālemi karañuluğ tutmuş. ⁽²⁾ Yıldırım gibi bu karañuluğ arasında kılıçlar yıldırırlar ve at süheyli ve erenler āvāzı ⁽³⁾ cihānı mālāmāl kılmış. Bunu göricek, Hānī Nu‘mān'ıñ aşhābına eyitdi: “Ma‘lūm oldu ki ⁽⁴⁾ siz Nu‘mān'dan ayrılaldan berü ‘ālem Nu‘mān'un gözine tār olmuş.” buyurdı. ⁽⁵⁾ Bir yüce tağ üzerine çıkup eyitdi: “Tīz tutuñ, ‘Arab leşkeri kanıksıdur ve ‘Acem ⁽⁶⁾ leşkeri kanıksıdur,

baña bildürüñ.” didi. Bunlar eyitdiler: “Şol toz içinde olan ⁽⁷⁾ ‘alemler Nu’mān ‘alemidür ve çevresine üşüp ceng iden leşker Melik Kisrī ⁽⁸⁾ t̄ayifesidür ve gör ki Nu’mān’uñ gözine Allāh Te’ālā ‘ālemi nice t̄ār itmiş. Bunda ⁽⁹⁾ murādı nedür, kendüden ğayri kimse bilmez.” didiler. “Pes şavāb budur ki ⁽¹⁰⁾ evvel şol ‘avret ve oğlan üzerinde olan leşkere hamle idevüz ve andan ⁽¹¹⁾ şöñra Nu’mān üzerindeki leşkere hamle idevüz.” didiler. Hānī eyitdi: “Ehād u ⁽¹²⁾ kadīm haḳkı-y-içün bu leşker deñizlerüñ katresi miḳdārınca daḥı olucaḳ olursa ⁽¹³⁾ oñı, şöñ-ı hālın bilmedin ‘Arab’uñ üzerinden def itmeyince atumdan inmeyem.” diyüp ⁽¹⁴⁾ Ayās ibni Kubeysa ‘aleminüñ üzerine hamle itdi. Yuḳaruda beyān olıñup ⁽¹⁵⁾ dururdu ki Ayās Nu’mān’uñ ta’alluḳatı üzerine düşüp biñ miḳdār leşkerin ⁽¹⁶⁾ helāk idüp ‘avreti ve oğlanları ortaya alup ğāyet buñaldup ⁽¹⁷⁾ durur idi. Nā-ġāh Ayās gördi kendü leşkeri ardlarına bakup kaçarlar, ⁽¹⁸⁾ Hānī bularuñ ardlarınca kovar. Her kişi kim Hānī’ye muḳābil olur t̄aḳatı t̄aḳ ⁽¹⁹⁾ olur ve bir atlunuñ ardından yitüp kuvveti-y-ile ḳaldurur, ḳılıcı[yı]la ortasından ⁽²⁰⁾ çeker, iki pāre idüp yabana atar ve birine daḥı yapışur. Ayās naḳar ḳıldı, gördü ki ⁽²¹⁾ memleketinüñ ekşeri bahādurlarını helāk itdi giderdi. Pes süñüsün eline ⁽²²⁾ alup Hānī’ye hamle itdi. Bunı gördi Hānī daḥı üzerine hücüm itdi. Ayās ⁽²³⁾ öñinde üç pehlevān depeledüğinden şöñra Ayās’a süñü havāle idüp [8a] ⁽¹⁾ bir vechile urdu ki atdan aşığa yıḳup fi’l-hāl bende ḳoyup Benī Şeybān’dan bir niçe ⁽²⁾ pehlevānlardan ışmarladı. Bundan şöñra yoldaşlarına eyitdi: “Elḥamdülillāhi ⁽³⁾ ki bularuñ işi tamām oldı. Dig imden girü Nu’mān’uñ üzerindeki çok ⁽⁴⁾ leşker üzerine hamle idelüm, ammā ḳaşduñuz Nu’mān’uñ üzeri olsun. ⁽⁵⁾ Ümīzdür kim Nu’mān helāk olmadın yitişevüz.” diyüp bi’l-küllıye Benī Şeybān ⁽⁶⁾ bahādurları hamle itdiler. Ammā Melik Nu’mān leşkeri ğāyet buñalup helāk ⁽⁷⁾ olmalarına hūḳüm itmişlerdi. Līkin Nu’mān Hānī’nüñ, “Yā āl-i Şeybān! Hānī bin ⁽⁸⁾ Mes’ūd benem.” didigüni işidüp ve düşinde gördügi yigit haḳıḳat buyıruġın ⁽⁹⁾ bildügi[yi]çün nuşret kendünüñ idügin bilüp şabr idüp dururlardı. Pes Hānī ⁽¹⁰⁾ ol gün ‘uḳül müteḥayyir

olıcak ceng itdi. Her kişiye kim hamle ⁽¹¹⁾ itse öñinden kaçardı. Nu'mān'ı mağlūb iken gālīb kıldı. Zīrā Allāh Te'ālā ⁽¹²⁾ Nu'mān'ıñ nuşretin diledi ve düşünde gördügi kişi, uyanukluğında kendüñüñ ⁽¹³⁾ kurtulmasına sebep kıldı. Anuñiçün kim düşi Tenğri Te'ālā kendüyle ⁽¹⁴⁾ ādem oğlanlarınıñ arasında koyup durur. Gāh anuñıla korkudur, gāh sevündürür. ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** Hānī'ye kimse muķābil olmayup ve mehābeti 'Acem leşkerinüñ ⁽¹⁶⁾ göñüllerine eşer itdügi-y-içün ahşam olmadın Nu'mān'ıñ üzerinden ⁽¹⁷⁾ şıyup 'alemleri üzerine bıraktı. Līkin Nu'mān leşkerinüñ bahādurlarından ⁽¹⁸⁾ niçe kişi esīr idüp dururlardı. İki tarafa dönüp yirlü yirinde karar kıldılar. ⁽¹⁹⁾ Ammā Benī Tay tayifesi {Ayās'ı} maḥbūs olduğına gāyet melūl olup Fürs leşkerinüñ ⁽²⁰⁾ begleri katına geldiler. Aña çok söz söyleyüp şikāyet itdiler. Ol ⁽²¹⁾ eyitdi: “Melūl olmañ ki bu gice siz Nu'mān'ıñ eṭrafını bağlañ. Şabāḥ görüñ ki ⁽²²⁾ ben bunlara ne iş işlerin.” **Rāvī eydür:** Nu'mān Hānī'ye karşı varup bağrına ⁽²³⁾ başdı ve çok du'alar idüp ahvālinden şordı. Hānī de bi'l-küllīye haber virdi. **[8b]** ⁽¹⁾ Nu'mān eyitdi: “İy oğul! Vallāh senüñ geldüğüñ sebebi[yi]le ölmüşiken yine ḥayāt ⁽²⁾ bulduk. Ğuşşamız şāzılığa mübeddel oldu. Eger 'Anter daḥı sizüñile bile gelse ⁽³⁾ işümüz daḥı ḥūb olurdu.” didi ve Melik Huzāvend'ile kendü arasındaki mā-cerāyı ⁽⁴⁾ bi'l-küllīye haber virdi. Hānī eyitdi: “Ḥavf itme ki bu düşmenlerüñi ben senüñ ⁽⁵⁾ üzerüñden def iderin in-şā'allāh. Sizüñile ki Zīķār'a varup ⁽⁶⁾ ben erenlerümile buluşduğumdan sonra göresin ki Melik Kisrī'ye ne idecegin.” ⁽⁷⁾ didi. Nu'mān bu sözleri işidicek, gāyet feraḥ oldu ve ḥaķīkat bildi kim ⁽⁸⁾ düşünde gördügi yigitdür. Ol gice anda şāz u hurrem oldu, yatdılar. Çünkü ⁽⁹⁾ şabāḥ oldu, ceng yarağına meşgūl oldılar. 'Acem leşkerinüñ begleri ⁽¹⁰⁾ buyurdi: “Ne miķdār esīr varısa meydān ortasına çıkarup Nu'mān leşkerine ⁽¹¹⁾ karşı boyunlarını uruñ.” didi ve “Andan sonra bi'l-küllīye üzerlerine hamle idüp ⁽¹²⁾ tārūmār idelüm ve 'avretlerini ve oğlanlarını esīr idüp mālların yağma ⁽¹³⁾ idelüm.” didi. Cemī' leşker bu sözi müvecceḥ görüp ne miķdār esīr varısa ⁽¹⁴⁾ zencīrile meydānuñ ortasına getürdiler. Kaşd itdiler ki boyunlarını ⁽¹⁵⁾

uralar. Bu arafda Nu'mān bu hāli gricek, gāyet melūl olup Hānī'ye eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Üş benüm pehlevānlarum depelemege getürdiler. Sen ne tedbīr idersin?” ⁽¹⁷⁾ didi. Hānī eyitdi: “Sen dağı Ayās'ı ortaya çıkar, “Pehlevānlarumı koyuvirün. ⁽¹⁸⁾ Ben dağı Ayās'ı şalıvireyüm ve illā boynın ururın.” di. Eger rāzī olursa hoş ⁽¹⁹⁾ ve illā mecāl virme, düşmenüñdür depele ve andan şöñra ben meydāna gireyüm. ⁽²⁰⁾ Göresin ki anlara neler idem.” didi. Nu'mān Hānī'nün sözini kabūl idüp ⁽²¹⁾ buyurdi, Ayās'ı meydāna getürdiler. Hikāyeti Ayās'a haber virdiler. Ayās ⁽²²⁾ dağı bu kažiyyeye vākıf olıcağ, ‘Acem leşkerinün beglerine bir ādem gönderdi, ⁽²³⁾ eyitdi: “Ol esīrleri depelemeyesiz, şalıviresiz. Tā kim beni dağı bunlar şalı [9a] ⁽¹⁾ vireler ve illā beni dağı helāk iderler bilmiş olasın. Ben öldüğümden şöñra ⁽²⁾ aşhābum seni kovarlar. Giderler düşmen üzerüne gālib olup seni tārūmār ⁽³⁾ ider. Melik Kisrī katında başuñ aşğa olur. Allāh bilür ki gāzabı[yı]la saña ⁽⁴⁾ ne ide.” didi. Bu arafda çünki Ayās'ın göndürdüğü ādem gelüp bu haberi ⁽⁵⁾ ‘Acem leşkeri beglerine hikāyet itdi. Bu dağı fikr idüp eyitdi: “Vech ⁽⁶⁾ budur ki bu esīrleri şalıvirem, Ayās'ı kurtaram. Bu miğdār ādem şalıvirdüğümle ⁽⁷⁾ Nu'mān ne kadar kuvvet bula? Bizüm leşkerümüz on anlarca vardır.” didi. Buyurdi, ⁽⁸⁾ cemī'-i esīrleri şalıvirdiler. Şunuñ üzerine kim Ayās'ı dağı Nu'mān ⁽⁹⁾ şalıvire. Çünki bu esīrlər Melik Nu'mān'a geldiler. Nu'mān dağı Ayās'ın atını ⁽¹⁰⁾ ve sāz u selebin yine virüp şalıvirdi. Andan Ayās gelüp Benī Tay leşkerine ⁽¹¹⁾ emr itdi. Cemī'i gömgök demüre müstağrak olup at arkasına geldiler. ‘Acem ⁽¹²⁾ leşkeri dağı cemī'-i alet-i cengi müheyyā idüp hāzır tırdılar. Bu arafda Hānī ⁽¹³⁾ bin Mes'ūd Melik Nu'mān'a eyitdi: “Sen Benī Lahm leşkerinün ‘alemi dibinde tır, deprenme. ⁽¹⁴⁾ Anları şakla. Ben buları tārūmār idüp cemī'-i neleri varısa döküp kaçsunlar, ⁽¹⁵⁾ gitsünler.” didi. Andan şöñra Benī Şeybān pehlevānlarına, “Siz benüm kafāmı ⁽¹⁶⁾ şaklañ. Göresiz ki ben bulara ne ‘aceb işler itsem gerek.” diyüp atın ⁽¹⁷⁾ meydāna sürdi. Ra'di-vār na'ra urdi ve cevlan gösterüp meydān ortasında ⁽¹⁸⁾ tırdı ve bu ebyātı inşād itdi: **Şi'r.** ⁽¹⁹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir

(23) Arapça şiir] [9b] (1) [Arapça şiir (2) Arapça şiir (3) Arapça şiir (4) Arapça şiir] Ve eyitdi: “Yā fāris leşkeri! Sizden biñer (5) biñer kişi gelsün. Ben yaluñuz anlara muķābil olayın. Bundan dağı ‘āciz olacaķ olursañuz (6) sizüñ leşkerüñüz ve cemī’ ‘Arab’ıla ‘Acem leşkeri ħamle itsünler. Bugün size bir iş (7) ideyin ki benden şoñra ‘ālem içinde añılup dāsītān ola.” didi. Melik Kisrī (8) leşkeri Hānī’nüñ bu sözünü işidicek, bölük bölük üzerine ħamle itdiler. Hānī (9) dağı bunlarla kılıçla ve süñüyile ceng iderken altında atı tākātı kalmayup başı üzerine sürçdi. (10) Lākin Hānī’nüñ (34) heybetinden kōrkup kimse Hānī’nüñ yanına varmadı. Hānī (11) ol aradan dönüp yine Nu’mān kātına geldi. Ol atdan inüp bir ata dağı (12) bindi. Bir ġayrı keskün kılıç daķındı. Ke-enne-hü ‘Ād kavmi gibi ve Şeddād pehlevān (13) ları gibi ol vaķte münāsib beytler okıyı okuyı meydāna {yine} geldi. ‘Acem leşkerine (14) nazār itdi. Gördü ki beglerinüñ yanına cem’ olmuşlar danışık iderler. Hānī (15) Benī Şeybān kavmine eyitdi: “Ĥāzır oluñ ki şol cemā’atüñ üzerine ħamle (16) idelüm. Ümīzdür ki ‘alemlerini yıķacaķ, bu leşkeri şıyavuz.” didi ve bir nice kişi Nu’mān’a (17) göndürüp eyitdi: “Hemān ‘Acem leşkerinüñ ‘alemi başı aşığa olduġunlayın Benī Laĥm (18) pehlevānları-y-ıla ħamle itsün. Tā kim bu leşkerüñ işin bitürevüz.” didi. **Rāvī eydür:** Ayās ibni Kūbeyşā Hānī’den bu erligi göricek, Melik Kisrī’nüñ (20) nāyibi kātına varup eyitdi: “Bu şeytān ki Nu’mān’a yardıma gelmişdür. Ĥicāz (21) vilāyetinüñ bahādurlarındandır. İmdi biz hīç tınmayup eger pehlevānlarumuzu (22) tenhā tenhā (35) göndericek olursavuz cemī’isini helāk ider. Şavāb oldur ki bi’l-küllīye (23) üzerine ħamle idüp süñüyile bunuñ işin bitürevüz ve illā bizden buña yaluñuz [10a] (1) kimse muķābil olmaz.” didi. Melik Kisrī nāyibi Ayās’dan bu sözü işidicek eyitdi: (2) “Biz senüñ sözüñe uymazuz. Zīrā bular seni esīr idüp dururlar. Bunlardan (3) senüñ yüregüne mecrūh olup durur ve imden girü biz senüñ üzerüñe (4) şehādet iderüz ki sen Melik Kisrī’nüñ emrine muķī’ olmazsın diyü bu cengüñ (5) işi tamām olduġundan

³⁴ bu sözü

³⁵ tenehā tenehā

şoñra göresin ki ben saña niler idem.” didi. Ayās bu haberi ⁽⁶⁾ işidicek eyitdi: “Benüm üzerüme bu şehādeti nice idebilürsin ki bundan ⁽⁷⁾ öñ görmedüñ mi ne vechile ceng idüp niçe pehlevānları esīr itdüm? ⁽⁸⁾ Benüm haqquma bu vechile şehādet idersin. Seni görelüm ki ne hüner işlersin ⁽⁹⁾ ki anuñıla faħirlenesin?” didi.

Rāvī eydür: Bular bu mücādeledeyiken nā-gāh ⁽¹⁰⁾ leşkerüñ bir tarafındañ bir na’ra işitdiler. Şandılar ki yirüñ aşağası yukaru döndi. Atmaca, ⁽¹¹⁾ şığırcuğ arasına girmiş gibi bölük bölük bu leşker kaçır. Kisrī’nüñ nāyibi ⁽¹²⁾ nağır itdi. Gördü ki Hānī biñ Mes’ūd Benī Şeybān pehlevānları-y-ıla hamle itmiş, yüzi ⁽¹³⁾ kendü ‘alemi üzerine tutmuş. Hemān bu hālī göricek, ‘alemüñ dibinden ilerü vardı. ⁽¹⁴⁾ Diledi ki biraz vağt cevlan göstere, andan Hānī’ye muğābil ola. Lākin Hānī ⁽¹⁵⁾ mecāl vermeyüp yıldırım gibi yitişüp göğsinde bir süñü urdı. Eglenmedin ⁽¹⁶⁾ yüregin yarup yağrınından taşra çıkdı. Fi’l-hāl atından aşığa düşdi. ‘Acem ⁽¹⁷⁾ leşkeri bunu göricek, feryāz idüp bi’l-küllīye hamle itdiler. Melik Nu’mān ⁽¹⁸⁾ dağı nuşret kendünüñ olduğın bilüp Benī Lahm leşkerine, “Neye tırursız?” ⁽¹⁹⁾ diyüp çağırdı. Bunlar dağı Heccār ibni ‘Āmir öñlerince hamle itdiler. Heccār ibni ‘Āmir ⁽²⁰⁾ ve cemī’-i Nu’mān’uñ leşkeri ekşeri mecrūh oldukları sebebi[yi]le buñalup tıurlardı. ⁽²¹⁾ Lākin ğayret idüp ‘akıllar müteħayyir idici cengler itdiler. Ammā Ayās Melik Kisrī⁽²²⁾’nüñ Hānī nāyibini helāk itdüğın göricek şāz olup eyitdi: “Benüm hālüm bundan ⁽²³⁾ hoş oldı. Zīrā ben esīr oldum ve yine hālāş oldum. Bu hālāş bulmadı.” [10b] ⁽¹⁾ Āħiru’l emr cemī’-i ‘Acem leşkeri re’islerinüñ helāk olduğın görüp üzerlerine ⁽²⁾ mağlūbiyyet zāhir olıcağ, bi’l-küllīye şınup her biri başlu başın alup neleri ⁽³⁾ varısa döküp kaçdılar. Hānī ve Nu’mān cemī’-i leşkeri-y-ile aħşam olınca kıvdılar. Neleri ⁽⁴⁾ varısa yağma idüp şāz u ħurrem yine döndiler. Cemī’ ħalk Hānī’ye ħayırdı’ālar ⁽⁵⁾ itdiler. Hānī Nu’mān’a eyitdi: “Yā melik! Vallāh eğer size bu hāletde yitişceğüm bilsem ⁽⁶⁾ cemī’-i Benī Şeybān bahādurların bile alup gelürdüm. Cemī’-i ‘Acem leşkerinüñ ⁽⁷⁾ birin kırtarmazdum.” didi. Nu’mān bunu işidicek, Hānī’ye çok du’ālar itdi. ⁽⁸⁾ Ol gice anda

karar kıldılar. Şabāh olıcağ, Zīkār tarafına müteveccih oldılar. Hānī ⁽⁹⁾ gāyet ferah olup Nu'mān'a va'deler ider ki; "Hīç teşvīşlenme ki imden ⁽¹⁰⁾ girü seni hīç bir 'Arab'a dahı muhtāc itmem." Līkin Zīkār'a yakın geldügince ⁽¹¹⁾ maḥbūbesini ³⁶ dilinden kıomaz. Münāsib ebyāt okı okı gelür. ⁽¹²⁾ Ol ebyāt budur: **Şîr**. [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[11a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir]. **Rāvī eydür:** Heccār ibni 'Āmir ve Melik Nu'mān ve kıardaşıları ⁽³⁾ Hānī'nüñ bu aḥvālın görinceğ, buña gāyet 'izzet ve ḥürmet itdiler ve bildiler kim ⁽⁴⁾ ol zamānda ancılayın kışı bulunmaz. Bu ḥāl üzerine gitdiler. Aḥirü'l-emr ⁽⁵⁾ Zīkār'a yakın geldiler. Hānī fi'l-ḥāl Benī Şeybān kıavmine bir kışı gönderdi. ⁽⁶⁾ Melik Nu'mān'ın geldüğün ve cemī' aḥvālī bildürdi. Benī Şeybān kıavmi ⁽⁷⁾ bu ḥaberi işidiceğ, şāz u ḥurrem olup kıarşı çıkdılar. Hoş 'izzet-i ikrāmile ⁽⁸⁾ getürüp kıondurdılar ve andan soñra ulu kıonukluklar itdiler. Bir nice gün ⁽⁹⁾ bu ḥālile kıurduklarından soñra Hicāz vilāyetine ve Benī 'Abs vilāyetine ādemler ⁽¹⁰⁾ şalup leşker cem' itmeğē meşğül oldılar ve "Melik Kisrī tarafından ⁽¹¹⁾ ne ḥāl zāhir olur?" diyüp muntazır kıurdılar. Bular bu ḥālde. Biz geldük ⁽¹²⁾ 'Anter ibni Şeddād ḥālīne. Ol vakt kim 'Anter ibni Şeddād Hānī'yi Nu'mān'a göndürüp ⁽¹³⁾ kendüsi kıavmine gitdi. Gice ve gündüz dimeyüp yüridi. Oğlı ḥaberi ⁽¹⁴⁾ cirāḥatı[yı]la kıalbi mecrūḥ olup 'ālemi gözi görmez olup giderdi. ⁽¹⁵⁾ Benī 'Abs vilāyetine yakın geliceğ, nā-gāḥ bir ısızlık yırdē bir yalūñuz ⁽¹⁶⁾ kıabr gördi, "İy benüm yārenlerüm! Şol kıabr Muḳrī'l-Vaḥş'ın kıabridür." diyüp ⁽¹⁷⁾ atından aşāğā indi. Ağlamağā ve feryāz ve fiğān itmeğē meşğül oldı. Şol ⁽¹⁸⁾ miqdār ağladı ki kıabr üzeri yaşa ğark oldı. Māzin bu ḥālī göriceğ, "İy ⁽¹⁹⁾ kıarındaş! Kıalbüñden teşvīşi gider. Neden bildüñ ki bu kıabr anuñdur? ⁽²⁰⁾ İlm-i ğayb hoğ bilmezsin. Şabr it, kıabīlemüze varalum. Ölü mi diri mi ḥaḳīḳat-i ⁽²¹⁾ ḥālī bilelüm, aña göre yarak idelüm." didi. 'Anter eyitdi: "İy 'Arab kıavmi! Bu kıabri ⁽²²⁾

³⁶ hīç bir 'Arab'a dahı

göricek, şabrum ve qarārum kalmayup bu vechile ağlamak tutduğun ‘ömrüm içinde ⁽²³⁾ hīç görmeyüp tūrurın.” didi. Emr itdi, “İnüñ, bu gice bu kabrūñ yanında yatalum.” didi. **[11b]** ⁽¹⁾ Bunlaruñ kimisi indi ve kimisi dağı inmedin fi'l-hāl bu kabrūñ üzerinden ve eṭrāfından otlar ⁽²⁾ bitüp yemyeşil oldu. ‘Anter bu hālî göricek eyitdi: “Yā benī ‘ammi! Şimdi ben ⁽³⁾ taḥkīk bildüm ki işbu kabır Mukri'l-Vaḥş'uñ kabridür. Bu biten otçuğazlar bize konuqluğdur.” ⁽⁴⁾ Pes ağlamağı ziyāde idüp cigerler yakıcı merşiyyeler okudı. Ol merşiyyelerden ⁽⁵⁾ ba'zısı işbu ebyātdur: **Şi'r.** [Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir] ⁽⁹⁾ [Arapça şiir] **Rāvī eydür:** ⁽¹⁰⁾ Çünkü şabāḥ oldu, bunlar gitmege yaraqlandılar. ‘Anter eyitdi: “İy yārenler! Bu kabır Mukri'⁽¹¹⁾l-Vaḥş'uñ olmasında şübheñüz varısa ba'zuñuz biraz vaqt yanında tursun, ⁽¹²⁾ görsün ki ol otçuğazlar nice olur.” **Rāvī eydür:** Māzin ve bir niçe kişi ⁽¹³⁾ dağı kabrūñ yanında turdılar. Bir sâ'at geçmedin ol otlar bi'l-küllîye tāzeyiken ⁽¹⁴⁾ kurıyup ke-enne-hü hīç bitmemiş gibi oldu. Bular bu hālî görüp ‘Anter'üñ ardından ⁽¹⁵⁾ yitdiler. ‘Anter'e bu haber virdiler ve ‘Anter'üñ sözine tamām inandılar. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁶⁾ Ol gün ‘Anter şabāḥdan eglenmedin ve diñlenmedin sürdi. Tā kim Benī ‘Abs vilāyetine ⁽¹⁷⁾ yakın oldu, aşḥābına haber olup ‘Anter'e karşı çıkdılar. Öñlerince Meysere, ⁽¹⁸⁾ bir yanında ‘Urve ve bir yanında Şeddād ve bākī Benī Fezāre'nüñ pehlevānları, ardlarınca Şeybüb ⁽¹⁹⁾ geyik gibi cemī'isünüñ öñlerine düşüp gelür. Şeybüb yakın gelicek, ⁽²⁰⁾ nidā idüp eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Oğluñ Meysere'den ğayrı ne nesne muştulayın saña ki ⁽²¹⁾ Allāh Te'āla rūzī kıldı.” didi. Ammā Meysere fi'l-hāl atdan aşāğa inüp atasına karşı vardı. ⁽²²⁾ ‘Anter Meysere'yi göricek, a'zaları harekete geldi. Ata, oğlını gördü ki vaqtin ⁽²³⁾ ne vechile olursa bu dağı eyle oldu. Hattā ğāyet ferāḥından ağladı ve bağına **[12a]** ⁽¹⁾ bağıdı. Bu hāle müteḥayyir oldu ve döndi Şeybüb'a eyitdi: “Yā karındaş! Baña hoz Meysere'yi ⁽²⁾ Saṭīḥu'l-Kāhin haber virüp dururdu. Ḥaḳīkat-i hāle vāḳıf olup dururdum. Lākin ⁽³⁾ siz neden bildüñüz ki bu benüm oğlumdur ve bunuñ anası kimdür?” didi. Böyle diyince, ⁽⁴⁾ Şeybüb eyitdi:

“Yā qarındaş! Bunuñ anası Mihriye'dür ki Benî Dārim vilāyetine varup ⁽⁵⁾ Laķīṭ ibni Zūrāre'nüñ qatından atuñı alduğumuz vaqtin bile alup çıķduğumuz ⁽⁶⁾ ḥatundur.” didi ve “Daḥı bilmez misin ki Laķīṭ bizi atumuz uğurladuğı sebebi[yi]le incitdūgi[yi]çün ⁽⁷⁾ biz daḥı anı incidelüm diyüp bir derede bunıñıla bile yatmadıñuz mı? Āḥir gelürken ⁽⁸⁾ ‘emmüsi oğlına buluşup öldürmege qaşd itdügüñüzden soñra aña ⁽⁹⁾ Mihriye'yi ıřmarladuñuz mı?” didi. ‘Anter bu sözi işidicek, tamām ḥaķīkat-i ḥāl ⁽¹⁰⁾ ma'lüm olup Şeybüb'a eyitdi: “İy qarındaş! Mihriye şimdiki ḥâlde diri midür veyāḥuz ⁽¹¹⁾ öldi mi?” Şeybüb eyitdi: “Şimdiki ḥâlde diridür. Aña münāsib maķāmlarını virüp ⁽¹²⁾ dururın. Benüm civārumda olur.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek, ġāyet feraḥ olup ⁽¹³⁾ ḥavādiş-i eyyāmı ta'accüb itdi, “Arab kavmi ḥaķķı-y-içün ki mecmū'-ı ‘ālemüñ ḥalkı Tengri'nüñ ⁽¹⁴⁾ işinde müteḥayyir olur. Ḥayırdan, şerden ne idecegin kendüden ġayrı kimse ⁽¹⁵⁾ bilmez.” didi. Benî Kırād kavmine selām virüp atına süvār oldu ve andan soñra oğlı ⁽¹⁶⁾ bindi. Līkin Muķri'l-Vahş'uñ oğlı Seb'u'l-Yemen'e nażar itdi. Gördü ki qaralar geymiş. ⁽¹⁷⁾ Ḥaķīkat bildi ki Muķri'l-Vahş'uñ vefāt itmiş. ‘Urve'ye Muķri'l-Vahşuñ ḥālinden şordı. ⁽¹⁸⁾ ‘Urve eyitdi: “Yā pehlevān! Bizümile gelüp buluşmadı. Hemān ol cirāḥatdan yolda ⁽¹⁹⁾ helāk oldu. Yol üzerinde defn itmişler.” didi. ‘Anter, “Vā-veylāh!” diyüp çok te'essüf ⁽²⁰⁾ idüp eyitdi: “Arab-ı ‘arbā ḥaķķı anuñ firāķı acısı, oğlum Meysere'ye buluşduğum feraḥını ⁽²¹⁾ unutdurdı.” didi. “Lākin ḥükm Allāh'uñdur. *Innā lillāhi ve innā ileyhi rāci'ün.*” diyüp ⁽²²⁾ Seb'u'l-Yemen'i bağrına başup iki gözlerinde öpdı. Ḥil'at geyürüp ḥāṭırın ele aldı ⁽²³⁾ ve “Cemī'-i nem varısa iy oğul senüñ olsun ve senüñ ḥükmünde olsun, melül olma.” [12b] ⁽¹⁾ didi. Andan soñra yürüyüp evlerine yakın geldüklerinleyin Melik Kays ve kardeşları ⁽²⁾ qarşu çıķup görüşdiler, “Ḥoş geldüñüz oğul. Daḥı mübārek olsun, şevketüñ ⁽³⁾ ziyāde oldu.” didiler ve Melik Nu'mān aḥvālinden ḥaber şordılar. ‘Anter daḥı evvel aḥir ḥikāyeti ⁽⁴⁾ ḥaber virdi. Andan çadırlarına gelüp ķondılar. Andan soñra Meysere'nüñ anası Mihriye'ye ⁽⁵⁾ buluşup kendü ḥālinden ve oğlı ḥālinden

haber şordı. Mihriye dağı 'Anter'ün⁽⁶⁾ elin öpüp eyitdi: "Yā pehlevān! Şol vaqt ki sen beni Dārem vilāyetinden alup⁽⁷⁾ gelürken 'emmüm oğluna yolda buluşup beni aña ışmarladuñ ve eyitdün ki; "Bunu senüñ⁽⁸⁾ elüñden gücile alurlar. Kendü kavmüñ katına iletme, belki bunu bir ğayrı⁽⁹⁾ vilāyete ilet." didüñ. 'Emmüm oğlu dağı beni ğāyet sevdüğinden sizüñ sözüñüz dutup⁽¹⁰⁾ beni Yemen'ün zāviyesine ilette. Bir kavmüñ içinde kodı ki adlarına Benī Seḥāb⁽¹¹⁾ dirler. Bir niçe zamān tırduğumuzdan şoñra oğluñ Meysere vücūda geldi.⁽¹²⁾ 'Emmüm oğlu Meysere'nüñ karalığın göricek, gönline şübhe düşüp benüm hālümnden⁽¹³⁾ şordı. Ben dağı senüñile benüm aramda geçen mā-cerāyı haber virdüm. Benim sözimi işidicek,⁽¹⁴⁾ sizi ğāyet sevdüğinden baña yine gönli hoş oldu, "İmdi bu kavüm nā-gāh⁽¹⁵⁾ bu oğlanuñ hālın bilüp bizüm başumuza kaçalar. Pes şavāb budur ki bu yirden⁽¹⁶⁾ gidüp bir ğayrı yire dağı varavuz. Vardüğumuz yirde şoracak olurlarsa diyevüz ki⁽¹⁷⁾ cāriyeden toğdı. Cāriye vefāt itdi. Biz sevdüğümüzden besleyüyoruz diyevüz."⁽¹⁸⁾ didi. Vallāh yā pehlevān! Eger senden ḥavf itmesem öldürürdüm. Līkin senden⁽¹⁹⁾ korkdum, öldürmedüm. Pes Benī Seḥāb kavminden gidüp Benī Bişr ibni Cüheyne⁽²⁰⁾ kabīlesine geldük. Biş yıl tırduğumuzdan şoñra 'emmüm oğlu ğazāya gidüp⁽²¹⁾ anda katl itdiler. Andan şoñra Meysere'yi yetimle bisledüm. Tā bālīg olınca andan⁽²²⁾ şoñra Meysere deve ve at güddi ve baña çok yardımını degmege başladı. Āḥir⁽²³⁾ senüñ şecā'atüñ anda zāhir olup cengde pehlevānlara mukābil olur oldu. Bu hāl [13a]⁽¹⁾ üzerinde iken Hıdāş'ın kızı Esmā'yı sevdi. Anuñ üçinde başumuza çok hāller geldi ve andan⁽²⁾ şoñra Esmā'yı babası kaçurup sizüñ kabīleye ilette. Sizde dağı Mecīd sevdi. Pes⁽³⁾ bizüm üzerümüze geldüñüz. Oğlım yoldaşları-y-ıla size buluşdı. 'Azīm ceng itduğinden⁽⁴⁾ şoñra Meysere'yi esīr itdüñüz. Yoldaşları gelüp esīr olduğunu haberi virdiler. Pes⁽⁵⁾ ḥavf itdüm ki Meysere'yi senüñ oğluñ olduğın bilmeyüp helāk ideler. Tīz varup⁽⁶⁾ senüñile benüm aramda geçen mā-cerāyı haber virdüm, 'Urve ve Şeybüb dağı şehādet itdiler.⁽⁷⁾ Allāh Te'āla furkatı, vuşlata

mübeddel kıldı. Pes şimdiki hâlde senüñ evleründe ⁽⁸⁾ oluruz ve ni'metüñe müstağrakuz. Eger bunda tırmağa kırsañ devām-ı devletüñe du'a iderüz ⁽⁹⁾ ve illā gurbete başumuz aluruz giderüz. Bir niçe bizüm bigi ġarīb yetīm nice dirilürse ⁽¹⁰⁾ biz dağı eyle dirilürüz." didi. 'Anter bu sözi işidicek, haķīkat-i hāli bildi ve ġāyet ⁽¹¹⁾ esirgeyüp eyitdi: "Yā Mihriye! Neçün bunuñ gibi söz söylersin? Şol Tengri ⁽¹²⁾ haķkı-y-içün ki gündüzi ve giceyi yaratmışdur. Eger süñü zağmları³⁷ beni helāk idicek ⁽¹³⁾ dağı olursa ben oğlum yanumdan gitdüğine rāzī olmazın. Elḥamdülillāhi rızķum ⁽¹⁴⁾ çok ve süñüm geçegen ve kılcum keskün ve cemī-i 'ālem benden ḥavf ider. Neçün ciger köşemi ⁽¹⁵⁾ yanumdan giderem?" diyüp Mihriye'ye çok kıllar ve cāriyeler bağışladı ve ne miķdār ⁽¹⁶⁾ çadır isterse virdi ve oğlı Meysere'ye Melik Nu'mān ḥil'atlarından ḥil'atlar geyürüp ⁽¹⁷⁾ mālī üzerine ve silāḥ ve ḥazīnesi üzerine ḥākim kıldı. Bundan soñra 'Able kıatına ⁽¹⁸⁾ girdi. 'Able 'Anter'i göricek baķdı, eyitdi: "İy Şeddād'ıñ kılı! Baķ tamām 'avretüñile ⁽¹⁹⁾ şöḥbet itdüğüñden soñra benüm kıatuma mı gelürsin?" diyüp 'itāb itdi. ⁽²⁰⁾ 'Anter eydür: "Yok, senüñ maḥabbetüñ haķkı-y-içün her kimüñile gerekise olayın, sen benüm kıalbüm⁽²¹⁾ den gitmezsin ve senden ġayrı kimse dilemezsin. Līkin her kışıye lā-büddür ki ⁽²²⁾ mehmā-emken 'aybını setr ide ve müdāra eyleyebilürsin ki bu 'avret ġarībdir. Ġarībleri ḥoş tutmaķdan eyü ne ola? Ḥuşūşā şunuñ gibi oğluñ anasıdur ki cemī' bahādurlar [13b] ⁽¹⁾ aña baş indüröler. Anuñıla kışinüñ şevketi ziyāde olur." diyü şu beytleri ⁽²⁾ oķıdı. Ol beytler budur: **Şi'r.** [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir] **Rāvī eydür:** 'Anter ol gice ⁽⁷⁾ 'Able kıatında yatdı. Şol miķdār yemīn itdi ki 'Able tamām inandı ki 'Anter ⁽⁸⁾ bundan ġayrı kimse(y)i sevmezimiş. Çünki şabāḥ oldı, Mecīd kıatına vardı, ḥālinden ⁽⁹⁾ şordı. Mecīd Esmānuñ 'ışķından 'Anter'e şikāyet eyledi. Diledi ki Esmā'yı çiftelene. ⁽¹⁰⁾ 'Anter kıabül idüp 'emmüsi Kıays'ıla tanışdı. Kıays dağı "Yā ebe'l-fevāris! Sen ne dirsın ⁽¹¹⁾ biz senüñ emrüñe muṭī'üz." didi. Buyurdı, yaraķ

³⁷ zağım

görüp on gün, on gice ve gündüz ⁽¹²⁾ şāzılık idüp Esmā'yı Mecīd'e virdiler. Mecīd'ün maḥabbeti odı söyünüp murādına ⁽¹³⁾ vāsıl oldu. Ammā Meysere gönlünde kīn bağlayup sırrını āşikār itmeyüp ⁽¹⁴⁾ şabr itdi. **Rāvī eydür:** Eger babası 'Anter'den alñmasa hīç bunā rāzī ⁽¹⁵⁾ olmazdı. Bular bu ḥāldeyiken nā-gāh Melik Nu'mān'dan ādemler gelüp bi'l-küllīye ⁽¹⁶⁾ Melik Kisrī'yile geçen mā-cerāyı ḥaber virdiler ve dahı eyitdiler: “Tamām ma'lūm oldu ki Melik ⁽¹⁷⁾ Kisrī bu kerre ya ³⁸ kendü gelür veyāḥuz oğlanları-y-ıla cemī'-i Ḥorāsān ⁽¹⁸⁾ leşkerini üzerümüze gönderür. Ayās ibni Kubeysa dahı intikāmın almağı[yi]çün 'Arab kavmin ⁽¹⁹⁾ cem' idüp anlarıñıla bile gelür. İmdi şimdiki ḥalde Nu'mān Benī Şeybān ⁽²⁰⁾ kabīlesinde, Zīkār vilāyetinde oturıyorur. Bizi size gönderdi ki yardıma gelmek ⁽²¹⁾ ardınca olası ve ne miqdār ⁽²²⁾ kendüye tābī 'Arab kabīleleri varısa cemī'sine ādem ⁽²²⁾ gönderdi, gelseler gerek.” didiler. Benū 'Abs seyyidleri bu sözi işidicek, Nu'mān'a ⁽²³⁾ kaķıdılar. Melik Qays ve kardaşları ḡayet münfa'il oldılar ve bu ādemlere eyitdiler: “Melik [14a] ⁽¹⁾ Nu'mān neçün bize gelmedi ki biz yardım idevüz?” Bu ādemler eyitdiler: “Yā melik! Ne ⁽²⁾ kadar Melik Nu'mān'ın kavmi varısa size varmak gerek.” didiler. “Ammā kendüsi eyitdi: ⁽³⁾ “Düşümde, uyanuķluğumda yardım ve feraḥı ben Hanī'den gördüm. Ḥuşuşā ki Saṭīhu'l-Kāhin ⁽⁴⁾ bana, “Hānī'den ayrılma. Ol ne dirse aña muṭī' ol.” diyüpdür. İmdi ben aña ⁽⁵⁾ muḥālefet itmezin.” didi.” **Rāvī eydür:** Bu söz 'Anter'e ve bākī Benī 'Abs pehlevān ⁽⁶⁾larına hoş gelmedi, līkin izḥār itmediler. Melik Qays bu gelen ādemlere eyitdi: ⁽⁷⁾ “İy 'Arab'ın seyyidleri! Şübhe yok ki Benī Şeybān vilāyetinden bizüm yirümüz aña ⁽⁸⁾ yigidi ve bizüm pehlevānlarımız anlardan bahādurlar idi, līkin kendü bilür. ⁽⁹⁾ Biz aña muḥālefet itmezüz. Ne dirse muṭī' olup öñinde cān u baş ⁽¹⁰⁾ oynaruz.” didi. Bulara ol gün hoş ziyāfet idüp yarındası destūr virdiler. ⁽¹¹⁾ Bular bu ḥalde. Biz geldük 'Irāk leşkerinün ḥāline ki Hānī buları şıyup ķodıdı. ⁽¹²⁾ Niçe zamān kaķup Ḥīre'ye geldiler. Āyās Ḥīre'de ķaldı. Bākī 'Acem leşkeri ⁽¹³⁾ Medāyin'e, Melik

³⁸ kendü

Kisrî'ye şikâyetle gitdiler. Pes Ayâs fikr itdi: “Mādām ki ⁽¹⁴⁾ Nu'mān dünyāda bākīdür, memleketi elde tūrmaz.” Buyurđı, Yemen vilāyetinde ne miqdār ⁽¹⁵⁾ ‘Arab kabīleleri varısa mektūblar yazdılar ve Şağā'ya ve ‘Aden'e ve Benī Tay ve Benī Müşāvir ⁽¹⁶⁾ kabīleleri tağlarına ādemler gönderdi ve mektūblarında and içüp ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Her kişi kim eglene helāk iderin ve her kişi ki becid gele anı ni'mete ğarķ ⁽¹⁸⁾ iderin.” didi.

Aşmaī eydür: Bundan soñra Melik Kisrî'ye mektūb yazup ⁽¹⁹⁾ kendüñün itdügi işi bildirdi. Mektūbun āhirinde yazdı kim; “İy Melik! Vilāyete beni ⁽²⁰⁾ sen hākim kıldıñ. İmdi senden dilerin ki bana yardım idesin ve illā memleket elümüzden ⁽²¹⁾ gidüp devlet-i Kisrî'ye zevāl yitişir.” didi. Melik Kisrî hoz şingun gelen leşkerden ⁽²²⁾ haber işidüp tūrurđı. Bu mektūb daħı gelicek, ğāyet ğāzab idüp buyurđı, erkān-ı ⁽²³⁾ devlet, katına cem' oldılar. Ne eyleyecegin bunlara meşveret itdi. Bunlar eyitdiler: “Yā melik! [14b] ⁽¹⁾ ³⁹ ⁽²⁾ “Şuķ sizdendür; zīrā Nu'mān'dan kendü vilāyetinde tūrurken mahremmin istedüñ. ⁽³⁾ Eyle gerekmez idi. Belki Nu'mān'ı yanuña getürmeñ gerekidüñ, yine gitmeñe ⁽⁴⁾ mecāl olmayaydı. Andan soñra ne dirlerseñ ideydüñ.” didiler. “İmden girü aña irmeñ ⁽⁵⁾ olmaz. ‘Adāvet yiñilendi. Pes vech oldur kim anuñ üzerine ‘aẓīm leşker göndürüp ⁽⁶⁾ kaydın görmek gereksiz ve illā Nu'mān ‘Arab kabīlelerin cem' ide, gele seni ⁽⁷⁾ incide. Ba'īd degül ki Şām'da Melik Rūm'a mektūb yaza, Fūrs ve ‘Acem memleketine gelmege ⁽⁸⁾ taħrīk ide. Anlarda cem' olup bize çok işler ideler.” didiler. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** ⁽⁹⁾ Melik Kisrî bu sözi işidicek, memleket elinden gitmesinden ħavf idüp bunlara eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “İmdi ben leşkerüm çeküp Hicāz vilāyetine varurın. Cemī' şehirlerini ħarāb ⁽¹¹⁾ idüp Nu'mān'ı ve bākī ‘Arab ħalkını bunda getürüp ateş-ħānelere ķurbān iderin.” ⁽¹²⁾ didi. Melik Kisrî'nün bir oğlı varıdı ki adına Şīristān dirler idi. Bākī oğlanlarından ⁽¹³⁾ uluyıdı ve bahādur idi. Hattā ğāyet sevdüğinden kendüden soñra memleketini ⁽¹⁴⁾ aña vaşiyet idüp durur idi. Atasından bu ħaberi işidicek, bildi kim atası işinde müteħayyir ⁽¹⁵⁾ oldı. Baş ķaldurup eyitdi:

³⁹ Ne ķadar Melik Nu'mān'ıñ kavmi varısa size varmak gerek.” didiler. Ammā kendüsi eyitdi:

“Āteş-hāneler haqqı-y-içün ve kevākib-i seyyāre haqqı-y-içün ⁽¹⁶⁾ sen anda varmak senüñ aduña ve şanuña eyü degüldür. Bana himmet idüp ⁽¹⁷⁾ göndür. Varayın, anlaruñ işin başarayın.” didi. Melik Kisrī oğlından bu sözi işidicek ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “İy oğul! Senden korqarın; zīrā anlar dīnsüz, cāhil ‘Arablar’dur. Fi’l-cümle sana ⁽¹⁹⁾ zafer bulduklarınlayın mecāl virmeyüp seni helāk iderler. Ben de ğazabıla varurın, Muḥarrem ⁽²⁰⁾ ayında ‘ibādet itdükleri Ka’be’lerini ḥarāb idüp tārūmār iderin.” didi. Melik ⁽²¹⁾ Kisrī’nün vezīri Büzürçmihr bu sözi işidicek eyitdi: “Yā melik! Göñlünden ⁽²²⁾ ğuşşayı gider. Oğlını baña koş. Tedbīrile Nu’mān’uñ işin başarmağı sen bana ⁽²³⁾ ışmarla.” didi. Melik Kisrī vezīrinden ḥaberi işidicek, ğāyet göñli şāz olup [15a] ⁽¹⁾ eyitdi: “Di imdi göñlüñ diledügince leşker al”. didi. **Rāvī eydür:** Melik Kisrī’nün ⁽²⁾ evvelden ādeti idi ki Ḥorāsān’dan elli biñ kişi gelüp altı ay miqdārı Melik Kisrī’yile ⁽³⁾ olurlardı. Altı ay tamām olıcaq, anlar giderdi, elli biñ yine gelür idi. Bular gitmek ⁽⁴⁾ tedbīrindeyiken elli biñ kişi yine gelüp ‘ālemi leşkerile tıdurdılar. Melik Ḥuzāvend ⁽⁵⁾ bunlara çok in‘ām ve iḥsān idüp ni‘mete müstağrağ kıldı ve bundan soñra Melik ⁽⁶⁾ Kisrī Ḥicāz vilāyetine leşker göndürmek tedbīrin bulara ḥaber virdi. Bular daḥı “*Bi’s-sem’i* ⁽⁷⁾ ve *t-tā’a*, varalum ‘ālemi ḥarāb idelüm.” didiler. Melik Kisrī’ye bularuñ sözi hoş ⁽⁸⁾ gelüp yine çok in‘ām itdi. Vaqtī kim gitmege yaraqlandılar vezīr buyurdi, yitmiş biñ bahādur ⁽⁹⁾ urunduladılar. Elli biñin ‘Acem vilāyetinden ve yigirmi biñin Melik Ḥuzāvend leşkerinden ⁽¹⁰⁾ aldılar. Ammā Deylem leşkerinüñ ekşeri ceng itseler, başların açup ğürzile ve ‘amūdıla ⁽¹¹⁾ ceng iderler idi ve vezīr, Melik Ḥuzāvend’e eyitdi: “Melik Nu’mān’ıla Şemūd kavmi ve ‘Ād kavmi daḥı bile ⁽¹²⁾ olacaq olursa bu bizüm leşkerümüz anlara cevāb virürdi. Ḥuşuşā ki Ayās ‘Arab’dan ⁽¹³⁾ bunca leşker cem’ idüp intikāmın almağa yaraqlanmış ola.” diyüp Şiristān vezīrile ⁽¹⁴⁾ bu leşkeri alup Ḥīre tarafına müteveccih olup yola girdiler. Bu tarafda Ayās ⁽¹⁵⁾ daḥı yigirmi biñ ‘Arab leşkerin cem’ idüp ḥāzır olup durdı. Lākin ⁽¹⁶⁾ ekşeri Melik Kisrī korqusından gelüp dururlar idi. Ayās bularuñ bu vechile ⁽¹⁷⁾ cem’ oldukların

görüp buyurdi, Nu'mān'ın hazineini açdılar. Bu leşkerün ⁽¹⁸⁾ göñüllerine girmek-i-y- için bī-nihāyet nesne üleşdürdi. Melik Şīristān'ın geldügin ⁽¹⁹⁾ işidicek, erkān-ı devletin cem' idüp karşı vardı. Şīristān'ı göricek, atından ⁽²⁰⁾ aşağı inüp karşı vardı, “Hoş geldün.” diyüp çok du'alar itdi. Andan ⁽²¹⁾ getirüp kondurdi ve cemī'-i leşkerün yimekten ve gayrı ne miqdār hāceti varısa ⁽²²⁾ gördi. Üç gün miqdārı anda durdılar. Andan sonra 'Arab'ıla 'Acem cem' olup ⁽²³⁾ Hicāz'ın beriyyesine girdiler. Bir vechile yürürler idi ki atları ayağı altında, yir dıtrerdı. Cemī'-i [15b] ⁽¹⁾ 'ālem buların gelmesi haberin işitdiler. Ammā bu haberi Kays ibni Mes'ūd'dan öndin kim ⁽²⁾ laqabı Zīl-ceddeyn idi kimse işitmedi. Gayet 'āqıl kişi idi. Hānī bin Mes'ūd bunun ⁽³⁾ kız kardeş oğlıydı ve hem gāyet Hānī'yi severdi. Bular geldügin işidicek, “Hānī'ye ⁽⁴⁾ buların zararları dege.” diyüp münfa'il oldı. Tiz buyurdi, kavminün 'ākılları, katına cem' ⁽⁵⁾ oldılar. Bunlara eyitdi: “İy 'Arab'ın seyyidleri! Bilün ki bu yıl içinde çok fitneler ⁽⁶⁾ olup niçe kanlar dökülse gerek. Zīrā kâhinler bunu baña haber virüp dururlardı ve ⁽⁷⁾ dağı “Gökden bir kişi zâhir olup 'ālemün zulümâtını mahv idüp tecellisi nûrıyla ⁽⁸⁾ cihānı münevver kılsa gerek.” diyüp dururlardı ve andan bu leşkerün bu vechile ⁽⁹⁾ geldükleri dağı kâhinlerin girçekliğine delâlet iderdi. Di eyle olsa ⁽¹⁰⁾ karındaşım oğlu Hānī'ye ve Nu'mān'a ve bâkī 'Arab kavmine özüm göyner. Zīrā bilürin ki ⁽¹¹⁾ Nu'mān bâkī 'Arab kavminden yardım isteyüp kimse gelmeyüp durur. Zīrā bunlara ⁽¹²⁾ cevır itdüğinden ötüri ekşeri sevmez, dilerler ki devleti gidüp helāk ⁽¹³⁾ ola. Ammā biz yardıma varurduk lîkin biz bu miqdār leşkere cevāb virmezüz.” didi. ⁽¹⁴⁾ “Pes şavāb oldur ki Melik Huzāvend oğlu Şīristān'a karşı varavuz. Aña ⁽¹⁵⁾ itā'at şüretin gösterüp Zīkār'a degin bile varavuz. Anda tıravuz, hîç tınmayavuz, ⁽¹⁶⁾ tā ceng olunca. Hemān ceng olduğunlayın dönüp 'Acem leşkerine kılıç koyavuz. Ümizdür ⁽¹⁷⁾ ki Allāhu Te'alā nuşreti bize vire” didi. Kays'ın aşhābı bu sözi işidicek, fikrinün ⁽¹⁸⁾ gökcekligin taḥsîn idüp eyitdiler: “Yā Kays! Sen bizüm ulumızsın. Sen ne dirseñ ⁽¹⁹⁾ biz aña muṭī'üz.” didiler. Buyurdi, cemī'i sefer yarağın gördiler. Bir günlük yol ⁽²⁰⁾

miḳdār geldüklerin işidicek, yüz kişiyle süvār olup karşı vardı. Hemān ⁽²¹⁾ ki Ayās'ıñ 'alemin gördüklerinleyn cemī'i atdan aşağı inüp ilerü yürüdiler. Çok ⁽²²⁾ du'ālar idüp çağrıdılar. Hānī Ḳays'un kız ıardaşı oğlu olduğı[yi]çün Ayās ⁽²³⁾ ıaşıd idüp ıururdu, cemī' vilāyetin yağmā itdüreydi. Lākin Ḳays'ıñ bu hālile **[16a]** ⁽¹⁾ geldügin göricek, ta'accüb idüp eyitdi: "Yā Ḳays! Neçün ıavmüñden ayru olduñ ⁽²⁾ ve Nu'mān'a yardım itmedüñ." didi. Ḳays bu sözi işidicek eyitdi: "İy begüm! Kerem ⁽³⁾ it. Benüm gibi dünyā aḥvālın bilür kişiye cehle nisbet itme. 'Āḳıl oldur ki ḥaṭāyī ⁽⁴⁾ terk idüp şavāb ihtiyār ide. Ben şunı taḥḳīḳ bilürin ki Melik Kisrī'ye kim 'adū ⁽⁵⁾ olsa lā-şek kendü nefsine 'adū olur. Vallāh eger gücüm yitse Benī Şeybān'a ⁽⁶⁾ varurdum. Hānī'yi ve Nu'mān'ı helāk iderdüm ve hem şimdiki hālde bilürin ki anlarıñ ⁽⁷⁾ hālī ḥarābdur. Helāk olmağā yakın olup dururlar. Üş yakın zamānda baña mektüb ⁽⁸⁾ geldi. Benden yardım istedi. Mektübün yırttum, yabana atdum ve didüm ki ma'lüm ⁽⁹⁾ oldu, Nu'mān gāyet cāhil kişi imiş. Zīrā Melik Kisrī gibi pāzişāh bir ⁽¹⁰⁾ ıızın isteye ol rāzī olmaya diyüp çok 'itāblar itdüm. Ben daḥı ıaşıd ⁽¹¹⁾ itdümidi kim siz ıarafa gideydüm. Lākin sizüñ geldüğüñüz işidicek, bu ⁽¹²⁾ arada ıurdum. İmdi eger ḥizmete lāyıḳsam ıabül idüñ bile gidelüm." didi. ⁽¹³⁾ Ayās dönüp vezīre Ḳays'ıñ ḥikāyetin ḥaber viridi. Vezīr buyurdu, "Hoş geldüñ." diyüp ⁽¹⁴⁾ ḥil'at geyürdi(ler) ve andan sonra eyitdi ki; "Leşkerüñ öñince ıulavuz olsunlar." ⁽¹⁵⁾ Ayās daḥı vezīrüñ sözünü begenüp geldi Ḳays'a ḥil'at geyürdi ve eyitdi kim; ⁽¹⁶⁾ "Siz leşkerüñ öñince yürüñ, eyle olsa." Ḳays ıavminden iki yüz kişi ihtiyār ⁽¹⁷⁾ itdi ve bāḳī ıavmine, "Siz biribirüñüzden ayrılman. Görelüm işümüz āḥiri neye ⁽¹⁸⁾ yitişür?" didi. Nu'mān'ıñ Ḳays ıatında emānet dört yüz demür gönleki varıdı. Anları ⁽¹⁹⁾ bile alup iki yüz kişiyle leşkerüñ öñine düşüben gitdi. Lākin bundan ⁽²⁰⁾ öñdin cemī'-i aḥvālī mektüba yazup Nu'mān'a gönderüp durur idi ve Hānī ⁽²¹⁾ bin Mes'ūd'ı cenge ıındurup; "Korkma!" diyüp durdu. Çünkü mektüb Nu'mān'a yitişdi. ⁽²²⁾ Cemī' aḥvāle vāḳıf olıcaḳ, gāyet müteḥayyir olup Hānī ve Ḥeccār ibni 'Āmir'i ıatına da'vet ⁽²³⁾

idüp cemî' hikâyeti haber viridi ve bunlara eyitdi: “Sizden dilegüm oldur ki hakikat-i hâli [16b] ⁽¹⁾ baña diyesiz. Eger ‘an-şamîmi'l-ğalb baña yardım idüp ceng idersenüz cemî' ⁽²⁾ etrâfdağı kavmümüzi cem' idelüm. Kendümüzü bu deryâ gibi leşkere uralum ve illâ ⁽³⁾ ben kimseye ilzâm itmezin. Belki varurın, Benî ‘Abs leşkери arasına girürin. ⁽⁴⁾ Andan sonra tedbîrüm iderin.” didi. Hânî eyitdi: “Yâ melik! Bizüm katumuzda saña ⁽⁵⁾ ne gelürse bize gelsün ki biz señün yoluñda dürüşürüz ki cân u baş oynayavuz ⁽⁶⁾ ve hem vech dağı budur ki hîç ‘Arab'dan bir kişi yardıma istemeyevüz. Düşmenün azlığından ve ⁽⁷⁾ çoklığından teşvîşlenme. Ümîzdür ki nuşret bizüm ola.” didi. Nu'mân bu haberi ⁽⁸⁾ işidicek eyitdi: “İy oğul! Ben senün sözüñe inanurın ve hem leşkerün ⁽⁹⁾ çoklığından havf itmezin. Zîrâ şimdiki zamânda bilürin ki sencileyin pehlevân ⁽¹⁰⁾ yokdur. Lîkin murâdum bu sözden ‘Arab'ı denemekdür. Dōstum ve düşmenüm kimdür ⁽¹¹⁾ bilmekdür.” didi. Bular bu hâldeyiken Nu'mân'un bir vezîri varıdı. ⁽¹²⁾ Adına ‘Amr bin Nufeyle dirlerdi. Mekke'den nâ-gâh çıkageldi. Ol zamânuñ ⁽¹³⁾ pîrlerinden ve fâzıl-ı kâmillerinden idi. Hattâ Muhammed-i Muştafa'nun şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem ⁽¹⁴⁾ muhiblerinden ve aña muntazır olanlarından idi. Çünkü Nu'mân üzerine girdi. ⁽¹⁵⁾ Selâm virüp eyitdi: “İy oğul! Melik Kisrî'yile arañuzda geçen mâ-cerâyı işitdüm. ⁽¹⁶⁾ Şimdiki hâlde üzerüne leşker geliyorur. İmdi ben saña geldüm ki bildürem ki ⁽¹⁷⁾ anuñ devletinün zevâli yakın gelmişdür. Hîç havf itme, kimseden yardım ⁽¹⁸⁾ isteme. Senünile olan cemâ'at saña kifâyet ider. Zîrâ nuşret Zîkâr'da senündür.” ⁽¹⁹⁾ didi. Nu'mân eyitdi: “Yâ seyyidî! Şol muntazır olduğıñ nebî hakkı-y-içün bu sözi ⁽²⁰⁾ baña neden dirsın? Toğrusın söyle ki biz dört biñ kişi ve üzerümüze ⁽²¹⁾ gelişturan leşker yüz biñdür. Bu sözün hakikatından baña haber vir didi.” ‘Amr bin ⁽²²⁾ Nufeyle eyitdi: “İy oğul! Şimdiki hâlde Mekke'de cemî'-i kâhinlerle ve Saṭîḥu'l-Kâhin ⁽²³⁾ ile cem' olup bahş itdük. Cemî'ümüze zâhir oldu ki bu kavmün hâli harâb [17a] ⁽¹⁾ oldu ki zîrâ bunlar Tengri Te'âlâ'nun kudretine inanmazlar ve kimisi zünnâr ⁽²⁾ kuşanur ve kimisi oda tıpar ve

kimisi öküze ve himāra tapan ve kimisi puta secde ⁽³⁾ ider ve dağı Saṭīḥu'l-Kāhin eyitdi: “Bu yıl içinde bir kişi toğsa gerek ki ‘ālemi ⁽⁴⁾ nūrī[yı]lla taldursa gerek ve mu‘cizeler izhār idüp ölmüş gönülleri ihyā ⁽⁵⁾ itse gerek ve bunun sebebiyle ‘Arab kavmi, oda tapan kâfirlere gâlib ⁽⁶⁾ olsalar gerek ve Zīkār vilāyetinde bir ‘azīm ceng olup anda ‘Arab gâlib ⁽⁷⁾ olsa gerek”. didi. “İmdi varuñ Allāh'a şükür idüñ ki anuñ gibi ⁽⁸⁾ şāhib devletün ve şāhib mu‘cizātuñ zamānını size gösterdi”. didi. Eyle diyincek biz eyitdük: ⁽⁹⁾ “Yā ḥakīm! Bu vechile vaş itdüğün kişinüñ kim ‘ālemde hiçbir kişi dağı bu ⁽¹⁰⁾ vechile vaş olunmamışdur. Adı nedür?” didük. Saṭīḥ eyitdi: “Muḥammed'dür ki bundan ⁽¹¹⁾ öndün bu ad hıç kimseye dağı virilmiş degüldür. Zīrā evvelki mīm Müşterī'den ⁽¹²⁾ dür ki felek-i a‘zamuñ ḥakimidür ve ḥası Hūt'dandur ki İskender bu{nun} zamānında ⁽¹³⁾ vücūdā gelmişdür ve ikinci mīm Merrīḥ'dendür ki ulu feleklerüñ kılıcıdur ve ⁽¹⁴⁾ dālī Esed'dendür ki anuñ şāhibi a‘dā’sına gâlib olmağdan ḥālī olmaz. ⁽¹⁵⁾ Ben de geldüm ki size muştulayım.” didi. İmdi sen de cemī’-i aşābuña ışmarla ⁽¹⁶⁾ ki ol vaqt ceng itmege meşğül olalar, “Yā āl-i Muḥammed, yā āl-i Muḥammed!” diyüp ⁽¹⁷⁾ çağırışalar. Ol vaqt göresin ki Allāh Te‘ālā saña ne vechile yardım ider.” didi. ⁽¹⁸⁾ Melik Nu‘mān bu kelāmı işidicek, gāyet feraḥ olup eyitdi: “Ol Tenğri ḥaqqı-y-içün ⁽¹⁹⁾ ki cemī’ ‘āleme ḥükmi gezer ve Ḥaṭīm ve āb-ı Zemzem'i müşerref kıldı. Eger bu didüğün ⁽²⁰⁾ söz gircek olursa her yıl bir kerre hac idem ve bu zikr itdüğün kişinüñ ⁽²¹⁾ gice ve gündüz zikrine meşğül olam.” didi. Bir niçe gün muntazır turdılar, tā şol ⁽²²⁾ vakte dek kim Zīkār'a Kisrī'nüñ leşkeri yakın geldi. Melik Nu‘mān buyurdi, ⁽²³⁾ ceng yarağın itdiler. Ammā Hānī eyitdi: “Ben bunu şavāb görürin ki biz dağı bu gelen [17b] ⁽¹⁾ leşkere karşı varavuz, Zīkār üzerine gelmege komayavuz. Eger vezīrden işitdüğümüz ⁽²⁾ söz gircekse ḥüb ve illā cemī’ümüz helāk olunca kılıçları-y-ıla ceng idelüm.” didi. Melik ⁽³⁾ Nu‘mān'a vezīr eyitdi: “Hānī ne dirse aña muṭī’ ol. Zīrā nuşret saña bunuñ ⁽⁴⁾ elinde kılunup durur ve bir kader-i ḥayra yitişürseñ bunuñ sebebi-y-ile yitişürsin.” didi. Eyle diyincek, ⁽⁵⁾ buyurdi Melik

Nu'mān, haymeleri divşürdiler ve 'alemleri çözdiler ve kūs, naķāre döğüp ⁽⁶⁾ Melik Nu'mān ve Hānī ve cemī'-i pehlevānları süvār olup bu gelen leşkere karşı ⁽⁷⁾ gitdiler. Ammā Hānī eyitdi: "İy 'Arab kavmi! 'Avretlerüñüzile ölmege gitdünüz ⁽⁸⁾ vedā'ı gibi vedā'laşuñ. Zīrā nihāyetsüz deryā gibi leşkere kendümüzi vurmağa ⁽⁹⁾ giderüz ve her kişi kim ölmeden havf ider 'avreti ve oğlanı yanında otursun." diyüp ⁽¹⁰⁾ Nu'mān'uñ öñince başın eline alup yola girdi ve bu ebyātı inşād itdi: ⁽¹¹⁾ **Şi'r.** ⁽¹²⁾

[Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir] **Rāvī eydür:**

Şol miķdār yirüdiler ki ⁽²³⁾ 'Acem leşkery-y-ile 'Arab leşkery arasında iki fersah yol kaldı. Vezīr Hānī'yi kığurup **[18a]** ⁽¹⁾ eyitdi: "İy oğul! A'dā' çokdur, kavmünden igen ırak olmayalum. Şavāb budur ki bu ⁽²⁾ arada konavuz, görevüz 'Acem leşkery-y-ile hālümüz nice olur." didi. Hānī vezīrūñ ⁽³⁾ sözünü kabūl idüp buyurdi, tanabları harīrden bir hayme kurdılar. İ'timād ⁽⁴⁾ itdügi pehlevānları cem' idüp eyitdi: "Her kişi kim bu haymeden şınup öte ⁽⁵⁾ geçer dahı ata binmesün ve erlik kuşağın kuşanmasun." didi. Ol gice anda karar kıldılar. ⁽⁶⁾ Hānī kendüsi ol gice qaravula çıkdı. Çünkü şabāh oldu, 'Acem leşkerinüñ ⁽⁷⁾ tozu belürdi. 'Alemler toz karañluğı tıtdı. Hānī bunu göricek, Heccār ibni 'Āmir'i ⁽⁸⁾ ve biş pehlevān dahı alup ilerü yüridi. Tā kim 'Acem leşkerinden dil ala ve bunlara ⁽⁹⁾ nazar idüp ne miķdār leşkerdür bile. Nā-gāh qarşudan on atlu belürdi. ⁽¹⁰⁾ Yüzlerinden niķābların gidermişler, her birisi kuşdan yükrük atlar üzerine ⁽¹¹⁾ toğan gibi binmişler, ellerinde süñülerin yılan ditrer gibi ditredüp gelürler. Heccār ⁽¹²⁾ Hānī'ye eyitdi: "Bu gelen atlular 'Acem leşkerinüñ gözcisidür. Yürü bunları tut." ⁽¹³⁾ didi. Hānī süñüsin eline alup bularuñ üzerine hücum itdi. Yakın varırak ⁽¹⁴⁾ gördi. Anasınuñ karadaşı Qays ibni Mes'ūd öne düşmiş Hānī'nüñ işine güle ⁽¹⁵⁾ güle gelür. Hānī bunu göricek, fi'l-hāl atdan aşığa inüp karşı vardı. Qays dahı ⁽¹⁶⁾ indi. Biribiri-y-ile koca koca görüşdiler. Hānī Qays'ın hālinden şordı. Qays eyitdi: ⁽¹⁷⁾ "Gelmezidüm illā seni sevdüğümde geldüm. Zīrā gördüm

şunuñ gibi ‘aẓīm leşker ⁽¹⁸⁾ üzerüñüze gideyorur. Ayās ibni Ẹubeyşā'nuñ atına vardum, eyitdüm: “Dilerin sizden ki ⁽¹⁹⁾ baña destūr viresiz. Benī Şeybān'a varup ardaşum oğlı Hānī'ye ve dağı anuñ aşhābına ⁽²⁰⁾ buluşam, anlara naşīhat idem ve sizüñ leşkerüñüzüñ ‘aẓametın anlara vaşf idem. Ümīẓdür ki ⁽²¹⁾ naşīhatumı abül idüp ceng itmeksüzın Nu‘mān'ı utalar, elüñüze vireler. Zīrā biz dağı ⁽²²⁾ ve anlar dağı sizüñ tābī'lerüñüzdenüz. Dilerin ki luţf u ihsān idüp suçumuz ⁽²³⁾ ‘afv idesiz.” didüm. Ayās benüm sözümi işidicek, sözümi abül idüp destūr virdi. Eyle **[18b]** ⁽¹⁾ olsa ben de size geldüm ki görem ne tedbīr itdüñüz. Bularuñla buluşmağa nice ⁽²⁾ yara itdüñüz ve ‘Arab avminden kim sözüñüz utup yardım itmege geldi?” ⁽³⁾ Hānī eyitdi: “Hī kimse gelmedi, ammā biz dağı Nu‘mān'ı terk itmedük. Tā kim ‘ālem ⁽⁴⁾ içinde or u zelīl olmaya.” didi. “Lākin ol vaşf itdüğüñ leşkeriün ⁽⁵⁾ neler yaralanup dururuz. Ceng itdüğüümüz vatın göresin sa‘ādet kimüñdür ⁽⁶⁾ ve şeāvet kimlerüñdür.” didi. **Rāvī eydür:** ays bunu işidicek güldi, ⁽⁷⁾ “Ya’nī iy Hānī! Sen dilersin ki dört biñ ādemile yüz biñ leşkere muābil olasn. ⁽⁸⁾ Vallāh bu ğāyet cehl ve amāatdur. Lākin olaca oldı, aña irişmek olmaz. Zīrā hī kimse ⁽⁹⁾ yok ki aña varavuz, i‘ānet aleb idevüz. Ammā yā Hānī! Ben bir düş gördüm. Ol ⁽¹⁰⁾ düşü añduğumca göñlüm avī olup emīn olur. Zīrā şol vat ki ben ‘Acem ⁽¹¹⁾ leşkeri-y-ile buluşdum. Bunlaruñ oklığın göricek, ğāyet melūl olup sizüñ ve bizüm ⁽¹²⁾ işümüzi fikr iderken yatdum. Nā-ğāh ulağuma hātıfden bir āvāz geldi, “Yā ays! Melūl ⁽¹³⁾ olma ki ol oğaca şāhīb mu‘cize işi bereātında bu yıl nuşret ‘Arab'ıñdur. ⁽¹⁴⁾ Eger tamām bu sözüñ ğırçekliğin dilerseñ ceng itdüğüñüz vatın cān u göñülile ⁽¹⁵⁾ yā āl-i Muhammed, yā āl-i Muhammed diñ. Bu ismüñ bereātında göresiz ki ‘Acem leşkerinüñ ⁽¹⁶⁾ ālī nice arāb olur ve gökden üzerlerine acālet nice olur.” didi. Pes iy ⁽¹⁷⁾ oğul! Bu āvāzı işidicek, ben eyitdüm: “Bu didigüñ işi ne işidür, ben bunuñ gibi ⁽¹⁸⁾ adlu işi dağı işitmedüm?” Yine āvāz geldi ki; “Bir peygāmberdür ki Ka‘be tarafından ⁽¹⁹⁾ zāhir olsa gerek. Yüzi gökçek ve ulı laıf ve lisānı faşīh, ayālu işi.

‘Aklı⁽²⁰⁾ kâmil, nesebi zâhir, cömerde selâmi âşikâre virür. Gice ve gündüz namâza meşgûl ve anuñ⁽²¹⁾ ümmeti cemî’-i ümmetden hayırlı. Şöhreti ‘âlemi tutsa gerek ve cemî’i maḥlûḳātuñ ekremidür.⁽²²⁾ Aña geyik selâm virse gerek, ḳurı ḥurmâ ağacından inildi gelse gerek ve iki⁽²³⁾ barmağınun arasında tatlu şu aḳup cemî’-i leşker içüp ḳansa gerek. Pes [19a]⁽¹⁾ bu adı ceng itdügünüz vaḳtın dilünüzden gidermeñ ki zafer bulasız.” didi. Hemân⁽²⁾ uyandum gördüm kim göñlümün içi nûrıla ve şâzılığıla ṭolmuş oldu ki ‘Acem leşkeri-y-ile⁽³⁾ bunda geldüm. Ol sırruñ ḥaḳîḳatinde müteḥayyirin.” didi. Hânî bu sözi işidicek güldi,⁽⁴⁾ eyitdi: “İy Ḳays! Ben bu kelâmuñ girçekliğinde ve bu düşüñ ḥaḳîḳatinde şekk⁽⁵⁾ itmez; zîrâ hemân Melik Nu’mân’uñ vezîri virdügi ḥaberdür.” diyüp cemî’ vezîrünün⁽⁶⁾ ḥaberini evvel âḥir ḥikâyet itdi. Ḳays işidicek, şâz olup eyitdi: “İmdi beni Nu’mân’a⁽⁷⁾ ilet. Bu düşümi aña ḥikâyet ideyin.” ve andan Hânî Ḳays’ı alup Nu’mân’a getürdi.⁽⁸⁾ Melik Nu’mân’ı göricek, atdan inüp yir öpdü ve çok du’alar itdi ve düşinde Ḥazret-i⁽⁹⁾ Resûl’ün şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem ḥaḳḳında işitdüki ḥaberleri ḥikâyet itdi ve andan soñra,⁽¹⁰⁾ “Yâ melik! Çok fikr itdüm, şundan şavâb fikr bulmadum ki bu leşkere tâ’at⁽¹¹⁾ şüretin gösterem, sırrımı şaḳlayam tâ ceng olunca. Hemân ceng oldurgunlayın dönüp⁽¹²⁾ yine kılıç bulara uralum.” didi. “Ol vaḳt ki ceng ola, sizün yâ âl-i Muḥammed, yâ âl-i Muḥammed didüğünüz⁽¹³⁾ işidevüz. Hemân biz daḥı bi’l-küllîye bu nidâyı idüp a’dânun üzerine ḥamle idevüz ve⁽¹⁴⁾ cemî’-i maḳdûrumızı şarf idüp Kisrî’nün oğlu yanındağı ‘âlemi uvadup önünde⁽¹⁵⁾ cân u baş oynaruz.” didi. Melik Nu’mân Ḳays’dan bu ḥaberi işidicek, gâyet feraḥ⁽¹⁶⁾ olup Ḳays’a çok in’âm ve iḥsân itdi ve andan soñra Melik Nu’mân eyitdi:⁽¹⁷⁾ “Senün ḳatuñda şunuñ gibi vaḳtlere gerek olıcaḳ emânetlerüm varıdı. Senden⁽¹⁸⁾ umardum ki getüreydüñ. Neçün getürmedüñ?” didi. Ḳays eyitdi: “Belî, Getürüp⁽¹⁹⁾ dururun. İnşâallâh gice gönderem.” didi. Bundan soñra ‘Amr bin Nufeyle’ye buluşdı,⁽²⁰⁾ eyitdi: “Yâ mevlâye! Sen uyanuḳluğunda bildüğün ḥaberi vir, ben düşümde gördüğümü⁽²¹⁾ ḥikâyet

ideyin.” didi. Vezīr eyitdi: “Elḥamdülillāh ki Allāh Te’āla beni Muḥammed Muṣṭafā’nuñ ⁽²²⁾ ṣallāllāhu ‘aleyhi ve sellem zamānına yitişdüirdi ki ‘ālem anuñ sebebi-y-ile cehl zulumātından ⁽²³⁾ kurtulup ‘ilm nurı-y-ıla münevver olsa gerek.” didi. Kays gitmege kaşd idicek, Hānī’ye eyitdi: **[19b]** ⁽¹⁾ “İy oğul! Tıut bizüm şol bindüğümüz atları ve sāz u selebümüz al. Şöyle yayağ ve şoyğun ⁽²⁾ varalum. Şordukları vaḳtin diyelüm kim Nu’mān leşkeri bizi nā-gāh tıutup ⁽³⁾ Nu’mān’a ilettiler. Nu’mān eyitdi: “Tīz bunlaruñ boyunların uruñ ki bizüm düşmenlerümüz ⁽⁴⁾ birle muvāfaḳat idüp üzerümüze gelürler.” didi. Kaşd itdiler ki öldüreler. Biz ⁽⁵⁾ çok yalvarup ellerine, ayaklarına düşdük. Size karşı kılıç şalmazuz {didük}, diyevüz. Zīrā ⁽⁶⁾ yā Hānī! Anlar bizi leşkerüñ öñine koduklarından murādı budur ki bizüm sizüñile ⁽⁷⁾ cengümüzi göreler. Tā kim anlarla biz gönülden dōst mıyuz veyāhuz düşmān mıyuz bileler ⁽⁸⁾ ve andan şoñra cengde anlaruñ öñince olmaḳtan kurtulmağa bundan laṭīf ⁽⁹⁾ fıkır yoḳdur.” didi. Hānī bu sözi ḳabül idüp nice ki didi-y-ise eyle itdi. ⁽¹⁰⁾ Ol aradan Kays Ayās’a geldi. Ayās buları bu ḥālde göricek eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Ḥālünüñ nedür?” didi. Kays eyitdi: “Yā mevlāye! Varduk anlaruñıla buluşduk. Sizüñ ⁽¹²⁾ leşkerüñ ‘azameti-y-ile anları ḳorḳutduk. Cemī’ünüñ helāk olmadın Nu’mān’ı tıutuñ, ⁽¹³⁾ getürüñ didük. Bu sözleri hīç ḳulaḳlarına ḳoymayup bizi bi’l-küllıye tıutdılar, ⁽¹⁴⁾ kaşd itdiler ki helāk ideler. Biz çok tazarru’ idüp yir öpdük ve eyitdük: ⁽¹⁵⁾ “İy ‘emmümüz oğlanları! Kerem idüñ, bizi şalıvirüñ. Tā kim bizüm öçümüñden bunca biñ ⁽¹⁶⁾ ḳişi helāk olmasun. Zīrā Benī Şeybān seyyīdlerinden ‘Acem leşkeri içinde iki biñ ⁽¹⁷⁾ atlumuz vardur. Hemān biz eglendüğümüzleyin Kays bize ‘adū oldı dirler, ⁽¹⁸⁾ cemī’isinüñ boynın ururlar.” Hemān biz bu sözi söyleyicek, bizi ḡāyet esirgediler ⁽¹⁹⁾ ve eyitdiler: “Vallāhi yā Kays! Siz bizüm elümüñden kurtulmazsınız. Mādāmki and içmeyesiz ki ⁽²⁰⁾ daḡı bizümile ‘adāvet itmeyesiz.” didiler. Eyle oluncaḳ, ben daḡı ölmekden ḳorḳup ⁽²¹⁾ and içdüm ve cemī’-i aşḡābuma, “Siz daḡı and içüñ ki Melik Kisrī oğlınuñ ⁽²²⁾ leşkerinüñ bize hīç ihtiyāc yoḳdur.”

didüm.” Ayās bu sözi işidicek, Qays'un cemī'-i ⁽²³⁾ bu didükleri söze inanup eyitdi: “İy ‘Arab'un ulusu! Di imdi baña haber [20a] ⁽¹⁾ vir ki Melik Nu'mān'a ‘Arab kabīlelerinden kim yardıma gelmişdür ve ne miqdār leşker cem’ olmuşdur.” ⁽²⁾ didi. Qays eyitdi: “Vallāh yā melik! Zīkār'a varmadım. Belki iki fersah miqdārı beri yirde ⁽³⁾ buluşduk. Benī Şeybān'dan gayrı dört biñ miqdārı leşkeri varıdı. Öle didi ammā ⁽⁴⁾ kardaşum oğlu Hānī'ye şordum, “Ne miqdār leşker cem’ itdünüz?” didüm. Eyitdi: “Gökdeki ⁽⁵⁾ yıldızlar miqdārı ve yirdeki kum ve kayır miqdārı leşker cem’ itdük. Zīrā Nu'mān ⁽⁶⁾ sizün geleceğünüz bilüp durur.” didi. “Bī-nihāyet kişi cem’ itdi. ‘Arab'ı iki ⁽⁷⁾ bölde. Şu miqdār leşkerile beni re’is diküp bu arada kodı. Hemān siz gelüp ⁽⁸⁾ bize hamle itdüğünüzleyin Melik Nu'mān bākī leşkerile buşudan çıksalar ⁽⁹⁾ gerek, kılıçları-y-ıla ve süñüleri-y-ile üzerünüze koyulsalar gerek.” didi. Ben ⁽¹⁰⁾ anlardan alduğum haber budur. Lākin girçek mi veyāhuz yalan mı bilmezüz.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹¹⁾ Ayās bu sözi işidicek, “Bunuñ gibi sözi ben kulağuma koymazın. Zīrā bizüm leşkerümüz ⁽¹²⁾ ‘azīm leşkerdür. İki böldüğinden ve buşu kodüğünden bizüm havfumuz yokdur.” ⁽¹³⁾ didi. “Ammā yā Qays! Senün cengünden vazgeldük. Var aşhābuña haber ⁽¹⁴⁾ vir.” didi. Ayās ol aradan sürüp Şīristan'un çadırına geldi, {gördi} Büzürcmihr ⁽¹⁵⁾ ve cemī’ erkān-ı devleti cem’ olup meşveret iderler. İçerü girüp selām virdi, ⁽¹⁶⁾ Qays'dan işitdği haberleri hikāyet itdi. Şīristān Ayās'dan bu haberleri ⁽¹⁷⁾ işidicek, eyitdi: “Nār u nūr haqqı-y-içün Hicāz vilāyetine bi'l-küllīye harāb itmeyince ⁽¹⁸⁾ gitmezin. Hemān şabāh olduğunlayın leşkerüme destür virürin. Bi'l-küllīye ⁽¹⁹⁾ cemī'-i etrāfa tağılup yaksunlar, yıksunlar. Melik Nu'mān gerekise tağılsun ⁽²⁰⁾ ve gerekise dirilsün.” didi. Vezīr bu sözi işidicek eyitdi: “İy oğul! Neye gerekise ⁽²¹⁾ nār u nūra and içme ki ben bu didüğün işi işlemege rāzī olmazın. Zīrā bilürsin ki ⁽²²⁾ Melik Nu'mān cemī'-i ‘Arab'un begidür. Bi'l-küllīye aña itā’at idüp dururlar. Şimdiki ⁽²³⁾ hālde ol bizden gāfil degüldür. Anuñ dağı niçe tedbīrleri vardur. Düşmanı gerçi kim [20b] ⁽¹⁾ az ise dağı gāfil bilmek olmaz. Pes vech oldur kim

şabāḥ ceng niyyetine cemī' leşkerümüz ⁽²⁾ at arkaşına gelüp Nu'mān'ıñ işin bitürürler ve andan şoñra ne eylerseñ ⁽³⁾ eyleyesin. Ben istemez ki diyeler Melik Kisrī'nüñ oğlu bunca leşkerile geldi, ⁽⁴⁾ huşūsā ki Büzürcmihr gibi müdebbir vezīr bilesine nesne başarmadın gitdi.” didi. ⁽⁵⁾ Cemī' erkān-ı devlet ve muḥarribān-ı ḥazret bu sözi işidicek, “Nār u nūr ḥaḳḳı-y-içün ⁽⁶⁾ şavāb budur.” diyüp ol gice anda ḳarār kıldılar. Çünkü şabāḥ oldı. ⁽⁷⁾ Buyurdı, cemī'-i leşker at arkaşına gelüp 'alemleri çözdiler ve kūs, naḳāre⁽⁸⁾ler dögdiler. Oda ṭapanlar 'ādetlerince ırte aydıñlığına 'ibādet itdiler. Leşkerüñ ⁽⁹⁾ atı ayağı heybetinden ğarb u şarḳ ḥarekete geldi. Ayās ibni Ḳubeyşa alayların ⁽¹⁰⁾ bağlayup leşkerüñ öñine düştı. **Rāvī eydür:** Hemān Ḳays otağına ⁽¹¹⁾ geldüginleyin ol emānet dört yüz zırhı on atlıyıla Nu'mān'a göndürdi. ⁽¹²⁾ Bu ṭarafda Benī Şeybān ḳavmi 'Acem leşkerinüñ yakın geldügin işitdüklerin⁽¹³⁾leyin Hānī'ye geldiler, eyitdiler: “Vech budur ki yine dönüp evümze yakın ⁽¹⁴⁾ varavuz. Nice olursavuz evümüz üzerinde olavuz.” didiler. Hānī eyitdi: “Vallāhi şimden ⁽¹⁵⁾ girü ol olmaz ki yine dönem, bu ḳurduğum ḥaymeden öte geçem. Gine ⁽¹⁶⁾ “Evlerümüz elbette bizüm yakınımızda olsun.” dirseñüz ḳullar göndereyin, fi'l-ḥāl ⁽¹⁷⁾ bunda getürsünler.” didi. Bu ḳaḏiyye(y)i Melik Nu'mān'a daḥı meşveret itdiler. Ol ⁽¹⁸⁾ daḥı ḳabül idüp niçe ḳullar gönderdiler. Eglenmedin ne miḳdār 'avretleri ve ⁽¹⁹⁾ oğlanları varısa yanlarına getürdiler. Bular bu ḥāldeyiken Ḳays'ıñ göndürdüğü ⁽²⁰⁾ zırhlar daḥı geldi. Melik Nu'mān buyurdı, pehlevānlara üleşdürdiler. Līkin bu ⁽²¹⁾ zırhlarıñ yiñleri ve etekleri ğāyet uzunıdı. Hānī alduğı zırhı buyurdı, ⁽²²⁾ “Dirseklerinden kesüñ tā kim ḳolı ḳaldurup indürmege āsān ola.” didi ⁽²³⁾ ve bāḳī aşḥābına, “Siz daḥı böyle idüñ.” diyüp emr itdi ve andan şoñra, “Yā Benū Şeybān! [21a] ⁽¹⁾ şol vaḳt kim düşmene muḳābil olasız, ellerüñüzden süñülerüñüzi yabana atıñ, süñüyile ⁽²⁾ ceng itmegi terk idüñ ki anuñıla ceng itmek ḥatunlara lāyıḳdur ve düşmenüñ oḳından ⁽³⁾ ḥavf itmeñ ki ḥavfuñ ecele fāyidesi yokdur. Ḥamr, şuya ḳarışduğı gibi siz ⁽⁴⁾ daḥı a'dānuñ içine ḳarışuñ. Düşmāndan ḳaçup 'ālemde rüsvāy u

melāmet olmakdan ⁽⁵⁾ ölmek çok yigdür. Zīrā a'dānuñ süñüyile arķaya urduğı yigdür, kişinüñ ⁽⁶⁾ yüzine ʔa'n itmekden. Düşmān ne miķdār sizün gözüñüze çok gözükürse siz dağı ⁽⁷⁾ anlara dağı ziyāde gözükürsüz.” didi. “Acem leşkerleri ʔarār libāslar geydükleri⁽⁸⁾ne ʔased itmeñ ki Allāh'ın ʔazāsını anlar redd ider degüldür.” didi. Andan {bu abyātı okıdı}: ⁽⁹⁾ **Şi'r.** ⁽¹⁰⁾ [Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir] ‘Arab leşkeri bu sözleri işidicek, ġāyet kuvvet ⁽¹²⁾ bulup ceng itmegi bayram gibi gördiler. **Rāvī eydür:** Ol gün Hānī muttaşıl ⁽¹³⁾ pehlevānları cenge ķındurup şafları düzdüğinden şoñra eṭrāfına naẓar ⁽¹⁴⁾ ķıldı. Gördi ki eṭrāfı ķarañuluk olmış ve atlaruñ ayakları altında yir ʔaraket ider ⁽¹⁵⁾ ve ayakları altından meş'aleler gibi odlar çıkup taşları un gibi iderler. Giceyile ⁽¹⁶⁾ gündüz fark olunmaz, zırhlı pehlevānları ʔağılmış yıldızlara beñzer. Pehlevānlar ⁽¹⁷⁾ cevelānlar urup biribirine muķābil olurlar. Bahādurlar ilerü varmış, muḥannetler ⁽¹⁸⁾ arada ķalmış, niçe ‘azīz kişiler ʔorluk şuratın ʔutmuş. ‘Acem leşkerinde Ayās ibni ⁽¹⁹⁾ ķubeyşa otuz biñ pehlevānları-y-ıla leşkerüñ öñine ʔurmuş, ke-enne-hü bir pehlevāndur ki ⁽²⁰⁾ ‘Ād ķavmine veyāḥuz Şeddād ķavmine beñzer. Mecmū'ı bir aradan na'ralar ururlar ki ⁽²¹⁾ işiden İsrāfīl şūrın urdı şanur ve iki ʔarafdan kūslar ve naķāreler döğülür. ⁽²²⁾ Çeri elinden ‘alemler çözölmüş, Şīristān tāc-ı Kisrī başına alup leşkerüñ ortasında ⁽²³⁾ ʔurur ve yanında vezīr ve biñ altın ķuşaklı ve muraşşa' ṭonlu maḥbūb oğlanlar eṭrāfın almışlar. **[21b]** ⁽¹⁾ Şīristān Benī Şeybān'a yakın gelicek, naẓar itdi. Gördi ki Benī Şeybān leşkeri alayların ⁽²⁾ seyrek itmişler. Her iki yüz kişi içinde bir ‘alem var ki her biri, birine beñzemez. ⁽³⁾ Melik Nu'mān gördi ki leşkerüñ ķalbinde durur. Yanında bir ķara ‘alemi var ve çevresini ⁽⁴⁾ Benī Laḥm leşkeri ķuşatmış ^{40 (5) 41} ve sağı yanında bir ‘alem var ki Benī ‘Abs leşkeri ‘alemine beñzer ve şol ⁽⁶⁾ yanında bir aķ ‘alem var ki üzerinde arslan şureti yazılmış. Düreyd bin eş-Şimma ve Benū ⁽⁷⁾ Cüşem ‘alemine beñzer. **Rāvī eydür:** ‘Acem leşkeri bilsünler içün ki cemī-i ⁽⁸⁾ ‘Arab leşkeri Melik Nu'mān'a yardıma gelmişlerdür. Cemī-

⁴⁰ ve sağı yanında bir ‘alem var ki Benī ‘Abs leşkeri

⁴¹ ķuşatmış

i hâzır şanalar ⁽⁹⁾ için 'Amr bin Nufeyle emr idüp tertîbi bu vechile itdürmiş idi. Büzürcmihr ⁽¹⁰⁾ her 'alem birbirine beñzemedüğün göricek, Ayās'ı kığırup şordı. Ayās eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Yā mevlāye! Bu 'alemlerüñ bākī kavmi ya ardlarındadur veyāhuz ⁽¹²⁾ şolındadur veyāhuz buşıya girmişlerdür. Lākin zāhir budur ki buşıya ⁽¹³⁾ girmişlerdür. Zīrā Melik Nu'mān'ıñ sağ yanındağı 'alem Melik Qays bin Züheyr'üñ ⁽¹⁴⁾ 'alemidür. Şimdiki hâlde kendüsi bunda degül ve illā 'Anter ibni Şeddād gerek ⁽¹⁵⁾ 'alem dibinde olaydı.” didi. Vezīr bunuñ sözine inanup eyitdi: “İmdi vech budur ki ⁽¹⁶⁾ bir gün miqdārı eglenevüz, görevüz Nu'mān'a 'Arab'dan kim gelmişdür.” Fi'l-hāl ⁽¹⁷⁾ emr itdiler, haymeleri kırdılar ve tavlılar kaçdılar. Ammā şunlar ki mücerred taraşa ⁽¹⁸⁾ ve yağmaya gelmişler idi. Tama' idüp Benī Şeybān'ıñ üzerine hücum itdiler. Hemān ⁽¹⁹⁾ Benī Şeybān leşkeri buları gördiler. Hamle idüp çahasını helāk idüp ⁴² ⁽²⁰⁾ yine meydāndan çıkardılar. Girdüklerine peşimān-ı nevmīz olup yine çıktılar. Ekseri ⁽²¹⁾ başın ne belāyıla kırtardı. Zīrā Hānī bin Mes'ūd leşkerüñ sağ yanında durur idi ⁽²²⁾ ve Heccār ibni 'Āmir şol yanında durur idi ve Melik Nu'mān'ıñ kardaşı Esved leşkerüñ ⁽²³⁾ ortasında durur idi. Süñülerin ellerine alup bir vechile hamle itdiler ki **[22a]** ⁽¹⁾ 'Acem leşkerinüñ üzerine havflar düşdi. Şīristān sürdi, leşkeri kıovdı, ⁽²⁾ kendü dahı gelüp haymesine girdi. Benī Şeymān leşkerinüñ cengini ⁽³⁾ ta'accüb idüp bularıla ceng itmege iverdi. Zīrā gāyet pehlevān yigit idi. ⁽⁴⁾ Hattā kaçd itdi ki ol gice kendüyi bir gayrı kişi şüretine kıoya, ⁽⁵⁾ varup ceng ide. Ol gice anda karar kıldı. Çünkü şabāh oldı. İki ⁽⁶⁾ tarafuñ leşkeri at arkasına süvār oldılar, kūs ve nakāreler döğüp ⁽⁷⁾ birbirine muķābil oldılar. Şīristān leşkerüñ ortasında vezīri[yi]le ve cemī'-i erkān-ı ⁽⁸⁾ devleti[yi]le tıururlar idi. Ayās ibni Kıubeşā dahı 'Arab leşkeri-y-ile at arkasına ⁽⁹⁾ geldiler. Bu tarafda Melik Nu'mān dahı Benī Şeybān leşkerinüñ arasına girüp ⁽¹⁰⁾ şaf bağlayup tıururlar. Līkin 'Acem leşkerini gözleri yigdi. Tamām şaflar ⁽¹¹⁾ bağlandığunlayın Hānī bin Mes'ūd fi'l-hāl meydāna girdi.

⁴² urdı

Bir kuzgun kara ata ⁽¹²⁾ binmiş ki diller anuñ vaşında ‘acizdür. Yilile koşsañ geçer, kendü ⁽¹³⁾ üzerinde bir hişāra beñzer ve bir çuķal geymiş ki süñü ve kılıç eser idecekleyin ⁽¹⁴⁾ degül ve başına bir mücellā bir ışık geymiş ki tağı üzerine yıķsañ zarar gelmez ⁽¹⁵⁾ ve elinde bir kılıç almış ki bir oğlan bir pehlevāna işāret eylese ol pehlevān ⁽¹⁶⁾ helāk olur ve bir tağa ursañ tağ aşığa yıķılır. Cevlān gösterdi ve meydān ⁽¹⁷⁾ ortasında tūrup çağırđı: “İy ‘Acem oğlanları! Od çoruñuza sizüñ ki Hānī ⁽¹⁸⁾ bin Mes’ūd sizüñ üzerüñüze geldi. Gelüñ ceng idelüm, çoklıķuñuza tekye⁽¹⁹⁾lenmeñ ki çok leşker kişiy e aşşı itmez. Belki erenler arasında çokluk ⁽²⁰⁾ ‘ayıbdur.” Hānī bunu çağırduğunlayın dört yanında Ĥorāsān pehlevānları hücum ⁽²¹⁾ itmege kaşđ itdiler. Gerçi kim dilini añlamadılar, līkin meydāna ⁽²²⁾ girdüğinden murādını bildiler. Cemī’isinden öñdün gelip bir pehlevān Hānī’nüñ öñin ⁽²³⁾ bağladı ki Deylem pehlevānlarınıñ ĝāyet gürbüzlerinden idi, fi’l-cümle ‘Arabī dilin [22b] ⁽¹⁾ bilürdi. Hānī’nüñ yanına gelicek eyitdi: “Yā bedevī! Dön ki merd ü merd.” Hānī bunu ⁽²⁾ işidicek, kendü yārenlerine çağırup eyitdi: “Şol karnān baña ne dir? Diñ ki ⁽³⁾ ben dağı aña lāyık cevāb vireyin.” didi. Bunlar eyitdiler: “Yā pehlevān! ‘Ayıblu nesne dimedi. ⁽⁴⁾ Belki dön, ere er gerek.” didiler. Hānī işidicek eyitdi: “Ben dağı er isterin.” ⁽⁵⁾ diyüp bir süñü havāle itdi. Şöyle urdı, göğsinde eglenmedin yağrınında ⁽⁶⁾ çıķdı ve çağırup eyitdi: “Hāzā merd ve merd.” Biribiri ardınca her kişi kim girdi ⁽⁷⁾ birer süñüyle helāk itdi, cemī’-i ‘Acem leşkerinüñ üzerine bir heybet bırağdı ⁽⁸⁾ ki her birisi durduķlı tūrduğı yirde kādīd oldılar. Ĥattā ol gün ol zamānuñ ⁽⁹⁾ meşhūr günlerinden bir gün oldu. Zīrā günüñ nışfı olmadın ‘Acem leşkerinüñ ⁽¹⁰⁾ gürbüz pehlevānlarından elli pehlevān helāk itdi. Bundan şöñra hīç bir kişinüñ ⁽¹¹⁾ zehresi olmadı ki meydāna gire. Bir vechile sākit oldular ki buları gören ⁽¹²⁾ dilsüz şanurđı. Andan şöñra Hānī dönüp aşķābı kātına geldi. Ol ⁽¹³⁾ atı değişüp bir ata dağı bindi, yine dönüp meydāna geldi. Nidā idüp eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Merd ü merd iştiħāsı olan meydāna girsünler. Aķşam olmadın yārenlerinüñ ⁽¹⁵⁾ intikāmın alsunlar.” didi. Bu ebyatı

okıdı: **Şi'r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir] Şīristān Hānī'den bu sözi işidicek, levni müteğayyir olup ⁽¹⁸⁾ ġāyet ġazab itdi. Zīrā bundan öñdün her bār bir pehlevān öldürdüġince ⁽¹⁹⁾ kaşd iderdi ki kendüsi meydāna girüp Hānī'ye muķābil ola. Büzürcmihr ⁽²⁰⁾ ħavfindan men' iderdi, şalıvirmezdi. Hemān Hānī'den bu ħālī göricek, gözleri ⁽²¹⁾ od gözine döndi ve vezīrūñ elinden Şīristān gücile çıkup atını meydāna ⁽²²⁾ sürdi. Şīristān'ıñ {bir} ġāyet gürbüz pehlevānı ilerü yürüyüp Şīristān'ıñ elin ⁽²³⁾ tutdı, eyitdi: “İy Melik! Bize 'ār degül mi ki Hicāz vilāyetinden bir kişi meydāna gire, [23a] ⁽¹⁾ cemī' 'Acem leşkerinüñ pehlevānların 'āciz kıla? Şöyle ola ki begleri meydāna ⁽²⁾ gire. Nār u nūr ħaķķı-y-içün biz buña rāzī olmazuz. Ben gireyin meydānda helāk ⁽³⁾ ideyin.” diyüp kılıcın çeküp Hānī'nüñ üzerine hücüm itdi. **Rāvī eydür:** ⁽⁴⁾ Bu meydāna giren kişi ol zamānuñ meşhūr bahādurlarından idi. Tölmüş oķa ⁽⁵⁾ karşı varurdi. Öñine kimse tırmazdı. Demür gönlegile arķasında ħarīrden ⁽⁶⁾ bir keķā-kend varıdı. Melik Kisrī ışıklarından başına bir ışık urmışıdı. Pūlāddan ⁽⁷⁾ bir ağır gürzi varıdı. Meydān içinde cevλān gösterüp Hānī'ye muķābil oldu, ⁽⁸⁾ “Tıur yā Hānī! Ceng nice olurmuş gör.” didi. Hānī daķı bu sözi işidicek, şusuz şuya ⁽⁹⁾ ne vechile yapışursa bu daķı eyle yapışdı. İki tıarafuñ leşkeri bularuñ cengine müteĥayyir ⁽¹⁰⁾ olup na'ralar urdılar. Niķe zamān ceng itdüklerinden şoñra elinden kılıķ yabana ⁽¹¹⁾ atup gürzin eline aldı. Gün toġusından yaña secde idüp Hānī'nüñ üzerine ⁽¹²⁾ ħamle itdi. Mancınıķ taşı gibi gürzini Hānī'nüñ üzerine atdı. Hānī naķar kıldı, ⁽¹³⁾ gördi ki gürz kendünüñ göġsine toġrı gelür. Fi'l-ħāl bir ayaġın ⁽¹⁴⁾ üzengüden çıkardı, tamām toķunacaġı vaķtin egilivirdi. Üzerinden geķüp yire ⁽¹⁵⁾ gömüldi. Hānī gördü ki ādem boyı miķdārı yire gömüldüġinden şoñra yine ⁽¹⁶⁾ atınıñ eyerine berāber olmuş. Hānī bunu gördüġünleyin na'ra urup depede bir vechile ⁽¹⁷⁾ çaldı ki başını omuzlarına deġin iki pāre kıldı. İki tıarafuñ leşkeri bunu ⁽¹⁸⁾ göricek, ġirī itdiler. Benī Şeybān ķavmi Hānī'ye tahsīnler itdiler. Hānī daķı germ olup bu ebyātı okıdı: ⁽¹⁹⁾ **Şi'r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Meger bu

ölen kişinin bir kardeşi vardı ki adına Cevāmerd ⁽²³⁾ dirlerdi, saçın şakalın yolup meydāna girdi. Ammā 'Acem leşkeri Fārisü'n-nār dirlerdi. [23b] ⁽¹⁾ Zīrā gāyet şeytān-ı mekkār bahādur kişi idi. Ekser-i cengi kemendile idi. Muḥkem ebrüşümden ⁽²⁾ balık ağı gibi çadıra beñzer bir nesne düzdürmüşidi. Bir muḥkem ipün bir ucın ⁽³⁾ kendü biline ve bir ucın kemendine bağlamış idi. Kaçan ki ḥaşmına bākī cengile ⁽⁴⁾ zafer bulmasa bu kemendi meydān içinde, toz arasında yukarı atardı. Nā-gāh ⁽⁵⁾ ḥasmi içinde kalırdı veyāhuz a'zāsından bir 'uzvına geçerdı. Atından aşağı alup ⁽⁶⁾ ḥabs iderdi. Cevāmerd kardeşi acığı-y-ıla meydāna girdi ki intikāmın ala. Kemendi ⁽⁷⁾ gizleyüp cevlan gösterdi ve andan sonra Hānī'ye muḳābil oldu. Bir niçe ⁽⁸⁾ zamān ceng itdüklerinden sonra gördi ahşam yakın oldu. Hīle ⁽⁹⁾ den gayrı nesneyile Hānī'ye zafer bulacaḳlayın degül. Fi'l-ḥāl kemendi tozuñ ⁽¹⁰⁾ arasından havā yüzine atdı. Kurulmuş çadır gibi olup bundan āvāzeler zāhir ⁽¹¹⁾ oldu. Hānī bu āvāzı işidicek eyitti: "Vallāhi bu 'Acem leşkerinün hīlelerinden ⁽¹²⁾ bir hīledür. İmdi bundan gāfil olmamaḳ gerek ve illā beni giriftār idüp ⁽¹³⁾ Melik Nu'mān'ı ve Benī Şeybān kavmini ḥor u zelīl ider." dıdı. Meger Benī Şeybān ⁽¹⁴⁾ pehlevānlarından bir uzun süñü alup ucına öldürdüğü kişilerün ⁽¹⁵⁾ saçların kesüp bağlayup tıururdu. Kemend Hānī'nün üzerine inecegi vaktin ⁽¹⁶⁾ aşağıdan yukarı bu elindeki süñüyile atdı. Süñü kemendi götürüp gökden yaña ⁽¹⁷⁾ gitdi. Kemend daḫı aşağı inmedin Hānī altından geçüp Cevāmerd'i depesinde ⁽¹⁸⁾ çaldı, boynına degin iki bölüp yine döndi. Melik Nu'mān bunu göricek, 'alemi ⁽¹⁹⁾ dibinden atını ilerü sürüp Hānī'ye karşı vardı. Çok du'ālar idüp eyitti: ⁽²⁰⁾ "Yā Hānī! Sen bize bir kerem itdün ki bunuñ 'ivazını kimse itse olmaz. Size ⁽²¹⁾ yitecek zaḫmet itdük. İmden girü memleket gayretinden vazgeldüm. ⁽²²⁾ İnşāallāh yarın 'ale'-ş-şabāh senünile bi'l-küllıye bularun üzerine ḥamle iderüz, ⁽²³⁾ gövdemüzden cānumuz gidince ceng iderüz." dıdı. Hānī bunu işidicek eyitti: "Yā 'Arab'un [24a] ⁽¹⁾ pāzişāhı! Mādāmki bular benüm üzerüme bir bir geleler, bu vechile ben bularıla ceng ⁽²⁾ idüp hīç incinmezin, lākin bi'l-küllıye ḥamle idecekler olurlarsa

sen daḥı nice ⁽³⁾ dilerseñ eyle it.” didi. Leşkerüñ bir tarafından Heccār ibni ‘Āmir daḥı Hānī gibi ⁽⁴⁾ ‘aẓīm ceng idüp çok pehlevānlar helāk idüp tururdu. Melik Nu‘mān Heccār'ıñ ⁽⁵⁾ cengin işidüp ġāyet feraḥ oldu. İki tarafından leşker yirlü yirinde qarār kıldılar. ⁽⁶⁾ Cemī ‘Acem leşkerinüñ bahādurları, vezīre ʿa'n idüp eyitdiler: “Sen komaduñ ⁽⁷⁾ ki bularuñ üzerine bi'l-küllīye ḥamle idüp tārūmār idevüz. Bunlar azacuk leşker, ⁽⁸⁾ bizüm leşkerümüzüñ nihāyeti yok.” didiler ve vezīre bu vechile söz söyliyecek, vezīr ⁽⁹⁾ eyitdi: “Ben bu kadar leşkerden ḥavf itmedüm. Belki bunlaruñ buşısı varıdı, ⁽¹⁰⁾ öle diyü üşendüm. Zīrā şimdiki ḥālde Melik Nu‘mān cemī ‘Arābuñ ḥākimidür. Ba‘īd ⁽¹¹⁾ degül ki ‘Arab leşkerin cem’ idüp buşıda kıoya. Hemān ki siz bularuñ ⁽¹²⁾ üzerine koyılasız, anlar daḥı buşıdan çıkup size ġalebe ideler.” didi. “İmdi ⁽¹³⁾ şavāb budur ki bu gice biñ atlu bahādur kişi çıkaravuz. Biş yüzini ⁽¹⁴⁾ Zikār'ıñ bir tarafına ve biş yüzini bir tarafına göndürevüz. Tamām bu gice ⁽¹⁵⁾ irteye degin buşı yirlerin arayalar. Eger daḥı leşker bulacaḳ olurlarısı ⁽¹⁶⁾ bize birkaç atlu göndereler. Biz bu önümüzde duran leşkeri tārūmār idüp gündüz, giceye ⁽¹⁷⁾ yitişşür gibi anlara daḥı yitişüp işlerin bitürevüz ve illā eger hīç leşkere bulaşmayacaḳ ⁽¹⁸⁾ olurlarsa Benī Şeybān kavminüñ ardından Ḥorasān leşkeri dilince na‘ralar ⁽¹⁹⁾ urup ḥamle ideler ve Nu‘mān'ıñ yolların bağlayalar. Biz daḥı bu taraftan ortaya ⁽²⁰⁾ alup küllerin göge şavuravuz.” didi. Vezīrden ‘Acem leşkeri re'isleri bu sözi ⁽²¹⁾ işidicek, ġāyet şavāb görüp Ayās ibni Kubeşā'ya ādem gönderüp bu ḥālī aña daḥı ⁽²²⁾ bildürdiler. Fi'l-ḥāl leşkerden biñ bahādur kişi çıkardılar. İki bölüp her bölüğine ⁽²³⁾ Kays'ıñ cemā'atinden onar kişi kulavuz koşdılar, tā kim bularuñ öñine düşüp **[24b]** ⁽¹⁾ cemī kemīn kāhinleri bulara göstere. Fi'l-ḥāl ol aradan biñ kişi iki bölünüp ⁽²⁾ yola girdiler. Lākin Kays ol yigirmi kişisine buluşup eyitdi: “Hemān ⁽³⁾ ki Nu‘mān leşkerinüñ kıyından geçesiz bir ikiñüz varsuñ ve ḥikāyeti ⁽⁴⁾ Hānī'ye ḥaber virsün. Ol daḥı Benī Şeybān pehlevānları-y-ıla bularuñ ardın ⁽⁵⁾ sürsünler. Tamām Cemācem deresinde bu iki bölük leşker buluşduğı vaktin ⁽⁶⁾

derenüñ iki tarafın alup bi'l-küllîye kılıçdan geçürsünler.” didi. Bular, “*Bi'r-rāsi* ⁽⁷⁾ *ve'l-ʿayn*.” didiler. Hemān ki Nu'mān leşkerine geldüklerinleyin bir iki ⁽⁸⁾ kişi varup Hānī'ye haber virdiler. Hānī daḥı fi'l-ḥāl Benī Şeybān pehlevānlarından ⁽⁹⁾ bir nice pelevān alup bu leşkerüñ ardına düşdiler. Ammā ol biñ kişi gice ⁽¹⁰⁾ Zikār'ıñ ne miqdār kemīn kāhinleri varısa bi'l-küllîye nısf-ı leyl olunca ⁽¹¹⁾ aradılar. Atları yoruldı, kendüler at üzerinde sarhoş gibi uyu qalmağa ⁽¹²⁾ başladılar. Bu kulavuzlar bu ḥālī göricek, bularuñ re'islerine eyitdiler: ⁽¹³⁾ “Tamām ma'lūm oldı ki Nu'mān 'ārlanup 'Arab qavminden kimseye ⁽¹⁴⁾ haber itmemiş. İmdi vecḥ budur ki Cemācem deresinde biraz miqdār qonavuz, ⁽¹⁵⁾ hem biz rāḥat olavuz ve hem atlarumuz daḥı rāḥat ola.” didiler. Bularuñ ⁽¹⁶⁾ bu sözün qabūl idüp buyurdılar, leşker qondı. Cemī'i rāḥat olup ⁽¹⁷⁾ uyquya meşğul oldılar. Ammā bu kulavuzlar eyitdiler: “Bize bu gice uyumaq ⁽¹⁸⁾ olmaz; zīrā bizi size kulavuz qoşup dururlar. Nā-gāḥ biz gāfiliken bize şikestelik ⁽¹⁹⁾ olup bizüm yarın beglerin öñinde başumuz aşığa ola. Pes bize vecḥ ⁽²⁰⁾ budur ki biz gāfil olmayavuz.” didiler. Cemī'-i leşker teşvīşden emīn olup ⁽²¹⁾ yatmağa meşğul oldılar, ammā bunlar Hānī'nüñ gelmesine muntazır oldılar. Bir zamān ⁽²²⁾ geçmedin Hānī bin Mes'ūd biş yüz pehlevānuñ öñine düşüp çıqageldiler. ⁽²³⁾ Bu kulavuzlar buları göricek, qarşu varup eyitdiler: “Üşde a'dāyı şol [25a] ⁽¹⁾ derenüñ içine qoyduq, 'ālemden fāriğ-i emīn yatıyorurlar.” didiler. Hānī bunu işidicek, ⁽²⁾ feraḥ olup Heccār ibni 'Āmir'e eyitdi: “Yüri, sen iki yüz kişiyile derenüñ öte ⁽³⁾ tarafın alupdur. Hemān bizüm na'ramuz işitdügünleyin içlerine kılıç qoyuñ. ⁽⁴⁾ Ümīzdür ki hīç dil qurtarmayavuz.” didi ve andan şoñra niçe kişilere daḥı eyitdi: ⁽⁵⁾ “Siz daḥı derenüñ iki kenārlarında tūruñ, size gelen kişiyi siz helāk idüñ.” ⁽⁶⁾ didi. Fi'l-ḥāl Hānī nice didi-y-ise eyle itdiler. Hānī derenüñ ağızına geldi, nazar ⁽⁷⁾ itdi. Gördi ki bi'l-küllîye bu biñ kişi gāfil yaturlar. Hemān sā'at ⁽⁸⁾ arslan gibi na'ra urup kılıç eline alup bularuñ üzerlerine qoyuldılar, fi'l-⁽⁹⁾ḥāl niçesin helāk itdiler. Bularuñ na'rasını bu biñ kişi işidüp cān acısıylā ⁽¹⁰⁾ tūrıgeldiler. Nice ideceklerin bilmediler.

Atlarına dağı binmege mecālleri ⁽¹¹⁾ olmadı. Hemān kaçmağa meşğūl oldılar. Heccār ibni ‘Āmir dağı Hānī'nüñ na'rasın ⁽¹²⁾ işidicek, bularuñ öñlerinden iki yüz kişiyile ħamle idüp araya ⁽¹³⁾ aldılar. Bular hemān ölmelerine cezm idicek, ehl-i Ħorāsān dilince yalvarmağa ⁽¹⁴⁾ başladılar. ‘Arab kıvmi ħoz Ħorāsān dilin bilmeyüp bi'l-küllıye kılıçdan geçürdiler. ⁽¹⁵⁾ Ekşerini öldürdiler, ba'zısını ölümlü eylediler, cemī'-i atların ve sāz u seleblerin ⁽¹⁶⁾ aldılar. Heccār ibni ‘Āmir Hānī'ye eyitdi: “Vech budur ki bu öldürdüğümüz kişilerüñ ⁽¹⁷⁾ başlarını süñülerümüze diküp leşkere varavuz.” didi. Hānī eyitdi: “Bu vechile itmek ⁽¹⁸⁾ şavāb degüldür. Zīrā hemān bizüm bu vechile varduğumuz göricek, ‘Acem ⁽¹⁹⁾ leşkери Қays'a eydürler: “Bu biñ kişiyi göndürdüğümüzü sen diyüp ⁽²⁰⁾ тұrursın ve illā bunlar neden bildiler?” diyüp Қays'ı tutarlar ve ne miqdār leşkери ⁽²¹⁾ varısa helāk iderler ve andan soñra bizüm ‘Arab kıvminden yardımcımız yoğıdığın ⁽²²⁾ bilürler. İmdi vech oldur ki ‘Acem leşkerini ol vehmile koyavuz, leşkere ⁽²³⁾ şöyle varavuz.” diyüp yüz kişiye bu aldıkları mālını ışmarladılar, bākī leşkerile **[25b]** ⁽¹⁾ becid yola girdiler. Bular bu ħālde, ammā bu tarafda Büzürcmihr şabāħa degin muntazır ⁽²⁾ oldu. Ħaberlerin bilmedüğine melūl olup buyurdı, kendü kıtında olan ⁽³⁾ leşker at arķasına geldiler. Kūsler ve naķāreler döküp ‘alemlerin ⁽⁴⁾ çözdiler. Bu tarafda Melik Nu'mān dağı buyurdı, leşker at arķasına geldiler. ⁽⁵⁾ Lākin Hānī Heccār ibni ‘Āmir bile olmadığına ġāyet münfa'il olup kıardaşı ⁽⁶⁾ Esved'e eyitdi: “Bugün ceng senüñile benümdür.” didi. “Bākī leşkerümüz gelince ⁽⁷⁾ ġayret idüp ceng itmek gerek.” Esved eyitdi: “Sen ne dirseñ ben aña ⁽⁸⁾ muṭī'em. Bugün öñüñde meydāna girüp cān u baş oynayam.” didi. ‘Amr bin ⁽⁹⁾ Nufeyle bu ħaberi işidicek eyitdi: “Yā melik! Meydāna girmek isterseñ kendü şüretüñile ⁽¹⁰⁾ girme. Belki sen Hānī şüretine gir ve kıardaşıñ Heccār ibni ‘Āmir şüretine ⁽¹¹⁾ girüp ceng idüñ; zīrā sizi anları şanıcaķ, gice gönderdükleri ⁽¹²⁾ leşker gelmeyince sizüñ üzerüñüze bi'l-küllıye ħamle itmezler.” didi. ⁽¹³⁾ ‘Amr'ın bu sözünü Melik Nu'mān begenüp taḥsīnler itdi. Fi'l-ħāl bir kıara ata ⁽¹⁴⁾ binüp Hānī şüretinde

mejdāna girdi. Cemī'-i 'Acem leşkeri Hānī bin Mes'ūd'ı ⁽¹⁵⁾ şanup tırduklı tırduklı yirde mütehayyir oldılar. Ol gün kuşluk olınca ⁽¹⁶⁾ 'Acem leşkerinüñ yigirmi gürbüz pehlevānın helāk itdi. Şīristān ⁽¹⁷⁾ bu hālī göricek, gāyet gāzab itdi. Gözleri od gözine dönüp vezīr ⁽¹⁸⁾ destūrinsuz mejdāna girdi. Arslan gibi na'ra urup Nu'mān'a muķābil ⁽¹⁹⁾ oldı. Melik Kisrī atlarından bir muķkem ata binmiş ve başına cevāhirile müzeyyen ⁽²⁰⁾ olmuş bir ışıķ urulmuş ki bir tarafına gün şüretin bezemişler ve bir tarafına ⁽²¹⁾ ay şüretin bezemişler ve bākī buña münāsib sāz u selebe müstağrak olup Melik ⁽²²⁾ Nu'mān'a hamle itdi. Lākin Büzürcmihr 'Acem pehlevānlarına eyitdi: "Ġāfil ⁽²³⁾ olmañ. Eger bu şeytān, begüñüz oğlına galebe iderse mecāl virmeñ. Üzerine [26a] ⁽¹⁾ hamle idüp helāk idüñ ve eger Melik Nu'mān leşkeri hamle idecek olursa ⁽²⁾ siz daķı cemī' 'Acem leşkeri-y-ile üzerlerine hamle idüñ, līkin şıyacaķ olursañuz ⁽³⁾ ardlarına düşmeñ, şabr idüñ, tā gice göndürdügümüz leşkerüñ hālīn bilmeyince ⁽⁴⁾ yirüñüzden deprenmeñ." didi. Leşkerüñ bir tarafında Melik Nu'mān'ın ķardaşı ⁽⁵⁾ daķı Heccār ibni 'Āmir şüretinde biş pehlevān öldürdüginden soñra Āyās ibni ⁽⁶⁾ Kubeyş'a'yı mejdāna taleb itdi. Āyās daķı yanındağı 'Arab beglerinden alıñup mejdāna ⁽⁷⁾ girdi. Esved'e muķābil olup iki taraftan na'ralar urdılar. Līkin Şīristān ⁽⁸⁾ Melik Nu'mān'ın cengine kaķıyup Ĥorāsān leşkeri içinde ad çıkarmağıyicün ⁽⁹⁾ elindeki ĥarbeyile Nu'mān'ın göğsin gözleyüp atdı. Melik Kisrī ⁽¹⁰⁾ elinden, 'Acem dilinden, "Tut şunı iy bidevī 'Arab!" didi. Nu'mān 'Acem dilin ⁽¹¹⁾ bilürdi. Bu sözi añlayup ĥarbe yaķın geldüginleyin egili virdi, ⁽¹²⁾ üzerinden geķüp gitdi. Bir kılına ĥaķā getürmedi. Fi'l-hāl yine dönüp ⁽¹³⁾ kılıcın çıkarmadın Nu'mān Şīristān'ın atına bir süñü urup helāk itdi, ⁽¹⁴⁾ Şīristān'ı yire düşürdi. Öldürmek dilese öldürürdi, lākin şunı kaşd ⁽¹⁵⁾ itdi ki Şīristān'ı esīr ide. Andan soñra şulķ idüp Şīristān'ı şalı ⁽¹⁶⁾ virdügiyle 'Acem leşkerinüñ elinden emīn ola. Hemān Büzürcmihr bu hālī ⁽¹⁷⁾ göricek, ġirī idüp; "Acem leşkerine neye tırursız?" diyüp na'ra urdı. ⁽¹⁸⁾ 'Acem leşkeri pehlevānları hamle idüp Şīristān'ın üzerine düşdiler. Melik ⁽¹⁹⁾ Nu'mān'ın

aşhâbı daḥı bi'l-küllîye ḥamle itdiler. Şīristān'ıñ üzerinde ⁽²⁰⁾ 'aẓīm ceng olup iki tarafda çok kişi helāk oldu ve leşkerüñ bir tarafında ⁽²¹⁾ Nu'mān'ıñ qardaşı Esved daḥı Ayās'ı helāk itmege yakın olıcaḡ, Ayās'ıñ kavmi ⁽²²⁾ Esved'üñ üzerine ḥamle itdiler, fi'l-cümle iki leşker bi'l-küllîye birbirine qarışdılar. ⁽²³⁾ Lākin Nu'mān'ıñ vezīri nazar kıldı. Gördi ki kendülerüñ leşkeri 'Acem [26b] ⁽¹⁾ leşkeri arasında yavu kılınmış, maḡlūb olmaḡ yakın olmış. Fi'l-ḥāl bir yıl gibi ⁽²⁾ ata süvār olup Melik Nu'mān'ıñ aşhâbınuñ eṭrāfına dolandı, “Yā āl-i Muḥammed, yā āl-i Muḥammed!” ⁽³⁾ diyüp nidā itdi. “Nolduñuz siz daḥı bu nidāyı eydüñ.” didi. Cemī-i Nu'mān'ıñ ⁽⁴⁾ aşhâbı bu ḥaberi işidicek, “Yā āl-i Muḥammed, yā āl-i Muḥammed!” diyüp na'ralar urdılar. ⁽⁵⁾ Ḥazret-i Resūl'üñ şallallāhu 'aleyhi ve sellem mu'cizesi bu nidā sebebi-y-ile bularuñ ellerinde ⁽⁶⁾ zāhir olup maḡlūb iken ḡālib oldılar. Zīrā hemān ki bu nidāyı itmege ⁽⁷⁾ başladuḡlarınlayın göñülleri kuvvet buldı. 'Acem leşkeri gözlerine ḡāyet ⁽⁸⁾ sehel gözükdı ve 'Acem leşkeri şandılar ki cemī-i ağaçlar ve otlar ve ⁽⁹⁾ taşlar ve cemī 'ālem içinde ne varısa bu nīdāyı iderler. Ḥattā Nu'mān'ıñ aşhâbınuñ ⁽¹⁰⁾ 'avretleri girī idüp birbirine eydür: “Dig biz daḥı bu nidāyı idelüm. Tā kim erenlerümüz ⁽¹¹⁾ 'Acem leşkerinüñ üzerine ḡalebe ideler.” **Rāwī eydür:** Bular bu ḥāldeyiken Hānī bin ⁽¹²⁾ Mes'ūd ve Ḥeccār ibni 'Āmir dört yüz kişiyile çıkaḡeldi. Gördi ki iki leşker ⁽¹³⁾ birbirine qarılmış, kılıçlar yalabır ve süñüler oynar. Kendü aşhâbınuñ, “Yā āl-i Muḥāmmmed, yā āl-i ⁽¹⁴⁾ Muḥammed!” didükleri kulaḡına ṭoḡunıḡeldi. Hemān sā'at Hānī daḥı kılıç eline alup ⁽¹⁵⁾ bu dört yüz kişiyile ḥamle itdi. Evvel zıkr olunup dururdu ki ne vaḡt “Yā āl-i Muḥammed!” ⁽¹⁶⁾ diyeler {Ḳays daḥı 'Acem'e kılıç kıya}. Hemān ki bu nidāyı işitdügünleyin iki biñ kişiyile kılıçların ellerine ⁽¹⁷⁾ alup 'Acem leşkerine kıyıldılar. Ammā Hānī bin Mes'ūd alaylara ḥamle idüp na'ra ⁽¹⁸⁾ ururken nā-gāḡ ḡalvet Şīristān'a bulışıḡeldi. Şīristān'ıñ göḡsinde bir ⁽¹⁹⁾ süñü urdu ki eglenmedin yaḡrınında çıḡdı. 'Acem leşkeri bu ḡālī göricek, ⁽²⁰⁾ ne eyleyeceklerin bilmeyüp ṭururken nā-gāḡ Benī Şeybān leşkerinüñ dört yanında ⁽²¹⁾

tozlar belürdi. Bir yanından gelen ol yüz kişinüñ tozı-y-ıdı ki 'Acem leşkerinüñ ⁽²²⁾ atların götürürlerdi ve bir yanından gelen Melik Kays leşkerinüñ tozı-y-ıdı ve birisi ⁽²³⁾ dağı Düreyd bin Şimma'nuñ ve Benī Cüşem ve Benī Hevāzin leşkeri tozı idi. Bir tarafından [27a] ⁽¹⁾ gelen toz, 'Amr bin Ma'dī Kereb kavmi tozı idi. **Ravī eydür:** Yıl, pīzā olup üzerlerinden ⁽²⁾ tozı giderecek, nazar itdiler. Gördiler ki leşkerüñ tozı 'ālemi karañu kılmış, 'Arab ⁽³⁾ leşkeri 'Acem leşkerini ortaya almışlar. 'Acem mütehayyir, ne eyleyeceğin bilmezler. Hazret-i ⁽⁴⁾ Resūlullāhi şallāllāhu 'aleyhi ve sellem adın işitdükleri-y-ile zebūn olup kılıç ve süñü ellerine ⁽⁵⁾ almağa mecālleri kalmamış. Bunlar dağı her tarafından hamle itdiler. 'Acem leşkeri şınup ⁽⁶⁾ neleri varısa döküp kaçdılar. Ayās ibni Kubeysa dağı 'Arab leşkeri-y-ile tārūmār olup ⁽⁷⁾ yürivirdi, Ümmihırkīn adlu yire varınca kovdılar, neleri varısa yağmā idüp ⁽⁸⁾ döndiler. **Rāvī eydür:** Bunlarıñla bile gelen 'Arab kavmi olmasa hīç birisi kurtulmayup ⁽⁹⁾ helāk olurdu ve andan soñra bu vāqı'a ki Zīkār'da vāqı' oldu. Hazret-i ⁽¹⁰⁾ Resūl'üñ mu'cizātındandır; zīrā Hazret-i Resūl şallāllāhu 'aleyhi ve sellem buyurup tırur: ⁽¹¹⁾ "Evvelki adumıla 'Arab leşkeri Fars leşkerine galebe itmişdür, Zīkār'da ⁽¹²⁾ dur ve şol Tengri haqqı ki benüm rūhum anuñ kudret-i kabzındadır. 'Ālem-i 'ademden ⁽¹³⁾ 'ālem vucūda geliyorurken Hānī bin Mes'ūd'uñ ve baķī 'Arab kavminüñ nidāların işidürdüm." ⁽¹⁴⁾ didi. Şadaka Resūlullāh. **Rāvī eydür:** Bundan ötüri 'ulemā-i islām ve meşāyiḥ-i 'Arab ⁽¹⁵⁾ ittifāk itdiler ki; "Hazret-i Resūl'üñ anadan toğması ol gün oldu". didiler. Pes ⁽¹⁶⁾ ne mīkdār mālдан ve atlardan ve sāz u selebden buldılarısa yağmā idüp yine ⁽¹⁷⁾ döndiler. Hemān yine döndüğünleyin Düreyd ibni eş-Şimma ve Melik Kays ve 'Amr bin ⁽¹⁸⁾ Ma'dī-yi Kereb ve baķī 'Arab seyyidleri karşı varup Nu'mān'a buluşdılar, eyitdiler: ⁽¹⁹⁾ "Senüñ üzerüne bunuñ gibi leşker geldi, sen bize neçün haber idüp ⁽²⁰⁾ yardım istemeyesin?" didiler. "Senüñle Melik Kisrī arasında geçen mā-cerāyı ⁽²¹⁾ Zīkār'a yakın gelmeyince işitmedük, anuñiçün bu vechile buluşduk {ki} çerimiz yoğıdı." ⁽²²⁾ didiler. Nu'mān

bu sözi işidicek eyitdi: “İy ‘Arab kavminüñ uluları! ‘Ālemüñ ⁽²³⁾ pāzişāhı Melik Kisri'ye muḳābil olmaḳ baña düşmezdi, lîkin her iş Allāh'ın **[27b]** ⁽¹⁾ taḳdîri-y-ile olduḡı-y-içün Allāh'a şıḡınup şunuñ gibi iş itdük.” didi. Düreyd bin Şimma ⁽²⁾ bu sözi işidicek eyitdi: “Yā Nu'mān! Belî, her iş Allāh'ın taḳdîri[yi]ledür, lîkin her vaḳt ⁽³⁾ taḳdîr âdemüñ tedbîrine muvāfıḳ olmaz. Huşuşā ki bu kerre saña olan zafer ol dünyāya ⁽⁴⁾ gelen mübārek kişi berekâtındadır ki; “Yā āl-i Muḥammed, yā āl-i Muḥammed!” diyüp nidā ⁽⁵⁾ iderdüñüz. İmdi her vaḳt anuñ gibi sa'âdetlü kişi gelişturmaz. Vech budur ki ⁽⁶⁾ bizümile bile gelesin, Benî Ġazye taḡlarına çıkasın. Ne miḳdār Hicāz vilāyetinüñ ⁽⁷⁾ ‘Arab ḳabileleri varısa eṭrāfuña cem' idevüz ve illā Melik Kisrî'nüñ bu kerre ⁽⁸⁾ ulu belāsına uğrarsız; zîrā Şîristān begi sevgülü oḡlın depeledük. Elbette ⁽⁹⁾ cemî' Horāsān leşkerini cem' ider gelür. Seni ve bâḳî ‘Arab kavmini helāk idüp ⁽¹⁰⁾ Şîristān'un intikāmın alır.” didi. Melik Ḳays bu sözi işidicek eyitdi: “Yā Düreyd! ⁽¹¹⁾ Ölü üzerine ağlama, yine ölünüñ ḳavmi yigdür. İmdi hāl sen didüḡüñleyin ⁽¹²⁾ olacaḡ olursa vech budur ki bizüm güyegümüzdür, bizüm vilāyete gele, ⁽¹³⁾ ne ki maḳdûrumuz varısa buña şarf idüp öñinde cān u baş oynayavuz.” didi. ⁽¹⁴⁾ Melik Nu'mān bu ḡaberi işidicek eyitdi: “Vallāh bu siz didüḡüñüz iş olacaḡlayın ⁽¹⁵⁾ degüldür. Hānî bin Mes'ûd'dan ḡayrı ḳışiden yardım istemeyiz.” didi. “Zîrā bu ⁽¹⁶⁾ baña şunuñ gibi erlik idüp düşmenlerümüñ üzerine beni ḡālib ḳıldı. ⁽¹⁷⁾ İmdi ‘āḳıl oldur ki iḡsān gördüḡi ḳışiden yüz çevürmeye ve anuñ ni'metinüñ ⁽¹⁸⁾ şükrin yirine getüre.” didi. **Rāvî eydür:** Bu ḳabilelerüñ begleri ⁽¹⁹⁾ Nu'mān'ın bu ḡaberi işidicek, ḡāyet melûl olup bildiler ki imden girü ⁽²⁰⁾ Nu'mān bularuñ sözlerine tâbî olacaḡ degüldür. Bular bu hāldeyiken Hānî ⁽²¹⁾ daḡı gelüp bulara buluşdı. ‘Arab beglerine, “Hoş geldüñüz.” diyüp ⁽²²⁾ çok du'ālar itdi. ‘Amr bin Ma'dî Hānî'den bu sözi işidicek, “İy ‘Arabuñ ⁽²³⁾ ulusu! Bizüm geldüḡümüzüñ size ne fāyidesi oldu. Hîç sizüñ bize ihtiyācuñuz **[28a]** ⁽¹⁾ yoḡımış. Belki kendü ḳılıcıñula düşmenüñi ḳahr idüp bir iş itdüñ ki senden şoñra ⁽²⁾ ‘ālemde dāsītān olsa gerek.” didi. Hānî bu sözi işidicek, ḡāyet

ferah olup ⁽³⁾ hâzır olan pehlevānlara şenālar itdi. Melik Nu'mān ölümlü yaralı olup ⁽⁴⁾ yağmā itdükleri mälları önlerince sürüp giderler. Hānī gāyet ⁽⁵⁾ ferahlığından hālne münāsib beytler okı okı gider. **Şi'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** Cemī' hâzır olanlar Hānī'nün sözlerin ⁽¹⁶⁾ işidicek, feşāhatın ve belāğatın ta'accüb idüp; "Elbette her zamānda bir ehl-i kemāl olmayınca ⁽¹⁷⁾ olmaz." didiler. Ammā Düreyd bin eş-Şimma eyitdi: "Vallāh ne 'Anter ibni Şeddād ve ne Zül-humār ⁽¹⁸⁾ bunuñ mertebesine yitişecekleyin degül." didi ve andan soñra Melik Nu'mān ve Düreyd ⁽¹⁹⁾ Melik Qays'dan 'Anter ibni Şeddād'ı şordılar, "Neçün senüñile bile gelmedi?" didiler. ⁽²⁰⁾ Melik Qays eyitdi: "Vallāh yā melik! 'Anter'ün mizācın tutmadum. Şimdiki hālde yine anuñıla ⁽²¹⁾ benüm aramda bir mā-cerā olup baña zulm itdi. Ben dañı ol sebebdan yanumdan ⁽²²⁾ giderdüm." didi. **Rāvī eydür:** Anlaruñ arasında geçen mā-cerāyı in-şā'allāh ⁽²³⁾ yirinde zıkr idem. Melik Nu'mān Qays'dan bu haberi işidicek, Qays'a münfa'il olup **[28b]** ⁽¹⁾ verhem itdi. Ammā Düreyd bin eş-Şimma eyitdi: "Vallāh pehlevān kişilerin hātırın ⁽²⁾ ri'āyet itmek gāyet müşkildür. Zīrā şimdiki hālde ben dañı Zül-humār'uñ ne zahmetlerin ⁽³⁾ çekerin." didi. "Lākin sizlerin ki bu geçen mā-cerāyı işidüp Melik Nu'mān, "Şimdiki ⁽⁴⁾ hālde benüm gibi kişiye muhtācdur." diyüp saña elbette gelür. Gerçi kim yanında ⁽⁵⁾ on kişi dañı varısa ve andan soñra bilüp işidüp tururuz ki 'Anter'ile Zül-humār'uñ ⁽⁶⁾ ortasında şimdiye degin neler olmışdur. Zül-humār hoz cemī' pehlevānlara gālib ⁽⁷⁾ olup 'ālemde kendü gibi kişi olmamasın isteyüp bulmaz. Hānī'nün böyle pehlevān ⁽⁸⁾ lıñın işidicek, {hased idüp görmege gelse gerek." didi. Melik Nu'mān bu haberi işidicek eyitdi: "Yā Düreyd! 'Anter ibni Şeddād ve Zül-humār'ı Hānī katında nesne degüller ⁽⁹⁾ dür. Vallāhi çarñ hareket idelden berü buncılayın 'āleme bir kişi dañı geldügi ma'lüm degüldür. ⁽¹⁰⁾ Allāh'a kendümi ısmarlayup Hānī'yi kendüme ihtiyār itdüm. Şimden girü ⁽¹¹⁾ başuma ne gelürse razī oldum." didi. **Rāvī eydür:** Düreyd bin eş-Şimma ⁽¹²⁾ ve

bākī 'Arab kavmi Nu'mān'ın bu haberin işidicek, gönülleri gāyet ⁽¹³⁾ melūl olup cemī'i Nu'mān'a geldüklerine peşīmān oldılar. Bu hālile ⁽¹⁴⁾ sürüp 'avretlerine geldiler. Melik Qays dağı kardaşı Mütecerride'yile buluşup ⁽¹⁵⁾ sevündüklerinden ağlaştılar. Mütecerride' de cemī'-i olan mā-cerāyī haber virdi ve andan ⁽¹⁶⁾ sonra eyitdi: "Melik Nu'mān bu yiri sevdi, Hānī bin Mes'ūd'ı ve Benī Şeybān'ı ⁽¹⁷⁾ ihtiyār itdi. Bu aradan gayrı yire gitmez. İmdi kerem it, beni bundan dilek ⁽¹⁸⁾ it ve al size git. Zīrā bilürin ki bu kerre Melik Kisrī elbette Hōrāsān leşkerin ⁽¹⁹⁾ cem' idüp gelür ve vilāyeti harāb ider." didi. Melik Qays bu haberi işidicek ⁽²⁰⁾ eyitdi: "Yā Mütecerride! Girçek eydürsin. Ben dağı Nu'mān'a, "Bu arada tırma. Gel bize gidelüm, ⁽²¹⁾ tā ki saña yardım idevüz." didim. Sözüme razī olmadı. Qorqarın ki seni ⁽²²⁾ istediğüm vaktin eyide ki; "Ben saña razī degülem ki senün sözüni kabūl ⁽²³⁾ idüp 'Arap kavmine didürem ki şunun gibi sevgülü hatunını qorqusından kardaşına [29a] ⁽¹⁾ virdi, aldı evlerine gitdi diyeler." diyüp benüm sözimi tıtmaya." didi. "Lākin vech ⁽²⁾ budur ki Kisrī tarafının haberin cüst ü cüyide viresin. Anun gibi gelmek haberin ⁽³⁾ işidicek olursañ kullarının birkaçın baña gönderüp baña bildüresin. ⁽⁴⁾ Ben de aña göre tedbīr idem." didi. Bunlar bu sözi söyleşerek evlerine geldiler. ⁽⁵⁾ Şāz u hurrem her birini bir yire kındurdılar. Üç gün miqdārı Melik Nu'mān bulara hoş ⁽⁶⁾ konukluklar itdi. Andan sonra Nu'mān'ı terk idüp yola girdiler. Nu'mān bulara ⁽⁷⁾ i'tibār itmedüğünü ve Nu'mān'ın haberlerini söyleşi söyleşi giderler. 'Amr bin Ma'dī ⁽⁸⁾ Kereb eyitdi: "Vallāh Nu'mān'ın şunun gibi vaktde bu vilāyeti ihtiyār itdüğünü ⁽⁹⁾ gāyet ta'accüb iderem." didi. Düreyd bin eş-Şimma eyitdi: "Yā 'Amr! Her kaçan ki Allāh Te'ālā bir ⁽¹⁰⁾ kişinin helākin dilese başından devletini giderür ve 'aqlını kem ider ve düşmenini ⁽¹¹⁾ dōst bildürür. İmdi bilmiş olasız ki Nu'mān dağı bir niçe gün Hānī'ye ve Benī ⁽¹²⁾ Şeybān'a şıgınap anları kendüsi kırtara şanur. Āhirü'l-emr oda tapanlar elinde ⁽¹³⁾ helāk olur." didi. **Rāvī eydür:** Bular bu hālile yürüdiler. Tā biribirinden ayrılacak ⁽¹⁴⁾ yire gelince andan sonra biribirine vidā' idüp vatanlu

vaṭanına gitdiler. Melik ⁽¹⁵⁾ Kays kız kardaşı ve güyegisi teşvîşiniñ deryâsında müstağrak olup vaṭanına geldi. ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** Melik Kays 'Anter'i kâtından kodoğı ekseri Nu'mān'a ṭayanduoğundan ⁽¹⁷⁾ ötüriyidi. Çünkü Nu'mān'dan nevmîz oldı. Yine kâşd itdi ki 'Anter'ile muşālaḥa ⁽¹⁸⁾ idüp cemî 'Arab kavminüñ gönline gire. Rebî ibni'z-Ziyād'a 'Anter'üñ ḥālinden ⁽¹⁹⁾ şordı. Rebî ibni Ziyād eyitdi: "Yā melik! İmden girü sen 'Anter'i bir daḥı gördüğüñ ⁽²⁰⁾ ma'lûm degül; zîrâ düşmenleri anuñ üzerine fırsat bulup Benî Fezāre kavminden ⁽²¹⁾ yüz elli kişiyile Şām'da esîr itdiler. 'Avretleri ve oğlanları ğarîb oldılar. Bir ⁽²²⁾ kaç gün var ki 'Able ve bâkî 'avretler elli kişiyile geldiler. Bizüm katumuza konnağa ⁽²³⁾ 'arlandılar, Benî Ğaṭfān kavmi arasına kondılar." didi. "İki gün var, iki yaralı kişi gelüp [29b] ⁽¹⁾ ḥāber virdi ki; "'Anter'i ve oğlını ve kardaşını ve 'emmülerini ve yüz elli daḥı âdemisin esîr ⁽²⁾ idüp atları üzerine berkidüp Şām'a göndürdiler." didiler. "Ammā ne vechile ⁽³⁾ esîr oldukların bilmedük." didiler." Melik Kays Rebî'den bu sözi işidicek, ⁽⁴⁾ ğāyet melûl olup 'Anter'e itdüğü işe peşimān oldı, "Vallāh bizüm devletümüz ⁽⁵⁾ gitdi, 'Anter ve bâkî anuñıla esîr olanlar yine kurtulacakları ma'lûm ⁽⁶⁾ degül. Bizüm ḥālümüz ğāyet müşkil oldı. Zîrâ benüm güyegüm Melik Nu'mān ⁽⁷⁾ Melik Kisrî'yile düşmen oldı. Melik Kisrî aña gelüp zafer bulduğından ⁽⁸⁾ soñra bize daḥı a'dā galebe idüp ḥālümüz ḥarāb olsa gerek." didi. **Rāwī eydür:** ⁽⁹⁾ Melik Kays'ıla 'Anter'üñ arasına bu mā-cerā düşüdüğüne sebep buyıdı ki ⁽¹⁰⁾ meger Melik Kays'ıñ bir bahādur kulu varıdı ki cemî işin aña işmarlayup dururdı. ⁽¹¹⁾ Bir gün Kays'ıñ kulağına degdi ki kızlarından bir kızına yaramazlık itmiş. ⁽¹²⁾ Ğāyet ğāzab idüp kâşd itdi ki öldüre. Kul bunu tıydı. Kays'ıñ kardeşleri ⁽¹³⁾ Hāriş ve Nevfel ve Keşîr ve Cendel kâtına şefā'ate vardı. Bular eyitdiler: "Kardaşımızuñ ⁽¹⁴⁾ evine ḥıyānet ideni biz andan dilek idemezüz. Bizden saña dermān yokdur. Başıña ⁽¹⁵⁾ çāre iste." didiler. Kul bu sözi işidicek, ölmesine cezm idüp Rebî(y)e ve kardaşları ⁽¹⁶⁾ kâtına geldi. Ḥālını bulara şerḥ itdi, "Luṭf idüñ, beni efendümden dilek ⁽¹⁷⁾ idüñ." didi. Rebî eyitdi: "Vallāh iy yigit! Eger günāhuñ

bundan ğayrı günāh ⁽¹⁸⁾ imişse veyāhuz düşmenüñ Qays'dan ğayrı kişi imişse seni dilek iderdük, ⁽¹⁹⁾ lākin şuçuñ büyük ve Qays dağı ğazūb kişi. Biz seni andan dilek idemezüz, ⁽²⁰⁾ dilek idersevüz tutmaz.” didi{ler}. “İmdi vech budur ki bu memleketi terk idüp ⁽²¹⁾ Yemen vilāyetine gidesin ve illā Qays seni helāk ider.” didi{ler}. Kūl bu sözi işidicek, ⁽²²⁾ cān başına şıçradı, fi'l-hāl gitdi. Qays bunuñ gitdüğü haberin işidicek ardınca ⁽²³⁾ niçe kullar göndürdi, “Yürüñ, tīz tutuñ, götürüñ. Bir iş ideyin aña ki dünyāda [30a] ⁽¹⁾ kimse efendisinüñ evine hıyānet itmeye.” didi. Bular dağı bi'l-külliyeye ellerine süñülerin ⁽²⁾ ve kılıçların alup yola girdiler. Ammā kıl sürdi, 'Anter ibni Şeddād evine geldi. ⁽³⁾ İttifāk 'Anter dağı evdeyidi. Hemān 'Anter'i gördüğünleyin götürdi kendüyi öñine, ⁽⁴⁾ toprağa atdı. Kendünüñ hālını 'Anter'e hikāyet idüp eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽⁵⁾ Senden ğayrı kişiye göñülden dağı hāmī-yi 'Abs dimeyüp tūrurın. İmdi ⁽⁶⁾ sen çāresüzlere çāre ve dermānda kalanlara yardım idicisin. Ben nefis kazāsına ⁽⁷⁾ uyup büyük günāh işleyüp tūrurın. Efendüm beni öldürmege emr idüp ⁽⁸⁾ tūrur. İmdi senden ğayrı şıgınacak yir bulmayup saña geldüm. Luṭf it, ⁽⁹⁾ beni kurtar.” diyüp yüzini 'Anter'üñ ayağına sürdi. 'Anter kıldan bu tazarru'ı göricek, ⁽¹⁰⁾ esirgeyüp eyitdi: “İy yigit! Melūl olma ki dileğini kabūl itdüm. Seni bu ğuşşadan ⁽¹¹⁾ kurtarayum.” didi. Bular bu sözdeyiken nā-gāh Qays'üñ göndürdüğü kullar 'Anter'üñ ⁽¹²⁾ kapısına geldiler, 'Anter'e eyitdiler: “Bu kıl azīm suç işleyüp durur. Bunu helāk ⁽¹³⁾ itmeyince olmaz. Tīz elümüze vir. Qays kimsenüñ bunuñ hakkında dileğin kabūl itmez.” ⁽¹⁴⁾ diyüp 'Anter'e ziyāde sözler söylediler. 'Anter bularan bu sözi işitdi, kılıcın ⁽¹⁵⁾ tayanırak taşra çıkdı. Ğazab idüp; “Yürüñ, çok söylemeñ, gidüñ. Beytü⁽¹⁶⁾ l-Harām hakkı, eger bunu Melik Kisrī benden isteyecek olursa virmezin. Zīrā bir kuş ⁽¹⁷⁾ bir ilgiye şıgınur, ben bir ilgice yok mıyın?” didi. **Rāvī eydür:** Bu hālī 'Anter'üñ ⁽¹⁸⁾ kardaşları işidüp her birisi taşra çıkup bu kulları taşıla ve ağacıla urup ⁽¹⁹⁾ kōvdılar. Bu kullar andan sürüp Qays'a gelüp mā-cerāyı haber virüp şikāyet ⁽²⁰⁾ itdiler, ammā çok ziyāde sözler söyleyüp eyitdiler:

“Vallāh biz ölmekden kurtulduk.”⁽²¹⁾ Kaçmasavuz cemī’ümüzi helāk iderler idi.” Zīrā ‘Anter ve daḥı arkadaşları bi’l-külliye⁽²²⁾ çıktılar. ‘Anter bunlara eyitdi: “Mecāl virmeñ, uruñ.” ve andan şöñra bize eyitdi: ⁽²³⁾ “Varuñ efendüñüze diñ ki ben kuli kimseye virmezim. ‘Irzını sakınsun, [30b]⁽¹⁾ daḥı bunu anmasuñ.” didiler. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Melik Qays kullardan bu sözi işidicek, gāyet⁽²⁾ melūl olup başın aşığa eyleyüp fikr deryāsına müstağrak oldu. İttifaḥ ‘Ammāre ve Rebī’ bin⁽³⁾ Ziyād ve Benī ‘Abs seyyidleri ol meclisde ḥāzırlar idi. Her birisi bir dürlü söz söyledi. ⁽⁴⁾ Kimisi ‘Anter’üñ işini begendi ve kimisi ‘Anter’e la’net itdi. Ammā Rebī’ bin Ziyād eyitdi: ⁽⁵⁾ “İy kavm! ‘Anter’üñ işini görüñ ki şunuñ gibi ‘aẓīm günāh iden kuli alup ⁽⁶⁾ koltuğına koyup {kabūl itdi}. Bākī ulular nice kabūl itmedi-y-ise ol daḥı kabūl itmese hoş ⁽⁷⁾ degül midi? Vallāh her birümüz günde yüz kerre esīr olup ‘azablara giriftār olmaḳ ⁽⁸⁾ yigdür ki ‘Anter gibi kişi bize yardım idüp biz {zaḥmetin} çekevüz.” didi ve andan ⁽⁹⁾ şöñra ‘Ammāre eyitdi: “Lāṭ u ‘uzzā ḥaḳḳı-y-içün iy ‘Arab uluları! Kaçan bir kişi ⁽¹⁰⁾ ‘Anter’e, “Yā ḥāmiyye-i⁴³ ‘Abs!” diyüp çağırduğunlayın benüm yüregüm pāre pāre olur. ⁽¹¹⁾ Yakın olur ki gövdem eriyüp helāk olam.” didi. Bular bu sözi tamām itdük⁽¹²⁾lerinleyin Qays başın qaldurup işbu ebyātı okıdı: **Şi’r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁹⁾ **Rāwī eydür:** Ve andan eyitdi: “Siz ne dirsiz, ne tedbīr idelüm?” Rebī’ bin Ziyād eyitdi: “Vech budur ki ⁽²⁰⁾ ‘Anter’e ādem gönderesiz, “Ol kuli göndür.” diyesiz. Eger sözüñüz ⁽²¹⁾ tutup gönderecek olurısa hoş ve illā ya dutasız ḥabs idesiz veyāḥuz ⁽²²⁾ vilāyetden süresiz, vara gide. Biz and içelüm ki üzerümüze taḡ da yıkılmalu ⁽²³⁾ olacaḳ daḥı olursa anı añmayavuz.” didi. Melik Qays bu sözi kabūl idüp [31a]⁽¹⁾ ‘emmisi oğlanlarından Karāveş adlu bir ‘ākil yigit varıdı, anı kıgırup eyitdi: “Yüri, tīz ol, ⁽²⁾ veled-i zināya var, eyit: “Şunuñ gibi kuli ki benüm evüme ḥıyānet itmiş iken sen alasın ⁽³⁾ şaḳlayasın, bizüm elümüze virmeysin. Senden gayrı kişiler kabūl

⁴³ ḥāmi’e

itmeyeler, sen ab  l ⁽⁴⁾ idesin. Anu  n gibi   yini ‘az  z   lup bizi   r idesin. İmdi elbette ol   l   başına ⁽⁵⁾ ba  layup g  nderesin.” Bize d  st  , d      n   g  ld  rmes  n y     r  ve  ! Elbette   l   ⁽⁶⁾ almayınca gelme.” didi. Ol aradan   r  ve   sürdi, ‘Anter’e gelüp eyitdi: “Y   ebe’l-fev  ris! Bu ⁽⁷⁾ fitne’(y)i ba  ma  a, bu   l   virmekden ğayrı    re yoktur. Z  r   bunun   u       yet ⁽⁸⁾ büyük   u  dur. Sen de bilürsin ki bu   l     ld  rmeyince   ys’u  n   azab  n  n ⁽⁹⁾ od   s  kin olmaz. İmdi kerem eyle, bu fitne{y}i ba  . Her       y   bize güldürme.” didi. ⁽¹⁰⁾ ‘Anter bu sözü işidicek eyitdi: “Y     r  ve  ! Bu did     n nesne {olur} degül; z  r   bir ⁽¹¹⁾ bu kim bir sözü s  yled        n s   ra yine d  nmezsin. Başına     n  gel  n ⁽¹²⁾       y   getürüp ele virüp depeled  p cem  ’ a’d  y   başına g  ld  rmezsin ve bir da     ⁽¹³⁾ bu kim siz başına   a  rdu      nuz v  ktin, “      -y   ‘Abs.” diyü   a  ıras  z.          ki me      r ⁽¹⁴⁾ olup bu   i’irler içinde ma’l  m olup durur ki her      ki benüm civ  r  mdadur, cem  ’-i ⁽¹⁵⁾ nesneden em  nd  r ve bu benden ğayrı     ler  n   o    ları gice ve gündüz ⁽¹⁶⁾ za  metded  r. Nite ki ba’z     i’r    de ben dimi    n.” diyüp bu eby  t   okıdı: ⁽¹⁷⁾ **  i’r.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça   iir ⁽¹⁹⁾ Arapça   iir] “İmdi ol All  h   a     ki cem  ’-i ‘  leme r  z   virmi    r, e  er ⁽²⁰⁾   lme  e yükün da     olaca   olursam did      m sözden d  nmezsin. İmdi y     r  ve  ! E  er ⁽²¹⁾ s  z      n dönüp bu   l   virmel   olsam send  n ğayrı       y   virmez    m, l  kin ⁽²²⁾ ol olaca  lay  n deg  ld  r.” didi. Andan   ys’u  n   i’rine cev  b işbu eby  t   okıdı: ⁽²³⁾ **  i’r. [31b]** ⁽¹⁾ [Arapça   iir ⁽²⁾ Arapça   iir ⁽³⁾ Arapça   iir ⁽⁴⁾ Arapça   iir ⁽⁵⁾ Arapça   iir ⁽⁶⁾ Arapça   iir ⁽⁷⁾ Arapça   iir ⁽⁸⁾ Arapça   iir] ⁽⁹⁾ **R  vi eydür:**   r  ve   ‘Anter’den ⁽¹⁰⁾ ‘  z  r dileyüp   ys   t  na geldi. Nazar   ld  . Gördi ki ğazab dery  s  na müstağrağ ⁽¹¹⁾ ol  m    ; z  r   Reb  ’   ys’a ‘Anter   a      nda   o   sözler söylemiş.   r  ve   cem  ’ ‘Anter’  n ⁽¹²⁾ sözünü   ik    yet idüp eyitdi: “‘Anter’  n h    kimseden   avf   yok. Did     ⁽¹³⁾ sözden d  necekley  n degül.” didi. Reb  ’ bu sözü işidicek eyitdi: “İ    n görüş ⁽¹⁴⁾ h    bir   l efendis  n  n s  z  n t  t  p   avf idecekley  n olmadı.” didi.   ys ⁽¹⁵⁾ Reb  ’den bu sözü işidicek, arslan     rar gibi buların ortasından     ray  p ⁽¹⁶⁾ çadırdan   a  ra   ı  dı. Fi’l-h  l atına s  v  r olup ‘Anter

tarafına revān ⁽¹⁷⁾ oldu. ‘Emmüleri Qays'ın bu hālını göricek, “Buların aralarına büyük fitne ⁽¹⁸⁾ düşmesün.” diyüp her birisi atlarına binüp Qays'ın ardından yitdiler. ‘Emmüsi Üseyd ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Yā Qays! Neçün bunun gibi iş idersin? Dilersin ki cemī’-i a’dā bize ⁽²⁰⁾ güleler. Bilmez misin ki ‘Anter'ün niçe dōstları vardır?” Qays bunu işidicek ⁽²¹⁾ eyitdi: “Yā ‘emmi! Ben dağı bilmezsin ki ne işlerin. Kılıcumla yüregüm şovutmağdan gayrı dağı ⁽²²⁾ murādum yok. Şimdiden girü başuma ne gelürse gelsün.” didi. Üseyd Qays'dan ⁽²³⁾ bu sözi işidicek eyitdi: “Çünkü böyle idersin şabr eyle, ben bu işi bir vechile āsān [32a] ⁽¹⁾ başarın ki intikāmuñ alasin. Şoñra peşīmān dağı olmayavuz.” didi. Andan şoñra ⁽²⁾ Qays'ıla hālvat olup eyitdi: “Yā Qays! Bilgil ki bu gāzab ki şimdiki hālde saña ⁽³⁾ gelüp durur, şeytānuñ iğvāsıyladır. Zīrā şimdi sen ki ‘Anter'e varursın, ⁽⁴⁾ senüñile niçe kişiler bile varurlar. İki taraftan niçe yaramaz sözler söylenür. ⁽⁵⁾ Ba’id degül ki ‘Anter gāzab idüp sizüñile ceng ide, size galebe idüp ⁽⁶⁾ begligüñe ziyān gele. Huşūşā ki Māzin gibi pehlevān kardaşı ⁽⁷⁾ ve Meysere gibi oğlu var ve niçe cengde arslan gibi pehlevānları var.” didi. ⁽⁸⁾ “Vech budur ki sen yüz suyu[yı]la yine dönesin. Ben bu işi āsānlığıla başarın. ⁽⁹⁾ Zīrā hemān dün yarısı olup ‘ālem, ağıyārdan hālī olduğunlayın atuma ⁽¹⁰⁾ bineyin. Niçe pehlevān yigitleri-y-ile gömgök {demüre} müstağrak olup çadırlarına ⁽¹¹⁾ varalum. Gāfiliken tūtalum, tavar sürer gibi sürüp katuña getürelüm. Gerekise ⁽¹²⁾ öldür ve gerekise ‘afv eyle ve gerekise kulağların kesüp vilāyetden sür.” ⁽¹³⁾ didi. Qays eyitdi: “Vallāh öldürmekden gayrı dağı nesne itmezsin; zīrā bir iki kez ⁽¹⁴⁾ dūr ki sürdüm. Āhīrū’l-emr başumuza bir iş gelüp biz aña muhtāc oluruz, gelür ⁽¹⁵⁾ bize yardım ider. Oldur ki bize bunun gibi işler ider. İmdi bu kerre ben anı ⁽¹⁶⁾ hemān mecāl vermeyüp helāk iderin. Bir dağı başumuza bir iş geldüğü ⁽¹⁷⁾ vaktin ne biz aña muhtāc olalum ve ne ol bize kahrılar itsün.” didi. Üseyd ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Biz senüñ mu’īnüñ olıcağ, saña ne muşibet ola dırsın?” didi. Bu sözlerle ⁽¹⁹⁾ Qays'ın biraz odı söyünüp yine döndi. **Rāvī eydür:** Üseyd'ün bu işi ⁽²⁰⁾ itdüğü ‘Anter'i sevdüğinden idi; zīrā ‘Arab kavmi içinde ‘Anter'e

ta'aşşub ⁽²¹⁾ idüp kendi ve şî'ini gāyet sevenlerden idi. Hemān çadırlarına geldüklerinleyin ⁽²²⁾ yanında olan halkı kovdı. Fi'l-hāl bir kıl gönderüp 'Anter'e mā-cerāyı bildürdi, eyitdi: ⁽²³⁾ “İy pehlevān! Qardaşum oğlunuñ hadden ziyāde gāzabı var. Yanında tahrīk ider kimse var. [32b] ⁽¹⁾ İmdi kaşd itdük ki senüñ üzerüñe dün başkunın idüp seni tutavuz. İmdi ⁽²⁾ ben bilürin ki sen mağlūb olmazsın, lākın sen kerīm kişisin. Sinden ⁽³⁾ dilek iderin ki birkaç gün bir gāyrı yire gidüp bu fitne(y)i def idesin. Cemī' ⁽⁴⁾ dōstı ve düşmeni bize güldürmeyesin. Başlarına bir iş geldügi vaqtin yine size ⁽⁵⁾ muhtāc olacaqları gözūme göziki tırur.” didi. Bu tarafda 'Anter hemān Qaraveş'i ⁽⁶⁾ göndürdügünleyin cemī'-i pehlevānlarını katına da'vet idüp eyitdi: “Bilürin ki ⁽⁷⁾ Qays gāyet gāzab idüp durur. Elbette bizüm üzerümūze gelmeyince olmaz. İmdi ⁽⁸⁾ veç oldur ki biz bu arayı terk idüp gāyrı yire gidevüz. Ölmelü dağı olursavuz ⁽⁹⁾ dağı bu yaña gelmeyevüz.” didi. Bunlar cemī'eyitdiler: “Bizüm de hemān gönlümūze ⁽¹⁰⁾ bu düşüp tırurdu. Sözüni qabül itdük. Ne yire dirseñ gidelüm. Biz gitdigümüzden ⁽¹¹⁾ şoñra göresin ki bularuñ başlarına ne işler gele.” didiler. “Ammā ne ⁽¹²⁾ yire gitmege hātıruñ var?” didiler. 'Anter eyitdi: “Dilerin ki bu aradan gidüp ⁽¹³⁾ Şām vilāyetine varavuz. Tīmā ovasını maqām idinüp kimseye koñşı olmayavuz.” didi. ⁽¹⁴⁾ “Şimden girü eylük bilmez kişilere yardım idüp emegümüz zāyi' kılmayavuz.” ⁽¹⁵⁾ didi. **Rāvī eydür:** Bular bu sözdeyiken Üseyd'üñ göndürdügi kıl nā-gāh ⁽¹⁶⁾ içeri girdi. Efendisi ne didi-y-ise bi'l-küllīye haber virdi. Bular Üseyd'e çok ⁽¹⁷⁾ du'ālar idüp gelen kılına, “Biz dağı ol tedbīrdeyüz.” diyüp yine haber göndürdiler. ⁽¹⁸⁾ Hemān kıl gitdüginleyin buyurdu, ne kadar rahtları varısa yükledüp ⁽¹⁹⁾ cemī'-i tavarlarını sürdiler. Benī Qırād kavminden iki yüz erile ol gice yürüyü ⁽²⁰⁾ virdiler. Benī 'Abs kavminüñ otluğı ve şuları çok olduğı-y-içün evleri biri ⁽²¹⁾ birinden ırak konup tırurdu. Hīç kimse bularuñ gitdüginini tıymadı. ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Bu tarafda Qays ol gün giceye dek fikrile yatdı durdu. ⁽²³⁾ Tamām qarañulūq olıncaq, 'emmüsi Üseyd'i katına da'vet idüp; “Di imdi didüginini [33a] ⁽¹⁾ yirine getür.”

didi. Üseyd eyitdi: “Vallāh yā Qays! ‘Anter bizüm işümüzi işitmiş. Hemān ⁽²⁾ aḥşam olduğunlayın cemī’-i avretin ve oğlanın Şeybüb’ila önce göndürmüş, ⁽³⁾ kendüsi bākī pehlevānları-y-ıla şoña qalmış, bunlara eyitmiş: “Çünkü biz Hicāz vilāyetinden ⁽⁴⁾ gider olduk. Di imdi ğayret idüñ, cilā-yı vaṭan odını ardumuzca gelen ⁽⁵⁾ kişileri helāk itmekile söyündürelüm. Karañuluk içinde efendi kıldan fark olunmasa ⁽⁶⁾ ‘ayb degül.” demiş. İmdi yā Qays! Lāt u ‘Uzzā haqqı, kaşd itdümidi ki pehlevān⁽⁷⁾ları[yı]la üzerlerine varam, lākin bu sözi işidicek, fikr itdüm ki ardlarınca ⁽⁸⁾ varmamak yigdür. Zīrā şunuñ gibi karañuluk gicede ‘Anter gibi ölüm ⁽⁹⁾ erinüñ ardınca varmak vech degüldür. Huşūşā ki maḥbūbesi ‘Able öñince ⁽¹⁰⁾ ‘avretleriyle bile ola.” didi. Qays ‘emmüsinden bu sözi işidicek, çok te’essüf idüp ⁽¹¹⁾ işine peşimān oldu. Rebī’ ibni Ziyād birkaç kişilere eyitdi: “Tīz varuñ, görüñ ⁽¹²⁾ ‘Anter’ile kim gitmiş, gelüp haber idüñ. Tā kim ben anlara nice iş ⁽¹³⁾ iderin göresiz.” didi. Bular bu hālde, ammā ‘Anter bu işden ğāfil ol gice tā ırte ⁽¹⁴⁾ olınca gitdiler. Şabāḥ olıncaḳ ḳondılar. Andan şoñra gice, gündüz dimeyüp ⁽¹⁵⁾ yortdılar. Tā ki Tīmā’ya vardılar, Benī Hūveyler ovasında bir ıszuluk yire ḳondılar kim ⁽¹⁶⁾ bunlardan öñdün ne kimse bu araya gelmiş ve ne ḳonmuş. Fi’l-hāl ‘Anter Şeybüb’a ⁽¹⁷⁾ buyırdı, ne miḳdār çadırları varısa ḳurdılar ve tavarların şalıvirdiler. Ğāyet ⁽¹⁸⁾ yırtıcı cānavarları çoğıdı. Niçe gün bunları avlamağa meşğül oldılar. Az zamān ⁽¹⁹⁾ geçmedin bi’l-küllıye helāk idüp emīn oldılar. Līkin her gün süci şatıcılar develeri[yi]le ⁽²⁰⁾ ve atları[yı]la süci yükledüp bularuñ yanından geçüp Şām’dan Hicāz’a giderlerdi. ⁽²¹⁾ Bular daḫı muttaşıl her gün ḥamr alup ‘İşe ve nūşa meşğül oldılar. ‘Anter ğāḫ ğāḫ ⁽²²⁾ vaṭanın añup şi’irler dirdi. Cümlesinden biri işbu kaşīdedür: **Şi’r.** ⁽²³⁾ [Arapça şiir] **[33b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir] ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir] ⁽⁸⁾ **Rāvī eydür:** Şöyle oldu ki vaṭanların unıdup bu araya ışındılar. Līkin ‘Anter fikr ⁽⁹⁾ itdi, gördi ki her gice irteye dek sarḥoş yaturlar, “Nā-ğāḫ bular bu hālde⁽¹⁰⁾yiken üzerlerine düşmen gelüp ğāfiliken bulara bir şikestelik ide.” diyüp ⁽¹¹⁾ buyırdı, her gice niçe

kişiler pāsubānlığa çıktılar ve daḥı emr itdi, “Pāsumān ⁽¹²⁾ olan kişi nevbet gicesi şarāb içmesün.” didi. Kendü daḥı nevbeti ⁽¹³⁾ geldügi gice yaluñuz çıkardı. İrteye degin buları ṭolanurdi. ⁽¹⁴⁾ Lākin Allāh'ıñ taḳdīrin kimse men' itse olmaz. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁵⁾ İttifāk bir gice Māzin'ile Meysere'nüñ nevbeti oldu. Nışf-ı leyl olunca ṭolandılar. ⁽¹⁶⁾ Lākin Māzin'üñ gündüzden maḥmūrlığı varıdı. At üzerinde bir sā'at ⁽¹⁷⁾ miḳdārı uyudı. Fi'l-ḥāl yine uyanup naḫar ḳıldı. Gördi ki Meysere ⁽¹⁸⁾ ovanuñ ortasında ṭurmuş, gāh bu ḫaymelere naḫar ider ve gāh göge naḫar idüp ⁽¹⁹⁾ aḫlar ve ḫāline münāsib beytler okur. **Şi'r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Māzin Meysere'nüñ bu ḫālin gördi. Gözinden uyḫusu ⁽²³⁾ gidüp Meysere'nüñ yanına vardı. 'Āḳil-i kāmīl olduḫı-y-içün Māzin Meysere'yi **[34a]** ⁽¹⁾ ḡāyet severdi. Meysere'ye eyitdi: “Yā Meysere! Nedür şol itdüḫün iş, ni idersin? ⁽²⁾ Gel Esmā'nuñ maḫabbetini ḡönlünden gider. Her vaḫtin ben senüñ bu işüne ⁽³⁾ melül olurun. Bir kimse ki niçe zamāndan berü bir kişiye virilmiş ola, ⁽⁴⁾ sen anuñ ardına düşüp yürüyüp ḳalbünü mecrūḫ ḳılmaḫuñ vechi yoḫdur. ⁽⁵⁾ Pes şavāb budur ki kızlardan bir kıza daḥı teveccūḫ idüp ḡöñliñi anuñıla ⁽⁶⁾ teselli idesin. Gücüñ yitmeyecek kişiye muḳayyed olup kendüñi şunuñ gibi ⁽⁷⁾ ḫāle giriftār ḳılmayasın.” didi. Meysere bunı işidicek eyitdi: “Yā 'emmī! Vallāh eger ⁽⁸⁾ babamuñ ḫāṭırından üşenmesem Esmā'yı Ḳayşer'üñ ḳaşrındayısı daḥı alup çıkardum, ⁽⁹⁾ mecāl virmezdim. Lākin “Ḳalbünden Esmā'nuñ maḫabbetini çıkar.” didüḫün söz ⁽¹⁰⁾ nice rāst olur ki maḫabbet çıkarmak ihtiyārıla olur nesne midür? Ḥuşūşā ⁽¹¹⁾ bir maḫbūbeden ki küçücükden bile büyümiş olasın, senüñile anuñ arasında ⁽¹²⁾ bunca zamān mā-cerā geḫüp ḡöñül müte'alliḫ olmuş ola. Ḥattā benden ötüri ⁽¹³⁾ atası ḳaçurup Benī 'Abs vilāyetine getüre ve andan şoñra Mecīd'i sevüp babam ⁽¹⁴⁾ gücile Esmā'yı Mecīd'e alivire. Şimdiki ḫālde gerçi kim şüretde diriyin, lākin ⁽¹⁵⁾ ma'nide ölüben. Gice, gündüz endişem beni helāk itmege yaḫın iletirdi. Zīrā gāh ⁽¹⁶⁾ olur ki ḳaşd iderin bu aradan gidem, yine vaṭanumuza varam. Ümīzdür ki ⁽¹⁷⁾ gözümden ırāḫ olıcaḫ, ḡöñlüm biraz emīn ola ve

gāh kaşd iderin ki tağlara ⁽¹⁸⁾ düşüp cānavarlarıyla enīs olam ve gāh dilerin ki Mecīd'i helāk idüp ⁽¹⁹⁾ Esmā'yı alam, bir memlekete dağı gidem.” didi. Andan yüzini Esmā tarafından gelen ⁽²⁰⁾ yile dutup figān idüp ağladı ve bu ebyātı okıdı: **Şi'r.** {Arapça şiir. **Rāvī eydür:**} ⁽²¹⁾ Māzin Meysere'nün bu hālın görüp sözlerin işidicek, gāyet esirgeyüp Māzin ⁽²²⁾ dağı yanına düşdi; zīrā Meysere'ye yaşıda Māzin yakındı. Bundan soñra Meysere'ye ⁽²³⁾ eyitdi: “Yā Meysere! Göñliñi hoş kıl. Ol Tengri haqqı ki cemī' 'ālemi bisler, atañuñ **[34b]** ⁽¹⁾ sözine uymazın, seni maqşūduña yitişdürmeyince {ölmezin}. Esmā'yı dirseñ 'Arab memleketine ⁽²⁾ iletivireyin veyāhuz toğduğı yire iletivireyin, līkin kendü vaṭanına iletmeñ ⁽³⁾ eyü degül; zīrā seni babañ incidür ve kağı kabīleye ki varasın anları helāk ider.” didi. ⁽⁴⁾ “İmdi vech budur ki Şām vilāyetine girevüz, anda bir maqām idinevüz. Mecīd'e ⁽⁵⁾ yardım itmemege ve bizi incitmemege ataña and virmeyince yine varmayavuz.” Meysere bu sözi ⁽⁶⁾ işidücek eyitdi: “Yā 'emmi! Ben işidürem ki Benī Fezāre kavminden Şām vilāyetinde babamuñ ⁽⁷⁾ çok a'dası varımış. Anlaruñla bizüm hālümüz nice olur?” didi. Māzin eyitdi: ⁽⁸⁾ “İki vechden ötüri anlardan havfumuz yokdur. Bir bu ki anlar Benī 'Abs'e koñşı ⁽⁹⁾ oldukları vaqtin biz Benī 'Abs kavminde degüldük. Bizi bilmezler ve bir dağı buñı ⁽¹⁰⁾ Şām hākimi öñinde pehlevānları[yı]la meydāna girüp bulara galebe itdügümüz ⁽¹¹⁾ vaqtin bizüm qadrümüz bilüp bize ta'zīm iderler.” didi. Meysere bu haberi işidicek, göñli ⁽¹²⁾ meyl idüp eyitdi: “Ümīzdür ki şabāh olmazdan öñdün Esmā senüñ hükümünde ⁽¹³⁾ olup niçe menzil bundan ırak gidesin. Zīrā tūr, benümile Mecīd'ün çadırına ⁽¹⁴⁾ var. Göresin ki ne eylerin?” didi. “Bu gice biz ne işlersevüz āsāndur; zīrā babam ⁽¹⁵⁾ ve bākī halk cemī'si mest-i uykuya müstağraklardur.” didi. **Rāvī eydür:** Mecīd'ün ⁽¹⁶⁾ çadırını 'Anter bir laṭif, rāyihası gökçek depe üzerine kondurmuşıdı. Mecīd'ün ⁽¹⁷⁾ atası 'Anter'e oğlanlığı zamānında çok kerem idüp dururdu. Çünkü Māzin'ile Meysere ⁽¹⁸⁾ ol depe yanına geldiler. Atdan aşığa inüp çadır kapısına çıkdılar. Māzin ⁽¹⁹⁾ çadırıñ tanabların kesüp içeri girdi. Gördi ki Mecīd döşek içinde ⁽²⁰⁾ mest-i lā-

ya'kıl yatur. Esmā ayağı ucında uyur. Fi'l-ḥāl ilerü varup bir küççük oğlan ⁽²¹⁾ götürür gibi götürdi, taşra çıkardı. Zīrā Māzin bir arslan gibi pehlevān, ⁽²²⁾ Esmā bir geyik gibi sultāndı. Meysere bu ḥālī gördüğünleyin ilerü vardı, elinden ⁽²³⁾ alup yüzini yüzine sürdi. Depeden aşağı inüp atlarına süvār oldılar. Esmā'yı **[35a]** ⁽¹⁾ at ardına alup ol gice şabāḥ olinca niçe menzil yol gitdiler. Bu tarafda ⁽²⁾ Mecīd gün toğınca yatdı. Andan şöñra Esmā'yı istedi ki biraz şöḥbet ide. Naẓar ⁽³⁾ kıldı, gördi ki yirinde degül. Fi'l-ḥāl çadır kapusına gelüp cāriyelere şordı. ⁽⁴⁾ Bunlar eyitdiler: “Vallāhi yā mevlāye! Haberümüz yok. Bu çadırdan taşra çıkar, içerü ⁽⁵⁾ girür kimse görmedük.” didiler. Mecīd bu sözi işidicek, zan itdi, “Gice ⁽⁶⁾ kaçıyup тұrurın. Ben yatduğumdam şöñra babası katına gidüp тұrur.” diyüp ⁽⁷⁾ hışm itdi. Fi'l-ḥāl babasına bir cariyeyi şormağa göndürdi. Hemān sā'at ol ⁽⁸⁾ cāriye şorup yine geldi, “Biz Esmā'yı üç gün var görmedük didiler.” didi. ⁽⁹⁾ Mecīd bu sözi işidicek, Esmā'nuñ ḥāline müteḥayyir olup тұrurken Esmā'nuñ atası ⁽¹⁰⁾ ve қardaşları gelüp Esmā'nuñ ḥālını şordılar. Mecīd eyitdi: “Vallāh gice yanumda ⁽¹¹⁾ yatdı. Şabāḥ uyandum yanumda bulmadum.” didi. Cemī'i dirilüp 'Anter'e vardılar, ⁽¹²⁾ hikāyeti ḥaber virdiler. 'Anter ḡāyet ta'accüb idüp eyitdi: “Yürüñ, Māzin'ile Meysere'yi ⁽¹³⁾ aluñ, geluñ. Anlara ḥaber şoralum.” didi. Fi'l-ḥāl ikisin aradılar, hīç kimse ⁽¹⁴⁾ bulmadı. Cemī'i ta'accüb idüp her birisi bir dürlü söz söyledi. Ammā Şeybüb ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “İy қарындаш! Kimsenüñ ḥāline muқayyed olma. Zīrā benüm i'tikādum şunuñ ⁽¹⁶⁾ üzerinedür kim Esmā'yı kimse almadı, illā oğluñ Meysere aldı. Zīrā şimdi⁽¹⁷⁾ ye dekin ol bu iş itmedügi senden ḥavfindan idi. Lākin dünki gün 'emmüsi Māzin'e ⁽¹⁸⁾ şikāyet idüp ağlayup тұrur. Ol daḥı esirgeyüp yardım idüp Esmā'yı ⁽¹⁹⁾ gice ḡāfiliken alup Şām tarafına gidüp dururlar.” didi. Şeddād bu sözi ⁽²⁰⁾ işidicek eyitdi: “İş sen didüğünleyindür.” Eyle diyinceк 'Anter eyitdi: “İmdi ⁽²¹⁾ elbetde biz ardlarından yitüp getirüp ne dirsevüz anlara itmek gerek.” didi. ⁽²²⁾ Şeddād bu sözi işidicek eyitdi: “İy oğul! Bu fikrüñ fikr degül; zīrā ⁽²³⁾ şimdiki ḥalde eger sen bu 'avreti ve

oğlanı şunuñ gibi yirde koyasın, gidesin, [35b]⁽¹⁾ ihtimâldür ki bulmayup eglenesin. Bulara bunda bir müşkil hâl vâki' ola.⁽²⁾ Az aşşidan ötüri çok ziyâna giresin.” didi. ‘Anter bunı işidicek eyitdi:⁽³⁾ “Mâzin gibi kardaş ve Meysere gibi oğul elümden çıksun, gitsün mi?”⁽⁴⁾ didi. Şeddād eyitdi: “İmdi vech budur ki elli kişiyile ‘avreti, oğlanı⁽⁵⁾ Benî Ġatfān tarafına göndürevüz. Bu yüz elli kişiyile buları isteyü gidevüz.”⁽⁶⁾ didi. Cemī'-i halk Şeddād'ın sözünü kabûl idüp ol gün ‘avreti ve oğlanı⁽⁷⁾ göndürdiler. ‘Anter dağı ol yüz elli kişiyile gice, gündüz sürdiler. Āhīru⁽⁸⁾ l-emr iki tağıñ arasında bir dereye geldiler kim uzunı iki fersah⁽⁹⁾ yiridi, adına Raşīfū'r-reml dirlerdi. Bu derenüñ iki tarafında mağāralar varıdı⁽¹⁰⁾ ki gören ġāyetde havf iderdi. Issı vaktinde içine girdiler. Becid sürdiler ki⁽¹¹⁾ bunuñ zahmetinden kurtulalar. Tamām ortasına gelincek, na-gāh derenüñ⁽¹²⁾ yüce yirlerinden na'ralar işitdiler. İki biñ kişi bularuñ üzerlerine⁽¹³⁾ gidüp bulut gibi derenüñ iki tarafından taşlar yağdurdılar. Ġsā⁽¹⁴⁾ ve Meryem adı-y-ıla nidā iderler. Bular bu hāli göricek, mütehayyir {olup} gitmege mecāl bulmadılar.⁽¹⁵⁾ Fi'l-hāl niçe kişi taşla aşğa yıkup helāk itdiler ve bākisi yayağ bu mağāra⁽¹⁶⁾ lara sığınmak ardınca oldılar. Nā-gāh {biraz Firenk halk çıkup} bu mağāralaruñ içine girmekden⁽¹⁷⁾ men' idüp ceng itdiler. Hemān ‘Anter Firenkler'i göricek, üzerine hücum⁽¹⁸⁾ itdi. On Firenk öldürmedin yukarudan yağrınında bir taş urdular ki yüzünüñ⁽¹⁹⁾ üzerine düşdi ve andan sonra atası Şeddād'ı ve ‘Urve bin el-Verd'i ve Mālik ibni⁽²⁰⁾ Kırād'ı ve ‘Able'nüñ kardaşı ‘Amr'ı ve dağı buncılayın itdiler. **Rāvī eydür:** Ahşam⁽²¹⁾ yakın olduğunlayın derenüñ üzerinden bir şeyğ gözükdü. Bu Firenkler'e çağırup⁽²²⁾ eyitdi: “İy mesīhuñ kulları! Bunlaruñ ölmeyenlerinüñ ellerin ardlarına muhkem bağlañ,⁽²³⁾ ġāfil olmañ.” didi. **Rāvī eydür:** Bu tağıñ üzerinden nidā iden Sinān ibni ebī Hārīne idi [36a]⁽¹⁾ ve andan sonra ‘Anter'e ve aşhābına gelen belā Rebī' ibni Ziyād'dan idi. Zīrā yukaruda⁽²⁾ beyān olundu. ‘Anter kaçan ki Benī ‘Abs'den göç idüp haçan Şām tarafına gitdi,⁽³⁾ Rebī' ardlarınca ādemler göndürüp; “Varuñ, anlaruñla kim gitmişdür bana⁽⁴⁾

bildürüñ.” diyüp durdı. Bu âdemler gelüp ‘Anter’üñ hâlin bildürüp turlardı. ⁽⁵⁾ Hemân Rebî’ bu hâlden haber-dâr olıcağ, fi’l-hâl Sinân’a ve Hışn ibni Huzeyfe’ye ⁽⁶⁾ mektûb yazup; “Ben bilürin ki bu bizüm vilâyetümüzden gidüp vilâyet-i Şâm’a ⁽⁷⁾ varduğunuza sebep ‘Anter öçinden olmışdur. İmdi Melik Kays bu sözi ⁽⁸⁾ ma’zûr tutdı. Sizden ayrılığına peşimân oldı. Şimdiki hâlde ‘Anter şunuñ ⁽⁹⁾ gibi tekebbürlük itdi: Melik Kays dağı öldürmege kaçd itdi. Tıydu, iki ⁽¹⁰⁾ yüz evile çıkdı, yürüyüvirdi. İmdi işitdük ki Şâm vilâyetinde Tîmâ’ya yakın yirde ⁽¹¹⁾ mütemekkin olmuşlar, yağmâyı ve gazâyı sizüñ üzerünüze itmışler. İmdi eger ⁽¹²⁾ bunları ele getürüp helâk idecek olursañuz sizünüle Kays arasında şulh idüp ⁽¹³⁾ yine evünüzi vañanuñuza getürelüm.” didi. **Rāvī eydür:** Sinân bu habere vâkıf ⁽¹⁴⁾ olıcağ, şâz u hurrem Dımışk’uñ hâkimi Hâriş’üñ üzerine girdi. Ahvâli haber virdi, ⁽¹⁵⁾ gitmege destûr istedi. Hâriş dağı destûr virüp eyitdi: “Biñ atlu Rûm’dan al ⁽¹⁶⁾ ve biñ atlu Firenk’dan al. Tâ kim buları ele getürmek âsân olsun.” ⁽¹⁷⁾ Ammâ Sinân Benî Fezâre pehlevânlarından biñ kişi dağı bile aldı. İki gün yarağlandılar, üçinci ⁽¹⁸⁾ gün göç idüp yola girdiler. Lâkin Hâriş Sinân’a ısmarladı, eyitdi: ⁴⁴ ⁽¹⁹⁾ “Kaçan ki ‘Anter’i tutasız. Olmasun ki öldüresiz. Belki esîr idüp benüm katuma ⁽²⁰⁾ getürüñ. Ben niçe ‘azâb itdügümden soñra Melik Raḥîm’e göndereyin. Tâ kim ⁽²¹⁾ ol dağı intikâmın ala. Zîrâ bilürsin ki ‘Anter aña ne işler idüp durur.” didi. ⁽²²⁾ Sinân, “*Bî’s-sem’î ve’t-ṭā’a*.” diyüp niçe gün sürüp âhirü’l-emr Şayfü’r-rem’le geldi, ⁽²³⁾ buyurdu, leşker anda qarâr kıldılar. Kimi kındı ve kimi kınmadın nâ-gâh derenüñ [36b] ⁽¹⁾ ⁴⁵ ağzından Meysere ve Mâzin ve Esmâ çıkağeldiler. Hemân Sinân buları göricek ⁽²⁾ eyitdi: “Yürüñ, şunları aluñ gelüñ. Tâ kim ne kişilerden ve ne yirden gelür ⁽³⁾ şoralum. Ümîzdür ki ‘Anter’üñ haberin alavuz.” didi. Hemân Sinân’dan bu sözi ⁽⁴⁾ işitdüklerinleyin yügrüşüp bularuñ tolayı yanın alup eyitdiler: “Gelüñ, ⁽⁵⁾ Şâm’uñ şeyhine haber virüp hil’atın geyüñ.” didiler. Mâzin ve Meysere bu haberi ⁽⁶⁾ işidicek, gönülleri feraḥ olup Sinân

⁴⁴ kaçan ki

⁴⁵ derenüñ

katına geldiler. Yayağ olup selām ⁽⁷⁾ virdiler. Sinān selāmların alup eyitdi: “İy ‘Arab'ıñ uluları! Ne yirdensiz ve ne ⁽⁸⁾ yirden gelürsüz ve ne yire gidersiz?” Māzīn eyitdi: “İy emīr! Biz Yemen vilāyetinden⁽⁹⁾üz. Koñşularumuzıla ceng itdük, Şām'a gideyoruruz.” didi. Sinān bunu ⁽¹⁰⁾ işidicek eyitdi: “Ya bu yanuñuzdağı hatun kişinüñ hālī nedür ki muttaşıl ağlar, ⁽¹¹⁾ saķınıñ kimseden gücile almañ?” didi. **Rāvī eydür:** Esmā Mecīd'den ayrılalı ⁽¹²⁾ hīç ağlamayup dururdı. Hemān ki gice, gündüz at üzerinden zaķmetile sefer ⁽¹³⁾ idüp Mecīd'den ırak olup nevmīz olıcaķ, ağlamağa meşğul oldu. Sinān bunu ⁽¹⁴⁾ gördüğünleyin gücile alduķların bilüp hālīni şordı, līkin Māzīn, Sinān'ıñ ⁽¹⁵⁾ cevābında eyitdi: “İy emīr! Bu hatun kişi şol yigidüñ ‘emmisinüñ kızıdır.” ⁽¹⁶⁾ didi. Esmā bu sözi işidicek eyitdi: “Yā emīr! Bu kişi yalan söyler. Sen bularuñ ⁽¹⁷⁾ sözine inanma. Ben mażlūmın. Beni bunlar helālīmüñ yanından gücile alup gidip dururlar ⁽¹⁸⁾ ve hem bunlar Yemen'den degüllerdür, Benī ‘Abs'dendür. Birisi ‘Anter'üñ kardeşı ⁽¹⁹⁾ Māzin'dür ve birisi oğlu Meysere'dür.” diyüp cemī'-i hikāyeti Sinān'a haber virdi. ⁽²⁰⁾ Sinān Esmā'dan bu sözi işidicek, feraķından şanasın ki yire şıgmaz, “Fī'l-hāl ⁽²¹⁾ tutuñ buları.” diyüp emr itdi. Mecāl vormeyüp ikisinüñ daķı elin ardına ⁽²²⁾ baķlayup ħabs itdiler. Sinān Esmā'ya, “Melul olma, ben seni erüñile buluşduram.” ⁽²³⁾ diyüp fī'l-hāl göñlını hoş itdi. Ammā Benī Fezāre seyyidleri, Sinān'a eyitdiler: “Ulu [37a] ⁽¹⁾ şāzılık ol vaķtın olur ki ‘Anter'i cemī'-i aşķābıyıla tutup murādumuza vāşıl ⁽²⁾ olavuz.” Sinān bulardan bunu işidicek eyitdi: “Ben bildüm ki ‘Anter'üñ Benī ‘Abs pehlevān⁽³⁾larından iki yüz pehlevanı var. İmdi biz anlarıla muķābil olup ceng idecek olursavuz ⁽⁴⁾ ma'lūmdur ki bizüm çok kişimiz helāk itmeyince biz anları ele getürmezüz. Vaķt ⁽⁵⁾ ola ki üzerümüze ğalebe idüp ‘ālemde melāmet olavuz.” didi. “İmdi vech oldur ki ⁽⁶⁾ bulara muķābil olup ceng itmeyevüz. Belki Raşīf'de gizlenevüz, tā anlar gelince ⁽⁷⁾ muntazır olup tıravuz. Zīrā bu kız ‘Anter katında ğāyet ‘azīz kişinüñ ‘avretidür. ⁽⁸⁾ İmdi elbetde ‘Anter yaluñuz daķı olursa kardeşı, oğlu ardınca gelmeyince ⁽⁹⁾ olmaz. Tā derenüñ ortasına gelince

hîç tınmayavuz, tamām derenüñ ortasına ⁽¹⁰⁾ geldüklerinleyin her tarafından taş u ağaç dökevüz. Ümîzdür ki buları ala getürevüz.” ⁽¹¹⁾ didi. **Rāvī eydür:** Benî Fezāre kavmi Sinān'dan bu tedbiri işidicek, 'Anter'üñ ⁽¹²⁾ cengini niçe {kerre} görüp işitdükleri[yi]çün Sinān'a taḥsînler itdiler, “Vallāh hoş ⁽¹³⁾ fikr itdüñ. Her leşkerüñ ki buncılayın müdebbiri ola, elbette ol leşker ⁽¹⁴⁾ muẓaffer olur.” didiler. Bundan soñra Raşîf'e geldiler. Ba'zı cemā'atla ⁽¹⁵⁾ atların aşığa ḳodılar. Bākîsi iki bölünüp derenüñ kenārında ṭurdılar. Bu derenüñ ⁽¹⁶⁾ içinde olan maḡāralarun içine ḳılıçları[yi]la ve sâz u selebi[yi]le Firenkler ḥâzır ṭurdılar. ⁽¹⁷⁾ El-ḥâşıl Sinān şunuñ gibi şeyṭānlık idüp Allāh'ın taḳdîrine bunuñ tedbiri ⁽¹⁸⁾ muvāfîḳ olup bu cemā'atün niçesin helāk idüp bākîsin ṭutdılar. **Rāvī eydür:** Bundan ⁽¹⁹⁾ helāk olanlar ḥisāb olındı. 'Urve cemā'atından on biş kişi helāk ⁽²⁰⁾ olmuş ve Benî 'Abs pehlevānlarından yigirmi kişi helāk olmuş ve otuz kişi ölümlü ⁽²¹⁾ olmuş. Ammā 'Anter lā-ya'ḳıl cemā'atı[yi]la ellerin bağlayup atları üzerine berkidüp ⁽²²⁾ Şām tarafına müteveccih oldılar. **Rāvī eydür:** 'Anter'üñ cemā'atından iki kişi ⁽²³⁾ den ḡayrı kimse ḳurtulmadı. Zîrā bunlar ittifāḳ leşkerüñ ardınca giderlermiş. **[37b]** ⁽¹⁾ Hemān bu ḥālî gördüklerinleyin at başın döndürüp 'azîm ceng idüp ⁽²⁾ ḳurtulmuşlar. Gice ve gündüz segirdüp Benî 'Abs'e gelüp bi'l-küllîye aḥvālî ⁽³⁾ ḥaber virdiler, nice kim yukaruda beyān olundu. 'Able ve bākî ḥātunlar bu ḥālî işidicek, ⁽⁴⁾ yaslar ṭutup ḳaralar geydiler ve gice, gündüz ağlamağa meşḡul oldılar, ammā ⁽⁵⁾ Rebî' ve ḳardaşları ḡāyet feraḥ olup 'îşe ve nûşa meşḡul oldılar. Tā Melik ⁽⁶⁾ Ḳays Zîḳār'dan güyegüsi Nu'mān ḳatından gelince, Melik Ḳays Rebî'den bu ḥaber ⁽⁷⁾ leri işidicek, endîşe deryāsına ḡarḳ olup eyitdi: “Vallāh imden girü bizden ⁽⁸⁾ sa'âdet gitdi ve ḥorluk oḳı cigerümüze ḳār ḳıldı; zîrā güyegüm ⁽⁹⁾ Melik Nu'mān'ın elinden {memleketi} gitdüğinden soñra yalunuz ḳaldı. ⁽¹⁰⁾ Zîrā taḥḳîḳ bilürem ki Melik Kisrî andan oḡlunuñ ḳanın almayınca ölmez ⁽¹¹⁾ ve 'Anter ibni Şeddād daḥı şimden girü Şām mālîki elinden ḳurtulmağa çāre ⁽¹²⁾ yokdur; zîrā 'Anter aña şimdiye deḡin itdüğü işüñ nihāyeti yokdur.” diyincek ⁽¹³⁾ Melik Ḳays'ın 'emmüsi

Üseyd eyitdi: “Yā ̤ays! Bilmez midüñ ki ‘Anter senüñ ⁽¹⁴⁾ ̤abīleñüñ ḥāfızı ve pehlevānı idi. Bir ̤uluñ şuçın aña bağışlayup anuñ ⁽¹⁵⁾ dilegin ̤abül itmedüñ.” didi. Eyle diyincek ̤ays eyitdi: “Yā ‘emmi! Güyegüm Nu‘mān'a ⁽¹⁶⁾ ṭayanurdum. Eger Nu‘mān'ın ḥālī bu vechile olacaḫ idügin bilsem ben bunuñ ⁽¹⁷⁾ gibi iş mi işlerdüm?” didi. **Rāvī eydür:** Melik ̤ays bundan soñra İ̇ş u ⁽¹⁸⁾ nüş itmegi kendüye ḥarām itdi. Ekser evḳatını ḥüznile ve ḡuşşayıla geçürürdi. ⁽¹⁹⁾ Lākin sehel zamān geçmedin na-ḡāḥ bir ‘Arab yıl gibi bir ata süvār ⁽²⁰⁾ olmış bulara girüp geldi. Ḥaymeler içine geldügünleyin atından ⁽²¹⁾ aşıaḡa inüp çekdi yaḡasın yırttı, “Vā-veylāḥ.” diyüp ağladı. “Yā Benī ⁽²²⁾ ‘Abs! İmden girü uyḡu mestliginden ayıluñ ve oḡluñuzdan, ̤ızıñuzdan ⁽²³⁾ vazgelüñ. ̤aralar geyüp ḡuşşayı kendüzüñüze pīşe idinüñ. Zīrā sa‘ādetüñüz **[38a]** ⁽¹⁾ güneşi ṭolundı ve ‘izzetüñüz ‘alemi ve dīvārı yıkıldı. Yürüñ, ciddü sa‘y idüñ, ‘Acem ⁽²⁾ leşkerinden intikāmuñuz aluñ.” diyüp çok zārılık itdi ve bu ebyātı inşād itdi: ⁽³⁾ **Şi‘r.** ⁽⁴⁾ [Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁴⁾

Rāvī eydür: Melik ̤ays A‘rābī sözün tamām eylemedin ağlamaḡa ⁽¹⁵⁾ meşḡul oldı. Melik ̤ays'ın ne ḡadar ta‘alluḡatı varısa bi'l-küllīye yaḡaların yırtup ⁽¹⁶⁾ ḡırīler itdiler. Ammā ̤ays, “Vāḥ benüm güyegüm, vāḥ benüm şıḡıncaḡum! Vallāḥ kerem ağacı ⁽¹⁷⁾ yıkıldı, ‘Arab'ın, ‘Acem'ün şemsi ṭolundı, ‘aṭā’ baḡrı şoḡuldu.” Bundan soñra ⁽¹⁸⁾ bu ‘Arab'a şordı, eyitdi: “Melik Kisrī size ne vechile zafer buldı ve Hānī bin ⁽¹⁹⁾ Mes‘ūd bile öldi mi veyāḡuz şaḡ mıdur?” didi. A‘rābī eyitdi: “Hānī ölmedi, belki şaḡdur; ⁽²⁰⁾ zīrā Hānī ve Ḥeccār ibni ‘Āmir ve Nu‘mān'ın ̤ardaşları ‘Amr bin Hind ve Melik Esved ⁽²¹⁾ ve Mezīd ve ̤ız ̤ardaşuñ Mütecerride ve daḡı bildüḡüñ ‘avretler ve Benī Kende ve Benī ⁽²²⁾ Laḡm ve Benī Şeybān bi'l-küllīye üş yaḡın yirde ḡodum, gitdüm. Şaḡ u esen olup ⁽²³⁾ geliyorurlar. Ṭur, atuña bin. Bu gelen ̤avme ̤arşu varup ‘izzet-i ikrām it; **[38b]** ⁽¹⁾ zīrā cemī’-i ta‘alluḡatıñ ölmeḡe yaḡın olduklarından soñra ḡurtarup şaḡ u esen ⁽²⁾ alup saña geliyorurlar.” didi. Melik ̤ays bunu işidicek fi'l-ḡāl

atına ⁽³⁾ süvār oldu ve cemī' ta'allukāt atlarına bindiler ve göğüslerin döğüp yaķaların ⁽⁴⁾ āk itdiler. Bularuñ bu hālını cemī' hāş u 'ām işidüp her arafdan girīler itdiler. ⁽⁵⁾ Cemī'-i 'avret ve oğlan başların açdılar, saçların çözüp Mütecerride'ye karşı ⁽⁶⁾ ıktdılar. **Rāvī eydür:** Hānī bin Mes'ūd ve Heccār ibni 'Āmir ve bākī bunlaruñıla bile ⁽⁷⁾ gelen cemā'at Benī 'Abs halkınuñ bu hāllerini göricek, atlarından aşāğa inüp ays'a ⁽⁸⁾ karşı varup çok zārılıklar itdiler. Mütecerride ve ne adar Melik Nu'mān'uñ cevārīsi ⁽⁹⁾ varısa yayaķ oldılar. Cemī'isinüñ yüzleri yırtuķ, uzğun arası gibi araya ⁽¹⁰⁾ müstağraķ olmuşlar ve başların açup saçların çözmişler. Yüzlerin ⁽¹¹⁾ dögmekden uyuşmuş, ana döndürmişler. Şol miķdār ağlaşdılar ki gözüñ ⁽¹²⁾ yaşı-y-ıla göñüllerindeki odı biraz söyündi. Andan sonra ays kız ardaşını ⁽¹³⁾ yine devesine bindürüp yolların ellerine aldılar. ays yine dönüp eydür: ⁽¹⁴⁾ “Yā Mütecerride! Ne yaramaz geliş geldüñ. Nolaydı sen öleydüñ, Nu'mān ⁽¹⁵⁾ baña alaydı? Lākin ekşer 'avretlerüñ sonı bu vechile olur.” Andan ⁽¹⁶⁾ sonra Hānī'ye ve Heccār ibni 'Āmir'e çok 'izzet ve ikrām idüp cemī'-i ⁽¹⁷⁾ mā-cerāyı şordı. Bular daħı bi'l-küllīye hikāyet itdiler. **Rāvī eydür:** Melik ⁽¹⁸⁾ Nu'mān'uñ hāli bu vechile olduğına sebep olıdı ki ol vaķt ki 'Acem ⁽¹⁹⁾ leşkeri Zīķār'da şındılar. Muħammed-i Muşţafā'nuñ şallāllāhu 'aleyhi ve sellem adını ⁽²⁰⁾ işidicek, tārūmār olup açdılar. Hicāz vilāyetinden Benī Şeybān leşkeri ⁽²¹⁾ ıkınca ardlarından ovdılar. Cemī'i melūl, maħzūn at boynına düşüp giderler, ⁽²²⁾ līkin cemī'inden Büzürcmihr'üñ teşvīşi ve ğuşşası ziyāde; zīrā Melik Kisrī ⁽²³⁾ atında bunca lāf urup oğlını aldı, geldi. Bunca leşkeri [39a] ⁽¹⁾ şıdurup oğlını helāk itdi. **Rāvī eydür:** Bu leşker şınup açarken Zū'l-ħumār'a ⁽²⁾ buluşgeldiler. Zīrā biz beyān idüb dururuz ki ki Zū'l-ħumār ğāyet şirrīr olup ⁽³⁾ mütekebbir olduğından ötürü Düreyd bin Şimma atından gidüp dururdu. ⁽⁴⁾ Çünki Düreyd atından gitdi, aşd itdi ki Hīre'ye gelüp Melik Nu'mān'uñ ⁽⁵⁾ ħizmetinden ola. Zīrā Melik Nu'mān'ıla Melik Kisrī arasında olan mā-cerāyı işitmeyüp ⁽⁶⁾ dururdu. Bu niyyetile Melik Nu'mān'a giderken nā-gāh Zū'l-ħumār

nażar kıldı. ⁽⁷⁾ Gördi ki bölük bölük leşker at boynına düşüp giderler, ⁽⁸⁾ ‘ālemi tozi karaanu eylemiş. Zül-ḥumār bu ḥālî göricek, biraz zamān bu leşkerüñ ḥālîne ⁽⁹⁾ müteḥayyir olup fikr itdi. Yanında yidi gürbüz pehlevān kişi yoldaşları ⁽¹⁰⁾ varıdı, bunlara eyitdi: “Görmezsiz şol leşkeri ki şarkı, ğarbı taldurmuş, ⁽¹¹⁾ şınup kaçır. İmdi şunlaruñ bir ‘aceb ḥālî vardır.” diyüp bu gelen leşkerüñ ⁽¹²⁾ birisine arķurı varup eyitdi: “İy yigit! Bu leşkerüñ ḥālî nedür, şınup mı ⁽¹³⁾ gider veyāḥuz Melik Nu‘mān‘uñ leşkeridür ‘Irāk tarafına mı gider?” ⁽¹⁴⁾ didi. Bu sözi işidicek, bu yigit Zül-ḥumār'a eydür: “Nice Melik Nu‘mān. Allāh ⁽¹⁵⁾ Te‘ālā Melik Nu‘mān‘uñ ‘ömrini ziyāde eylesün ki şūmluğı ‘Arab'a, ‘Acem'e yitişdi.” ⁽¹⁶⁾ diyüp evvel āḥir mā-cerāyı ḥaber virdi. Ammā āḥir-i kelām şol oldu ki eydür: ⁽¹⁷⁾ “Bu leşkeri kimse şımadı, illā Hānī bin Mes‘ūd dirlermiş bir kişi dört biñ ⁽¹⁸⁾ kişiyile yüz biñ leşkeri şıyup Melik Kisrī‘nūñ oğlı Şīristān‘ı depesinde ⁽¹⁹⁾ çalup iki pāre kıldı.” Hānī‘yi bir vechile vaşf itdi ki yakın oldu ki Zül-ḥumār ⁽²⁰⁾ bī-hūş ola; zīrā Zül-ḥumār‘uñ i‘tikādı buyıdı ki yiryüzinde kendüleyin ⁽²¹⁾ pehlevān kişi yokdur. Bir niçe zamān sūñüsün dayanup müteḥayyir olduğından soñra ⁽²²⁾ başın kıaldurup bu yoldaşlarına eyitdi: “İy yārenler! Yalunuz bir kişi dört ⁽²³⁾ biñ kişiyile yüz biñ ādemi şımaķ kıanda olacaķ nesnedür? Hīç ben buña inanmazın. [39b] ⁽¹⁾ Beñzer ki ol ḥaber viren kişi mecnūndur, ne didüğin bilmez. Birüñüz ilerü varup ⁽²⁾ bir kişiden daḥı ḥaķīķat ḥālî bilsün.” didi. Zül-ḥumār eyle diyincek, bularuñ ⁽³⁾ birisi ilerü varup bir kişiyile ki başı açuķ, yaralı, sāz u selebin döküp gider, ⁽⁴⁾ eyitdi: “Es-selāmü ‘aleyküm, biz şöyle işitdük ki sizüñ düşmānuñuz dört ⁽⁵⁾ biñ kişiyile şunuñ gibi ḥāl getürmiş. İmdi bu bir sözdür ki buña ‘aķlı ⁽⁶⁾ olan inanmaz.” didi. Bu kişi bu sözi işidicek eyitdi: “Belī, vallāh bu söz ğirçekdür, ⁽⁷⁾ ammā size ḥaber viren kişi sizi iğen ta‘accüb itmesün diyü bu vechile ḥaber ⁽⁸⁾ virmiş ve illā bizi kimse şımadı, illā bir kişi şıdı ki adına Hānī bin Mes‘ūd dirlermiş. ⁽⁹⁾ Zīrā begümüzi helāk itdüğinden soñra leşkerümüzi tārūmār idüp ⁽¹⁰⁾ bizi şu ḥāle kıoydı.” diyüp ḥālî üzerine yürivirdi. Zül-ḥumār bu sözi ⁽¹¹⁾ işidicek, ta‘accübi

ziyāde oldu. Bildi kim haber vāķī' imiş. Zü'l-ḥumār'ın yoldaşları ⁽¹²⁾ Zü'l-ḥumār'ın ḥālın görünce eyitdiler: “Yā Sebī! Allah Te'ālā'dan ba'īd mi görürsin ⁽¹³⁾ ki bunun gibi bir kişi vücūda getüre? Mādāmki çarḥ şu vechile ḥareket ⁽¹⁴⁾ ider elbette 'āleme pehlevānlar zuhūr bulmayınca olmaz. Sen daḥı pehlevānlığına ⁽¹⁵⁾ razī olup Allāh'a şükür eyle.” didiler. Zü'l-ḥumār eyitdi: “Vallāh dilemez ki dünyāda ⁽¹⁶⁾ benden yig pehlevān ola. İmdi ben anuñla buluşup ceng itmeyince ⁽¹⁷⁾ ölmez. Eger ben aña ġālib olursam cihān pehlevānı olur. Eger ⁽¹⁸⁾ ol baña ġālib olacak olursa melūl olmazın; zīrā başılırsam şunun ⁽¹⁹⁾ gibi pehlevāna başılır.” didi. Bular bu sözi işidicek eyitdiler: “Sen ne dirseñ biz ⁽²⁰⁾ aña muṭī'üz. Ne yire giderseñ gidelüm.” diyüp Zīķār tarafına ⁽²¹⁾ müteveccih oldılar. Ammā Zü'l-ḥumār Hānī'ye ḥasedinden sarḥoşa dönüp gider. ⁽²²⁾ **Aşma'ī eydür:** Zü'l-ḥumār ġāyet müfsid kişiydi. Zü'l-ḥumār'ın şekāvetine ⁽²³⁾ vechline şu delālet ider ki Melik Nu'mān'ın katına gider ki anuñ **[40a]** ⁽¹⁾ in'amına ve iḥsānına müstağraḥ ola ve Melik Nu'mān'ı ölmekden kurtaran kişiyi öldürmek ⁽²⁾ kaşd ide. **Rāwī eydür:** Zü'l-ḥumār bu ḥāldeyiken bu şinan leşker şingun Ḥīre'ye ⁽³⁾ degin geldiler, ammā Ayās ibni Kubeşsa Melik Kisrī'den korkduğundan Ḥīre'de ⁽⁴⁾ kaldı, Melik Kisrī'ye varmadı. Bāķī leşker tāğılup Büzürmihr, az ādemile ⁽⁵⁾ Medāyin'e vardı. Çünkü şabāḥ oldu. Yakası yırtuk yas tonları-y-ıla Melki Kisrī'nün ⁽⁶⁾ dīvānına varup bi'l-külliyeye mā-cerāyı haber virdi. Melik Kisrī oğlunun öldüğü ⁽⁷⁾ haberin işidicek, götürdi başından tācın yire urup tahtından aşağā indi, ⁽⁸⁾ “Vāh oğlum Şīristān!” diyüp yüzün, gözün döğmege başladı. Cemī'-i ne miḳdār ⁽⁹⁾ yanında ḥalk varısa yaslar idüp ağlaşdılar, “Tīz Büzürmihr'i aşakun.” didi. ⁽¹⁰⁾ Ammā Melik Kisrī'nün ḥakīmleri ve 'ālimleri Melik Kisrī'yi 'ayıbladılar. Hatta Ḥayyān ⁽¹¹⁾ bin Ma'bed dirlerdi, bir ḥakīm varıdı ki ol zamānda ancılayın şāhib-i kemāl ⁽¹²⁾ kişi yoğıdı. Ol eyitdi: “Yā melik! Utanmaz mısın ağlarsın ve bunun gibi iş ⁽¹³⁾ idersin?” didi. “'Āleme gelenün işi gitmekdür. Kanı bu senden öñdün ⁽¹⁴⁾ gelen pāzīşāhlar? Ulu kaşırlar yapdurup; “Dünyāda bencileyin kişi

yokdur.” diyenler ⁽¹⁵⁾ gitdi. Biz daħı elbette gitsevüz gerek. Geçen nesneden ötürü ağlayup te’essüf ⁽¹⁶⁾ itmek ‘ākılāne iş degüldür. Huşūşā ki bundan oğluñı Zīkār'a göndürdüğüñ ⁽¹⁷⁾ gün yevm-i naḥsdur diyüp tūrurdum ve anda olan mā-cerāyı bi'l-küllīye ḥaber virüp ⁽¹⁸⁾ dururdum.” Bundan soñra Büzürcmihr'e eyitdi: “Yā vezīr! Melik Nu'mān sizi ne gün ⁽¹⁹⁾ şıdı ve ne kadar leşkeri varıdı?” didi. Büzürcmihr eyitdi: “Dört biñ miqdārı ⁽²⁰⁾ leşkeri varıdı, ammā bizi leşker şımadı. Belki Benī Şeybān'dan bir kişi, Hānī bin ⁽²¹⁾ Mes'ūd dirlermiş ol meydāna girüp: “Yā āl-i Muḥammed!” didüğüñleyin gözümze ⁽²²⁾ ‘ālem, ḳarañu oldı. Biribirümüzü görmez olduk. Cemī' ālem bize düşmān oldı. ⁽²³⁾ Gökden üzerümze yıldırım iner şandık. Hemān şā'at Hānī, oğluñı depeledi. Cemī'ümüz [40b] ⁽¹⁾ tārūmār olup şu ḥāle yitişdik.” didi. Ḥayyān bin Ma'bed eyitdi: “Vezīr girçek ⁽²⁾ eydür. Hīç vezīrūñ şuçı yokdur.” didi. “Zīrā bize bunda nār u nūr daħı işāret idüp ⁽³⁾ dururdı.” **Rāvī eydür:** Zīkār'da ceng olduğı günler mecūse ^{46 (4)} bir ‘aceb ḥāl vāķi’ oldı ki Ḥazret-i Resūl'ūñ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem mu'cizātına ⁽⁵⁾ delālet ider. Zīrā Zīkār'da Hānī Şīristān'ı depeledüğü gün Medāyin'de bir ulu zelzele ⁽⁶⁾ oldu ki niçe sarāylar ve binālar ḥarāb oldı, üç gün gice ve gündüz ⁽⁷⁾ āteş-ḥānelerde od söyündi, ‘avret ve oğlan girīsi ‘ālemi tıdurdı, mecūs ⁽⁸⁾ ḳavminūñ uluları başların açup yemegi, içmegi unuttılar, Melik Kisrī'nūñ ⁽⁹⁾ çadırını şehirden taşra ḳurdılar, ḳıyāmet ḳopup āḥir zamān oldı şandılar. ⁽¹⁰⁾ **Ebū ‘Ubeyde eydür:** Melik Kisrī'nūñ göñlini kimse emīn ḳılmadı, illā ⁽¹¹⁾ Ḥayyān ibni Ma'bed emīn ḳıldı. Zīrā Melik Kisrī'ye gelüp eyitdi: “Yā melik! Bilgil ki ⁽¹²⁾ bu zamān bir ḥāl üzerine tūrmar. Mütebeddil, müteḡayyir olmayınca olmaz. Şol ḥāl ki ⁽¹³⁾ bizüm üzerümze vāķi’ oldı, bize nār u nūruñ ḡazabından degüldür, belki Allāh ⁽¹⁴⁾ Te'ālā'nūñ yıldızları biribirine muḳārin ḳılduğıındandır. Zīrā şimdiki ḥālide biş ⁽¹⁵⁾ yıldız bir araya cem’ olup durur. İmdi bu delālet ider ki dünyāya ‘Arab-i ⁽¹⁶⁾ Beyte'l-Ḥarām didükleri yirden bir kişi zāḥir olsa gerek. Tūracaḳ yiri ⁽¹⁷⁾ Zemzem'ile

⁴⁶ bir aceb

Maḳām arası olsa gerek. Cemī'-i milletüñ dīnini bâṭıl idüp ⁽¹⁸⁾ 'ālemi kendü āyīni-y-ile ṭoldursa gerek. İmdi bundan gönölüne melālet ⁽¹⁹⁾ getürme; zīrā yidi günden şöñra ol yıldızlar biribirinden ayrılup ⁽²⁰⁾ yine āteş-hāneler münevver olsa gerek." didi. Andan şöñra yidi gün ⁽²¹⁾ miḳdārı Melik Kisrī'nüñ ḳatında oldı ki Büzürcmihr şınḳun geldi. ⁽²²⁾ Melik Kisrī Ḥayyān'ın sözi[yi]le gönli hoş olup Büzürcmihr'i öldürmekten ⁽²³⁾ vazgeldi. Bundan şöñra Melik Kisrī eyitdi: "Nār u nūr ḥaḳḳı, Ḥicāz vilāyetini [41a] ⁽¹⁾ yıḳmayınca ve oḒlum Şīristān'ı helāk iden ḳişıyi depelemeyince ölmezın." didi ve andan ⁽²⁾ şöñra "Arab-i Beyte'l-Ḥarām didükleri evi ḥarāb idüp ol şimdi ⁽³⁾ dünyāya gelen oḒlunu helāk idüp cemī'-i 'Arab'ın 'avretin ve oḒlanın ⁽⁴⁾ ḳırmayınca ölmezın. Nice kim Mūsā bin 'İmrān dünyāya geldüḒi vaḳtın ⁽⁵⁾ Fir'avn Benī İsrāyīl'e itdi." didi. Bundan şöñra Melik Kisrī ḳaralar geyüp ⁽⁶⁾ cemī'-i leşkeri daḫı bir ay yas ṭutduḳlarından şöñra buyurdi, Ḥorāsān ⁽⁷⁾ vilāyetine, bāḳı 'Arab, 'Acem memleketine mektūblar perākende ḳıldılar ve mektūb⁽⁸⁾lar içinde yazdılar kim; "Ḥiṣār'da ölen erenlerden Ḓayrı cemī'-i leşker gelmek ⁽⁹⁾ gerek. Zīrā baña bir muşībet yitişdi ki anuñ intikāmın almayınca olmazın." ⁽¹⁰⁾ didi. Bular bu ḥāldeyiken nā-gāḥ bir gün Melik Kisrī'nüñ vezīrleri ⁽¹¹⁾ üzerine girüp eyitdiler: "Yā melik! Muştuluk olsun ki oḒluñ Şīristān'ı ⁽¹²⁾ öldüren Hānī bin Mes'ūd'ı, Ayās ibni Ḳubeyşa'(y)ı ṭutup getüriyorur. Ol maḳşūda ⁽¹³⁾ irişdüñ. Ümīzdür ki Nu'mān'ı daḫı ala, getürevüz." didiler. Bunı işidicek ⁽¹⁴⁾ Melik Kisrī eyitdi: "{Aceb girçek mi?" didi. Bunlar eyitdiler;} "Nār u nūr ḥaḳḳı-y-içün ve aña ṭapanlar ḥaḳḳı-y-içün girçegüz." ⁽¹⁵⁾ Melik Kisrī eyitdi: "Ayās bu şeytāna ne hoş zafer bulmuş. Tīz getürüñ ⁽¹⁶⁾ ḳanını içeyin ve gövdesin biryān ideyin." didi. Ammā Ḥayyān ibni Ma'bed eyitdi: "Yā melik! ⁽¹⁷⁾ Bu itdüḒüñ iş, iş degöldür. 'Arab cimrīlerinden bir cimrī helāk ⁽¹⁸⁾ itmekile intikāmuñ alınmaz. Belki Nu'mān'ı helāk itmeyince olmaz." Melik Kisrī, ⁽¹⁹⁾ "Yā nice idelüm?" didi. Ḥayyān eyitdi: "Hemān bu şeyṭānı önüne getürdükleri ⁽²⁰⁾ vaḳtın ḫil'at geyürüp suçın baḒışla. Andan şöñra ben anuñla bir tedbīr ⁽²¹⁾ ideyin ki

Nu'mān'ı ala getürelüm.” didi. Hākīmden cemī'-i erkān-ı devlet bu sözi ⁽²²⁾ işidicek, eyitdiler: “Vallāhi yā hākīm! Hoş fikr itdüñ. Bundan murāduñ neyidüginüñ ⁽²³⁾ ba'zısı bize ma'lūm oldu.” didiler. Ammā Melik Kisrī eyitdi: “Ayās ibni Kūbeyşā'ya gel diñ, [41b] ⁽¹⁾ tā kim şunuñ gibi arslan nice ele getürdi diye?” didi. **Rāvī eydür:** Hānī bin Mes'ūd ⁽²⁾ bu vechile Ayās'ıñ eline girdüğine sebep buyıdı ki ol vaqt ki Zū'l-ḥumār 'Acem ⁽³⁾ leşkerine şınḡun buluşduğından şoñra Melik Nu'mān'a müteveccih oldu ⁽⁴⁾ ki Hānī bin Mes'ūd'ıla ceng idüp 'ālemüñ pehlevānı ola. Gice, gündüz ⁽⁵⁾ yürüyüp Harsā dirler bir yire geldi ki ḡāyet ışızluk ve yırtıcı cānavarları ⁽⁶⁾ çok yiridi. Zū'l-ḥumār becid sürdi ki gice olmadın bu aradan geçüp ⁽⁷⁾ zaḡmetinden kurtula. Nā-gāh qarşularından on atlu gözikdi. Ardlarınca ⁽⁸⁾ üç kıl iki deveye ta'āmların yükledüp becid sürerler. Zū'l-ḥumār ⁽⁹⁾ bunları göricek, aşḡābına eyitdi: “Lāt u 'Uzzā ḡaḡkı-y-içün yürüñ, şol gelenleri ⁽¹⁰⁾ tutuñ, depeleñ. Tā kim neleri varısa alalum, bize gerek olur.” didi. Bular ⁽¹¹⁾ Zū'l-ḥumār'dan bu sözi işidicek, bi'l-küllıye at başın şalıvirüp ⁽¹²⁾ üzerlerine ḡamle itdiler. Līkin naḡar kıldılar, gördiler ki hīç bu on kişinüñ ⁽¹³⁾ bulardan ḡavfı yok. Zū'l-ḥumār bu ḡālī göricek, at başın çeküp bulara ⁽¹⁴⁾ çağırıp eyitdi: “İy 'Arab'ıñ uluları! Ne kişilersiz? Arañuza kılıç girmedin ⁽¹⁵⁾ ḡaber virüñ. Tā kim şoñra peşīmān olmayasız.” didi. Zū'l-ḥumār böyle diyincek, ⁽¹⁶⁾ bu on kişinüñ birisi ilerü gelüp ne cāhil kişilermişsiz ki gördüḡüñüzleyin ⁽¹⁷⁾ siz zafer bulacak kişiler deñüldüḡümüz bilmedüñüz. Yürüñ, gidüñ ve illā bir belāya ⁽¹⁸⁾ uğrarsız.” didi ve “Eger ḡaḡīkat ḡālī şorarsañuz size diyüvireyin, tā bilesiz ki ⁽¹⁹⁾ ben ḡayr şanurmişın.” didi. “Biz Zīḡār'ıñ pehlevānlarındanuz. Bizümile bir kişi var ki ⁽²⁰⁾ adına Hānī bin Mes'ūd dirler, bir gün içinde 'Arab'ıla 'Acem leşkerinüñ yüz biñini ⁽²¹⁾ tārumār idüp Melik Kisrī'nüñ oḡlını depeledi. Şimdiki ḡālde dünyāda buncılayın pehlevān ⁽²²⁾ yokdur.” didi. Zū'l-ḥumār bu sözi işitdügünleyin eyitdi: “Bu sa'āt ne mübārek ⁽²³⁾ sa'āt imiş ki bu arada bu pehlevāna buluşdum.” diyüp ilerü vardı, kılıcı[yı]la çalup [42a] ⁽¹⁾ bu kişiyi iki pāre kıldı ve bu şi'ri eyitdi: **Şi'r.** ⁽²⁾ [Arapça şiir ⁽³⁾

Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾
Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾
Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir] ⁽²⁰⁾ **Rāwī eydür:**
Ve yoldaşlarına eyitdi: “Şāz oluñ ki Allāh Te’ālā maḫşūdumuza ⁽²¹⁾ yitüşdürdi. Zīrā
benüm gice ve gündüz fikrümde idi ki bu şeyṭān benüm elüme ⁽²²⁾ nice gire? Şimdiki
hālde şunuñ gibi yirde elüme girdi. Ben bilürin ki kaçan kı ⁽²³⁾ ben bunı tutup Kisrī
kātına iltem, ol baña eyitse gerek: “Dile benden ne [42b] ⁽¹⁾ ⁴⁷ dilersin?” Ol vaktin ben
dahı ‘Arab vilāyetin isterin ve andan şöñra Kisrī’ye ⁽²⁾ eydürin ki; “Bir yılañ içinde
Nu’mān ve Benī Şeybān ve Şām vilāyetini saña ⁽³⁾ musahḥar idüp şark u ğarbi
emrüne muṭī’ kılayın.” dirin.” didi. Zül-ḥumār bu ⁽⁴⁾ sözi tamām itmedin Hānī’nünñ
sekiz yoldaşı dahı na’ra urup Zül-ḥumār’uñ ⁽⁵⁾ üzerine ḥamle itdiler. Lākin Hānī,
“Bular bu işi bilmezlikile itdiler. Ben kanlarına girmezin.” ⁽⁶⁾ diyüp yirinde qarār
kıldı. Bu sekiz kişi Zül-ḥumār’uñ üzerine ḥamle idicek, Zül-⁽⁷⁾ ḥumār’uñ yoldaşları,
“Biz buları kımazuz ki üzerüne geleler. Belki ⁽⁸⁾ cemī’isin dutalum, kıtuña
getürelüm. Nice idersen it.” diyüp Zül-ḥumār’uñ ⁽⁹⁾ öñine geçdiler. Zül-ḥumār
bunlara çağırup eyitdi: “Siz yirüñüzden deprenmeñ. ⁽¹⁰⁾ Ben yalañuz bunları
depeleyüp Hānī’nünñ göñline ḥavf bırağayın. Zīrā kendüsi ⁽¹¹⁾ ḥamle itmedügi bizi
begenmedüğinden ve kuvvetine i’timād itdüğinden ⁽¹²⁾ dūr.” diyüp şıgırcuḫ arasına
atmaca girür gibi bulara ḥamle itdi. Bir sa’at içinde ⁽¹³⁾ bişini helāk idüp üçüni
Hānī’nünñ üzerine bıraktı. Hānī bu hāli ⁴⁸ ⁽¹⁴⁾ gördüğünleyin ğāyet ğazab idüp gözleri
kana döndi. Kulınuñ ⁽¹⁵⁾ elinden süñüsin alup yıldırım gibi na’ra urup Zül-ḥumār’un
üzerine ⁽¹⁶⁾ ḥamle itdi, “Yā veled-i zinā! Ne kışisin ki bunuñ gibi iş idersin? Eriseñ ⁽¹⁷⁾
ṭur imdi yirüñde.” didi. Bu sözi işidicek Zül-ḥumār eyitdi: “Beni ⁽¹⁸⁾ şorarsañ ben
Yemen vilāyetindenin.” didi. “Saña geldüm ki senden ⁽¹⁹⁾ intikāmum alam.” didi.
“Zīrā sen Zikār cenginde kıardaşumıla oğlın öldürüp ⁽²⁰⁾ durursın. Allāh Te’ālā

⁴⁷ ne

⁴⁸ göricek

benüm ʔālī'ümi öğrendi ki seni şunuñ gibi yirde benüm ⁽²¹⁾ elüme virdi.” diyüp bir vechile cenge meşğül oldılar ki ʔağa, ʔaşa ⁽²²⁾ bularuñ cenginden zelzele düşdi ve her biri cānından vazgeldiler. ⁽²³⁾ **Ebū 'Ubeyde eydür:** Bularuñ ʔaqqında şol miqdār 'acāyib-i ʔarāyib nesne işidüp **[43a]** ⁽¹⁾ dururın ki vaşf itmek elümden gelmez, līkin ba'zısın 'alā-vechi'l-iḥtişār ⁽²⁾ yazdum. Fi'l-cümle ellerinden süñüleri uvanınca ceng itdiler. İkişi daḥı mecrūḥ ⁽³⁾ olup {ifrāṭılar ʔanları} aqdı. Her birinüñ yoldaşları bulardan ırāq ʔurup Allāh'a du'ālar iderler. ⁽⁴⁾ ʔarḥ buları cem' itdügine peşimān oldu. Cüheyne eydür: Hānī Zū'l-ḥumār'a ⁽⁵⁾ bu aradan buluşduğına sebeb bu oldu ki meger ʔays ibni Mes'ūd kendüyile ⁽⁶⁾ bile olan iki biñ kişinüñ 'avretin ve oğlanın ʔayda'{da} ʔoyup durulardı ki bir ʔağun ⁽⁷⁾ adıdur, nite kim evvelde beyān itdük. Vaqt(ī) kim 'Acem leşkerin şındılar, ʔaşd itdiler ki ⁽⁸⁾ vara buları ala, līkin Hānī ululayup ʔays'ı göndürmedi. Belki kendüsi ⁽⁹⁾ bu on kişiyile bu zıkr itdügümüz 'avreti ve oğlanı getürmege ⁽¹⁰⁾ gitdi. Oldu ki Zū'l-ḥumār'a bulışgeldi, ammā Hānī kimse kendüye ⁽¹¹⁾ bu vechile bulaşacağın ve kendü gibi 'ālemde pehlevān varıduğına i'tikādı ⁽¹²⁾ olmaduğı-y-içün sāz u selebin geymeyüp durur idi. Niçe zamān biribiri-y-ile 'aẓīm ⁽¹³⁾ ceng itdüklerinden soñra ikisi biribirini ʔılıcıla ʔaldı. Hānī'nüñ ⁽¹⁴⁾ bir pūlāddan ʔalkānı varıdı, Zū'l-ḥumār'ın ʔılıcına ʔarşu ʔutdı. ʔılıç ʔalkānı kesdi. ⁽¹⁵⁾ Andan soñra Hānī'nüñ omuzına oturdı, ammā Hānī Zū'l-ḥumār'ı depesinden ʔaldı, ⁽¹⁶⁾ ışığın kesüp başını iki şaqq eyleyüyazdı. Dem ü nefes bağlanup fi'l-ḥāl atdan ⁽¹⁷⁾ aşāğa yıkıldı, ammā Hānī sa'y itdi ki kendüyü divşüre līkin ʔākatı ʔāk olup ⁽¹⁸⁾ Hānī daḥı atdan aşāğa bī-ḥoz düşdi. Hānī'nüñ ol üç yoldaşıyla ʔulları ⁽¹⁹⁾ umarlardı ki Hānī Zū'l-ḥumār'ı depeleyüp yoldaşlarınuñ intikāmın ala. ⁽²⁰⁾ Hemān bu ḥālī göricek, at boynına düşüp Zīḳār ʔarafına müteveccih oldılar, ⁽²¹⁾ ammā Zū'l-ḥumār'ın yoldaşları bu ḥālī görüp müteḥayyir oldukları içün ⁽²²⁾ bularuñ ardlarına düşmediler. Līkin şuñā ittifaḳ itdiler ki; “İkisini daḥı 'Irāḳ ⁽²³⁾ vilāyetine iledevüz. Eger bizüm re'isümüz Zū'l-ḥumār sağ olacaḳ olursa nice dilerse **[43b]** ⁽¹⁾ eyle ide ve

illā Hānī'yi Ayās ibni Kūbeyş'a'ya iltūp bunuñ sebebi-y-ile ni'mete ğarķ olunuz.” diyüp ⁽²⁾ atlarından aşāa inüp bulara nazār itdiler. Gördiler ki her birisi bī-ḥoz yatur, lākin ⁽³⁾ Hānī'nüñ cerāḥatı igen zararlu degül. Fi'l-ḥāl bildükleri cerāḥata fāyidelü ⁽⁴⁾ otlardan ikisinüñ daḥı cerāḥatlarına urup şara ķodılar. Ol gün anda tırdılar, ⁽⁵⁾ yarındası 'Irāk vilāyetinde Ḥīre'ye müteveccih oldılar, līkin bularuñ cerāḥatları[yi]çün ⁽⁶⁾ ķatı gitmezlerdi. İki gün gıtdiler, üçünci gün Hānī'nüñ 'aklı başına geldi. ⁽⁷⁾ Gözüñ açup bu yanınca giden yigitlere eyitdi: “Lāt u 'Uzzā ḥaķķı-y-içün baña ⁽⁸⁾ ḥaber vürüñ ki şimdiki ḥālde ben ne yirdeyin ve siz 'Arab'da ķanķı t̄ayifedensiz ⁽⁹⁾ ve benümile bu vechile ceng iden yigit kimdür, kim dirler? Zīrā benüm i'tikādum ⁽¹⁰⁾ bunuñ üzerinde idi ki dünyāda benüm gibi ve baña muķābil olur kişi yokdur. Bundan ⁽¹¹⁾ ötüri sāz u seleb geymedüm ve illā ne elinden gelürdi bunuñ ki benüm yirüme ⁽¹²⁾ gelibileydi? Belki bunı fi'l-ḥāl helāk idüp sizi tārūmār iderdüm.” didi. ⁽¹³⁾ Zū'l-ḥumār'uñ aşḥābı bu sözi işidicek eyitdiler: “Yā Hānī! Ḥaşmuñ daḥı aşāa kişi ⁽¹⁴⁾ degüldür, melül olma. Belki Düreyd bin eş-Şimma'nuñ güyegüsi, adı Sebī' ibni ⁽¹⁵⁾ l-Hāris'dür ve laķabı Zū'l-ḥumār'dur. Yidi biñ kişi cengde atı üzerinde helāk ⁽¹⁶⁾ itmişdür. Biz bunuñ yoldaşlarıyuz.” diyüp yolda şınķun leşkere ne vechile ⁽¹⁷⁾ buluşduķların ve Zū'l-ḥumār Hānī'den ötüri geldügin Hānī'ye ḥaber ⁽¹⁸⁾ virdiler, “Ammā şimdiki ḥālde seni Ayās ibni Kūbeyş'a'ya iltūp senüñ sebebüñile ni'mete ⁽¹⁹⁾ müstaġraķ olunuz.” didiler. Hānī bu sözi işidicek, bildi ki ölmege gider. “Pes ⁽²⁰⁾ nolaydı Zū'l-ḥumār'uñ đarbından ölüp Melik Kisrī'nüñ eline girmeyeydüm?” ⁽²¹⁾ diyüp bunlara eyitdi: “İy 'Arab'uñ uluları! Eger murāduñuz {Ayas} ibni Kūbeyş'a'ya iletduġuñuzden ⁽²²⁾ mālisa gelüñ beni vaṭanuma iledüñ. Ne miķdār göñlüñüz māl ve at ve deve ⁽²³⁾ isterse vireyin ve hīç kimseye daḥı 'ömrüñüzde muḥtāc olmañ.” Zū'l-ḥumār'uñ **[44a]** ⁽¹⁾ aşḥābı bu sözi işidicek eyitdiler: “Yā Hānī! Biz olmıyacaķ nesne(y)i ḥāṭırumuza getürmezüz. ⁽²⁾ Zīrā eger Melik Nu'mān bize zafer bulacaķ olursa bize içmege şu virmeye ⁽³⁾ bāķī nesne ķanda ķaldı.

Huṣūṣā ki bizüm re'isümüz ölümlü, şu hâlde yatıyorur ve eger ⁽⁴⁾ senüñ sözüñi tutup sen didüğüñ idecek olursavuz cemî-i 'Arab kavmi ⁽⁵⁾ bize ta'n idüp eydürler ki; "Benî Gazy'e kavmi, görüñ ne yaramaz iş itdiler ⁽⁶⁾ ki pehlevânlarını öldüren kişiyi mālâ şatdılar." dirler." didiler. Pes Hânî sözine ⁽⁷⁾ muḳayyed olmayup sürdiler, āḫiru'l-emr 'Irāk'a geldiler. Ammā Hânî şıḥḥat bulup ⁽⁸⁾ ṭurmağa, oturmağa güci yiter oldu, lâkin şol elini ḳaldurmak dilese ḳaldurmazdı. ⁽⁹⁾ Ammā Zü'l-ḥumār'ıñ başı ḡāyet şişüp ellerinüñ ve ayaklarınuñ ferri ḳalmamışdı; ⁽¹⁰⁾ zîrâ yarası büyük idi ve hem ne cerāḥat varısa ölecek yirde idi. **Aşma'î eydür:** ⁽¹¹⁾ Bular bu hâlde alup Hânî'yi Ayās ḳatına getürüp cemî-i ḥikāyeti ḥaber ⁽¹²⁾ virdiler. Ayās feraḥından ne eyleyeceğin bilmeyüp bunlara çok in'ām ve iḥsân ⁽¹³⁾ itdi ve buyurdi, "Zü'l-ḥumār'ı bir laṭîf mekāna ḳondurup ḥāzîḳ ḥakîmlere ⁽¹⁴⁾ ve cerrāḥlara tîmār itsünler." diyü emr itdi ve Zü'l-ḥumār'ıñ aşḥābına eyitdi: ⁽¹⁵⁾ "Kisrî'nüñ ḳatına varduḡuñuz vaktin ne dilerseñüz virse gerek." didi. ⁽¹⁶⁾ Bundan soñra Hânî'ye naẓar idüp eyitdi: "Yā veled-i zinā! Melik Kisrî yanına varduḡuñ ⁽¹⁷⁾ vaktin başuña ne zevâller gele göresin." didi. Hânî bu sözi işidicek eyitdi: ⁽¹⁸⁾ "Yā ḳarnân! Helāk olmaḳdan ḥavf itsem ata binüp cenge mi giderdüm? Ben ⁽¹⁹⁾ işümi işleyüp adum şāhip-i Zîḳār olduḡından soñra ḥîḳ ölmekden ⁽²⁰⁾ derdüm yokdur." didi. Ayās bu söze ḡāyet gaẓap idüp buyurdi, aldılar, gitdiler. Ol ⁽²¹⁾ gün anda oldılar, yarındası Melik Kisrî ṭarafına müteveccih olup āḫiru'l-emr Medāyin'e ⁽²²⁾ vardılar. Kisrî'nüñ vezîrleri işidicek, varup ḥaber virdiler, "Yā melik! Muştuluk olsun ḳi ⁽²³⁾ oḡluñ Şîristân'ı öldüren kişiyi tutup getüriyorurlar." didiler. Melik Kisrî **[44b]** ⁽¹⁾ bu sözi işidicek, içi ve ṭaş feraḥıla ṭolup; "Getürsünler." diyü emr itdi. Ammā Ḥayyân ⁽²⁾ ibni Ma'bed eyitdi: "Bunuñ suçunu 'afv idüp ḥil'at geyürmek gerek." didi. ⁽³⁾ Fî'l-ḥāl Hânî bin Mes'ūd'ı yide yide dört yanından cellādlar, ellerinde yalın kılıç Kisrî'nüñ ⁽⁴⁾ taḥtı üzerinde öñine getürdiler. Ayās ilerü varup çok du'ālar idüp: "Yā melik! ⁽⁵⁾ Beşāret olsun ki ba'zı düşmenüñe zafer bulduḳ. Ümîzdür ki bâkisine daḡı bu ⁽⁶⁾ vechile zafer bulup helāk idevüz." didi.

“Bilmiş oluñ ki budur oğlun ⁽⁷⁾ Şīristān'ı öldüren ve cemī' Horāsān leşkerini tārūmār iden.” didi. “Pes senden ⁽⁸⁾ dilerin bunuñ işini baña ışmarlayasın, bir 'azābıla öldüreyin {bunu} ki 'ālem içinde ⁽⁹⁾ dāsītān ola.” **Rāvī eydür:** Melik Kisrī bu sözi işidicek, gelüp ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Vallāh yā Ayās! 'Āqıl olan kiři bu söze inanmaz ki bir kiři üç, dört biñ ⁽¹¹⁾ kişiyle yüz biñ kişiye şıya, meger Allāh Te'ālā aña yardım ide veyāhuz sāhir ⁽¹²⁾ ola. Ma'a-hāzā ben işitdüm ki ceng itmege başladukları vaqtin bir sa'adetlü ⁽¹³⁾ kiřinüñ adın çığırmişlar ki ol vaqtde dünyāya gelmiş. İmdi bizüm ⁽¹⁴⁾ üzerümüze vācibdür ki bu kişiye in'ām ve ihsān idüp hātırın ele alavuz; ⁽¹⁵⁾ zīrā suç bizden oldu, yaramaz kişiler sözine uyup Melik Nu'mān'ı ⁽¹⁶⁾ incitdük. Allāh Te'ālā dağı anı incitdügümüz muķābelesinde bizüm oğlumuz öldürdi. ⁽¹⁷⁾ İmden girü Allāh'a tevbe idüp cemī'-i vilāyetüme 'adl iderin. Ümīzdür ki ⁽¹⁸⁾ Allāh Te'ālā suçumu 'afv ide.” diyüp emr itdi, Hānī'ye hil'atlar geyürdiler ve andan ⁽¹⁹⁾ şöıra getürüp beg sarāylarından bir laţif sarāya ķondurdılar. Bī-nihāyet ⁽²⁰⁾ 'izzet ve ikrām itdiler. Hattā Hayyān ibni Ma'bed ol gice anuñıla bile oldu. ⁽²¹⁾ Tā kim Hānī'nüñ hātırın ele ala, ammā Hānī ölmege geldüğünden ⁽²²⁾ şöıra bunuñ gibi mertebeye yitişdüğüne mütehayyir olup tamām inanmayup ⁽²³⁾ dururdu. Tā şol vaķte dek ki Hayyān bularuñ cengi güninde Medāyin'de olan [45a] ⁽¹⁾ zelzele(y)i ve bākī mā-cerāyı haber viricek, Hānī'nüñ göñli emīn oldu ve bildi ki bu iş ⁽²⁾ kendünüñ sa'adetindendür. **Ebū 'Ubeyde eydür:** Çünki şabāh oldu. Melik Kisrī ⁽³⁾ girü buyurdu, şöıbet yarağın yiyüp Hānī'yi ķatına da'vet itdi. Niķe zamān ⁽⁴⁾ 'İşe ve nūşa meşğöl olduklarından şöıra kendü kavminden ne vechile çıķduğın ⁽⁵⁾ Hānī'den şordı. Hānī dağı “Ķays ibni Mes'ūd'uñ 'avretin ve oğlanın almağa ġāfil çıķdum.” ⁽⁶⁾ diyüp evvel āhir mā-cerāyı haber virdi. Melik Kisrī tařsīnler idüp in'ām ve ⁽⁷⁾ ihsān ider, lākin göñlinde ki itdüğü tedbīri izhār itmez. Yigirmi ⁽⁸⁾ gün bu vechile idüp Hānī, kendüsi ata biner ve iner oldu. Cemī'-i Kisrī'nüñ ⁽⁹⁾ pehlevānlarına hūkm ider oldu. Ķāh olur ki Melik Kisrī'nüñ öñinde ⁽¹⁰⁾ meydāna girür, cemī'-i pehlevānlarına, 'avrete meydānda er nice ġalebe

iderse ⁽¹¹⁾ bu daḥı eyle ider. **Rāwī eydür:** Her gün ki Hānī Melik Kisrī'nün şoḥbetine ⁽¹²⁾ ki gider, bir altun eyerlü atıla ve daḥı ḥil'atlarıla çıkar ki her birisi bir Rūm ⁽¹³⁾ ḥarācı deger. Bunuñ üzerine niçe zamān geçdüğinden soñra bir gün ḥalvet-i ⁽¹⁴⁾ şoḥbet idüp Hānī'yi da'vet itdi. Niçe zamān 'İş u nüş idüp mest olduklarından ⁽¹⁵⁾ soñra Melik Kisrī eyitdi: “Yā Hānī! Melik-i Rūm benüm oğlum olup Zīkār'da ⁽¹⁶⁾ leşkerüm şınuğın işitdi, her yıl göndürdüğü mālı göndürmez oldu ⁽¹⁷⁾ ve andan soñra cāsüslardan işidürin ki üzerüme yürüyüp memleketi elümden ⁽¹⁸⁾ almak istermiş, İmdi dilerin ki seni leşkerimüñ ser-leşkeri idem, tā kim baña yaramaz ⁽¹⁹⁾ kaşd idenüñ ḥaḳḳından gelesin. Senüñ gibi pehlevān benüm ḳanda elüme girür?” didi. ⁽²⁰⁾ “Görmez misin Ayās ibni Ḳubeysa'(y)ı ki cemī-i 'Arab'uñ ḥākimi kılp dururın ⁽²¹⁾ daḥı bir gün yüz ağartmayup durur. Bu kerre eger sen ve Benī Şeybān bizümile ⁽²²⁾ olmasañuz melikü'r-Rūm'a biz ğalebe idemezüz.” didi. Andan Zīkār'da eyitdüğü kaşide(y)i ⁽²³⁾ Hānī'ye okı işideyin.” didi. Hānī daḥı içinden işbu birkaç beytleri okıdı: **[45b]** ⁽¹⁾ **Şi'r** ⁽²⁾ [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir] ⁽⁷⁾ Hānī Kisrī'den bu sözi işidicek, bir zamān fikr itdi; zīrā ğāyet 'aḳlı ⁽⁸⁾ çok iş görmiş kişiyidi. Niçe zamāndan soñra başın ḳaldurup eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yā melik! Vallāh ben dilerin ki cemī'-i 'ālem benüm ḥükmümde ola, lākin her kişi ⁽¹⁰⁾ kendüye münāsib olmayan iş işlese hīç rahāt olmaz ve şerri ḥayrından ⁽¹¹⁾ çok olur. Zīrā ben kendümi bilürin ki beglige lāyık degülem ve hem ⁽¹²⁾ 'Arab daḥı baña itā'at itmez. İmdi bu bir işdür ki benüm 'aḳlum bunuñ ⁽¹³⁾ şavāb görmez, ammā dilerseñ ki 'Arab saña itā'at idüp yardım ide, ⁽¹⁴⁾ Melik Nu'mān'ıla atalaruñuz zamānındağılayın şulḥ idüp suçın 'afv idüñ. ⁽¹⁵⁾ Tā kim ben daḥı ve cemī'-i 'Arab ḳavmi daḥı dōstuña dōst ve düşmenüñe düşmān ⁽¹⁶⁾ olup öñüñde cān u baş oynayavuz.” didi. Melik Kisrī Hānī'den bu sözi ⁽¹⁷⁾ işidicek, şuşuz kişiye şovuk şu nice gelürse Melik Kisrī'ye daḥı Hānī'nün ⁽¹⁸⁾ sözi eyle hoş geldi. Nice kim Melik Kisrī'nün sözi daḥı Hānī'ye ⁽¹⁹⁾ bu vechile hoş geldi. Zīrā ölmege müstaḥiḳḳ suç itdüğinden soñra ⁽²⁰⁾ 'afv idüp bunca

in'ām ihsān itdüğü sebebi[yi]le Hānī'nün göñli hoş olup ⁽²¹⁾ kaçd itdi ki Melik Nu'mān'ıla şulḥ idüp Melik Nu'mān'ı Kisrī'ye muṭī' kıla. ⁽²²⁾ Melik Kisrī Hānī'den bu ḥaberi işidicek eyitdi: “Yā Hānī! Şu nesnenün ḥaqqı ki ben ⁽²³⁾ aña i'tikād idüp 'ibādet iderin, şimdiye degin Nu'mān'a itdügüm işe [46a] ⁽¹⁾ peşimānın.” didi. “Ma'zur tutmak gerek; zīrā insān ḥaṭāsuz olmaz. Bundan öñdin niçe ⁽²⁾ kerre kaçd itdüm ki ādem gönderüp 'özür dileyem ve yine yirine getürem, lākin ⁽³⁾ benüm sözüme inanmayup 'özrümi qabūl kılmaya, benüm 'ırzumı yıka diyüp ādem göndürmedüm. ⁽⁴⁾ Ḥuşūsā cemī'-i 'Arab seyyidler baña ādem göndürdiler, benden Nu'mān'ıuñ ⁽⁵⁾ yirin ṭaleb itdiler. Ben rāzī olmadum. Ḥattā Düreyd bin eş-Şimma, ādem göndürüp eyitmiş: ⁽⁶⁾ “Melik Nu'mān'ıuñ yirini baña virsün. Tā kim Benī Ġazyē'yi ve Benī Selīm'i ve Benī Hevāzīn'i ⁽⁷⁾ ve Benī Çeşm'i, bu mecmū'ı benümile bile olup ḥizmetine varayın ve aña naşrānīlerden ⁽⁸⁾ Meryem'ün kullarından ḥarāc alıvireyin ve Melik Nu'mān'ı ve cemī'-i Benī Şeybān'ı diler ⁽⁹⁾ dilemez ḥizmetine iltayın.” demiş.” **Ebū 'Ubeyde** ve Aşmā'ī ve Cüheyne şöyle ḥikāyet ⁽¹⁰⁾ itdiler ki Kisrī eyitdi ki; “Yā Hānī! Ben geçenden geçdüm. İşbu şimdiki vāqı'a ⁽¹¹⁾ 'adāvet götrülüp dōstluk ḥāşıl olmağa sebeb oldı. Şimdiden şoñra ⁽¹²⁾ in-şā'allāh yā Hānī! Seni ve Nu'mān'ı ve bāķī Benī Şeybān'ı envā'-i 'izzet ve ni'metile mu'azzez ⁽¹³⁾ ve mütena'üm kılayın. Zū'l-ḥumār saña kaçd eyledüğü Düreyd taḥrīki ileydi ve Düreyd'ün ⁽¹⁴⁾ daḥı maḳşūdı benüm ḳatımda teğazzüb ḥāşıl kılmak idi. Yā Hānī! Şimdiki ḥālde saña ⁽¹⁵⁾ ve bize gereklü oldur ki 'ale't-ta'cīl ehlüne yitişesin. Tā ki anlarda zīyāde ⁽¹⁶⁾ ḥüzn ḥāşıl olup zaḥmet çekmeyeler.” Hānī eyitdi: “Vallāh yā melik! Şimdiki ḥālde ⁽¹⁷⁾ ḳatuña geldüğümden benüm daḥı maḳşūdum olıdı.” didi. Pes şabāḥ olıcaḳ, ⁽¹⁸⁾ Kisrī buyurdi, Hānī içün ḥazīnesinden māl-ı 'azīm çıkardılar. Dībācdan ⁽¹⁹⁾ ḥayme ḳurdılar kim ṭanabları ebrüşümden idi ve bir ḳatar ḳatır ve şanduklar virdiler. ⁽²⁰⁾ Ol 'aṭā olanın mālı içün ve ağır ḥil'atlar Hānī yārenlerinden 'Arab bahādurları ⁽²¹⁾ içün ve bir niçe develer ve ḥizmet içün kullar ve bedevī atlar ve bāķī tecemmülāt, ⁽²²⁾ imāratdan bī-ḳuşūr

Hānī'ye 'aṭā' eyledi. Yüz atlu 'Arab'dan ta'zīm ile Hānī vilāyetine ⁽²³⁾ iletmek-i için ve mū-bidān-ı müdbir {ṣāhib}-i buyūt-ı nār şeyḥu'l-ma'bedi daḥi bile koşdı, 'Acem uluları-y-ıla [46b] ⁽¹⁾ vidā'laşup gitdi. **Aşma'ī eydür:** Ol üç atlular ki Hānī yoldaşlarından ⁽²⁾ kaçup kavümlerine geldiler idi. Hānī'nün mā-cerāsından haber viricek, ol ⁽³⁾ kavme ulu muşibet vāki' olup Nu'mān ve bākī Benī Şeybān 'Arab sağucuların ⁽⁴⁾ cem' eyleyüp yas eyledüklerinden sonra Nu'mān eyitdi: "Ol haber getüren ⁽⁵⁾ kişileri götürün." Getürdiler, haber şordılar. Anlar da eyitdiler ki; "Yā melik! ⁽⁶⁾ Ancaḡ şol kadar bilürüz ki şahrada giderken nā-gāh sekiz atluya ⁽⁷⁾ tuş olduk. Hīç söz olmadın el kılıca urup önce geleni üçümüzi ⁽⁸⁾ helāk eyledi. Anı görüp Hānī daḥi ḡamle kıldı. Hānī'yile daḥi muḡābil oldı. ⁽⁹⁾ Biribirine {kılıç} zaḡmın yitişdürüp ikisi daḥi mecrūḡla atlarından aşıḡa düşdiler. Anı ⁽¹⁰⁾ görüp biz daḥi karşı tūramayacaḡumuz ma'lūm oldı. Döndük tizrek kabīleye ⁽¹¹⁾ haber virmek için." Nu'mān bu haberi işidicek, 'Arab ṭāyifesinden ⁽¹²⁾ her ṭarafa cüst ü cāsūslar viribiyüp şöyle ışmarladı ki; "Görün Hānī'yi ⁽¹³⁾ diri mi veyāḡuz ölü mi ve ne ṭāyife içindedür?" Andan sonra pehlevānlardan ⁽¹⁴⁾ birkaç kişi ihtiyār idüp ol ceng yirine göndürdi, "Leşleri ve başları ⁽¹⁵⁾ görün. Eger Hānī'den eşer bulmazsañuz tizrek gelün, eṭrāfa cāsūslar ⁽¹⁶⁾ gönderüp 'Arab devletiñ keyfiyyet-i ḡalın bilmek ardınca olalum." didi. ⁽¹⁷⁾ Ol pehlevānlar gice ve gündüz sürüp maḡāma yitişdiler. Anda bulınan ⁽¹⁸⁾ mevtāyı arayup Hānī'den eşer bulmadılar. Andan Nu'mān'a yitişüp haber viricek, ⁽¹⁹⁾ Nu'mān her ṭarafa 'ale't-ta'cīl 'Arab ṭāyifesinden cüst-i cāsūslar gönderdi. ⁽²⁰⁾ Düşmān korkusından ba'zı kabīleden 'asker cem' itmeḡe meşḡul oldı. ⁽²¹⁾ Andan 'Irāk ṭarafına iki kılın göndürüp şöyle ışmarladı ki; "Eger bizüm ⁽²²⁾ üstümüze gelür 'Acem leşkerin görürseñuz tizrek gelün, haber virün. Tā kim düşmān ḡafletile yitişmedin ehli ve 'ayālümüz ḡalın tedbīr idevüz." [47a] ⁽¹⁾ Kullar, "Sem'an ve ṭā'aten." diyüp gitdiler. **Ebū 'Ubeyde eydür:** İşbu kışşanuñ ⁽²⁾ cümle-i 'acāyibindendür ki meḡer ol 'Irāk ṭarafına virbinilen iki ḡulām bir ⁽³⁾ cāriyeye

ta'aşşuk itmişlerdi. Her birisi āhırine fırsat bulduğu yerde katl ⁽⁴⁾ eylemek göñüllerinde bağlanmıştı. Halvet şahrāya çıkacak, "Bundan yig fırsat ⁽⁵⁾ ele girmeye." diyüp birbirin hancerile urup depelediler. Ol eṭrāfa gönderilen ⁽⁶⁾ cāsūslar geldiler. Hīç birisi Hānī'den haber bildük dimeyincek, Nu'mān'ın ⁽⁷⁾ hüzni zīyāde olup fikre meşgūliken ol kabīle ehli Zīkār'da toz görüp ⁽⁸⁾ korkdılar, Nu'mān'a haber eylediler. 'Arab şüca'ları tāzī atlara süvār olup ⁽⁹⁾ ceng yarağında oldılar. Şöyle i'tikād eylediler ki; "Gelen 'Acem leşkeridür, ⁽¹⁰⁾ Melik Kistrī 'Arab diyārını harāb itmege geldi." Cüheyne eydür: Hānī ⁽¹¹⁾ bu gelen 'Arab'ın ıztırābına nazar idüp göñüllerine yağı şanup havf ⁽¹²⁾ düşdüğünü tıydu. Bir sāt miqdārı geçmedin yürümekde isti'cāl ⁽¹³⁾ idüp tizrek kendüzini bildürdi. 'Arab kavmine 'azīm feraḥ hāşıl ⁽¹⁴⁾ olup Hānī'ye surūrıla istikbāl eylediler. Birbirine yakın gelicek, atlarından ⁽¹⁵⁾ aşığa inüp mu'ānaḫa idişdiler. Nu'mān diledi ki Hānī'nün keyfiyyet-i hālinden ⁽¹⁶⁾ istifşār eyleye. Hānī cevāp virmeyüp şeyḥu'l-ma'bed mū-bidāndan yaña işāret ⁽¹⁷⁾ eyledi. Nu'mān ol kavme istikbāl eyleyüp selām viridi. Mū-bidān'ın dizin ⁽¹⁸⁾ öpüp; "Haber-i muḳaddem yā şeyḥ!" diyü ta'zīm idüp; "Neye geldün?" didi. Eyle diyincek, ⁽¹⁹⁾ mū-bidān tebessüm eyleyüp; "Senün sa'ādetün necmi ṭulu' itdüğünü beşāret kılmak ⁽²⁰⁾ içün geldük." didi. Andan atlarına binüp feraḫla seyr eyleyüp Hānī kendüye ⁽²¹⁾ vāḳi' olan 'acāyibi, Melik Kistrā'nun aña ta'zīmlerini ve in'āmlarını kışşa iderdi. ⁽²²⁾ Söz tamām olıcaḫ Numān eyitdi: "Egerçi işbu vāḳi'aya ḡāyet feraḫ olduk, velikīn umduğumuzun ḫilāfī olduğu içün göñlümüz tamām dōlenmez." didi. Mū-bidān [47b] ⁽¹⁾ bu sözi işidicek, "Yā Nu'mān! Melik-i 'ādil ḫaḫḫında bunuñ gibi sū-i zann eyleme. Zīrā ⁽²⁾ senünile 'adāvet idelden aña 'azīm muşibetler oldı. Ulu oğlu öldi. Andan ⁽³⁾ şoñra ol diyār zelzeleden helāka yakın oldı. Ma'bedinün heykeli düşdi, ⁽⁴⁾ eyvānının başı iki pāre oldı, buyūt-ı nār aña ḡāzab eyledi. Pes bu işleri ⁽⁵⁾ göricek, Allāh'dan korkdı. İnşāf idüp ataları 'adline rücū' eyleyüp ol ⁽⁶⁾ senün ḫaḫḫında yaramaz söylenen ḫasūdların sözlerin diñlemez oldı. ⁽⁷⁾ Bir kişi oğlını katl

eyleyen kişiye zafer bulduğundan sonra işbunuñ gibi ⁽⁸⁾ ihsānlar eyleyüp yabana koyuvirdi, dañı onuñ hakkında gönülde ğubār kalmak ⁽⁹⁾ hayfdur.” didi. “Yā Nu’mān! Şimdiden sonra gönlünden şübhe(y)i götürüp ⁽¹⁰⁾ dōstlığı muhkem eyleyüp vatandaşdan yaña göçmege meşğül ol. Zīrā melik-i ⁽¹¹⁾ Rūm senūñile Kisrī arasındaki mā-cerāyı işidüp ‘asker cem’ eyleyüp ⁽¹²⁾ ‘Irāk tarafına hareket eylemiş. Aña karşı ‘asker göndürüp yāhuz ⁽¹³⁾ kendüzi varmak ğayet mühimm iken senūñile şulhı ehemmm görüp bu tarafa beni ⁽¹⁴⁾ göndürdi.” Nu’mān bu sözleri işidicek, kalbi şāfī olup Melik Kisrā’ya ⁽¹⁵⁾ devām-ı milki[yi]le du’ālar kıldı. Hānī dañı Kisrī’nüñ virdügi ‘atā ħil’atlarını ‘Arab ⁽¹⁶⁾ bahādurlarına geydürdi. Cemī’ ħatırları hoş olup mū-bidāna bākī ⁽¹⁷⁾ aşhābıyla yidi gün gicesiyile geregi gibi ziyāfetlere ve ta’zımlere meşğül oldılar. ⁽¹⁸⁾ Andan sonra mū-bidān eyitdi: “Yā Nu’mān! Şimdiki hālde melik-i ‘ādil bizden haber muntazırdur. ⁽¹⁹⁾ İcāzet buyuruñ gidelüm.” “Eyle olsun.” diyü çavuşlarına emr eyledi. Zīkār’uñ ⁽²⁰⁾ etrāfına yürüyüp ‘Arab kavmine, “Göç yarağında oluñ.” diyü nidā eylediler. Ol ⁽²¹⁾ gice tā şabāħa deĝin cemī’-i yatı ve yarağı tertīb eyleyüp mū-bidān ile bile ⁽²²⁾ göçdiler. Her gün şahrālarda vuħuş-ı tıyūr avları-y-ıla ve at üzerinde kelimāt-ı ⁽²³⁾ tayyibe şöħbeti-y-ile ve menāzilde envā’-i ne’am ve ta’ażzumātıla Arz-ı Necef ve Ĥīre’ye yakın geldiler. [48a] ⁽¹⁾ Andan Ayās ibni Kubeşā’ya haber oldu. Cemī’-i kişiler-y-ile Nu’mān’a istikbāl ⁽²⁾ eyleyüp yakın gelecek, atından aşığa inüp yayak öñince yüridi. Çok senā’ ve du’ālar ⁽³⁾ eyleyüp ol evvelde alınan Ĥazāyin’i ve Emvālin’i ve Ĥīre’yi aña teslīm eyledi. Zīrā Melik Kisrī ⁽⁴⁾ Ayās’a bundan öñdün mektüb gönderüp eyle işmarlamışdı. Yarın şabāħ olıcak, ⁽⁵⁾ Ayās mū-bidānıla Zūl-ħumār’ı alup ‘Irāk’dan yaña bile göç eylediler. **Aşma’ī eydür:** ⁽⁶⁾ Nu’mān yine evvelkileyin emīn olup imāratına meşğül oldu. Andan sonra Arz-ı ⁽⁷⁾ Yemen’e kullaruñ göndürüp Kisrā’yıla muşālaħa kılduĝını ve Arz-ı Necef’e ve Ĥīre’ye varup ⁽⁸⁾ emīn oturduĝını i’lām eyledi. Anı işidicek ‘Arab melikleri ve boy başları ⁽⁹⁾ ve uluları her taraftan Nu’mān’a tehniye içün geldiler. Nu’mān gelen ⁽¹⁰⁾

beglere şöyle işâret eyledi ki yat ve yarağın kaydın görüp Kistrâ katına ⁽¹¹⁾ Nu'mân'ıla
 bile varmak tedbîrinde oldılar. Bu taraftan mû-bidân ve Ayâs ve Zû'l-ḥumâr ⁽¹²⁾ bakî
 yârenleri-y-ile Kistrâ hizmetine yitişdiler. Nu'mân'ın hîleden gâfil olup ⁽¹³⁾ yine
 menziline geldüğinden haber virdiler. Anı işidüp Kistrâ gâyet şâzân ⁽¹⁴⁾ olup ağır
 ḥil'atlar buyurdi, geydurdiler. Andan Zû'l-ḥumâr'ın ḥâtırın sorup ⁽¹⁵⁾ Hânî'den
 intikâmın alıvmekile va'de kıldı. Andan soñra Ayâs'ı ve Ma'bid ibni Ḥayyân'ı ⁽¹⁶⁾
 ḥalvete okıdı. Nu'mân'ı ve Hânî'yi ne vechile helâk ideceklerinden müşâvere idicek
⁽¹⁷⁾ mû-bidân eyitdi: “Vallâhi'l-'azîm yâ melik! Ol kişi gâyet de ḥavfdadur. Anuñ ⁽¹⁸⁾
 şayd eylemesi müşkildür. Yigrek oldur ki aña birkaç gün mehl virinile, adları ⁽¹⁹⁾
 añılmaya, illâ ḥayrıla añıla. Ümîzdür ba'zı ta'zîm kılduğumuz gönüllerde pâzişâhuñ
⁽²⁰⁾ iḥsânların añup i'tizâra gele. Ol vaqt ne kim maḫsûdı[yı]sa görile. Zîrâ melik-i ⁽²¹⁾
 'âdilüñ devleti işinde birkaç kişiler vardur ki Nu'mân hakkında her ne ⁽²²⁾ tedbîr
 olunursa aña i'lâm eylerler. Andan soñra “Maḫsûdı ebedâ ḥâşıl olmaz.” ⁽²³⁾ didiler.”
 Kistrâ gâzab idüp; “Kimlerdür? Ol ḫarnânları bulduruñ ki bugün **[48b]** ⁽¹⁾ helâk
 ideyin.” didi. Anı işidicek Ma'bid ibni Ḥayyâne'l-Ḥakîm eydür: “Yâ melik!
 Cemî'inden ⁽²⁾ yigreki oldur ki yine ol kişileri sevdükleri kişiye helâk itdürevüz ve
 hem ⁽³⁾ Nu'mân'ın eger zamîrinde ba'zı ḥavf daḫı ḫaldıysa zâyıl ola. Melik-i 'âdilüñ
⁽⁴⁾ devlet-ḫânesi ziyâretine 'ale't-tâ'cîl yitişe.” Kistrâ bu sözi ḫabûl eyleyüp Ḥakîm'ün
⁽⁵⁾ eline bir pâre kâğıd virdi, “Sözi ne vechile tezvîr idersin işbu kâğıdda ⁽⁶⁾ yaz
 göreyin.” didi. Ḥakîm ol kâğıd içinde Kistrâ ağzından Melik Nu'mân'a ⁽⁷⁾ şöyle yazdı
 kim; “Yâ melik! Bilesin ki cemî'-i ilimüñ ulularını cem' eyleyüp ⁽⁸⁾ senüñile şulḥ
 eylemek bâbında müşâvere kıldum. Cemî'isi maşlaḫat görüp terğîb ⁽⁹⁾ eylediler. İllâ
 on kişi degül kim adları saña varan mektûbda yazılmışdur. ⁽¹⁰⁾ Ol on kişi senüñile
 'adâveti ve başuñ kesüp ḫanuñ dökmegi maşlaḫat ⁽¹¹⁾ görıcilerdür ve hem mâluñı ve
 evlâduñı gâret idüp ol diyârı bi'l-küllîye ⁽¹²⁾ ḫarâb eylemege fetvâ daḫı virdiler. Bu
 sözlerini işidicek, bildüm ki müfsidlerdür. ⁽¹³⁾ Anlara sözlerini ḫabûl eylemeñe izḫâr

itdüm. İn-şā'allāh yakın zamānda bir ⁽¹⁴⁾ haberile ̧atuña göndürsem gerek. Anda varıcağ düşmenlerüñdür, ̧atlı ⁽¹⁵⁾ eyleyüp intikām idesin. Dağı senüñile bizüm aramızda münāfık kiři ̧almayup ⁽¹⁶⁾ şimdiden şöñra maḥabbetümüz şāfı olup döstlük muḳarrer ola.” didi. Ḥakīm ⁽¹⁷⁾ kāğıdı bu vechile tertīb eyleyüp Kisrā'ya 'arz eyledi. Kisrā okuyup ⁽¹⁸⁾ begendi. Bir emīn ̧ulı-y-ıla mühürleyüp Nu'mān'a göndürdi. Vāḳi'da ol on ⁽¹⁹⁾ kiři Nu'mān'uñ muḥibleri idi. Birḳaç günden şöñra Ḥakīm eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Yā melik! Gerekdür ki bir 'azīm cem'ıyyet ̧ılasın. Eṭrāf-ı memlekete bir şāḥib ⁽²¹⁾ sa'ādet oğlum vücūda geldi diyü bildüresin. Şehr kenārına ̧ıkasın, ⁽²²⁾ ḥaymeler ̧urasın toylar ve 'aṭa'lar ̧ılasın. Ol on kişiyi Nu'mān'a bu haberi ⁽²³⁾ iletmege göndüresin.” Kisrā bu tedbiri dağı begenüp tiz buyurdi ṭabl u naḳāreler [49a] ⁽¹⁾ urdılar. Dicle kenārında Kisrā için ḥaymeler ̧urdılar. 'Avāmü'n-nās şehri tezyīn ⁽²⁾ eylediler, envā'ile 'iše ve nūşa meşğul oldılar. Eṭrāf-ı memleketine ve yad iḳlīmle ⁽³⁾ mübeşşirler gidüp; “Her ṭarafdan tehniye'-i veled geldükleri haberin döstuñuz ⁽⁴⁾ Nu'mān'ı sizler dağı gelmege terğīb eydeñ gelsüñ. İşbu eyyām-ı feraḥda birḳaç ⁽⁵⁾ gün 'işi u nüş ̧ılop ḥāṭır-ı ḥoş eyleyüp tecdīd-i 'ahd idelüm.” didi. “*Sem'an* ⁽⁶⁾ *ve ṭā'aten*.” diyüp ol on kiři Nu'mān'a gitdiler. **Rāvī eydür:** ⁽⁷⁾ Evvelki mektüb Nu'mān'a vāşıl olıcak, şāzān olup vüzerāsın ve ̧arındaşların ⁽⁸⁾ cem' idüp nāme(y)i 'arz eyledi. Cem'i'isi feraḥ olup eyitdiler: “Vallāh yā melik! ⁽⁹⁾ Kisrā'nuñ ḥāṭırında ḥiç vechile saña ğubār ̧almamışdur. Zīrā ki ḥalvetinde ⁽¹⁰⁾ aşḥāb-ı rāyıla ittifāḳ itdügi işlere seni muṭṭalı' ̧ılır, ba'zı erkān-ı devlet üzerine ⁽¹¹⁾ ihtiyār ider.” didiler. Ammā bir vezīri kim 'Amr bin Nufeyle'dür, ta'accüb izḥār idüp ⁽¹²⁾ eyitdi: “Vallāhi yā melik! İhtiyāt maḥaldur, ğāfil olma; zīrā bu mertebede ikrām ḥaddı, ⁽¹³⁾ keremden geḳdi.” didi. Nu'mān eyitdi: “Vallāhi'l-'azīm benüm gönüm tamām dolenmişdür. ⁽¹⁴⁾ Zīrā Kisrā bizümile 'adāvet ideliden zindigāniden lezzet bulmadı ve hem ⁽¹⁵⁾ naşrāniler leşkeri üzerine hücum itmişidi. Şimdiki ḥalde zebün olmuşdur ve hem ⁽¹⁶⁾ ataları ekāsire 'adīl begler idi, bu dağı şedāyid yitişdügi sebebi-

y-ile inşāfa ⁽¹⁷⁾ geldi.” didi. Andan sonra Nu'mān ol mektūbda zikr olınan on ⁽¹⁸⁾ kişünün gelmesine muntazır oldu. Birkaç günden sonra ol on kişi daḥı ⁽¹⁹⁾ geldiler, viribinilen hediyeleri Nu'mān'a 'arz eylediler. Nu'mān bunlara hoş ⁽²⁰⁾ ta'zīm ve iclāl kıldı. Haberlerin 'ale't-tafşıl olduğundan sonra şöhbete ⁽²¹⁾ meşgūl oldılar. Gice olıcaḳ cellādırlara emr eyledi, cemī'isin şehriñ burçlarına ⁽²²⁾ aşdılar. Nu'mān Kistrā'nuñ bu keremlerin göriceḳ, 'Arab beglerin cem' eyleyüp ⁽²³⁾ 'ale't-ta'cıl Kistrā'ya tehniye-i veled kılmaḡa gitmek yaraḡına meşgūl oldılar. Bu işlere [49b] ⁽¹⁾ nazar idüp Hānī'nün tayısı Qays bin Mes'ūd Hānī'yi katına okuyup naşihat eyledi, ⁽²⁾ eyitdi: “Yā veledī! İşbu niyyet olınan işün 'ākibeti vehīmdür. Zinhār ve zinhār 'Irāk'a ⁽³⁾ yakın varıcaḳ, cemī'ünüz Kistrā katına bile varmañ. Belki yüz kişiyile ḳo ⁽⁴⁾ Nu'mān'ı varsun. Sen biñ kişiyile Benī Nufeyle'de ve Qanṭara-i Şeglebīn'de eglen, ⁽⁵⁾ nazar it. Eger ḥāṭıra gelen gibi nesne yoḡısa sen daḥı varasın, eger bir iş olursa ⁽⁶⁾ bārī ikiñüz bile helākda vāḳi' olmaya.” didi. Hānī tayınuñ naşihatın ḳabūl ḳılup ḥāṭırında ⁽⁷⁾ muḥkem kıldı. 'Irāk'a yakın varıcaḳ, Nu'mān'a daḥı Qays'ıñ naşihatinden haber ⁽⁸⁾ virdi. Nu'mān işidüp taḥsīn ve āferīn okuyup ḳabūl kıldı. Hānī'yi Benī ⁽⁹⁾ Nufeyle'de biñ atlıyıla ḳodı, kendüzi yüz atlıyıla Kistrā katına gitdi. ⁽¹⁰⁾ Yakın varıcaḳ Kistrā'ya haber oldu, vüzerāsın ve bākī ḥāşekīlerin Nu'mān'a ⁽¹¹⁾ istikbāle göndürdi. Gelüp envā'-i ta'zīmātıla Nu'mān'ı Kistrā ḳapusına getürdiler. ⁽¹²⁾ Anda ḥāciblere ışmarlanmışıdı ki; “Bile gelen kişileri her bir ḳapudan içerü girdüğince ⁽¹³⁾ birer birer alıḳoyasız, tā ki Kistrā katına varduḡı vaḳt yaluñuz vara.” Her ḳapudan ⁽¹⁴⁾ girdüğince eyle eylediler. Kistrā'nuñ oturduḡı yire varıcaḳ, Nu'mān döndi, ⁽¹⁵⁾ ardına nazar kıldı. Kendünün ādemlerinden kimsene bile görmiyecek, hemān ⁽¹⁶⁾ sā'at kendüsi ḥileyile getürdükleri ḥāṭırına düşüp 'azīm nedāmet ⁽¹⁷⁾ eyledi velīkin fāyide ḳılmadı. Kistrā'nuñ bisāṭını öpüp selām virdi, ḳarşusına ⁽¹⁸⁾ ṭurup cevāba muntazır oldu. Kistrā başını ḳaldurup eyitdi: “Hoş geldün ⁽¹⁹⁾ yā melike'l-'Arab! Qanı benüm oḡlum Şīristān, neçün helāk itdünüz?” deyinceḳ Nu'mān ⁽²⁰⁾ yir öpüp ağladı. Ayaḡı

üzerine tırmağa mecālî kalmayup oturdı, başın aşığa ⁽²¹⁾ tıtdı. Kısra yine bir dahı serzeniş idüp eyitdi: “Halün nedür, kanı benüm oğlum ⁽²²⁾ Şīristān?” Nu’mān eyitdi: “Yā melik! Zīkār'da ol helāk oldı idi. Benüm ⁽²³⁾ haqqumda dahı fermān senün, her ne dilerseñ işle.” didi. Kısra buyurdı, fıl-i mecnūnı [50a] ⁽¹⁾ getürdiler, Nu’mān'ı aña gösterdiler. Hortūmın tılaşdurup havāya döñdürdi, ⁽²⁾ inmege yakın gelicek, yine tıtdı, yine döñdürdi. Andan soñra tıtmağa muqayyed ⁽³⁾ olmadı, yir üzerine düşüp herīseye döndi. Andan soñra ayağı-y-ıla başup ⁽⁴⁾ hamīr gibi yoğurdı. Kısra bu hālî göricek, fi'l-cümle sīnesine şifā hāşıl ⁽⁵⁾ oldı. Andan soñra buyurdı, ol bile gelen yüz atluı sarāyınun eṭrāfına ⁽⁶⁾ aşıa kōdılar. Ayās ibni Kūbeyşā eyitdi: “Yā melik! Hānī Nu’mān'ıla bile gelmemişidi, ⁽⁷⁾ işünde isti’cāl kılduñ.” Kısra Hānī tıutulmaduğın işidicek, isti’cālne ⁽⁸⁾ peşīmān oldı. Ayās'a buyurdı ki; “Tīz ‘asker cem’ eyleyüp kandayısıa yitiş, ğafletile ⁽⁹⁾ helāk eyleye.” Ayās Nu’mān'ıla gelen kişilerün ba’zısından Hānī hikāyetini tafşīli-y-ile ⁽¹⁰⁾ şordı. İşbu vākı’adan kōrkup Hānī Benī Nufeyle'de biñ kişiyile kalduğı haberin ⁽¹¹⁾ alduğından soñra hāzır olan ādemīler-y-ile bindi. Bākī ‘asker bī-hisāb ⁽¹²⁾ işiden binüp Ayās'ın der-peyince gitdiler. **Rāvī eydür:** Heccār ibni ‘Āmir-i ⁽¹³⁾ Kindī ol gün, Medāyin'e varmışıdı. Ol şehir kavminün ba’zısından ⁽¹⁴⁾ Nu’mān'ın helākı haberin aldı. Andan soñra libāsın tağyīr eyleyüp ⁽¹⁵⁾ sarāy civārına vardı. Gördi ki Nu’mān bākī aşhābıyıla helāk olmuşlar. ⁽¹⁶⁾ Tizrek dönüp Hānī'ye irişdi, vākı’adan haber virdi. Bu ebyātı Nu’mān'ın merşiyyesinde okudı: ⁽¹⁷⁾ **Şi’r.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [50b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] ⁽⁵⁾ **Rāvī eydür:** Ayās ‘azīm leşkerile kendüıy dahı tıtmağa geldüğün ⁽⁶⁾ haber viricek, tizrek huşūn-ı Benī Nufeyle'den ol biñ kişiyile geldi, Hīre ⁽⁷⁾ yolın tıtdı. Bir gün ve bir giceden soñra Ayās huşūn-ı Benī Nufeyle'ye ⁽⁸⁾ geldi. Hānī'yi bulamadı. İzlerine düşüp ol dahı Hīre yolın tıtdı. Hānī ⁽⁹⁾ Hīre'ye yitişdi. Hīre kavmine ‘Acem'ün hīlelerin ve kendülere vākı’ olan ⁽¹⁰⁾ muşibetlerden haber viricek, ulu yas eylediler,

cigerler yakdılar. Nu'mân'ın⁽¹¹⁾ hatunı Mütecerride ve hem-şiresi dilediler ki birkaç gün Hîre'de oturalar,⁽¹²⁾ Nu'mân'ın için mâtem tütalar. Hânî anları men' eyledi; zîrâ 'Acem leşkeri ardınca⁽¹³⁾ idüğün bilürdi. Dahı zîyâde muşîbetler ola diyü ol gün giceye kalmayup⁽¹⁴⁾ göç eylediler. Ol gice şabâh olunca, Qays ibni Mes'ûd kâfileyi yoldan çıkardı,⁽¹⁵⁾ izlerin belürsüz eyleyüp diyâr-ı Benî 'Abs'den yaña müteveccih oldılar. Hânî⁽¹⁶⁾ ve Heccâr ibni 'Amr ve bâkî Şeybân'ın şüca'ları-y-ıla her merhalede dum-dârlık iderlerdi⁽¹⁷⁾ ve diyâr-ı Benî 'Abs'e yakın varıca, Melik Qays'a haber oldu. Gelen kavme karşı⁽¹⁸⁾ çıkup Nu'mân'ın kardeşlerine ta'ziye kılup bir yire kondurdi. 'Aẓîm yaslar⁽¹⁹⁾ eyleyüp kırk gün tamâm mâtem tüttiler. Hânî Melik Qays'a 'Anter ibni Şeddâd'ın⁽²⁰⁾ hâlinde ve kandalığından istifsâr eyledi. Melik Qays, “'Anter şimdiki hâlde tutsağdur⁽²¹⁾ Şam'da.” diyü haber viricek, Hânî Melik Qays'a çok levm ve 'itâblar eyledi. Melik⁽²²⁾ Qays dahı 'Arab t̄ayifesine bunun gibi za'f yitişüp 'Anter, 'Arab içinde⁽²³⁾ bulunmadığına çok te'essüfler eyleyüp eyitdi: “Yâ Hânî! İn-şâ' allâh şimdiden sonra [51a]⁽¹⁾ 'Anter'ün hâlâşı tedbîrinde olalum, 'abede-i nâra gereği gibi intikâmlar idelüm.”⁽²⁾ Andan sonra Benî Ğaţfân'a âdem göndürüp 'Anter'ün mahbûbesi 'Able⁽³⁾ Hatun'ı yârenler-y-ile ve gönüldaşları-y-ıla getürdiler. 'Anter'i hâlâş itmekile⁽⁴⁾ va'de virüp hoş hâţır eylediler. Andan Hânî eyitdi: “Yâ melik! Ğâfil oturma,⁽⁵⁾ ardumuzca bî-hadd 'Acem leşkeri vardur. İhtimâl var ki tâ bu yire degin⁽⁶⁾ geleler.” Melik Qays bu sözi işidicek, kendünün beglerine buyurdi,⁽⁷⁾ düşmân gelecek tarafları berkitdiler. Hîre'den yaña cäsüslar göndürdi.⁽⁸⁾ **Râvî eydür:** Bu taraftan Ayâs bî-kerân leşkerile Hânî'nün izine düşüp⁽⁹⁾ Hîre'ye degin geldi ve bâkî Benî Şeybân'ı anda bulmadı. Ba'zı bulunan kişilerden⁽¹⁰⁾ Ayâs'a eyitdiler: “Yâ melik! Cemî'isi vaţan tutmak için beriyye-yi Hicâz'a girdiler. Eger⁽¹¹⁾ kaşd eyşelerseñ yitişürsin; zîrâ kâfiledür, az az göçerler.”⁽¹²⁾ Ayâs eyitdi: “Beriyye seferi muhaţaradur, Kisrâ'dan destürsuz girimezüz. Zîrâ işbu beriyyede bir gün⁽¹³⁾ içinde

⁴⁹ didiler

bizüm t̤ayifemüzden otuz biñ kişi helāk olup durur.” diyüp ⁽¹⁴⁾ Melik Kisrā'ye ādem viribiyüp keyfiyyet-i hāllerin i'lām eyledi. Kisrā'dan nice ⁽¹⁵⁾ emr olur diyü Hīre'de muntazır t̤urdı. Birkaç günden soñra melikden ⁽¹⁶⁾ cevāb şöyle geldi ki; “Hānī'ye ve nisā'-i Nu'mān'a meşğul olmağı terk eyle. Nu'mān'ıñ ⁽¹⁷⁾ h̤azānını 'Arab mübārizlerine h̤arc eyle. Mümkün olduğınca 'asker cem' eyle. ⁽¹⁸⁾ Tizrek Medāyin'e irişmek ardınca ol. Zīrā Kayşer bize resūli göndürüp; “Şol ⁽¹⁹⁾ miqdār māl ki her yılda andan bize gelürdi, şimdiden soñra baña ⁽²⁰⁾ ol miqdār gönderesin.” demiş ve dağı “Buyūt-ı nār civārında kilise yapdurasın ⁽²¹⁾ ki anda 'İsā ve Meryem ta'zīm olup şalībe t̤apalar. Andan soñra şöyle gerekdür ki ⁽²²⁾ üzerüñde götürülen 'alemde resm-i 'İsā ve şūra şalīb ola. Zīrā şimdiki h̤alde baña ⁽²³⁾ Cezāyir'den div nejd atlar ve bī-kerān Firenk leşkeri muṭī' olup katuma geldi. **[51b]** ⁽¹⁾ Dīn-i 'İsā'yı her memleketde kemālince gālīb ve zāhir eylemege meşğul oluruz ve eger ⁽²⁾ bu zikr olınan buyruqlara itā'at göstermezseñ h̤azır olasın, üş varduk.” demiş. ⁽³⁾ Pes eyle olsa sen dağı āgāh ol, aña göre 'asker cem' idüp irişmek ⁽⁴⁾ ardınca olasın.” Ayās bu sözleri işidicek, 'ale't-ta'cīl Benī Ṭay'dan 'emmüsi ⁽⁵⁾ oğlanlarına h̤aber eyledi. H̤azāyin-i Nu'mān'ı h̤arac eyleyüp şa'ālīkden ve t̤amā'dan ⁽⁶⁾ elli biñ 'Arab cem' eyleyüp Medāyin'e yitişdi. Kisrā Ayās'ı bu şevketile göricek, ⁽⁷⁾ muḳaddem-i leşker kıldı. Birkaç gün geçince bilād-ı Şām'dan cāsūsı geldi. ⁽⁸⁾ Şöyle h̤aber virdiler ki; “Melik Kayşer H̤ārīş ibni Semr'i iki yüz biñ leşkerile ⁽⁹⁾ ba'zısı Rūm'dan ve ba'zısı Firenk'den ve ba'zısı Ermen vilāyetinden 'Irāk ⁽¹⁰⁾ tarafına göndürdi. H̤ārīş'üñ kaşdı ve himmeti oldur ki elindeki 'askerile āfaḳı ⁽¹¹⁾ feth eyleyüp devlet-i Rūm'ı İskender devrinde olduğu gibi kıla, naşrānīlerden ⁽¹²⁾ yiryüzinde ādem ḳomaya.” Kisrā bu h̤aberi işidicek, kendü t̤ayifesiyle Ayās'ı ⁽¹³⁾ öñince göndürdi. Ardınca Rüstem bin Tahlān'ı, 'Acem'den ve Deylem'den yigirmi ⁽¹⁴⁾ biñ pür yaraḳ atlu 'asker ḳoşup Ayās'ıñ ardınca göndürdi. Şöyle ⁽¹⁵⁾ işmarladı ki; “İşbu yıl içinde benüm devletüme za'f ve nuhūset görünür. ⁽¹⁶⁾ Senden umulan oldur ki dürişüp sa'd yüzine döndüresin. Ḳaçan

ki ⁽¹⁷⁾ düşmene zafer bulasın, tamām Şām vilāyetinüñ ‘imāratlarını harāb, içinde ⁽¹⁸⁾ olan ādemīlerüñ ba’zısın helāk ve ba’zısın esīr itmeyince dönmeyesiz. ⁽¹⁹⁾ Eger melik-i Rūm kendüzi dahı Anṭākiyye'den hareket idecek olursa bize ⁽²⁰⁾ i‘lām idesin. Arduñca dahı Ḥorāsān çerisiyile ben dahı varam, bilād-ı Şām'ı tamām ⁽²¹⁾ feth idevüz.” didi. Rüstem eyitdi: “Yā melik! Nār u nūr haqqı-y-içün diyār-ı ‘Irāk'dan yaña dönmeyem, ⁽²²⁾ tā diyār-ı Şām'ı tamām harāb itmeyince.” Andan leşker-i ‘azīm içinde lāf urı ⁽²³⁾ urı Şām yolın tıttı. **Rāvī eydür:** Şām leşkeri dahı ‘Irāk yolın [52a] ⁽¹⁾ tıtmışdı. Zīrā Sinān ibni ebī Ḥāriş Raşīf-i Ekber'de hīle idüp ‘Anter'i dahı ⁽²⁾ ‘emmüsi oğlanlarını yüz atluyla tutup Dımışk'a, Ḥāriş katına getürmüşdi. ⁽³⁾ Ḥāriş ‘Anter'i bu hālile göricek, şāz oldı. Tīz buyurdı, şehri tezyīn eylediler, ⁽⁴⁾ ṭabl u nakāreler urdılar. Ol günü ĩd gününden dahı yigrek ta’zīm eylediler. ⁽⁵⁾ Zīrā ‘Anter anlara kıldığu acıkları yukarı geçen mücelledātda tafşīli-y-ile işidüp ⁽⁶⁾ durursın. Ḥāriş ‘Anter'e yakın gelicek, kemāl-i gāzabından ‘Anter'i kāmçısı-y-ıla birkaç ⁽⁷⁾ urdı. ‘Anter eyitdi: “Yā la’īn! Er kişiler düşmānına zafer bulıcağ, kılıcıla ve sūñüyile ⁽⁸⁾ ve gürz-i girānıla ve baķī ālet-i harbıla ururlar. Kaçkun kıl gibi kāmçıyla urmazlar.” ⁽⁹⁾ didi. Andan eyitdi: “Yā la’īn! Beni şanma ki ölmekden kōrkarın. Zīrā benüm işbu ⁽¹⁰⁾ ba’zı ebyātumdandır. Ölümünden kōrkan kişi bunuñ gibi ebyāt mıdır?” diyüp işbu beytleri okıdı: ⁽¹¹⁾ **Şi’r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ Bu sözi işidicek Ḥāriş'ün gāzabı dahı ziyāde oldı, eyitdi: “Yā nesle'l-kilāb! ⁽¹⁶⁾ Seni katl itmezsin tā senün a’zāñı bir bir kesüp her birinün ‘azābını saña ⁽¹⁷⁾ göstermeyince. Evvel sağ elüñi kestürivireyin; zīrā anuñıla niçe ‘azīzlerüñ ⁽¹⁸⁾ kanını toprağa karıp zelīl idüp durursın. Andan şöñra etüñi rāhiblere ⁽¹⁹⁾ kurbān eti bigi üleştirivireyin.” Andan bunları şehir içinde ṭabl u nakāre⁽²⁰⁾yile gezdürdiler, kendünün kāsır-ı kurbında muhkem bendile berkidüp ⁽²¹⁾ hābseylediler. Andan melik-i Rūm'a mübeşşir ve nāme viribidi, “Ne vechile ⁽²²⁾ depelemek gerek ve nice itmek gerek?” diyü meşveret eyleyüp cevāba muntazır oldı. ⁽²³⁾ **Rāvī eydür:** Ol zamān melik-i Rūm Zīkār'da,

Kisrā'nuñ yüz biñ leşkerini [52b] ⁽¹⁾ üç biñ 'Arab şıyup helāk eyledüğün işidüp 'Acem'e gāyet muḥanneş-i i'tikād ⁽²⁾ idüp fikri 'Irāk vilāyetine bi'l-küllie mālîk olup taşarruf eylemek idi. ⁽³⁾ Bunı çok taḥayyül eylemekden bir gice, 'İsā peygāmberi 'aleyhi's-şalavatu ve's-selām ⁽⁴⁾ düşünde gördi. 'İsā ⁵⁰ buña ḥiṭāb idüp eyitdi: “Yā Kayşer! 'Azîmetüñi ⁽⁵⁾ muḥkem eyle, niyyetüñi ḥālîş kıl. Göñlüñden fetḥ idebilem mi veyāḥuz idemeyem mi ⁽⁶⁾ şübhesin götür. Tâ ki saña deñiz içinde cezâirelerden enşâr gönderdüm ⁽⁷⁾ ki anlaruñıla bilād-ı 'abede-i nârı bi'l-küllie fetḥ idüp benüm şerî'atumıla ḥüküm ⁽⁸⁾ idesin. Ḥicâz'dan benüm içün enşâr cem' eyle; zîrâ Arz-ı Fâris'e ve bilād-ı Ḥorāsân'a ⁽⁹⁾ anlaruñıla mālîk olsam gerek ve hem sen benüm ba'zı ehl-i meşveretümden ⁽¹⁰⁾ olsañ gerek.” **Aşma'î eydür:** Kaçan ki Kayşer bu düşi gördi şiddet-i ⁽¹¹⁾ feraḥından uyanup kıssîsleri ve rāhibleri ve bâķî erkân-ı devleti cem' eyleyüp ⁽¹²⁾ gördüğü düşi bunlara takrîr eyledi. Bunlar düşi işidicek, cemî'isi feraḥ olup ⁽¹³⁾ şalîbe secde eylediler, “Gitdügümüz yol ve tutduğumuz dîn ḥaqqında evvelden ⁽¹⁴⁾ daḥı şübhemüz yoğıdı. Şimdiki ḥalde yakînümüz daḥı ziyâde oldu.” diyüp eyitdiler: ⁽¹⁵⁾ “Yā melik! Şimdiden soñra daḥı tevaḥkuf ḳalmadı. Hemân 'abede'-i nâr ğazāsına ⁽¹⁶⁾ gitmek gerek.” didiler. **Ebū 'Ubeyde eydür:** İşbu seyirüñ gāyet 'acāyibinden ⁽¹⁷⁾ dür ki ol günlerde Melik Kayşer'e Cezāyir'den bî-nihāyet atlar ve 'azîm leşker ⁽¹⁸⁾ geldi, eyitdiler: “Yā melik! Senüñ ḳatuñda murādumuz oldur ki bize, 'Acem vilāyetine ⁽¹⁹⁾ ğazā' ḳılmağa yoldaş ḳoşasın. Tâ ki varavuz 'abede-i nârı ḳahr idüp dîn-i 'İsā'yı ⁽²⁰⁾ ol vilāyetde ğālib ve ızhār idevüz.” Bunlaruñ geldüğü sebebi-y-ile ol vilāyetüñ ⁽²¹⁾ ḥalkı, Kayşer'üñ gördüğü düşe tamām i'tikād eylediler. Andan buyurdı, anları ḥoş ⁽²²⁾ yire ḳondurdılar, envā'-i ta'zîmatıla ta'zîm eylediler. Ol gelen leşkerüñ emîrine ⁽²³⁾ Mertangeri dirler idi ammâ ol Cezāyir'üñ kıssîsleri aña Fârisü't-tālūs [53a] ⁽¹⁾ dir idi; zîrâ gāyet cesîm kişî idi. Kayser bunlaruñ dileğin ḳabûl eyleyüp eyitdi: “Yā melik! ⁽²⁾ Saña leşker yoldaş eyleyeyin ve yine saḡlığı-y-ıla

⁵⁰ 'azmi

gelinceñ saña kızum virem, güyegü ⁽³⁾ idinem.” didi ve hem ol gördüğü rü’yâyı dahı Mertangeri'yye takrîr eyledi. Bu zıkr ⁽⁴⁾ olınanları Mertangeri işidicek, ‘azmi ve ciddî kavî olup eyitdi: “Yâ melik! ⁽⁵⁾ Mesîh hâkkı-y-içün vilâyetümden māl ü menāl rağbetine çıkmadum, belki ğarażum izhâr-ı ⁽⁶⁾ dîn-i ‘İsâ'dur. Senden murādum oldur ki dîn-i ‘İsâ'ya muhalefet idenlerüñ ba’zısına ⁽⁷⁾ beni göndüresin. Varam ‘azm idem, yine gelicek dilerisem muķîm olam, dilemezsem Fireng-istân'a ⁽⁸⁾ gidem.” Kayser eyitdi: “*Sem’an ve tã’aten*, velîkin birkaç gün rāhat oluñ. ⁽⁹⁾ Kısra'ya resûl gönderüp dîn-i ‘İsâ'ya da’vet eyleyem. Dahı andan māl isteyem. ⁽¹⁰⁾ Eger itâ’at itmezse anuñla şulhumuz bozalum. Saña leşker-i ‘azîmile nâyibümi ⁽¹¹⁾ bile қоşup üstine göndürelüm.” didi. Andan soñra Kısra'ya nāme(y)i ve resûli ⁽¹²⁾ göndürdi. Dîn-i Mesîh'e da’vet eyleyüp andan, “Her yılda bunca māl viresiz.” diyü ⁽¹³⁾ meblağ istedi. Kısra ilçinüñ haberin aldukdan soñra ilçiyile ne ‘amel itdüğini, ⁽¹⁴⁾ burunların ve kulakların kesüp yine göndürdüğü yukarıda takrîr olunmışıdı. ⁽¹⁵⁾ İlçi bu hālile Kayser katına gelicek, Firenk melîkinden utandüğundan ilçiyi gizledi. ⁽¹⁶⁾ Cüheyne eydür: Dımışk begi Hâris'üñ resûli, ‘Anter ‘emmüsî oğullarıyla ele ⁽¹⁷⁾ girdüğü haberin ol günlerde yitişdürdi. Bu haber gelincek erkân-ı devletin ⁽¹⁸⁾ cem’ eyleyüp ğāyet surûrıla oturup ‘Anter'ile ne mu’āmele kılmak gerek idüğini ⁽¹⁹⁾ meşveret eylediler. Kendünüñ re’yi ‘Anter'i bâķî yoldaşları-y-ıla helāk eylemek ⁽²⁰⁾ idi. Vüzerāsına arz eyliyecek, “Gördüğün rü’yāya bu tedbîr muvāfık degül.” didiler. ⁽²¹⁾ “Zîrâ ‘İsâ saña, “Beriyye-yi Hicāz'dan enşār cem’ eyle, bilād-ı ‘Irāk'ı anlaruñla açsam gerek.” ⁽²²⁾ dimedi mi?” Kayser bu vaşıyyeti tezekkür idecek, bu rāydan rücū’ idüp tîz melik-i Firenk'i ⁽²³⁾ techîz idüp Şām tarafına göndürdi. Şöyle ışmarladı ki; “Hâris'ile bulışıcak, **[53b]** ⁽¹⁾ rü’yādan haber viresin, tā ki anuñ dahı hātırı hoş olup ciddî kavî ola. ⁽²⁾ Andan soñra ‘Anter'i baķî aşhābıyıla bir muhkem yirde habs eyle. Soñra anuñ ⁽³⁾ hâkkında maşlahat neyise görile diyesin.” didi. Andan melik-i Firenk Şām'dan yaña leşker-i ⁽⁴⁾ ‘azîm içinde sefer kıldı. Şām'a yakın gelicek Hâris'e haber

oldı. Şām uluları-y-ıla melik-i ⁽⁵⁾ Firenk'e karşı çıktılar. Ta'zīm ile getirüp bir cennet-i misāl yire kōndılar, āmirāne ⁽⁶⁾ ziyāfetler eylediler. Melik-i Firenk Şām'ın bağların ve mürğ-zārların görüp ⁽⁷⁾ hālīkına taḥsīnler eyledi. Andan soñra Kayşer'ün rü'yāsını ve 'Anter bābında ısmarladuğın ⁽⁸⁾ Hāriş'e nakl eyledi. Hāriş rü'yāyı işidicek, “*Sem'an ve t̄ā'aten.*” didi. Andan melik-i Firenk ⁽⁹⁾ eyitdi: “Senden dilerem ki varam 'Anter'i görem. Andan soñra bendin götürürsün. ⁽¹⁰⁾ Meydāna çıka, Firenk şücā'ları-y-ıla birkaç bend mübārezet kılalar, teferrüc idevüz.” ⁽¹¹⁾ didi. Hāriş eyitdi: “Yā melik! Şöyle bendile görmek olur, velī bendden ḥalaş ^{51 (12)} eylemek olmaz. Zīrā cebbār-ı gālīzū't-ṭab' kişidür. Korkarın ki bendden ḥalāş ⁽¹³⁾ bulıcaḳ, birkaç kişiyi yine helāk eylemeyince yine ele girmeye. Āḥīr melālet ⁽¹⁴⁾ ḥāşıl ola.” didi. Andan atlanup şehir-i dāyiresin teferrüc iderek 'Anter katına ⁽¹⁵⁾ geldiler. Hāriş 'Anter'e serzeniş idüp eyitdi: “Yā 'Anter! Hālūñ nedür? 'İsā'ya ⁽¹⁶⁾ baḡī olduḡuñi-y-içün seni düşmenlerün elinde giriftār eyledi.” 'Anter eyitdi: “Yā mel'ün! ⁽¹⁷⁾ 'İsā'yı ve Musā'yı ko, ḥāṭıruñ degiñür, cigerün göynüklerine fi'l-cümle ⁽¹⁸⁾ şifā' ḥāşıl olsun ve eger benden 'acāyib göreyin dirseñ bendümi götür, ⁽¹⁹⁾ ālet-i ḥarbumı iḫzār eyle. Bir ḡarīb iş ve bir ḍarb-ı ḥarb göstereyin ki anuñ ⁽²⁰⁾ hevlinde 'uḳūl ser-gerdāñ kalsun.” Hāriş bu sözi işidicek 'Anter'i ⁽²¹⁾ yüzire urdı, “Utan yā ibne'z-zāniye! İşbu kişi melik-i Firenk'dür. Deñizden ⁽²²⁾ çıkdı. Leşker-i 'azīm ile diler ki 'abede-i nāruñ vilāyetini bi'l-küllīye ḥarāb eyleyüp dīn-i ⁽²³⁾ 'İsā iḫhār eyleye. Zīrā 'İsā buña va'de eyledi, bunuñıla eṭrāf-ı [54a] ⁽¹⁾ 'ālemi feth eyleye ve daḡı bu şol kişidür ki seni Melik Kayşer'den dilek idüp helāk ⁽²⁾ eylemekden men' eyledi. 'Arab küstāhlığı ko. Bir 'azīzün katında ādabıla söyle. Eger ⁽³⁾ inşāfuñ varısa dīnine girüp yoldaşlığa iḳdām eyle, iḥsānlara iriş. İşbu ⁽⁴⁾ yıl içinde dīn-i 'İsā gālībdür, aña muḥālefet eyleyen kişiler maḡlūbdur.” diyü ⁽⁵⁾ 'Anter'e naşīḥat eyledi. 'Anter bu sözi işidicek eyitdi: “Yā Hāriş! 'Avretler ⁽⁶⁾ gibi ziyāde hezeyāna meşḡul olma. Ol Allāh ḥaḳḳı-y-içün cemī'i

⁵¹ bulıcaḳ

‘ālemi yaratdı, ⁽⁷⁾ mezhep-i ‘Arab’ı terk eyleyüp kimsenüñ hükmi altında olmazın. Hızır peygāmber ⁽⁸⁾ itbā’ idüp тұrurın, dağı kimseneye itbā’ itmezsin. İşbu yoluk karnān eger ⁽⁹⁾ saña ulu şücā’ kişi gelürse benüm қatumda hıçdür. İnanmazsañ bendümi ⁽¹⁰⁾ götür, sen dağı ‘askerüñile bile yardım eyle. Gör ki size ne günler gösterürin. ⁽¹¹⁾ Eger beni ölmekile қорқudursañ ben ölmege çokdan müsteһaққ olup dururın. Ol benüm ⁽¹²⁾ maṭlūbumdur, gayet maṭlūbuma yitişem.” didi. **Rāwī eydür:** Hāriş bu sözleri ⁽¹³⁾ işidüp ‘Anter’den bu gılzadı göricek, gāzabı ve һavfı ziyāde oldu. Şöyle i’tikād ⁽¹⁴⁾ eyledi ki eger āһir işbu bendden һalaş bulacaқ olursa çok peşīmānlıқlar ⁽¹⁵⁾ olsa gerekdür. Ammā taşra çıkıcaқ melik-i Firenk’e tesliye eyleyüp eyitdi: “Yā melik! ⁽¹⁶⁾ ‘Anter’e ol sen didüğüñ һaberleri, senüñ һizmetüñde olmağı ve senüñ aña ⁽¹⁷⁾ Melik Қayşer meclisindeki keremüñi naқl қıldum. İşidicek һoş һaṭır olup şöyle ⁽¹⁸⁾ va’de eyledi ki; Kisrā’nuñ ‘askerin şınup geldükden ⁽¹⁹⁾ soñra her ne һizmet buyurursañ iltizām ide. Melik-i baһr bu sözi işidicek, ⁽²⁰⁾ ferһān ve şazān olup қadri ve қıymeti kendü ‘askeri içinde ziyāde oldu. ⁽²¹⁾ İki yüz biñ ere һükm iderdi. Andan Merṭangeri’yile ‘Irāқ yolın tutdılar. Cāsūsları ⁽²²⁾ dağı geldi. Kisrā leşkeri Şām üzerine yüridügin һaber virdi. ⁽²³⁾ Merһale merһale biribirini göçürüp қondurdılar. Cebel-i Ṭavīl’de iki leşker buluşdı. **[54b]** ⁽¹⁾ At süheylinen, ādem na’rasından ‘uқūl-ı ser-āsime oldılar. Er kişiler başlar ⁽²⁾ kesüp қанlar dökmeke, kem kişiler şeğāl gibi mişe arasına қaçmaқda. Fi ⁽³⁾ l-cümle iki baһr gibi leşker biribirine қarışup muhtelif luğātları[yı]la iki gün gice ⁽⁴⁾ ve gündüz süñüşüp döğışdiler. Üçünci gün olıcaқ, Firenk meliki kendüzi ⁽⁵⁾ һamle қıldı. ‘Acem ve Deylem mübārizleri-y-ile muқātele қılışup nicesini helāk eyledüğinden ⁽⁶⁾ soñra ‘Acem leşkerinüñ re’isi ve emiri Rüstem bunüñ cengini görüp gāyet ⁽⁷⁾ begendi, kendüzü muқābil oldu. Ol gün tamām aһşam olunca ⁽⁸⁾ ikisi ceng eylediler. Biribirine zafer bulımadılar. Āһir iki ‘asker aһşam ⁽⁹⁾ olıcaқ, biribirinden ayrıldılar, һaymelü һaymesine geldiler. Ol gün ⁽¹⁰⁾ cengde Rüm leşkeri gālib görüñdi. ‘Acem leşkerinden ulu begler ve bī- ⁽¹¹⁾ һisāb sipāһi düşdi, һaylī

za'f hāşıl oldu. Eger Melik Kistrā'dan ⁽¹²⁾ korhuları deñülmisse idi ol gice dönüp kaçarlardı. Ammā Rūm leşkeri ⁽¹³⁾ ol gice, ferahdan şāzān yatdılar; zīrā 'Acem'den haylī hayme ve māl ve esbāb ⁽¹⁴⁾ tārāc ve talan kıldılar ve kendülerüñ anlaruñ üzerine gālib ⁽¹⁵⁾ oldukların bilmişlerdi. Ammā 'Acem tarafından Ayās ibni Kubeysa dağı 'Irāk beginüñ ⁽¹⁶⁾ uluları-y-ıla Rüstem katına cem' oldılar, "İşimüz nice olırsadur?" diyü meşveret ⁽¹⁷⁾ eylediler. "Eger münhezim olursavuz vilāyetümüz ırāk, hālümüz nite olırsadur?" didiler. ⁽¹⁸⁾ Rüstem bunlara eyitdi: "Yarın ğayret idelüm, ölüm eri olup ceng idelüm. Eger ⁽¹⁹⁾ nuşret bize hāşıl olursa ni'me'l-hāle, eger anlar gālib olurlarısa işbu ⁽²⁰⁾ cebel-i Tavīl'e arķamuz virelüm, şabr idelüm. Kistrā'ya çapar ulağla ādem göndürüp ⁽²¹⁾ i'lām-ı hāl idelüm, bize mu'āvin göndürsün. Yitişince şabr idelüm." Ayās eyitdi: ⁽²²⁾ "Egerçi yol {ġāyet} ırākdur, velī yine şimdiki hālde bundan yigrek tedbīr yokdur." ⁽²³⁾ İşbu tedbīrile Kistrā'dan yaña pervāne gönderüp şabāha degin cenge [55a] ⁽¹⁾ muntazır tırdılar. Şabāh olıcaķ, iki taraftan yine şaflar bağladılar. 'Acem fārisleri nār u ⁽²⁾ nūrdan ve ħarāret-i şemsden ve ħarāret-i ħarbdan isti'āne itdiler. Bu taraftan ⁽³⁾ 'abede'-i şalīb 'İsā ve Meryem zıkr idüp kendü lisānlarınca çok tazarru'lar ⁽⁴⁾ itdiler. Şufūf-ı tertibi tamām olıcaķ, 'Acem leşkeri içinde uzun boylu bir ⁽⁵⁾ atlu çıķdı. Başdan ayağa degin pulāda ğarķ olmuş meydān içinde birķaķ ⁽⁶⁾ cevlan urup Firenk leşkeri üzerine ħamle eyledi. Yidisın ⁽⁷⁾ biribiri ardınca helāk eyledi. Andan tamām 'askerüñ ħalbine, sancak ⁽⁸⁾ dibine ħamle eyledi. Üç mübāriz anda dağı depeledi. Andan şol tarafa tıtdı, ⁽⁹⁾ on bir şücā'ı toprağa bıraķdı. Andan yine meydān ortasına geldi, bir sāt ⁽¹⁰⁾ miķdārı teveķķuf eyledi. Hīķ kimsene Rūm leşkerinden buña ğarīm zāhir olmadı. ⁽¹¹⁾ Andan şoñra şāhib Şām Hāriş alayınıñ öñine vardı: "Veyleke ⁽¹²⁾ yā 'ammi, yā ħarnān, yā men lā-yerā ħaķķe'l-ķarāyibi ve'l-iĥvān, eyle mi baña kızuñ Ĥalīme'yi ⁽¹³⁾ virmedüġüñ, beni ħabs eyleyüp dürlü dürlü 'azāblar eyledüġüñ bilür misin? Beşāret ⁽¹⁴⁾ olsun saña bugün dürlü dürlü ihānetlerle āĥir 'avret gibi şınup kaçup ⁽¹⁵⁾ arduñca varup ol

diyârı ve ehl-i beytünü yıķup yıķup yađmā vü talan itmeyince ķomazın. ⁽¹⁶⁾ Eger baña inanmazsañ ol baķırdan çıķan bahādurlar ve ol Rûm'dan ve Şām'dan ⁽¹⁷⁾ gelen mübārizler zāhir olsun, da'vumı anlara ve inanmayanlara gösterin.” didi. **Aşma'ī eydür:** ⁽¹⁸⁾ Bu atlu bu sözi tamām idicek, Rûm leşkeri ve 'Acem leşkeri iki ıarafdan 'acebe kaldılar, ⁽¹⁹⁾ velikin 'Irāk leşkeriñ rûhı rāhat oldı. Ayās kendü yanında olanlara eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Yā benī 'ammi! İşbu oğlan 'aceb iş işledi. Eger işbu meydāndan sağ çıķarsa ⁽²¹⁾ okun gelsün, keyfiyyet-i hālinden şoralum, ma'lumdur ki Hāris'ün akrabāsından ⁽²²⁾ dur.” Zīrā anuñ öñine varıcaķ, “Yā 'ammī!” diyü nīdā kıldı. “Hele pāsubānlarımız haberi ⁽²³⁾ bu ki bu oğlan henüz işbu gice geldi bizüm 'askerümüze. Şimdiki hālde [55b] ⁽¹⁾ bizüm leşkerden çıķup bunuñ gibi işler gösterdi.” **Ebū 'Ubeyde eydür:** ⁽²⁾ Bu siyerün rāvileri bu oğlan hakkında bir ğarīb kışsa takrīr iderler. {Ol kışsa} oldur ki; ⁽³⁾ Hāris-i şāhib Dımışķ ol ođlanuñ 'emmüsi idi, ođlanuñ adı Ebu'd-devh idi. Atası ⁽⁴⁾ oldügi ki vaķt tıfl idi. 'Emmüsi terbiyet itdürdi, hüner-mendler buldı. Envā'-i hüneri ⁽⁵⁾ okumaķdan ve yazmaķdan ve silāh-şörluķdan ve bāķi ādāb ve ahlakdan her ne kim ⁽⁶⁾ öğrenmege lāyıķdur. Ta'līm itdürdi. Kemāl-i kābilliyeti sebebi-y-ile cemī'-i hünerde şol kadar ⁽⁷⁾ māhir oldı ki kendüye ta'līm idenler andan öğrenmege başladılar. ⁽⁸⁾ Cüheyne eydür: Hāris'ün bir hasnā' ve cemīle Hālīme adlu kıızı varıdı. ⁽⁹⁾ Bu oğlan anuñıla neşvünemā bile bulmuşlar idi. Tamām ihtilātdan aña bir kemāl-i ⁽¹⁰⁾ maħabbet-i müte'alliķ olmışıdı, 'ışķından hayrān ve ser-gerdān idi. Ođlan buluğa yitişicek, ⁽¹¹⁾ Hāris anı kıızı-y-ıla buluşmaķdan men' eyledi. Andan oğlan iftirāķa taħammül itmeyüp ⁽¹²⁾ hāvetlerde dāyim ağlardı. Cevārīden ve dāyelerden dāyimā i'lām-ı hāl idüp ⁽¹³⁾ Hālīme Hatun'dan ğāh ğāh görmek taleb iderdi. Hālīme Hatun aralarında ⁽¹⁴⁾ ķarābet olduğı-y-iķün bu ta'ayyüşü kılduğına razī degildi ve hem atası ⁽¹⁵⁾ Hāris muıttalı' ola diyü ķorķardı. Anda acırdı ki ebeden ol beni görmeyiserdür; ⁽¹⁶⁾ zīrā naşārā dīninde kişi akrabāsından kimseneye ciftelenmek hārāmdur. Rāzī ⁽¹⁷⁾ olmaduğı bu cihetden idi ve hem Ebu'd-devh anı

ṭālib olduğu-y-içün bī-dīn-i ⁽¹⁸⁾ i'tikād idüp sevmez idi. Kızıñ bunlaruñ gibi cevāblarına iltifāt itmeyüp ⁽¹⁹⁾ Ebū'd-devḥ muṭālebeyi ziyāde kılurdu. Ḥalīme Ḥatun atası Ḥārīs muṭṭali' ola diyü ⁽²⁰⁾ korkusundan atasına Ebu'd-devḥ'uñ ḥālını ve buña dürlü dürlü haberler göndürdüğünü ⁽²¹⁾ bir gün didi. Ḥārīs işidicek, Ebu'd-devḥ'e gāzab idüp gılmānına buyurdu, ⁽²²⁾ Ebu'd-devḥ'i ṭutdılar. Bir ḥabīs yirde niçe rūziḡār ḥabs eylediler. Andan erkān-ı ⁽²³⁾ devleti ittifāk idüp dilek eylediler, ol ḥabsden çıkardılar. Dürlü dürlü ser-zenişler [56a] ⁽¹⁾ ve 'itābları-y-ıla koyuvirdi. **Rāvī eydür:** Niçe kere bu zıkr olınan vech üzerine ⁽²⁾ ḥabsler ve ḍarblar ve ihānetler oldu, velī Ḥalīme 'aşkından hūş-yār olmadı. ⁽³⁾ Andan soñra kıssīsler ve rāhibler cem' idüp dilediler ki Ḥalīme Ḥatun'ı ⁽⁴⁾ aña ḥarām eyleyeler. ⁵² Kendüyi delülüğe urdu. ⁽⁵⁾ Mecnūnlar gibi bī-hūde kelimāta meşḡūl oldu. Emīrāne ṭonların ⁽⁶⁾ çıkarup rahibāne ṭonlar geydi. Deyrelerde ve şavma'alarda seyr iderdi. ⁽⁷⁾ Gice ve gündüz göz yaşların döker, 'emmüsi üzerine düşmān çıktığını ⁽⁸⁾ temennā kılurdu ki ol çıkan düşmān tarafına varup 'emmüsine intikām idüp ⁽⁹⁾ yüregın şovuda idi. Bu efkārıla gezerken nā-gāh Firenk leşkeri Anṭākiyye ⁽¹⁰⁾ leşkeri-y-ile Şām'a geldiler. 'Emmüsi daḡı Şām leşkerin cem' eyleyüp bunlaruñıla ⁽¹¹⁾ bile Kistrā cengine gitdiler. İşbu vāḡı'a(y)ı göricek, Ebu'd-devḥ 'azīm feraḡ olup ⁽¹²⁾ eyitdi: "Vallāh maḥbūbenüñ yolında cān oynamāğa bundan yigrek furşat ⁽¹³⁾ olmaya." Ba'zı dōstlarından eyü at ve 'udde-i ceng talep idüp aldı. 'Emmüsi ⁽¹⁴⁾ leşkerinüñ izince gitdi. Cebel-i Ṭavīl'ede iki leşker buluşduğı yirde irişüp ⁽¹⁵⁾ Kistrā leşkeri-y-ile bile giceleri şabāḡ olıcak, ol yukaruda zıkr olınan ⁽¹⁶⁾ 'acāyibi gösterdi. Andan dönüp aḡşam olıcak, Kistrā leşkerine geldi. Ayās ⁽¹⁷⁾ ibni Ḳubeyşa ādem göndürüp ḡatına getürüp geregi gibi ta'zīmler eyleyüp ḥālinden ⁽¹⁸⁾ ve ne ṭāyifeden idügin şordı, "Kendüzüñi bildür. Çok 'aṭāya ve ikrāma müsteḡıkk ⁽¹⁹⁾ olup ṭurursın." didi. "Eger faḡīriseñ ḡanī kılalum ve eger mazlūmısañ zulmuñı def ⁽²⁰⁾ idelüm." didi. Ebu'd-devḥ eyitdi: "Vallāh işbu didüklerüñüzden

⁵² kendüyi aña ḥarām eyleyeler

hîçbir nesneye ihtiyâcum ⁽²¹⁾ yokdur, velî şikâyetüm 'ışk harâretinden ve 'emmümüñ cevürlerinden ve 'emmüm kıızı ⁽²²⁾ Hâlıme'nüñ cefâlarındandır.” didi. Andan şöñra Hâlıme'ye ne vechile ta'aşşuk ⁽²³⁾ idüp 'emmüsi muţtali' olup ne zaħmetler kıldıgını tafşiliyile ħaber virdi. Andan {şoñra} [56b] ⁽¹⁾ eyitdi: “Yā emîr! Hemân ġarezüm sizüñ ħatuñuzda oldur ki size arķam virüp düşmānuma ⁽²⁾ intikām idem. Bunlara hezîmet vâķi' olıcaķ, ardların sürüp Şām vilâyetin feth idevüz. ⁽³⁾ 'Emmümüñ ħazâyinine ve vilâyet-i Şām'a siz ħükm idesiz ve Hâlıme Ĥatun taşarrufunı ⁽⁴⁾ baña şadaķa kılasız.” didi. Ayās eyitdi: “Yā yigit! Ol Allāh ħaķķı[yi]çün ki cemi' 'ālemi yaratdı, ⁽⁵⁾ eger Rüm leşkerine bu def'a hezîmet vâķi' olup Şām'ı feth olıncaķ olursa ⁽⁶⁾ Kistrā saña anuñ imâratın ışmarlayup daķı 'askerden yoldaş eyler ve eger ⁽⁷⁾ muşālahayı-y-ıla ħorsa ħarâcın saña bildürür.” didi. **Rāvî eydür:** Bu sözler tamām ⁽⁸⁾ olduğından şöñra eyü at virüp bâķi silâķını ve libâsını Kistrā tavrında kıldılar. ⁽⁹⁾ Andan şöñra Ayās eyitdi: “Yarın düşmān üzerine ne vechile hücum idelüm?” ⁽¹⁰⁾ Ebu'd-devĥ eyitdi: “Siz biraz vaķt gözedüñ ben meydāna girüp 'emmümden ⁽¹¹⁾ intikāmumı alayın. Eger üzerüme hücum idecek olursa siz daķı ħamle kılasız. ⁽¹²⁾ Andan şöñra bilüñ işbu ceng itdügüñüz tâyife üç tayıfedür; Firenk'dür ⁽¹³⁾ ve Rüm'dur ve 'Arab'dur. Bir tayıfesine ben yaluñuz muķābil olup kifâyet iderin ⁽¹⁴⁾ ne deñlü çok daķı olursa.” **Rāvî eydür:** Bu tarafda Ebu'd-devĥ'üñ 'emmüsi ⁽¹⁵⁾ Ĥāriş ġâyet melül ve bez-nām Ebu'd-devĥ idüğini ġayrı ħavümden gizler. Çünki şabāĥ ⁽¹⁶⁾ oldı, Ebu'd-devĥ yine meydāna girdi, bu ebyâtı okıdı: **Şi'r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [57a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ Ĥāriş bunu göriceķ, te'essüfi ziyâde olup erkân-ı devletine ol vaķt helâķ kıılmaķdan men' ⁽⁵⁾ kılduķları içün ġażab eyledi. Ėażabından mest olup; “Beni 'abede-i nār ħarşusına ⁽⁶⁾ rüsvây eyledi.” dirdi. Vüzerâsı eyitdiler: “Yā emîr! Melül olma. Ol bez-baĥt yine ⁽⁷⁾ ħatuña getürmek üzerümüzedür, getürelüm.” didiler. Bunlar bu sözdeyiken ⁽⁸⁾ Ebu'd-devĥ

naşārā leşkeri üzerine at şaldı. Evvel Merṭangeri'nün ⁽⁹⁾ 'emmüsi oğlu muḳābil oldu. Anı göricek, Hārīs ol Firenk'e ādem gönderüp ⁽¹⁰⁾ eyitdi: "İşbu ḥarām-zāde benüm ḳardaşum oğlıdur. Bunca iḥsānlarum muḳābelesinde ⁽¹¹⁾ baña işbunuñ gibi ihānetler eyledi. Senden dilegüm oldur ki eger bu bez-⁽¹²⁾fi'āle zafer bulursañ öldürmeyesin, baña göndüresin. İntikāmı ben eyleyüp ⁽¹³⁾ sīnemi şovudam." didi. Bu sözi işidüp; "*Sem'an ve ṭā'aten.*" diyüp Ebu'd-devḥ üzerine ⁽¹⁴⁾ ḥamle ḳıldı. Ebu'd-devḥ Firenk üzerine ḥamle ḳıldı. Meydān içinde ⁽¹⁵⁾ ḍarb ve ḥarbdan ol ḳadar lu'ublar gösterdiler ki iki ṭarafda ṭuran ⁽¹⁶⁾ leşkerüñ 'uḳūlı ḥayrān oldu. Ellerinden niçe süñüler ve niçe ḳılıçlar ve niçe ⁽¹⁷⁾ ḳalḳanlar pāre pāre oldu. Tā aḥşam yakın olıncaya dek ceng itdiler. Aḥşam ⁽¹⁸⁾ yakın olıcaḳ, Ebu'd-devḥ zafer bulup Firenk'üñ sīnesini süñüyile sökdi, ⁽¹⁹⁾ arḳasında çıkarup helāk eyledi. Ol gün meydān-ı āḥir olup 'asker iki ṭarafdan ⁽²⁰⁾ ḥaymelü ḥaymelerine döndiler. Ebu'd-devḥ 'Acem leşkerine geldi. Ayās Ebu'd-devḥ ⁽²¹⁾ içün ulu ḥayme ve ḥuddām ve bākī esbāb-ı imāratı ihzār itdi. Döniceḳ ḳarşu ⁽²²⁾ varup ol ḥaymeye ta'zīm ile ḳondurdılar. Ayās ol gün ḥāş atlarından ⁽²³⁾ elli at pīş-keş ḳıldı. Anı görüp Ebu'd-devḥ kerem olup ḥaylī lāfa meşḡul oldu. **[57b]** ⁽¹⁾ Andan her kişi ḥaymelü ḥaymesinde şabāḥa deḡin ḥuzūr ṭutdılar. Şabāḥ olıcaḳ, iki ⁽²⁾ ṭarafdan şaflar baḡlandı. Ebu'd-devḥ 'Irāḳī'ler libāsı ṭavrında ṭonlar geyüp ⁽³⁾ yine meydāna girdi. Anı görüp naşrānīler leşkerinden bir şaḥş ḳıḳup aña muḳābil ⁽⁴⁾ oldu. Şaḥşı bir ḥamlede helāk eyledi. Andan şoñra bir daḥı vardı, ⁽⁵⁾ bir daḥı vardı. Tā nışf-ı nehāre deḡin bunları bir bir ḳırdı. Firenk'den yigirmi kişi, ⁽⁶⁾ Şām-ı 'Arab'dan otuz kişi ve Rūm ḥalkından ḳırḳ kişi helāk eyledi. Andan ⁽⁷⁾ şoñra ḳaşd eyledi ki döne ḥaymesine gele, diñç ata binüp yine meydāna vara. ⁽⁸⁾ Naşārī leşkeri anı ḳaçar şanup yirlerinden ṭutmaḡa ḥamle ḳıldılar. İki leşker ⁽⁹⁾ biribirine ḳarışdı. Firenk meliki Ebu'd-devḥ'ile buluşmaḡa ḳaşd eyledi. ⁽¹⁰⁾ Müyesser olmıyacaḳ, iki 'askerüñ biribiri-yile cengini temāşā idüp bir yirde ṭururdu. ⁽¹¹⁾ Ol gün tā aḥşam olıncaya ceng oldu. Andan şoñra iki ṭarafda ḥaymeli ḥaymelerine ⁽¹²⁾ döndiler. İş erenleri bir yire cem'

olup 'Acem tarafında Ayās ve nāyibi ⁵³ (13) Melik Kistrā ve Ebu'd-devh ve bākī aṣḥāb-ı rā'y cem olduklarından şöıra ⁽¹⁴⁾ Ayās eyitdi: “Nār u nūr ḥaḳḳı eger Ebu'd-devh bize yoldaşlık itmese, işbu meydān ⁽¹⁵⁾ içinde gösterdüğü işleri itmese, bu gice bu yirde maḳām tutmazduk; ⁽¹⁶⁾ zirā Ṣām leşkerinüñ dāyimā mededi ardından yitişür. Biz iḳlīmümüzden ırak ⁽¹⁷⁾ gitdük, günden güne za'īf oluruz.” didi. “Pes yigrek oldur ki ⁽¹⁸⁾ tafşīli-y-ile cemī'-i ḥālümüzü yazup Kistrā'ya bildürevüz. Bize becid yoldaş irişdüre.” ⁽¹⁹⁾ Ebu'd-devh eyitdi: “Yā melik! Melül olma, naşrānīlere kuvvet viren Ṣām leşkeridür. ⁽²⁰⁾ Anları ḥīleyile şıyup perākende kılalum, andan şöıra kalanınuñ işi āsāndur.” ⁽²¹⁾ Ayās eyitdi: “Tedbīr nicedür?” Ebu'd-devh eyitdi: “Baña iki biñ eyü yarar yoldaş ⁽²²⁾ koşuñ. İşbu gice içinden yürtelüm, Ṣām'a irişelüm. Ḥīleyile 'emmümün ⁽²³⁾ nāyibini ele getürüp Ṣām Ḳal'ası'nı alalum, içini yağmā ve talan idelüm. [58a] ⁽¹⁾ İşbu muḳābilde duran çerinüñ ol ḥaber işidildüğü sā'at ḥālını ve ne vechile şınup ⁽²⁾ Ṣām'dan yaña müteveccih olduğunu göresiz.” didi. Ayās bu sözi ma'ḳül görüp ⁽³⁾ begendi. Tīz buyurdi, 'Acem leşkerinden iki biñ ḥāş er cem' eylediler. Ol ⁽⁴⁾ gice bir maḥfī yoldan tolaşup şabāḥa degin gitdiler. Şabāḥ beriyyeye girüp ⁽⁵⁾ Ṣām tarafın tutup gitdiler. Ebu'd-devh maḥbübeye vuşlat-ı māli-ḥulyāsı-y-ıla ⁽⁶⁾ ol beriyye içinde cennet bostānlarında seyr ider kişi gibi giderdi. İşbu şi'ri ⁽⁷⁾ ol seyr içinde inşā' kıldı: **Şİ'r.** ⁽⁸⁾ [Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁷⁾ Ḥattā Dımışk'a yakın geldiler, döndi yoldaşlarına eyitdi: “Bir iş idiserin baña ⁽¹⁸⁾ muvāfaḳatunuñ var mı?” Eyitdiler: “Her ne ki işleyesin muvāfaḳat iderüz.” Eyitdi: “Şimdiki ⁽¹⁹⁾ ḥalde şöyle gerekdür ki 'Acem'i ve Deylem'i atlaru üzerine esīrler gibi bağlayavuz. 'Arab ⁽²⁰⁾ ṭāyifesinden biñ kişi miḳdārınuñ elleri boş olduğı yiter. Tā ki 'emmümün nāyibi ⁽²¹⁾ göricek, esīrler şanup bize karşı çıka, ḥayāline ayruḳsı nesne düşmeye. Benden ⁽²²⁾ ihtiyātsuz yanumca giderken ḥaḳḳından gelem.” didi. “Ol vaḳt

⁵³ melik

ki aña zafer bulam. ⁽²³⁾ Tîz biş yüz kişi ƙal'a ƙapusın tûtmak ardınca ola." Bu sözi işidicek, "Yâ Ebe'd-devh! **[58b]** ⁽¹⁾ Henî'en leke'l-'aql u zîrek kişisin. Hoş tedbîr idersin, taşarrufuña itâ'at ƙılduk." ⁽²⁾ didiler. Ebu'd-devh 'Acem'ün begini atları üzerlerinde esîrler libâsında ƙılup ⁽³⁾ za'îfce bağlarla bend eyledi. Ol hey'etile Dımışk görünür yire geldiler. Toz⁽⁴⁾larını Dımışk gözcileri görüp Şâm nâyibi 'Âbid'e haber eylediler. 'Âbid buyurdi, ⁽⁵⁾ Şâm'ı tezyîn eylediler. "Atlu ve yayaƙ kim varısa gelenlere ƙarşu çıƙsunlar." diyü ⁽⁶⁾ yasaƙ eyledi. Andan kendüsi atlandı, şehrüñ a'yânıyıla gelen kişiye ⁽⁷⁾ istikbâl eyledi. Şehr-i ƙavminden atlu ve yayaƙ her kişi iştihâ'sı olduğı maƙâma ⁽⁸⁾ deġin istikbâl eylediler. Gıtdiler tâ şuña deġin ki ' Âbid Ebu'd-devh'ile buluşdı, ⁽⁹⁾ "Hayır maƙdem yâ Ebe'd-devh! Lillâhi Derrük'e hoş varmışsın. Hem eyle gerek idi, ⁽¹⁰⁾ işde 'emmün tamâm senden şimdi râzî oldı. Hızmetde eksük ƙomaduñ ⁽¹¹⁾ berhûrdâr ol." didi. Ebu'd-devh eyitdi: "Beşâret olsun yâ 'Âbid! 'Abede-i nâra ⁽¹²⁾ zafer bulduk." didi. "Tutılan esîrlerüñ ba'zısın baña ƙoşup göndürdi. ⁽¹³⁾ Tâ ki saña ve bâƙî ehl-i beytine beşâret idem, şâzân olalar. Andan şöyle ⁽¹⁴⁾ buyurdi ki Şâm vilâyetinden yayaƙ 'asker idem, alam yine anlardan yaña ⁽¹⁵⁾ gidem; zîrâ işbu yıl içinde bize 'azîm zafer görünür fırsat-ı fevt itmeyevüz." ⁽¹⁶⁾ El-ƙışsa Ebu'd-devh 'Âbid'ile bunlaruñ gibi hoş âyende kelimâta girdi. Şâm ⁽¹⁷⁾ uluları müstemi'ler idi. Tâ şöyle i'tikâd eyledi ki; "Şimdiki hâlde ol biş ⁽¹⁸⁾ yüz kişi kim siz ƙapuyı tûtmak ardınca olası." dimiş idi. Anlar ƙapuyı tûtdılar, ⁽¹⁹⁾ andan ƙılıcın çıkarup 'Âbid'i çaldı. Hemân anı görüp bâƙî yoldaşları ⁽²⁰⁾ ƙılıçların çıkarup 'Âbid'ile gelen Şâm uluların tamâm ƙılıcdan geçürdiler. Andan ⁽²¹⁾ sonra atlar üzerinde esîr şüretinde baġlu kişilerüñ bendlerini çözdiler. ⁽²²⁾ Bi'l-küllîye Şâm hâƙına, 'avvâmina ƙılıç koydılar. Andan ƙıra ƙıra Şâm Ƙal'ası'na girdiler. ⁽²³⁾ Ol hücûm arasında Ebu'd-devh nidâ' ƙılup; "Ƙırmaƙda kimseneye muhâbâ ƙılmañ. Tâ ki **[59a]** ⁽¹⁾ gönülllerine havf düşsün, bâƙî vilâyet işidüp zahmetsüz Kisrâ'ya itâ'at getürsünler." ⁽²⁾ diridi. Andan mahbûbesi hücûm ƙıldı, ƙaşd eyledi ki def-i maƙşûda ⁽³⁾ yitişe. Şâm ƙavminüñ

mübārızleri daḥı Ebu'd-devḥ'üñ bu ḥālını görüp tīz yaraḡa ⁽⁴⁾ girmege meşḡul olmışlar idi. Sarāy dāyiresinde cem' olup Ebu'd-devḥ'ile ⁽⁵⁾ muḡābil olup cenge meşḡul oldılar. Andan Ebu'd-devḥ bu ḡavme nidā' kılup eyitdi: ⁽⁶⁾ “İy Şām ḡavmi! Bilüñ ki ‘emmüm Ḥārīṣ ve bākī naşrānīler leşkeri Kisrā leşkeri-y-ile ⁽⁷⁾ buluşup muḡātele kıldılar. Taḡdirullāḥ şöyle imiş, Naşrānīler leşkeri şındı, ⁽⁸⁾ Şām yolın tıutmaḡa mecālleri olmadı. Anṡāḡıyye yolın tıutup ḡaçdılar. Kisrā leşkeri⁽⁹⁾nüñ ba'zısı anları ḡıra ḡıra ardlarınca gitdiler ve ba'zısı Şām'ı fetḡ itmeki-y-içün ⁽¹⁰⁾ berüsine müteveccih oldı. Şimdiden şoñra vilāyet Kisrā'nuñdur, ‘inād eylemeñ, ⁽¹¹⁾ şoñra peşīmān olursız. Başdan ve evlāddan ve ḡānümāndan ḡıḡarsız. ⁽¹²⁾ Şon peşīmānlık fāyide ḡılmaz.” Bu sözi işidicek, ol cenge iḡdām eylemiş ḡavm, ⁽¹³⁾ her birisi ceng tedbīrin ḡoyup Ebu'd-devḥ'den emān dileyüp evlü evine ⁽¹⁴⁾ ṡaḡıldılar. Ol gün aḡşam irişdi. Ebu'd-devḥ maḡbūbe ḡaşrına zafer bulmayup ol gice ⁽¹⁵⁾ ḡaşr dāyiresinde geḡdiler. ḡaşr içinde Ḥālīme Ḥatun ve anası ve bākī ulular ḡatun⁽¹⁶⁾ları ki melik ḡaşrına şıḡınmışlardı. Şabāḡa deḡin saçların yolup ve ḡolların ⁽¹⁷⁾ dişleyüp ve “*Faṡīḡatāḡ.*” diyüp aḡlaşurlar idi. Ebu'd-devḥ sözi-y-ile şöyle i'tiḡād itmişlerdi ⁽¹⁸⁾ ki; “Ḥārīṣ öldi, anuñiçün bunuñ gibi işler bunlaruñ başına geldi.” Andan ⁽¹⁹⁾ Ḥālīme Ḥatun şöyle rāy eyledi ki kendüzünü ḡılıca düşüp depeleye. Anası ḡatına ⁽²⁰⁾ vardı, müşāvere kıldı. Atası ḡılıḡlarından bir ḡılıḡ bileyüp ucın ḡarnına dayamışdı. ⁽²¹⁾ Anası bu ḡāl i görüp kendüyi helāk ide diyü ḡorḡusından tīz Ḥālīme'yi ṡabancayıla urup ⁽²²⁾ ḡılıcı giderdi. İki ellerin muḡkem tıutup naşīḡat ḡılurdi. Ḥālīme Ḥatun, anası ⁽²³⁾ ellerin tıutup kendüyi depelemekden men' eyledüḡine ḡüzni ziyāde olup [59b] ⁽¹⁾ ref-i şavtıla aḡlayup ceza' ve feza' kıldı. Anası eyitdi: “Cānum pāresi ḡalāşa ⁽²⁾ fi'l-cümle mecāl variken kendüzüñe neḡün ḡıyarsın? Ben atañdan ⁽³⁾ işidüp dururın ki şol zindāndaki tıutsaḡlar ḡaḡḡında kim ‘Anter ibni ⁽⁴⁾ Şeddād'dur, bākī aşḡābı-y-ıla ḡāyet bahādurlar ve mürüvvet ehilleridür. Sen ⁽⁵⁾ ve ben ve bākī ulularuñ ḡatunları başlarumuz açalum, saçlarumuz ⁽⁶⁾ ḡözelüm, varalum anları ḡabsden ḡıḡarup

anlardan istiğāse idelüm. ⁽⁷⁾ Hoş māl ü menāl va'delerin virelüm. Eger iltizām gösterürlerse ⁽⁸⁾ 'ahdlerine inanup çıkaralum. Ümīzdür ki biz za'iflere merḥamet kılup ⁽⁹⁾ üzerümüze gelen düşmānla muḳātele kılup def idivireler ve hem senüñ ⁽¹⁰⁾ daḥı şimdiye degin ḳaşd eyledüğün ma'nī kim şöyle bekāretile 'İsā'yı ⁽¹¹⁾ mücerrede buluşmak idi, ḥāşil ola. Eger anlar daḥı bendleri çözüldükden ⁽¹²⁾ sonra bize merḥamet kılmayup düşmāna yardım idecek olurlarsa ⁽¹³⁾ kendülerümüzi ellerümüzile depeleyüp etegümüze yad el degürmeyevüz." ⁽¹⁴⁾ Ḥalīme bu sözi ma'ḳūl görüp ḳabūl ḳıldı. Tīz ol ḳaşr içindeki ⁽¹⁵⁾ ḥavātīn ve cevāriyi cem' idüp ol zıkr olınan keyfiyyetile 'Anter ⁽¹⁶⁾ ḳatına geldiler. 'Anter bunları bu ḥālile göricek, ḡalibü'l-ḥayā' ḳişi idi, ⁽¹⁷⁾ başın aşığa eyleyüp; "Yüzlerüñüz örtüñ, andan ḥālünüzi ḥikāyet ⁽¹⁸⁾ eyleñ." didi ve Ḥalīme bāḳī ḥavātīnden teḳaddüm idüp Ebu'd-devḥ'ile evveliden ⁽¹⁹⁾ geçen mā-cerāyı, āḥir Ebu'd-devḥ bunlaruñ üzerine ne vechile gelüp bunlara ⁽²⁰⁾ bunuñ gibi müzāyāḳa ḳılduḡını ve şimdiki ḥālde ḥālleri neye yitişdüḡini ⁽²¹⁾ 'Anter'e ḥikāyet eyledi, eyitdi: "Yā vecche'l-'Arab! İşbu cemī'-i işler dīn-i ⁽²²⁾ naşrānīde bir sünneti ḳabīḥa ḳılmaḳ istedi, aña rāzī olmaduḡum için oldu." ⁽²³⁾ didi ve ağlayup bu ebyātı inşād itdi: **Şi'r. [60a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] ⁽⁵⁾

Rāvī eydür: Vaḳt(ī) ki 'Anter Ḥalīme'nüñ naẓmın, neşrin işitdi, müteḥayyir ⁽⁶⁾ ḳaldı. Fıkr itdüḡinden sonra eyitdi: "*Sem'an ve ṭā'aten* yā kerīme! ⁽⁷⁾ Sizi a'dā elinden ḳurtarayın. Yā ḥürrete'l-'Arab! Sizi bu ḥālde göricek, kendü ⁽⁸⁾ esīrligüm unuttum. Benüm ḳayḡum ḳalmadı, vallāḥ bu muşībeti üzerüñüzden ⁽⁹⁾ şavayın gine geleyin bendüme gireyin. Tā ki iller dimeyeler ki; ⁽¹⁰⁾ "Anter bu keremi itdüḡi ḳurtulmaḳdan ötürüyidi." Zīrā kerīm olan itdüḡine ⁽¹¹⁾ 'ivāz istemez, başına belā' gelse şabr ider." didi. Andan der-ḥāl 'Anter'ün ve ⁽¹²⁾ bāḳī yoldaşlarinuñ atların ve silāḥların ihzār itdiler. Şabāḥ ⁽¹³⁾ meydāna günüle bile toḡdılar. Şabah olıcaḳ, Ebu'd-devḥ daḥı 'askerin cem' ⁽¹⁴⁾ idüp ḥişār ḳapusına geldi. Ḳaşd eyledi ki ḳapuyı yıḳa, içeri ⁽¹⁵⁾ Ḥāriş'üñ sarāyına gire. 'Anter bu ḥālī göricek, ḥişār ehline eyitdi: ⁽¹⁶⁾ "Tınmañ,

girsünler. Görüñ girenden bir sağ ādem çıkar mı?” Bunlar dañı ⁽¹⁷⁾ mukayyed olmadılar. Ebu'd-devh ħiřār kapusın yıkdı, ‘askeri[yı]le içeri ⁽¹⁸⁾ girdi. Çığırdı ki; “Beřaret olsun saña yā Ħalīme ki bugün seni esīr idüp ⁽¹⁹⁾ murāduma irsem gerek.” Bu taraftan ‘Anter'ūñ katına ħiřār ehlinden biř yüz ⁽²⁰⁾ kiři cem’ oldu. Ħalīme'nün kařrınıñ havālīsın çevürdiler. Andan ‘Anter ⁽²¹⁾ kardaşı Māzin'e ve oğı Meysere'ye ve ‘Urve'ye ve bākī ařhābına buyurđı, kılıçların ⁽²²⁾ yalıñ itdiler ve düşmenden yaña yürüdiler. İki taraftan ceng oldu. Evvel ⁽²³⁾ ölen Ebu'd-devh idi. Anuñçün ki ‘askerūñ öñince yürüyip eydürđi **[60b]** ⁽¹⁾ ki; “Ben Ħalīme'nün ‘ařıķı, maħmūr gözlerinūñ rencürıyın.” Bu hālde Meysere ⁽²⁾ tuř geldi. Ağzında kılıcı[yı]la çaldı. Kafası bir ok atımı yir şıçradı. ‘Anter ⁽³⁾ dañı baķı ‘askeri kelle kelle eyleyüp koyun sürüsü gibi öñine katdı, ⁽⁴⁾ ekserin helāk itdi. Bākī bahādurlar dañı her taraftan ‘Acem leşkerine kılıç koydı. ⁽⁵⁾ Ħıyār gibi toğradılar. Ħalīme dañı Ebu'd-devh'ūñ düşdüğün göricek, gāyet ferah ⁽⁶⁾ oldu. El-ħāşıl ol gün her kim ki kaşra girdi ‘ömr-i riştesi ⁽⁷⁾ kařr oldu. ‘Acem leşkeri gördiler ki mukābele mümkün degül, “Kuřkuna ⁽⁸⁾ kuvvet.” diyüp ħiřārdan taşra çıkup kaçmağa başladılar. Ħiřār erleri ⁽⁹⁾ şehirlüye çığırdılar ki; “*En-nařr, en-nařr*, komañ bu āteř-perestleri, kırmaķ ardınca ⁽¹⁰⁾ oluñ.” Şehirlü bu hāli işidicek, tamlar üzerinden kim taşıla kim ağacıla bu ⁽¹¹⁾ kaçan ‘askerūñ ekserin helāk itdiler. Andan ‘Anter, ařhābıyla kaçanların ⁽¹²⁾ ardına düşdiler. Şehirden taşra, şahrāda yitişüp hep kılıçdan geçürđi, bir kiři kurtulmadı. ⁽¹³⁾ Andan ‘Anter ařhābı[yı]la dönüp şehirden müteveccih oldılar. ‘Urve bu hāli ⁽¹⁴⁾ göricek, ‘Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Bendden kurtulmuşken gine nire gidersin? ⁽¹⁵⁾ Yoksa Dımıřķ'ūñ ‘avretleri-y-ile ‘İř itmege mi gidersin?” ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Yā ebe'l-ebyaź! Kaçan olar ki bizi çizeler, ⁵⁴ biz anlara ‘öźr idevüz. Ħalīme'yile ⁽¹⁷⁾ itdügümüz ‘ahdi bozavuz. Şavāb budur ki şehre varavuz, görevüz, eger ⁽¹⁸⁾ kapular açuķ ise girevüz, yine bendümüze varavuz. Eger bizden korpup ⁽¹⁹⁾ kapuyı bağlamışlarsa ‘öźrümüz

⁵⁴ eyitdiler

vāzih olur. Ol vakt Mecīd'ün 'avretin ⁽²⁰⁾ Ḥalīme'den isteyevüz, Ḥicāz'a gidevüz.”

Rāvī eydür: 'Anter'ün ⁽²¹⁾ aşhābı bu sözi kabūl itdiler, Dımışk'ın kapısına geldiler. Gördiler ki ⁽²²⁾ kapu açık içeri girdiler. Şehir halkı bunları göricek, du'ā'lar idüp 'izzet ve ikrām ⁽²³⁾ itdiler. Vakt(ī) ki zindān kapısına vardılar, Ḥalīme bir süri kızları-y-ila bunları **[61a]** ⁽¹⁾ karşıladı. Başlarına akçeler ve firentiler nişār itdi. Andan 'Anter'e eyitdi: ⁽²⁾ Yā fāris-i Benī 'Abs! Şehr sizüñdür; zīrā ki kılıcuñuzıla alduñuz. Siz olmasañuz ⁽³⁾ mālumuz yağmā olup biz esīr olsavuz gerekidi. Sizüñ azādluñuzuz. ⁽⁴⁾ Sizden dilerüz ki gelesiz bizüm yanumuza inesiz, hāzır olan mālī ⁽⁵⁾ hep alasız. Babam gelince tūrasız. Eger sağ gelürse ben ol ⁽⁶⁾ taraftan zāmin ki gelicek, size çok māl, ni'met virüp itdügi işüñ sizden ⁽⁷⁾ 'özrin dileye, sizi sağ u esen vaṭanuñuza göndüre. Ölince sizüñile dōst ⁽⁸⁾ ola.” 'Anter eyitdi: “Yā hürrete'l-'Arab! Biz sizden māl istemege gelmedük. ⁽⁹⁾ Zīrā cemī'-i 'ālem mādāmki diriyüz, bizüm kılıcumuzuñ memlūkidir, līkin ⁽¹⁰⁾ senüñile 'ahd itdük idi ki bu 'askeri başıcağ, koyup kaçmayavuz, yine ⁽¹¹⁾ bendümüze gelevüz. İşde 'ahdümüz bozmaduk, geldük. Her ne dilerseñ ⁽¹²⁾ bize eyle.” **Rāvī eydür:** Ḥalīme bunların sözün ta'accüb itdi. Andan ⁽¹³⁾ bunları kaşırına kondurdi, 'izzet-i ikrām itdi. Huddāma buyurdi ki bunların ⁽¹⁴⁾ hizmetinde olalar, ne isterlerse getüreler. Andan bunlara, envā'-i dürlü yimekler ⁽¹⁵⁾ ve şāfī şarāblar ihzār itdi ve dürlü dürlü meyveler getürdi. Andan ⁽¹⁶⁾ babasına bu mā-cerāyı bildürmege ādem göndürdi. Şabāh olıcağ, Ḥalīme'ye ⁽¹⁷⁾ bir ādem geldi, eyitdi ki; “Yā melike! Hümeyr tarafından bir toz belürdi, şınkūn ⁽¹⁸⁾ çeriye beñzer. Şöyle sizerüz ki babañ Ebu'd-devh'ün kažiyyesin işidüp ⁽¹⁹⁾ Dımışk'dan ve senden korkup Kistrā leşkeri-y-ile cengden vazgelmişdür, ⁽²⁰⁾ bunda 'azm itmişdür.” Ḥalīme bu sözi işidicek, biraz ādemile atlandı, şehirden ⁽²¹⁾ sehel taşra çıkınca babasına uğradı. **Rāvī eydür:** Hāriş'ün gelmesine ⁽²²⁾ sebep buyıdı ki vakt(ī) ki Ebu'd-devh gice gitdi, şabāh olıcağ, iki 'asker **[61b]** ⁽¹⁾ at üzerine geldiler. Kistrā 'askeri tarafından Ayās ibni Kubeşā ve ser-leşkeri ⁽²⁾ 'Acem Rüstem 'Acem leşkerini cenge kondurdılar. İki

tarafından ceng oldu. Şām⁽³⁾ leşkeri 'Acem'e galebe itdi. Hāris 'Acem leşkerinüñ ekşeri
 haymelerin ve⁽⁴⁾ tavarların yağmāladi ve cemī-i esīrlerin kırtardı. 'Acem daḥı
 gayreti elden⁽⁵⁾ kımayup Ebu'd-devḥ'e muntazır olup ceng itdi aḥşam olunca.
 Aḥşam olıcak, bir⁽⁶⁾ tağa arka virdiler. Kendüleri hıfz itmege meşğül oldılar. Helāk⁽⁷⁾
 olmalarına cezm itdiler. Firenk leşkeri çepçevre bunları çevürdi vaḳt ki⁽⁸⁾ kıtāldan
 fāriğ oldılar, Hāris Ebū'd-devḥ'i fikr idüp eyitdi: "Bugün⁽⁹⁾ meydāna girmediğine
 bir sır vardır." Andan buyurdi, 'askerden Ebu'd-devḥ'üñ⁽¹⁰⁾ ḥaberin teftiṣ itdiler.
 Cemī'isi eyitdi: "Vallāhi biz anı bugün meydānda görmedük."⁽¹¹⁾ Hāris müteḥayyir
 oldu, buyurdi, 'Acem esīrlerinden ba'zısın ihzār itdiler,⁽¹²⁾ Ebu'd-devḥ'üñ ḥālın şordı.
 Ol daḥı "Ebu'd-devḥ Şām diyārına gitdi." diyüp⁽¹³⁾ cemī-i mā-cerāyı ḥikāyet itdi.
 Hāris daḥı biter müteḥayyir oldu. Andan Firenk⁽¹⁴⁾ begi Mertangeri'yi okutdı,
 kıssa(y)ı aña ḥaber virdi, eyitdi: "Korkarın ki Dımışk⁽¹⁵⁾ vilāyeti elümüzden çıka,
 Hicāz Arab'ı mālīk ola. Zīrā ki 'Anter aşḥābıyla andadur."⁽¹⁶⁾ Şimdi bunlar varıcak,
 anı şalıvirürler, aña ḥoz Kayşer aẓametiyle muḳābil olmaz.⁽¹⁷⁾ Benüm ḳatumda rāy
 budur ki ben,naşārā leşkerin alam, Dımışk'a gidem.⁽¹⁸⁾ Sen bunda Firenk 'askeri[yi]le
 ḳalasın, bunlara muḳābil olasın. Ben daḥı varam,⁽¹⁹⁾ ol emīri görem, yine saña
 mürāca'at idem." Firenk begi eyitdi: "Gönlüñ ne dilerse⁽²⁰⁾ eyle. İn-şā'allāh ben
 şabāḥ ṭururam, bu 'askere kılıç kıoyarın, bunlaruñ işin⁽²¹⁾ perdāht iderin. Siz
 gelmege ihtiyāc olmaz." **Rāvī eydür:** Vaḳt(i) ki⁽²²⁾ Hāris Firenk beginüñ sözün işitdi,
 gönli ḥoş oldu. Ol gice [62a]⁽¹⁾ 'askeri[yi]le göçdi. Benī Fezāre 'askerin Firenk'ile ḳodı.
 Ṭurmayup sürdi, şehre⁽²⁾ yakın gelicek, Ḥalīme'nüñ virdüğü ādemlere ṭuş geldi,
 'Anter'üñ itdüğü⁽³⁾ kıssaları ḥaber virdi. Andan biraz daḥı giderek kızına ṭuş geldi. Ol
 daḥı⁽⁴⁾ mā-cerāyı söyledi ve Dımışk'üñ nāyibi Merşīmā bin Mıḳdām'üñ öldüğün
 ḥaber⁽⁵⁾ virdi ve 'Anter'üñ itdüğü işleri ḥikāyet itdi. Hāris işidicek eyitdi:⁽⁶⁾ "*Lillāhi*
derrü 'Anter, vallāh biz bu fārisüñ itdüğü iḥsān muḳābelesinde eylük⁽⁷⁾ idemezüz,
 Allāh cezāsın vire." didi. Andan buyurdi, indiler, bir pāre rāḥat olmaḳ içün⁽⁸⁾ ḥayme

ķurdılar. Biraz rāḥat olduķdan ōnra gōĉdiler, ōhre girdiler. Ḥārīs ‘Anter’üñ ⁽⁹⁾ ģatına deġin gitdi. Geldi, ‘Anter’e ‘izzetile selām virdi, eyitdi: “Yā ebe’l-fevārīs! ⁽¹⁰⁾ Benümile bir iḥsān eyledüñ ki ģiyāmete deġin mükāfātın idemezsin.” ⁽¹¹⁾ Andan ilerü yürüyüp ‘Anter’i göġsinde öpdı, geĉen ģaģıyyelere ‘özr itdi. ⁽¹²⁾ Andan eyitdi: “Yā vüĉhe’l-‘Arab! Sizüñile mukālemede ve muōāḥabetde inbisāṭ itmekde ⁽¹³⁾ furōatum yok. Vaķt ṭardur; zīrā ‘Acem leōkerin ardumda ģoyup gidüp ⁽¹⁴⁾ ṭururın. Bizümile bile gelüñ, ģıtālda yardım idüñ. İn-ōā’allāḥ ola ki biz daģı ⁽¹⁵⁾ sizüñ iḥsānuñuzuñ ba’zısına mükāfāt idevüz.” Eyle diyincek ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Biz senüñ ģullaruñ ve esīrlerüñüz, her ne dirseñ iderüz. Tā sen bizi {iḥtiyāruñıla} ⁽¹⁷⁾ in‘ām idüp āzād idince varalum, ‘Acem leōkerin hep ģılıĉdan geĉürelüm. Eger Rüstem ⁽¹⁸⁾ bin Tehlān daģı olursa depeleyelüm. Meger Melik Nu‘mān ola ki elümüzden ⁽¹⁹⁾ ģurtula, zīrā ol bizüm begümüzüñ güyegüsidür, anuñıĉün aña ģılıĉ ĉekmezüz.” Ḥārīs ⁽²⁰⁾ eyitdi: “Yā ebe’l-fevārīs! Melik Kisrī Nu‘mān’ı aldayup ģatına getürdi, fīl-i mecnūna pāreletdi. ⁽²¹⁾ Őundan ōnra ki Zīķār’da Nu‘mān anuñ oġlı Őīristān’ı öldürdi.” Andan ⁽²²⁾ eyitdi: “Őimdi bu bizüm üzerümüze gelen Benī Ṭay muģaddimi Ayas ibni Ĵubeyōa’dur ve ‘Acem ⁽²³⁾ ser-leōkeri Rüstem ibni Tehlān’dur.” **Rāvī eydür:** Vaķt(ī) ki ‘Anter Melik Nu‘mān’uñ [62b] ⁽¹⁾ öldüġin iōitdi, yüreginde odlar yandı. Bildi ki Benī ‘Abs ġāyet zilletdedür, ⁽²⁾ “Vā-esefā ‘alā Melik-i Nu‘mān.” diyüp biraz aġladı. Andan eyitdi: “Ve ḥaķķi’l-beyti ve’l-maķām, ⁽³⁾ ateō-perestlerden göti üzerine oturur ģomayın, Kisrī’nüñ eyvānın başına ⁽⁴⁾ yıkayın. ‘Irāķ vilāyetin isüz ōaḥrālar eyleyen.” **Rāvī eydür:** Andan Melik Ḥārīs ⁽⁵⁾ buyurdi, ōoḥbet yaraġın gördiler. Envā’-i aṭ’ime getürdiler, elvān-i ōarāblar iḥzār ⁽⁶⁾ itdiler. Muġannīler sāza meōġül oldu. Sīmīn-ōsāķ} maḥbūblar sāķīlik eylediler. Ol gice ⁽⁷⁾ irteye dek ‘īō itdiler. Őabāḥ olıcaķ, gōĉ yaraġın görüp gōĉdiler. Biraz giderek ⁽⁸⁾ nā-gāḥ ģarōularından bir toz zāḥir oldu. Biraz atlu bu toz ḥaberin bilmeġe ⁽⁹⁾ ilerü yüridiler. **Aōma’ī eydür:** Bu toz Firenk ‘askerinüñ ōınķunlarıydı. ⁽¹⁰⁾ Vaķt(ī) ki Ḥārīs gitdi, Mertāngeri ‘Acem leōkerine ṭama’ itdi. Ĵaōd

(11) eyledi ki Hārīs gelmedin kendü yaluñuz şıya, bir nām-ı nāmūs kazana. Bu re'yi (12) idicek vaqt(ī) ki şabāh oldu. Buyurdi 'askerine ki 'Acem leşkerinüñ (13) üzerine bir aradan yürüyeler. Bu taraftan Ayās dağı Firenk leşkerine (14) nazar itdi. Gördi leşker azalmış. Şām leşkeri bunların içinde degül. (15) Rüstem eyitdi: "Yā aḥī! Bilmiş ol ki Melik Hārīs gice içinde gitmişdür. (16) Ebu'd-devḥ'ün varup Şām vilāyetinde itdügi işleri iştmişdür. Şavāb budur ki (17) tağdan inevüz, bu önümüzdeki leşkeri kıravuz. Andan Şām'a varavuz, yoḥsa (18) Ebu'd-devḥ 'emmüsi[yi]le muşālaḥa ider, bilesince virbidüğümüz 'askeri hep (19) kırarlar." Bunlar bu rāyı görüp tağdan indiler, bir aradan hücum itmege (20) kaşd itdiler. Gördiler ki Merṭangeri meydāna girmiş, er ister. Cemī'-i envā'-i (21) silāhıla müretteb olmuş. Öñince biş yüz pehlevān bahādur eri var ki (22) her biri yüzden yüz çevürmez. Vaqt(ī) ki meydānuñ ortasına geldi, yanındaki (23) pehlevānlara buyurdi, döndiler. Kendü meydānda yaluñuz kaldı. Bu taraftan [63a] (1) dağı Benū Ṭay bahādurlarından meydāna erler girdi, buña muḳābele idüp muḳātele (2) itdiler. Merṭangeri dağı her geleni bildirki ölülerine kavuşdurdi. Şuña (3) degin {ki} Benū Ṭay'dan on biş nām-dār pehlevānı öldürdi. 'Acem leşkeri bu ḥālī göricek, (4) yirlü yirinde kamaşdılar kaldılar. Andan 'Acem pehlevānlarından ba'zısı kaşd itdi ki (5) meydāna gire. Rüstem men' itdi, komadı, eyitdi: "Bu şeyṭān ol pehlevānlardan(6)dur, bunuñ ḥaḳḳından gelmeñ, illā işbu benüm gürz-i girānum." diyüp meydāna girdi. (7) Andan birbirine muḳābil olup bir zamān uğraşdılar. Gāh toḳuşdılar, gāh (8) ayrılışdılar. Toz üzerlerin kapladı. Merṭangeri gördi ḥaşmı kendü (9) kıyās itdügi gibi degül. Kaşıyup gürzin eline aldı, Rüstem'ün üzerine (10) ḥavāle eyledi. Rüstem dağı taḥammül itdi, yakın geldügi gibi elindeki deste (11) çūbıla dirsegine muḥkem urdı. Gürz havāya şıçradı, andan pūlād-ı {demürden} (12) bir 'amūdı varıdı, anuñıla depere tutdı. Şöyle çaldı ki Merṭangeri(13)nün başı herīse gibi oldu. Andan Rüstem, 'askerine emr itdi ki bir (14) aradan hücum ideler. Ayās dağı bir taraftan Benū Ṭay leşkerine böyle didi. (15) Bir

sā'at geçmedin Firenk leşkerinüñ ekşerin toprağa dökdiler. ⁽¹⁶⁾ Bākī kalanı gördi ki Mertangeri düşdi, Melik Hāriş anda degül. “Kimüñiçün ⁽¹⁷⁾ ceng iderüz.” diyüp Anṭākiyye yolın tutdılar. Kaçıp kurtulmağ ardınca oldılar. ⁽¹⁸⁾ Benī Fezāre dağı gördiler ki hāl böyle oldı, “Kaçalum.” diyince ‘Acem leşkeri ⁽¹⁹⁾ ortaya aldı, biñ miqdārı be-nām kişilerin esīr itdiler. Sinān bin Ebī Hāriş'e'nüñ ⁽²⁰⁾ dağı atı işlemedi. Anı dağı tutdılar ve Haşşın ibni Huzeyfe'ye dağı gönder tokunup ⁽²¹⁾ atından düşdi. Ol dağı esīr oldı, kurtulancası Şām tarafına gitdi. ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Vaqt(ī) ki Melik Hāriş bu tozu gördi, “Ne hāl?” diyüp ⁽²³⁾ mütehayyir olunca gördi, Benī Fezāre şıngını çıka geldiler, “*En-nār, en-nār.*” diyüp feryāz {itdiler}. **[63b]** ⁽¹⁾ Andan geçen mā-cerāyı bir bir Melik Hāriş'e söylediler. Melik Hāriş kışşaya tamām vākıf ⁽²⁾ olıcağ, ‘askerin terbiyet itmege meşgūl oldı. **Rāvī eydür:** ‘Anter ⁽³⁾ Benī Fezāre'yi göricek, anlardan i'rāz itdi. Ammā oğlu Meysere eyitdi: “Yā ebetāh! Ko ⁽⁴⁾ işbu karnānlardan intikāmumuz alalum. Cemī'isin kılıçdan geçürelüm.” ‘Anter eyitdi: ⁽⁵⁾ “Yā büneyye! Ko bunları ki bunlara yitesince ölmüş uluları, bunca bahādurları ‘Acem leşkerinde ⁽⁶⁾ esīrdür. Şimdi bize lāzım olan budur ki Melik Hāriş'e yardım idüp ‘Acem ⁽⁷⁾ leşkerin kıravuz. Andan vaṭanumuza leşker tertīb idüp varavuz. Kisrī'den ⁽⁸⁾ Melik Nu'mān'ın intikāmın aluruz.” **Rāvī eydür:** Bunlar leşker tertīb ⁽⁹⁾ idince ‘Acem leşkeri dağı geldi, yitişdi. Bunların fikrinde buyıdı ki ⁽¹⁰⁾ Ebu'd-devh ‘Acem leşkeri[yi]le Şām'a mālīk olup durur. Huşūşā gördiler ki ⁽¹¹⁾ Hāriş şehirden taşra çıkmış, konmuş oturur. Cezm itdiler ki Ebu'd-devh Şām'ı ⁽¹²⁾ almışdur. Hāriş anı muḥāşara idüp {durur. Ayās} der-hāl Benū Tay'ye emr idüp bir aradan ⁽¹³⁾ hücum itdi. Rüstem dağı ‘Acem leşkerine buyurdi, eyle eylediler. Bu taraftan ⁽¹⁴⁾ naşāra leşkeri dağı eyle eylediler. İki taraftan ceng ayağa bindi. ‘Anter gördi ki ⁽¹⁵⁾ ‘Acem leşkeri bī-nihāye leşkerdür. Hāriş leşkeri aña muḳābil ⁽¹⁶⁾ olacağlayın degül. Biraz fikre ṭaldı, korkdı ki Hāriş leşkeri ⁽¹⁷⁾ şına, kendü gurbetde eglene. ‘Able'yi ve Benī ‘Abs'i dağı gāyet görecegi gelmişidi. ⁽¹⁸⁾ Melik Nu'mān'ın öldigine dağı gāyet

acımışıdı. Bu h  lleri fikr ⁽¹⁹⁾ idicek, ğayret ğalebe itdi. Der-h  l a  h  bına buyurdu ki z  r-ı b  z  ya ⁽²⁰⁾ getürüp ‘Acem leşkerine h  c  m itdiler. ‘Anter leşkerün    h meymenesine ⁽²¹⁾ dönüp başları   olu gibi yire dökdi,    h meysereye   amle idüp ⁽²²⁾ ecel yağmurların ya  gdurdu,    h   albe varup ölüm yillerin esd  rdi. A   am ⁽²³⁾ olunca bu vechile ceng oldu. A   am oluca  , iki leşker birbirinden [64a] ⁽¹⁾ ayrıldı. Her biri, kendü kar  r-   hına vardı. ‘Acem leşkeri Rüstem’  n ⁽²⁾   atına vardılar. ‘Anter’den gördüklerin   ik  yet itdi. Andan ⁽³⁾ gördükleri   arbdan, ta’ndan   ik  yet itdiler. Ben   Tay dağı Ay  s’a ⁽⁴⁾ ‘Anter’den gördüklerin söylediler. Ay  s bunlara eyitdi: “Ben sizi ⁽⁵⁾ ma’z  r tuturun, amm     orayın ki bu   ey    n bu arada neden     zr oldu? ⁽⁶⁾ Ben   ann iderin ki Ebu’d-dev      m’ı alduktan   o  ra hel  k oldu ki ⁽⁷⁾ Melik H  ri   ardından i  tiy  t itmeyüp bizümile ceng ider.” Andan diledi ki ⁽⁸⁾ ‘Anter    m vil  yetine neden düşdi bile. Der-h  l Sin  n ibni H  ri  e’yi ⁽⁹⁾ i  z  r itdi, ‘Anter’  n h  linden   ordı. Sin  n dağı Ra  if’de v   i’ olan ⁽¹⁰⁾ m  -cer  yı   aber vir  di. Andan eyitdi: “Biz size gitd  g  m  zde ‘Anter a  h  bıyla ⁽¹¹⁾ zind  nda idi.    lib budur ki Ebu’d-dev      m’a varıcağ, ehl-i    m bundan ⁽¹²⁾ yardım   alep idüp   z  d itmişlerdür. Ol dağı anlara yardım idüp ⁽¹³⁾ d    m  ndan   al    itmişdür.” didi. **R  v   eydür:** Vakt(  ) ki Ay  s ⁽¹⁴⁾ bu sözi işitdi, eyitdi: “Y   Sin  n! Eger    m’ı alursavuz   o   ve ill   ⁽¹⁵⁾ sizün her biri  n  z bunda a  aruz, dağı Melik Kisr  ’ye giderüz.” Ol gice ⁽¹⁶⁾ Ay  s irteye degin bu fikrile yatdı.   ab    oluca  , Rüstem’e vardı, Sin  n ⁽¹⁷⁾ dan i  itd  gin   aber vir  di. Andan eyitdi: ⁵⁵ “   nki bu   ey    n ⁽¹⁸⁾ bundadur. Ayru   mur  da irmez  z. Benüm   atumda   av  b budur ki yarın elümüzden ⁽¹⁹⁾ geldükçe d  r   ev  z. Eger nuşret bizüm olursa   o   ve ill   Ben   Fez  re’yi ⁽²⁰⁾ hep   ıravuz, varavuz Melik Kisr  ’ye gidevüz.” Rüstem eyitdi: “*Ve   a   ı’n-n  r   ve’n-n  r,* ⁽²¹⁾ ben bundan gitmezin cem  ’ en   ar  ı hel  k idüp b  tlerin   ıyup z  nn  rların ⁽²²⁾ p  re p  re idüp ken  s  larnın, od evleri eylemeyince. Eger senün   avfu   ⁽²³⁾ ‘Anter’den ise ben anı meyd  nda Firenk gibi eyleyin.” didi.

⁵⁵ Andan eyitdi

Andan {at depüp meydāna girdi}, [64b]⁽¹⁾ naşārā leşkerinden er istedi. Bu tarafından dağı pehlevānlar meydāna⁽²⁾ girdiler. Her kimi ki meydānda 'amūdī[yı]la çaldı, bir kerre ayruḵ nefes virmedi.⁽³⁾ Bir sa'āt içinde on pehlevān depeledi. Andan kaçdı eyledi ki şalīb-i⁽⁴⁾ ekbere vara, Hārīş'ün 'alemlerin düşüre, bu 'askeri yaluñuz şıya.⁽⁵⁾ Öñine gelen bahādurlar{dan} dört kişiyi depeleyince 'Anter'ün oğlu Meysere yitişdi,⁽⁶⁾ Rüstem'ün üzerine gönder havāle kıldı. Dürtdügi gibi gönderi⁽⁷⁾ işlemedi, şındı, ammā gönderün çarbından Rüstem'ün 'amūdī elinden⁽⁸⁾ düşdi. Defī uyluḡı altından harbesin çıkardı, Meysere'den yaña⁵⁶ ⁽⁹⁾ müteveccih oldı. Meysere gönderi şınduḡından soñra müteḡayyir oldı. Kaşdı⁽¹⁰⁾ eyledi kılıcın çıkara, gördi ki Rüstem'ün 'amūdī yirde yatur. Der-hāl⁽¹¹⁾ at üzerinden egildi, aldı, Rüstem'den yaña müteveccih oldı. Gördi ki⁽¹²⁾ deve gibi kükreyi kükreyi kendüye gelür, harbe ditretdügince⁽¹³⁾ şanasın ki odlar saçılır. Vakt(ī) ki gördi Meysere 'amūdın⁽¹⁴⁾ almış, 'aḡlı başından gitdi. Andan yine kendüyi divşürüp harbeyi⁽¹⁵⁾ Meysere'nün göḡsin gözleyüp atdı. Meysere gördi ki harbe gelür,⁽¹⁶⁾ atdan şöyle egildi ki yire berāber oldı. Harbe geçdi gitdi, yine⁽¹⁷⁾ at üzerine geldi, Rüstem'e 'amūdī havāle itdi, göḡsine şöyle⁽¹⁸⁾ tutdı, urdı. Cemī-i gövdesi ḡamīre döndi. 'Acem leşkeri muḡaddem⁽¹⁹⁾lerinün düşdüḡin görüp her tarafından hücüm itdiler. Bir tarafından Benū Tay⁽²⁰⁾ leşkerini dağı Ayās cenge kındurdı. Bu tarafından 'Anter aşḡābıyıla yüridi.⁽²¹⁾ Hārīş Benī Ġassān'a buyurdı, bir aradan hücüm itdiler. İki tarafından kılıçlar 'amele⁽²²⁾ gelüp süñüler şadr-nişīn oldı. Aḡşam olınca ceng oldı, kanlar ırmaḡ⁽²³⁾ gibi aḡdı. Ol arada 'Anter'ün kardaşı Ayās'a tuş geldi. Gördi kaçar, [65a]⁽¹⁾ ardından yitdi, on pehlevānın depeledi. Kendüyi dağı süñüyle yaraladı, lākin⁽²⁾ düşürmedi. 'Acem leşkeri biribiri ardına düşüp kaçmaḡa yüz tutdılar.⁽³⁾ Ol ḡālde gice karañululuḡı cānlarına ara girdi. Ol ḡīnde 'Anter⁽⁴⁾ dağı aşḡābıyıla döndi. Meysere ol günde babası {öñünde} çok işler işledüḡine germ⁽⁵⁾ olup işbu ebyātı inşād itdi: Şi'r.⁽⁶⁾

⁵⁶ viridi

[Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter ⁽¹¹⁾ daḥı oḡlınıñ itdügi hünernlere şāz oldı. Andan Benī Ğassān ‘Acem leşkerinüñ ⁽¹²⁾ cemī’-i mālını ve ḥaymesini ve tavarını ğāret idüp toyum oldılar. Sinān ibni ⁽¹³⁾ Ebī Ḥārīs ve Hısn ibni Ḥuzeyfe cemī’-i Benī Fezāre ḥalkıyıla esīrlıkdēn kurtuldılar. ⁽¹⁴⁾ Ḥārīs bunları göricek, şaḥīḥ u sālīm kurtulduklarına tehniye itdi. Andan ⁽¹⁵⁾ ‘Anter’üñ kendüye itdügi keremleri söyledi. Benī Fezāre işidicek, ḥasadden ⁽¹⁶⁾ yürekleri yarılıyazdı, līkin gördiler ki Melik Ḥārīs’üñ ‘Anter’ile gönli ⁽¹⁷⁾ şāfī, ḥasedlerin iḥfā’ itdiler. Andan Sinān meger ḥīle kaşd idüp eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “Vallāh ‘Anter bizüm ḥaḫkumuzda çok eylükler itmişdür, ammā biz anuñ ḥaḫkında yaramazlık ⁽¹⁹⁾ idüp tūruruz. Şavāb budur ki biz yayan olup anuñ ḥizmetince yūriyevüz.” ⁽²⁰⁾ Andan Hısn ibni Ḥuzeyfe’yi ve daḥı Benī Fezāre ulularundan biraz ādem alup ‘Anter’e gitdiler. ⁽²¹⁾ Gördiler ki ‘Anter ‘Acem leşkerini ḳovmaḫdan fāriḡ olup çadırına gelür. İlerü ⁽²²⁾ yūriyüp du‘ā’ itdiler. Andan Sinān, “*Ehlen ve sehlen* yā fārise’l-‘Arab ve şāhibe’l-ḥasebi ⁽²³⁾ ve’n-neseb yā ibne’l-‘amm! Saña geldük ki şuçumuzdan ‘özür dileyevüz. Eger [65b] ⁽¹⁾ bize ḥaṭāmuz ‘afv iderseñ ḥoş ve illā kılıcuñ bizüm ḳanumuzıla şıvar. Yā ibne’l-‘amm! ⁽²⁾ Ğurbet cānumuza kār itdi, diyārumuza varmaḡa ḡāyet müştāḳuz. Melik Ḳays’ıla ⁽³⁾ bizi işlāḥ ider sendēn ḡayrı kimsene yoḫdur. Senüñ rızāñ olmayınca biz yine ⁽⁴⁾ diyārumuza varmazuz. Dilerüz ki şimden girü senüñ sāyen altında ḥoş ⁽⁵⁾ geçevüz.” diyüp aḡladı. ‘Anter bunuñ ḥālın göricek rıḳḳat itdi. Atđan indi, ⁽⁶⁾ 57 bunuñıla ḳoca ḳoca görüşdi. Andan eyitdi: “Yā mevlāye! Sendēn bize her ne ⁽⁷⁾ vāḳi’ oldıysa rūziḡāruñ ḥavādisindēndür. Ğam degül bu işler hep ⁽⁸⁾ taḳdīrde varıdı, olsa gerekidi.” Andan Hısn ibni Ḥuzeyfe’yile ve bākī ⁽⁹⁾ sādāt-ı Benī Fezāre’yile selāmlaşup du‘ā itdi. Andan eyitdi: “Yā ibne’l-‘ammi! ⁽¹⁰⁾ Şavāb budur ki ben Melik Ḳays’a mektüb gönderem, arañuzda ⁽¹¹⁾ olan ‘adāveti gönlindeñ çıkaram. Andan siz daḥı bayaḡı gibi diyāruñuza ⁽¹²⁾ varasız, rāḫat olasız. Andan cem’ olup Kisrā’dan

⁵⁷ bunıla

Melik Nu'mān'ıñ ⁽¹³⁾ kanın almağa gidevüz. Varavuz esīrlerin kal' idevüz, eyvānın yıķavuz, 'askerin ⁽¹⁴⁾ kıravuz, yirlerine mālīk olavuz. Tebrīz'den Bezahşān'a deġin alavuz. ⁽¹⁵⁾ Kirmān'ıñ, Māverāū'ñ-nehr'üñ ve Tūrīstān'ıñ mālını hep Hicāz'a getürevüz.” ⁽¹⁶⁾ Andan 'Anter bunları atlarına bindürdi. Cem' olup Melik Hārīs katına ⁽¹⁷⁾ geldiler. Melik Hārīs bunlaruñ şafā-yı hātırların görüp şafā' ⁽¹⁸⁾ sürdi ve 'Anter'üñ mürüvvetine ve hilmine mütehayyir oldı. Andan 'Anter'e eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “Yā hāmiyye-i Benī 'Abs! Ġāyet mürüvvet itdüñ ki 'emmüñ oġulları-y-ıla ⁽²⁰⁾ şulh itdüñ. Bunlar daħı saña itdükleri şenā'ata mu'terif dururlar. Şimdi ⁽²¹⁾ bunlaruñ senden ġayrı kimseneye i'timādları ġalmamışdur.” Andan 'Acem leşkerinüñ ⁽²²⁾ otaķlarına ġondılar. Ol gice irteye deġin rāhat oldılar. Şabāh olıcaķ, ⁽²³⁾ Şam'dan Melik Hārīs'e envā'-i a'time ve şāfī şarāblar geldi. Ol gün şöhbete [66a] ⁽¹⁾ meşġul oldılar. Muġannīler ġaldılar, meh-pāre maħbūblar şaġraķlar sürdiler. Melik ⁽²⁾ Hārīs 'Anter'i yanına aldı, kendü eliyile aña tolu içürdi. Şöhbet-i ⁽³⁾ kerem olıraķ Melik Hārīs 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! İşbu 'Acem leşkerinden ⁽⁴⁾ ne māl-i menāl ġaldıyısa senüñ olsun, ammā bunuñıla saña minnet itmezüz; ⁽⁵⁾ zīrā sen bunlara kendü kılıcıñıla mālīk olup turursın, kimseneye minnetüñ ⁽⁶⁾ yoķtur. Biz senüñ itdüġüñ iħsānlara mükāfāt idemezüz, līkin şiddet ⁽⁷⁾ vaķtinde bizi daħı cümle a'vānuñdan bilesin.” didi. 'Anter bu sözleri işidicek eyitdi: ⁽⁸⁾ “Yā melik-i Şām! Eger cemī'-i ⁵⁸ dünyāyı biz saña alıvirürsevüz kızuñ Hālīme ⁽⁹⁾ Hātun'ıñ bizi bendden ġalāş itdüġi iħsānı ödeyimezüz.” Andan şöhbetlerine ⁽¹⁰⁾ meşġul oldılar irteye dek.İRte olıcaķ, oradan göġdiler. Bir yire daħı vardılar ⁽¹¹⁾ ki la'tīf ġemen, ġayırlar, āb-ı revānlar kenārıydı. El-hāşıl yidi gün Hārīs ⁽¹²⁾ bunlara her gün bir şöhbet-ġāhda şöhbet idivirdi. Yidinci gün olıcaķ, 'Anter 'Able'ye ⁽¹³⁾ ve Benī 'Abs'e iştiyāķından şikāyet itdi. Hārīs 'Anter'üñ sözün işidicek, ⁽¹⁴⁾ 'Anter'e 'özürler itdi. Andan buyurdı, kendünüñ ġaş baħr-i yideklerinden elli ⁽¹⁵⁾ ġa'tīfe ġullı, altun eyerlü yedek ġekdiler.

⁵⁸ dünyāyı

‘Anter’üñ öñine her birini bir meh-⁽¹⁶⁾pāre Rūmī maḥbūb yider ve üç qatar ki üzeri envā’-i cevāhirile müzeyyen, Rūm begleri ⁽¹⁷⁾ kızlarından üzerinde üç kız var ki her birinüñ yüzinden güneş, nūr uğurlar. ⁽¹⁸⁾ Her kızuñ ardınca bir qatar qatır daḥı üzerine bu kızlaruñ cihāzları yüklenmiş; ⁽¹⁹⁾ dürlü dürlü qaftānlar, envā’-i cevherler şandukları-y-ıla ‘anberler, miskler, sāyir envā’-i ⁽²⁰⁾ tībden ne varısa. El-ḥāşıl her birinüñ cihāzı Kisrī kıızı cihāzına beñzer. ⁽²¹⁾ Andan elli cāriye daḥı virdi; Rūmī, Türkī, Ḥabeşī, ‘Acemī. Vaqt(ī) ki bu mezkūrātı ‘Anter’üñ ⁽²²⁾ öñine iḥzār itdi, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! İştüdüm ki oḡluña melāletüñ varımış, ⁽²³⁾ Mecīd’üñ ‘avreti Esmā’yı alup kaçduḡın{dan ötüri}. İmdi nā-gāh ‘ışk galebe idüp yine fuzulluḡ {idesin}, [66b]

⁽¹⁾ incide diyü bu üç kızuñ birini anuñiçün iḥzār itdüm ki anuñıla ‘ışk ⁽²⁾ hevāsın geçürüp Esmā’yı unıda. Bu birini qarındaşuñ Māzin içün iḥzār ⁽³⁾ itdüm. Birin daḥı yoldaşlaruñdan kimi ihtiyār iderseñ aña vir. Zīrā bilürem ki ⁽⁴⁾ sen ‘Able korḡusından ‘avret almazsın.” ‘Urve bu sözi işidicek eyitdi: “Yā ⁽⁵⁾ ebe'l-fevāris ve ḥaḡḡı zimmete'l-‘Arab! Buña benden müsteḥiḡḡ yokdur; zīrā bunca zamān ⁽⁶⁾ saña yoldaşlık idüp öñüñde kılıç ururam. Şimdi bunu bir kişiye daḥı ⁽⁷⁾ virürseñ ben taşadan ölürin.” Andan eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Korḡarın ki ⁽⁸⁾ ölem, hiçbir oḡlancuḡum ḡalmaya. Eyideler ki; “‘Urve muḡanneş idi, anuñiçün oḡula mālīk ⁽⁹⁾ olmadı.”” ‘Anter bunuñ sözin işidicek, güldi. Ol kıızı mālīyla aña ⁽¹⁰⁾ virdi. Qardaşınuñ ve oḡlınuñ daḥı ol kızları-y-ıla göñüllerin arzā itdi. ⁽¹¹⁾ Bunlaruñ her biri Ḥāriş’e du‘ālar itdiler. Andan ‘Anter Ḥāriş’üñ öñinde ayaḡı ⁽¹²⁾ üzerine ṡurup du‘ālar, şenālar itdi. Onuñ medḡinde işbu ebyātı okıdı: ⁽¹³⁾ **Şi’r.** ⁽¹⁴⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [67a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ **Rāvī eydür:** Vaqt(ī) ki Ḥāriş ‘Anter’den bu şi’ri işitdi, eyitdi: “Vallāhi yā ebe’⁽⁵⁾l fevāris! Lāyık budur ki sen cemī’ fuşaḡānuñ başı olasın.” Andan yirinden ⁽⁶⁾ ṡurdı, ‘Anter’e du‘ālar itdi. İlerü yüridi, gözlerin öpdi. Andan eyitdi: “Yā ⁽⁷⁾ ebe'l-fevāris! Bu

didüğüñ medhlere bizden sen artuḡ lāyıḡsın. Zīrā biz senüñ kılıcuñ ⁽⁸⁾ āzād Lusıyuz. Sen bizüm mevlāmuz, biz senüñ ḡuddāmuñuz.” didi. Andan ‘Anter ⁽⁹⁾ yine du‘ā idüp Ḥārīs‘den gitmege icāzet istedi. Ḥārīs eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Yā ebe‘l-fevāris! Senüñ firāḡuñ bize ulı muṡıbetlerden eşeddür, līkin nā-ḡār ⁽¹¹⁾ firāḡuñ taḡammül idüp iştiyāḡuñla eyyāmumuz geḡürmek gerek.” didi. Andan ⁽¹²⁾ buyurdi, esbāb-ı seferden ḡācet olanı ‘Anter’e iḡzār itdiler. ‘Anter daḡı ḡullarına ⁽¹³⁾ buyurdi, bu māl u esbābı alup yola revān oldılar. Bir niḡe fersaḡ yol gitdüklerinden ⁽¹⁴⁾ soñra Ḥārīs vidā‘laşmalu olıcaḡ, eyitdi: “Yā ebe‘l-fevāris! Şām leşkerinden ⁽¹⁵⁾ biraz leşker al, vaḡanuñ varınca saña yoldaş olsunlar. Hem Kisrī‘yle ⁽¹⁶⁾ uğraşursañ saña yardım itsünler.” ‘Anter eyitdi: “Yā emīr! Oḡlum, ḡardaşumıla ben ⁽¹⁷⁾ cemī‘-i ‘Arab leşkeri öñümze gelürse ḡıkışuruz, ammā Melik Kisrī‘ye Ḥicāz ⁽¹⁸⁾ leşkeri yiter, eger yiryüzinüñ ‘askeri anuñıla bile olursa.” didi. ⁽¹⁹⁾ Sinān ibni Ebī Ḥārīs daḡı ‘Anter’e işmarladı ki Melik Ḳays‘ıla Benī Fezāre arasın ⁽²⁰⁾ işlāḡ ide. Andan vidā‘laşup yola revān oldılar, giderek Arz-ı A‘nā‘nı geḡdiler, ⁽²¹⁾ beriyyeye girdiler. Ḥicāz yolın ḡutup becid sürdiler. ‘Anter‘üñ ‘Able‘ye şevḡi giderek ⁽²²⁾ ziyāde oldı. Germ olup işbu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽²³⁾ [Arapḡa şiir] [67b] ⁽¹⁾ [Arapḡa şiir] ⁽²⁾ Arapḡa şiir ⁽³⁾ Arapḡa şiir ⁽⁴⁾ Arapḡa şiir ⁽⁵⁾ Arapḡa şiir ⁽⁶⁾ Arapḡa şiir ⁽⁷⁾ Arapḡa şiir ⁽⁸⁾ Arapḡa şiir ⁽⁹⁾ Arapḡa şiir ⁽¹⁰⁾ Arapḡa şiir ⁽¹¹⁾ Arapḡa şiir ⁽¹²⁾ Arapḡa şiir ⁽¹³⁾ Arapḡa şiir ⁽¹⁴⁾ Arapḡa şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter‘üñ aşḡābı bu şi‘ri işidicek, cemī‘isi vaḡanların ⁽¹⁶⁾ añup ḡaraba geldiler. Andan giderek Raşīf-i Ekber ki ‘Anter‘i ⁽¹⁷⁾ anda esīr itmişlerdi, aña geldiler. ‘Anter aşḡābına eyitdi: “Yā benī a‘mām! ⁽¹⁸⁾ İşbu bize ne ‘aceb ḡāl oldı? İşbunca zamāndur ehlümüzden, vaḡanumuzdan ḡāyib ⁽¹⁹⁾ olduḡ, hīḡ ‘Arab içinde olan yārānlarumuzdan ḡālümüze kimsene ḡaber-⁽²⁰⁾ dār olmadı, bizi isteyi gelmedi, ḡurtarmaḡa ḡaşd itmediler.” ‘Urve eyitdi: ⁽²¹⁾ “Yā ebe‘l-fevāris! ‘Arab bahādurlarınmuñ ḡöñüllerinüñ ḡasedi vardur bahādur⁽²²⁾ luḡdan ötüri. Bulsalar ki sen bugün helāk olayıduñ. Ammā Benī ‘Abs‘i derseñ ⁽²³⁾ anlara daḡı kendü başları ḡayısı oldu. Melik Nu‘mān‘uñ ölmesinden senüñ

ķayun [68a] ⁽¹⁾ ķalmadı.” Ŗeddād ‘Urve'nün sözün işidicek eyitdi: “Ŗadakte yā ‘Urve! Vallāh oğlumı ⁽²⁾ Benī ‘Abs daķı sevmeszler, ellerinden gelse ol sā‘at öldürürlerdi.” ⁽³⁾ ‘Anter eyitdi: “Ŗeybüb'a daķı noldı ki benüm ardumca gelmedi?” diyince gördiler ki ⁽⁴⁾ beriyye içinde bir yaya, bunlara ķuķ gibi toğrulup gelür. ‘Urve eyitdi: “Vallāh işbu ⁽⁵⁾ gelen Ŗeybüb'dur.” ‘Anter atın depdi, ilerü yürüdi. Ŗeybüb'a buluķdı, ⁽⁶⁾ ķoca ķoca görüşdi. Ŗeybüb eyitdi: “Yā ebe'l-fevārisi! Sen daķı dünyāda diri ⁽⁷⁾ misin yoķsa bu gördüğüm düşüm midür?” ‘Anter eyitdi: “Cemī‘-i aşķābumuzıla ⁽⁸⁾ sağ u selāmet bunca māl-ı ģanīmet alup tıruruz. Ammā sen noldı ki bunca ⁽⁹⁾ zamān bizi isteyü gelmedün, bizden fāriğ olduñ?” didi. Ŗeybüb eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Vallāh yā aķī! Ben senün Melik Hāriķ eline düşdüğün işidicek, senden ⁽¹¹⁾ ümīz kesdüm. Dimedüm ki ol seni bir sā‘at diri ķoya. Bu muķībetile ⁽¹²⁾ gice, gündüz ģam çeküp ağlayup yimek yimemekile, uyuku yüzün görmemekile ⁽¹³⁾ ķatı merzā mübtelā oldum. Hīķ kimse beni diri ola demizlerdi. Dāyim Allāh⁽¹⁴⁾dan ölüm temennā idüp yaturdum. Bir ģün Ŗām'dan Ŗarāb Ŗatıcılar geldi. ⁽¹⁵⁾ Anlar senün dirliğün ģaberin, Ŗām'da esīr olduğun didiler. Bu ģaberi ⁽¹⁶⁾ işidicek, cemī‘-i marāzlarum ģitdi. Senün ģalāsuña ģīle fikr itmege ⁽¹⁷⁾ baķladum ammā bir ģīle bulamadum, anuñıla seni ķurtaram. Zīrā Dımıķķ Ŗehri ⁽¹⁸⁾ ķalan ķabayil-i ‘Arab'a beñzemez. Bunuñ ģiķārı var, ķapucıları var. Anuñ içinde ⁽¹⁹⁾ zindānı var, zindānuñ beķçileri var. ‘Arab'da bu nesneler yoķdur. Seni ‘Arab ⁽²⁰⁾ dutaķlıķından ķurtarmaķ āsāndı, ammā buña ķāre bulamadum. Aķır Düreyd'e vardum, ⁽²¹⁾ ağladum, senün ģālün ģaber virdüm. Düreyd daķı senünñiķün biraz ağladı. ⁽²²⁾ Melik Kays'a sōģdi, eyitdi: “Yā Ŗeybüb! Elbette ben varuram, ‘Anter'i ģalāķ ⁽²³⁾ iderin; zīrā anuñ üzerümde çok ģaķķı vardur.” diyüp ķabīlesinün re‘īslerine [68b] ⁽¹⁾ buyurdi, ol ģün der-hāl on biñ ķiķi cem‘ olup yola revān ⁽²⁾ oldılar. Benümile Benū ‘Abs'e geldiler, anda ķondılar. Melik Kays daķı Düreyd'e ģelüp ⁽³⁾ ‘izzet-i ikrām idüp eyitdi: “Yā ebe'n-nażr! İşitdün mi ki bizüm baķumuzda ne ⁽⁴⁾ ģāller geldi? Güyegümüz Melik Nu‘mān, ölmekile ve ‘Anter bizden ⁽⁵⁾ ģitmekile. Vallāh ‘Anter'ün

hakkında yaramazlık itdüm, sonra peşimân ⁽⁶⁾ oldum, kadrini bildüm. Eger Hânî bin Mes'ûd degülmissse göçerdüm, ⁽⁷⁾ katuña varurdum. Şimdi senden gayrı mu'temedümüz yokdur." didi. Hânî bin ⁽⁸⁾ Mes'ûd, Benî Şeybân kavmi[yi]le ve Nu'mân kardaşları dağı haşem-i hademi[yi]le yas ⁽⁹⁾ tonların geyüp Düreyd'e karşı çıkmış inilerlerdi. Anlar dağı ilerü ⁽¹⁰⁾ yürüdi. Düreyd'e melâletile selâm virdi, mu'avenet taleb itdiler. Düreyd ⁽¹¹⁾ dağı Melik Nu'mân'a te'essüf idüp bunlara va'de itdi ki Kisrî'den bunlara Melik ⁽¹²⁾ Nu'mân'ın kanın alıvire. Andan eyitdi: "Yâ sādāte'l-'Arab!⁵⁹ Şimdi mühimm ⁽¹³⁾ oldur ki varam 'Anter'i hālāş idem. Andan gelevüz, cemî'-i kabāyil-i 'Arab'a ⁽¹⁴⁾ haber göndürevüz. Cem' olalar, varavuz Melik Kisrî eyvânın başına yıkavuz." ⁽¹⁵⁾ Hânî eyitdi: "Yâ emîr! Eyle olıcağ, bir iki gün şabr eyle. Ben dağı Benî Şeybân'ı ⁽¹⁶⁾ cem' ideyin, senüñile bile gideyin. Varalum Şām vilāyetini harāb ⁽¹⁷⁾ idelüm, hāça tapıcıları kılıcdan geçürelüm. Andan cümle cem' olalum, 'abede'-i ⁽¹⁸⁾ nār bize gelmedin biz anlaruñ üzerine varalum." Düreyd eyitdi: "Yok yâ Hânî! Bu fikr ⁽¹⁹⁾ şavāb degüldür. Sen gidicek, Benî 'Abs yaluñuz kalur, bu kadar cem' olacağ ⁽²⁰⁾ nesne yokdur. İşbu bilemce olan leşkerile cemî'-i yiryüzini birbirine urmağ olur." ⁽²¹⁾ diyüp üç gün qarār itdi, dördüncü gün ben önlerince kulavuzluk idüp ⁽²²⁾ beriyyeye düşüp gitdük, tā şuña degin ki Raşîf-i Ekber'e geldük. ⁽²³⁾ Gördük ki bir nefer at otlar, yanında otuz atlu bunu bekler. Düreyd göriceğ [69a] ⁽¹⁾ eyitdi: "Vallāh bu atları māl-ı gānīmet almağ gerek. Biz Şām'ı urup yıkmağa ⁽²⁾ gelüp tururuz." diyüp buyurdi, bu atları ortaya aldılar. Bu otuz atluyı ⁽³⁾ tıtdı{lar}, bağladılar. Düreyd buyurdi ki bu otuz kişiyi öldüreler. Bunlar ölüm ⁽⁴⁾ lerine cezm idiceğ eyitdiler: "Yâ emîr! Bize emān vir, öldürme saña haberuñ ⁽⁵⁾ şahîhin virelüm." Düreyd dağı bunlara emān virdi. Bunlar eyitdi: "Yâ emîr! ⁽⁶⁾ Biz biñ kişiyüz. Bizi bunda Sinān ibni Ebî Hārişe göndürdi ki gelevüz bu ⁽⁷⁾ der-bendde 'Anter'i okavuz. Geldüğü vaktin tıtduğumuz gibi ⁽⁸⁾ gine tıtavuz, helāk edevüz. Melik Hāriş'den

⁵⁹ sādāti'l-'Arab

alduki mālı alavuz. Aşhābumuz ⁽⁹⁾ tağūñ yuḡarusına tağılup busıya girmişlerdür ki ‘Anter gelicek, ⁽¹⁰⁾ yuḡuru{dan} aṣaḡa ṭaşıla, aḡacıla zebūn ideler, ya öldüreler ya esīr ⁽¹¹⁾ ideler. Ammā iki gün muntazıruz hīḡ ḡaberin işitmedük.” Andan Düreyd bunlara ⁽¹²⁾ senūñ Melik Ḥārīṣ'ile geḡen mā-cerālaruñ ṣordı. Bunlar daḡı bir bir ḡikāyet ⁽¹³⁾ idivirdiler; Ebu'd-devḡ'i öldürdüḡüñ, Kisrī ḡerisin şıduḡuñ. Bākī ⁽¹⁴⁾ kıṣṣa, ‘ale't-taḡṣīl ne varısa didiler. Andan Düreyd'e eyitdiler: “Yā emīr! Sinān ⁽¹⁵⁾ ibni Ebī Ḥārīṣ'e gördi ki ‘Anter Melik Ḥārīṣ'üñ elinden ḡalāṣ buldı, bil ki ⁽¹⁶⁾ bunca māl u ni‘met issi oldı. Daḡı biter ‘Anter'e ḡasedi ziyāde oldı, ⁽¹⁷⁾ ammā ‘Anter'e izḡār itmedi. Belki zāhirde dōstluk gösterüp ‘Anter'den ⁽¹⁸⁾ istid‘ā’ itdiler, yine Benī Fezāre'yi yirlerine iletüre. Vaḡt(ī) ki ‘Anter'i ⁽¹⁹⁾ bu vechile aldadı geldi, bizüm ulumuz Esed ü Zībāl'e eyitdi: “Yā Esed! Eger ⁽²⁰⁾ işbu ḡara yüzlü mel‘ūn Ṣām vilāyetinden bunca mālıla ṣaḡ u esen ḡıkarsa ⁽²¹⁾ ben taṣadan helāk olurun. Ṣavāb budur ki varavuz yine Raṣīf-i ⁽²²⁾ Ekber'de okavuz, gelüp uḡraduḡı vaḡtin helāk idevüz. Cemī‘-i mālī size, baña hemīn ‘Anter'üñ ḡanından bir ḡaṣuḡ virūñ iḡeyin.” didi. Esed daḡı **[69b]** ⁽¹⁾ Sinān'ile dōstlar idi. Bunun sözine uyup ‘Anter ḡıkmaздan bir gün ⁽²⁾ öñürdi ḡıkduḡ, bunda geldük ammā Sinān'üñ fikri buyıdı ki ⁽³⁾ biñ kiṣiyile ‘Anter'üñ ardınca gele, derenüñ aḡzın ala, tā ki dönüp ⁽⁴⁾ ardına ḡaḡan ādemden kimsene ḡurtulmaya. İşde bizüm cemī‘-i kıṣṣamuz budur.” ⁽⁵⁾ didiler.” Andan Şeybüb eyitdi: “Vaḡt(ī) ki Düreyd bunlaruñ sözin ⁽⁶⁾ işitdi, der-ḡāl ḡerisin iki bölük eyledi. İki ṭarafdan der-bendüñ aḡzın ⁽⁷⁾ baḡlatdı, tā ki ḡaḡup kimsene ḡurtulmaya. Kendü yayan oldı, iki biñ ⁽⁸⁾ kiṣiyile taḡuñ üzerine ḡıkdı. Ol biñ kiṣiden bir nefes ḡurtulmadı, ⁽⁹⁾ hep kılıḡdan geḡürdi. Andan arduñdan Benī Fezāre yitiṣe, ḡāfil bulınasın ⁽¹⁰⁾ diyi saña ḡavfından ol gice anda yatmadı, yürtdi, der-bendi geḡdi. ⁽¹¹⁾ Beni ilerü göndürdi, eyitdi: “Tīz var ḡardaṣuña buluş, gör Benī Fezāre'yile ⁽¹²⁾ ḡālī nolmış?” Oldı ki ben yürtdüm, geldüm saña bulıṣdum. ⁽¹³⁾ İşde Düreyd daḡı ardumca geli ṭurur.” didi. ‘Anter Şeybüb'üñ kıṣṣaların ⁽¹⁴⁾ işidicegin, Sinān'üñ ḡadrine müteḡayyir oldı, ḡöñlinden dürlü dürlü ⁽¹⁵⁾ kīnler biḡdi. Andan

Düreyd'e du'ālar itdi. İstikbāl itmege ilerü yürüdi. ⁽¹⁶⁾ Biraz gitmedin Benī Cüşem leşkerinüñ dağı tozu belürdi. Düreyd öñlerince ⁽¹⁷⁾ gelürler. 'Anter ilerü yürüdi. Düreyd'e du'ālar, şenālar itdi, "Ben buña ⁽¹⁸⁾ lāyık degüldüm. Sen benümiçün bu kadar zaḥmet çekdüñ." Düreyd ⁽¹⁹⁾ eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Senüñ ḥizmetüñde sa'y itmek bizüm üzerümüze ⁽²⁰⁾ farz idi. Bu kadar eglendüğümüz ma'zūr tut ki giç işitdük." ⁽²¹⁾ Andan atdan indiler, birbiri[yi]le görüşdiler. Düreyd 'Anter'i gözlerinden öpdü. ⁽²²⁾ Andan başından geçen mā-cerāyı ḥaber virdi ve Sinān ibni Ḥārīşe'den şikāyet ⁽²³⁾ idüp eyitdi: "Ben anı Kisrī leşkerinde esīrken kırtardum. Ol baña [70a] ⁽¹⁾ şunuñ gibi mekr ü ğadra ḳasd ider imiş." didi. Düreyd eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! ⁽²⁾ Şavāb budur ki iki yirde busuda ādem ḳoyavuz. Sinān'ı geldüğü gibi ⁽³⁾ iki taraftan ortaya alalar, hep kılıçdan geçüreler." 'Anter eyitdi: "Yā mevlāye! ⁽⁴⁾ Girḳeksin, anlar dağı artuğa erzānilerdür. Ammā Benī 'Abs'ile anuñ ortasında ḳarābet ⁽⁵⁾ vardur, kıрмаḳ vech degül, lāḳin hep esīr idelüm, Melik Ḳays'a iledelüm. Melik ⁽⁶⁾ Ḳays'ın anlaruñ üzerinde ḳanı vardur. Zīrā Şām leşkerin getürüp ⁽⁷⁾ Ḳays'ın ḳardaşların öldürtdi, evin yaġmā itdürdi. Ol nice bilürse eyle ⁽⁸⁾ eylesün." didi. Düreyd eyitdi: "Girḳeksin, ol vaḳt Nu'mān'ın ḳardaşların ⁽⁹⁾ dağı esīr idüp ḥaylī cemā'atin helāk idüp ṭururlar. Anlara ⁽¹⁰⁾ iltelüm, anlar nice bilürse eyle eylesünler." Şeybüb eyitdi: "Ve zimmetü'l-⁽¹¹⁾ Arab, anları esīr itdükden soñra elbette ḳulaḳların keserin, ⁽¹²⁾ saḳalların yoların. Benī 'Abs'e işbu ḥaḳāretile iltürin." 'Anter eyitdi: ⁽¹³⁾ "Yā aḥī! Sen bilürsin. Esīr oldukları vaḳt nice dilerseñ eyle." Andan ⁽¹⁴⁾ ol gün orada busıya girüp ḳarār itdiler. Ol gice yatdılar. ⁽¹⁵⁾ Şabāḥ olıcaḳ, gördiler Sinān ve Hışn ibni Ḥuzeyfe biñ bahādurıla yürtüp ⁽¹⁶⁾ giderler, der-bendi almaḳ isterler. Bunlar bu ḥāldeyiken iki taraftan ⁽¹⁷⁾ Düreyd leşkeri bunlara hücum itdi. 'Anter sağ tarafında idi. ilerü yürüp ⁽¹⁸⁾ eyitdi: "Yā nesle'l-enzāl! Emegüñüz zāyi' oldı. Ol der-bende viribdüğüñüz ⁽¹⁹⁾ biñ kişiyi depeledük, dili çıḳmadı. Tiz oluñ ölmezden öñdün nefsüñüzi ⁽²⁰⁾ teslīm idüñ, yoksa başlarıñuz süñüler ucında ḳalur." Andan 'Anter

sünüsü ⁽²¹⁾ demürin çıkarup bunlara hücum itdi, yitişdügin dürtti, bıraktı. Şeybüb ⁽²²⁾ ardından turmayup kulaqların kesüp bağladı, bir sâ'at içinde bunları ⁽²³⁾ hep esîr itdi. Sinân'ı dağı 'Anter esîr itdi. Hışn'ı oğlu Meysere esîr itdi. [70b] ⁽¹⁾ Karadaşı Mâzin dağı Benî Fezâre ulularından dört kişi depelendüğinden sonra ⁽²⁾ çok kişiyi esîr itdi. El-hâşıl bu biñ kişiden dil çıkarmayup hep ⁽³⁾ esîr itdiler. Andan 'Anter Sinân'a 'itâblar idüp eyitdi: "Yâ mekkâr, ⁽⁴⁾ yâ ğaddâr! Ben seni esîrlikden kurtardüğümüñ muķābelesi bu mıdı ki benüm ⁽⁵⁾ helākuma kaçd itdün? Benî Bedr bunun gibi ğadrları öcinden helāk ⁽⁶⁾ oldılar. Sen anlara öykündün, in-şâ'allâh anlara yitişesin, saña dağı yitişe." didi. ⁽⁷⁾ Andan Sinân eyitdi: "Yâ ibne'l 'amm! Bize kışşanuñ aşlın bilmedin {ğazab} itme. Ol ⁽⁸⁾ vakt ki siz mālıla, esbābıla Melik Hāriş katından gitdünüz, 'Arab harāmī⁽⁹⁾lerinden işitdüm ki biñ kişi der-bendi siz vermezden öñürdi almışlar. ⁽¹⁰⁾ Korkdum ki siz anlardan ğāfil olup der-bende giresiz, size biz bir mazarrat ⁽¹¹⁾ yitişdüreler. Melik Hāriş'e tanışup biñ kişi aldum ki gelem size haber ⁽¹²⁾ idem, ğāfil olmayasız ve der-bendden geçürmege size yardım idem. Siz ⁽¹³⁾ kaziyyeye vāķıf olmadın bize bunun gibi iş itdünüz, hele nice idelüm ⁽¹⁴⁾ bilmedin itdünüz ma'zürsüz." didi. 'Anter eyitdi: "Yalan söylersiz ⁽¹⁵⁾ yâ şeyhe'd-đalāle! Ne 'aceb mekkâr-ı ğaddâr kişimişsin? Bunun gibi söz⁽¹⁶⁾lerle beni aldayam şanursın, ammā ben sizi baş açık, yalın ayak deve sürer ⁽¹⁷⁾ gibi sürüp Benî 'Abs'e iletsem, Kays'ı, Melik Nu'mān'ı kardeşlerini eline ⁽¹⁸⁾ virsem gerek. Tā sizden Şām leşkerin üzerlerine getirüp itdüğünüz ⁽¹⁹⁾ işlerin intikāmın alalar, Benî Bedr'e ne itdilerse size dağı anı ideler." diyüp ⁽²⁰⁾ Sinân'ı kāmçıla birkaç urdı. Andan Şeybüb'a eyitdi: "Yüri, 'Urve'nün aşhābından ⁽²¹⁾ birkaç kişi al dağı bu karnānların hep kulaqların kes." Meysere eyitdi: ⁽²²⁾ "Yâ ata! 'Urve'nün aşhābı neye gerek, dirseñ ben yalunuz hep bunların kulaqların ⁽²³⁾ keseyin, belki hāyelerin dağı çıkarın." Andan hancerin çıkarup Şeybüb'ıla [71a] ⁽¹⁾ bu Fezâre esirlerinin hep kulağın kesdiler. Vakt(ī) ki fāriğ oldılar, dilediler ki ⁽²⁾ yayan bunları süreler. Sinân 'Anter'e yalvardı, eyitdi: "Yâ

ebe'l-fevāris! Dilerin avmümüz ⁽³⁾ ortasına bizi rüsvāyılıkla iletmeyesin. İşde ulaklarımız kesdün, intikāmısa ⁽⁴⁾ itdün. o bizi Şām'a gidelüm, baiyye-yi 'ömrümüz anda geçürelüm." 'Anter eyitdi: ⁽⁵⁾ Lā vallāh ben sizi ne Şām'a oyıvirürin, ne ayrı vilāyete oram. İltürem ⁽⁶⁾ size Benī 'Abs'ün 'ömrünüz olduca devesin güddürürin, odunun ⁽⁷⁾ kesdürürin. 'Arab içinde ayru size 'izzet omazın." Andan 'Urve'ye ⁽⁸⁾ buyurdi, Melik Hāriş'e bir kāıd yazdı. Benī Fezāre'nün kendüye itdügi adr⁽⁹⁾ların aber virdi ve Hālīme Hātun'a ve bākī Şām ulularına hep taiyyat ve ⁽¹⁰⁾ selām itdi. Andan airinde dilek itdi ki Benī Fezāre avmini Şām diyārından ⁽¹¹⁾ süre. Kāıdı der-āl bir işinün eline virdi, "Tīz Hāriş'e ilet, vir." didi. ⁽¹²⁾ **Rāvī eydür:** Düreyd 'Anter'ün tedbīrin āyet begendi ve eyitdi: ⁽¹³⁾ "Yā ebe'l-fevāris! Vallāh eyü tedbīr itdün; zīrā bu şūm tāyife Şām'dan ⁽¹⁴⁾ süricek, hībir yirde yirleri almaz. Hicāz'da tūrmazlar, 'Irāk'a varmazlar. ⁽¹⁵⁾ Zīrā Melik ays'ün daı Melik Nu'mān ardaşlarınıñ bunların üzerinde ⁽¹⁶⁾ kīnleri vardur, eyle şanki uluñ gibi olup saña muī olur, ⁽¹⁷⁾ belki Melik ays bunları Benī Bedr'i itdügi gibi ide." 'Anter eyitdi: ⁽¹⁸⁾ "Eger bunlar Melik ays elinden urtulurlarısa Rebī' ibni Ziyād öcinden ⁽¹⁹⁾ urtulsalar gerekdür. Ol Melik ays'dan dilek idüp bunları yine yirlerinde ⁽²⁰⁾ ibā' itse gerek. Tā ki benüm düşmānlugumda aña yardım ideler, baña ⁽²¹⁾ uzūr vermeyeler." Andan yola revān olup gitdiler. Gāh şi'irler oudılar, ⁽²²⁾ gāh hīkāyet idüp anuñıla eglendiler. 'Anter Şeybūb'dan 'Able'nün ⁽²³⁾ ālın şordı, "Benden soñra āl nice oldu?" didi. Şeybūb eyitdi: "Vallāhi yā aī! **[71b]** ⁽¹⁾ Senden soñra gözinün yaşı diñmedi, lezzetile yimek yiyüp uyu uyumadı. ⁽²⁾ Melik Nu'mān'ün 'avreti Mütēcerride civārında, Mukri'l-Vaş'ün 'avreti Müseyke'yile ⁽³⁾ 'Able'ye 'Alem-i Su'dā üzerinde ota urdum. Üü bile yas tōnların geyüp ⁽⁴⁾ gice ve gündüz alarlar, biribiri[yi]le müşā'are idüp merşiyye ouyışurlar." 'Anter'ün ⁽⁵⁾ bu sözleri-y-ile yüregine odlar düşdi, becid yortmaa başladı. Gice, ⁽⁶⁾ gündüz dimeyüp gitdiler, şuña degin ki vaanları-y-ıla kendüler arasında ⁽⁷⁾ bir günlük yol aldı. Andan

Şeybüb'a buyurdi: “Var Melik Qays'a bizüm geldüğümüz ⁽⁸⁾ i'lām eyle ve mā-cerālarumuz haber vir.” didi. Şeybüb daḥı yortdı, der-ḥāl ⁽⁹⁾ Melik Qays'a geldi. ‘Anter'üñ geldügin haber virdi ve vāḳi' olan ⁽¹⁰⁾ kışşaların haber virdi. Melik Qays ğāyet feraḥ oldı, şanki çıkmış canı ⁽¹¹⁾ gövdesine girdi. Andan münādīler viribiyüp Benī ‘Abs ṭāyifesine ‘Anter'üñ ⁽¹²⁾ geldügin muştuladı. Andan Melik Qays cemī'-i Benī ‘Abs ṭāyifesiyile atlandı. ⁽¹³⁾ Nu'mān'üñ qardaşları ve Heccār ibni ‘Āmir ve Hānī bin Mes'ūd'ıla bindiler, cümlesi ‘Anter'e ⁽¹⁴⁾ karşı çıkdı. Vakt(ī) ki ‘Anter yas ṭonları-y-ıla Nu'mān'üñ qardaşların ⁽¹⁵⁾ gördi, gözlerinin yaşı revān oldı. Melik Nu'mān begligin añup ⁽¹⁶⁾ kendüye itdügi iḥsānları fıkr idüp biraz zārılık itdi. Andan bu ⁽¹⁷⁾ kaşīdeyi añā merşiyeye itdi: **Şi'r.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[72a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** ‘Arab kavmi bu merşiyeyi işidüp Nu'mān'a acıları yeñilendi. ⁽¹⁶⁾ Her taraftan ğırīler ḳopdı. Zārılıklar eylediler. Feryāz u fiġān idüp ⁽¹⁷⁾ göz yaşları siller gibi aqdı. Bir zamāndan soñra ağlamakdan fāriġ oldılar. ⁽¹⁸⁾ Melik Qays ilerü yüridi. ‘Anter'i gözlerinden öpdı, ḳoca ḳoca görüşdi, ⁽¹⁹⁾ eyitdi: “Şükür ol Allāh'a ki seni bize gine şahīḥ-i sālīm göndürdi.” Andan ⁽²⁰⁾ Düreyd'e şenālar itdi, “Bizimiçün çok zaḥmetler çekdüñ.” diyüp ‘özür diledi. ⁽²¹⁾ Andan Nu'mān'üñ qardaşı Melik Esved eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Şeybüb'dan ⁽²²⁾ işitdük ki Sinān'ile Hışn'ı esīr idüp ḳulaḳların kesdüñ, bilence ⁽²³⁾ getürdüñ. İmdi sen bilürsin ki anlar Benī Ğassān'ı bizüm üzerümüze **[72b]** ⁽¹⁾ getürüp bizüm başumuza ne belālar getürdi. Bunca ādemümüz ḳırup bizi esīr itdiler. Eger ⁽²⁾ senüñile işbu Emīr Düreyd olmasa biz daḥı helāk olurduḳ. İmdi senden dilerin ki ⁽³⁾ anları baña viresin. Cemī'isinüñ boynın uram, yüregüme şifā' ḥāşıl ⁽⁴⁾ idem.” didi. ‘Anter eyitdi: “Yā mevlā! Biz senüñ ḳullaruñuz. Öz sen bizüm mevlā⁽⁵⁾ mızsın. Şām vilāyetinden senüñiçün sürdük, getürdük ḳulaḳların ⁽⁶⁾ kesdük,

sağalların yolduk. Baş açık, yalın ayak yürütdük. Az yimek ⁽⁷⁾ virdük, az uyutduk. Envā'-i ihānetler itdük. Üş birkaç günden harīmleri ve 'ayālleri ⁽⁸⁾ dağı gelür. Cemī'isi öñüñe hāzır olur, ne dilerseñ işle. Allāh Te'ālā ecelden ⁽⁹⁾ emān virürse Melik Nu'mān'ıñ dağı kanın Kisrī'den alıvirem, saña şifā' ⁽¹⁰⁾ haşıl idem." didi. Nu'mān'ıñ kardaşları eyitdi: "Yā hāmiyye-i 'Abs! Senüñ sa'ādetüñde ⁽¹¹⁾ in-şā'allāh eylece ola. Biz dağı 'Arab leşkerin cem' idelüm. Cehd ⁽¹²⁾ idelüm ki intikāmumuz Kisrī'den alavuz." 'Anter eyitdi: "Yā mevālī! Mādāmki ⁽¹³⁾ Hānī Bin Mes'ūd bizümiledür, biz ğayrı 'Arab'a muhtāc olmazuz, maşşūdumuza ⁽¹⁴⁾ irişürüz. Zīrā bunuñıla Benī Şeybān bile olıcağ, ben Kisrī leşkerine cevāb ⁽¹⁵⁾ virem." Hānī 'Anter'üñ bu sözün işidicek, 'Anter'e du'ā'lar, şenālar itdi. Andan ⁽¹⁶⁾ 'Anter buyurdi, Benī Fezāre üserāsın ihzār itdiler, biş şaf eylediler. Benī ⁽¹⁷⁾ 'Abs bahādurları kılıçlar yalıñ eyleyüp tolıya aldılar. Melik Kays Sinān'ıñ ⁽¹⁸⁾ üzerine vardı, eyitdi: "Yā şeyhe'd-đalāleti, yā ma'dine'l-cehāleti! Şağaluñ ağardı ⁽¹⁹⁾ dağı ğadruñ, mekruñ terk itmez misin? Benī Bedr'e olan işlerden ⁽²⁰⁾ 'ibret almaduñ mı?" diyüp birkaç kamaçı-y-ıla urdı. Kaşd eyledi ki boyun ⁽²¹⁾ ların ura. Rebī' men' itdi, eyitdi: "Yā melik! "Ta'cıl itme 'emmüñ oğlanlarına ⁽²²⁾ intikām itmekde, soñra peşīmān olursın. Anuñiçün ki sen şimdiki ⁽²³⁾ hālde Melik Kisrī gibi kişiye 'adū olup tıurursın. Şavāb budur ki [73a] ⁽¹⁾ bunlara and viresin. 'Arab uluları öñinde ki bir dağı saña ğadr iderlerse ⁽²⁾ kanları helāl ola. Ol vaqtin kimsenenüñ dilegin kabūl itmeyeyin. ⁽³⁾ Pes rāy budur ki şabr idesin Şām vilāyetinden bākī Benī Fezāre gelince. ⁽⁴⁾ Anlar gelicek, bunları kendüñe mu'īn-i naşır idüp Kisrī'yile uğraşasın. Ben ⁽⁵⁾ bu sözleri anları sevdüğümden söylemezsin; zīrā ğadrla senüñ kardaşuñ ⁽⁶⁾ öldürdükleri gibi benüm dağı öldürdiler. Ben anlara senden artuğ düşmānın. ⁽⁷⁾ Belki devletüñ maşlahatı[yi]çün söylerem." didi. Bunlar bu sözdeyiken gördiler ki ⁽⁸⁾ bir taraftan bir bölük 'avretler başları açık, yüzlerin yırtta yırtta ⁽⁹⁾ gelürler. Öñlerince Melik Nu'mān'ıñ 'avreti Mütecerride ve Melik Esved'üñ ⁽¹⁰⁾ 'avreti ki Hışn ibni Huzeyfe'nüñ 'ametesidür ve bākī Benī Fezāre

‘avretleri ki ⁽¹¹⁾ Benî ‘Abs'de ciftelenmişlerdi ve Müseyke ve ‘Able ve bâkî ‘Abs'ün ulu hatun ⁽¹²⁾larından. **Rāvī eydür:** Bu mā-cerāya sebep buyıdı ki vaqt(î) ki Hısn'ın ‘ametesı ⁽¹³⁾ işitdi ki biñ Benî Fezāre bahādurları-y-ıla ‘Anter Hısn'ı esîr itmiş. Getürdi ⁽¹⁴⁾ Kays'a tapşurdı. Melik Kays dañı kaşd itdi ki cemî'isinün boynın ura. ⁽¹⁵⁾ Melik Esved dañı aña muvāfaķat itdi. Bu haberleri işidicek, kórķdı ki kardaşı ⁽¹⁶⁾ oğlı Hısn'ı helāķ ideler. Tîz Mütecerride'ye haber viribdi. Bildürdi ki bu mezkûr-ı havātîni ⁽¹⁷⁾ cem' ide, varalar Melik Kays'dan dilek ideler. Mütecerride dañı “*Sem'an ve tã'aten.*” diyüp ⁽¹⁸⁾ didügi gibi cem' eyledi. Oldı ki ol hālile geldiler. Melik Kays, Melik Esved ⁽¹⁹⁾ bunları göricek, hayā' galebe itdi, tağıldılar evlerine gitdiler. ‘Anter'ün ⁽²⁰⁾ dañı ol arada ‘Able'ye gözi tuş oldı, bir halvet-i kenāra iletdi. Andan ⁽²¹⁾ bağrına başdı. Andan germ olup işbu ebyātı okıdı: **Şi'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[73b]** ⁽¹⁾ Andan eyitdi: “Yā ‘Able! Sen dañı ne eylük gördünüdi Benî Fezāre'den ki bu ‘avret⁽²⁾lerile müsā'ade idüp dilege bile geldün?” ‘Able eyitdi: “Vallāh yā ibne'l-⁽³⁾ amm! Kórķdum ki saña bir du‘ā' ideler, bir muşîbet dañı uğrayasın. Zîrā sen ğāyib ⁽⁴⁾ olaldan göz yaşı akıdurın. Furķatun cigerüm yakdı. Bir dañı bu ki Melik Esved'ün ⁽⁵⁾ ‘avretiyle Mütecerride baña eyitdi: “‘Anter'den dilek eyle ki Benî Fezāre üserāsın ⁽⁶⁾ āzād ide; zîrā senden ğayrının dilegin kabûl eylemez.” didiler. Ben dañı anlardan ⁽⁷⁾ utanup geldüm. İmdi senden dilek iderin ki beni anlarun katında kesr ⁽⁸⁾ düşürmeysin, dilegüm kabûl idesin.” didi. ‘Anter tebessüm idüp eyitdi: “Dilegün ⁽⁹⁾ kabûl itdüm āzād ideyin, belki esbābların dañı vireyin. Sen dañı üzeründen ⁽¹⁰⁾ yas tonların çıkarver, aşhābuñula eve git.” didi. Andan ‘emmüsi Mālik'e getürdügi ⁽¹¹⁾ mālı, esbābı ve tavarı teslîm itdi, “Sür, al eve ilet.” didi. Andan kendü oğlı ⁽¹²⁾ Meysere'yi ve kardaşı Māzin'i ve ‘Urve'yi aşhābı[yı]la aldı gine Düreyd katına vardı. ⁽¹³⁾ Düreyd'i bir laţîf mürgizārda kondurdı. Buyurdı, döşekler, kālîler ve envā'-i ⁽¹⁴⁾ aţ'imeler ve şāfî şarāblar ihzār itdiler. Andan Meysere'ye eyitdi: “Yā veledî! ⁽¹⁵⁾ Var Benî Fezāre'nün bağların çiz, esbābların vir. Bakî aşhābları ⁽¹⁶⁾ gelince gelsünler

Düreyd katında tursunlar. Andan sonra görevüz, ⁽¹⁷⁾ Kays ne buyurursa eyle idevüz.” Andan ‘Anter tırdı, evine gitdi. Geldi ⁽¹⁸⁾ anası[yı]la ve bākī Benī Kırād hatunları[yı]la buluşdı ve esenleşdi ve görüşdi. Andan ⁽¹⁹⁾ her birine tuhfeler, armağanlar virdi. Andan ‘Able'yile halvet oldu, ⁽²⁰⁾ bağrına başdı, öpdı, koccı. Andan ‘Able ‘Anter'üñ furkatinde çekdüğü ⁽²¹⁾ zahmetleri haber virüp bu ebyâtı okudı: **Şî'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[74a]** ⁽¹⁾ Andan eyitdi: “Yā ibne'l-‘amm! Senüñ ölüñ haberi gelicek, ‘Ammāre baña tama’ itdi, ⁽²⁾ anamdan istedi, eyitdi: “Gerekdür şimden girü ‘Able'yi baña viresin; ⁽³⁾ zīrā ‘Anter öldi, babası ve kardaşı öldi, kimsesi kalmadı. İmdi ⁽⁴⁾ baña gelsüñ, anı evvelkisinden yig kaçun {idüp} havādīs-i rūzigārdan şaklayın.” ⁽⁵⁾ Bu sözi işitdügümüz vaqt Benī Kırād içinde şanki mahşer kopdı, ⁽⁶⁾ zārılıklar, figānlar oldu.” ‘Anter eyitdi: “*Yā kurrete ‘aynī ve semerete fu’ādī* Üş göresin ⁽⁷⁾ ben Benī Ziyād'a ne işler idem?” Andan ol gice yatdılar. Şabāh olıcağ, ⁽⁸⁾ ‘Anter aşhābıyla bindi Düreyd'e gitdi. Bu taraftan Melik Kays ve Heccār ibni ⁽⁹⁾ ‘Amir ve Hānī bin Mes‘ūd bindiler, şahrāya çıkup bir araya cem’ oldılar. Melik ⁽¹⁰⁾ Nu‘mān'ıñ Melik Kisrī'den kanın almak bābında meşveret itdiler. Düreyd eyitdi: ⁽¹¹⁾ “Şavāb budur ki ‘Irāk'a cāsūs gönderevüz, göre Ayās ibni Kubeysa şınup ⁽¹²⁾ varduğdan sonra Kisrī'nüñ fikri nedür. Çeri cem’ idüp Benī Ğassān'a ⁽¹³⁾ giderse biz dağı varavuz Medāyin'i harāb idevüz. Eger bize gelürse ⁽¹⁴⁾ biz dağı kabāyil-i ‘Arab'a mektūblar gönderevüz, çeri cem’ idevüz, ⁽¹⁵⁾ eger ‘ād-i Semūd leşkerince leşkerleri dağı olursa uğraşavuz.” ⁽¹⁶⁾ Bunlar cemī’-i Düreyd'üñ sözini şavāb gördiler. ‘Anter eyitdi: “Yā sādāte⁽¹⁷⁾l-‘Arab!⁶⁰ Bu işi başarur benüm kardaşum Şeybüb'dan gayrı kimsene ⁽¹⁸⁾ yokdur.” Andan Şeybüb'ı kığırdı, eyitdi: “Yā aḥī! Var bize Kisrī aḥvālin ta’yīn ⁽¹⁹⁾ it, tiz yine gel.” didi. Şeybüb dağı “*Sem’an ve tā’aten.*” diyüp yarağın gördi, ⁽²⁰⁾ yola revān oldu. Andan Düreyd dağı Benī Fezāre'yile Kays'ıñ aralığın ıslāḥ ⁽²¹⁾ eyledi. Andan gice, gündüz şöhbete meşgūl oldu. Kays dāyim şöhbette Hışn'ı ⁽²²⁾

⁶⁰ sādāti'l- ‘Arab

atına alurdu, hatırın tesell iderdi. Bunlar bu halile obete meguliken ⁽²³⁾ n-gah bir gn eybb obet zerinde bunlara kageldi. Bunlar eybb' {grp} [74b] ⁽¹⁾ fera oldılar, avlinden ordılar. eybb eyitdi: “Y mevl! Kistr kad itmi ki ⁽²⁾ sizn zernze gele, anuin ki Ays' ınup varıca, m-cersn ⁽³⁾ teft itmi. Ays daı avlin ksa idp eyitmi: “Vallhi y melik! Eger ⁽⁴⁾ ‘Anter olmasa ol kvmi helk idp cem-i bild m'a mlik olsavuz ⁽⁵⁾ gerekidi”. dimi. Kistr daı nr u nra and imi ki bu def'a kendsi ⁽⁶⁾ gele, cem-i ‘Arab vilyetin harb ide, Mekke'yi yıka, cem-i m vilyetin ⁽⁷⁾ ala, btleri ıya, cem bte ve ha tapanları klıdan gere, znnrları kese, ⁽⁸⁾ nusları yıka, cem-i kenseleri ma'bede-i nr ide. Mekke'yi daı ma'bed-i ⁽⁹⁾ nrun ulusn eyleye, Mecs dinine takviyet idp cem-i yiryzini ⁽¹⁰⁾ mabs eyleye. Bu vech zerine cem-i bild- Horasn'a ve bild- Trk'e haber ⁽¹¹⁾ gndrmi. Ben Medyin'deyiken iki yz bi mdr ‘asker cem’ olmi ⁽¹²⁾ idi dirindden ayrı bu tarafda Ays cem’ itdğinden ayrı. El-hıl ⁽¹³⁾ lekerine hadd u har yok. İde {bu} niyyetile geliyorur. Siz daı bauuz yarağın ⁽¹⁴⁾ grn.” didi. **Rv eydr:** ‘Acem lekerini eybb ol kadar vaf itdi ki ⁽¹⁵⁾ ‘Anter kakıdı, eyitdi: “Yiter vaf eyle bu ‘Acem karnnların, eger yiryzinn ⁽¹⁶⁾ lekeri ile gelrlerse tağıdayın, etlerini kurt, ku rızı ⁽¹⁷⁾ ideyin.” Dreyd daı bir tarafdan ‘Anter didğ gibi didi. Andan Dreyd eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “H Seb bin Hrs'den haber aldu mı? Hn an kat yaralamı imi. Hl ⁽¹⁹⁾ ne olmi?” didi. eybb eyitdi: “Grdm, yaras ey olmi, boyn boğ boynına ⁽²⁰⁾ bezer. Melik Kistr'nn katında yet marreb-i ‘alem-i sanca virp biraz ⁽²¹⁾ tyifeye ba dikmi. Kistr'yı bu tarafa tahrk iden olımi, Kistr'nn katında ⁽²²⁾ boynına almı ki ‘Anter'i ve Hn'yı ldrdkden onra cem ‘Arab ⁽²³⁾ pehlevnların helk ide, kend yiryzinde vahd  ferd kala.” didi. Dreyd [75a] ⁽¹⁾ kakyup eyitdi: “*La ‘anllhu velivlideyhi*, vallh eger bir daı elme girrse tutayın, ⁽²⁾ an ‘azblar ideyin ki h kimsene grmi olmaya. Andan demre urayın, ⁽³⁾ t lince karmayın.” Andan ‘Anter eyitdi:

“*La’anā’llāhu beṭnān ḥamelehü*, ne ‘aceb ⁽⁴⁾ mekkār u ġaddār kişiyimiş. Vallāh eger bir daḥı elüme girürse meydānda ⁽⁵⁾ anı ḥor u ḥaḳīr idüp esīr ideyin, şaḥn, şaḥalın yoluyup ḳulaḳların ⁽⁶⁾ keseyin.” Melik Esved eyitdi: “Yā vücuhe'l-‘urbān! Sebī’ ibni Hārīs sözün ⁽⁷⁾ ḳoñ, şu üzerüñüze gelen ‘askerüñ tedārükin idüñ.” Ḳays eyitdi: “Yā melik! ⁽⁸⁾ Tedārük budur ki ‘Arab ḳabīlelerine mektūblar göndürevüz, leşker ⁽⁹⁾ cem’ idevüz, elümüzden geldükçe çalışavuz.” Düreyd eyitdi: “Yā melik! ⁽¹⁰⁾ Bu Şeybüb vaşf itdügi leşkere ‘Arab ḳabīlelerinden sen cem’ ⁽¹¹⁾ idecegüñ çeri-y-ile muḳābele mümkün degüldür. Zīrā biz ne deñlü leşker cem’ ⁽¹²⁾ idevüz ki ‘Arab ḳabāyilinüñ ekşeri bizümile düşmān, aramızda ḳan vardur. ⁽¹³⁾ Şavāb budur ki cemī’ cemā’atile göçe{vüz}, Mekke’ye varavuz, ‘Abdu’l-Muṭṭalib’e ⁽¹⁴⁾ bu kışşayı i’lām idevüz, ḳabāyil-i ‘Arab’a mektūblar gönderüp ‘asker ⁽¹⁵⁾ cem’ ide. Anuñ sözine cemī’ ‘Arab itā’at idüp Mekke’yi ḥıfz itmege ⁽¹⁶⁾ geleler.” didi. Hānī bin Mes’ūd eyitdi: “Vallāh yā emīr! Şavāb söyledüñ, ⁽¹⁷⁾ şavāb tedbīr itdüñ.” Andan birkaç gün bunuñ üzerine oldılar. Benī Fezāre’nüñ ⁽¹⁸⁾ Şam’dan bākī ḳavmi gelince taḥammül itdiler. **Rāvī eydür:** Ol günlerde biş ⁽¹⁹⁾ kişiyile ‘Āmir ibni Ṭufeyl daḥı çıḳageldi, “‘Anter’e şükür sağ u selāmet ⁽²⁰⁾ geldüñ.” diyü tehniye itdi. ‘Anter daḥı buña istiḳbāl idüp ‘izzet eyledi. ⁽²¹⁾ Andan ḳondurup ta‘ām ve şarāb ihzār itdi. Düreyd bin Şimma’(y)ı ḳıḳırup ⁽²²⁾ şöḥbete meşḡül oldılar. Andan ‘Āmir ibni Ṭufeyl eyitdi: “Vallāh yā ebe'l-fevāris! ⁽²³⁾ Senüñ ṭutsaḳ olduḡuñ işidelden berü ḥuzūrıla uyḡu uyumadum, ṭadıla [75b] ⁽¹⁾ yimeḳ yimedüm. Varup seni ḳurtaracaḳ miḳdārı ādemüm yoḡıdı. Benī ‘Abs’de ⁽²⁾ başı ḳayısı olmışıdı. Gelüp anlardan yardım isteyemedüm. Seni ḥalāş ⁽³⁾ itmege varımaduḳum ol cihetden idi, ma’zūr ṭutasız.” didi. ‘Anter ⁽⁴⁾ daḥı buña du‘ālar idüp eyitdi: “Yā aḥī! Mādāmki Emīr Düreyd yir⁽⁵⁾ yüzinde diridür, benüm anuñ gibi ḥavādişden derdüm yoḡdur.” Andan ⁽⁶⁾ başladı, şimdiki kışşaların didi. Kisrā üzerlerine gelüp bunlar ⁽⁷⁾ Mekke’ye ḳaşd itdüklerin ḥaber virdi. ‘Āmir ibni Ṭufeyl, “Eyle olsa ⁽⁸⁾ ben daḥı varayın ḳavmümi göçürüp Mekke’ye ilteyin.” {didi}. Andan bu vech üzerine ⁽⁹⁾ üç

gün şöhet itdiler. Üç günden şöra 'Amir kabilesine gitdi ki ⁽¹⁰⁾ kavmini Mekke'ye getüre. **Rāwī eydür:** Ol eyyāmda Benī Fezāre'nün kavmi ⁽¹¹⁾ dahı Şām'a geldiler. Bunlaruñ geldügin işidicek, Sinān ve Hışn ⁽¹²⁾ ol biñ esīr olan kişiyile istikbāle çıkdılar. Melik Kays dahı ⁽¹³⁾ kardaşı Hāriş'ile ve Rebī' ibni Ziyād ve kardaşı 'Ammāre'yile karşı çıkdı. ⁽¹⁴⁾ Bu kavm birbiri-y-ile buluşdılar, görüşdiler. Andan Kays Düreyd'ün dilegi[yi]le ⁽¹⁵⁾ bunlara emān virdügin haber virdi{ler}. Bunlar şāz oldılar. **Rāwī eydür:** ⁽¹⁶⁾ Bunlaruñıla üç biñ Benī Ğassān çerisi dahı bile gelmişidi. Bunlaruñ geldüğine ⁽¹⁷⁾sebeb buyıdı ki vaqt(ī) ki 'Anter'ün kāğıdı, Melik Hāriş'e yitişdi. Benī ⁽¹⁸⁾ Fezāre'nün ğadirlerine muṭṭali' oldı, müteḥayyir oldı, eyitdi: “Vallāh memleket⁽¹⁹⁾den sürmek degül, bunlar dahı artuk cezāya müstaḥikk dururlar.” Andan ⁽²⁰⁾ buyurdı, Arz-ı Havrān re'īslerine ki bunları süreler, Şām vilāyetinden ⁽²¹⁾ çıkaralar ve çığırtıdı ki; “Üç günden şöra bunda Benī Fezāre'den kimesne ⁽²²⁾ bulursam kendüyi öldürürem ve oğlın ve kızın 'avretlerin esīr idüp ⁽²³⁾ şatdururın.” Andan bunları bir araya cem' idüp üç biñ kişi koşdı ki **[76a]** ⁽¹⁾ ilteler, 'Anter'e bir eksüksüz tapşuralar. Andan 'Anter'e pāzişāhlar tuḥfeleri gibi ⁽²⁾ tuḥfeler ihzār itdi. Bu üç biñ kişiyile bile göndürdi ve ışmarladı ki; ⁽³⁾ “‘Anter'e benden selām itdü{gü}ñüzden şöra eyidüñ ki eger Kisrā'dan ⁽⁴⁾ ihtiyātları varısa ben dahı leşker cem' idüp varayın, anlara yardım ⁽⁵⁾ ideyin.” Andan bu üç biñ kişi Benī Fezāre'nün yaraqların alup deve sürer ⁽⁶⁾ gibi sürdiler. Ol aralıkda çok mälları, tavarları zāyī' oldı. Benī ⁽⁷⁾ 'Abs bunlaruñ boyunların uracağa cezm itdiler. Yolda dürlü dürlü belālar ⁽⁸⁾ çeküp olıdı ki Benī 'Abs'e geldiler. Sinān'ıla Hışn kavmin göricek, ⁽⁹⁾ ilerü yüridi, ḥāllerin şordılar. Bunlar dahı ağlaşdılar, zaḥmetlerin haber ⁽¹⁰⁾ virdiler. Sinān dahı bunlara eyitdi: “Yā beni'l-a'mām! Ol ğadirler ki biz 'Anter'ün ⁽¹¹⁾ ḥaqqında itdük, anuñ muḳābelesinde bu kadar nesne bize azdur.” didi. Andan ⁽¹²⁾ Sinān eyitdi: “Düreyd'ile Rebī' olmasa Benī 'Abs bizi kılıçdan geçürürlerdi. ⁽¹³⁾ Hele anlar dilek itdiler, Melik Kays bize emān virdi.” didi. Andan her biri ⁽¹⁴⁾ ehl ü 'ayālin alup bir

yire k ndılar. ‘Anter dağı Melik H aris’  n  demi gelüp ⁽¹⁵⁾ kendüye armağan get rd klerin işidicek, Düreyd’ile bindi, ⁽¹⁶⁾ Ben   ass n  erisin  ar uladı. Kendünün evi  atında k ndurup  ar b⁽¹⁷⁾lar, yimekler i   r itdi.    gün bunlara k n kl k eyledi. Bu gelen armağanı ⁽¹⁸⁾ Ben  ‘Abs   yifesine hep  le dirdi. ‘Amm re ‘Anter’e bunun gibi hediyeler ⁽¹⁹⁾ gelüp kendüye ve  arda ına da g nd rd ğin göricek, taşasından ⁽²⁰⁾ yüreği yarılıyazdı, eyitdi: “Bu  ara y zli şimdi  ol mertebeye yitişdi ki ⁽²¹⁾ ulı begler,  or usından bu a armağan g nd r r oldu.” didi. ⁽²²⁾ **R v  eydür:** Vakt( ) ki  o bet tam m oldu, Ben   ass n eyitdiler: “Y  ebe’l-fev ris! Bizi egleme . Gidelüm, varalum Melik H aris’e  aber iltel m. Eger d   m nu a [76b] ⁽¹⁾ yardım istersen ol dağı ‘asker cem’ id p gelsün.” ‘Anter H aris’e bunda ⁽²⁾ du’  id p eyitdi: “Vall hi  imdi   yet yardımcımız vardır. Z r  i  m zde bir ⁽³⁾ kişi var ki bir ba ına yal n z Kisr ’n  n yitmiş bi   erisin  ımı dur.” H an  ⁽⁴⁾ ol   nde   z r idi. ‘Anter’  n sözin işidicek, ayağı üzerine  urub ⁽⁵⁾ ‘Anter’e du’ lar,  en lar eyledi. “Y  ebe’l-fev ris! Eger ben bah durl  dan göge ⁽⁶⁾ dağı  ı arsam senün  atu nda güneşden bir zerre, de izden bir  atreyiz.” didi. ⁽⁷⁾ Ben   ass n  alk  bu iki bah duru  birbirine in  f n ta’accüb itdiler. Andan ⁽⁸⁾ Düreyd Ben   ass n  alk na, “Y  Ben   ass n! Melik H aris’e varıcağ, bizden sel m, du’  ⁽⁹⁾ idüp eyidesiz ki ol bizüm mevl muzdur,  ol i   nlardan ötüri ki ⁽¹⁰⁾ bizüm    ib m z ‘Anter’  n çağında itdi. Biz ‘Acem   yifesin  ıyup Kisr ’n  n ⁽¹¹⁾ başın kesd kden  o ra ‘Ir   vil yetin, Yemen vil yetin a a tesl m ⁽¹²⁾ idevüz.   m’a   km itd ği gibi ol diy ra dağı   km ide.” Ben   ass n ⁽¹³⁾  alk  dağı Düreyd’e du’ lar itdiler. İki gün dağı  urdılar,    nci gün ‘Anter bunlara ⁽¹⁴⁾ nef s  il’atlar geyürdi, ya  ı ‘Arab  at, yidekler virdi. Melik H aris’e ⁽¹⁵⁾ dağı ‘ağır develerinden biraz deve virdi. Bunlar ‘Anter’e du’  ide ide {  m’a} ⁽¹⁶⁾ rev n oldılar. Andan Melik  ays dağı Ben  Fez re’ye atların, silahların ⁽¹⁷⁾ virdi. Va’de eyledi ki cem ’-i z yi’ olan m lların  deye. Andan ⁽¹⁸⁾ cem ’-i kavmi cem’ olup Mekke’ye müteveccih oldılar. Düreyd dağı bi  kişi ⁽¹⁹⁾ göndürdi ki  ab lelerine vara,

kendüye tâbi' olan t̤âyife(y)i cemî'i ⁽²⁰⁾ göçüre, Mekke'ye getüre. Kendü göç öñine düşüp Mekke'den ⁽²¹⁾ yaña revân oldu. Bu kavm gide gide Mekke'ye yakın geldiler. Mekke ⁽²²⁾ halkı bunları görüp ta'accüb itdiler. 'Abdu'l-Muṭṭalib'e haber itdiler. 'Abdu'l-Muṭṭalib ⁽²³⁾ bindi, bunlara karşı çıkdı. Gördi ki Benî 'Abs kavmi Nu'mân'ın kardaşları[yı]la **[77a]** ⁽¹⁾ gelürler. Eyitdi: “Yâ vücûhe'l-'urbân! Hacc vakti olmadın ne hâdiṣe oldu ki ⁽²⁾ bunda geldüñüz?” Düreyd eyitdi: “Yâ sâde! Melik Kisrî Nu'mân'ı öldürdükden ⁽³⁾ şöñra kaçd itmiş ki gele Hicâz'ı harâb ide, Mekek'yi yıka. Biz daḥı ⁽⁴⁾ anı tıyup geldük ki 'Arab t̤âyifesine haber gönderesiz ki ⁽⁵⁾ bir araya cem' olup ol şüm leşkerile uğraş idevüz, tâ ki Beytü'l-Ḥarâm'a bir zarar getürmeyeler.” didi. 'Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Yâ ebe'n-naẓr! ⁽⁷⁾ Biz işitdük ki Kisrî Benî Ğassân üzerine leşker göndürmiş, Şâm ⁽⁸⁾ vilâyetinden anları çıkarmak istermiş. Şimdi noldı ki anı kodı, bize tama' ⁽⁹⁾ itdi?” Düreyd daḥı ol leşkeri 'Anter şıduḡın ve 'Anter'ün Şâm vilâyetinde ⁽¹⁰⁾ başına gelen ser-güzeştlerin bir bir 'Abdu'l-Muṭṭalib'e hikâyet itdi. ⁽¹¹⁾ Andan eyitdi: “Yâ sâde! Bu şınḡun vâkı' olıcak, vüzerâsı cem' olup eyitmişler: ⁽¹²⁾ “Yâ melik! Sen kendüñ mübâşeret idüp varup ol 'Anter diyen mel'ünü ⁽¹³⁾ öldürüp Hicâz'ı harâb idüp Mekke'yi yıkmayacak olursañ devlet-i ⁽¹⁴⁾ Kisrî'ye hâlel gelür.” dimişler. Ol daḥı bu kaçda leşker cem' idüp ⁽¹⁵⁾ geliyorur.” didi. 'Abdu'l-Muṭṭalib bu sözleri işidicek, Naḥve-i Hâşimî'ye galebe ⁽¹⁶⁾ idüp eyitdi: “*Ve ḥaḡḡı Beytü'l-Ḥarâm ve Zemzemi ve'l-Maḡām*, eger Kisrî bu kaçdı ⁽¹⁷⁾ itdi-y-ise ⁶¹ eyvânı harâb, memleketi yebâb olup kendü 'askeri[yi]le ḡurd, ⁽¹⁸⁾ ḡuş rızḡı olsa gerek. Üş cemî'-i ḡabâyil-i 'Arab'ı cem' ideyin, cemî'-i 'askerin ⁽¹⁹⁾ ḡılıçdan geçüreysin.” didi. Cemî'-i beglere destür virüp bir yire ḡondurdu. Benî ⁽²⁰⁾ 'Abs'ün daḥı Mekke'de bir meşḡur dereleri varıdı ki ḡadîmiden anı menzil ⁽²¹⁾ idinmişlerdi. Anda ḡondı. Andan Düreyd'e eyitdi: “Yâ emîr! Şabâḡ cemî'i ehl-i tedbîr ⁽²²⁾ begleri al, onda dârü'l-ḡazâyâ gel. Anda meşveret idüp cemî'-i 'Arab ⁽²³⁾ t̤âyifesine mektûb göndürelüm.” Düreyd

⁶¹ eline

dağı “*Sem’an ve t̄ā’aten.*” didi. Ol gice {yatdı}. [77b]⁽¹⁾ Şabāh olıcağ, Melik Nu’mān’uñ kardaşları, Melik Kays, Düreyd, ‘Anter, Hānī dağı⁽²⁾ sāyir ululardan kim varısa atlandılar, Mekke’ye vardılar, tavāf idüp⁽³⁾ şanemlere secde itdiler. **Rāvī eydür:** Ol vaktde ‘Arab t̄ayifesi⁽⁴⁾ şaneme secde itdüğü Allāh’dur diyü itmezlerdi, belki Allāh’a takarrüb içün⁽⁵⁾ iderlerdi. Nite ki Hāk Te’ālā buyurur, anlardan hikāyet idüben: “*Māna būdühüm*⁽⁶⁾ *illā liyuḡarribunā ilā’llāhi zülfe’l-āye.*” Andan döndilar ‘Abdu’l-Muṭṭalib’uñ maḡkemesine⁽⁷⁾ geldiler, selām virdiler. ‘Abdu’l-Muṭṭalib bunlara ‘izzet idüp urı⁽⁸⁾ t̄urdı, yir gösterdi, oturdılar. Andan meşveret idüp otuz kabīleye⁽⁹⁾ mektüb göndürdiler, haberi i’lām itdiler. **Rāvī eydür:**⁽¹⁰⁾ ‘Abdu’l-Muṭṭalib nāme(y)i işbu vechile yazdı ki; “*Bismi ilahi Zemzeme ve minā*⁽¹¹⁾ *müstehikḡı’l-ḡamdı ve’s-senā’ el-münezzi ‘ane’l-ebnā’ ellezī ce’ale’l-leyle sekenā*⁽¹²⁾ *ve’n-nehāru ḡareketün ve’nā ve teferrede bi’d-devāmi ve’l-beḡā ve ḡakeme ‘alā ‘ibādihi*⁽¹³⁾ *bi’n-na’īmı ve’s-ḡeḡā.* Bilüñ *yā fersāne Beyti’l-ḡarām ve ḡumātü’l-evḡāni ve’l-eḡnām*⁽¹⁴⁾ *ve ebṡālī Zemzeme ve’l-Maḡām ‘abede-i nār,* Melik Nu’mān’ı aldayup helāk itdüklerinden⁽¹⁵⁾ soñra kaşd itdiler ki bizüm āsarumuz ḡal’ ide{ler}, Mekke’yi yıḡalar,⁽¹⁶⁾ ma’bed-ḡāne ideler. İmdi sizden dilek iderin ki birbirüñüzile ḡıḡdı,⁽¹⁷⁾ ḡasedi, buḡzı terk idesiz. Bir elden cemī’üñüz ittifāk idüp Mekke’ye⁽¹⁸⁾ gelesiz. Beytül-ḡarām’a yardım idüp ‘Acem leşkerin şımaḡ ardınca⁽¹⁹⁾ olasız ve’s-selām.” **Rāvī eydür:** Defī bu mektüb kabāyil-i ‘Arab’a⁽²⁰⁾ müteferriḡ oldı. Evvel gelen Mekke’ye Düreyd’uñ kabīlesi oldı. Çok bahādūr⁽²¹⁾ ları-y-ıla geldiler. Cümlesinden biri ḡifāf ibni Nedye idi ve Diḡār ibni Revḡ idi ve⁽²²⁾ ‘Abbās ibni Mirdās idi. Andan soñra Benī ‘Āmir, Benī Kilāb, Benī Ġanī kabīleleri-y-ile⁽²³⁾ ‘Āmir ibni Ṭufeyl, Mulā’ibü’l-Esinne, Eḡuş bin Ca’fer geldi. Andan Benī Zübeyd kabīlesi[yi]le ‘Amr ibni [78a]⁽¹⁾ Ma’dī Kereb geldi. Andan Benī Yerbū’ile ‘Utbe bin Şihāb geldi. Andan t̄urmayup⁽²⁾ cemī’ kabāyilü döküldi geldi. **Rāvī eydür:** Vakt(ī) ki ‘Abdu’l-Muṭṭalib⁽³⁾ bu gelen t̄ayifeye naḡar itdi, feraḡ oldı. Der-ḡāl minbere ḡıḡdı, bir ḡuṡbe⁽⁴⁾ okıdı. Andan kürsisine ḡıḡdı, va’z eyitdi, Allāh’ı tevḡīd

itdi. Bunlara ⁽⁵⁾ haşr-ı neşr ahvālinden söyleyüp ğazā şevābların söyledi. Bunları cenge ⁽⁶⁾ kındurdu. Andan her iki t̄ayifenüñ ki birbiriyle buğzı varıdı, barışdurdu, görüşdürdi. ⁽⁷⁾ Andan sefer yarağın görüp yitmiş biñ kişi cem' oldı. Cemī'-i ehl ü 'ayāl ⁽⁸⁾ bir yire cem' olup anları hıfz itmege biraz ādem kōdı. Andan Düreyd bin Şimma'(y)⁶² ⁽⁹⁾ cemī-i leşkere baş dikdi. Çok rüzigār geçürüp ehl-i tedbīr olduğı-y-içün ⁽¹⁰⁾ andan bu yitmiş biñ kişinüñ Düreyd öñine düşüp 'Irāk'a müteveccih oldılar. ⁽¹¹⁾ Andan 'Anter dağı Benī 'Abs'üñ öñine düşüp gitdi. Yolda giderken ⁽¹²⁾ germ oldı, işbu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[78b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Andan germ olup Düreyd işbu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ Andan germ olup Hānī eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[79a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir] ⁽¹¹⁾ Andan Ma'dī Kereb eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[79b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[80a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir] ⁽³⁾ Andan Dişār ibni Revk eyitdi: **Şi'r.** ⁽⁴⁾ [Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁶⁾ Andan Hıfāf

⁶² Şamma

ibni Nedbe eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[80b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir] ⁽²⁾ **Rāvī eydür:** 'Anter bu dinilen kaşāyidi işidicek, germ oldu, ⁽³⁾ Nu'mān'ıñ öldüğün fikr itdi. Göñline bu geldi ki vara Kisrī'yi ⁽⁴⁾ depeleye, leşkerin tağıda İsfehān u Kirmān u Yezid-i Bedehşān'a dek ḥarāb ide. ⁽⁵⁾ Cemī' Ḥorāsān vilāyetine mālīk ola. Bu ḥālde 'Able daḥı ḥātırına düşegeldi. ⁽⁶⁾ Germ olup işbu kaşīde(y)i eyitdi, Ümmü'l-Ḳalāyid diyü ad ḳodı: **Şi'r.** ⁽⁷⁾ [Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[81a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[81b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[82a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāvī eydür:** 'Anter'den 'Arab ṭāyifesi bu kaşīde(y)i işidicek, hep du'ā ⁽¹⁶⁾ idüp eyitdiler: "Ḥaḳ Te'ālā feşāhatı-y-ıla şecā'atin sende cem' idüp ḥatm ⁽¹⁷⁾ itmiş. Ḥaḳ Te'ālā seni var itsün, düşmānuñ üzerine muẓaffer itsün." didiler. ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Bunlaruñ ḥālī bu. Bu ṭarafda Melīk Kisrī daḥı üç yüz biñ ⁽¹⁹⁾ ādem cengiçün, üç yüz biñ daḥı esbāb götürmeki-y-içün ādem cem' itdi. ⁽²⁰⁾ Yirinde oğlı Ardeşīr'i ḳodı, ışmarladı ki ra'ıyyetine 'adl u dād ide. Andan ⁽²¹⁾ yola revān oldu, göç ber-güç Arz-ı Necf'e ve şehr-i Ḥīre'ye geldi. Ayās ⁽²²⁾ ibni Ḳubeyşa daḥı 'Arab'dan yigirmi biñ er

cem' idüp tırurdu. Binüp ⁽²³⁾ Kisrī'ye istiḳbāl itdi. Kisrī dahı kındı. **Rāvī eydür:** Ol günde Ayās'ıñ **[82b]** ⁽¹⁾ ⁶³ cāsūsı {geldi}. Yitmiş biñ 'Arab'ile 'Abdu'l-Muṭṭalib, cemī' Arāb'ıñ ehl ü ⁽²⁾ 'ayālin Mekke'de koyup üzerlerine muḥāfazayıçün biraz ādem koyup; "İşde geli⁽³⁾yorur." didi. Ayās bu sözi işidicek, Kisrī'ye vardı. Bu ḥaberi i'lām itdi. ⁽⁴⁾ Kisrī eyitdi: "Ben yiryüzinüñ pāzişāhı olam dahı yitmiş biñ kişi-y-içün ⁽⁵⁾ nāmūsum yire depem, kendüm {gelem}. Vallāh ben bunları baña berāber belki benüm ez'āfumca ⁽⁶⁾ ādem şanup geldüm. Bildüm ki bunlar bu kadar ādemdür. ⁶⁴ ⁽⁷⁾ Biraz leşker göndürdüm, cemī'isini kılıçdan geçürürlerdi." didi. ⁽⁸⁾ Büzürcmihr eyitdi: "Yā melik! Bunları ḥaḳīr görme. Zıḳār'da üç biñ ⁽⁹⁾ kişiyile yitmiş biñ kişimüzi şıdılar." Kisrī eyitdi: "Bahādurluḳıla mı şıdılar?" ⁽¹⁰⁾ ⁶⁵ "Ol Muḥammed adlu kişinüñ adın añmak berekātında şıdılar. Üş ⁽¹¹⁾ şimdi görsen ki ben āsārların ḳal' idüp Beytü'l-Ḥarām didikleri evi ⁽¹²⁾ nice yıḳarın." Büzürcmihr eyitdi: "Çünki anuñ gibi ḳaşduñ var. Elli biñ ⁽¹³⁾ kişi göndür, varsunlar Mekke'de ḥarīmlerin ursunlar, ehl ü 'ayāllerin ⁽¹⁴⁾ esīr itsünler. Gelüp anlar dahı bizi 'Arab'ile cengde görürlerse ardlarından ⁽¹⁵⁾ ḥamle itsünler. 'Arab ṭayifesi 'avretlerinüñ, kızlarınuñ avāzların ⁽¹⁶⁾ işidicek, billeri ḳurur, za'if olur, ceng idemezler. Şırsın, hep kılıçdan ⁽¹⁷⁾ geçürürsün ve illā böyle itmezseñ bunda uğraşursañ şınıcaḳ, ḳaçarlar Mekke'de ⁽¹⁸⁾ ḥarīmleri ḳatına varurlar. Ardlarınca varıcaḳ, ḥarīmleri üzerinde şanemleri ⁽¹⁹⁾ öñinde ceng iderler. Maḡlūb olıcaḳ, ṭaḡılurlar. Her biri bir beriyyeye ⁽²⁰⁾ giderler, ṭaḡ başına şıḡınurlar. Otsuz, şuşuz beriyyelerdür. Biz ağır ⁽²¹⁾ leşkerile ardlarınca varımazuz. İş müşkil olur, maḳşūd ḥāşıl olmaz." ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Melik Kisrī Büzürcmihr'üñ re'yini şavāb gördi. ⁽²³⁾ Ayās'a eyitdi: "Senden ḡayrı başarur kişi yokdur. 'Acem beglerinden birin **[83a]** ⁽¹⁾ ⁶⁶ {al}. Benī Ṭay'yı uydur. Tīz var {bu işi bitür." didi. Ayās eyitdi: "Yā melik! Ben varıcaḳ, ḳorḳarın 'Arab ṭayifesi evşānı ve eşnāmı görüp} muḳatele

⁶³ Ol günde Ayās'ıñ

⁶⁴ Biraz leşker göndürdüm

⁶⁵ eyitdi

⁶⁶ birin

eylemeyeler. İmdi bu işi 'Acem'den gayrı kimsene ⁽²⁾ bitürmez. Zîrâ onlar şaneme hürmet itmezler.” didi. Zül-humâr anda hâzır idi. ⁽³⁾ Bu sözi işidicek eyitdi: “Allâh hakkı-y-içün benüm 'Anter'ile ve Hânî bin Mes'ûd'ıla uğraşmak ⁽⁴⁾ maşşûdum olmasa ben varardum, bu işi bitürürdüm. Görürdünüz ki Beytül'-⁽⁵⁾Harâm'a neylerdüm. Zîrâ ben taşâ, ağaca tıpmakdan vazgeldüm. Huşûşâ ⁽⁶⁾ şol günden berü ki Hübel-i a'lâ baña düşümde “'Anter'i öldürürsin.” diyi yalan ⁽⁷⁾ söyledi ve Mekke'ye varmağa bir mühimm dahı budur ki Düreyd'ün kıızı, 'avretüm ⁽⁸⁾ andadur, şevkum gâlib olmışdur. Eger 'Anter'ile uğraşmak olmasa elbette ben ⁽⁹⁾ giderdüm.” didi. Kisrî vaqt(î) ki bunuñ 'avretin añduğın işitdi, ⁽¹⁰⁾ Zül-humâr'ın gâdrin bilürdi, gönlinde eyitdi: “Bu mel'ûnuñ 'avretine ⁽¹¹⁾ şevki ziyâde olduğı-y-içün bize bir nâzûklük geçürdebilür. İmdi vech budur ki ⁽¹²⁾ bunu ne idersem idem, vara cehâletile Mekke'ye bir iş ide. Anda olan t̄âyifeyi ⁽¹³⁾ esîr ide, getüre.” Vaqt(î) ki Kisrî'nün bu hâtırından geçdi, eyitdi: “Yâ Zül-humâr! ⁽¹⁴⁾ Şavâb budur ki bu maşlahatı bitüresin. Zîrâ sen Hicâz'ın yolların ⁽¹⁵⁾ bilürsin. Biz çok çeriyüz yab yab giderüz. Belki biz uğraşmadın ⁽¹⁶⁾ yine işün bitürüp gelürsin. Ol vaqt 'Anter'e ne idebilürseñ ⁽¹⁷⁾ idesin. Belki bu nâm 'Anter'i depelemekden dahı artuğdur ki Zül-humâr Mekke'yi ⁽¹⁸⁾ yıkdı diyi kıyâmete degin söylenür.” didi. El-hâşıl sözi[yi]le şol kadar Zül-humâr'ı ⁽¹⁹⁾ kıındurdi ki Zül-humâr dahı razî oldı. Andan buña 'Acem leşkerinden otuz ⁽²⁰⁾ biñ kişi koşdılar. 'Acem beglerinden bir baş koşdılar. ⁶⁷ ⁽²¹⁾ Şabâh olıcağ, Zül-humâr bu leşkeri aldı, yola girdi. ⁽²²⁾ Bilmedi ki azâba, belâya gitdi. Melik Kisrî üç günden soñra 'alemlerin ⁽²³⁾ çözip Hicâz tarafına müteveccih oldı, livâ-yı a'zamin ardınca götürdiler. Şöyle ki [83b] ⁽¹⁾ ⁶⁸ cevâhiri şu'a'ından güneşün nuri mahv oldı. Ol taraftan ⁽²⁾ dahı 'Arab leşkeri yüridi, tırmayup şol kadar gitdiler ki iki qaravul birbirine ⁽³⁾ buluşdı. 'Arab tarafında qaravulluğa çıkan biñ kişiyile 'Anter, 'Acem tarafından ⁽⁴⁾ yigirmi biñ kişiyile Küstâsib adlu İsfahân'dan bir pehlevânıdı. Götürî Horâsân ⁽⁵⁾ vilâyeti

⁶⁷ 'Acem leşkerinden bir baş koşdılar.

⁶⁸ Şöyle ki

h m yetinde emn   em ndaydı. Ol gün yigirmi bi  Deylem leşkeri-y-ile ⁽⁶⁾  aravullu a  ı dı idi. Vakt( ) kim ‘Arab leşkerin {gördi}, azlığına  ama’ idüp  amle ⁽⁷⁾ itdiler. Biraz ceng oldu. ‘Anter ‘Acem'den  ayl   dem düşürdi. A  am yakın ⁽⁸⁾ birbirinden t z ayrıldı. Ma   d  a ıl idemediler. Andan iki leşker ⁽⁹⁾  ondı. Her biri  ab   olunca ceng itmege iverlerdi.  ab   olıcağ, ‘Arab ⁽¹⁰⁾ leşkeri ceng yarağın görüp and içdiler ki Kisr 'n   leşkerin ⁽¹¹⁾  ımayınca  lmeyeler. Bu  arafda Kisr 'n   çavuşları leşker içinde çağırdılar ki; ⁽¹²⁾ “Bugün her kişide ya es r, ya ba , ya ‘al met-i k t ldan bir nesne z hir olmaya, ⁽¹³⁾ Melik Kisr  ‘alefesin kesüp memleketden  ovar.” ‘Acem leşkeri bunu ⁽¹⁴⁾ işidicek, eyitdiler: “Ve  a   'n-n r  ve 'n-n r, bugün ‘Arab'       r n yiryüzinden ⁽¹⁵⁾ g t rel m.” **R v  eydür:** İki  arafdan iki leşker bindi. Melik Kisr  liv -y  ⁽¹⁶⁾ a‘zamıla  av    n cem’ idüp bir yüce depeye  ı dı. Bu  arafda Düreyd dağı ⁽¹⁷⁾ ‘Anter'i oğlı Meysere'yile meymeneye  od  ve H n  bin Mes‘ d'  meyserede  od  ve b    ⁽¹⁸⁾ leşkeri iki ıarafa ta   m itdi. İki  arafdan ceng ayağa bindi. Bir  arafa ‘Anter ⁽¹⁹⁾ h c m itdi, bir  arafa H n   amle itdi. ‘Acem pehlev nları dağı ol ıarafdan  amle ⁽²⁰⁾ itdi. Tozlar gökyüzünü bulut gibi  utup kılıçlar yıldırm  gibi berü urdı, ⁽²¹⁾ s   ler gövdelerde      lar gibi işledi, o lar yağmur gibi yağdı, başlar ⁽²²⁾  olular gibi döküldü,  anlar sil olup a dı. Her  arafdan ecel ⁽²³⁾ yilleri esdi, gövdeler  az n yaprağı gibi döküldü. Er yigitler   na‘raları gökler gibi **[84a]** ⁽¹⁾ gürledi. Yirlere zelzele düşüp gökler  arekete geldi. G ne   n  avfından be zi ⁽²⁾  ararup ditremeye düşdi. Ol gün aşama dek bu vechile ceng oldu. ⁽³⁾ A  am olıcağ, iki leşker  ar r-   ına gitdi. **R v  eydür:** Ol gice All  '   ⁽⁴⁾ hikmeti[yi]le Muhammed'   mu‘cizesi-y-ile bir yil  ı dı. Cem ‘  adırları p re p re ve  avarları  ar a an idüp ⁽⁵⁾ çağrılara per kende itdi. Gök gürledi,      lar eyledi. Bir yağmur yağdı ki hiçbir ⁽⁶⁾ zam nda g r lm   degül idi. İrteye değin bunlara {bir} mu  bet yitişdi ki şanasın ⁽⁷⁾  iy met  opd , kardaş  arda a meded yit    rmedi. Her  arafdan ‘a  m  rm klar ⁽⁸⁾ gibi siller

geldi. İki leşkerüñ ekşeri ⁶⁹ esbābı zāyi' oldı. ⁽⁹⁾ **Rāvī eydür:** Bu nesne Muhammed'ün mu'cizesiyidi. Zīrā Zū'l-ḥumār kaşd itmişidi ki ⁽¹⁰⁾ Mekke'yi yıka. Ol gice bu ḥādişeyile aña bir muşibet yitişdi. İn-şā'allāh ⁽¹¹⁾ yirinde beyān idevüz. Aşma'ī eydür: Şabāḥ olıcaḳ, bu zulumāt bunlaruñ üzerinden götrüldi. ⁽¹²⁾ Düreyd eyitdi: “Yā vucūhe'l-'urbān! Bu muşibet bize, “Allāh'ı añmayup elbette ‘Acem leşkerin ⁽¹³⁾ başalum.” diyü and içdügümüzdeñdür.” ⁷⁰ Hāzır olanlar daḫı Düreyd'i “Girçeksin.” ⁽¹⁴⁾ diyü taşdıḳ idüp Allāh'a tazarru' itdiler ki düşmenleri üzerine gālib olalar. ⁽¹⁵⁾ Bu tarafda Kisrī daḫı āteş-gedelerine nezirler itdi ki düşmenlerine gālib ola. ⁽¹⁶⁾ **Rāvī eydür:** Ol gün şudan iki leşker yirinden kımıldaymadı. Taḥammül itdiler ⁽¹⁷⁾ yir, suyu şorınca. Aşma'ī eydür: Ol günlerde Deylem ḥalkından bir kişi Melik Kisrī'ye ⁽¹⁸⁾ geldi, eyitdi: “Beşāret olsun yā melik ki Zū'l-ḥumār, ‘Arab ulularınuñ ‘avret⁽¹⁹⁾lerinden ḥācibün Şarḥān ile seksan ‘avret göndürdi.” Kisrī eyitdi: “Veyḥake ⁽²⁰⁾ yā Deylemī! Zū'l-ḥumār ancaḳ şunu mı itdi? Cemī'-i ‘Arab ṭāyifesinüñ ḥarīmin gāret idüp ⁽²¹⁾ Mekke'yi yıkmadı mı?” Deylemī eyitdi: “Yā melik! Bundan ki gitdük gice, gündüz ⁽²²⁾ dimeyüp yortduḳ, öyle vaḳti idi ki Mekke'ye varduḳ. Gördük cemī'-i ‘avretler ⁽²³⁾ taḡılup fāriḡu'l-bāl otururlar. Bunlaruñ üzerine hücum itdük. Seksan miḳdārı [84b] ⁽¹⁾ be-nām kişilerüñ ‘avretlerin tutduḳ. Anları beklemege ḳoduḳları bahādur{lar} tıyup ⁽²⁾ geldi. Ceng itdiler. Başduḳ, şıduḳ. Zū'l-ḥumār eyitdi: “Melik Kisrī, şimdi bize intizārdur. ⁽³⁾ Varuñ bu ‘avretleri melike iledüñ, nice bilürse eyle itsün.” diyüp ḥācibiñ ⁽⁴⁾ Şarḥān'ı göndürdi, “Ben Mekke'yi yıḳayın, bunda kim varısa esīr idüp mālların ⁽⁵⁾ gāret ideyin, melik ḥizmetine iledeyin.” didi. Bize bir yol bilür ḳulavuz ḳoşdı. Medāyin'e ⁽⁶⁾ ‘azm idüp gide tıururdu. Bu arada sizi gördi, ḳondı. Beni göndürdi ⁽⁷⁾ ki gelem size beşāret idem.” didi. Melik Kisrī eyitdi: “Var Şarḥān'a di, ol ‘avret⁽⁸⁾leri alsun gelsün, ammā ‘Arab ṭāyifesine yaḳın uğratsun ki ‘avretlerinüñ ⁽⁹⁾ āvāzın işidüp biraz yürekleri za'if ola. Zīrā evvel cengde ben anlarda ⁽¹⁰⁾ ‘acāyib

⁶⁹ zāyi'

⁷⁰ Düreyd

yürek gördüm.” didi. Deylemî dahı der-ḥāl Şarḥān'a vardı. Melik Kisrî'nün ⁽¹¹⁾ sözün haber virdi. Şarḥān dahı bu 'avretleri miḥaffelere urup 'Arab ⁽¹²⁾ çadırlarına yakın yirden geçürdi. Bunlar erlerini göricek, başların açup ⁽¹³⁾ yüzlerin yırtup na'ralar urdılar. 'Arab ṭâyifesi bunları göricek, ⁽¹⁴⁾ kendülerden gitdiler: “*Vāherebāhu!*” 'Acem kelbleri biz gāfiliken ḥarīmümüz ⁽¹⁵⁾ gāret itmişler.” diyüp feryāzlar itdiler. Andan her biri ḡayrete gelüp ⁽¹⁶⁾ at arḡasına geldiler. Bir ṭarafdan 'Anter oḡlı Meysere ve ḡardaşı Māzin'ile ⁽¹⁷⁾ ve 'Urve ve aşḡābı-y-ıla bindi. Bir ṭarafdan Hānī bin Mes'ūd Benī Şeybān'ile bindi, Düreyd ⁽¹⁸⁾ bindi Benī Cüşem leşkeri[yi]le, 'Abbās ibni Mirdās'ile ve Dişār'ile, 'Amr bin Ma'dī Kereb ⁽¹⁹⁾ bindi Benī Zübeyd'ile, 'Utbe bin Şihāb bindi Benī Yerbū'ile, Heccār ibni 'Āmir bindi, ⁽²⁰⁾ 'Āmir ibni Ṭufeyl bindi. Bāḡī be-nām pehlevānlar hep ālet-i ḡarba müstaḡraḡ olup ⁽²¹⁾ ellerine Hindī, Mısrī kılıçlar, semherī süñüler, pulād-ı Çin'den gürzler ⁽²²⁾ alup 'Acem leşkerine ḡamle itdiler. Bu ṭarafdan 'Acem pehlevānları dahı Derbendī ⁽²³⁾ cevşenler geyüp Kisrevī ışıklar urunup Çinī pūlād demüre müstaḡraḡ olup [85a] ⁽¹⁾ bunları ḡarşuladı. Muḡkem ceng eylediler. 'Anter her ṭarafa ki ḡamle iderdi. Süriye girmiş ḡurt ⁽²⁾ ḡibi öñinden ṭaḡıurlardı. **Rāvī eydür:** Ol gün ḡāyet ceng ⁽³⁾ itdüklerinden aḡşama dek taḡammül idemedi{ler}. Aḡşam olmadın iki leşker ⁽⁴⁾ birbirinden ayrıldı. 'Acem leşkerinden ol gün altmış biñden artuḡ ādemi ⁽⁵⁾ ⁷¹ helāk oldu. Eger oḡ atar yayası olmasa 'Arab 'Acem'e ḡālib olup ⁽⁶⁾ Melik Kisrî'yi depelerlerdi. Lāḡin 'Acem ṭâyifesi 'Arab'ıñ oḡı[yi]la ḡayli ādemin ⁷² ⁽⁷⁾ helāk itdi. İlerü varmaḡa mecāl ḡomadı. 'Anter'i dahı yigirmi yirde ⁽⁸⁾ oḡıla urdılar. Ba'zısın geḡüp cebesinden yara eyledi. Üç atın öldürdiler. ⁽⁹⁾ Şeybūb ḡarşu atın helāk itdüklerince bir at dahı getürürdi. Oḡlı ⁽¹⁰⁾ Meysere'nün dahı ol gün bir ḡözi gitdi. 'Urve'nün aşḡābından ḡayli ⁽¹¹⁾ ādem öldi. İki leşker ḡarār-ḡāhına vardı. Ol gice rāḡat oldu. Şaḡ⁽¹²⁾ları mecrūḡlarına tīmār idüp yaraların şardılar. 'Arab leşkerinden ⁽¹³⁾ Kisrî'nün ḡöñline dehşet düşdi, ḡayrete

⁷¹helāk

⁷²helāk

vardı, vüzerāsına eyitdi: ⁽¹⁴⁾ “Bu esīrlerüñ geldüğü bize hayr olmadı. Zīrā ‘avretlerini esīr göricek, ⁽¹⁵⁾ cānlarını oda atdılar. Ölmedin derdleri olmadı, ecel fikirlerine gelmedi. Şavāb budur ki ⁽¹⁶⁾ bu esīrleri göndürevüz. Varalar Ardeşīr'e tapşuralar, diyeler ki; “Anda mücma’ ⁽¹⁷⁾ olmuş çeri varısa bize yardıma göndüre.” Zīrā ben bu ‘Arab'da bugün ‘acāyib ⁽¹⁸⁾ işler gördüm. Eger bunlaruñıla birkaç def’a dağı bir aradan hamle idüp ⁽¹⁹⁾ ceng idersevüz bizi şırlar, ‘āleme rüsvā iderler. Şavāb tedbīr budur ki ⁽²⁰⁾ bunları mübārezeye da’vet idüp bir bir uğraşavuz Zū'l-ḥumār Mekke'den gelüp ⁽²¹⁾ Medāyin'dağı ‘askeri gelince.” didi. Andan ol esīr ‘avretleri oğlu Ardeşīr'e ⁽²²⁾ göndürdi, ısmarladı ki dağı leşker göndüre. Bu tarafda ‘Arab leşkeri ⁽³⁾ dağı Düreyd'üñ çadırına cem’ oldu. Ḥarīmi gāret olup ‘avretleri esīr [85b] ⁽¹⁾ olduklarına ağlaştılar. Düreyd eyitdi: “Yā vücuhe'l-‘Arab! Kisrī bunda ⁽²⁾ gelmezden öñdün biraz ādem göndürmiş idi, Mekke'ye ki vara, bizüm ⁽³⁾ ḥarīmümüz gāret ide. Bu işi itmedi illā Zū'l-ḥumār; zīrā eger ol ⁽⁴⁾ bunda olsa taḥammül itmezidi, elbette meydāna girürdi. İki kerre uğraş ⁽⁵⁾ oldu, hīç anı bunda görmedük.” diyüp ‘Acem esīrlerinden birin iḥzār ⁽⁶⁾ itdi, ḥaḳīḳat-i ḥālī şordı. Ol dağı Zū'l-ḥumār'ın Mekke'ye gitdüğün ⁽⁷⁾ haber virdi. Cemī’-i ‘Arab ṭāyifesi Zū'l-ḥumār'a la’net itdiler. Hānī eyitdi: ⁽⁸⁾ “Şavāb budur ki ben biñ kişiyle anuñ ardınca gidem. Eger ⁽⁹⁾ yolda buluşsam uğraşam, depeleyüp yüregüm şovudam, ḥarīmümüz kurtaram. Eger ⁽¹⁰⁾ buluşmazısam Mekke'ye varam, Mekke ḥalḳına yardım idem.” Bunlar bu sözdeyiken ⁽¹¹⁾ ‘Abdu'l-Muṭṭalib'den bir ulaḳ gelüp içerü girdi, eyitdi: “Beşāret olsun ⁽¹²⁾ size ki maḳşūduñuza irişdüñüz, ḥaşmuñuz helāk oldu. Ḥaḳ Te’ālā ḳudretin ⁽¹³⁾ iḥhār idüp Fürs'üñ üzerine belā indürdi. Sebī’ ibni Ḥāris ki {laḳabı} Zū'l-ḥumār'dur, ⁽¹⁴⁾ şimdiki ḥalde ‘Abdu'l-Muṭṭalib ḳatında esīrdür, bilesince olan ‘Acem leşkerinden ⁽¹⁵⁾ bir ādem ḳalmadı, hep ṭağıldı.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā veche'l-‘Arab! ⁽¹⁶⁾ Ḳaḳıyyenüñ aşlın bize ḥaber vir. Bunlara ne sebeb oldu ki ṭağıldı?” ⁽¹⁷⁾ Ol ‘Arab eyitdi: “Yā emīr! Mekke'de bir ‘aceb ḥādiṣe oldu, işidenler ⁽¹⁸⁾ müteḥayyir ḳalır ve ol zāhir

olıcak nebīnün 'alāmetlerinden bir 'alāmet zāhir ⁽¹⁹⁾ oldu. Zīrā Sebī' Mekke'ye öyle vaktinde geldi. İttifāk ekābir 'avret⁽²⁰⁾leri Mekke'nün eṭrāfına, şu kenārlarına seyre çıkmışlardı. Bunlar bu 'avret⁽²¹⁾leri göricek, üzerlerine ḥamle itdiler. Kullara kılıç koydılar. Ol 'avretlerden ⁽²²⁾ yitmiş, seksan 'avret tūtdılar, mālдан ve deveden buldukların aldılar. Bu 'avret⁽²³⁾lerden kurtulan feryāz idüp ḥareme düşdiler. Ol alınan 'avretlerün **[86a]** ⁽¹⁾ cümlesinden biri 'Anter'ün 'avreti 'Able idi ve Nu'mān 'avreti Mütecerride ve kızları ⁽²⁾ Hind-i Rebāb ve Melik Qays 'avreti Müdille ve kızları Cemāne ve Kebeşe ve Reyḥān ⁽³⁾ ve Diṣār 'avreti Su'dī ve Ma'dī Kereb 'avreti Lemīs. Bāḳisi Düreyd kabāyilinden ⁽⁴⁾ ve Benī 'Āmīr ekābir-i 'avretleriyidi. Bu ḥālī göricek, Mekke fārisleri çıkdı, ⁽⁵⁾ uğraşdı. Anlar çok kişiyidi. Biraz ceng itdükden soñra şındılar. Andan Zū'l-ḥumār ⁽⁶⁾ ol esīr itdügi 'avretleri, Kisrī'nün {nāyibi} Şarḥān'ıla Kisrī'ye göndürdi, "Var, feth ü ⁽⁷⁾ zaferi muştula." didi. Kendü Mekke'yi muḥāşara eyledi. Şol kadar müzāyaḳa ⁽⁸⁾ virdi ki cemī' Mekke ehli helāka yakın oldılar. Andan cem' olup ⁽⁹⁾ 'Abdu'l-Muṭṭalib'e vardılar, eyitdiler: "Bize bir tedbīr eyle, ⁷³ yoksa helāk olduk." ⁽¹⁰⁾ didiler. 'Abdu'l-Muṭṭalib emr itdi, cemī'-i Mekke ehli bir araya geldiler. ⁽¹¹⁾ Kendü kürsi üzerine çıkdı, Allāh'a ṣenā itdi ve tevḥīd eyledi. Andan ⁽¹²⁾ eyitdi: "Yā ehl-i Mekke! Allāh'a du'ā idün ki bu ev anuñdur. Ol kendü evinün ⁽¹³⁾ işin kayurur, a'dādan şaḳlar." Andan cemī'-i ehl-i Mekke baş açup el götürüp ⁽¹⁴⁾ du'ā itdiler. Andan 'Abdu'l-Muṭṭalib daḥı baş {açup} el götürüp işbu du'āyı okıdı: ⁽¹⁵⁾ "Allahümme innā veccehnā vüḳūhenā." Andan soñra eyitdi: "Yā Rabbi, bizüm du'āmuz kabūl eyle ⁽¹⁶⁾ şol kimsene ḥürmetine ki yetīm bislenür, nübüvveti zāhir olup ḥādī-yi mehdī ⁽¹⁷⁾ olsa gerek." Andan {ol} kişi eyitdi: "Bunlar bu du'adayiken 'Arab tarafından semüm yili ⁽¹⁸⁾ esdi. Andan cenūbdan bir yıl daḥı esdi, bulutlar zāhir oldu. Vardukça ⁽¹⁹⁾ bulut artdı, dünyānuñ yüzi ḳarañu oldu. Tozdan ḳavmün gözleri açılmaz oldu. ⁽²⁰⁾ Ol ḥinde bir ḳara kızıl bulut zāhir {oldı},

⁷³ didiler

Һаримуñ havālīsın ihāta itdi. Yıldırımlar ⁽²¹⁾ şaķıdı, çimşekler berķ urdı. Gökden
 ‘Acem leşkeri üzerine şā’ıķalar indi, ⁽²²⁾ ekşerin helāk itdi. Ҡurtulanları ҡaya
 ҡoltucaķlarından ҡurtuldı. Ol gice irteye ⁽²³⁾ dek Һaķ Te‘ālā bu muşībeti anlara inzāl
 idüp cemī’-i esbābların ve atların ve kendülerinden [86b] ⁽¹⁾ helāk eyledi. Һaķ
 Te‘ālā’nuñ kendü kelāmında buyurduķı gibi; “*Feeһazethüm* ⁽²⁾ *ş-şayhatü feeşcū fi*
dārihim cāsīmīn.” Andan şabāһ olıcaķ, yıl diñdi, ‘ālem yüzinden ⁽³⁾ niķāb götürüldi.
 Gördük {ki} Mekke civārında ‘abede-i nārdan bir aһad ҡalmamış Beyt-i ⁽⁴⁾ Һarām
 һürmetinde ve Muһammed-i Muştafā şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem berekātında. Zīrā
 ol vaķt ⁽⁵⁾ dāyesi Һalīme-i Sa’diyye Һatun arķasında oғlancuķ idi. Һalīme Һatun
 şāһib-i ‘aķıl ⁽⁶⁾ ‘avret idi. Ol gün ne ҡadar ki peygāmbəri gökden yaña ҡaldurdı, ol ⁽⁷⁾
 ҡadar a’dā üzerine ‘azāb artuķ olurdı. Bu Һalīme Һatun peygāmberuñ dāyesi ⁽⁸⁾ iduķı
 şāһīһ-i mütevātirdür. Zīrā nebī, anuñıla iftiһār idüp dimişdür ki; “*Enā ibnū’l-mürzi’a*
⁽⁹⁾ *min sa’rin velā faһre.*” Ya’nī, “Benüm dāyem Sa’d ҡabīlesinden ol meşһūr olan
 ‘avret ⁽¹⁰⁾ dür ki anuñıla iftiһār itse olur, ammā ben faһr itmezin.” Nite ki dimişdür ki;
⁽¹¹⁾ “*Enā veledü seyyidi {beni} ādeme velā faһra enā evvelü men tenşaқķu’l-arzu*
‘anhü velā faһra.” Ol һinde ⁽¹²⁾ һāзіr olanlar eyitdiler: “Yā Resūlallāhi! Neçün Benī
 Sa’d ‘avretine intisāb idersin, ⁽¹³⁾ Benī Hāşim ‘avretlerine itmezsın?” Һazret-i resūl
 eyitdi: “Anamdan, babamdan ⁽¹⁴⁾ soñra her ‘avret ki beni emzürmege iletdi, oғlını
 benüm üzerüme tercīһ itdi. ⁽¹⁵⁾ Baña şol emcegin virdi, oғlına saғ emcegin virdi,
 ammā Һalīme oғlı üzerine tercīһ ⁽¹⁶⁾ itdi. Oғlına şol emcegin virdi, baña saғ emcegin
 virdi. *Raзіyal’lāhu ‘anhā tūlu’l-eyyām* ⁽¹⁷⁾ *ve’l-leyālī.*” Eyitdi{ler}: “Yā Resūlallāh! Sen
 ol vaķtde saғı ve şolı bilür midüñ?” Resūl һazreti ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Ben anam
 ҡarnındayiken melāyike inerdi, beni saғumdan şoluma, şolumdan saғuma ⁽¹⁹⁾
 döndürürlerdi. Ol vaķtde levһ-i maһfūzda ҡalem yazarken āvāzın işidürdüm.” **Rāvī**
eydür: ⁽²⁰⁾ Ehl-i Mekke ol şabāһ gördiler ki ‘Acem tāyifesinden kimsene ҡalmamış.
 Atlara ⁽²¹⁾ binüp bunlaruñ esbābın gāret itdiler. Aşma’ī eydür: Ol gice ‘Arab içinde

meşhūr ⁽²²⁾ gicelerdendür, cemī'-i kabāyilde söylenür. Ol gicenüñ hakkında ba'zı şu'arā bu ebyātı dimişdür: ⁽²³⁾ **Şi'r. [87a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir] ⁽¹³⁾ Ba'zı şu'arā daḥı Hazret-i Resül'i medḥ idüp işbu ebyātı dimişdür: ⁽¹⁴⁾ **Şi'r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[87b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāvī eydür:** Ol gice Zül-ḥumār birkaç emmüsi oğlanları-y-ıla kurtıldılar. Zīrā Ḥaḳ ⁽¹⁷⁾ Te'ālā anuñ ecelin 'alī hazreti elinde ḳomışıdı. Ol 'azābdan ḳurtardı, ⁽¹⁸⁾ öldürmedi. Ol vaḳt ki bu 'azāb 'Acem leşkerine yitişdi. Zül-ḥumār'uñ ⁽¹⁹⁾ birkaç 'emmüsi oğulları varıdı. Zül-ḥumār'a tābi' olup bile gelmişlerdi. ⁽²⁰⁾ Kisrī ḳatında bir taḳarrüb bulavuz diyi bu azābı göricek, "Ḥaḳ Te'ālā Beytü⁽²¹⁾l-Ḥarām'a ḳaşd itdüğümüz için bize 'azāb viribdi." didiler. Geldüklerine ⁽²²⁾ peşimān olup başların alup beriyyeye ḳaçdılar. Zül-ḥumār daḥı Allāh'a istiğfār ⁽²³⁾ idüp 'afv taleb idüp şayḥa ide ide bilelerince ḳaçdılar. Şabāḥ olıcaḳ ki Mekke ḥalkı **[88a]** ⁽¹⁾ atlandılar. Rebī' daḥı atlandı. Zīrā ol daḥı ḥarīm ḥıfz itmeki-y-içün Mekke'de ḳalanlar{dan} ⁽²⁾ idi. Beriyye içinde 'Acem leşkerinüñ yurdın gezerken nā-gāḥ gözi ⁽³⁾ Zül-ḥumār'a ṭuş oldu. Gördi ki aşḥābıyıla geçgün sarḥoşlar gibi ⁽⁴⁾ olmuşlar. Ol gice ki 'azābuñ şiddetinden der-ḥāl eyitdi: "Ṭutuñ, bağlañ ⁽⁵⁾ işbu mel'ūnı ki 'Acem leşkerin getüren buyıdı." Der-ḥāl indiler, bağladılar, ⁽⁶⁾ iletdiler. Mekke'de 'Abdu'l-Muṭṭalib'e teslīm itdiler. Andan Rebī' eyitdi: "Şavāb ⁽⁷⁾ budur ki emīr Düreyd'e bir ādem göndürevüz, bu ḥālī bildürevüz. Tā ki 'Arab ⁽⁸⁾ leşkerinüñ yüregi ḳuvvetlene, 'abede-i nārı ḳırmaḳ ardınca olalar. Zīrā ⁽⁹⁾ ol esīr varan 'avretleri göricek, anlaruñ ḳuvveti süstelemiştir." Olıdı ⁽¹⁰⁾ ki ol ulaḳı göndürdiler. Geldi,

yitişdi, Düreyd'e bu haberi viridi, ⁽¹¹⁾ 74 “Ol otuz biñ kişiden bir âdem kurtulmadı.” didi. ⁽¹²⁾ Vaqt(î) ki ‘Arab bu sözi işitdi, başların açup yüzlerin göge ⁽¹³⁾ tutdılar, eyitdiler: “Yâ Rabbi! Nite ki Zü'l-ḥumār'a ‘azāb göndürüñ, bizi ⁽¹⁴⁾ a’dāmuz üzerine manşūr-ı muzaffer eyle.” didiler. Andan “Yâ vecche'l-‘Arab! Ol ⁽¹⁵⁾ Mekke'de olan ‘azābuñ ba’zısın müşāhede itdük.” diyüp ol gice, ol ⁽¹⁶⁾ muşibeti bunlar daḥı haber virdiler. Cemî-i ‘Arab ṭâyifesi bu ḥālî ‘acebleyüp ⁽¹⁷⁾ ‘azîmetleri Kisrî'yile uğraşmağa kavî oldu. Andan ‘Anter ve ol ‘avretlerüñ erlerini, ⁽¹⁸⁾ bahādurlardan kim varısa ikdām itdiler ki şabāḥ olıcaḡ, Kisrî'nüñ ‘alemine ⁽¹⁹⁾ depeler. Düreyd bunlaruñ sözlerin işidicek, eyitdi: “Yâ beni'l-a’mām! Qorqarın ⁽²⁰⁾ ki size ‘Acem'üñ oḡı yitişe, biriñüze bir ḡaṭā vāḡı’ ola. Şabāḡ olıcaḡ, mübārezeye ⁽²¹⁾ er ṭaleb idüñ, bir bir ‘Acem pehlevānları-y-ıla meydānda ceng idüñ. Sizüñ bahādurluḡuñuz ⁽²²⁾ görüp ‘Acem'üñ içine heybet düşsün, bir gün daḥı ‘aleme depesiz.” didi. Qays eyitdi: ⁽²³⁾ “Mübārezeyile iş giç olur. Anlaruñ oḡların def itmege tedbîr oldur ki [88b] ⁽¹⁾ ne ḡadar deve varısa cem’ idevüz. Aḡal yüz biñ deve olur. Qullarıla göndürevüz. Varalar ⁽²⁾ cemî’isine mişeler ve çalılar yükledeler, getüreler. Uḡraş vaḡtinde öñümüze tutavuz. Ard⁽³⁾larından ḡarbelerile dürtüp acıdalar, ‘Acem leşkerinden yaña süreler. Biz daḥı artlarınca ⁽⁴⁾ yürüyiş idevüz, ḡāyet yakın varıcaḡ, hemîn ‘Acem leşkerine ḡoyulavuz. Ol vaḡt ⁽⁵⁾ oḡ fāyide itmez. Hemîn iş süñüye, kılıca ḡalur. Anlaruñ oḡı bu vechile def ⁽⁶⁾ olur.” didi. Cemî-i işidenler Qays'üñ sözün şavāb gördiler. Ol gice⁽⁷⁾den develeri göndürdiler. Şabāḡ olıcaḡ ṭurdılar, cenge ikdām itdiler. Gördiler ⁽⁸⁾ ki ‘Acem leşkerinde ceng niyyeti yok. Düreyd eyitdi: “Ḡālib bugün rāḡat olmaḡ ⁽⁹⁾ isterler, siz daḥı raḡāt oluñ develer gelince.” **Rāvî eydür:** Ol gün ‘Acem leşkeri ⁽¹⁰⁾ ḡitāl itmedüḡine sebep buyıdı ki gice Ayās ḡaravulluḡa çıḡdı. Gördi ki ⁽¹¹⁾ ‘Acem leşkerinde feraḡlık var. Bir cāsūs göndürdi. Cāsūs daḥı geldi, ⁽¹²⁾ ulaḡuñ Mekke'den getürdüḡi ḡışşaları ve ‘Arab'üñ deveyile itdüḡi ḡıleyi ⁽¹³⁾ ve ‘Acem leşkeri

⁷⁴ bu mā- cerāyı haber viridi.

Mekke'de kırılıp Zü'l-humār'ın maḥbūs'luğun haber virdi. ⁽¹⁴⁾ Ayās müteḥayyir oldı. Şabāḥ olıcaḳ, Kisrī cenge iḳdām itdi. Ümerāsın ⁽¹⁵⁾ ve vüzerāsın cem' idüp ceng bābında meşveret iderken Ayās çıkaḡeldi, ⁽¹⁶⁾ işitdüḡi kışşaları haber virdi. Kisrī bu haberi işidiceḳ, kendüden ⁽¹⁷⁾ gitdi, eyitdi: “Bu ne ‘aceb söz olur, işbu otuz biñ kişi bir gicede ne ⁽¹⁸⁾ ‘azāb olmış ki helāk olmış? *Ve ḥaḳḳu'n-nār*, beñzer ki ‘Arab ṭāyifesi ⁽¹⁹⁾ Ḥaḳḳ üzerinedür, biz bāṭıl üzerineyüz ki gök Tenḡri'si anlara yardım ⁽²⁰⁾ itdi.” diyüp vüzerāsıyla bu bābda meşverete başladı. Büzürcmihr eyitdi: ⁽²¹⁾ “Yā melik! Ben saña niçe kerre didüm ki senün devletün yigi devletdür, ⁽²²⁾ ‘Arab'ıla müdāra eyle. Nite ki atalarun, dedelerun yahūdīyle ve naşārāyla müdārā itdi. ⁽²³⁾ Zīrā iki devlet vācibdür ki her ṭarafdan ḥıfz olına ḥaḳı[yı]la müdārā itmekile, [89a] ⁽¹⁾ tā muḳarrer olunca sen eslemedün, çarḥa karşı geldün. İşde ‘aḳıbet şunuñ gibi ⁽²⁾ belā yitişdi.” Kisrī eyitdi: “Nice müdāra ideyin? Ben yidi iḳlīmün paṣiṣāhı iken ⁽³⁾ ‘Arab cümerāsına māl mı göndereyin?” Büzürcmihr eyitdi: “Yā melik! Māl ⁽⁴⁾ suz daḡı olur. Şavāb budur ki Ayās Mekke'ye bir ulaḳ göndere, ‘askerümüzün ⁽⁵⁾ ḥālin bile. Eger vāḳi'de cemī'isi ölüp gitmiş olurlarsa ben bu ‘Arab ⁽⁶⁾ ṭāyifesine varam ‘özr idüp eyidem ki Melik Kisrī sizün ḳadrünüz ve Beytü ⁽⁷⁾ l-Ḥarām'ın ḥürmetin bilmezdi, şimdiki bunuñ gibi nesne zāhir oldı, bildi. ⁽⁸⁾ İtdüḡi işe peşimān oldı. Şimdi beni size göndürdi ki size i'tizār ⁽⁹⁾ idem. İşde ol alınan ‘avretlerünüz, gine varur sizi şimden girü ⁽¹⁰⁾ ḳardaş idinür, buñ deminde yoldaş idinür. Eger Nu'mān'ın ḳanın ⁽¹¹⁾ da'vā iderseñüz anuñ yirine siz daḡı Kisrī'nün {oḡlı} Şīristān'ı öldürdünüz, ⁽¹²⁾ bunca leşkerin ḳırdıḳuñuzdan soñra ve bu sözlerle muşālaḥa ⁽¹³⁾ idem , yirlerine göndürem.” didi. Kisrī eyitdi: “Eger şulḥ olmazısa işbu ⁽¹⁴⁾ ḥile ki fikr itmişler, biz aña ne tedārük idevüz?” Büzürcmihr eyitdi: ⁽¹⁵⁾ “Anlar ol tedbiri idiceḳ, biz daḡı neḡ atalum, develerin üzerinde mīşeyile ⁽¹⁶⁾ oda yaḳalum.” **Rāvī eydür:** Ol gün daḡı irtesi ceng itmediler. Üçüncü gün ⁽¹⁷⁾ olıcaḳ, mīşe yükleri-y-ile ‘Arab'ın develeri geldi. ‘Arab leşkeri develeri ⁽¹⁸⁾ göriceḳ, cümlesi at arḳasına geldiler, develeri önlerine oḳa karşı

(19) tıtdılar. Ardından ħarbeleri[yi]le dürtüp ‘Acem leŝkeri üzerine sürdiler, kendüler (20) dağı ardlarınca göndereler toğrıldup yüridiler. Bu tarafda ‘Acem leŝkeri (21) dağı elli biñ piyādenüñ eline neft āleti iħzār itdiler ki develere yakın varıcak (22) odlayalar. Bu vech üzerine iki leŝker birbirine yüridi. Deve yakın gelicek, (23) ‘Acem piyādeleri neft odı atdılar. Devenüñ üzerindeki mîŝeleri od tıtdı, develer [89b] (1) od ıssısın iħsās itdükleri gibi müteferriķ oldılar, ŝahrālara tađılmaķ ardınca (2) oldılar. ‘Acem leŝkerinüñ ŝaflarını tārūmār itdiler. Ħaymelerini, bāribün-gāh (3) larını pāre pāre idüp ŝahrālara tağıldılar. ‘Acem leŝkerin müteferriķ olduķın (4) göricek, ‘Acem leŝkeri bunlaruñ üzerine hücūm itdi. Ol ‘avretleri (5) alınan seksan kiŝi Kisrī’nüñ bāri-gāhına ķaŝd itdiler. Kisrī’nüñ (6) dağı bāri-gāhı ol gün bir yüksek depede ķurulmıŝıdı. Bu bāri-gāha ķaŝd (7) iden kiŝiler; ‘Anter, Hānī bin Mes‘ūd, Ħeccār ibni ‘Āmir, ‘Āmir ibni Tufeyl, ‘Amr ibni Ma’dī, (8) Diŝār ibni Revķ, Ħifāf ibni Nedbe, Utbe bin ŝihāb, ŝeddād ibni Māzin, ‘Urve, (9) Heddāl, Beŝām, ‘Abbās ibni Mirdās, ‘Atťāf bin Ħāmid, Esed ibni Mācid, Heyyāc (10) bin Ħāzim, Ħusām ibni ŝādim, Ħalīl ibni Tāhir, Tārık ibni ŝafvān, Ħāriŝ ibni (11) Sa’dān, ‘Umeyr bin Dehmān, ‘Utbe bin ‘Abdān, Ħamdān bin ŝeybān ve Sa’d ibni (12) Nu’mān ve Hümām ibni ‘Ubbād ve Meysere bin ‘Anter ve Hüzeyr bin Eŝter idiler. Dağı bākī (13) kim varısa Kisrī alayına hücūm itdiler, ŝafların tağıtdılar, ādemīlerini yüz (14) yüz, biñ biñ kırdılar. Öyle olunca ceng itdiler, ŝafları müteferriķ itdiler. (15) Kisrī’nüñ bāri-gāhı ķırılan depeyi çevürdiler. Kisrī’nüñ 75 erbāb-ı devleti (16) ve ĥuddām ve ĥuccāb ve ĥavvāŝı bu ĥālī görüp cenge mübāŝeret itdiler, ‘Acem (17) tāyifesine ŝayĥalar itdi. ‘Acem leŝkeri Kisrī’nüñ bāri-gāhında olan (18) ŝayĥaları iŝidüp her taraftan bāri-gāha cem’ oldılar. ‘Arab tāyifesi dağı (19) atbaŝın koyıvirüp bunlaruñ ardlarına düŝdiler. İki leŝker (20) Kisrī’nüñ bāri-gāhı üzerine cem’ olup ‘azīm ceng itdiler. Süñüler bahādurlar (21) sīnelerinde ŝadr-niŝīn oldu, gürzler pehlevānlar yağrına tekyelendi, (22) kılıĥlar

⁷⁵ bābında

kafalarda yıldırım gibi oynadı, merdānlar başlar oynadılar, muḥannesler; ⁽²³⁾ “Ḥiz baş, selāmet baş.” diyüp kenāra urdılar. Ol ḥālde ‘Anter na’ra [90a] ⁽¹⁾ urup; “Yā veyleküm yā beni'l-a’-mām! Birazımız yayan olalum, birkaçumuz ḥalkı ⁽²⁾ korısun.” diyüp yayan oldılar. Meysere, Māzin daḥı bile indiler. Biraz bahādurlar daḥı bile ⁽³⁾ indiler. Mecmū’ısı kırk bahādur oldı. Öñlerince ‘Anter’ile Hānī şol ⁽⁴⁾ berāber yarış atı gibiyidiler. Bu kırk ādem Kisrī’nüñ üzerine ḥamle itdiler. ⁽⁵⁾ Kisrī korkdı, eṭrāfındaki ādemi cenge kındurdı. Yanındaki daḥı cenge ⁽⁶⁾ meşğūl oldı. Ol arada Şīrietrān dirlerdi bir pehlevānı varıdı, ḳadd ü ḳāmetde ⁽⁷⁾ bir fīle beñzerdi. Elinde bir ‘amūdı varıdı, köpüklerin şaça şaça ‘Anter’üñ ⁽⁸⁾ üzerine ḥavāle oldı. ‘Anter bundan ḡāfiliken bir na’ra urdı; “Yā şems ü ⁽⁹⁾ ḳamer!” diyüp bu ‘amūdı {itdi}, mancınıḳdan çıkar gibi çıḳdı, vardı ‘Anter’üñ ⁽¹⁰⁾ incüğine uğradı. ‘Anter depesi üzerine mu’allak urdı. Tā ki ‘Anter yıḳıldı, ⁽¹¹⁾ ‘Acem leşkeri üzerine üşdiler, helāk itmege ḳaşd itdiler. Hānī üzerine ⁽¹²⁾ ṭurdı, ḳorıdı, geleni depeledi. Ne ḳadar ki ‘Anter’i ḳaldurdı, ayaḡın başamadı, ⁽¹³⁾ gine düşdi. Zīrā ki ‘amūd muḥkem doḳunup ayaḡınuñ siñirlerin za’īf ⁽¹⁴⁾ itmişidi. Rivāyet iderler ki ol gün Hānī ‘Anter’i yidi kez ḳaldurdı, yine düşdi. ⁽¹⁵⁾ Ol gün aḥşama dek ‘Anter üzerinde ceng oldı. Aḥşam olıcaḳ, ‘Acem leşkeri ⁽¹⁶⁾ oḳıla ḡalebe idüp bu kırk bahāduru zebūn idüp esīr itdiler, Kisrī’nüñ ⁽¹⁷⁾ öñine getürdiler. Kisrī eyitdi: “Getürüñ işbu mel’ūnları hep bir bir boynın ⁽¹⁸⁾ urayın.” Büzürcmihr eyitdi: “Yā melik! İvme ki ḥükemā dimişlerdür: “*Men isti’cāl nedem.*” ⁽¹⁹⁾ Ya’nī eydür: “Her kim ki iveceklik itse şöñında peşimān ola.” Şavāb tedbīr ⁽²⁰⁾ budur ki bunları Medāyin’e Ardeşīr oḡluñ ḳatına göndüresin. Görevüz eger ⁽²¹⁾ ol leşker helāk olmuş olursa bunları ‘avretleriyle şalivirüp muşalaḥa ⁽²²⁾ idevüz. Zīrā Allāh Te’ālā’nuñ ‘ināyeti olduḳı kişiler-y-ile ceng itse olmaz. ⁽²³⁾ Eger anlar sağ u esen ise bunları hep kılıçdan geçür.” didi. Melik Kisrī [90b] ⁽¹⁾ eyitdi: “İmdi bunlaruñ emrin saña ışmarladum, var nice iderseñ it.” Büzürcmihr’i ⁽²⁾ daḥı bunlaruñ ayaḡına buḳaḡu urup boḡazalarını zencīre dizdi. Develere bindürüp ⁽³⁾ atlarını, silāḥlarını yanları

şıra yiddürdi. Biraz başları dağı süñülere degip öñlerince ⁽⁴⁾ yürüttdi. Biraz âdem koşup bunları Medâyin'e göndürdi. Bunların hâli böyle. Bu ⁽⁵⁾ tarafda 'Arab leşkeri bunca pehlevânlarınuñ esîr olduğının göricek, ⁽⁶⁾ azîmetleri süst oldu. Cümlesi Düreyd katına cem' olup meşveret ⁽⁷⁾ itdiler. Düreyd eyitdi: "Yâ beni'l-a'mâm! Hâlümüz katı müşkil oldu. Bahâdurlarımız ⁽⁸⁾ esîr oldu, yükümüz, azıkumuz uracağ develerümüz helâk oldu. Bundan ⁽⁹⁾ gayrı çâre kalmadı ki yarın ne hâlise na'ra uravuz, bir dağı hamle idevüz. İşimiz ⁽¹⁰⁾ bir yaña olmayınca ayrılmayavuz. Ya anlara ola, yâhuz bize ola." Kays eyitdi: ⁽¹¹⁾ "Yâ ebe'n-naẓr! Hâvf itme, bizüm kırk âdemümüz esîr oldu-y-ısa anların ölüleri[yi]le ⁽¹²⁾ dereler, depeler toptolu oldu." Düreyd eyitdi: "Hemîn çâre budur ki yarın yine ⁽¹³⁾ uğraşavuz. Eger bize gâlib olurlarısa bir tağa arkamuz virevüz, 'Abdu'l-Muṭṭalib'e ⁽¹⁴⁾ âdem göndürevüz, bize dağı yardımcı göndüre ve hem gine Mekke ehlini cem' ⁽¹⁵⁾ idüp bizim içün du'â ide. Hâk Te'âlâ Zül-humâr'ıla varan çeriye 'azâb ⁽¹⁶⁾ viribdügi gibi bunlara dağı bir muşîbet vire." didi. Bunlar bu meşveret üzerine ⁽¹⁷⁾ muḳarrer oldılar, ammâ 'Anter aşhâbıyla ol gice irteye degin gitdiler. ⁽¹⁸⁾ Şabâh olıcak, bir pâre 'Anter'ün uşşı başına geldi, aygında{ki} bukağı, boynında⁽¹⁹⁾ki zencîri gördi, güldi, añuniçün ki 'ömrinde bu vechile esîrlik ⁽²⁰⁾ görmemişidi. Başladı bu ebyâtı inşâd itdi: **Şî'r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[91a]** ⁽¹⁾ **Aşma'î eydür:** Andan eṭrâfına nazar itdi. Gördi ki Meysere'dür, Mâzin'dür, 'Urve'dür, ⁽²⁾ bâkî bahâdurlardan kim varısa gâyet gücenüp kendüleri alup giden⁽³⁾lere eyitdi: "Veyleküm yâ liyâme'l-a'câm!⁷⁶ Bizi nire iltersiz, neçün Kisrî bizüm boynumuz ⁽⁴⁾ urup göñline şifâ hâşıl itmedi?" didi. Ol kişiler eyitdiler: "Biz dağı ⁽⁵⁾ sizün kimünüzden boynın urup kimünüzü aşmağa iletürüz." 'Anter bu ⁽⁶⁾ sözi işidicek, taşası ve te'essüfi ziyâde oldu. Ekser te'essüfi oğlu Meysere ⁽⁷⁾ ile ıradaşı Mâzin'eyidi; zîrâ dağı genç, yigitler idi. Hem

⁷⁶ liyâmü'l-a'câm

işitmiştir ki ta'ayyün⁷⁷ Meysere⁽⁸⁾nün 'avreti bir oğlancuk toğurdu. Bu hâlleri fikr iderken 'Able hâtırına⁽⁹⁾ düşdi. Cezm itdi ki ayruķ Kisrî'nün elinden kurtulacak degül. Andan⁽¹⁰⁾ âh idüp işbu ebyâtı inşâd itdi: **Şî'r.**⁽¹¹⁾ [Arapça şiir⁽¹²⁾ Arapça şiir⁽¹³⁾ Arapça şiir⁽¹⁴⁾ Arapça şiir⁽¹⁵⁾ Arapça şiir⁽¹⁶⁾ Arapça şiir⁽¹⁷⁾ Arapça şiir⁽¹⁸⁾ Arapça şiir⁽¹⁹⁾ Arapça şiir⁽²⁰⁾ Arapça şiir⁽²¹⁾ Arapça şiir⁽²²⁾ Arapça şiir⁽²³⁾ Arapça şiir] **[91b]**⁽¹⁾ [Arapça şiir⁽²⁾ Arapça şiir]⁽³⁾ **Ravî eydür:** Bunlaruñ hâli böyle, geldük ol esîr olan 'avretler⁽⁴⁾ kışşasına. Bu 'avretler ki Medâyin'e alup gitdilerdi. Medâyin'e getüricek,⁽⁵⁾ Ardeşîr'e 'arz itdiler. Ardeşîr dañı bunlara kendünüñ sarâyı katında bir halvet-⁽⁶⁾hâne ta'yîn itdi, pencereleri kendünüñ sarâyı bağçelerine açılurdu. Bir gün⁽⁷⁾ bağçesinde eline kemân küre alup kuş atup gezerken gözi ol 'avretler⁽⁸⁾ turduķı evüñ pençeresine tuş geldi. Gördi ki pençerede bir servi boylu, latîf⁽⁹⁾ huylu, lâle yañaķlu, gonca tuţakķlu bir la'l-i leb, sîmin-i ğabġab, nergis-i çeşm,⁽¹⁰⁾ 'anberîn-i hâl perîşân-ı hâl olup aġlar, gözinden dur-dâne döker.⁽¹¹⁾ Ardeşîr bunu göricek, göñli kuşu zülf-i selâsiline tutuldu, mütehayyir⁽¹²⁾ olup başı çevründi, 'aķlı şaşdı, yüregi taşdı, 'ışķı başından⁽¹³⁾ aşdı, ihtiyârsuz çök oturı düşdi. Kulları üzerine dirilüp⁽¹⁴⁾ eyitdiler: "Yâ emîr! Noldı saña ki bu araya deġin şaġ u esen geldüñ, bu arada⁽¹⁵⁾ hâlüñ müteġayyir oldu?" Ardeşîr eyitdi: "Dâyeme haber idüñ." Dâyesin ihzâr⁽¹⁶⁾ itdiler, geldi. Gördi ki hâli müteġayyir olmuş, eyitdi: "Yâ veledî! Ne oldu ki⁽¹⁷⁾ bu hâle giriftâr olduñ?" Ardeşîr eyitdi: "Şol pencerede tûran 'Arab kızınıñ⁽¹⁸⁾ öcinden oldum. Eger sen anı bu gice benüm katuma getürmeyesin ben⁽¹⁹⁾ helâk olurın." Dâye eyitdi: "Bu iş âsân, ben anı bu gice senüñ katuña⁽²⁰⁾ getüreyin. Eger gelmezse dürlü dürlü 'azâblar ideyin, âķir gücile rāzî⁽²¹⁾ ideyin." Ardeşîr eyitdi: "Yâ dâye! Dilemezin ķı benden ötüri aña 'azâb⁽²²⁾ idesin, benüm 'ışķum⁷⁸ aña haber vir, cehd eyle ki rızāsı[yı]la⁽²³⁾ gele." Dâye, "Sem'an ve tātaten." diyüp biraz huddâm aldı, vardı esîr turduķı **[92a]**⁽¹⁾ eve vardı, Ardeşîr'üñ dâyesiyidukın i'lâm itdi. Bunlar dañı ikrâm itdiler.⁽²⁾ Andan bir bir

⁷⁷ ta'yîn

⁷⁸ aña haber vir

hātunların göñüllerin ele aldı, azādlıkların va'de itdi. ⁽³⁾ Andan ol pencerede oturana vardı, gördi ki bu cemī'isinden mel'ül ve maḥzūn ⁽⁴⁾ oturur. **Rāwī eydür:** Bu vaşf itdüğümüz mäh-rū meger 'Able'yidi. Dāye ⁽⁵⁾ ilerü varıcaḡ, öri tırdı, 'izzet itdi. Dāye bunuñ ḡalinden şordı. 'Able eyitdi: ⁽⁶⁾ "Bunuñ gibi esīrlikde olanuñ ne ḡālī olsun?" Dāye eyitdi: "Beşāret olsun ⁽⁷⁾ saña ki baḡtuñ ḡapısı açıldı, devletüñ yār oldu, esīrlikden ⁽⁸⁾ ḡurtulduñ." 'Able eyitdi: "Ya'nī nice yā ümme'l-mel'ūñ?" Dāye eyitdi: "Melik Kisrī'nüñ ⁽⁹⁾ oḡlı Ardeşīr saña 'āşık oldu, diler ki seni sāyir maḡbūbelerinden ide. Ḥāzır ⁽¹⁰⁾ ol bu gice ki ḡarañuluk olıcaḡ, gelem seni Ardeşīr'e iletem." **Rāwī eydür:** ⁽¹¹⁾ 'Able bu sözi işidicek, ḡāyet ḡazaba geldi, eyitdi: "Vallāhi yā 'acūze! Bu ⁽¹²⁾ didüḡüñ iş olıcaḡ iş degüldür. Zīrā benüm bir erüm vardur ki mevt ⁽¹³⁾ yüzün görse ḡorḡar, cinn āvāzın işitse ḡaḡar. Her kim baña bunuñ gibi ⁽¹⁴⁾ iş itse ⁷⁹ memleketin ḡarāb ider. İmdi var Ardeşīr'e di ki bunuñ gibi hevālardan ⁽¹⁵⁾ geḡe, beni düşinde gördüm şana. Beni anuñ elinden ḡurtaracaḡ ādem ⁽¹⁶⁾ var. Eger baña güḡ iderse andan daḡı intikāmın alır." Dāye bu sözi işidicek, ⁽¹⁷⁾ ḡazab idüp 'Acem dilince 'Arab ḡāyifesine söḡe söḡe ḡıḡdı, gitdi. ⁽¹⁸⁾ Ardeşīr'e deḡin gitdi. Geldi Ardeşīr'e 'Able'nüñ didüḡinüñ az'āfınca ⁽¹⁹⁾ serd sözler söyledi, bolay ki 'Able'nüñ 'ışḡından şovuya diyi. Fāyide itmedi. Ol ⁽²⁰⁾ didüḡi sözler şekkerden ḡatlu geldi. Andan eyitdi: "Yā dāye! Bu sözleri ⁽²¹⁾ işidicek, ḡaḡıyup anı incitmemiş olsayıduñ." Dāye eyitdi: "Lā vallāh yā veledī! Hīḡ nesne ⁽²²⁾ dimedüm." Andan Ardeşīr eyitdi: "Ḥoş bu gice taḡammül idelüm." Andan şoñra dāye ⁽²³⁾ menziline gitdi. Ardeşīr ol gice irteye dek uyḡu uyumadı. Şabāḡ olıcaḡ [92b] ⁽¹⁾ dāye yine geldi. Ardeşīr eyitdi: "Yā dāye! Şöyle fikr itdüm ki ol benüm ⁽²⁾ maḡbūbem aña bir zādeyimiş ki bunuñ gibi şūret ḡösterdi ve illā ⁽³⁾ eger bir bed-aşıl imişse defī gelürdi. İmdi biz anuñ bābında re'ysüzlük ⁽⁴⁾ itmişüz. Lāyık buyıdı ki aña, "Armaḡānıla varayıduñ." diyüp ḡazīnesinden ⁽⁵⁾ birḡaḡ dizi ḡıymetī cevherler ḡetürdi. Biraz daḡı ağır bahālu cevherī

⁷⁹ diler

kaftanlar ⁽⁶⁾ getürdi, dāyesine virdi ki 'Able'ye ilete. Dāye bunları alup 'Able'den ⁽⁷⁾ yaña revān oldu. **Rāvī eydür:** 'Able dağı dāye gitdükden şöıra ⁽⁸⁾ bu hāli Melik Nu'mān'ın 'avreti Mütecerride'ye haber virdi, ağladı, eyitdi: "Yā sittāh! ⁽⁹⁾ Bu işde mütehayyir oldum. Eger Ardeşīr'e itā'at idersem cemī-i 'Arab ⁽¹⁰⁾ içinde rüsvāy oluram. 'Anter beni ayruḡ yanına ḡomaz ve eger rızā göstermezsem ⁽¹¹⁾ ḡorḡarın ki ḡaḡab idüp hepümüzi ḡıra." Mütecerride eyitdi: "Şa'b işe uğraduḡ. ⁽¹²⁾ Eger sen itā'at iderseñ cemī'ümüze ḡama' ider, gicede birümüzi ⁽¹³⁾ ḡatına iletür, 'Arab ḡavmi içinde rüsvāy oluruz. İmdi bu işüñ çāresi ⁽¹⁴⁾ hemīn müdārā itmekdür." 'Able eyitdi: "Bu işe nice müdārā olur? Vallāh benüm ⁽¹⁵⁾ idecegüm budur ki bir bıçaḡ bulam, hemīn baña ḡüḡ itdükleri gibi bıçaḡa ⁽¹⁶⁾ düşem, ölem." Mütecerride eyitdi: "Aḡir hep idecegümüz oldur, ammā şimdi benüm ⁽¹⁷⁾ ḡatımda tedbīr oldur ki ḡarı gelicek, yumşaklıḡıla söyleyesin, ⁽¹⁸⁾ dün itdüḡüne 'özr idesin. Eyidesin ki; "Yā sittāh! Dün saña itdüḡüm ⁽¹⁹⁾ şenā'ata bugün peşīmān oldum. Ben melik oḡlınıñ kemīne cāriyesiyem. Benden ⁽²⁰⁾ aña 'özür eyle, dün itdüḡüm küstāḡlıḡa ḡalmasun. Bugün, yarın baña ⁽²¹⁾ şabr itsün, andan şöıra ne vaḡt dirse ḡızmetine varayın. Zīrā ki çok ⁽²²⁾ seferler, açlıḡlar, şuşuzluḡlar çeküp ḡururın. Beñzimizüñ ḡarāveti, cismümüzüñ ⁽²³⁾ leḡāfeti gitmişdür. Bize envā'-i aḡ'imededen göndürsin ki bedenümüz ḡuvvet bula ki [93a] ⁽¹⁾ ḡızmetine yarayavuz." didi. 'Able eyitdi: "Bu sözden ne fāyide olur. İki gün geḡicek, ⁽²⁾ ne cevāb virelüm?" Mütecerride eyitdi: "Bunuñ iki fāyidesi var. Bir bu ki gün günden ⁽³⁾ ḡutludur. İḡtimāl var ki bu iki gün içinde Ḥaḡ Te'ālā'dan bir 'ināyet ⁽⁴⁾ yitişe, bizi ḡalāş ideler. Bir dağı bu ki mülük-i 'Acem arasında 'ādet budur ki ⁽⁵⁾ bir kimseneye aḡ'ime gönderseler elbette bıçaḡlar bile göndürürler et ⁽⁶⁾ ḡoḡramaḡa, yimiş şoymaḡa. Bıçaḡları alalum, saḡlayalum. Anuñ gibi ḡüç ḡoricek, ⁽⁷⁾ kendümüzi bıçaḡa uralum." **Rāvī eydür:** Bu tedbīre 'Able rāzī ⁽⁸⁾ oldu. Şabāḡ dāye gelicek, mülāyemet eyledi. Acılıḡdan şikāyet eyledi. ⁽⁹⁾ Ol getürdüḡi hediiyyeleri ḡabül itdi. Dāye bu hāli ḡoricek, feraḡ oldu, ⁽¹⁰⁾ geldi Ardeşīr'e haber virdi. Ardeşīr eyitdi:

“Gördüñ mi ben saña dimedüm mi ⁽¹¹⁾ ki ebnā-(y)ı kirām ikrāmıla avlanur?” Andan envā’-i aţ’imeden, elvān-i fākihe⁽¹²⁾den billūrdan birer cedīd ṭabaḳlara müheyyā itdi. Her birinüñ üzerine bir bıçaḳ ⁽¹³⁾ ḳodı. ‘Able ṭabaḳına kendünüñ bıçaḳın ḳodı, dāyeyile ‘Able’ye göndürdi. ⁽¹⁴⁾ ‘Able cemā’atı[yi]le ölümlerine cezm idüp bu yimegi yidiler, bıçaḳları ⁽¹⁵⁾ gizlediler. Kimse bıçaḳları teftīş itmedi. Zīrā Ardeşīr bunlara ışmarlamışdı ki ⁽¹⁶⁾ anlaruñıla ḳīl ü ḳāl itmeyeler. **Rāvī eydür:** İki gün geçicek, Ardeşīr’üñ ⁽¹⁷⁾ şevḳi ḡalebe itdi, dāyesin yine göndürdi. Dāye geldi, ‘Able’ye eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “Yā ḥürrete’l-‘Arab! İşde va’de yirine geldi. Gerekdür ki bu gice teşrīf ⁽¹⁹⁾ buyurasın, melik-zādenüñ sarāyın müşerref idesin.” ‘Able eyitdi: “Yā ‘acūze! ⁽²⁰⁾ Melik-zāde baña ne ‘aceb ṭama’ itdi, ne cāhil ḳişıyimiş? Vallāh benüm etümi ⁽²¹⁾ pāre pāre iderse benden murādına irmez. Var di ki eger benüm etümi bir dibege ⁽²²⁾ ḳoyup dögerlerse, bir ḳazana ḳoyup ḳaynadurlarsa benüm etüm anuñ etine, ⁽²³⁾ şuyum şuyına ḳarışmaz. Bizüm andan ṭa’ām istedüğümüz elümüze bıçaḳ girmekden [93b] ⁽¹⁾ ötüriyidi ki anuñ gibi güc idecek, hep bıçaḳa düşevüz. Bizüm daḡı andan ⁽²⁾ ḳanumuz alıbilür ḳişi varısa gele ala, bize içürdüḡi şerbeti ol ḳadeḡile ⁽³⁾ aña daḡı içüre.” didi. Dāye bu sözi işidicek, “Yā bedeviyye! Yidi iḳlim sultānı Melik ⁽⁴⁾ Kisrī’nüñ oḡlına mekkāralıḳ itdüñ, göresin ‘āḳibetüñ ne olur?” diyüp ⁽⁵⁾ ḡazabıla ḳıḳdı. Geldi Ardeşīr’e bu ḡālī ḡaber virdi. Ardeşīr müteḡayyir ⁽⁶⁾ oldı, eyitdi: “*Ve ḡaḳḳı’n-nūrı ve’n-nār,* ‘ālemde mekr ü ḡadr u ḡīle ve telbīs-i nifāḳ u ⁽⁷⁾ şıḳāk gidüp bühtān ‘Acem ḡaḳḳına gelmişdür. Şimdi şöyle mi oldı ki ⁽⁸⁾ bir beriyye ‘Arab’ı ḳızı beni aldaya?” Dāye eyitdi: “Yā veledīl Vācib budur ki ⁽⁹⁾ bu ‘avretlerüñ cemī’isinüñ saçların yoldurup eşeklere bindüresin, ⁽¹⁰⁾ daḡı şehirde teşhīr idesin. Eger kendüleri bıçaḳa ururlarsa *ilā-* ⁽¹¹⁾ *la’neti’n-nārı ve’n-nūr.*” Ardeşīr eyitdi: “Bunı idemezsin; zīrā babam bunları göndirecek, ⁽¹²⁾ “Baña daḡı leşker göndür.” diyi ışmarlamış. İmdi bu söz ‘Arab’dan buñalmasına ⁽¹³⁾ delālet ider. İmdi ḳorḳarın ki babam *ne’üzü bi’n-nār,* Arab’dan şına, gele, ⁽¹⁴⁾ “Baña neḡün böyle itdüñ?” diyü ḳaḳıya, beni ‘azl ide, benüm yirümi ⁽¹⁵⁾ ḡayrı

 arda laruma vire. İmdi tedb r budur ki şabr idem, eger babam ⁽¹⁶⁾ ‘Arab’a   alib
 olursa mur duma irem. Eger ma l b olursa ‘ k l ne vermiş ⁽¹⁷⁾ olam.” **R v  eydür:**
 Arde  r ol gice bu ta ay la yatdı.  ab h olıcağ, ⁽¹⁸⁾ mel l otururken n -g h bir
 mu tucu geldi ki Kisr  ‘Arab’ı başdı, pehlev nların ⁽¹⁹⁾ es r idüp işde get riyorurlardı.
 Arde  r   yet ferağ olup eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Mur duma irişdüm.” Andan buyurdu, şehri
 tezy n itdiler,   z lık  ab n ⁽²¹⁾  aldılar. Ol es rler da ı bunı i id p; “Ne h ld r?” diy 
 ol  urdu ları ev n ⁽²²⁾  zerine  ı dılar. Gördiler ki kend ler n erleri es r   zel l olup
⁽²³⁾ deve yider gibi yiderler. **R v  eyd r:** Arde  r buyurmu ıdı ki ol [94a] ⁽¹⁾  utsa ları
 bu   nd n es r olanların   nine u radalar. T  ki göreler ta aları ⁽²⁾ ziy de ola,
  m zleri  a ’ ola, bu  ar k la ma b besine v  il ola. Va t( ) ki önlerine ⁽³⁾ uğradılar
 bu ‘avretlerün billeri  urıdı. Andan bu es rleri ⁸⁰ bir bir Arde  r’ n ⁽⁴⁾  a rı   ninden
 geçürdiler. Bir bir ‘ar  itdiler, adların bildürdiler. ‘Anter’ n ⁽⁵⁾ bileyd  ine   yet
 fera  oldu, ‘Able’den mur dına irem  andı. **R v  eyd r:** ⁽⁶⁾ Va t( ) ki bu ‘avretler
 erlerin n bu h lin gördiler, çağların çözdiler, y zlerinden ⁽⁷⁾ bur a’ların g t rdiler,
 fery zlar, fi  nlar itdiler. ‘Anter ta amm l idemedi. G t r di ⁽⁸⁾ kendüyi deveden
 a a a atdı, eyitdi: “Y  beni’l-a’m m! Bu ne h rluk dur ki ⁽⁹⁾ işbu ‘Acem
 mu anne lerinden  eker z? Cem ’ n z kend n zi a a a atu , ⁽¹⁰⁾ gelsünler
 boynumuz ursunlar. Günde bi  kez ölmek yig  r ⁽¹¹⁾ i bunu  gibi ‘Acem
 hab  lerinin  ah rların  ekmekden, ‘avretler m z ⁽¹²⁾ bizi işbu h lile görüp biz
 anları ‘Acem itleri elinde es r görüp acıma dan.” ⁽¹³⁾ Bunlar, “ av b did n Y  ebe’l-
 fev ris!” diyüp kendüleri a a a atdılar. ⁽¹⁴⁾ H n  çağırdı ki; “Veylek m y  kil be’l-
  mem ve y   an c re’l-‘Acem, y  anasıyla ⁽¹⁵⁾ zin  idici h r m-z deler! Ne  urursız?
 Gelüp bizüm boynumuz ursan z ne ⁽¹⁶⁾ ki, sizün  a ı a gelmez  dem n z  ırup
  ururun. Sizün beg n z oğlı  rist n’ı ⁽¹⁷⁾ öldüren   hib Z   r H n  bin Mes’ d
 benem. Gelüp bizi öldürüp ⁽¹⁸⁾ gününüze  ifa h  ıl idüp bu bel dan  urtarsan z

⁸⁰ ber ber

ne?” didi. Vakt(î) ki Ardeşîr ⁽¹⁹⁾ bunuñ sözün işitdi, eyitdi: “Vallâhi eger babamuñ ‘aklı olaydı devlet-i ⁽²⁰⁾ Kisreviyye'ye işbunuñ gibi iş ideni bir gün kırmazdı, baña göndürüp ⁽²¹⁾ zindancı gibi bunları habs it dimezdi. *Ve haqqı'n-nârı ve'n-nûr*, ben bunlara ⁽²²⁾ babam, Nu'mân'a itdügi ‘azābı ideyin.” diyüp buyurdi, fîl-bānlara, fîl-i mecnūnı ⁽²³⁾ ihzār itdi. Andan dāyesin kığırdı, eyitdi: “Var ‘Able'ye işbu kışsa(y)ı haber vir.” [94b] ⁽¹⁾ Andan dāye vardı, eyitdi: “Yā hürrete'l-'Arab! Gel ‘inādı kı, melik-zāde'ye itā'at ⁽²⁾ it ve illā fîl-i mecnūna ‘Anter'i depeledürüz ve bākî aşhābını pārelettürürüz.” ‘Able ⁽³⁾ eyitdi: “Yā acūze! Bu hezeyānı niçe söylersin? *Ve haqqı hālîkı'l-insān ve mükevvinî* ⁽⁴⁾ l-ekvān, şöyle ki ‘Anter'i, cemî-i Benî ‘Abs'i, Benî ‘Ġatfān'ı tāyifesi-y-ile kırsa ⁽⁵⁾ dağı ben aña itā'at idecek degülin. Ben sözümden dönmezem, ne bilürse ⁽⁶⁾ işlesün. Ben bilürem ki ecelüm gelmişdür.” Dāye bu sözi işidicek, la'net ⁽⁷⁾ idüp Ardeşîr'e geldi, haber virdi. Ardeşîr eyitdi: “‘Arab ‘avretlerine ⁽⁸⁾ la'net gelsün. Ne ‘acep lecūc olurlarmış? Üş ben aña lecācinüñ ⁽⁹⁾ ‘ākibetin gösterin.” diyüp ‘Acem fir'avnlarına buyurdi, ‘Anter'i bendleri-y-ile ⁽¹⁰⁾ fîl-i mecnūnuñ öñine getürdiler. Bu esîr olan ‘avretleri-y-ile ‘Able ⁽¹¹⁾ bu hālî müşāhede ider. Andan fîl-bānlar file Hind dilince söylediler, “‘Anter'i ⁽¹²⁾ tut.” diyü tahrîz itdiler. Fîl ‘Anter'i hortūmıyla bir kerre urunca bi na'ra ⁽¹³⁾ urdı ki oturanlaruñ ensi entdi. Fîl bunuñ na'rasına duymayup ⁽¹⁴⁾ aldı, yürüyivirdi. Andan ‘Anter bir na'ra dağı urup muhkem tutdı, gerindi, ⁽¹⁵⁾ cemî-i bendleri pāre pāre oldı. Andan yine fîl-bānlar haykırup fîli ‘Anter'üñ ⁽¹⁶⁾ üzerine havāle itdiler. Fîl yine dönüp ‘Anter'e evvelkiden muhkem bir darb ⁽¹⁷⁾ dağı urdı. Hortūmunı ‘Anter'e tolaşdurınca ‘Anter fîlüñ hortūmın tutdı, ⁽¹⁸⁾ nefesin kımadı çıkmāka. Ol kıadar tutdı ki fîlüñ cānı götinden çıkdı. ⁽¹⁹⁾ Şāhibü't-tecribeler eydür: Fîl nefesi hortūmından alır. Vakt(î) ki hortūmı muhkem ⁽²⁰⁾ tutulsa nefesi yolu bağlanur olur. **Rāvî eydür:** Anda hāzır olanlar bu hālî ⁽²¹⁾ göricek, “Ahsent yā şîr-i siyāh!” diyüp kığırdılar. Ammā Ardeşîr bu ‘Arab ‘avret ⁽²²⁾ lerinüñ öñinde ve ‘Able kıarşısında anuñ ‘ışkına ‘Anter'üñ bunuñ

gibi iş itdüğine ⁽²³⁾ hem hacıl oldu hem ğazabı ziyāde oldu ve hem babasınıñ işbunuñ gibi sevgüli [95a] ⁽¹⁾ fili öldüğine melül oldu. Buyurdi ki cemī'isin aşalar. Bir vezīri varıdı, ⁽²⁾ ilerü yüridi, eyitdi: “Yā melik! İsti'cāl itme ki eger bunlaruñ aşmağı maqşūd ⁽³⁾ imişmisse babañ dağı aşabilürdi, saña göndürüp ħabs itdürmezdi. ⁽⁴⁾ Şavāb budur ki bunları babañdan ħaber gelince kıyasın.” Ardeşīr eyitdi: ⁽⁵⁾ “Kalanını kıoyayın, ammā işbu fıl öldüren mel'ünü kıomazın, elbette aşarın.” ⁽⁶⁾ diyüp buyurdi ki ileteler, 'Anter'i eyvān üzerinden aşalar. 'Able bu ħālī göricek, ⁽⁷⁾ Mütecerri'deye eyitdi: “Evvel şandum ki 'Anter'i fıl öñine bıraķduķlarından ğaraż⁽⁸⁾ları beni kıorķutmaķdur, tā ki Ardeşīr'e muṭī' olam. İmdi, şimdi bildüm ki ⁽⁹⁾ ğarażları 'Anter'i öldürmek imiş. Ben kendümi 'Anter'üñ yolına ⁽¹⁰⁾ fidā iderin; zirā ki ol niçe kerre benüm yolumda kendüyi ölüm yirlerine ⁽¹¹⁾ mehlekelere atmışdur. Ben dağı bugün kendümi anuñ yolına mehlekeye ⁽¹²⁾ bıraķurın.” Mütecerride eyitdi: “Niçe idersen?” 'Able eyitdi: “Ardeşīr'e ħaber gönderürem ki ⁽¹³⁾ işde didüğüñe rāzī oldumdañ 'emmüm oğlını şalıvir. Vaķt(ī) ki ħalvetine ⁽¹⁴⁾ varam, bilemce bir gizlü bıçaķ götürürem. Furşat bulursam depelerin, furşat bulmazısam ⁽¹⁵⁾ ol kıadar mümāna'a iderem ki ğazabı {idüp} beni depeleye. Zīrā ki zinā itmekden baña ⁽¹⁶⁾ ölmek yigdür. Benden ümīzi kesilecek, umarın ki 'Anter'i öldürmeye. Eger ⁽¹⁷⁾ 'Anter benden şoñra diri kıalursa benüm selāmum aña degüresin.” didi. ⁽¹⁸⁾ Aķsent 'Able'ye. Eger bu zamān 'avretleri olayıdı bir cimrī şehr oğlanına ⁽¹⁹⁾ istemedin kendüler varurlardı. Fe-keyfe ki pāzişāh-zāde ola. *La'anehü'llāh şümme la'anehü'llāh* ⁽²⁰⁾ *alā nisvāni zamānina. Rāvi eydür:* Mütecerride eyitdi: “Vaķt(ī) ki sen bu işi idesin, ⁽²¹⁾ Ardeşīr'i öldüresin, 'Acem ṭāyifesi hep bizi kırarlar. Hele nice idelüm? Başımuza ⁽²²⁾ ne gelürse ğörevüz. Sen nice ğöñlüñ dilerse işle.” diyince 'Able der-ħāl dāyeyi ⁽²³⁾ oķutdı, eyitdi: “Yā seyyidete'n-nisā! Var Ardeşīr'e benden selām eyle. Eyit ki didüğüne ⁽²⁴⁾ rāzī oldumdañ 'Anter'i aşmasun. Evvel dağı andan kıaķduķum bir niçe 'illetden [95b] ⁽¹⁾ ötüri idi. Evvel bu kı; ğöñlüm bu esīr olanlara müte'alliķ idi, nice

öldiler, nice ölmediler ⁽²⁾ dirdüm. Şimdiki hâllerin gördüm, ümîzüm kesildi. İkinci bu ki; ben anuñ ⁽³⁾ lāyıkı degülin. Nā-gāh benden kaçā-yı vaṭy itdükden şoñra gönli geçe ⁽⁴⁾ daḥı beni cāriyeler içinde bir cāriye menzilesine bıraka, ben aña taḥammül idemizin ⁽⁵⁾ dirdüm. Üçüncü bu ki; baña 'avretler hāli olmuşıdı. Ol hālden şimdi ⁽⁶⁾ ayrıldum. Luṭf eyle, baña bir pāre ışıcaḳ şu bul ki yayḳanam daḥı melik-zāde ⁽⁷⁾ hızmetine lāyık olam. Ammā senden dilegüm budur ki bu sırrı kimseneye ⁽⁸⁾ dimeyesin, tā ki 'Arab içinde rüsvāy olmayam.” **Rāvī eydür:** Dāye bu sözi ⁽⁹⁾ işidicek, gāyet feraḥ olup eyitdi: “Yā seyyide! Yunmaḳ kaḳıyyesi kolay. Seni ⁽¹⁰⁾ melik-zādeye iletecek, evvel anuñ sarāyındaki hāş ḥammāma şoḳam, yuyam. Andan ḳatına ⁽¹¹⁾ iletem.” diyüp segirtti, Ardeşīr'e muştuladı. Ardeşīr feraḥından mest olup ⁽¹²⁾ eyitdi: “*Ve ḥaḳḳu'n-nūrı ve'n-nār, cemī'-i vilāyetüme ve māluma, ḥazīneme mālīk 'Able olsun,* ⁽¹³⁾ anuñ destürinsuz iş olmasun.” diyüp buyurdi dāyeye ki 'Able'yi sarāy ⁽¹⁴⁾ ḥammāmına şoḳa, şuyunı gül-ābdan ide, ḥām 'anberden buḥurāt ide. ⁽¹⁵⁾ Andan ḥazīneden envā'-i libās{lar} ve cevherler ve 'anber-i kılādeler çıkarup ⁽¹⁶⁾ anuñla tezyīn ide. Dāye, “*Sem'an ve ṭā'aten.*” diyüp vardı 'Able'yi ḥammāma ⁽¹⁷⁾ getürdi. Biraz cāriyelere emr itdi. Misk-i 'anberile {şaḳın} ṭaradılar, başın, gövdesin ⁽¹⁸⁾ gül-ābıla yudılar. Andan ḥammāmdan çıkarup başına bir muraşşā'-i tāc-i Kisrevī ⁽¹⁹⁾ urdılar ki bahāsı Ḳayşer'üñ bir yıllık ḥarācıydı ve boynına bir cevherī boḑmaḳ ⁽²⁰⁾ ṭaḳdılar ve añnına cevherī ḳaṭanlar geyürdiler. Şöyle ki 'Able güneşden ⁽²¹⁾ nūrlu bedr-i ay ḳulı oldu. Nite ki ibn-i Mu'mār dimişdür: “*Fema'ş-şemsü illā veccehhā* ⁽²²⁾ *ḥīne aḳbelet ve me'l- bedrū illā fi'z-zamāni ḡulamühā.*” **Rāvī eydür:** Dāye 'Able'yi ⁽²³⁾ ḥammāmdan çıkarınca aḥşam oldu. Andan altun, gümüş, muraşşa' şemī'dānlara kāfūrī, ⁽²⁴⁾ mu'anber şem'iler {yaḳup aldı gitdi}. Rāvī eydür: 'Able egerçi bu cemālī[yi]le ve kemālī-y-ile giderdi, [96a] ⁽¹⁾ ammā kendüden geḳüp ölümüne cezm idüp giderdi. Hele ne hālise gitdi, ⁽²⁾ Ardeşīr'üñ ḳaşrına giricek, Ardeşīr'e selām virdi. Ardeşīr daḥı buña muntazır ⁽³⁾ oturdi. Bunı göricek, iki ayaḳı üzerine ṭurdi, istikbāl

itdi, hüsnine ⁽⁴⁾ bakup mütehayyir oldı. Qarârı qalmayup; “Yâ münyete'l-kulûb!” didi. Çekdi, ⁽⁵⁾ bağına başdı, eyitdi: “Yâ rāhate rūhī! Beşāret olsun saña ki senüñ ⁽⁶⁾ cemī'-i vilāyetümde hükümñ nāfiz, fermānuñ muṭā' itsem cemī' hazāyinüme mālīk idüp ⁽⁷⁾ cemī' sādātı saña huddām itsem gerek.” didi ve bir altundan pāyelerle düzülmüş ⁽⁸⁾ tahtı varıdı. Anuñ üzerine geçüp oturdılar. Andan dāye envā'-i ṭa'āmlar getürdi, ⁽⁹⁾ yidiler. Aralıqda gāh gāh Ardeşīr 'Able'ye loğma tekellüf iderdi. Ol dağı ⁽¹⁰⁾ elin öpüp alurdı. Andan ṭa'ām götrüldi, ortaya şāfī şarāblar geldi ⁽¹¹⁾ altundan, gümüşden, billürdan şurāhīlerle, la'l ü yāqūtıla muraşsa' kadehleri-y-ile. ⁽¹²⁾ Ardeşīr kadehi eline alup 'Able 'ışkına üç kadeh içdi. Dördünci tıdudurup ⁽¹³⁾ 'Able eline virdi. 'Able dağı adāb-ı hizmeti yirine getürüp kadehi aldı, içdi. ⁽¹⁴⁾ Dāye 'Able'ye şenālar idüp eyitdi: “Qanda bulına senüñ mişlün ki Ardeşīr gibi pāzişāh ⁽¹⁵⁾ sākīlīk ider?” Andan dāye kapuyı yapup ṭaşra çıkdı. Varırak Ardeşīr'ün ⁽¹⁶⁾ başı kızdı, 'Able'nün yañaqları kızardı, gözleri süzüldi. Şöyle ki yüzine ⁽¹⁷⁾ baqanuñ şabr-ı qarârı qalmaz oldı. Ardeşīr'ün de qarârı qalmayup 'Able'(y)i ⁽¹⁸⁾ kenāra çekmek kaşd itdi. 'Able bundan çekinüp eyitdi: “Yâ melik! Bundan ⁽¹⁹⁾ maḥfī bir yirün dağı yok mıdı ki anda şöḥbet ideydük? Ne kadar {ki} başum yuḡaru qaldurum, ⁽²⁰⁾ görürem muşandırardan cāriyeler, ḥādimler ḥālümüze muṭṭalī' olup gülüşürler. ⁽²¹⁾ Nedür bunda beni maşhara itmege mi getürdün?” diyince Ardeşīr muṭṭarib oldı. ⁽²²⁾ Yuḡaru baqdı ki ol ṭuranlara ḡaḡab ide. 'Able'nün maḡşudı bir yalānıla anı ḡāfil kılmaḡ ⁽²³⁾ idi. Tā ki ol şakladuḡı bıçağı ki Ardeşīr'ün yemiş ṭabakı[yı]la göndürdüḡi **[96b]** ⁽¹⁾ bıçaḡıdı, ol ḡinde iḡzār idüp Ardeşīr'i yüreginde dürtti. Bıçaḡ şapına dek ⁽²⁾ oturdı, çıkarup der-ḡāl bir dağı göḡsine dürtti. Ardeşīr na'ralar urmaḡa ⁽³⁾ başladı. Dāye işidüp eyitdi: “Beñzer ki 'Able Ardeşīr'e boyun virmedi. ⁽⁴⁾ Sarḡoşluk arasında ḡaḡab idüp öldürdi ki bu çıḡırur, ḡiç anuñ āvāzı ⁽⁵⁾ gelmez. Hele ne ḡālise göreyin.” diyüp kapuyı açdı, iḡerü girdi, gördi ki ⁽⁶⁾ kaḡziyye kendü fikr itdüḡinüñ 'aksi vāḡi' olmış. Dāye ilerü yürü{ye}yin ⁽⁷⁾ diyince 'Able yalın bıçaḡıla arslan gibi üzerine şıḡrayup eyitdi: “Ve

zîmmetü⁽⁸⁾ 'l-'Arab ve *hürmetü şehri Receb ve hayātü 'Anter fāris-i şaf-der*, gelme, yoksa vücuduñı ⁽⁹⁾ 'adem iderin." Dāye yine taşra çıkdı, yüzün yırtup yaqasın pāreleyüp; ⁽¹⁰⁾ "En-nār, eṣ-ṣār, kıruñ bu tayife(y)i, komañ." didi. Ardeşîr'üñ kardeşlerine vardı, ⁽¹¹⁾ feryādlar, fiğānlar itdi. **Rāvī eydür:** Kisrî'nüñ iki oğlu dağı vardı. ⁽¹²⁾ Biri büyük, biri küçücük. Büyüğine Keykubād dirlerdi, kicisine Anūşirvān. Bu Keykubād ⁽¹³⁾ ġāyet 'ādil-i 'ākıl idi. Kāmil-i 'iffet, ehl-i dīn-i mecūsda müstaḫīm kişi idi. Kisrî ⁽¹⁴⁾ bunu sevmezdi zulmına teşnî itdügi-y-içün. Ol gice ki dāye buña geldi, ⁽¹⁵⁾ Ardeşîr'üñ öldüğün didi. Bu eyitdi: "A'dā aña nice zafer buldı? Meger bir ⁽¹⁶⁾ kimseneye zulm itdi. Ola ki zulmüñ 'ākıbeti kişinüñ devletin ƣal' idüp ⁽¹⁷⁾ ömri bināsın hedm itmekdür." Dāye, "Şadaƣte yā mevlāye!" diyüp kışşayı ⁽¹⁸⁾ bir bir haber viridi. Keykubād eyitdi: "Ya nice olsa gerikidi? Zinādan ötüri ⁽¹⁹⁾ bir kimsenenüñ harīmine {ƣaşd idenüñ} işi oldur." Andan kılıcın ƣuşanup taşra çıkdı, ⁽²⁰⁾ eyitdi: "Yā menlehü nūru'l-ƣamer min ba'zı zıyāh ve şü'ā'u's-şemsi yedüllü 'alā ma'nāhü, ⁽²¹⁾ beni 'Acem diyārına pāzişāh eyle ki 'ālemi nūr-ı 'adlile ƣolduram." diyüp ilerü ⁽²²⁾ yüridi. Gördi ki Ardeşîr'üñ ƣapusına ƣalkı cem' olmış, silāha girmişler ki ⁽²³⁾ varalar esîrlerden er, 'avret bulduƣların ƣıralar. Keykubād bunları men' itdi, [97a] ⁽¹⁾ eyitdi: "Her biriñüz evlü ⁸¹ evüñüze gidüñ, yoksa cemî'üñüzü ⁽²⁾ ƣılıçdan geçüririn." didi. Bunlar Keykubād'dan {ƣorƣup} ƣağıldılar. Andan Keykubād aşhābıyıla ⁽³⁾ Ardeşîr olduğı evüñ ƣapusına geldi. Gördi{ki} 'Able elinde yalñ ⁽⁴⁾ ƣılıç enügin yavı ƣılmış arslana beñzer. Keykubād'ı göricek, üzerine ⁽⁵⁾ şıçramak istedi. Keykubād eyitdi: "Ƙorƣma yā hürrete'l-'Arab! Bir iş işlemedüñ ki ⁽⁶⁾ 'uƣūbete müstaḫıƣƣ olasın. Belki bir iş işledüñ ki tā ƣıyāmete dek bu ⁽⁷⁾ işle beyne'n-nās ƣayurıla yād olursın. *Lillāhi derrüki ṣümme lillāhi derrüki aḥsenti* ⁽⁸⁾ yā binte'l-'Arab ve yā şāḫibete'l-ḫasebi ve'n-neseb! 'İffet ise ancak ola. Yüri ⁽⁹⁾ yoldaşlaruñ ƣatına var ki cemî'-i 'uƣūbetden sen emīn olduñ. ⁽¹⁰⁾ İşde bir emān ḫātemi." diyüp barmağındaki yüzüğü 'Able'nüñ

⁸¹ evine gitdi

üzerine atdı. ⁽¹¹⁾ Andan, “Gel ardumca.” diyüp kendü öñine düşdi. ‘Able ardınca ⁽¹²⁾ gitdiler, ol esîrler evine geldiler. ‘Able içerü girdi, yoldaşlarına ⁽¹³⁾ kışşayı haber virdi. Bunlar, “Hep bizi kırisarlar.” diyüp korkdılar. Keykubād ⁽¹⁴⁾ kendünün halkından esîrlerin kapısı önünde biraz âdem koyup ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Kim esîrlere kaşdı iderse öldürün, mecāl virmeñ.” Andan ⁽¹⁶⁾ kendü vardı, kardeşin defn idüp; “Zulüm ‘ākıbeti budur, *alā la’net’ullāhi* ⁽¹⁷⁾ *‘alā’z-ẓālimīn.*” {didi}. Andan babasının tahtına geçdi, oturdı, öñine şemi’dānlar ⁽¹⁸⁾ yakdı. Ol gice göñline salṭanat hevāsı düşdi, uykusu ⁽¹⁹⁾ uçdı. Bir ‘ākıl-i kāmīl pīr varıdı ki buña terbiyet ol idüp ⁽²⁰⁾ ṭururdu. Adına Şenderān dirlerdi. Tīz anı ihzār itdi, eyitdi: “Yā şeyh! Ben dilerin ki ⁽²¹⁾ pāzīşāh olam, ‘ālemi ‘adlile ṭolduram, halkı zulümden, şerr ü şurdan kırtaram.” Pīr ⁽²²⁾ eyitdi: “Yā veledī! Bu iş senün elüñdedür, bu gice daḥı itseñ olur.” Keykubād ⁽²³⁾ eyitdi: “Nice yā şeyh?” Pīr eyitdi: “Ṭur, var ol ‘Arab bahādurlarına eyit; ‘Cemī’-i [97b] ⁽¹⁾ ⁸² Ardeşīr’ün halkı cem’ olup sizi kıрмаğa geli ṭururlardı. Ben ⁽²⁾ mānī’ oldum ve hem ‘emmünüz kıızı ‘Able’yi ölmektan kırtardum.” diyüp ⁽³⁾ cemī silāḥların ve atları{n} ihzār eyle, andan soñra ḥalāş eyle. Ḥarīmlerin ⁽⁴⁾ kendülere ṭabşur, daḥı bunları ‘Acem libāsına şok. Anlar varurlar babañı depelerler ⁽⁵⁾ ve seni anuñ mertebesine yitişdürürler. Cemī bunuñ deminde saña mu’īn-i naşīr olurlar.” ⁽⁶⁾ didi. Keykubād pīrün sözün şavāb görüp der-ḥāl ‘Anter’e ve aşḥābına vardı. ⁽⁷⁾ Kışşayı bir bir haber virdi. Bunlar işidüp feraḥ oldılar, eyitdiler: “Biz zāmin ⁽⁸⁾ olalum ki varup babañı öldürelüm eger yidi ḳat yirün dibine inüp ⁽⁹⁾ ⁸³ yidi ḳat gögün üzerine çıkarsa.” ⁽¹⁰⁾ Keykubād’uñ ḥatırı feraḥ olup eyitdi: “*Ve ḥaḳḳu’n-nārı ve’n-nūr*, eger siz bu işi iderseñüz ⁽¹¹⁾ hemīn pāzīşāhlık adı benüm olsun, cemī’ vilāyetümde ve cemī’-i ḥazāyine siz ḥükūm ⁽¹²⁾ idün. ‘Arab diyārına daḥı ḥākim kimi dilerseñüz ol olsun, gerekise Melik ⁽¹³⁾ Nu’mān’uñ kıardaşlarından biri olsun, gerekise Benī ‘Adnān ulularından ⁽¹⁴⁾ biri olsun.” didi. Andan emr itdi, ol esīr olan ‘avretleri erlerinün ⁽¹⁵⁾ ḳatına getürdiler.

⁸² cemī’-i

⁸³ yidi ḳat yirün dibine inüp

Her biri erlü eri[yi]le buluşup görüşdiler, birbirinüñ hālinden ⁽¹⁶⁾ şordılar. Andan emr itdi, bunlaruñ silāhların, atların getürdiler. Ma'dī Kereb ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Yā emīr! Dilerüz ki 'avretlerümüzi dağı atlu bahādurlar şüretine ⁽¹⁸⁾ koyavuz, tā ki qaraltumuz çok gözüke.” diyince Keykubād bunlara cebe-ḥānesin teslīm ⁽¹⁹⁾ itdi, “Ne kadar murāduñuz olursa yaraḵ aluñ.” didi ve bunlara Kisrevī ḥil'atlar ⁽²⁰⁾ geyürüp 'Acem şüretine şokdı, şabāḥ olmadın bunları yola revān eylediler. ⁽²¹⁾ Bunlar şabāḥ olunca gitdiler. 'Able 'Anter'üñ yanınca avurd urı giderdiler. 'Anter 'Able'ye ⁽²²⁾ Ardeşīr'i öldürdüğün ḥikāyet itdürüp eydürdi: “Aḥsenti yā ibnete'l-'amm ⁽²³⁾ ki merd-āne işin işledüñ, 'āḳil olan ölümden qorḵmayup eyle eylemek gerek.” [98a] ⁽¹⁾ diyüp işbu ebyātı eydürdi: **Şi'r.** ⁽²⁾ [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁹⁾ Bu şi'ri tamām idicek, 'Able'ye eyitdi: “Yā 'Able! Sen Ardeşīr'i ḥileyile öldürdüñise ⁽²⁰⁾ ben babasınüñ bārigāhı öñinde ādem gövdesi-y-ile dereyi, depeyi ṭoldurdum.” ⁽²¹⁾ Bunlar bu sözdeyiken gördiler bir ulaḵ yortup Medāyin'den yaña gider. ⁽²²⁾ 'Anter eyitdi: “İşbu ulaḵ Kisrī'nüñ ulaḵıdur, Medāyin'e gider, ṭutuñ ⁽²³⁾ ḥaber şoruñ.” diyü bir yirden boşandılar, üzerine süñü ḥavāle eylediler. Bunları [98b] ⁽¹⁾ 'Acem şandı, kendüyi öldüreler diyü qorḵdı. Götürdi kendüyi deveden ⁽²⁾ aşğa atdı. Beriyye ṭarafına kuş gibi uçdı, tozına dağı yitmediler. 'Anter ⁽³⁾ bunuñ bu vechile segirtüğün göricek, Şeybüb iduḵın bilüp eyitdi: ⁽⁴⁾ “Ve zimmetü'l-'Arab, bu kaçan Şeybüb'dur. Bizi 'Acem şüretinde olduğumuziçün ⁽⁵⁾ bilmedi.” diyüp Ebcür'ile ardına düşdi, çığırdı, eyitdi: “Yā Şeybüb! ⁽⁶⁾ Ben ḳardaşuñ 'Anter'in. Ṭur yā veled-i zinā! Ebcür'i helāk itdüñ.” diyince Şeybüb ⁽⁷⁾ 'Anter'i āvāzından bildi, ṭurdı. 'Anter yitişdi, Şeybüb'ıla buluşdı, ḥaber ⁽⁸⁾ şordı. Şeybüb bunlaruñ ḥālin bilmege giderdi. Şeybüb eyitdi: ⁽⁹⁾ “Yā aḥī! 'Arab leşkeri za'īf olmuşdur. Ben dağı Medāyin'e sizüñ ḥaberüñüz ⁽¹⁰⁾ bilmege giderdüm. Elḥamdülillāhi sağ u selāmet ḳurtulmuşsınız. Diñ siz

(11) hālünüzden haber virün.” didi. ‘Anter daḥı mā-cerāyı bir bir haber viridi. ⁸⁴ (12) ‘Able Ardeṣīr'i öldürdüḡin didi. Şeybüb eyitdi: “Yā ‘Anter! Ma'lūm oldı (13) mecmū'uñuz ‘Able'nūñ āzād Lusıyımışsız. Vallāh hoş merd-āneliḡ (14) itmiş, ammā saña muşāḥib olan ‘avret merd-āneler işin işlese ba'īd (15) degül.” didi. Andan Kūfe yolın tıutup gitdiler, şuña deḡin ki (16) Ḥicāz beriyyesine yitişdiler. ‘Anter aşḥābın cem' idüp böyle meşveret (17) itdi ki ḥarīmi birkaç ādemo[yi]le Şeybüb'a koşup ‘Arab leşkerine (18) göndüreler, varalar Düreyd bin Şimma'ya kendülerüñ kırtulup Kisrī (19) öldürmeḡe geldüklerin haber vireler, tā ki bunlaruñ ḡavḡaları (20) belürdüḡi gibi ol daḥı ‘Arab leşkeri[yi]le ḥamle ide. Tedbīri bunuñ üzerine (21) muḡarrer idüp ḥarīmlerini Şeybüb'a koşdılar. Māzin'i ve Meysere'yi ve ‘Urve'yi (22) ve Mülā'ibū'l-Esinne'yi ve ‘Āmir ibni Ṭufeyl'i bile göndürdiler. Şeybüb bunları (23) bir uğrın ḥalvet yoldan, ‘Arab leşkerinden yaña aldı gitdi. [99a] (1) ‘Anter aşḥābıyla toḡrı yola düşüp ‘Acem leşkerine müteveccih oldılar. (2) Yab yab yürüdiler. Şuña deḡin ki kıyās itdiler ki Şeybüb (3) vardı, ‘Arab leşkerine kıavuşdı. Andan becid yortdılar. **Rāwī eydür:** (4) Geldük bu ṭarafda ‘Acem mā-cerāsına. ‘Arab daḥı Kisrī'yile muḡātele (5) itdiler, şuña deḡin ki Kisrī'nūñ Mekke'ye çerisi ḥālin bilmeḡe göndür{düḡi ādemo} (6) geldi, çerinüñ aḥvālin ve helāk olduḡların haber viridi. Kisrī ḡāyet (7) münfa'il olup erbāb-ı devletin cem' itdi, eyitdi: “İsterin ki işbu ‘Arab (8) ṭāyifesi-y-ile şulḥ idüp esīrlerin şalıvirem ve illā ben eḡer bunlaruñıla (9) şulḥ itmezsem ol ‘askerüm du'āyla helāk olduḡı gibi kıorḡarın ki (10) ben daḥı helāk olam.” Mū-bidān ki ulu vezīrdür, eyitdi: “Yā emīr! Du'ā her vakt (11) maḡbūl olmaz. Ol ‘askerümüzüñ ḥaḡḡında du'ā maḡbūl olduḡı ya budur ki (12) naḥs ḡünde sefer itdiler, ya budur ki Zū'l-ḡumār ḡaḡḡuñ ḥarīmine ḡiyānet (13) itdi, nār u nūr aña ḡāzab itdi, ya budur ki nār u nūr kendüye kıurbān (14) istedi. Anları kendüye kıurbān itdi. İmdi tedbīr budur ki ḡazāneyi (15) aḡasın, ‘askere üleşdüresin. Anlar daḥı ḡayrete ḡelüp muḡkem ceng (16) ideler, ‘Arab'ı

⁸⁴ ‘Able

za'îf ideler. Şulh olursa bārī anlaruñ tarafından ⁽¹⁷⁾ ola ve illā biz şimdi şulh istersevüz anlaruñ yürekleri kuvvetlenür, ⁽¹⁸⁾ bize galebe ider, yiryüzinden bizüm āsārumuz ƙal' ider.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁹⁾ Gice Kisrī bu fikrile yatdı. Şabāh olıcaƙ, 'askere māl üleştırdi, ⁽²⁰⁾ cenge taħrīz itdi. İki 'asker bindi. Ol gün 'azīm ceng oldı. ⁽²¹⁾ 'Arab ƙāyifesi 'Acem'üñ oƙından ğāyet zebūn oldı, ekşerinüñ atı ⁽²²⁾ helāk oldı. Kendülerden daħı oƙ yarası yimedük kişi az ⁸⁵ ⁽²³⁾ ƙaldı. Hele ne hālise aħşama {dek} ceng itdiler. Aħşam olıncaƙ, iki leşker [99b] ⁽¹⁾ ƙarār-ğāhına vardılar. 'Arab ƙāyifesi Dürey'düñ ƙadırına meşveret ⁽²⁾ itmege cem' oldılar. Düreyd eyitdi: “Yā ibne'l-kirām! Şundan ğayrı ⁽³⁾ ƙāre ƙalmadı kim yarın olinca ƙalışavuz. Yüz şuyı[yı]la şöyle ölmek yigdür ⁽⁴⁾ ƙaçub nāmussuzluk idince.” 'Arab ƙāyifesi cümle bu sözi şavāb ⁽⁵⁾ gördiler. Şabāha muntaẓır oldılar ki uğraş ideler. Bu tarafta Kisrī daħı ƙerisinüñ ⁽⁶⁾ ulularına ĥil'atlar göndürdi, “Yarın bundan daħı yig iƙdām idüñ.” ⁽⁷⁾ diyü cenge taħrīz itdi. Şabāh olıcaƙ, iki leşker yine bindi. 'Azīm ⁽⁸⁾ ceng oldı. 'Arab'üñ ne ƙadar atı varısa oƙıla helāk oldı, yayan ⁽⁹⁾ ƙaldı. Çokı esīr oldı. Ba'zı silāhın meydānda bıraƙup emān diledi. ⁽¹⁰⁾ Bāķī bahādurlar yine ne hālise öyleye dek ceng itdiler, var ƙuvveti ⁽¹¹⁾ bāzūya getürdiler. Gördiler ki olcaƙlayın degül, ƙaşd itdiler ki ⁽¹²⁾ beriyyeye tağılalar, nā-ğāh 'Acem leşkerinüñ bir tarafından ğavğā ⁽¹³⁾ belürdi. Kisrī'nüñ ejderhā şüretinde 'aleminüñ başı aşağā oldı. ⁽¹⁴⁾ Bir kişi ƙağırur ki; “Beşāret olsun yā sādāte'l-'Arab!⁸⁶ ⁽¹⁵⁾ Eyvānı depelediler.” Bu hālī işidüp 'Acem leşkeri cengden vaz⁽¹⁶⁾ geldiler. Kisrī'nüñ 'alemi üzerine cem' oldılar. Gördiler süñüler ⁽¹⁷⁾ yıldırım gibi oynar, ƙılıçlar şimşek gibi yalбір. Kisrī'nüñ gövdesi ⁽¹⁸⁾ topraƙa düşmiş yatur. Bu hālī göricek, 'Acem leşkeri, ⁽¹⁹⁾ *ħazelehümü'llāh fi'ddāreyn*, münhezim oldılar. Her biri bir tarafta başın ƙurtarmaƙ ardınca ⁽²⁰⁾ oldı. **Rāvī eydür:** Kisrī'yi öldüren Hānī bin Mes'ūd idi. Vaƙt(ī) ki ⁽²¹⁾ 'Anter Şeybūb'ıla ĥarīmi göndürdi, kendüler yortup 'Acem leşkerine ⁽²²⁾ geldiler. Gördiler 'Arab buñalmış, helāk olmağā yaƙın olmış. Kisrī,

⁸⁵ kişi

⁸⁶ sādāti'l-'Arab

havāşşıyla ‘alemleri altında tırur. Bunlar at depdiler, ilerü vardılar. ‘Acem [100a]⁽¹⁾ şūretinde olmağın kimse bunları bilmedi, tā şuna değın ki ğayet yakın⁽²⁾ geldiler, hāmle itdiler. Öñinde üç kápucısı varıdı. Anları depelediler. Hānī⁽³⁾ Kisrī’nüñ üzerine yürüyüp bir na’ra urdı ki Kisrī’nüñ endāmına⁽⁴⁾ lerze düşdı. Der-hāl emān virmeyüp göğsinde dürtđi, yağrınında çıkdı.⁽⁵⁾ Olıdı ki ‘Acem leşkeri şındı. ‘Arab t̄ayifesi her t̄arafından hāmle kıldılar.⁽⁶⁾ ‘Acem t̄ayifesini her t̄arafdı k̄oyun sürüsü gibi kelle kelle eyleyüp kırdılar.⁽⁷⁾ Ol k̄adar māl u ğanīmet aldılar ki ‘ömürlerince yiseler dükenmezdi. Andan⁽⁸⁾ Anter ve bākī aşhābı ‘Arab t̄ayifesi[yi]le buluşup esenleşdiler. ‘Anter bunlara⁽⁹⁾ bir bir başından gečen mā-cerāyı h̄aber virdi. Andan h̄arīmden şordı. Bunlar eyitdi:⁽¹⁰⁾ “Bunda h̄arīm gelmedi, biz görmedük”. ‘Anter’üñ ve bākī aşhābınıñ ferağı⁽¹¹⁾ yine h̄üzne mütebeddil oldu. Düreyd eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! H̄arīm'den ne yirde⁽¹²⁾ ayrıldıñuz?” ‘Anter eyitdi: “Kūfe şınurından çıkup Hicāz sınırına⁽¹³⁾ giricek, Şeybüb'ıla gönderdüm ki gele size bizüm k̄aşdumuz h̄aber vire,⁽¹⁴⁾ bizüm āvāzumuz işidicek, siz dağı bir t̄arafdı hāmle idesiz”. Düreyd eyitdi:⁽¹⁵⁾ “Vallāh eyü tadbīr itmişsiz, ammā tadbīr takdīre muvāfık gelmemiş. Nice⁽¹⁶⁾ itmek olur? Zamānuñ işi budur. Bir t̄arafdı güldürürken bir t̄arafdı⁽¹⁷⁾ ağladur. Bu gice rahāt olalum. Şabāh olıcak, yollara ādem göndürelüm.⁽¹⁸⁾ Ta’ayyün⁸⁷ h̄aber bilüp gelsünler, aña göre tedārük idelüm.” **Rāvī eydür:**⁽¹⁹⁾ Ol gice yatdılar. Şabāh olıcak, k̄aşd itdiler ki yolları aramağa gideler,⁽²⁰⁾ gördiler ki Şeybüb beriyyeden atılmış ok gibi gelür. Çağırur ki; “Yā sādāte⁽²¹⁾l-‘Arab!⁸⁸ Yitişüñ, ölmedin h̄arīmiñüzi kurtaruñ”. Şeybüb’uñ āvāzın⁽²²⁾ işidicek, biraz ādem öñlerince ‘Anter, Şeybüb’a segirtđiler. Gördiler ki⁽²³⁾ başdan ayağa k̄ana ğark olmış, üç yirde ‘azīm yarası var. ‘Anter eyitdi: [100b]⁽¹⁾ “Veylūk! H̄ālūñ nedür?” Şeybüb, “Yā aḥlī! H̄arīmle bizi virbidüñden şoñra üç gün⁽²⁾ gitdük. Dördinci gün olıcak, beriyye ortasında Yemen t̄ayifesinden yitmiş kişiyē⁽³⁾ şataşduk. Öñlerince bir k̄ara yigit var. Vakt(i) ki bizi

⁸⁷ ta’yin

⁸⁸ sādāti'l-‘Arab

‘Acem libāsında gördiler. ⁽⁴⁾ Çağırdılar ki; “Kānde gidersiz yā ṭanācīre'l-‘Acem? İnün atunuzdan, ⁽⁵⁾ şoyunuñ, yoksa cemī'ünizi kılıçdan geçürürüz.” Mülā'ibü'l-Esinne 'Āmir ibni ⁽⁶⁾ Ṭufeyl'e eyitdi: “Var şol mecnūna kendülüğün bildür. Bizi ceng itmege muhtāc ⁽⁷⁾ eyleme.” Eyle diyecek, 'Āmir ilerü yürüdi, bir nā'ra urdı. Ol dağı 'Āmir'ün ⁽⁸⁾ üzerine yürüyüp bir nā'ra urdu ki kulaqlar tutuldu. Andan ⁸⁹ ⁽⁹⁾ ⁹⁰ 'Āmir'den geçüp ḥarīmi erler şanup üzerlerine at şaldı. ⁽¹⁰⁾ 'Urve karşı yürüyince süñü göti[yi]le dürtti, yire bıraktı. Bunı görünce, ⁽¹¹⁾ Māzin üzerine yürüyince yaķasından yapışdı, yire bıraktı. Andan Meysere ilerü ⁽¹²⁾ yürüdi, bir pāre muķātele itdi. Āḥir anı dağı esīr itdi. Andan 'Āmir ibni Ṭufeyl ⁽¹³⁾ ve Mülā'ibü'l-Esinne bir aradan ādemleri[yi]le hücum itdiler. Ol dağı, “Benem Leyse'l-Ḥarūb, ⁽¹⁴⁾ adumdur Ġazūb yā āl-i Kuẓā'a! Siz dağı ḥamle idün, işbu 'Acem itlerini ⁽¹⁵⁾ kıralum, ġanīmet issi olalum.” {diyü} dönüp aşḥābına çığırdı. Anlar dağı ḥamle itdiler. ⁽¹⁶⁾ Kendüsi 'Āmir ibni Ṭufeyl'ün üzerine ḥamle kıldı. Süñüsin döñdürdi, ⁽¹⁷⁾ gine tutdı, 'Āmir'e yaķın varınca süñünüñ götin çevürüp göğsinde ⁽¹⁸⁾ dürtti, yire bıraktı. Süñü darbandan 'Āmir helāk olıyazdı. Andan aşḥābından ⁽¹⁹⁾ biri indi bağıladı. Andan Mülā'ibü'l-Esinne'ye ḥavāle oldu. Ol vakte dek dağı ⁽²⁰⁾ Mülā'ibü'l-Esinne dağı anuñ aşḥābından biş kişi öldürüp on iki ⁽²¹⁾ kişisin mecrūḥ itmişidi. Bu Ġazūb aşḥābınuñ öldigin göricek, ġazaba ⁽²²⁾ geldi. Mülā'ibü'l-Esinne'nün atın depeledi, kendüyi esīr itdi. Andan ḥarīm ⁽²³⁾ üzerine at şalınca 'avretler feryāz idüp yire döküldiler. Ġazūb [101a] ⁽¹⁾ bildi ki 'avretlerdür. Aşḥābına eyitdi: “Tiz oluñ, işbu 'avretleri aluñ ⁽²⁾ gidelüm. Bu esīr itdügümüz kişi{ler}, bunları 'Acem'den esīr itmişilerdür. ⁽³⁾ Bunuñ bir 'acāyib kışşası olsa gerekdür.” didi. Bu ḥālī müşāhede idecek, ⁽⁴⁾ ben dağı okıla biş bahādurın öldürdüm. Ġazūb beni göricek, atından ⁽⁵⁾ indi, beni kovdı. Üç yirde yaraladı. Kaça kaça gücile kurtuldum.” didi. ⁽⁶⁾ Andan eyitdi: “Vallāhi yā aḥī! Anuñ ḥamlelerin senden ġayrı kimsenede ⁽⁷⁾ görmedüm.” **Rāvī eydür:** Vakt(ī) ki 'Anter bu kışşa(y)ı işitdi,

⁸⁹ 'Āmir'ün

⁹⁰ üzerine yürüdi

mütehayyir oldu, ⁽⁸⁾ eyitdi: “Veyleke yā Şeybūb! Gel bizi başla ol veled-i zinānuñ ardınca ⁽⁹⁾ ilet. Varayın kınyıla süñüm ucın boyayın.” Hānī eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹⁰⁾ Keykubād'ıla itdüğün 'ahden vazgelür misin? Biz aña va'de itdük ki ⁽¹¹⁾ anı atası yirine beg idevüz. Şimdi vech oldur ki varavuz bekleyevüz. ⁽¹²⁾ Eger çeri muṭī' oldısa hoş ve illā muḥālif olanların kıravuz, şuña ⁽¹³⁾ degin ki memleket toḥtaya. Andan Melik Nu'mān'ıñ qardaşlarınıñ birini ⁽¹⁴⁾ 'Arab üzerine beg dike{vüz}, gelevüz. Gidevüz, varavuz, ḥarīmi alan yir dibinde daḥı ⁽¹⁵⁾ olursa bulavuz, intikām alavuz.”

'Anter eyitdi: “Vallāhi ben 'Able'(y)i qomazın ki ol ⁽¹⁶⁾ veled-i zinālar esīr ideler. Huşuşā ki Meysere ve Māzin ve 'Āmir ve 'Urve ve Mülā'ibü'l-Esinne ⁽¹⁷⁾ gibi yoldaşlarımız bile esīr olmış ola. Vallāh ben anları qomazın ki alalar ⁽¹⁸⁾ gideler. Eger kıyāmete degin “Fesh-i 'ahd itdi.” diyü başuma qaḥarlarsa daḥı ⁽¹⁹⁾ siz varuñ 'askerile Keykubād'a gidün, naḳz-ı 'ahd itmeñ. Ben varayın ⁽²⁰⁾ ḥarīm ardınca gideyin.” Bunuñ üzerine muḳarrer olup 'Anter {yüz ādem} Benī 'Abs'den ⁽²¹⁾ yüz ādem daḥı Benī 'Āmir'den qoşdılar. Ol esīr olan 'avretlerüñ erleri ⁽²²⁾ daḥı cem' olup Şeybūb önlerine düşdi, ḥarīm ardınca gitdiler. ⁽²³⁾ ⁹¹ Ol gün becid gitdiler. Yarındası gün aḥşamın **[101b]** ⁽¹⁾ 'Arḳūbnizār dirlerdi bir yir varıdı. Anda ḥarīmüñ ardından yitdiler. Bu 'Arḳūb ⁽²⁾ didükleri yir 'Arab içinde meşhūr yirlerdendür. Ne kadar ki 'Arab anda ⁽³⁾ cem' olup ahd u va'de itmişlerdür, va'delerinade tırmamışlardur. ⁽⁴⁾ Ol cihetden mevā'id-i 'Arḳūb meşel olmuşdur. Nite ki Züheyr ibni ebī Selemī, ⁽⁵⁾ 'Acem ulusu Münteḥib'e eyitdügi qaşidenüñ maṭla'ında añar. **Şi'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir] ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** Vaḳt(ī) ki bu araya geldiler. Yemen 'Arab'ı bunlaruñ yüzün göricek, ⁽⁸⁾ Ġazūb'a eyitdiler: “Ardumuzdan ādem yitdi.” Ġazūb eyitdi: “Eger gelen ⁽⁹⁾ biñ pehlevān bahādur daḥı olursa ben anları yine geldükleri yola döndereyin. ⁽¹⁰⁾ Siz esīrleri bekleñ. Hemīn benümile üç ādem bile gelsün. Görsün ki ⁽¹¹⁾ ben neylürem.” didi. Andan at başın çevürüp bu gelen 'askere qarşu ⁽¹²⁾ vardı. 'Anter bunu görüp ilerü

⁹¹ Ol gün becid gitdiler

yüridi. 'Anter buña irişince Benî 'Āmir'den ⁽¹³⁾ üç kiři depeledi. Bunı görüp 'Anter mütehayyir oldu. Süñü toğruldup ⁽¹⁴⁾ ilerü yüridi. Bu dağı 'Anter'i karşıladı. Bir zamān süñüyle ceng itdiler. Süñüleri ⁽¹⁵⁾ pārelendi. Biraz dağı kılıcıla ceng itdiler. El-ḥāşıl envā'-i silāhıla ceng itdiler. ⁽¹⁶⁾ 'Anter bildi ki ḥaşmı bī-naẓīr pehlevānlardandır. Bunlar bu vechile cengde⁽¹⁷⁾yiken 'Anter'ün aşḥābının ba'zı Ġazūb aşḥābı[yı]la cenge meşğūl, ba'zı ⁽¹⁸⁾ ḥarīmi kırtarmağa sa'y itdiler. Ḥarīmi kırtarup 'Anter'e geldiler. Gördiler ki henūz ⁽¹⁹⁾ ḥaşmıyla ceng ider. Her tarafından Ġazūb'ün üzerine süñü ḥavāle itdiler. Ġāyet ⁽²⁰⁾ müzayağa virdiler, yaralu eylediler. Ol hālde 'Anter bunun yaluñuzlığın esirgeyüp ⁽²¹⁾ şefkat tamarı depreşdi. Süst süst ceng itdi ki esīr ide,⁽²²⁾ ne ḥāllü kişiyidüğün bile. Ol ḥinde 'Ġazūb gördi, üzerine çok ādem ⁽²³⁾ üşdi. Turacaķlayın degül, kıorınıraķ giri çekindi. Altında atı meşḥūr [102a] ⁽¹⁾ yügrüklerindendi. Hemān gice karañusunda kaçmağa yüz tıtdı. Her tarafından ardına ⁽²⁾ düşdiler, başarımadılar. 'Anter Ġazūb'ün emrinde mütehayyir idi. Ne kiři idüğün ⁽³⁾ bilmedüğine taşalandı. Şeybūb 'Anter'e eyitdi: “Yā aḥī! Ḥaşmuñ öldürdün mi, ⁽⁴⁾ yokşa esīr mi etdün?” 'Anter eyitdi: “Lā vallāh yā aḥī! Ne deñlü ki ceng itdüm, ġāyet ⁽⁵⁾ pehlevān olmağın başarımadım. Āḥir üzerine çok ādem üşdi, helāk olam ⁽⁶⁾ diyü kaçdı. Ölmeyüp kaçup kırtulduķına sevindüm. Zīrā ol yigide göñlüm ⁽⁷⁾ ġāyet meyl itdi, ammā ne kişiyidüğün bilmedüğüme te'essūf iderin.” ⁽⁸⁾ didi. Andan 'Anter 'Able kıatına geldi, esenleşdi, görişdi. Ol ⁽⁹⁾ gice anda oldu. Şabāḥ olıcaķ, Mekke yolına revān oldılar. Bunların ⁽¹⁰⁾ ḥāli böyle. Bu tarafta 'Arab leşkeri dağı kıırmayup gitdiler. Tā ki ⁽¹¹⁾ Medāyin'e yitişdiler, gördiler ki 'Acem leşkeri iki kıaraf olup ceng iderler. ⁽¹²⁾ **Rāvī eydür:** Bu cenge sebep buyıdı ki vaķt(ī) ki Kisrī leşkeri şınķun ⁽¹³⁾ Medāyin'e vardılar, gördiler Keyķubād taķtda oturur. Ayās ibni Kıubeysa'nun Benī ⁽¹⁴⁾ Ṭay, Benī Deylem 'Arab'ıyla rāyı buña oldu ki Keyķubād'ı depeleyeler, yirine ⁽¹⁵⁾ Anūşirvān'ı beg dikeler. Zīrā eyitdiler: “Keyķubād Ḥicāz 'Arab'ı[yı]la düzülüp 'Anter'i ⁽¹⁶⁾ şalıvirdi, babasın depeletdi. Şavāb budur ki biz bunu öldürüp ⁽¹⁷⁾

Anūşirvān'ı beg dikevüz. Varavuz Hicāz 'Arab'ından intikām alavuz.” diyüp Keykubād'ı⁽¹⁸⁾ kaşrın tolayı aldılar. Horāsān leşkeri Keykubād tarafın tutdı. Keykubād⁽¹⁹⁾ bu hāl bilüp kaşr kapusın muhkem berkitdi. Kardeş Anūşirvān'ı⁽²⁰⁾ tutdı. Bu muhālefet üzerine leşker iki bölük olup birbirine düşdiler.⁽²¹⁾ Üç gün ceng itdiler. Dördüncü gün olıdı, Düreyd 'Arab leşkeri[yi]le geldi,⁽²²⁾ bunlar ceng üzerindeyiken yitişdi. Vakt(ī) ki Keykubād bunların geldüğün gördi,⁽²³⁾ kendüye yardıma geldüklerin bildi. Der-hāl erbāb-ı devleti[yi]le bir uğrın [102b]⁽¹⁾ kapı vardı, andan çıkdı, bunları karşıladı. Bunlar Keykubād'ı göricek, yayan oldılar,⁽²⁾ hālinden şordılar. Keykubād dağı bunlara itā'at itmedüğün haber viridi.⁽³⁾ Andan cemī'-i 'Arab ulularına hil'atlar geydürdi. Melik Esved dağı babası⁽⁴⁾ Kisrī'nün Şandān adlu atın ki Hānī öldürdüğü gün almışdı, Keykubād'a teslīm itdi.⁽⁵⁾ Andan Kubād tabl u nakāre urup 'alemleri çözip 'Arab leşkeri[yi]le Ayās'ı⁽⁶⁾ üzerine yüridi. Ayās gördi ki mukābele idecekleyin degül. Emān diledi.⁽⁷⁾ Ne kadar Benī Tay, Benī Deylem uluları varısa cem' idüp geldiler, Kubād'ı⁽⁸⁾ öñinde yir öpdiler, 'özür dilediler. Ol sā'atde cemī'-i leşker Kubād'a muṭī' oldi.⁽⁹⁾ 92⁽¹⁰⁾ Andan cemī'-i 'Arab bahādurları öñine düşüp Hānī'yile Melik Esved rikābınca⁽¹¹⁾ yürüdiler, tahta getürdiler. Andan 'Arab kavmi gine haymelerine döndiler. Ol⁽¹²⁾ gice rāḥat oldılar. Şabāḥ olıcak, münādī nidā itdi ki; “İlgün, Melik Kubād'ı⁽¹³⁾ yüzünden babası itdüğü zulümler, bid'atlar görüldi.” Andan Kubād hazāne⁽¹⁴⁾ açdı. Cemī'-i 'Arab leşkerine, 'Acem leşkerine mertebelü mertebesince⁽¹⁵⁾ ihsān itdi. 'Arab kavmi dağı üç günden sonra 'Anter'ı⁽¹⁶⁾ harīm ardınca gitdüğün haber virüp Kubād'dan gitmege destūr dilediler. Kubād dağı⁽¹⁷⁾ bunlara and virdüğünden sonra ki kendüye mu'īn olalar, gitmege destūr viridi.⁽¹⁸⁾ Bunlar eyitdiler: “Mādāmki Melik Nu'mān'ı⁽¹⁹⁾ kardeşleri bize hākim olalar biz saña⁽¹⁹⁾ muṭī'üz, ammā {ki} anları 'azl idesin, bizden itā'at umma.” didiler. Kubād dağı bu⁽²⁰⁾ kavle rāzī olup Melik Esved'i Nu'mān yirine beg itdi. Melik Nu'mān'ı⁽²⁰⁾

⁹² Andan cemī' 'Arab bahādurları ol sā'atde ve cemī' i leşker Kubād'a muṭī' oldılar.

oğlın ⁽²¹⁾ kalan ‘Arab’a {beg} itdi. Bunuñ üzerine muḳarrer olup ‘Arab ṭāyifesi göçdiler. ⁽²²⁾ Şuña degin gitdiler, Mekke’ye geldiler. Mekke’de Receb ayı ṭoğınca ⁽²³⁾ ṭurdılar. Zīrā ol vaḳt Ḥacc Receb ayında olurdı. Bu ḥāl üzerine yimege, [103a] ⁽¹⁾ ⁹³ içmege meşgūl oldılar. Her şabāḥ Beytū’l-Ḥarām’ı ṭavāf idüp ol ḳaṣāyid-i ⁽²⁾ mu’allakaları okurlardı. Ġāyet feṣāḥatlu yirine gelicek, secde iderlerdi. ⁽³⁾ ‘Anter daḥı bunlara taḳlīd idüp bu işi {iderdi}. Ammā göñlinde eydürdi: “Benüm daḥı bir ḳaṣīdem ⁽⁴⁾ aşılaydı, tā ki aña daḥı secde iderlerdi.” Līkin bunu ekābirden utanduxından ⁽⁵⁾ izhār idemezdi. Tā şuña degin ki; Melik Ḳays bir şoḥbet idüp cemī’ ‘Arab ⁽⁶⁾ uluların okıdı. Vāfir ni’metler bişürdi, laṭīf şarāblar iḥzār itdi. ⁽⁷⁾ Cemī’-i ‘Arab uluları yidiler, içdiler, muğtenim oldılar. İrtesi Rebī’ bir da’vet itdi. ⁽⁸⁾ Cemī’-i ‘Arab uluların ‘Anter’den ġayrısını ḳığırdı. Zīrā ‘Anter’ile ortalarında ‘adāvet ⁽⁹⁾ varıdı. ‘Urve’(y)i daḥı okıdı. Ol şoḥbetde şarāblar içilüp başlar ḳızıcak, ‘Urve’nüñ ⁽¹⁰⁾ ḥāṭırına ‘Anter düşdi, “Kendü ḥoz bunda degül, şī’ri[yi]le mültez alalum.” diyüp ⁽¹¹⁾ başladı şol çok vāḳī’atı añılur şī’irlerinden birin okıdı. ‘Ammāre bu ⁽¹²⁾ şī’ri işidicek, taşasından yüregi yarılıyazdı. Lākin ḥasedin ⁽¹³⁾ ḥalkdan utandı, izhār itmeyüp eyitdi: “Yā sādāte’l-‘Arab! ⁹⁴ ‘Urve’nüñ añduḳı ⁽¹⁴⁾ ‘Anter’üñ ba’zı aḥvālindendür, daḥı anuñ ḳışşaları çoḳdur ki ādem müteḥayyir ⁽¹⁵⁾ olur.” didi. “Velākin ve zimmetü’l-‘Arab, ulı mertebeye yitişdiler degüllerdür, illā ḳaṣā{yidi} ⁽¹⁶⁾ mu’allaka isleri cümle-i sa’adetlerinden biri budur ki her gün ḳaṣīde⁽¹⁷⁾lerine secde idüp yüzümüz sürürüz. ‘Anter daḥı eger bu mertebeye yitişdi, ḳulluḳ ⁽¹⁸⁾ adın kendüden giderürdi. Bize daḥı ol faḥr olurdı. Zīrā eydürlerdi ki; ⁽¹⁹⁾ “Benī ‘Abs’üñ bir ḳulı var ki feṣāḥat u şecā’atde ‘Arab sādātından ileridür.”” ⁽²⁰⁾ ‘Urve bu sözi işidicek, ġaḫabından ḳadeḫi elinden düşdi, eyitdi: “Yā ‘Ammāre! ⁽²¹⁾ Bu iş anuñ ḳatında {ne} nesnedür, şimdi daḥı dilerse ider.” Rebī’ bunuñ sözün ⁽²²⁾ işidicek, ‘Ammāre’ye ḳaḳıdı, eyitdi: “Neḫün ‘Anter’e bunuñ gibi kelecı söylersin. ⁽²³⁾ Anuñ elinden gelür ki bugün ḳaṣīdesin Mekke

⁹³ yimege

⁹⁴ sādāti’l-‘Arab

 apusunda a a.” Rebi’  n [103b] ⁽¹⁾ bu sözi didüğinden ġara ı ‘Anter’i ziy de tah rk
 itmekidi, t  ki bu işe ⁽²⁾  a d ide başarmaya, bu yolda ba  vire. **R v  eydür:** Meclis
 tam m oluca , ⁽³⁾ ‘Urve ‘Anter’e vardı, bu geçen m -cer yı h ber viridi. ‘Anter eyitdi:
 “Vall h ben bu işe ⁽⁴⁾ ‘Amm re dimedin  a d idüp t rurdum. Amm  hac va tine
 g yerd m ki cem -i ‘Arab ⁽⁵⁾ cem’ ola, andan a am.” Andan  ays’u  ‘emmüsi
 Üseyd’e  dem göndürdi. Z r  ‘Anter’u  ⁽⁶⁾ eyitd ğ   a  deleri yazan olıdı ki Üseyd
 der-h l geldi. ‘Anter eyitdi: “Benden yazdu u  ⁽⁷⁾  a  deleri hep ok  ki i inden birin
 ihtiy r idem dağı Mekke  apusunda a am.” ⁽⁸⁾ Üseyd eyitdi: “Vall h y  ebe’l-fev ris!
 Bunu  gibi i e  a d itmişsin,  or arın ⁽⁹⁾ ki sen bu yolda c n viresin, ma   du a
 v  il olmayasın. Z r  anda  a  deyi ⁽¹⁰⁾  ol kişi a ar ki anu  nesebinden yu arı neseb
 olmaya. Benüm  atumda r y ⁽¹¹⁾ budur ki bu işden vazgelesin.” Va t( ) ki ‘Anter bu
 sözi Üseyd’den işitdi, ⁽¹²⁾ tebessüm iderek h y sından başın a a a itdi. ‘Able
 ‘Anter’u  bu h lin göricek ⁽¹³⁾ eyitdi: “Y  Esved, y  ibne’l-Zeb be! Vall h ben seni
  atuma  omazam, t  sen    i’r   ⁽¹⁴⁾ Mekke’de a ılup ‘Arab uluları a na secde
 itd ğ n görmeyince.” ‘Anter başın ⁽¹⁵⁾ yu aru  aldurup eyitdi: “Y  ‘Able! Fikr
 itdüğüm budur ki  ab yil-i ‘Arab’ı ⁽¹⁶⁾ ne vechile idem ki ba na mu   {olup}  i’r me
 secde ideler? Yoksa a ma da teredd d mden ⁽¹⁷⁾ degül.” Andan Üseyd’e eyitdi: “Y 
 mevl ye! Dilerin ki işbu işden men’ itmeyesin. ⁽¹⁸⁾ Z r  bu işe beni ya ecelüm  eker
 y  uz ulu mertebeye iri  rem.” Üseyd eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “Elbetde içdüm itd  nise biz dağı
 sağa t bi’ z. All h h y r getüre.” Andan  ullarından ⁽²⁰⁾ birin göndürdi. ‘Anter’u 
 m sevvedetin  oydu ı c zd n  getürdiler. ‘Anter’e eyitdi: ⁽²¹⁾ “Y  ebe’l-fev ris!
  ank   a  deyi istersin a ma a ki an  yazavuz?” ‘Anter eyitdi: “‘Able’ye ⁽²²⁾
 m    eret idelüm,  ank s n dirse an  a alum.” Eyle diyicek, Üseyd  a  yidi ⁽²³⁾ bir
 bir ‘Able’ye ‘arz itdi. Hatta işbu  a  deye irişdi ki evveli budur: ** i’r. [104a]** ⁽¹⁾ [Arapça
  iir] ⁽²⁾ ‘Able va t( ) ki bu  a  de(y)i işitdi, gördi ki fe  hat  ziy de ve hem kendü
 anu  ⁽³⁾ içinde çok a ılır. Bunu ihtiy r itdi, eyitdi: “  bu  a  de(y)i yazu , amm  bir

saşırın ⁽⁴⁾ altuñıla, bir saşırın gümüñile.” Der-ħāl ‘Anter ‘Urve'ye buyurdı ki ‘Able didüğün yaza. ⁽⁵⁾ Zīrā ol zamānda ‘Urve yazuda ferīd-i ‘aşr idi. ‘Urve dağı bu kaçīde(y)i didükleri gibi ⁽⁶⁾ yazdı, bir ħarīre tolayup ‘Anter'e viridi. ‘Anter dağı muntazır oldu ki ‘Arab ⁽⁷⁾ müctemi’ olıcağ, bu kaçīde(y)i aşı. Aşma’ī eydür: Bu ħaber ‘Abs içinde {yayıldı}. Şāyed yine ⁽⁸⁾ bir fitne ola diyü korkdılar. Üseyd bu kışşayı Melik Qays'a ħaber viridi. Qays ⁽⁹⁾ eyitdi: “Vallāh ‘Anter ġāyet muħāṭaralu işe kaçd itmiş. Elbetde ben ‘Anter'i men’ iderin.” ⁽¹⁰⁾ Üseyd eyitdi: “Hīç ‘Anter'i men’ itme. Sözüñ şınur. Zīrā ol bu işden dönmez. ⁽¹¹⁾ Şavāb budur ki buñ demlerinde ol bize mu’āvenet itdüğü gibi biz dağı ⁽¹²⁾ aña mu’āvenet idevüz. Zīrā ki bu işüñ şerefi bizedür.” **Rāvī eydür:** Bu ħaberi ⁽¹³⁾ Düreyd, Hānī, ‘Āmir ibni Ṭufeyl işitdiler. Cemī’isi ‘Anter'e mu’āvenet itmege va’de tidiler. ⁽¹⁴⁾ **Rāvī eydür:** Ol günlerde ħac günü oldu. Cemī’-i ‘Arab ṭāyifesi Mekke'ye ⁽¹⁵⁾ cem’ oldılar. Mekke uluları şanemleri tezyīn itdiler, kaçīdeleri aşdılar. ‘Anter ⁽¹⁶⁾ Düreyd'ile buluşıp kaçd itdüğü işde müşāveret itdi. Düreyd eyitdi: “Şabāḥ ⁽¹⁷⁾ ‘Abdu'l-Muṭṭalib'üñ maḥkemesinde kışşayı aña arz idelüm, görelüm ni der?” ‘Anter ⁽¹⁸⁾ Düreyd'üñ sözün şavāb gördi. Şabāḥ olıcağ, biraz uluları[yı]la silāḥa ⁽¹⁹⁾ girüp atlanup ‘Abdu'l-Muṭṭalib'üñ ḳatına vardılar. ‘Abdu'l-Muṭṭalib bunları göricek, tebessüm ⁽²⁰⁾ itdi, eyitdi: “Ne ḥikāyet iy ‘Arab uluları ki bunüñ gibi vaḳtde, bunüñ ⁽²¹⁾ gibi maḳāmda silāḥa girmişsiz?” Düreyd başlayup mā-cerāyı bir bir ħaber viridi. ⁽²²⁾ ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Vallāh bu iş ulu işdür. Bunda niçe başlar kesilür, ⁽²³⁾ nice ḳanlar dökilür. Ḥayırlısı budur ki bu işden vazgelesin.” ‘Anter eyitdi: **[104b]** ⁽¹⁾ “Lā vallāhi ben bu işden vazgelmezim. Senden dileğüm budur ki ḳullaruña buyurasın, ⁽²⁾ ḳabāyil-i ‘Arab içinde nidā ideler. Bu kaçd itdüğüm işi bileler, tā ki cem’ olup ⁽³⁾ benüm feşāḥat-ı lisānum işideler. Muṭī’ olup gelmeyenüñ ben ḥaḳḳından gelürem.” ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Sen başuñ ortaya ḳoyıcağ, ben dağı didüğüñ ideyin. Ammā şabr ⁽⁵⁾ eyle, Receb ayı ḳıksun. ‘Arab ṭāyifesi ḥaccın tamām itsün, gitmege yaraḳlanacağ, bu ⁽⁶⁾ ma’nī tenbīh idevüz.” **Rāvī eydür:** Vaḳt(ī)

ki hac tamām oldu, ‘Abdu'l-Muṭṭalib'ün⁽⁷⁾ kulları yürüdiler, bir bir çıkırdılar ki; “Yā ḳābiyile'l-'Arab! Yarın cemī'ünüz ‘Abdu⁽⁸⁾’l- Muṭṭalib'ün mahkemesine cem’ oluñ ki size bir ḳaṣīde işitdürse gerek ki Benī⁽⁹⁾ ‘Adnān ulularından bir kimsene eyitmişdür. Ḳaṣd itmişdür ki rükn-i Yemānī üzerine⁽¹⁰⁾ aṣa, tā ki cemī’-i ‘Arab ḳavmi aña secde ideler.” Aṣmā’ī eydür: Şabāḥ olıcaḳ,⁽¹¹⁾ ‘Anter ve ḳardaşı Māzin ve oḒı Meysere ve Hānī ve Düreyd bin Şimma ve Melik Kays⁽¹²⁾ ve cemī’-i Benī ‘Abs, Benī Şeybān, Benī Çeşm, Benī Hevāzin, Benī Ġaṭfān, Benī Zübeyd, Benī⁽¹³⁾ ‘Āmir, Benī Kilāb, Benī Ġanī, Benī Süleym gömgök demüre müstaḒraḳ ‘Anter önlerince⁽¹⁴⁾ ‘Abdu'l-Muṭṭalib'ün mahkemesine cem’ oldılar. ‘Anter inüp ‘Abdu'l-Muṭṭalib'ün⁽¹⁵⁾ elin öpdı, geçdı yanına oturdı, kılıcın yalıñ eyleyüp dizine ḳodı. Bir sā‘at⁽¹⁶⁾ geçmedin Yemen ḳabīleleri daḒı begleri öñine düşüp bölük bölük⁽¹⁷⁾ geldiler. Yezīd ibni Ḥanza'la gibi ḳardaşı Melcem gibi, Yezīd bin ‘Abdu'l-Madān, ḳardaşı⁽¹⁸⁾ ‘Uḳābü'l-Fürsān gibi ‘Amr Külşüm ve Züheyr ibni ebī Selemī ve Ṭarfe bin el-'Abd ve Ümera'l-Ḳayse⁽¹⁹⁾ l-Kindī daḒı ḳaṣāyid-i mu‘allaḳa isleri daḒı ve bahādurlardan kim varısa andan şoñra⁽²⁰⁾ Benū Bāriḳ ve Benū Żabyān, Benū Kinde ve Benū Ṭay ve Benū'l-'Anḳā ve Benū Veşāḥ ve Benū Meym ve {Benū} Şimrāḥ⁽²¹⁾ ve Benū Yerbū’ ve Benū ‘Uṭbūl ve Benū Sa’d ve Benū'd-Deḩmāñ ve Benū Zūbyān ve Benū⁽²²⁾ Zebḩān ve Benū Kinān'a ve bāḳī ḳabīleler ve bahādurlar ne ḳadar varısa hep⁽²³⁾ cem’ oldılar. Ol ḩinde ‘Abdu'l-Muṭṭalib minbere çıkdı. İşbu ḩuṭbe(y)i okudı: **[105a]**⁽¹⁾ “*El-ḩamdü li'llāḩi'lleẓī eẓḩāra min bedāyi’ ḩikmeti mādelle ’lā maḒḩireti ve veḳafeti'l-'uḳūl*⁽²⁾ *’an idrāki keyfiyyeti’n-naẓr ileyhi fetāhet fi celāli maḒḩiretihi refe’a’s-semā’*⁽³⁾ *bilā ’amed ve deḩā’l-arḩa bi ḩudretihi ’alā mā’i cemed fāñṣā’l-ḩalāyıkı ’alā*⁽⁴⁾ *Ḓayrı mişālın fe’evced ve sebekā ’ilmühü fimen eşḩā ve es’ad ve ezelle külle cebbārin li’azametihı*⁽⁵⁾ *ve esta’bed ve estevā ’alā ’arşı bilā keyfi teferred fehüve’l-’ālimü bi-ḩafiyyāti ve sāvüsı*⁽⁶⁾ *’ş-sudūr ve’l ḩādiri ’alā külli emrin maḩdūr el-’ādili fi ḩükmi ve ileyhi teşīru’l-umūr*⁽⁷⁾ *aḩmedühü ḩamdü meni’ ’aterife bina’mihi ve veṣıka bi’ḩşānihi ve*

keremihi ve etevekkelü 'aleyhi ⁽⁸⁾ *tevekkele men selime ileyhi ve 'avvele fī cemī' umūrihi ileyhi.*” Andan eyitdi: “Yā me'āşire sādāte⁽⁹⁾l-'Arab⁹⁵ ve ehlü'l-münāşibi ve'r-rüteb! İşbu Beyt-i Harām'ıñ Rabbine hamd ⁽¹⁰⁾ idüñ ki sizi feşāhatıla, belāğatıla sāyir halkdan mümtāz kıldı ve şıdk u ⁽¹¹⁾ 'ahdle ve sehvāvetile ve şecā'atıla meşhūr eyledi ve eski 'ahdlerüñüzi muhkem ⁽¹²⁾ idüñ ve belīg kelāmlaruñuzıla Beyt-i Harām'ı tezyīn idüñ. Bir pāre sākın oluñ, ⁽¹³⁾ muhālefet itmeñ ki şoñra peşīmān olmayın.” diyüp kaşd itdi ki 'Anter'üñ kaşidesin ⁽¹⁴⁾ okuya. 'Arab t̄ayifesi yir yirin çığırup eyitdiler: “Ol kaşide aşhāb-ı nesebden ⁽¹⁵⁾ kimüñdür bilelüm? Andan şoñra okı didiler.” 'Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Yā vücūhe⁽¹⁶⁾l-'Arab! Kişi korķak olıcaķ, neseb aña fāyide itmez, bahādur olıcaķ, kulluk ⁽¹⁷⁾ ziyān itmez. Bu kaşide(y)i ki okusam gerek. Faşih-i Benī 'Abs ve 'Adnān k̄āhirü'l-cebāyire fi'l-meydān ⁽¹⁸⁾ şāhibü'r-rāy-ı ve'r-reşād 'Anter ibni Şeddād dimişdür.” diyince, 'Arab t̄ayifesi çıgruşup ⁽¹⁹⁾ eyitdiler: “Eger başumuz gidecek olursa biz kıomazuz ki bu bed-aşl kul bu işi ⁽²⁰⁾ ide. Vallāh eger 'Anter şir'in Mekke'de aşacaķ olursa Mekke'(y)i yıkaruz, Hübel-i ⁽²¹⁾ a'lāyı ufaruz.” Andan Benī Kaṭhān, Benī 'Adnān'dan ayrılup aralarında bir meydān ⁽²²⁾ kıodılar. 'Abdu'l- Muṭṭalib dağı minberden indi. Allāh'a yalvarur ki aralarında bir fitne ⁽²³⁾ olmaya. **Rāvī eydür:** Vaķt(ī) ki 'Anter bu sözi işitdi, Benī 'Abs'e şayha idüp [105b] ⁽¹⁾ atın depdi, meydāna girdi. Hānī bin Mes'ūd dağı Benī Şeybān'ıla ilerü yüridi. Düreyd ⁽²⁾ dağı Benī Hevāzin, Benī Dehmān leşkeri[yi]le ilerü yüridi. İki t̄ayife arasında kıl ü ⁽³⁾ kāl çoķaldı. 'Anter meydāna girdi, nidā itdi ki; “Yā āl-i Kaṭhān! Çok sözi ⁽⁴⁾ koñ. Bilmiş oluñ ben kaşidemi aşsam gerek. Eger ğayretüñüz varısa ⁽⁵⁾ meydāna gelüñ. Eger siz baña ğāib olursañuz sözüñüz ileri ⁽⁶⁾ iletersiz. Eger ben size ğālib olursam kaşidemi aşam secde idersiz. ⁽⁷⁾ Eger bu każiyye fayşal bulmadın giderseñüz bilmiş olasız ki Mekke'de ⁽⁸⁾ aşılı kaşidelerden bir kaşide kıomazın, hep giderürin.” diyüp ⁽⁹⁾ meydān içinde biraz cevlan itdi. Bu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁰⁾ **Şi'r.** ⁽¹¹⁾

⁹⁵ *sādāti*⁽⁹⁾l-'Arab

[Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ **Rāvī** **eydür:** ‘Anter bu şi’ri tamām idince, ‘Amr bin Ecdem ki ‘Anter ⁽²³⁾ bilād-ı Yemen’de anuñ babasın öldürmişidi. At depüp meydāna girdi, yakın **[106a]** ⁽¹⁾ varıcağ eyitdi: “Veyleke yā ‘abde’s-Sev’! Atalarumuzuñ kanın dökdüğün yitmez mi ki ⁽²⁾ şunuñ gibi herze ve hezeyān sözler söylersin ki secde idün diyü emr ⁽³⁾ idersin. Üş geldüm ki bugün senden babamuñ kanın alam, senün ⁽⁴⁾ bedenünı kurt, kuş rızkı idem.” diyüp ‘Anter’e muķābil olunca ‘Anter gögsinden ⁽⁵⁾ dürttdi, atı arķasından yigirmi zırā’ miķdārı yir egeri düşdi. ⁽⁶⁾ Yire düşince cānı cehenneme işmarladı. Andan Mālīk ibni Zārmētū’l-‘İteynī geldi. ⁽⁷⁾ ‘Anter ilerü yüridi, süñüyle dürttdi. Süñü cebesine tuş geldi. ⁽⁸⁾ Süñü cebesin söküp eyegüsünde muķkem yara eyledi. Gördi ki tırışacaķlayın ⁽⁹⁾ degül, kaçdı. Ol hīnde ‘Anter işbu ebyātı okıdı: **Şi’r.** ⁽¹⁰⁾ [Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁴⁾ **Rāvī eydür:** Andan çığırdı ki; “Yā āl-i Kaṭhān! Gerekise bir aradan depün, ⁽¹⁵⁾ gerekise içünüzde ğāyet bahāduruñuz kimise {varısı} evvel ol gelsün, ⁽¹⁶⁾ gerekise bölüğünüz gelsün.” diyince Yemen begi Mes’ūd ibni Ḥassān meydāna at ⁽¹⁷⁾ depdi. Biraz ‘Anter’ile muķātele eyledi. Āḥir ‘Anter gögsinde süñüle dürttdi, ⁽¹⁸⁾ yağrınında çıkdı. Yemen kavmi bunu göricek, “*Şellet yemīnek yā esved-i zenīm ve şeyṭān-ı* ⁽¹⁹⁾ *racīm.*” {diyi} çığırdılar. Andan Benī Bārīķ’den Ṭārīķ adlu bir pehlevān varıdı, meydāna ol ⁽²⁰⁾ girdi. ‘Anter’e hücüm idüp işbu ebyātı okıdı: **Şi’r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[106b]** ⁽¹⁾ ‘Anter daḥı şi’rine işbu ebyātıla cevāb virdi: **Şi’r.** ⁽²⁾ [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir] ⁽⁶⁾ Andan soñra birbirine ḥamle eylediler. Bir sā’at muķātele eylediler. ‘Anter ⁽⁷⁾ anı daḥı depeledi. **Rāvī eydür:** Ol gün öyle olunca tırmayup Yemen ⁽⁸⁾ ṭāyifesinden bahādurlar meydāna girdi. ‘Anter kimin āḥirete göndürdi, ⁽⁹⁾ kimin esīr itdi. Öyle vaķtı olıcaķ, Ebcür bir pāre yorķdı. Anı değişüp ⁽¹⁰⁾ Ebcür’ün oğlı Kevkeb’e bindi. Bu Kevkeb’ün Sikāb adlu yōnden toğdıķun ⁽¹¹⁾ yuķaruda beyān idüp tıruruz.

Andan ‘Anter yine atın depüp meydāna girdi. ⁽¹²⁾ Biraz cevālān idüp işbu ebyātı inşād itdi: **Şi’r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir Arapça şiir] **[107a]** ⁽¹⁾ Bu ebyātdan fāriğ olıcağ, çığırdı ki; “Dağı kimsenüñ benüm üzerümde ⁹⁶ ⁽²⁾ kanı varısa gelsün, dağı bahādurluğıla ulı mertebeler tālibi varısa gelsün.” ⁽³⁾ Andan eyitdi: “Yā kaşāyid-i mu’allāka isleri! Gelüp kaşīdelerüñüzi kılıcuñuzıla hıfz ⁽⁴⁾ itseñüzne, ben Mekke üzerinden alup yırtup yabana atmadın.” Yemen t̄ayifesi ⁽⁵⁾ ‘Anter’üñ bu sözlerin işitdükce kaşd iderlerdi ki bir aradan depeler. Ulu ⁽⁶⁾ları men’ ider, kıomazdı. L̄kin kaşīde isleri ‘Anter’üñ sözün işidicek, ⁽⁷⁾ korkdılar kaşīdelerin yırtı, ‘Arab içinde kendülere bir nāmūs eksüklüğü ola. ⁽⁸⁾ Nā-çāre olup at depüp meydāna girdiler. Evvel meydāna giren Tarfe bine’l-‘Abd ⁽⁹⁾ idi. Bu Tarfe gāyet faşīh-i kerīm, ‘ākil-i hākīm kişiyidi. ‘Anter’e yakın varıcağ ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Sen şecā’atda {gāyet} yitmişsin, ammā nesebüñ ma’lūldur. Eger ⁽¹¹⁾ bu degülmisseyidi seni kabūl iderdük, faşāhatuñ işidürdük, şi’rüñi ⁽¹²⁾ bizüm şi’irlerümüzden kılurduğ. Lākin sen ‘Arab’uñ ‘ādetin bilürsin ki bir kişünñ ⁽¹³⁾ nesebi olmasa aña muṭī’ olmazlar. Bu cümlesi[yi]le ben dilerin ki senüñ ⁽¹⁴⁾ şi’rüñ işidem, senüñile kendümi tecribe idem. Eger mağlūb olursam ⁽¹⁵⁾ teslīm idem. Eger gālīb olursam seni āzād idüp kerem idem.” didi. ‘Anter bunuñ ⁽¹⁶⁾ hüsn-i elfāzına mütehayyir oldı. Göñlinde niyyet eyledi ki eger esīr iderse ⁽¹⁷⁾ āzād ide. Andan kaşd eyledi ki kaşāyidinden bir kaşīde okuya. Kankı kaşīdeden ⁽¹⁸⁾ okuyacağın bilmedi. Andan Tarfe’ye eyitdi: “Yā veche’l-‘Arab! Benüm dürlü dürlü ⁽¹⁹⁾ ma’nilerde kaşīdelerüm çok. Bilmezin ki kankısın okuyayın. Eger şā’iriseñ ⁽²⁰⁾ bir kaşīde okı, aña göre benden dağı cevāb al.” didi. Tarfe eyitdi: “*Şadaḳte*, ⁽²¹⁾ işit imdi ben okuyayın.” diyüp işbu kaşīde(y)i okıdı: **Şi’r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[107b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾

⁹⁶ dağı kimsenüñ

Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾
Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾
Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[108a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça
şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir
⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir
⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir
⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[108b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾
Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾
Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾
Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁹⁾ **Aşma'ī eydür:** Vaqt(ī) ki
Tarfe işbu kaşīdeden fāriğ oldı ki seb'-i mu'allakātuñ biri⁽²⁰⁾{dür}. 'Anter eyitdi:
"Vallāh yā Tarfe! Eksük varmamışsın. Benüm kaşīdem aşılduķı vaķt ⁽²¹⁾ ulular
görelər, ķankı eyüydüğün fark ideler. Lākin bu tūl-ı zamāndan eyitdüğün ⁽²²⁾
kaşīdedür. Bir bedīhī diyüvir, görelüm." didi. Tarfe daķı, "Yā 'Anter! Beni bedīhīden
⁽²³⁾ 'āciz mi şanursın?" diyüp işbu ebyātı okıdı: **Şi'r. [109a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir
⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir] ⁽⁹⁾
Rāvī eydür: Vaqt(ī) ki 'Anter Tarfe'nün şı'rin işitdi, bildi ki ⁽¹⁰⁾ faşīhlerdendür, ammā
eyitdi: "Yā Tarfe! Bu nedür ki iftiķār itdüğün maķāmda ⁽¹¹⁾ yoldaşlarıla yazılar
geçdüğün zıkr idersin. Bunda ne belāğat var? Beni ⁽¹²⁾ gör ki ķarañuluk deñizlerinde
girüp yüzmişin, toz baķrinde yıldızları ⁽¹³⁾ gemi gibi seyr itdürmişin, kılıcumdan,
sünümnden ğayrı kimseneyi yoldaş ⁽¹⁴⁾ idinmemişim. Üş işbu sā'at nazm ideyin
işidesin, kibrün başuñdan ⁽¹⁵⁾ gide, hāzır olmayanlara ķaber viresin, cevābında 'āciz
olasın. Bilesin ki ⁽¹⁶⁾ şı'rümün cevābında 'āciz olan kaçan benüm kaşīdem gibi kaşīde
aşabilir. ⁽¹⁷⁾ Huşūşa ki bu okuduķuñ ebyātı işitdüm, öñürdi dimiş imişsin, ben şimdi
dirin." ⁽¹⁸⁾ diyüp işbu ebyāt-ı bedīhī eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹⁹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾
Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[109b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça

şiiir ⁽⁴⁾ Arapça şiiir ⁽⁵⁾ Arapça şiiir ⁽⁶⁾ Arapça şiiir ⁽⁷⁾ Arapça şiiir ⁽⁸⁾ Arapça şiiir] ⁽⁹⁾ Tarfe
bunuñ şî'rin işidicek, feşāhatına mütehayyir olup eyitdi: “Feşāhatda, ⁽¹⁰⁾ şecā'atda
'aceb mertebeye irişmişsin, ammā nolaydı ki nesbüñ olayıdı. ⁽¹¹⁾ Eger nesebüñ
varmıssa şî'rüñi bizüm şî'rümüz katına aşmağa korduk, lākin ⁽¹²⁾ kullar neseb-i
ehilleri mertebesine irişeni {bilmez}.” ‘Anter eyitdi: “Neseb sözünü ⁽¹³⁾ қо, cānuñ
varısa meydāna gel.” Tarfe eyitdi: “Yā ibne'l-enzāl! Beni meydān⁽¹⁴⁾dan kaçar mı
şanursın? İşde varayın kadrüñi bildüreyin.” diyüp ‘Anter'e ⁽¹⁵⁾ hamle itdi. ‘Anter
bunu karşıladı, öldürmege esirgeyüp süñü göti[yi]le ⁽¹⁶⁾ dürtti, yire düşürdi, Şeybüb
bağladı. **Rāwī eydür:** Kaşīde islerinden ⁽¹⁷⁾ andan soñra ‘Amr bin Külşüm geldi,
meydāna girdi, ‘Anter'e çıgrup eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “Yā ibne'l-imā! Senüñ gibi kul ulular
mertebesine kaçan yitişür? İşde ⁽¹⁹⁾ geldüm ki bugün saña kadrüñi bildürem, saña
helāk şerbetin içürem. {Ammā} evvel ⁽²⁰⁾ kaşīdemi işit, andan öldüreyin.” didi. Bu
kaşīde ki mu'allakatuñ biridür, okıdı. ⁽²¹⁾ **Şî'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiiir ⁽²³⁾ Arapça şiiir] **[110a]** ⁽¹⁾
[Arapça şiiir ⁽²⁾ Arapça şiiir ⁽³⁾ Arapça şiiir ⁽⁴⁾ Arapça şiiir ⁽⁵⁾ Arapça şiiir ⁽⁶⁾ Arapça şiiir ⁽⁷⁾
Arapça şiiir ⁽⁸⁾ Arapça şiiir ⁽⁹⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiiir ⁽¹²⁾ Arapça şiiir ⁽¹³⁾
Arapça şiiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁹⁾
Arapça şiiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiiir ⁽²¹⁾ Arapça şiiir ⁽²²⁾ Arapça şiiir ⁽²³⁾ Arapça şiiir] **[110b]** ⁽¹⁾
[Arapça şiiir ⁽²⁾ Arapça şiiir ⁽³⁾ Arapça şiiir ⁽⁴⁾ Arapça şiiir ⁽⁵⁾ Arapça şiiir ⁽⁶⁾ Arapça şiiir ⁽⁷⁾
Arapça şiiir ⁽⁸⁾ Arapça şiiir ⁽⁹⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiiir ⁽¹²⁾ Arapça şiiir ⁽¹³⁾
Arapça şiiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁹⁾
Arapça şiiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiiir ⁽²¹⁾ Arapça şiiir ⁽²²⁾ Arapça şiiir ⁽²³⁾ Arapça şiiir] **[111a]** ⁽¹⁾ [Arapça
şiiir ⁽²⁾ Arapça şiiir ⁽³⁾ Arapça şiiir ⁽⁴⁾ Arapça şiiir ⁽⁵⁾ Arapça şiiir ⁽⁶⁾ Arapça şiiir ⁽⁷⁾ Arapça şiiir
⁽⁸⁾ Arapça şiiir ⁽⁹⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiiir ⁽¹²⁾ Arapça şiiir ⁽¹³⁾ Arapça şiiir
⁽¹⁴⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiiir
⁽²⁰⁾ Arapça şiiir ⁽²¹⁾ Arapça şiiir ⁽²²⁾ Arapça şiiir ⁽²³⁾ Arapça şiiir] **[111b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiiir ⁽²⁾
Arapça şiiir ⁽³⁾ Arapça şiiir ⁽⁴⁾ Arapça şiiir ⁽⁵⁾ Arapça şiiir ⁽⁶⁾ Arapça şiiir ⁽⁷⁾ Arapça şiiir ⁽⁸⁾

Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁰⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter bunuñ kaşidesin işidicek, bildi ki faşihlerdendür. ⁽¹¹⁾ Eyitdi: “Yā ‘Amr! Sen bu kaşide(y)i bir ayda, iki ayda dimiş degülsin. Cemī-i ⁽¹²⁾ ‘ömrünün hāşılı budur. Benüm aşacağum kaşide bundan dağı efşah dağı eblağdur. Eger faşih ⁽¹³⁾ iseñ bedihī birkaç beyt di, göreyin.” didi. ‘Amr eyitdi: “Yā ‘abd-i erzel! Bedihī şi’rden, ⁽¹⁴⁾ ya cengden ‘aciz miyin? İşde saña şi’rüm göstereyin, harbum, darbum dağı.” diyüp işbu ebyatı ⁽¹⁵⁾ okıdı: **Şi’r.** [Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁸⁾ ‘Anter bu ebyatı işidicek eyitdi: “Yā ‘Amr! İşit imdi dağı eblağ-ı nazmıla ⁽¹⁹⁾ cevābuñı. **Şi’r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[112a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir] ⁽²⁾ Vaqt(i) ki ‘Amr ‘Anter şi’rin işitdi, eyitdi: “Ahsente, ahsente yā ibne'l-sevdā! ⁽³⁾ Bildüm ki gāyet faşihlerden imişsin. Lākin bir gayrı kâfiyede bir ⁽⁴⁾ şi’ir dağı işideyin.” didi. ‘Anter der-hāl işbu şi’ri okıdı: ⁽⁵⁾ **Şi’r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** ‘Amr ‘Anter’uñ bu şi’rin işidicek eyitdi: “Vallāh ⁽¹⁷⁾ yā Benī ‘Abs {kılı}! Feşāhatuñ var, ammā haddüñden tecāvüz itdügüñden ⁽¹⁸⁾ ötüri ‘Arab içinde rüsvāy olduñ. Ecelüñ yakın gelmişdür ki ⁽¹⁹⁾ bunuñ gibi işe kaşd itdüñ.” ‘Anter bu sözi işidicek, gāzaba ⁽²⁰⁾ gelüp eyitdi: “Yā medlüle'l-şārib! Benüm hasebüm, nesebüm işbu kılıcumdur. ⁽²¹⁾ Her kişi ki ben fülān ibni fülānum dir, kōrkaklıkıñdandır.” diyüp ‘Amr’uñ ⁽²²⁾ üzerine hamle eyledi. Yağasından yapışup atından ayırup götürdi, ⁽²³⁾ yire urdı. Ebū riyāh Şeybūb yitişdi, bağladı. El-haşıl ol gün aḥşam olunca **[112b]** ⁽¹⁾ meydāna gelenüñ ⁹⁷ ‘Anter kimin esir itdi, kimin depeledi. Aḥşam ⁽²⁾ olıcağ, menzillü menziline vardılar. ‘Anter kabilesine yakın varıcağ, cemī-i ⁽³⁾ kabile ehli karşılayup çala çala bu ebyatı eyide eyide odasına getürdiler. ⁽⁴⁾ Ol ebyāt budur: **Şi’r.** ⁽⁵⁾ [Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir] ⁽¹²⁾ **Rāwī eydür:** Ol gice yatdı, buyurdı, esirleri muhkem zabt ⁽¹³⁾ itdiler. ‘Urve üç yüz kişiyile pāsubānlık

⁹⁷ **kimin**

eyledi irteye degin. ⁽¹⁴⁾ Şabāḥ olıcaḳ, ‘Anter, Melik Ƙays, Hānī, Düreyd, ‘Āmir ibni Ʀufeyl ⁽¹⁵⁾ bākī cemā’ati[yi]le cem’ olup ‘Abdu'l-Muṭṭalib'e vardılar. ‘Anter ⁽¹⁶⁾ inüp elin öpdı, meşveret eyledi. ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Şimdi⁽¹⁷⁾ den girü ne meşveret, çünki bir işe iḳdām itdün, itmām ⁽¹⁸⁾ itmeñ gerekessin. ‘Anter daḡı eyitdi: “Vallāhi yā mevlāye! Biz daḡı senden ⁽¹⁹⁾ istedüğümüz budur.” diyüp Kevkeb adlı atına süvār oldu, depdi, ⁽²⁰⁾ meydāna girdi. ‘Anter'i göriceḳ, Benī Ƙaḡṭān üzerine hücum itdiler. ⁽²¹⁾ ‘Anter daḡı biş biş geleninün üzerine ecel yilleri esdürdi. ⁽²²⁾ On on gelenine ölüm şerbetlerin içürdi. Yigirmi, otuz gelenine ⁽²³⁾ helāk yağmurların yaḡdurdı. Bir sâ’atde öldürdüğinden ḡayrı [113a] ⁽¹⁾ seksan kişi esİR eyledi. Benī Ƙaḡṭān gördiler bunuñıla olmaz, bir aradan ḡamle ⁽²⁾ itdiler. Anları görüp bu taraḑdan daḡı Ƙays Benī ‘Abs’ile Düreyd Benī Hevāzin’ile ⁽³⁾ Hānī Benī Şeybān’ile ‘Āmir ibni Ʀufeyl Benī ‘Āmir’ile cümle iki leşker ⁽⁴⁾ birbirine ḳoyuldı. ‘Aẓīm ceng oldu ol ḡün aḡşama degin. ⁽⁵⁾ Gice şabāḡa degin ceng itdiler. İki ṭāyifenün üzerine şabāḡ ⁽⁶⁾ Şaḡr ibni Veẓāḡ didiḡi gibi oldu. **Şi’r.** ⁽⁷⁾ [Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir] ⁽¹¹⁾ **Rāwī eydür:** Şabāḡ olıcaḳ, ‘Abdu'l- Muṭṭalib Mekke ululularıyla öñünce ⁽¹²⁾ şanemler götürdüp bindi, bu ceng içine girdi. İki leşkerün ⁽¹³⁾ bahādurları ceng itmekden sarḡoşa dönmişidi. ‘Anter çıḡırup eydürdi ki; ⁽¹⁴⁾ “Ƙaşıde isleri ḳandadır? Gelsünler anları daḡı yoldaşları ḳatına ⁽¹⁵⁾ göndereyin.” ‘Anter bu sözden fāriḡ olunca İmru’u’l-Ƙays bin Ḥaci’l-Kindī ⁽¹⁶⁾ öñünde üzerine ḡamle eyledi. Bu İmru’u’l-Ƙays zamān-ı cāhiliyyetün şā’irlerinün ⁽¹⁷⁾ ulusıydı. Nite kim Ḥazret-i Resül şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem anuñ ḡaḳḳında buyurmuşdur ki; ⁽¹⁸⁾ “*İmru’u’l-Ƙaysi’l-Kindī seyyid-i şu’arāi’l-cāhiliyyeti ve ḳāyidühüm ilā’n-nār ve Ḥassān* ⁽¹⁹⁾ *ibni Şābit seyyidü şu’arai’l-İslām ve ḳāyidühüm ilā’l-cenneti ve dāri’l-ḳarār.*” Ol ⁽²⁰⁾ ḡinde İmru’u’l-Ƙays ‘Anter’ün üzerine ḡamle idiceḳ eyitdi: “Şu’aradan ne istersin ⁽²¹⁾ yā Esved, yā leyim? Sen ne istersin bu bed-aşılıḳıla ki ulular mertebesine ⁽²²⁾ yitişesin? *Ente min eyne ve’l-fişāḡati min ayn belākel’lāhu bi’l-ḡayn ve nefēḳa* ⁽²³⁾ *aleyk* ⁽²³⁾ *ḡurābe’l-beyn.*” ‘Anter

bunu işidicek, “*Raẓẓal'lāhü fāk yā erzele'l-ḳavm*,⁹⁸ bunuñ gibi [113b]⁽¹⁾ ⁹⁹ herze vü hezeyānı ḳo, me'āniden beyān eyle, neñ var görelüm. Andan şöña ⁽²⁾ muḥārebe idelüm.” diyince İmru'u'l-Ḳays bu ḳaṣīde(y)i okudı: ⁽³⁾ **Şi'r.** ⁽⁴⁾ [Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [114a]⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [114b]⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir] **Rāvī eydür:** ‘Anter bu ḳaṣīde(y)i işidicek, “Feṣāḥatda taḳṣīr itmemiş⁽¹⁸⁾sin yā ṣā'ir-i Benī Kinde! Ammā bu feṣāḥat yiri degül, ṣecā'at ⁽¹⁹⁾ izhār idicek yirdür.” diyüp üzerine hücum itdi. Defī esīr idüp ⁽²⁰⁾ Şeybüb'a viridi. Andan “Yā āl-i Ḳaḥṭān! Daḥı var mı meydāna gelsün?” didi, ⁽²¹⁾ çağırdı. ‘Anter bu sözi söyleyince Benī Ḳaḥṭān'dan bir bahādur meydāna ⁽²²⁾ at depdi. Bu bahāduruñ adı ‘Alḳame bin Seyfū's - Ṣa'lebī idi ve laḳabı Ḳılāḡu'l-⁽²³⁾Ezān idi. Meşhūr bahādurlardan idi. ‘Anter'ile uğraşup bir zamān [115a]⁽¹⁾ muḳātele eyledi. Āḥir ‘Anter üzerine ḥamle idüp yaḳasına yapışdı, ⁽²⁾ yire bıraḳdı. Şeybüb yıl gibi yitişdi, bağladı. ‘Anter yine çağırdı ki; “Yā ⁽³⁾ āl-i Ḳaḥṭān! Daḥı meydāna gelür kimsene var mı?” Andan biraz at ⁽⁴⁾ oynadup işbu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽⁵⁾ [Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir]

⁹⁸ erzeli'l-ḳavm

⁹⁹ Bunuñ gibi

[115b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāwī eydür:** ‘Anter bu şi’irden fāriğ olıcağ, Benī Kaṭḥān leşkerinüñ ⁽¹⁶⁾ sağ tarafına ḥamle eyledi. Öñine geleni dürtti, yanına geleni çaldı. ⁽¹⁷⁾ Bir sâ’atde yüz yitmiş kişi depeledi, yigirmi pehlevān esīr eyledi. ⁽¹⁸⁾ El-ḥāşıl yanar od gibi her ne yaña meyl itdise yıkdı, ⁽¹⁹⁾ ya bād-ı ḥazān gibi her ne tarafa esdise ādemi yaprak gibi yire dökdi ⁽²⁰⁾ ve “Ayrık daḥı kaşīde issi varısa meydāna gelsün.” diyi çığırdı. ⁽²¹⁾ Nā-gāh ol ḥīnde Züheyr ibni ebī Seleme'l-Mezenī ki ‘Abdillāh bin Ğaṭfān oğullarından{dur}. ⁽²²⁾ Karşu yürüyüp eyitdi: “Yā Ṭālibe'n-neseb! İşbu fi'lile ulular yitişdügi ⁽²³⁾ mertebeye irem dirseñ iremezsin. İşbunuñ gibi kaşīdeyle yitişilür [116a] ⁽¹⁾ ol mertebeye.” diyüp bu kaşīde(y)i okudı: **Şi’r.** ⁽²⁾ [Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [116b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [117a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir] ⁽⁶⁾ **Rāwī eydür:** Vaḳt(ī) ki bunuñ gibi kaşīdesin işitdi, bildi ki fuşahā⁽⁷⁾ dandur, eyitdi: “Şavāb budur ki bunuñ yoldaşları yanına göndürem, ⁽⁸⁾ bunları maḡlūb, maḡhūr itmekile yüce mertebeye irişem.” Andan bunuñ ⁽⁹⁾ üzerine ḥamle idüp esīr eyledi, Şeybūb'a teslīm itdi. Andan Benī ⁽¹⁰⁾ ‘Āmir'e çağırdı, “Kanı ol faşīḥuñuz ki meydān eri dirilür, neçün ⁽¹¹⁾ meydāna gelmez?” **Rāwī eydür:** Bu sözi işidicek, Lebīd ibni Rebī’a-(y)ı ⁽¹²⁾ ‘Āmirī ḡazaba {gelüp} gönline kuvvet virüp atın meydāna depdi, başladı kaşīde-i ⁽¹³⁾ mu‘allaḡasın okudı. **Şi’r.** ⁽¹⁴⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça

şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça
 şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[117b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾
 Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾
 Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾
 Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾
 Arapça şiir] ⁽²³⁾ ‘Anter bunun kaşidesin işitdi. Andan eyitdi: “Gel, **[118a]** ⁽¹⁾ meydāna
 gel ki muharebe vaktidür. İn-şāa’llāh benüm kaşidemi dahı senün ⁽²⁾ kaşiden katına
 gelicek, göreler ki kimün kaşidesi efşahdur.” diyüp ⁽³⁾ üzerine hücum itdi. Der-hāl
 anı dahı esir idüp Şeybüb'a tapşurdu. ⁽⁴⁾ Andan “Beni Yeşkür'den yaña al biraz.” diyü
 çığırınca anların dahı şâirleri ⁽⁵⁾ Hâris ibni Hîlzete'l-Yeşkürî çıkageldi. Kaşide
 mu'allakasıyla iftiḥār ⁽⁶⁾ idüp bu ebyâtı okudu: **Şi'r.** ⁽⁷⁾ [Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾
 Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾
 Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾
 Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[118b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça
 şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir
⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir
⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir
⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[119a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾
 Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾
 Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁴⁾ Bu kaşidesin tamām idince
 ‘Anter buña dahı hamle ⁽¹⁵⁾ idüp esir eyledi. Andan sonra bir taraftan bir kişi na'ra
 urup ⁽¹⁶⁾ meydāna girdi. Halk nazar itdiler, gördiler ki Meymün bin Kays⁽¹⁷⁾dur ki
 lakabı A'sā'dur. Vakt(i) ki ‘Abdu'l-Muṭṭalib A'sā'yı gördi eyitdi: “Yā vücuhe⁽¹⁸⁾l-
 ‘Arab! Kaşāyid-i mu'allakāt islerinden esir olmaduk hem̄n bu kalmışdur. ⁽¹⁹⁾ Bu
 faşih-i dehr ferid-i aşrdur.” Vakt(i) ki ‘Anter ‘Abdu'l-Muṭṭalib'ün bunu ⁽²⁰⁾ öğdüğün
 işitdi, çığırdı ki; “Tür, senün dahı kaşideñ varısa ⁽²¹⁾ okı işideyin.” A'sā dahı kaşide-i

mu'allaka(y)ı okudu. **Şi'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[119b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[120a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[120b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir] ⁽²⁾ **Rāvī eydür:** A'şā şî'rî'n tamām itdügi gibi 'Anter üzerine hamle itdi, ⁽³⁾ anı daḥı esîr itdi. Ol aralıkda aḥşam oldu. İki 'asker qarār-gāhına ⁽⁴⁾ vardılar. Ol gice rāḥat oldılar. Şabāḥ olıcak, yine at arkasına ⁽⁵⁾ gelüp cenge şürü' idince 'Abdu'l-Muṭṭalib çığırdı ki; "Yā sādāt! ⁽⁶⁾ Ne 'ināddur bu ki idersiz, inşāf itseñüz ne?" 'Arab uluları ⁽⁷⁾ eyitdiler: "Eger inşāf didüğüñ buyısa ki biz Benî 'Abs'üñ bir kara ⁽⁸⁾ kuluñ şî'rîne secde idevüz. Bu bizden gelmez, döñince ceng iderüz." ⁽⁹⁾ 'Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: "Haḳ Te'ālā bir kişîye sa'ādet viricek, siz ⁽¹⁰⁾ 'inād itmekile başa çıkamazsınız." Andan 'Anter 'Abdu'l-Muṭṭalib'e ⁽¹¹⁾ eyitdi: "Eger bugün bunlar baña muṭî' olursa hoş ve illā cemî'-i ⁽¹²⁾ kaşîde islerin kalan esîrleri-y-ile depelerin." didi. **Rāvī eydür:** ⁽¹³⁾ Zū'l-ḥumār 'Abdu'l-Muṭṭalib katında benddeyidi. Yohsa ol daḥı Yemen ⁽¹⁴⁾ ḥalkına yardım idüp 'Anter'ile muḳatele iderdi. 'Anter'e biraz teşvîş virürdi, ⁽¹⁵⁾ ammā āḥîr yine 'Anter elinde esîr olurdu. Andan Yemen ṭâyifesi 'Abdu'l-Muṭṭalib'üñ sözün kabûl itmeyüp cenge iḳdām itdiler. 'Anter ⁽¹⁷⁾ Düreyd'e eyitdi: "Yā emîr! Bilsevüz bugün a'dānuñ fikri nedür? Bir bir ⁽¹⁸⁾ mübāreze mi iderler, yoksa bir aradan hamle mi iderler?" Düreyd eyitdi: "İvme, ⁽¹⁹⁾ ben anı saña bilivireyin." Andan buyurdı Dişār ibni Revḳ'a, meydāna girdi. ⁽²⁰⁾ Biraz cevḻān idince Yemen çerisinden bir genç yigit çıkageldi. ⁽²¹⁾ Egninde bir Dāvudî zırhı var. Elinde bir yılan diline beñzer sūñüsü var. Boynına ⁽²²⁾

bir Çīn-i pūlāddan kalğan aşmış. Bilinde bir Hindī kılıç. El-ḥāşıl cemī' silāhıla müretteb ⁽²³⁾ bir ata binmiş ki kaçsa yıl yitmez, kovsa yıldırım yiter. İleri yürüyüp [121a] ⁽¹⁾ Dişār'a eyitdi: “Yā fāris! Bilmiş ol ki ben ceng kolayın bilür ādem degülin, ⁽²⁾ ammā meydāna çıkdum ki kendümi şınayum. Görem elümden ceng gelür mi?” ⁽³⁾ Dişār eyitdi: “Di elüñden ne gelürse eyle, ammā, gönlinde şöyle ⁽⁴⁾ i'tikād itdi ki bu fāris hemīn kendünün bendindedür.” Andan birbirine ⁽⁵⁾ hücum idince der-ḥāl ol fāris-i Yemenī Dişār'ı yakasından yapışdı, yire bıraktı. ⁽⁶⁾ Ardında ḥāzır olanlar yitişdiler, bağladılar. Bunu göricek, Ḥicāz leşkeri, “Kim ⁽⁷⁾ ola bu fāris?” diyü müteḥayyir oldılar. Andan Ḥifāf ibni Nedbe meydāna at ⁽⁸⁾ depdi. Bir sā'at geçmedin anı daḥı Dişār yanına göndürdi. El-ḥāşıl aḥşam ⁽⁹⁾ yakın olunca ol fāris-i Yemenī, Ḥicāz ṭayifesinden yigirmi be-nām pehlevān ⁽¹⁰⁾ esīr itdi. Aḥşama yakın olıcaḡ, 'Āmir ibni Ṭufeyl meydāna at depdi. Ol ⁽¹¹⁾ fāris-i Yemenī'yile uğraşmaḡa başladı. 'Anter bunların cengin göricek, ⁽¹²⁾ Düreyd'e eyitdi: “Yā emīr! 'Āmir'e korḡarın ki bir ḥaṭar yitişe. Zīrā görürin ki ⁽¹³⁾ cengde 'Āmir'den ol şeyṭānuñ ḥibresi¹⁰⁰ artuḡdur. Hiç bilmezsin ki ⁽¹⁴⁾ bu şeyṭān ḡandan geldi ki bizüm bitmiş işimiz giri ḡodı?” Düreyd ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Zamānuñ işi budur; ḡāḥ şafā, ḡāḥ kederdür. Bu tutduḡları esīrleri ⁽¹⁶⁾ bizüm tutduḡumuz esīrleri-y-ile deḡişiser emegümüz 'abes, sa'yumuz zāyi' ⁽¹⁷⁾ olısar.” didi. 'Anter eyitdi: “Gerçesin, ḡaṭāyı ben ol vaḡt itdüm ki ⁽¹⁸⁾ meydāna kendüm girmedüm.” **Rāvi eydür:** Aḥşam olunca 'Āmir ol ⁽¹⁹⁾ fārisile muḡābele itdi. Çok yirde yaralı oldu. Āḡir esīr oldu. Ol ⁽²⁰⁾ ḡinde iki 'asker ḡarār-ḡāḡına gitdi. 'Anter ol gice taşa⁽²¹⁾sından irteye dek uyumadı. Yemen ṭayifesi içine şāzılık düşdi. Şabāḡ ⁽²²⁾ olıcaḡ, 'Anter meydāna girdi. Ol ṭarafdan Yemen fārisi daḡı geldi. ⁽²³⁾ 'Anter aña eyitdi: “Yā ḡulām! Yemen fārislerinden saña kim dirler?” Ol eyitdi: [121b] ⁽¹⁾ “Ben şol kişiyin ki senün ḡarīmün 'Acem'den gelürken ḡāret itdüm. Āḡir ⁽²⁾ çok ādemile ardumdan yitdün. İnşāf itmeyüp üzerüme çok ādem üşürdün. ⁽³⁾ Āḡir ben daḡı

¹⁰⁰ ḡabre

yaralu olup kaçdum. Bugün geldüm ki ol yaralaruñ kīnini ⁽⁴⁾ senden alam. Senden
şoñra cemī'-i kabāyili, Hicāz'ı helāk idem. Eger nesebüm ⁽⁵⁾ şorarsañ bu neseb
şoracak yir degül. Neseb kız dileycek şorulur. Bura darb u ⁽⁶⁾ harb yiridür, neseb
fāyide itmez.” diyüp bu ebyātı inşād itdi: ⁽⁷⁾ **Şi'r.** ⁽⁸⁾ [Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾
Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾
Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Andan bu fāris 'Anter'üñ üzerine hamle
eyledi. ⁽¹⁹⁾ 'Anter dağı bunu karşıladı. İki taraftan darb u harb oldu. Süñüleri[yi]le ⁽²⁰⁾
ol kadar dürtüşdiler ki süñüleri uvandı. Andan kılıca el urdılar. Birbirine ⁽²¹⁾
hamleler eylediler. Aḥşam olinca ortalarında ceng kâyim oldu. Aḥşam ⁽²²⁾ olıcağ, ikisi
dağı rāḥat olmağa menziline döndi. Yemenī'ler bu fārisüñ ⁽²³⁾ üzerine cem' olup
taḥsīnler itdiler. **Rāvī eydür:** Bu fārise Ġazūb [122a] ⁽¹⁾ dirlerdi. 'Anter'üñ Ġamra bint-
i Fāyiz'den oğlıydı. Zīrā yukarda beyān ⁽²⁾ idüp tūruruz ki 'Anter bilād-ı Şerīf'e
varıcağ, Ġamra'yıla nice buluşdı, ⁽³⁾ anuñıla nice mücāma'at itdi. Āḥir hamlı zāhir
olıcağ, babasına didi. ⁽⁴⁾ Babası, “Bu sırrı ketm it.” didi. Andan şoñra zamān geçdi,
babası ⁽⁵⁾ öldi. Benī Kuzā'a şecā'atından ötüri bunu beklediler. Hamlı ⁽⁶⁾ ziyāde
belüricek, bir zamān kendüyi ḥastalığa urdı, taşra çıkmadı. ⁽⁷⁾ Toğacak vakt olıcağ,
bir gün bir nesne bahānesine taşra çıkdı. Şaḥraya ⁽⁸⁾ çıkıcağ, bir mağāraya girdi. Ol
mağārada bu Ġazūb'ı toğurdu. Gördi ki ⁽⁹⁾ bir ġarīb nesne. Gövde, ebonos ağacına
beñzer. Bir büyük başı ⁽¹⁰⁾ var. Bir arslan ağzı gibi ağzı var. Bi-'aynihi 'Anter'dür.
Bahādurluğ 'alāmeti ⁽¹¹⁾ yüzinden, gözinden akar. Göñlinde eyitdi: “Ḥabeşī vilāyetini
tutarsam bunuñıla ⁽¹²⁾ tutaram.” Andan bunu kucağına alup kabīleye geldi. 'Emmüsi
oğulları, “Bu nedür?” ⁽¹³⁾ diyü şordılar. Ġamra eyitdi: “Bir arslan ağzında buldum.
Yırtmağa kaşd ⁽¹⁴⁾ idince yitişdüm, arslanı depeledüm. Göñlüm diler ki bunu
bisleyem, oğul ⁽¹⁵⁾ idinem. Bunuñ sebebi[yi]le evlāddan, ezvācdan kurtulam.”
'Emmüsi oğulları Ġamra'nuñ ⁽¹⁶⁾ sözün taşdıķ itdiler. Zīrā er sevmedüklerin
bilürlerdi. Andan bir dāyeye ⁽¹⁷⁾ virüp bisletdi. Bunuñ üzerine bir niçe yıllar geçdi.

Büyüdi, at eri ⁽¹⁸⁾ oldu. Ğamra'yıla cenglere bile biner oldu. Ğamra buña muķātele, muķārebe, ⁽¹⁹⁾ kavā'idin öğretti. Şöyle oldu ki Benī Ğuzā'a içinde *mūşārūn* ⁽²⁰⁾ *ileyhi bi'l-benān* oldu. Her kimūñile uğraşdı-y-ısa manşūr-ı muzaffer oldu. ⁽²¹⁾ Āhir bir kız sevdi, babasından istedi. Babası eyitdi: “Nesebüñ yokdur. Eger Ğamra ⁽²²⁾ seni nesebine ilhāk iderse vireyin.” didi. Ğazüb segirtti, Ğamra'ya geldi. ⁽²³⁾ Ğamra'nuñ elin öpdü, eyitdi: “Yā sittāh! Fülān kişinūñ kızın sevdüm. İstedüm, [122b] ¹⁰¹ ⁽¹⁾ “Nesebüñ yokdur.” didi, virmedi. İmdi senden dilek iderin ki beni nesebüñe ⁽²⁾ kıtasın, ya bārī atam, anam bildüresin.” Ğamra bunuñ sözün işidicek, kaçıldı, ⁽³⁾ eyitdi: “Vallāhi yā veled-i zinā! Büyük söz söyledüñ ki beni nesebüñe ulaşıdur didüñ. Eger ⁽⁴⁾ hakk-ı hizmetüñ olmaydı boynüñ ururdum. Ammā atañı, anañı şorarsan ben dağı bilmezim. ⁽⁵⁾ Zīrā ben seni bir mağāra içinde, arslan ağzında bulup tıururım.” didi. Ğazüb ⁽⁶⁾ Ğamra'nuñ bu sözün işidicek, çıkdı gitdi. Ğabīleden kendü kıurdaşı ⁽⁷⁾ elli yigit cem' itdi. 'Irāk tarafına müteveccih oldu {ki} vara, anda kıala, ayrıkı gelmeye. ⁽⁸⁾ Olıdı ki giderken 'Anter'üñ harīmin ğāret idüp esīr itdi. Şoñra ⁽⁹⁾ 'Anter ardınca varup kıurtardı. Ğazüb'ün üzerine çok ādem üşüp ⁽¹⁰⁾ yaralı eylediler. Āhir gücile kıaçdı, kıurtıldı. Benī Dehmān dirlerdi, ⁽¹¹⁾ bir kıabīle varıdı. Anda düşdi, yarasına tīmār itdiler. Yarası hoş olınca ⁽¹²⁾ hac vakt oldu. Anlarıla hac itmege bile olıdı ki Mekke'ye geldi, 'Anter'üñ ⁽¹³⁾ aşķābıyıla ve 'Anter'ile bu mā-cerālar oldu. Yemen tayıfesi, üzerine cem' oldılar, “Ğamra ⁽¹⁴⁾ sen gidelden berü melül, maķzündür. Elbette bu kerre seni vaţanuña ⁽¹⁵⁾ iltürüz.” didiler. Ğazüb eyitdi: “Yā vücūhe'l-'Arab! İşbu 'Arab tayıfesin, işbu ⁽¹⁶⁾ 'Anter adlu pehlevāndan hālāş itmeyince size cevāb virmezim.” Andan ol ⁽¹⁷⁾ gice şabāha dek rāhat {oldılar}. Ğazüb'ün mā-cerāsı bu. Geldük bu ţarafda ⁽¹⁸⁾ 'Anter hāline. 'Anter dağı odasına gelüp melül, maķzün oturdı. Bahādurlar ⁽¹⁹⁾ yanına cem' olup hātırın tesellī itdiler. Melik Kıays dağı Şeybüb'ı ⁽²⁰⁾ kığırup yanına bir ādem dağı kıoşdı. 'Anter'e sırrıla

¹⁰¹ ~~virmedi~~

haber göndürdi ki; ⁽²¹⁾ “Varuñ eyidüñ ‘Anter'e ki itdügi fikirden vazgelsün. Yoksa ⁽²²⁾ ‘Arab t̄ayifesi bizi kırarlar.” Andan bu ebyātı öğretti ki varalar ‘Anter'e okuyalar: [123a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ **Rāvī eydür:** Şeybüb Qays'uñ ādemi[yi]le der-ḥāl ‘Anter'e geldiler. Qays'uñ ⁽⁵⁾ selāmın yitişdurdiler. Āḥirinde eyitdiler ki; “Qays eyitdi ki; kişi kendü ⁽⁶⁾ ḳadrin bilüp ḥaddinden tecāvüz itmemek hoşdur. Rūzigār yüklüdür, günde ⁽⁷⁾ bir ḥāl toğurur. El elden üstündür. Kişi benem diyüp dige-r-nīst dimek ⁽⁸⁾ olmaz.” diyüp Qays öğretdügi ebyātı okıdılar. **Rāvī eydür:** Vaḳt(ī) ki ⁽⁹⁾ ‘Anter bu nazm u neşri işitdi, taşasından ölüyazdı, eyitdi: “Hīḥ bilmezin ki ⁽¹⁰⁾ ne ḥāldür? Ne ḳadar ki Melik Qays'a hüner gösterürin ol baña ḥor baḳar. ⁽¹¹⁾ Vallāh ol Yemen fārisin ki Qays bu sözi andan ḳorḳup eyitdi. Öldürmek ⁽¹²⁾ ḳaşd ideydüm ben aña şu içürmezdüm. Ammā göñlüme bir vesvese düşdi. ⁽¹³⁾ ḳaşd itdüm ki esīr idem. İn-şā'allāh irte meydāna girdügi ⁽¹⁴⁾ gibi defī depeleyin. Bilsünler ki ben andan ‘āciz degülin.” Hānī ‘Anter'e ⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Vallāhi yā ebe'l-fevāris! Girçek eydürsin. Dün bir niçe kerre öldürmek ⁽¹⁶⁾ yiri geldi, öldürmedüñ. Biz şöyle ḳann itdük ki sen bilmedüñ, ḥattā biraz ⁽¹⁷⁾ bahādurluḳuña ṭa'n itdüñ. İmdi esīr itmek sevdāsından vazgel. ⁽¹⁸⁾ Yarın anı depele ki işüñ ilerü vara.” ‘Anter eyitdi: “Vallāh yarın meydānda ⁽¹⁹⁾ anuñıla yalıñcaḳ, cebesüz, cevşensüz uğraşayın.” Andan Şeybüb'a eyitdi: “Yā veled-i zīnā! ⁽²⁰⁾ Qays'dan getürdügüñ ḥaberleri-y-ile cigerümi yaḳduñ. Tīz segirt şī'rinüñ ⁽²¹⁾ cevābı işbu şī'ri Qays'a oḳı.” Şī'ri budur: **Şī'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [123b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir] ⁽⁹⁾ **Rāvī eydür:** Şeybüb daḥı vardı, Qays'a bu şī'ri oḳıdı. Qays işidicek, ⁽¹⁰⁾ daḥı biter yüregine od düşdi. Göñlinde eyitdi: “Vallāh bu ḳul ḳatı ⁽¹¹⁾ ḥadden tecāvüz itdi. Ben bilürin ki bu mehlekeden ḳurtulmayup bu ⁽¹²⁾ yolda baş terkin ursa gerek.” **Rāvī eydür:** Bu ‘Anter'üñ ḳatında ki ⁽¹³⁾ cemā'at her biri ṭayanup ımızğanmağa başladılar. ‘Anter daḥı bir pāre ımızḳanıñca ⁽¹⁴⁾ belinleyüp uyanıgeldi. Elin eline dögüp feryāz itdi. Cemī'-i cemā'at

(15) uyanup “Hay nolduñ yā ebe'l-fevāris?” didiler. ‘Anter eyitdi: “Bir ‘aceb düş (16) gördüm. Ğālib budur ki ecelüm yakın gelmişdür beñzer.” (17) Düreyd eyitdi: “Neçün böyle fāl idersin? Haḡ Te‘ālā ‘ömür vire. Hele (18) düşüñ bārī nedür? Ta‘bīr idelüm.” ‘Anter eyitdi: “Düşümde görürem işbu (19) Yemen fārisi[yi]le uğraşuram. Üç kerre kılıcıla çalaram, kılıç kesmez yine (20) yüzüme şıçrar. Ağlayı ağlayı kaçıduğumdan iki ucına yapışuram. Kaşd (21) iderem ki iki pāre idem. Kılıç baña söyler ki; “Yā şāhib şīmā! Beni ki pişmān (22) olursın, benden soñra ölüm şerbetin tatarısın, bu kara oğlını kesmedüğüm (23) ma‘zūr tut ki bu daḡı benüm gibi Benī ‘Abs'dendür. Ben Benī ‘Abs'üñ kanın dökmezin.” dir. [124a] (1) Vaḡt(ī) ki kılıcuñ bu sözün işitdüm belinleyüp uyanıgeldüm.” Bu cemā‘at (2) bu vaḡı‘ayı işidicek, müteḡayyir oldılar, eyitdiler: “Vallāh bu vaḡı‘ayı biz ta‘bīr (3) idemezüz. Buña bir ulu ‘ālim gerek ki bu düşi ta‘bīr ide. Ammā şavāb (4) budur ki yarın ḡaşmuñıla kılıcıla ceng itmeyesin, tā ki bu düşüñ (5) ‘āḡibetinden emīn olasın ve illā bilād-ı Yemen'de ‘Abs'i neyler?” ‘Anter eyitdi: “Belī, yarın (6) Deylemī‘ler gibi ḡarbeyile, ḡalkānıla ceng ideyin.” Andan soñra olıdı ki iki (7) leşker at üzerine geldiler. ‘Anter cebesin çıkarup eline birkaç (8) ḡarbe aldı. Ğazūb bunı göricek eyitdi: “Vallāh bu veled-i zinānuñ eceli yakın (9) geldi ki benümile ceng itmege meydāna yalıncaḡ girdi. Ğālib budur ki (10) meydāna cebesüz girdüğine sebep ḡarbesine tekyelendüğinden idi. (11) Beni ḡarbe cengin bilmez şanur. Benüm ḡoz ‘ömrüm zeng-istān ḡazālarında ḡarbe (12) cengi[yi]le geçmişdür. Niçe pehlevānları ḡarbe oyununda benem diyenleri (13) ḡarbeyile depeleyüp tıururın. Yiryüzinde benden ilerü ḡarbe oyunın (14) bilür kimse yokdur, ammā gerekdür ki ben daḡı bunuñıla inşāfıla uğraşam.” (15) diyüp cebesin çıkardı, başın açdı, eline üç ḡarbe alup meydāna (16) yüridi. Vaḡt(ī) ki ‘Anter Ğazūb'a yakın geldi Melik Ḳays itdügi (17) ‘itāb öñine düşdi. Bu ebyāḡı inşād itdi: **Şi‘r.** (18) [Arapça şiir (19) Arapça şiir (20) Arapça şiir (21) arapça şiir (22) Arapça şiir (23) Arapça şiir] [124b] (1) [Arapça şiir (2) Arapça şiir (3) Arapça şiir (4) Arapça şiir (5) Arapça şiir (6) Arapça şiir (7) Arapça şiir (8) Arapça şiir]

⁽⁹⁾ **Rāvī eydür:** Ġazūb bunuñ sözün işidicek, ölümünden kōrkdı ⁽¹⁰⁾ şandı, eyitdi: “Veyleke yā ibne'l-imā! Bir kişi ki işbu ħaddine irişe, ceng⁽¹¹⁾lerde şakalı ağara, ölümünden kōrkar mı? Ammā girçek eydürsin beher-ĥāl ⁽¹²⁾ ħayāt yigdür ölmekden. Eger insān biñ yıl yaşarsa ölümün istemez. ⁽¹³⁾ İşt imdi şi'rinüñ cevābın.” diyüp bu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁴⁾ **Şi'r.** ⁽¹⁵⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[125a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ **Rāvī eydür:** Vaqt(ī) ki ‘Anter bu ebyātı işitdi, müteĥayyir oldı, {eyitdi}: “Vallāhi ⁽⁵⁾ yā ğulām! Feşāĥatdan, şecā'atdan biraz mertebeye yitişmişsin. Eger ebyātunuñ ⁽⁶⁾ kâfiyelerin benüm ebyātum kâfiyeleri gibi kılsañ efşah olurdu. ⁽⁷⁾ Ammā ol mertebeye daĥı diri olursañ yitişürsin.” Ġazūb eyitdi: “Vallāh ⁽⁸⁾ muĥāl söz söyledüñ. Ben senüñ kâfiyeñi terk itdügüm seni ādem ⁽⁹⁾ yirine şaymaduĥumdan idi. Tā dimeyesin ki benüm kâfiyeme itbā' ⁽¹⁰⁾ itdi. Vallāh bu didügün baña daĥı kolaydur. Eger şübheñ varısa ⁽¹¹⁾ yine ol ebyātı bi-'aynihi hemīn taġyīr-i kâfiye ideyin, senüñ kâfiyeñde ⁽¹²⁾ getüreyin senüñ beytlerüñden daĥı belīg, daĥı faşīh. Şöyle ki mişline ⁽¹³⁾ ne sen kâdir olasın, ne mu'allkāt isleri, ne benden soñra bir kişi ⁽¹⁴⁾ daĥı. Tā ki kişi ulular mertebesine istiĥkâksuz yitişmez.” ⁽¹⁵⁾ diyüp işbu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[125b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça Şi'r] ⁽⁵⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bunuñ ebyātın işidicek, müteĥayyir oldı, eyitdi: ⁽⁶⁾ “Vallāh bu ğulām feşāĥatı, şecā'atı daĥı yigirmi yaşına varmadın tamām ⁽⁷⁾ itmiş. Allāh'dan isterin ki benüm menāmum vāķi' ola. Kılıcumuñ sözi ⁽⁸⁾ girçek olup bu oĝlanı ‘Abs'i çıķa, tā ki yanuma alam, yār u yoldaş ⁽⁹⁾ idinem. Oĝlumdan, kardaşumdan yig tutam. Cemī'-i ‘ālem ĥalkına bunuñıla ⁽¹⁰⁾ iftiĥār idem.” ‘Anter bu fikirdeyiken Ġazūb bir na'ra urdı ki; “Şaķın ⁽¹¹⁾ kendüñi.” diyü ‘Anter'ün üzerine ĥamle idüp bir ĥarbe atdı. ⁽¹²⁾ ‘Anter kâķana aldı, ‘Anter daĥı atdı. Ol daĥı def itdi. Bu vechile ⁽¹³⁾ birbiri-y-ile ĥarbeleşdi. Gāĥ birbirinüñ ĥarbesin

kalķana aldılar, gāh ⁽¹⁴⁾ gelürken havādan ķapdılar. Bu vech üzerine ceng itdiler, tā şuņa deġin ki ⁽¹⁵⁾ ħarbeleri hep pāre pāre oldu. Andan Ġazūb atından inüp ⁽¹⁶⁾ ‘Anter'e eyitdi: “Yā ‘Absī! Yaraķumuz ķalmadı, yāĥuz in senūñile ġüreşelüm, ⁽¹⁷⁾ yāĥuz varalum yine silāĥ daķınalum, geelüm ceng idelüm.” ‘Anter ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Vallāh yā ġulām! Ayırd olmayınca gitmek olmaz.” Andan atından ⁽¹⁹⁾ indi, Ġazūb'uñ üzerine yüridi. İki biribirinle küştī-ġirler gibi ⁽²⁰⁾ tıtuşdılar. Aĥşama deġin çekişdiler. Aĥşam olıcaķ, Ġazūb ⁽²¹⁾ yiñi yigit olmaġın biraz yoruldu. ‘Anter bunu şol atası oġlın ġötürür ⁽²²⁾ gibi yirden ġötürdi. Boynu üzerine ķodı. Ķaşd itdi ki başı üzerine ⁽²³⁾ yire çala, beynisi taġıla. Yine raĥm idüp añulcaķ ķodı, baġladı, [126a] ⁽¹⁾ meydāndan kendü tāyifesine döndi. Ħicāz ĥalkı bu ĥāli ġöriceķ, feraĥ oldılar. ⁽²⁾ Dülbendlerin ġöge döñdürdiler. Benī Ķaĥtān ĥalkı melül oldılar. Aĥşam ⁽³⁾ olmaġın cenge mecāl olmadı. İki leşķer ķarār-ġāĥına gitdiler. ⁽⁴⁾ ‘Anter daĥı aşĥābıyıla ķabīlesine geldiler. Cemī-i ķabīle ĥalkı ķarşu ⁽⁵⁾ çıķdılar. ‘Anter'e şenālar itdiler. Ammā Rebī’ ile ‘Ammāre'nüñ taşadan ķarnı ⁽⁶⁾ aşıġa ġeçdi. ‘Anter daĥı odasına gelmedin ‘Abdu'l-Muţţalib'den ĥil'at ġeldi. ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** ‘Abdu'l-Muţţalib'üñ ĥil'atı ‘Arab içinde ķatı ulu ‘izzet⁽⁸⁾lülerden idi. ‘Abdu'l-Muţţalib'üñ daĥı ‘Anter'e ĥil'at ġöñdürdüġinden ⁽⁹⁾ ġarażı ķadrin ‘ālī itmekidi. ‘Anter otaġına ġiriceķ, ‘Able ķarşu yüridi. ⁽¹⁰⁾ ‘Anter'i ķocdı, öpdı, şenālar eyledi. Melik Ķays daĥı itdüġi ‘itābıla ⁽¹¹⁾ ‘Anter'e ‘özürler idüp eyitdi: “Ol kelecileri didüġüm nā-ġāĥ saña ⁽¹²⁾ bir ĥaţā yitişe diyü esirġedüġümden idi.” ‘Anter daĥı Ķays'uñ ‘özrin ⁽¹³⁾ ķabül idüp elin öpdı. Ol ġice yatdılar. Şabāĥ olıcaķ, iki leşķer ⁽¹⁴⁾ yine at üzerine ġelüp meydān dāyiresine geldiler. ‘Anter ilerü yüridi ki ⁽¹⁵⁾ Benī Ķaĥtān üzerine at şala. ġördi ki bir bölük cemā'at içlerinden ⁽¹⁶⁾ çıķdı ġelür. ‘Anter bunlaruñıla ĥaberleşmeķa ilerü yüridi. ‘Anter'e eyitdiler: “Esīr⁽¹⁷⁾lerüñüzile Ġazūb'ı deġişelüm.” ‘Anter eyitdi: “Bizüm sizdeki esīrlerümüzi ⁽¹⁸⁾ ġarb-ı destile alurun, ammā sizüñ ulularuñuzu şalıvirmezin bana muţī’ ⁽¹⁹⁾ olup şı'rüme secde itmeyince. Andan şoñra eġer siz daĥı baña muţī’ ⁽²⁰⁾ olup şı'rüme

secde itmezseñüz bir gözi vaṭanuñuza sağ göndürmezin. ⁽²¹⁾ Cemī' Yemen vilāyetini ururın. Oğluñuzı, kıızıñuzı esīr iderin. Tīz varuñ, ⁽²²⁾ ulularuñuzdan baña cevāb getürüñ.” Bunlar ‘Anter’den bu sözi ⁽²³⁾ işidicek, müteḥayyir olup vardılar, Yemen ḥalkına bu sözi didiler. Yemen ḥalkı [126b] ⁽¹⁾ cenge ikdām itdiler. ‘Anter daḥı aşḥābına çığırdı ki bunlaruñ üzerine bir aradan ⁽²⁾ ḥamle ide. Nā-gāh ol ḥīnde Yemen tarafından bir toz belürdi. İki leşker ⁽³⁾ ol toza muntazır oldu. Ne ḥāl idügin bilmek kaşd itdiler. Gelirek ⁽⁴⁾ bu toz yarıldı. Gördiler ki iki yüz miqdārı kişi öñlerince bir ⁽⁵⁾ pehlevān gelür. **Rāwī eydür:** Bu gelen ḥalk Ġazūb’uñ ḥalkı, Benī ⁽⁶⁾ Kuzā’a uluları-yı-dı. Öñlerince gelen Ġamra bint-i Fāyız idi. Ġazūb ⁽⁷⁾ gitdüğinden gāyet melūl olmuşıdı. Firākından giceler uykusuz kaldı. ⁽⁸⁾ Kōvı virdüğine peşimān oldu. İttifāk ol ḥīnde zeng-istān beglerinden ⁽⁹⁾ bir büyük beg bī-nihāye leşker ¹⁰² çeküp üzerine geldi. Bu daḥı ⁽¹⁰⁾ karşılayup anuñıla uğraşdı, şındı. Çok bahādurları kırıldı. Biñ ⁽¹¹⁾ kişiyile kendü māl u menālin terk idüp kaçdı, başın kırtardı. Vakt(ī) ki ⁽¹²⁾ selāmet yaķasına çıkdı, aşḥābı Ġamra’ya eyitdi: “Yā Ġamra! Ne yire gidelüm ⁽¹³⁾ ¹⁰³ ve kankı ‘Arab’a ilticā idelüm ki bizüm ehl ü ‘ayālümüzi ve mālumuzu zeng-istān ⁽¹⁴⁾ begi elinden kırtara?” Ġamra eyitdi: “Vallāh ben daḥı bilmezsin. Zīrā Yemen ehli beni ⁽¹⁵⁾ sevmezler. Anlara çok zulm idüp tıururın. Ehl-i Hicāz ḥoz bulsalar ⁽¹⁶⁾ kanumuz iķerlerdi. Māl daḥı yok ki ‘asker cem’ idüp varavuz, ⁽¹⁷⁾ yine muķātele idevüz. Şavāb tedbīr budur ki ehl ü ‘ayāli olmayan benümile ⁽¹⁸⁾ Mekke’ye gele. Biraz taḥammül idevüz, görevüz rüzigār ne gösterür.” didi. ⁽¹⁹⁾ “‘Ayāl-mend olañuvuz vara zeng-istān beginden emān dileye, ehl ü ‘ayālin kırtara.” ⁽²⁰⁾ Benī Kuzā’a ḥalkı bu tedbīri şavāb görüp ehl ü ‘ayāli olan döndi, ⁽²¹⁾ ehl ü ‘ayāli olmayan iki yüz miqdārı kişi cem’ olup Ġamra’yıla Mekke’ye bile ⁽²²⁾ gitdiler. Olıdı ki Yemen ḥalkı cenge ikdām itmişiken geldi, yitişdi. ⁽²³⁾ Yemen ḥalkı bunu göricek, çıķmış canı gövdelerine girüp karşıladılar. Cemī’-i [127a] ⁽¹⁾ mā-cerāyı ḥaber virdiler, Ġazūb’uñ tıutulduğın

¹⁰² ‘asker

¹⁰³ Ġamra eydür

didiler. Ğamra 'Anter'i işidicek, ⁽²⁾ göñlinde eyitdi: “Ğarīb ittifāk düşdi. Şavāb tedbīr budur ki ħālüm ⁽³⁾ izhār idem. Varam Benī 'Abs'de erümile, oğlumıla hoş geçem.” Ammā bu fikri bunlara ⁽⁴⁾ izhār eylemeyüp va'de eyledi ki Ĥicāz leşkerin başa, 'Anter'i ⁽⁵⁾ depeleye. Andan 'Anter'e ħaber göndürdi ki; “Baña irteye degin mühlet vir, rāḥat ⁽⁶⁾ olayın. Sen ħoz benüm bahādurluğum bilürsin. İrte meydāna çıkalum. ⁽⁷⁾ Eger sen baña ġālib olursañ cemī'-i Yemen ħalkı[yı]la şī'rüñe secde idelüm. ⁽⁸⁾ Eger ben saña ġālib olursam ħulum Ğazūb'ıla değışem, muşalaḥa idevüz. Sen ⁽⁹⁾ daḥı evvel itdügüñ fikirden vazgelesin. Vaṭanlu vaṭanumuza gidevüz.” ⁽¹⁰⁾ ve daḥı viribdügi kişiyi işmarladı ki; “Eger 'Anter benüm adum şorarsa dimeyesin.” ⁽¹¹⁾ Andan bu kişi bu ħaberleri virdi, 'Anter'e didi. 'Anter eyitdi: “Ol gelen ⁽¹²⁾ bahādura kim dirler?” Ol kişi eyitdi: “Arz-ı Hecres'den gelür bir ⁽¹³⁾ pehlevāndur.” 'Anter eyitdi: “Yarına degin mühlet olsun. Yarın ne ⁽¹⁴⁾ pehlevānlığı varısa çıkşun meydāna kendüyi göstereñ.” Andan ⁽¹⁵⁾ geldi ol kişi Ğamra'ya 'Anter'üñ sözlerim ħaberin virdi. Ğamra ⁽¹⁶⁾ eyitdi: “Göñlüñüzi hoş tutuñ. Yarın göresiz ki ben aña neyleyem.” didi. ⁽¹⁷⁾ Andan nışf-ı leyl olınca şabr itdi. 'Emmüsi oğlanlarına okudup eyitdi: “Bir sırrum ⁽¹⁸⁾ var ki niçe zamāndur şaḳlardum 'Arab beni 'ayb ide diyü, begligüm ⁽¹⁹⁾ elümden çıka diyü. Şimdi dilerin ki ol sırrı size beyān idem, ammā sizden ⁽²⁰⁾ dilerin ki bu sırrımı kimseneye izhār itmeyesiz.” Bunlar eyitdiler: “*Sem'an ve tātāten* ⁽²¹⁾ ki hīç senüñ sırruñı bir kimseneye dimeyüz.” Ğamra eyitdi: “Yā beni'l-a'mām! ⁽²²⁾ Bilmiş oluñ ki işbu ħul didüğüm Ğazūb benüm oğlumdur ve ciger köşemdür. ⁽²³⁾ 'Anter bunuñ atasıdır. Ben dilerin ki bu ħāli 'Anter'e bildürem. Varavuz Benī 'Abs'de 'azīz-i [127b] ⁽¹⁾ mükerrerem olup işbu ħorluğdan ħurtulavuz.” didi. Andan 'Anter'ile olan ⁽²⁾ mācerāsın söyledi. Ķılıcın mehr virüp nikāḥ itdüğün ħikāyet itdi. ⁽³⁾ Andan eyitdi: “Siz bunda ne tedbīr idersiz? Ĥatıruñuza hoş gelenin baña ⁽⁴⁾ diñ.” didi. Bunlar eyitdi: “Vallāḥ yā emīr! Şavāb tedbīr itmişsin. 'Anter'den ⁽⁵⁾ yig bize güyegü olmağa lāyık kim ola? Şavāb budur ki bu gice hemīn oğluña ⁽⁶⁾ buluşmağ tedbīrin idesin.” Ğamra

eyitdi: “Eyle olıcağ. İmdi ol esīrleri ⁽⁷⁾ alup esbābın virüp şalıvirüñ. Bu hāli tıyduruñ, varsunlar ‘Anter’e ⁽⁸⁾ haber virsünler.” Andan ol bile gelen iki yüz kişiden kim varısa ⁽⁹⁾ bu haberi tıydurdılar. Cemī’isi Benī ‘Abs’ile ortalarında ‘alāka olduğına ⁽¹⁰⁾ feraħ oldılar. Bu esīrlere bu hāli bildürüp atların, silāhların virüp ⁽¹¹⁾ şalıvirdiler. ‘Āmir ibni Tufeyl eyitdi: “Vallāh bu ne ‘aceb hikāyet olur? ⁽¹²⁾ Hağ Te’āla bizi ölmekden kurtardı. ‘Anter’e bir arslan oğul virdi ⁽¹³⁾ ki cemī’ ‘ālem öñinde baş indürür.” Andan silāhların geyüp ⁽¹⁴⁾ t̄ayifelerinden yaña gitdiler. İttifāk ol gice karavulluğa çıkan ⁽¹⁵⁾ ‘Anter’ile Düreyd idi. Gördiler ki biraz ādem gelür. İlerü yüridiler, eyitdiler: “Ne kişi⁽¹⁶⁾siz? T̄iz oluñ, helāk olmadın eyidüñ.” ‘Āmir ibni Tufeyl ilerü yürüyüp ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris! Aşhābuñuz esīrlikten kurtulup saña bir haberile ⁽¹⁸⁾ geldük ki neñ varısa bize muştuluk virmelüsin.” ‘Anter eyitdi: “Yā ‘Āmir! ⁽¹⁹⁾ Senüñ kurtulduğun haberinden ilerü ne beşāret ola.” Andan birbiri-yi-le buluşup ⁽²⁰⁾ esenleşdiler. ‘Anter bunlara eyitdi: “Ne sebep düşdi ki hālāş olduñuz?” didi. ⁽²¹⁾ ‘Āmir eyitdi: “Avretüñ Ğamra, oğluñ Ğazüb sebebi-y-ile.” Andan başladı ⁽²²⁾ bir bir kışşayı hikāyet itdi. ‘Anter feraħından atdan yıkılıyazdı. ⁽²³⁾ Allāh’a çok çok şükürler itdi. Bunlar bu feraħlıkdayiken gördiler ki **[128a]** ⁽¹⁾ Ğamra yitişigeldi. ‘Anter’e nidā idüp eyitdi: “Veyleke yā ibne’l-eme! Hağğ Te’ālā ⁽²⁾ saña virdügi sa’ādeti kime virdi ki evvel baña mālīk olduñ, āhir ⁽³⁾ şunuñ gibi oğula mālīk olduñ.” ‘Anter eyitdi: “Şadağtı yā emīre!” Andan ⁽⁴⁾ birbirine karşı {varup} kıca kıca görüşdiler, ağlaşdılar. Andan eyitdi: ⁽⁵⁾ “Yā ‘Anter! Şabāh olmadın beni oğlumla buluşdur ki furkatı[yı]la cigerüm bişmişdür.” ⁽⁶⁾ Der-hāl ‘Anter Şeybüb’a eyitdi: “T̄iz var, Ğazüb’ı getür.” Şeybüb Cerīr’ile ⁽⁷⁾ segirtti gitdi, bu haberi Benī ‘Abs’de muştuladı. Cemī-i Benī ‘Abs feraħ ⁽⁸⁾ oldu, ‘Anter’e tehniye itmege geldiler. Melik Kays dağı Benī ‘Abs uluları[yı]la ⁽⁹⁾ bindi, ‘Anter’e tehniyeye geldi. Benī Ziyād bu haberi işidicek, taşadan ⁽¹⁰⁾ ödleri yarıldı. Şeybüb Ğazüb’a gelüp bir bir bu mā-cerāyı haber virdi. ⁽¹¹⁾ Ğazüb ‘ubūdiyyet isminden kurtulduğına ğāyet feraħ oldu. Andan Şeybüb ⁽¹²⁾ Ğazüb’ı bir

altun eyerlü yidege bindürüp Ğamra'ya getürdi. Ğamra ⁽¹³⁾ bunu göricek, bağına başdı, öpdi. 'Anter dağı ilerü yüridi kocu. ⁽¹⁴⁾ İki gözlerinden öpdi, eyitdi: "Yā veledī! Bu cihetden imiş ceng iderken saña ⁽¹⁵⁾ kıyamadukum ve hem gördüğüm düş dağı girçek çıkdı." didi. Andan ⁽¹⁶⁾ Ğazüb Düreyd'ün elin öpdi ve bākī aşhābıyla görüşdi. Şabāha dek ⁽¹⁷⁾ bu hālile oldılar. Şabāh olıcağ, Yemen leşkeri at arkasına geldiler, ⁽¹⁸⁾ Ğamra'yı yokladılar, bulumadılar. Böyle fikr itdiler ki; "Ğamra esīrleri ⁽¹⁹⁾ alup kulu Ğazüb'ıla değışmege gitmişdür. Ğazüb'ı kurtarıcağ, anuñıla ⁽²⁰⁾ yardımlaşur, 'Anter'i öldürür, bu 'askeri başar. Sağlık-ı selāmetlğıla ve göñül ⁽²¹⁾ murādıyla yirümüze giderüz." Bu fāsīd hisābı iderken bir cāsūsları ⁽²²⁾ geldi, Ğamra'nuñ kışşasın haber virdi. Cemī'i mütehayyir kalup eyitdiler: ⁽²³⁾ "Hağ Te'ālā bu yüzi kara kula virdüğü sa'ādeti hīç kimseneye virmemiş. [128b] ⁽¹⁾ Bu kerre kaşīdesin aşup murādına irişür." **Rāvī eydür:** Bu tarafda ⁽²⁾ 'Anter kaşd eyledi ki meydāna gire, oğlu Ğazüb komadı. Kendü ⁽³⁾ yüridi, ilerü meydāna varıcağ, çığırdı ki; "Yā āl-i Қаһтān! Bilmiş oluñ ki ⁽⁴⁾ benüm hasebüm, nesebüm zāhir oldı. Atam, anam bellü oldı. Eger ceng ⁽⁵⁾ iderseñüz meydāna er gönderüñ ve illā babam 'Anter'e itā'at idüñ ki ⁽⁶⁾ kaşīdesin aşu, secde idesiz. Eger yok dirseñüz cemī'üñüzi ⁽⁷⁾ kılıçdan geçürürin." Bu sözi işidicek, Yemen t̄ayifesi her tarafdān ⁽⁸⁾ çığırdılar ki; "Yā Ğazüb! Ayruğ biz sizüñ yüzüñüze kılıç çekmezüz, ⁽⁹⁾ dağı muḥālefet itmezüz. Babaña di, kaşīde(y)i nirede dilerse aşsun ki ⁽¹⁰⁾ yüzümüz sürüp secde idevüz. Bugünden giri kulu olavuz. ⁽¹¹⁾ Bizüm sizüñile ceng itmege t̄aḳatumuz kalmadı. Ol yaluñuz ⁽¹²⁾ bize kifāyet iderdi. Huşūşā şimdi sen dağı aña mu'īn ve naşīr olduñ." ⁽¹³⁾ Ol hīnde 'Abdu'l-Muṭṭalib dağı biraz cemā'ati[yi]le 'Anter'e oğlını tehniye ⁽¹⁴⁾ idegeldi, kışşasından şordı. Ol dağı mā-cerāsın bir bir didi. ⁽¹⁵⁾ 'Arab t̄ayifesi itā'at itdügin haber virdi. 'Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: ⁽¹⁶⁾ "Eyle olsa dağı ne kaldı? "Kaşīde islerin getür öldüreyin." ⁽¹⁷⁾ diyü kōrkut ki senüñ feşāhatuña ikrār ideler. Senüñ kaşīdeñi ⁽¹⁸⁾ dağı kendüler kaşīdelerinden kılalar." 'Anter eyitdi: "Yā mevlāye! İn-şā'allāh ⁽¹⁹⁾ irtē ideyin. Zīrā irtē cemī'-i 'Arab t̄ayifesine oğlum

bulunduğu[yi]çün {da'vet itsem gerek}.⁽²⁰⁾ Ol vakt anları ihzâr idem, didüğün idem.” didi. Andan haymelü haymesine⁽²¹⁾ vardılar. Cemî' Hicâz uluları 'Anter'e oğlu tehniyesine geldiler. Düreyd⁽²²⁾ bin Şimma, Hifâf ibni Nedbe, Dişâr ibni Revk, 'Abbâs ibni Mirdâs, 'Âmir ibni Tufeyl,⁽²³⁾ Mülâ'ibü'l-Esinne, 'Amr bin Ma'dî Kereb, Zeyd bin el-Hâyıl, 'Utbe bin Şihâb, Bestâm ibni Hânî, [129a]⁽¹⁾ Sinân ibni ebî Harîse, Hışn bin Huzeyfe, Rebî' ve 'Âmmâre kardaşlarıyla bile bâkî⁽²⁾ ululardan kim varısa 'Anter'e tehniyeye geldiler. Ammâ Benî Kahtân⁽³⁾ zelîl ve mütehayyir oldılar. 'Anter'ün tâlî'ine ve sa'âdetine, bunuñ gibi ulu⁽⁴⁾ mertebeye yitüşdüğine 'acebe kaldılar. Zîrâ şecâ'atıla, feşâhatıla ferîd-i⁽⁵⁾ dehr olmak 'Anter'den gayrı kimseneye müyesser olmamışdı. **Râvî eydür:**⁽⁶⁾ Bu târîhde olan 'acâyib kıssalardan biri budur ki Hânî Benî Şeybân⁽⁷⁾ kavmiyile {'Anter} bu vechile muķâtele idüp cemî'-i bahâdurları kendüye⁽⁸⁾ muṭî' itdüğün gördi, ta'accüb itdiler. Hânî'nün gönline buradan bir gubâr⁽⁹⁾cuḡ kondı; zîrâ ol zamânda 'Anter'e bedel meşhûr bahâdur idi. İtdüğü⁽¹⁰⁾ bahâdurluḡları daḡı yukaruda beyân idüp tûruruz. Vakt(i) ki Benî Şeybân⁽¹¹⁾ halkı Hânî'yile 'Anter'ün katından gitdiler. Geldiler, şöḡbete meşḡûl⁽¹²⁾ oldılar. Her biri 'Anter'ün bahâdurluḡın söylediler. Hânî eyitdi: “Vallâh⁽¹³⁾ yâ beni'l-a'mâm! Bahâdurluḡda nazîri yoḡdur.” Böyle diyinceḡ, 'emmilerinden⁽¹⁴⁾ birisi eyitdi: “Vallâh yâ Hânî! Sen daḡı anuñ taḡaḡasında bahâdursın,⁽¹⁵⁾ anuñıla uğraşabilürsın.” Hânî eyitdi: “Vallâhi yâ 'emmi! Anuñıla ben⁽¹⁶⁾ hîç muḡârebe itmeyüp tûrurın. Evet, 'Acem'ile uğraşduḡumuz gün⁽¹⁷⁾ gürzile urdılar, yıkdılar. Yidi kerre qaldurdum yine düşdi. Eger uğraşsam⁽¹⁸⁾ daḡı 'âciz degülin.” didi. Benî Şeybân kavminden biri eyitdi: “Bu didüğün⁽¹⁹⁾ muḡâldur.” Hânî bunuñ sözine ḡazaba gelüp eyitdi: “Vallâhi eger utanmasam⁽²⁰⁾ da'vuma ma'nî gösterürdüm, görürdüñüz ki ḡanḡımız bahâdurdur.” **Râvî eydür:**⁽²¹⁾ Hânî'nün Necmü'l-Erbâḡ, dirlerdi bir ḡulı varıdı, Şeybûb'ün ḡoñşuluḡında Kevkeb⁽²²⁾ adlu bir cāriye severdi. Ol gice Hânî uyuduḡdan soñra vardı,⁽²³⁾ bu ḡaberleri bir bir Şeybûb'a didi. Bunu uydurdı, ḡardaşına iletđi.

[129b] ⁽¹⁾ Bu haberleri bir bir kıssa itdürdi. ‘Anter bu haberi işidicek, feraḥ oldu. Zīrā ‘Arab ⁽²⁾ ṭāyifesi içinde ‘Anter’ile uğraşup mağlûb olmaduk ol kalmışdı ve bu daḥı ⁽³⁾ çokdan temennā iderdi ki anuñla uğraşa. Lākin bir sebep düşmezidi. Bu ⁽⁴⁾ haberi işidicek, feraḥ oldu. Ol haber getüren kula biraz iḥsān eyledi. ⁽⁵⁾ Andan şabāḥ olıcak, müretteb silāḥa girüp meydāna girdi. Görenler ⁽⁶⁾ ṭanladı ki; “‘Aceb ne ḥāl oldu ki ‘Anter yine meydāna girdi?” Bu ḥālde ‘Abdu⁽⁷⁾l-Muṭṭalib aşḥābıyla binüp ‘Anter’e geldi, eyitdi: “Yā ebe’l-fürsān! Kaşīde ⁽⁸⁾ islerin iḥzār eyle ki senüñ feşāḥatuña ikrār ideler.” ‘Anter eyitdi: ⁽⁹⁾ “Dün gice Benī Şeybān’dan beni añmışlar kim artuk söylemiş, kim eksük ⁽¹⁰⁾ söylemiş, ¹⁰⁴ Hānī’ye “Sen aña ġālib olursın.” diyü ⁽¹¹⁾ taḥrīk itmişler. Hānī daḥı kaşd itmiş ki bugün benümile mübāreze ide. İşde ⁽¹²⁾ ben daḥı ḥāzır oldum ki murādı yirine gele.” Andan Hānī{ye} çağırdı ki; ⁽¹³⁾ “Yā Hānī! Eger benümile muḳātele itmege kaşduñ varısa gel beri, ‘Arab ⁽¹⁴⁾ ortasında muḳātele idelüm. Sen baña ġālib olursañ benüm mertebem sen ⁽¹⁵⁾ alasın, ben senden aşağa olam.” Vaḳt(ī) ki bu sözi işitdiler hīç kimsene ⁽¹⁶⁾ cevāb virmedi, sākit oldu. Andan ‘Anter eyitdi: “Yā Hānī! Hīç utanma. Eger ⁽¹⁷⁾ babam Şeddād kaşīdem aşmada benümile münāza’a iderse münāza’a iderin. ⁽¹⁸⁾ Eger kardaşum muḳātele iderse muḳātele iderin. Eger sözüñ varısa ⁽¹⁹⁾ gizleme, söyle. Eger muḳātele maḳşūduña sustluḳ eyleme.” Ol ḥālde ⁽²⁰⁾ ‘emmüsi ‘Āmir Hānī’ye eyitdi: “Yā Hānī! İşde maḳşūduña irdüñ. Ṭūr-ı meydāna ⁽²¹⁾ gir. Ulular öñinde şecā’atuñ, feşāḥatuñ göster.” Bu sözi işidicek, ⁽²²⁾ Hānī ilerü yüridi, eyitdi: “Veyleke yā ‘Anter! Eger ben rif’at-ı şān ṭaleb ⁽²³⁾ ideyidüm benüm öñüme kimse geçmezidi. Eger bu sözümde şekk iderseñ [130a] ⁽¹⁾ işde göstereyin, cemī’-i sādāt görsünler ki meydānda kim şābit-ḳadem olur.” ⁽²⁾ diyüp atın depdi, meydāna girdi. Benī Ḳaḥṭān ve Benī Ziyād bu işe ġāyet feraḥ ⁽³⁾ oldılar. Şöyle zann eylediler ki; Hānī ‘Anter’e ġāib olur. Andan meydānda biraz at ⁽⁴⁾ oynadup işbu ebyātı okudı: **Şi’r.** ⁽⁵⁾ [Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾

¹⁰⁴ kim eksük kim eksük söylemiş

Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁰⁾ Hānī ebyātdan fāriğ olıcağ, ‘Anter’üñ üzerine yüridi. ‘Anter dağı biraz Ebcür’in ⁽¹¹⁾ oynadup işbu ebyâtı inşād itdi: **Şî’r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁸⁾ **Rāvī eydür:** Andan birbirine taşlar gibi toğuşdı{lar}, denizler gibi ⁽¹⁹⁾ kaynaşdılar. Gāh sūñüyle, gāh kılıcıla aḥşama dek ceng itdiler. Atlar ⁽²⁰⁾ altlarında kâlet kaldı. Hānī ‘Anter’e eyitdi: “Yā ‘Anter! “Yorulduğ, menzillü menzilümüze ⁽²¹⁾ varalum. Şabāḥ olıcağ, yine gelem, yine muḳâtele idelüm.” ‘Anter eyitdi: “Emrümüz ⁽²²⁾ āḥir olmayınca gitmek olmaz. Eger diñlenmek isterseñ atlu atumuzdan ⁽²³⁾ inelüm. Şabāḥ olunca meydānda rāḥat olalum, şabāḥ yine ceng idelüm.” Hānī **[130b]** ⁽¹⁾ eyitdi: “Hoş eyle olsun.” Andan her birine kendü kabīlesinden bir ādem yemek ve şu ⁽²⁾ getürdi. Karınları toynca yidiler. Ol ḥīnde Ġazūb ‘Anter’e eyitdi: “Yā ebtāḥ! ⁽³⁾ Kō işbu ḥōd-bīnile ben şabāḥ uğraşayın, kendüligin bildüreyin.” ‘Anter ⁽⁴⁾ eyitdi: “Lā vallāḥ yā veledī! Benümile uğraşmak ister. Üş ırte göresin ki bunuñ ⁽⁵⁾ muḳâtelesinde saña ne u’cūbe hūnerler gösterem.” Andan şabāḥ olunca rāḥat ⁽⁶⁾ oldılar. Şabāḥ olıcağ, yine at arḳasına geldiler. Hānī biraz at oynadup ⁽⁷⁾ bu ebyâtı inşād itdi: **Şî’r.** ⁽⁸⁾ [Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir] ⁽²⁰⁾ ‘Anter dağı fi’l-ḥāl cevābında bu ebyâtı okudı: **Şî’r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[131a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ ‘Anter şî’rinden fāriğ olduğı gibi sūñüsin toğruldup Hānī’nüñ üzerine ⁽¹⁶⁾ ḥamle eyledi. Hānī dağı bunu taşdan katı yürekile karşıladı. ⁽¹⁷⁾ Tā aḥşama degin yine muḳâtele itdi. Birbirinden fāyide idemediler. Ol ⁽¹⁸⁾ gice yine meydānda yatdılar. Şabāḥ olıcağ, yine at arḳasına geldiler. ⁽¹⁹⁾ Hānī başladı bu şî’ri okudı: **Şî’r.** ⁽²⁰⁾ [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir] ⁽²³⁾ ‘Anter dağı

bu ebyātıla aña cevāb viridi. ¹⁰⁵ [131b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir: ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir] ⁽¹³⁾ Andan birbiri-y-ile toķuşup ol gün yine aķşama degin ceng ⁽¹⁴⁾ itdiler. Gice meydānda yatdılar. Şabāh olıcaķ, yine at arķasına ⁽¹⁵⁾ geldiler. ‘Anter bu ebyātı inşād itdi: **Şi’r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [132a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir] ⁽²⁾ Hānī daķı bu ebyātıla cevāb viridi: **Şi’r.** ⁽³⁾ [Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁶⁾ **Rāwī eydür:** Hānī henüz şi’rinden fāriğ olmadın ‘Anter sūnū toĝruldup ⁽¹⁷⁾ üzerine hücūm itdi. Hānī yıldırım gibi karşuladı. Ol gün aķşama degin ⁽¹⁸⁾ ceng itdiler. Birbirine yaralar yitürdiler. Aķşam olıcaķ, ikis daķı ⁽¹⁹⁾ helāka yakın oldılar. Ol hālde Hānī sūnūsin yabana atdı, yayan oldı. ⁽²⁰⁾ ‘Anter’den yaña geldi, eyitdi: “Yā ebe’l-fevāris ve mürebbi’l-ibţāl! Niçeye dekdür ⁽²¹⁾ işbu kıtāl? Ortamuzda eskiden ķan yok ve birbirümüze ‘adāvetümüz yokdur. ⁽²²⁾ Daķı beni taķrīk iden ‘emmūm ‘Āmir idi. El-ān bildüm ki sen benden meydānda s̱ābit-⁽²³⁾ķademsin.” ‘Anter bunuñ sözün işidiceķ, kendüyi atdan aşāĝa atdı. Hānī’yi ķocdı, [132b] ⁽¹⁾ gözlerinde öpdı, s̱enālar eyledi. Andan ķaşd eyledi ki atına bine, geldi ⁽²⁾ Hānī ki bunuñ ķoltuĝına gire. ‘Anter and viridi, ķomadı, eyitdi: “Lā vallāh, ⁽³⁾ bu ķizmet-i lāyık budur ki ben saña idem. Zīrā ki ben ķulam, sen mevlāsin.” ⁽⁴⁾ Andan ‘Anter Hānī’nün ķoltuķına girüp atına bindürdi. ‘Abdu’l-Muţţalib ⁽⁵⁾ bunuñ mürüvvetine ta’accüb idüp eyitdi: “*Lillāhi derrūke* yā ebe’l-fevāris! Ne ‘acep ⁽⁶⁾ mürüvvetüñ, ne gökçek sīretüñ varımış.” **Rāwī eydür:** Ol ẖinde Hānī ⁽⁷⁾ bin Mes’ūd nidā itdi ki; “Yā sādāte’l-‘Arab,¹⁰⁶ yā seyyidü ‘Abdu’l-Muţţalib! Bilmiş ⁽⁸⁾ oluñ ki işbu ‘Anter ibni Şeddād benden yürekli, uğraşda benden artuķ ⁽⁹⁾ taķammül ider. Bahādurlarıla uğraşmaĝı benden yig bilür. Baña ķādir

¹⁰⁵ Andan birbiri[ylı]le toķuşup ol gün yine

¹⁰⁶ sādāti’l-‘Arab

olmuşiken ⁽¹⁰⁾ ‘afv eyledi.” Andan ‘Anter eyitdi: “Yā vüçühe'l-‘urbān, yā sādāte'l-fürsān!¹⁰⁷ Bilmiş ⁽¹¹⁾ oluñ ki işbu Hānī bin Mes‘ūd işbu sözleri ki söyler kendü ⁽¹²⁾ kereminden söyler.” Andan ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Dağı ne intizār ⁽¹³⁾ idersin? Var kaşideñ getir.” ‘Anter eyitdi: “Es-sem‘u ve’ṭṭā’a.” Andan soñra ⁽¹⁴⁾ ‘Anter bu cem‘ olan fārislere bakdı, cümlesi kendünün emrine muṭī‘ler ⁽¹⁵⁾ idügin fikr itdi. Feraḥ olup işbu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁶⁾ **Şi‘r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[133a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁷⁾ Andan ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Kaşide islerin getir, “Öldüreyin.” ⁽¹⁸⁾ diyü korkut ki senün feşāhatuña ikrār ideler.” ‘Anter ileri yürüyüp elin ⁽¹⁹⁾ öpdü. Meysere'yi gönderdi. Ġazüb'ıla ve Şeybüb'ıla vardılar, cemī‘isin ‘Abdu'l-Muṭṭalib'ün ⁽²⁰⁾ huzūrına getürdiler. ‘Anter bunlara eyitdi: “Sizden ġayrı benüm kaşidem aşmağa ‘inād ⁽²¹⁾ ider kimsene kalmadı. Sözümi işidün, beni dağı sizün mertebeñüzde tenzıl ⁽²²⁾ idün ve illā cemī‘iñüzün boynın ururun.” Bunlar eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Bu söze ⁽²³⁾ ihtiyāc yok, ne dilerseñ işle, biz rāzīyuz.” Andan ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: **[133b]** ⁽¹⁾ ¹⁰⁸ “Ne dirsiz yā sādāte'l-‘Arab! ¹⁰⁹ ⁽²⁾ ‘Anter'i nesebünñüze idḡāl idüp ḡasebünñüze ilḡāk ider misiz?” Bunlar bir ağızdan eyitdi⁽³⁾ler: “Ne‘am, yā şeyḡe'l-Ḥarem ve'l-ḡākim ‘ale'l-ḡaṭīmi ve Zemzem ve seyyide'l-ebṭaḡı ve'l-mekāne'l-Muḡarremi.” Andan ⁽⁴⁾ ‘Anter Şeybüb'a buyurdı, bu aşḡāb kaşāyidi bağdan çizdi, ḡil‘at geyürdi. ⁽⁵⁾ Andan ‘Anter bākī esīr itdüklerin, ‘adedde biñ biş yüz ādem idi, kırkı begler idi, ⁽⁶⁾ bākīsi pehlevānlar idi, şalivirdi, ulularına ḡil‘atlar geyürdi. Cemī‘isi teslīm ⁽⁷⁾ itdiler ki ‘Anter'ün kıṭālda, maḡālda ḡerīfleri degüllerdi. Andan ‘Abdu'l-Muṭṭalib ḡullarına ⁽⁸⁾

¹⁰⁷ sādāti'l-fürsān

¹⁰⁸ Yā ebe'l-fevārisil Kaşide islerin öldüreyin

¹⁰⁹ sādāti'l-‘Arab

buyurdu, kabāyil içinde çağırdılar ki; “Şimden girü ceng ü cidāl qalmadı. Cemī'üñüz⁽⁹⁾ hoş hātır oluñ.” **Rāvī eydür:** Cemī' 'Arab'uñ birbirine {kalbi} şāfī oldı. Andan⁽¹⁰⁾ Benī Kaḥṭān fārisleri 'Abdu'l-Muṭṭalib'e çağırdılar ki; “Yā seyyide'l-'Arab! 'Anter'üñ⁽¹¹⁾ kaşīdesin okı. Dileriz ki aşmadın işidevüz. Şecā'atınna, feşāhatın kıyās idevüz. 'Abdu'⁽¹²⁾l-Muṭṭalib eyitdi: “Mekke'ye gelüñ, anda okudayın, işidüñ.” Andan 'Abdu'l-Muṭṭalib⁽¹³⁾ 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Yüri kaşīde islerin cem' eyle, Mekke'ye getür, Mekke⁽¹⁴⁾ uluları katında ikrār eylesün{ler} senüñ feşāhatuña.” 'Anter gāzaba gelüp⁽¹⁵⁾ eyitdi: “Neçün yā seyyide'l-'Arab! Bunda ikrār itmediler mi?” 'Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: ⁽¹⁶⁾ “Qorqarın ki ikrārlarından dönüp eyideler ki; “Anda bir sözdi, kılıç qorqusından⁽¹⁷⁾ söyledük. Yoksa biz anuñ feşāhatını kaçan qabül iderüz?” diyeler, senüñ emegüñ⁽¹⁸⁾ zāyi' olup gārazuñ fevt ola.” 'Anter dahı “Vallāh şavāb söyledüñ.”⁽¹⁹⁾ diyüp qardaşların ve oğullarını göndürdi. Der-hāl aşhāb-ı kaşāyidi⁽²⁰⁾ ilhār itdiler. 'Anter bunlara eyitdi: “Yā vücūhe'l-'Arab! Bilürsüz ki ben sizi⁽²¹⁾ esīr itmişken gine atuñuz, silāhuñuz virüp şalıvirdüm.” Bunlar eyitdiler: ⁽²²⁾ “Belī yā ebe'l-fevāris! Bizüm helākumuza qādir iken kerem idüp bizi āzād itdüñ.”⁽²³⁾ 'Anter eyitdi: “İmdi sizden dilerin ki beni nesebüñüze ilhāk itdügüñüzi [134a]⁽¹⁾ işbu Mekke uluları katında ikrār idesiz.” Bunlar birbirine baqıp başların⁽²⁾ aşāğa itdiler. Aşma'ī eydür: Bunlar giceden bu ittifākı itmişlerdi ki 'Anter'üñ⁽³⁾ feşāhatına inkār idüp orada baş müdārāsı-y-içün bir sözdi, söyledük⁽⁴⁾ diyelerdi. Ol hālde İmru'u'l-Qays başın qaldurup eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽⁵⁾ Sözüñ toğrusı budur ki şecā'atuña teslīm iderüz, ammā feşāhatıña kāyil⁽⁶⁾ olup nesebümüze idhāl itmezüz. İllā şundan soñra ki seni birkaç yerde imtiḥān⁽⁷⁾ idevüz. Zīrā bilürsin 'Arab'uñ 'ādeti budur ki mağlūb olmayınca teslīm itmez.”⁽⁸⁾ Eger şā'irisen sözüümüze cevāb viresin ve illā biz saña muṭī' olmazuz.”⁽⁹⁾ Boynumuz dahı urursañ bu vechile ölmege rāzī oluruz. Kıyāmete degin⁽¹⁰⁾ 'Arab içinde rüsvāy olup kılıçdan qorqup 'Anter'i neseblerine qatdılar {didürmezüz}.”⁽¹¹⁾ Andan 'Anter eyitdi: “Yā vücūhe'l-'Arab! Her biriñüzüñ bir su'ālī

mi var yoksa ancak ⁽¹²⁾ biriñüz söylemege rāzī misiz?” Bunlar eyitdiler: “Yok ancak birümüz şorar.” ¹¹⁰ ⁽¹³⁾ Rebī’ bu işe feraḥ oldı, şandı ki ‘Anter mağlūb ola. Andan ‘Anter ⁽¹⁴⁾ eyitdi: “Yā vücuhe'l-‘Arab! Di imdi biriñüzi ihtiyār idüñ ki aña ne şorarısa ⁽¹⁵⁾ cevāb virem.” Bunlar İmru’u'l-Ḳays’ı ihtiyār itdiler. ‘Anter aña eyitdi: “Neden ⁽¹⁶⁾ şorarsañ şor.” Ol eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Bize ḥaber vir kılıcuñ adlarında ⁽¹⁷⁾ ve laḳablarından.” ‘Anter eyitdi: “Kılıca; seyf, ḥayf, şārim, ve'l-ḥākim, ⁽¹⁸⁾ ve'l-ḳāyim, ve'r-redī, ve'ş-şady, ve'n-nediyy, ve'l-‘idā, ve'l-ḥalīl, ve'l-celīl, ⁽¹⁹⁾ ve'ş-şakīl, ve'l-makīl, ve'l-bīl, ve'l-vekīl, ve'l-kefīl, ve'l-ḳazīb, ve'l-ḥabīb, ⁽²⁰⁾ ve'l-muşīb, ve'l-ḥaniyyīn, ve'r-rebīb, ve'l-mağīb, ve'l-enīn, ve'r-rakīb, ve'l-münīb, ⁽²¹⁾ ve'ş-şalīb, ve'l-acīb, ve'l-mücīb, ve'ş-şafḥa, ve'l-mertüce, ve'l-melīḥa, ve'ş-şam‘āme, ⁽²²⁾ ve'l-merānet, ve'l-ḥüsām, ve'l-hükām, ve'l-ḥuzām, ve'l-hüdām, ve'z-zarrāb, ve'ş-şamşām, ⁽²³⁾ ve'l-merām, ve's-simām, ve'l-ḥamām, ve'z-zevām, ve'l-mülām, ve's-selām, ve'l-ḳıvām, [134b] ⁽¹⁾ ve'd-dekām, ve'l-‘avām, ve'l-yamān, ve'l-mevdān, ve'l-Hindüvān, ve'ş-şerrān, ⁽²⁾ ve'n-nediyye, ve'l-meşrefī, ve'ş-şafī, ve'l-ḥafī, ve'l-ḥafiyy, ve'l-vefī, ⁽³⁾ ve'l-mikbās, ve'l-ḳiyās, ve'l-kebbās, ve'l-esās, ve'l-‘azb, ve'n-nedb, ⁽⁴⁾ ve müferrici'l-kerb, ve'ş-şürb, ve'd-deger, ve'l-meşher, ve'l-ebter, ve'l-aḫzar, ⁽⁵⁾ ve'l-mehz, ve'l-mu‘izz, ve'l-muṭbik, ve'l-muṭlak, ve'l-mebrak, ve'l-muḥrik, ⁽⁶⁾ ve'l-maşrik, ve'l-bārik, ve'ş-şark, ve'l-muttaşıl, ve'l-mafşal, ve'l-maḳşad, ⁽⁷⁾ ve'd-ḍarībe, ve'l-muşībet, ve'l-hindī, ve'l-merdī, ve'l-ebyaz, ve'l-muḥarriz, ⁽⁸⁾ ve'l-heddār, ve'z-zünnār, ve'l-mu‘ammer, ve'l-emr, ve'l-faşşāl, ve'l-‘akīka, ⁽⁹⁾ ve'l-ḥarīka, ve't-ṭarīka, ve'l-mürhef, ve'l-‘aḳar, ve'l-‘akīm, ve'l-ḳaşım, ⁽¹⁰⁾ ve'n-nedīm, ve'l-ḥamīm, ve'l-mi‘zād, ve'l-aḳşad, ve'l-maḳşad, ve'l-ḳāṭı, ⁽¹¹⁾ ve'l-lāmi, ve's-sāṭı, ve'r-rāyi, ve't-ṭāyi, ve'l-muḥkem, ve'l-maḥrim, ⁽¹²⁾ ve'l-ḳarīn, ve'l-mu‘īn, ve'l-merīn, ve't-temīn, ve'l-emīn, ve'l-māzī, ⁽¹³⁾ ve'l-ḳādī, ve'n-nādir, ve'l-ḳādir, ve'l-mühenned, ve'l-muḥaddid, ve'l-mücerrid, ⁽¹⁴⁾ ve'ş-şafī, ve'l-mu‘afī, ve'd-dāmī, ve'r-rāmī, ve zü'n-nūr, ve'l-felācūn, ⁽¹⁵⁾ ve'l-meşhūr

¹¹⁰ didi

ve zü'l-hadīn ve kurretü'l-'ayn ve fāzu'd-dīn, ve's-seffāk, ve'l-helāk,⁽¹⁶⁾ ve'l-miftāk, ve'r-rakīk, ve'ş-şadīk, ve'r-refīk, ve't-ṭarīk, ve'l-müdebbak⁽¹⁷⁾ zü'l-hayāt, ve'l-beyān, ve't-tebāb, ve'l-maḥn, ve'ebu'l-fiten, ve'z-zām⁽¹⁸⁾ ve'zāmī ve ḥükmü'l-ḥükkām.” dirler. Andan İmru'u'l-Ḳays eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “Bize ḥaber vir süñü adlarından, laḳablarından.” ‘Anter eyitdi: “Süñüye, ⁽²⁰⁾ ve'r-rumḥ, ve'r-rudeynī, ve'l-ḳana, ve'l-menā, ve'l-ku'ūb, ve'l-enbūb, ve'ş-şa'de, ⁽²¹⁾ ve'z-zerḳā, ve'l-müşakḳaf, ve's-semherī, muḥkem, ve'l-lehep, ve'l-lehzem, ⁽²²⁾ ve'z-zābil, ve'l-ḳātil, ve'l-vāşıl, ve'l-māyıl, ve'l-esed, ve'd-dil, ve'l-mürrāne, ⁽²³⁾ ve'l-eye, ve'l-esmer, ve'l-misher ve'l-müllim, ve'l-aşam, ve kāşifü'l-ğam, ve'l-veşīc, [135a] ⁽¹⁾ ve'l-veşīz, ve'l-'acīc, ve'l-mirān ve'l-işṭān, ve'l-mārendān, ve'l-muṭrib, ⁽²⁾ ve'l-'adīl, ve'r-riyāl, ve'l-'idāl, ve'l-mikḍād, ve'ş-şa'ād, ⁽³⁾ ve'l-meyyād, ve'l-ḥiṭār, ve's-seyyār, ve'l-ḥisset, ve'l-ma'sūl, ve'l-'assāl, ⁽⁴⁾ ve'l-ḳızıl, ve'l-fişāl, ve'l-mafşūl, ve'r-resūl, ve'l-mühevvil, ve't-ṭavīl, ⁽⁵⁾ ve'l-muḳīl, ve'l-ḳaşīr, ve'n-naşīr, ve'l-ḥafīr, ve'l-ḳanṭāriyye, ve'l-ḥalenḥiye, ⁽⁶⁾ ve'n-nesīb, ve'n-nāsebe, ve'l-münīb, ve'n-nāyib, ve'l-muşīb, ve'l-mesā'ib, ⁽⁷⁾ ve'l-fārik, ve'l-fārūk, ve's-sāmī, ve'l-mānā, ve'l-ḥamām, ve'l-ḳivām, ⁽⁸⁾ ve'r-raṭīb, ve'z-zebīb, ve'l-keşīb, ve'l-lebīb, ve's-sākī, ve's-sāyik, ⁽⁹⁾ ve'l-lāḥik, ve't-ṭābi', ve'l-maṭbū', ve'l-vākī, ve'r-rāciḥ, ve'l-muḳaşşır, ⁽¹⁰⁾ ve'l-lecācet, ve'l-ḳādī, ve'l-ḥācet.” dirler. Andan İmru'u'l-Ḳays eyitdi: “Bize ḥaber ⁽¹¹⁾ vir cebenüñ adlarından ve elḳābından.” ‘Anter eyitdi: “Cebenüñ adı budur: ⁽¹²⁾ Ed-dir', ve'l-merāse, ve'z-zerdiyye ve acıca ve lāmme ve ṭāmme ⁽¹³⁾ ve mufāza ve delāşa ve māni'a ve sāṭi'a ve lāmi'a ve delāş ⁽¹⁴⁾ ve başşāş, ve ḥımāş, ve sābiğa ve enşāt , ve'l-beyt, ve's-sābi'a, ⁽¹⁵⁾ ve'l-māni'a, ve'l-emān, ve't-ṭāmi'a, ve'l-müberrid, ve'l-meşhūr, ve'l-ḥāfiz, ⁽¹⁶⁾ ve'l-beden ve dārü'l-mevāşī, ve'l-munazzad, ve'l-nehd, ve'-celmed, ve'ş-şald, ⁽¹⁷⁾ ve'l-ḥuld, ve'l-ḥadīd, ve'l-cedīd, ve'n-naẓīd, ve'ş-şayāḥī, ve'n-nesīc, ⁽¹⁸⁾ ve'l-behīc, ve'n-nesīm, ve'l-ḳarīb, ve'ş-şalmed, ve'l-me'ad ki dirler.” Andan ⁽¹⁹⁾ İmru'u'l-Ḳays eyitdi: “Bize ḥaber vir atuñ adlarından ve elḳābından.” ‘Anter eyitdi: ⁽²⁰⁾ “Ata, el-feres, ve'l-cevād, ve's-sābık, ve'l-eḥaḳ, ve't-

t̄arık, ve's-şādık, ⁽²¹⁾ ve'l-ğamām, ve'l-rukām, ve'n-na'ām, ve's-şārif, ve'l-hātıf, ve'l-
 'āşif, ⁽²²⁾ ve'l-külle, ve'l-ebcer, ve'l-eşkar, ve'l-aşfer, ve'l-'akced, ve's-sehāb, ⁽²³⁾ ve'l-
 'uḳāb, ve'r-rikāb, ve'l-kevkeb, ve'l-munaḳḳaz, ve'l-levlebi ve'l-kihīn, [135b] ⁽¹⁾ ¹¹¹ ve'l-
 eşhep, ve'l-edhem, ve'l-'alem, ve'l-mu'allem, ve'l-haṭṭāl ⁽²⁾ ve's-şahhāl, ve'deyyāl,
 ve'l-civān, ve'l-cemāl, ve'l-hallāl ve ebū'l-leyl ve süheyl ⁽³⁾ ve zātü'n-nusūr, ve'l-
 cesūr, ve'l-hāṭıl, ve'l-cāyıl, ve'l-kātil, ve'z-zalıl, ⁽⁴⁾ ve'd-delıl, ve'l-kefıl, ve's-şayd, ve'l-
 ḳāyid ḳā'id, ve't-ṭalūb, ve's-şādir ⁽⁵⁾ ve'n-nāzır, ve'n-nāşır, ve'z-zāhir, ve'z-zāfir, ve'l-
 muḳātil, ve'd-dāḥis ⁽⁶⁾ ve'l-hābis, ve'l-hāris, ve's-senderān, ve'z-zāyıl, ve'l-bāz, ve'd-
 di'ās, ⁽⁷⁾ ve'd-dār, ve'l-muẓıf, ve'n-naḥıf, ve'l-ḥaffıf, ve'l-muṭlak, ve'l-esbak, ⁽⁸⁾ ve'l-
 verd, ve'r-ra'd, ve'l-berḳ, ve't-ṭayyār, ve's-seyyār, ve'l-ḳāṭı', ve'l-māni', ⁽⁹⁾ ve's-seri',
 ve'd-ḳalı', ve'r-raḳede, ve'n-nāhız, ve's-şādeme, ve's-şādir, ⁽¹⁰⁾ ve's-şıdām, ve'l-
 heccām, ve'z-zihām, ve'l-mensüb, ve'l-ḳulüb, maḥbüb, ⁽¹¹⁾ ve'l-kālîḥ, ve'n-nāciḥ, ve's-
 şendār, ve zātül-vaḳār dirler." Andan İmru'u'l-Ḳays ⁽¹²⁾ eyitdi: "Bize ḥaber vir
 devenüñ adlarından ve laḳablarından." 'Anter eyitdi: "Deveye; ⁽¹³⁾ ve'n-nāḳa, ve'l-
 ḥiref, ve's-şemle, ve'l-müdelleh, ve'l-hevcel, ve'l-celīs, ve'l-ḥalī', ⁽¹⁴⁾ ve's-şarī', ve'z-
 zarī', ve'l-ḳanā, ve'l-ğanā, ve'-ğaym, ve'l-'aḳīm, ve'l-bekre, ⁽¹⁵⁾ ve'l-ğayne, ve'l-ḥıḳḳa,
 ve'l-kevsā, ve'l-'ulsā, ve'l-kevmā, ve'l-maṭıyye, ve'l-mihriye, ⁽¹⁶⁾ ve'l-behiyye, ve's-
 şabiyye, ve's-şafiyye, ve'l-'able, ve'n-nebele, ⁽¹⁷⁾ ve ümm-i 'abbās, ve'l-heffāfe, ve'l-
 lefāfe, ve'l-ḥaṭṭāre, ve'z-ziyāfe, ve's-şedeniyye, ⁽¹⁸⁾ ve'r-rāyiğa, ve'l-ğayrāne, ve'l-
 ḥannān, ve'n-nifār ve sittü'd-dār, ve'l-ḥarre, ve'd-dürre, ⁽¹⁹⁾ ve'l-merḳāle, ve'l-ğazāle,
 ve'd-dälle, ve's-sāyibe, ve'l-ḥālibe, ve'l-ğālibe, ve's-sābıḳa, ⁽²⁰⁾ ve'l-lāḥıḳa, ve'r-rîḥ,
 ve'l-ḥimār, ve'l-muhezzeb, ve'z-zelzele, ve'l-'āliye, ve'n-nāciye, ⁽²¹⁾ ve'n-nācibe, ve't-
 ṭalūb, ve'l-ğalūb, ve'l-hāyife, ve's-şāyife, ve's-sāyefe, ⁽²²⁾ ve'l-liḳāḥ ve müdekkirü'n-
 nev', ve's-şabīḥa, ve'l-melīḥa, ve'l-ğanā, ve'r-rehnā, ve'l-heyfā, ⁽²³⁾ ve'l-muḥıf, ve'n-
 naḥıfe, ve'n-naşra, ve'r-ribāḥ ve zātü's-simāḥ ve ümmü'l-eryāḥ, ve's-seniyye, [136a]

¹¹¹ kihīn

(¹) ve'l-ḥayye, ve'l-aşliyye, ve'l-faşīle, ve'l-cevdere, ve'l-mübāreke, (²) ve'l-l-müşāreke, ve's-sekīne, ve'l-emīne, ve's-sağīfe, ve'l-hümeyle'a, (³) ve'l-ḳalūş, ve'l-fedfed, ve'l-ğarkad, ve'l-becāviye, ve'l-kināniye, ve'l-'uḳanliye (⁴) ve'l-'arendes, ve'n-necīb, ve'l-ketībe, ve'z-ze'ayne'a, ve'z-ze'an'iyye, ve'r-rā'īye, ve'r-rā'īye, (⁵) ve'l-mer'iyye, ve's-seğāfe, ve'l-lifāfe, ve'l-mihriye, ve'l-münciye, ve'r-rezīne (⁶) ve zātü'l-ensāb ve ümm-i riḥāb dirler." İmru'u'l-Ḳays eyitdi: "Ḥaber (⁷) vir ḥamruñ adlarından ve laḳablarından." 'Anter eyitdi: "Ḥamra, ¹¹² (⁸) el-ḥamr, ve'ş-şümül, ve'z-zernün, ve'z-zerecün, ve'l-ḳarḳaf, (⁹) ve'l-ḥanderīs, ve'r-riyesses, ve'r-rāḥ, ve'r-riyāḥ, ve'r-ribāḥ, ve's-samāḥ, (¹⁰) ve'l-biṭāḥ, ve'l-viṣāḥ, ve'r-reṣāḥ, ve'l-ḳahve, ve'n-neṣāḥ, ve'l-müdām, (¹¹) ve'l-lisām, ve's-seb', ve'ş-şitā, ve'l-müşa'şa', ve'l-müte'ateba' ve'l-'āḳil, (¹²) ve'l-ḳātil, ve't-te'emmul, ve'l-'aḳār, ve'l-ḥumār, ve'd-dişār, ve'l-ḥuṭme, (¹³) ve'l-murr, ve'l-ḥarr, ve'l-münker, ve'l-muşṭar, ve'z-zeker, ve's-seker, (¹⁴) ve'l-aşfar, ve'l-aḥmed, ve'l-aḥḍar, ve'l-zulmiyye, ve'l-'add, (¹⁵) ve'l-eşem, ve'l-ezb, ve'l-kāsib, ve'z-zāt, ve'l-i'cāb, (¹⁶) ve sāyiku'l-māl, ve'l-'atṭār, ve's-sulāf, ve'l-'arrāf, ve'l-'āyik, ve'l-ğāyik, (¹⁷) ve'l-usfunṭ, ve'l-'aybeṭ, ve'l-maḳīf, ve'l-'araḳ, ve'l-maḳaddī, ve'l-mefdā (¹⁸) ve āmāriya, ve'l-āfiye, ve'l-mu'tekḳa, ve'l-meşreḳa, ve'ş-şems, ve'l-'arūs, (¹⁹) ve'l-kabūs, ve's-selām, ve'l-mudāve ve beytü'l-kusūs ve ḥayātü'l-nufūs, (²⁰) ve'l-kümeyt, ve'l-şahbā, ve'l-ceryāl, ve'z-zülāl, ve'l-ḥortüm ve'ş-şafiku'l-humüm (²¹) ve cāmi'u'ş-şümül, ve's-seḥābe ve ümmü'l-yed, ve'ş-şebībe, ve'l-cībe, ve'l-lehīc, (²²) ve'l-ğazef, ve'l-'āḳibe, ve'l-ḥāliye, ve'l-cāliye, ve'r-rāviye, ve'ş-şāfiye, (²³) ve'l-ḳarye, ve'l-müdye, ve'l-celebe, ve'l-ḥalīle, ve'z-zalīle, [136b] (¹) ve'l-māyi', ve'l-lelāfi', ve'l-ḥissiye, ve'z-zekiyye, ve'r-reviyye, ve's-selsel, ve'l-cendel, (²) ve's-selsebīl, ve'd-delīl, ve'l-mendel ve ṭa'mü'l-asl, ve'l-mescün, ve ümmü meyhün, (³) ve'l-kerik, ve'l-'arik, ve'n-nef', ve'n-neca', ve'l-ḳuṭrub, ve'l-maṭīr, ve'l-meşrüb, (⁴) ve'l-bāriḳ, ve'l-mi'sār, ve'l-mesfaḳ, ve'z-zarḳ, ve'l-ḳindīd, ve'n-nācūd, (⁵) ve't-temeyyele, ve'l-üsre, ve's-sāhiriyye ve fevādü'd-den, ve'z-

¹¹² ḥamra dirler

zīne, ve'z-zeytīne, ve'l-müzeyne, ⁽⁶⁾ ve'l-mışra'a, ve'l-meslā, ve'l-menūme, ve'd-debbābe, ve'l-muğaniyye, ve'n-nemmām, ve'l-'acūz, ⁽⁷⁾ ve'd-diryāk, ve'r-raḥīk, ve'l-kifā, ve't-ṭalā, ve'l-heylebe, ve'l-belābiliye, ⁽⁸⁾ ve't-telsāniyye, ve'l-feyhec, ve'l-me'debe, ve'l-meze, ve'l-ḥamṭe, ve'r-resāṭūn ⁽⁹⁾ dirler.” Andan İmru'u'l-Kays eyitdi: “Bize ḥaber vir yılan adlarından ve laḳab⁽¹⁰⁾larından.” ‘Anter eyitdi: “Yılana, ḥayye dirler ve bākī adları budur: ⁽¹¹⁾ El-ḥayye, ve'ş-şücā', ve'l-erḳam, ve'l-aşamm, ve'ş-şeyzem, ve'l-esved, ⁽¹²⁾ ve'ş-şāliḥ, ve'l-kālīḥ, ve's-sindī, ve'l-kindī, ve'l-eka'vān ⁽¹³⁾ ve'r-ridād, ve'ş-şeyṭān, ve'l-ḥiyān, ve'ş-şedvān, ve't-tagbān, ⁽¹⁴⁾ ve'l-ḥufās, ve'l-lutāt ve ibn-i meşūh ve'l-ebter, ve'l-esmer, ⁽¹⁵⁾ ve'l-hindī, ve'l-verdī, ve'l-'avec, ve'l-'irbīd, ve'l-eslaṭ, ⁽¹⁶⁾ ve'l-vesvās, ve'l-ḥannās, ve'l-miḳbās, ve'r-rekānī, ve't-turābī, ⁽¹⁷⁾ ve'l-'utābī, ve'l-zernābī, ve'l-ibn, ve'l-maḥn, ve'l-micenn, ve'l-esemm, ⁽¹⁸⁾ ve'l-ḡaylem, ve'l-aḳlām ve ebu'l-'acem, ve'l-'abḳarī, ve'n-nu'mān, ve'l-ḥaliş, ⁽¹⁹⁾ ve'l-ḥanesfeş, ve'l-aṭṭārī, ve'l-ḥarf, ve'l-ḥirāf, ve'z-ziyāk, ⁽²⁰⁾ ve'l-ḥafn, ve't-ṭarīḳayn, ve'l-'ayn, ve'l-ḥaṭab, ve'l-ḥurūş, ve'l-aşal, ⁽²¹⁾ ve'l-hevcel, ve'l-arkāş, ve'l-eneş, ve'l-'aṭş, ve'l-cāriye, ⁽²²⁾ ve'l-ḥarsā, ve'l-ḥavseb, ve'l-ḥidāb, ve'l-ḥirşā, ve'l-ḥaşfāş, ve'n-naḍnāḍ, ⁽²³⁾ ve *hüvellezi yuḥarrikü lisānehü mine'ş-şevāş ve'n-naṭnāṭ, ellezi yekünüleḥü ve'n-neşbeş* [137a] ⁽¹⁾ *ve erīş ve hüve A'rabu mā-yekūnu fī esāmi'l-ḥayyāt ve fīhi neḳūlu ve veşalnā fīhinne fīmā* ⁽²⁾ *isteheynā fī şive'n-naẓnāzi ve yuḳālu lehā* el-hindiyye, ve'l-cebeliyye, ve's-senediyye ⁽³⁾ ve ibne'l-cibāl, ve'l-raḳye, ve'l-ḥimāl, ve'l-hevcel, ve'n-nehāş ve'ṭābī', ve'l-uṭrūş, ⁽⁴⁾ ve't-telācī, ve'l-ācī', ve'l-ḥaffācī, ve'l-ḡāsīk, ve'r-rāḳīb, ve'l-edhem, ⁽⁵⁾ ve'l-ablaḳ, ve'l-belta', ve'r-remelī, ve'l-vaṭvaṭa, ve'z-zelḥafe, ve'n-nemmām, ⁽⁶⁾ ve'l-enhā, ve'l-en'ā, ve'l-kātil, ve'l-māyil, ve'l-ḳitāl, ve'ş-şuhāl, ⁽⁷⁾ ve'ş-şabrī, ve'ş-şebri, ve'd-ḍafda' ve ebu'l-ḳarneyn, ve'l-aḥres, ve'l-munaḳḳaş, ⁽⁸⁾ ve'l-asla', ve'l-'ifrīt, ve'l-māşī, ve'n-nāşī, ve's-seḥāb, ve'd-ḍārib, ⁽⁹⁾ ve'ş-şādī, ve'l-ḡurur.” Andan sonra ‘Anter eyitdi: “Yā vücuhe'l-'Arab! ⁽¹⁰⁾ Daḥı baña su'ālünüñ var mı?” Bu şu'arā cemī' ḥayrān olup eyitdiler: “Vallāhi ⁽¹¹⁾ ve zimmete'l-'Arab, feşāḥat, şecā'at

bu kişide tamām olmuş ve cemī'-i 'Arab ⁽¹²⁾ ṭāyifesi buña muṭī' olup muḥālefet itmemege lāyık olmuş." Andan İmru'u'l-⁽¹³⁾l-Ḳays eyitdi: "*Lillāhi derrūke yā fāris-i Benī 'Abs! Ṭanuḵ oluñ yā 'Arab uluları* ⁽¹⁴⁾ ki 'Anter nesebde, edebde, feṣāḥatda, ṣecā'atda bizden a'lādur." 'Abdu'l-Muṭṭalib ⁽¹⁵⁾ bu sözi işidicek, ¹¹³ aşḥāb-ı ḳaṣāyidüñ bākīlerine eyitdi: "Siz ne dırsız ⁽¹⁶⁾ ¹¹⁴ yā vücuhe'l-'Arab! Anlar eyitdiler: "Biz daḥı İmru'u'l-Ḳays didügi gibi dirüz, ⁽¹⁷⁾ daḥı artuḵ dirüz. Hepümüz ḳılıcınıñ āzādılsıyuz." Ol ḥinde 'Anter bu şu'arāyı ṭurdı, ⁽¹⁸⁾ gözlerinde öpdı, ağır ḥil'atlar geyürdi. Andan 'Abdu'l-Muṭṭalib ḳaṣīdesin ⁽¹⁹⁾ 'Anter'den aldı. Mekke ulularından ve faṣīḥlerinden Vāyil ibni 'Ās dirlerdi ⁽²⁰⁾ bir kişi varıdı, aña buyurdı ki 'Anter'üñ ḳaṣīdesin okuya, bu cem' olan ⁽²¹⁾ 'Arab ṭāyifesi işideler. Vāyil daḥı ḳaṣīdeyi alup bir kürsi üzerine ⁽²²⁾ çıḳdı. Evvel ḥuṭbeyi okudı ki *el-ḥamdü li'llāhi'l-vāḥidi'l-ḳādir* ⁽²³⁾ [Arapça hutbe] [137b] ⁽¹⁾ [Arapça hutbe ⁽²⁾ Arapça hutbe ⁽³⁾ Arapça hutbe ⁽⁴⁾ Arapça hutbe ⁽⁵⁾ Arapça hutbe ⁽⁷⁾ Arapça hutbe ⁽⁸⁾ Arapça hutbe ⁽⁹⁾ Arapça hutbe] ⁽¹⁰⁾ Andan ¹¹⁵ ⁽¹¹⁾ eyitdi: "İşidüñ yā cemā'ate'l-'Arabi! İşbu ḳaṣīde(y)i ki 'Anter ibni Şeddād ve şāḥibü'l-⁽¹²⁾akli ve'r-reşādi dimişdür." diyüp bülend-āvāzıla, ḥoş-ilḥānıla bu ḳaṣīde(y)i okudı: ⁽¹³⁾ **Şi'r.** ⁽¹⁴⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [138a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [138b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir]

¹¹³ bākī

¹¹⁴ ne dırsız

¹¹⁵ 'Abdu'l-Muṭṭalib

Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [139a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [139b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [140a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir] ⁽⁷⁾ Bu kaşîde Hâzret-i Resûl öñinde okundu. Hâzret-i Resûl eyitdi: ⁽⁸⁾ “Şu‘arâ-(y)ı cāhiliyyetden bir şā’ir yokdur ki anı görmek isteyem, illā ‘Anter’i işbu ⁽⁹⁾ beytten ötüri. {Ol beyt budur: ARAPÇA BEYİT}” Bir rivāyet dahı vardur ki Hâzret-i Resûl eyitdi: “*Kāne* ⁽¹⁰⁾ *libenī ‘Abs’in ‘abdün hacībün.*” Ya’nī “Benī ‘Abs’ün bir güzîde kulu varıdı.” ⁽¹¹⁾ **Rāvī eydür:** Vakt(î) ki Vāyil ‘Anter’ün kaşîdesinden fāriğ oldı, ⁽¹²⁾ işidenler mütehayyir kaldılar. Andan ol altı kaşîdenün yanına bu kaşîde(y)i ⁽¹³⁾ dahı aşdılar. Zamān-ı cāhiliyyetde ‘âdet bunun üzerine idi ki her yıl ⁽¹⁴⁾ ‘Arab t̄ayifesi hacca gelürlerdi. Beyt-i Harām’ı ziyâret idüp bu kaşîde⁽¹⁵⁾lere secde iderlerdi. Bunuñla Allāh’a kurbet taleb iderlerdi. Tā şuña ⁽¹⁶⁾ degin ki Hâzret-i Resûl zāhir oldı, nübüvvet-i nūrı ‘āleme gün gibi ⁽¹⁷⁾ toğdı, mu‘cize kevkebi t̄ulū’ itdi. Bir vechile ki kamer, muķābelesine ⁽¹⁸⁾ taḥammül itmeyüp iki şakḳ oldı. Rük-n-i Yemānī üzerine aşılın kaşîdeler yire ⁽¹⁹⁾ dökildi. Gökden kemāl-i belāğatıla Qur’ān nāzil oldı. Cemī’-i fuṣaḥā-(y)ı ⁽²⁰⁾ ‘Arab cem’ oldılar, mişlin getürmege kaşd itdiler, ‘āciz oldılar. Āḥiz-i ⁽²¹⁾ muķābele-i bi’l-lisāndan vazgelüp muķātele-i bi’l-lisān itdiler. Hāḳ Te’ālā anlara ki ⁽²²⁾ hidāyet itdi, ‘inādı koyup inşāf itdiler, “*Cā’e’l-ḥaḳḳ ve zeheḳa’l-bāṭıl.*” diyüp ⁽²³⁾ imān getürdiler. *Allāhümme lā-tūzi’ kulūbenā ba’de izhedeytenā ve hep lenā minledünke raḥmeten inneke ente’l-*

vehhāb. [140b] ⁽¹⁾ Ol h̄inde ‘Abdu'l-Muṭṭalib Zü'l-ḥumār'ı bendinden çıkardı, Düreyd'ün katına ⁽²⁾ getürüp eyitdi: “Yā ebe'n-nazr!¹¹⁶ Sen bilürsin ki bunuñ nice ‘azīm şuçı var. ⁽³⁾ İşde {saña} ṭabşurdum. Sen bilürsin, nice iderseñ it.” didi. Düreyd eyitdi: “Yā seyyide'l-'Arab! ⁽⁴⁾ Ben zālime mu‘āvenet itmezin. Benüm gönüm hoş, ‘Arab şer‘inde ⁽⁵⁾ bunuñ üzerine ne düşerse eyle.” ‘Abdu'l-Muṭṭalib eyitdi: “‘Arab şer‘i budur ki ⁽⁶⁾ bunu aşalar, ammā senün ḥāṭıruñiçün biz bunuñ şaçın keselüm, şalıvirelüm.” ⁽⁷⁾ Andan on kılına buyurdi, Zü'l-ḥumār'ın şaçın kesdiler. Bir devenün üzerine ⁽⁸⁾ ‘üryān bağladılar. Kāmçılar-y-ıla döge döge cemī‘-i ṭavāyif-i ‘Arab'ı gezdürdiler. ⁽⁹⁾ Çağırdılar ki; “Mekke'nün hedmine kaşd idenün cezāsı budur.” **Rāwī** ⁽¹⁰⁾ **eydür:** Bu emri yirine getürmege ‘Abdu'l-Muṭṭalib Hānī'yi bu kullara ⁽¹¹⁾ baş dikmiş idi. Aḥşama yakın olunca gezdürdi. Aḥşam olıcak, ⁽¹²⁾ Hānī diledi ki Zü'l-ḥumār'ı ‘Abdu'l-Muṭṭalib katına ilete daḥı ne ‘azābı ⁽¹³⁾ varısa ideler. Ol h̄inde nā-gāh bir ṭarafdan elli kişi çıkageldiler. ⁽¹⁴⁾ Ol kullara kılıç koydılar. Defī Zü'l-ḥumār'ı çizdiler, önüne at çekdiler, ⁽¹⁵⁾ eline yaraḥ virdiler. “İmdi ḥaşmuñdan intikāmuñ ol bu ne rüsvāy⁽¹⁶⁾ lıkdur ki çekersin.” didiler. Zü'l-ḥumār daḥı Hānī'nün üzerine ḥamle eyledi. ⁽¹⁷⁾ Hānī daḥı bunlar Zü'l-ḥumār'ı çizince yidisın depelemişidi. Vakt(ī) ki Zü'l-ḥumār ⁽¹⁸⁾ Hānī'nün üzerine yitişdi, fırsat bulup der-ḥāl kılıcı[yı]la muḥkem ṭutdı, ⁽¹⁹⁾ çaldı. Hānī atdan yıkıldı. Ol aralıkda kābayil-i ‘Arab'a ḥaber oldı. ⁽²⁰⁾ İşiden bindi. Zü'l-ḥumār'ın üzerine gāvḡā üşdi. Gördi ki ⁽²¹⁾ ölmez kaçmaḡa yüz ṭutdı. Karşu dönerdi, ardınca gelenin ḥıyār ⁽²²⁾ gibi ṭoḡrardı, gine kaçardı. Bu ḥālile kurtuldı. **Rāwī** **eydür:** Benī ⁽²³⁾ Şeybān ḥalkı daḥı Hānī'nün üzerine geldi{ler}. Gördiler kim cirāḥatı geregi gibi [141a] ⁽¹⁾ eşer eylemiş. Kimseyi fehmi itmez, bir nefes ḵalmış, ḡāyet muḥkem yarası kendüden ⁽²⁾ bī-ḥaber yatur. **Rāwī** **eydür:** Benī ‘Abs ve sāyir ḵabāyil, Ḥicāz'da on gün ⁽³⁾ teveḵḵuf itdiler ki Hānī'nün yarası oñıla, bile gidevüz diyü her gün Hānī'yi ⁽⁴⁾ göreverürlerdi, ḥālinden tefahḥus iderlerdi. On günden soñra

¹¹⁶ naẓar

gördiler ki Hānī'nün ⁽⁵⁾ yarası bu yakında oñulacak yara degül. Birbiri-y-ile vidā'laşup vağanlarına ⁽⁶⁾ müteveccih oldılar. 'Anter dağı göç yarağın gördi. **Rāvī eydür:** Bu geçen günlerde ⁽⁷⁾ 'Anter her gün aḥşama dek oğulları-y-ıla av avlardı. Aḥşam olıcak, ⁽⁸⁾ evvel Ġamra atına gelürdi, biraz göñlin tesellī iderdi. Şoñra 'Able yanına ⁽⁹⁾ varurdi. 'Able'yi müteğayyir bulurdi. Bu gidecegi günlerde eyitdi: “Nedür ⁽¹⁰⁾ ḥālūñ yā 'Able ki her gün senūñ ḥāṭıruñ münkesir görürin, göñlünde ⁽¹¹⁾ ne var baña diseñ ne?” didi. 'Able eyitdi: “Ḥāṭırumda ki kendümün yaramaz ⁽¹²⁾ işüme peşīmānlığumdurur. Zīrā seni ihtiyār itdüm, atamuñ, anamuñ, ardaşımuñ ⁽¹³⁾ ve sāyir aḳribāmuñ sözlerine muḥālefet itdüm, kim diledi-y-ise varmadum. Āḥir ⁽¹⁴⁾ baña 'ivažuñ bu oldı ki üzerüme umalar getürdüñ, beni 'āleme ⁽¹⁵⁾ rüsvāy itdüñ. abīle 'avretleri beni maḥaraya alup; “'Anter senden şovudı.” ⁽¹⁶⁾ diyü gülüşürler. Vallāh ben buña sabr idemezem. Tīz beni atam evine göndür. ⁽¹⁷⁾ İşde senūñ lāyıķuñ ol tuṭaqları alın, aruḳ incüklü, tabanları yaruḳ, ⁽¹⁸⁾ senūñ gibi yüzi karalardur.” diyüp yüregi cūş itdi, yaḳasın yırtdı, ağlamağa ⁽¹⁹⁾ başladı. Şeybüb bunun bu ḥālın görüp naṣīḥat ideyin diyince 'Able eline ⁽²⁰⁾ bir adır diregi aldı, Şeybüb'a ḥamle eyledi. Şeybüb apıdan degmeyüp ⁽²¹⁾ çıḳdı. **Rāvī eydür:** Bu işe sebep Rebī' ibni Ziyād idi. Vaḳt(ī) ki gördi ⁽²²⁾ 'Anter aṣīdesin aşup murādına irdi, ḥasedinden arnı aḡrıdı. Bu tedbīri ⁽²³⁾ fikr idüp gitdi. ızı Müdille'ye geldi ki ays'uñ 'avretidür, eyitdi: **[141b]** ⁽¹⁾ “Yā Müdille! Bir nesne fikr itdüm. Eger baña mu'āvenet iderseñ 'Anter'i helāk ⁽²⁾ iderüz. Ṭur, 'Able'ye var, eyit ki; “Yā 'Able! umalardan ḥālün nedür? ⁽³⁾ Ben bildüm ki Ġamra 'Anter'e gelelden 'Anter senden şovudı. Görmez ⁽⁴⁾ misin ki ekserü evḳāt anuñıla oturur?” Müdille dağı “*Sem'an ve ṭā'aten.*” diyüp ⁽⁵⁾ bu sözleri ma'a-ziyādetin Able'ye söyledi. 'Able eyitdi: “Vallāh yā sittī! Eger ⁽⁶⁾ 'Anter'ün yüz 'avreti dağı olsa benden ḡayrı kimseneye naḡarı müte'allik olmaz. ⁽⁷⁾ Ol benüm erüm gibi degüldür, belki ulum menzilesinedür. İstesem ⁽⁸⁾ deve güdmege gönderürin ve *ḥaḳḳ-ı zımmete'l-'Arab*, dem olur ki bir ay ⁽⁹⁾ olur omazın {yanuma}, āḥir elüm

öper, ayağıma yüzün sürer andan korum.” Müdille ⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Vallāh bu söz yalāndur. ‘Anter senüñ kaçan ayağıñ öper? Eger ⁽¹¹⁾ girçek iseñ göster görelüm.” ‘Able eyitdi: “İn-şāa'llah vaṭanumuza varıcağ ⁽¹²⁾ gösterin.” **Rāvī eydür:** Vakt(ī) ki ‘Anter ‘Able'nüñ bu ḥālını gördi ⁽¹³⁾ ‘İşi, mükedder olup eyitdi: “Yā ‘Able! Vallāh hīç incinecek nesne yokdur. ⁽¹⁴⁾ Vallāh yüz ‘avretüm olursa hīç birine göñlüm meyl eylemez, içinde ⁽¹⁵⁾ muhtārum hemīn sensin. Eger Ġamra'yı dirseñ, bilād-i Şerīf gibi yirüñ ⁽¹⁶⁾ begi idi. Başına bir muşībet gelüp geldi, baña şıgındı. Şimdi anı ⁽¹⁷⁾ kovarsam cemī'-i ‘Arab ṭayīfesi beni ta'yīb idüp ‘ayıblar.” didi. Andan ⁽¹⁸⁾ ‘Able'yi öpdı. Biraz laṭīfe idüp oynayup gönlin ele aldı. Ol ⁽¹⁹⁾ gice yatdılar. Şabaḥ olıcağ, ‘Anter Ġamra yanına {geldi}. Benī ‘Abs'e bile gitmesinde ⁽²⁰⁾ meşveret itdi. Ġamra eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Ben senüñile bile gidemezin. ⁽²¹⁾ Göñlüm kendü vilāyetüme müte'allıkdır. Leşker cem' idüp varup ⁽²²⁾ zeng-istān beginden intikāmum alsam gerek. Hem benden ve vilāyetümden ⁽²³⁾ alduğı mālı taḥlīş itsem gerek.” diyüp ‘özür diledi. ‘Anter eyitdi: “Eyle [142a] ⁽¹⁾ olıcağ. Sen bunda ṭur, Ġazūb, Meysere, Māzin, atam Şeddād, ‘Urve aşḥābı[yı]la bile ṭur{sunlar}. ⁽²⁾ Ben kabīleyi vatana ileteyin, yine gelin. Senüñile zeng-istāna bile giderin. ⁽³⁾ Varayın intikāmuñ alıvireyin.” Bunuñ üzerine muḥarrer idüp ‘Anter Benī ⁽⁴⁾ ‘Abs'ile vaṭanına gitdi. Hānī Benī Şeybān'ile Mekke'de kaldı. ⁽⁵⁾ **Rāvī eydür:** Benī ‘Abs diyārına varıcağ, ‘Anter bunlara ‘āmmeten şoḥbet ⁽⁶⁾ eyledi erenlerine ayru, ‘avretlerine ayru. Melik Ḳays'ı şoḥbete da'vet ⁽⁷⁾ itdi. Envā' ni'metler bişirdi, şāfī şarāblar ihzār itdi. İttifāk ol vakt ⁽⁸⁾ bahār eyyāmıydı. Bir laṭīf şoḥbet-gāha çıkup çadırlar kurdılar. Muğannī ⁽⁹⁾ cāriyeler sāzlar çalup sīmīn {sāk} sākīler sāğarlar gezdürdiler. Meh-pāre ⁽¹⁰⁾ rakḳāşlar rakşa girdiler. Bu tarafda ‘Able daḥı cemī'-i ḥavātini cem' idüp ⁽¹¹⁾ bu vechile şoḥbete bünyāz itdi. **Rāvī eydür:** Rebī' ibni Ziyād'ıñ ⁽¹²⁾ ol ḥінде yine ḥasedī ṭamarları depreşüp ‘Ammāre'yile ‘Anter'üñ ⁽¹³⁾ helākı bābında meşveret itdi{ler}. Āḥir bu tedbiri fikr idüp kız Müdille'yi ⁽¹⁴⁾ kığırdı, eyitdi: “Yā Müdille! İşbu devāyı al, cehd eyle.

Şoḥbetde 'Able'nün ⁽¹⁵⁾ ḳadeḥine biraḳasın. İçe, helāk ola. Ol helāk olıcaḳ, 'Anter daḥı anuñ ⁽¹⁶⁾ derdinden helāk olur." Müdille daḥı "Sem'an ve ṭā'aten." diyüp devāyı aldı, ⁽¹⁷⁾ şoḥbete bile ilette. Ol gün aḥşama yaḳın olınca 'Able bu Benī 'Abs 'avret⁽¹⁸⁾lerini yidürdi, içürdi. Tamām başları kızıcacḳ, bu 'avretler 'Able'ye eyitdi{ler}: "Yā 'Able! ⁽¹⁹⁾ Dilerüz ki 'Anter'i ḳıḡırasın, gele bize ebyātından okuya, diñleyevüz." 'Able ⁽²⁰⁾ daḥı bunlaruñ sözinden çıḳmayup Ḥamīse'yi 'Anter'e göndürdi. Müdille daḥı ⁽²¹⁾ gönlinde, "Üşde 'Anter'e bu kerre zafer bulurum." diyüp 'Able'ye eyitdi: "Yā 'Able! ⁽²²⁾ 'Anter'e ayaḡuñ öpdüḡin göstermege va'de itimişidüñ. Di imdi göster ⁽²³⁾ görelüm." 'Able eyitdi: "Üş gelsüñ, göresin ki nice gösterem." Mestliginden [142b] ⁽¹⁾ şandı ki bir iş her vaḳtde olur. **Rāwī eydür:** Ḥamīse 'Anter'e varıcaḳ, ⁽²⁾ 'Anter daḥı ṭurdi, der-ḥāl 'Able'nün ḳadırı ḳapusına geldi. Çaḡırdı ki; "Yā binte⁽³⁾l-'amm! Ne dirsın?" 'Able eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Ben istemedüm, 'emmüm kızları ⁽⁴⁾ istedi. Gel, içerü gir. Senden ḳaçar kimse yok. Hep ḳoltuḳuñda, ḳucaḳuñda ⁽⁵⁾ büyümişlerdür." Eyle diyiceḳ, 'Anter içerü girdi. Altına bir kürsī ḳodılar, oturdu. ⁽⁶⁾ İttifāḳ ol ḥinde Müdille ḳadeḥün içinde Rebī'üñ virdüḡi otı biraḳmışıdı ⁽⁷⁾ ki 'Able'ye içüre, helāk ide. 'Anter varıcaḳ, 'Anter'e şandı. 'Anter ḳadeḥi eline ⁽⁸⁾ alınca Benī 'Abs 'avretleri yir yirin çaḡrışdılar ki; "Yā ebe'l-fevāris! Yiñi ⁽⁹⁾ şı'irlerüñden bir şı'r okumayınca ḳadeḥi içmek olmaz." 'Anter daḥı ol ⁽¹⁰⁾ ḥinde bedīḥī bu şı'ri inşād itdi: **Şı'r.** ⁽¹¹⁾ [Arapça şıir ⁽¹²⁾ Arapça şıir ⁽¹³⁾ Arapça şıir ⁽¹⁴⁾ Arapça şıir ⁽¹⁵⁾ Arapça şıir ⁽¹⁶⁾ Arapça şıir ⁽¹⁷⁾ Arapça şıir ⁽¹⁸⁾ Arapça şıir ⁽¹⁹⁾ Arapça şıir ⁽²⁰⁾ Arapça şıir ⁽²¹⁾ Arapça şıir ⁽²²⁾ Arapça şıir ⁽²³⁾ Arapça şıir] [143a] ⁽¹⁾ [Arapça şıir ⁽²⁾ Arapça şıir ⁽³⁾ Arapça şıir ⁽⁴⁾ Arapça şıir ⁽⁵⁾ Arapça şıir ⁽⁶⁾ Arapça şıir ⁽⁷⁾ Arapça şıir ⁽⁸⁾ Arapça şıir ⁽⁹⁾ Arapça şıir ⁽¹⁰⁾ Arapça şıir] ⁽¹¹⁾ **Rāwī eydür:** Bu ḥavātīn vaḳt(ī) ki bu şı'ri işitdiler, ṭarba geldiler. ⁽¹²⁾ 'Able 'Anter'e eyitdi: "Çünkü şı'ründe beni bu vechile vaşf itdüñ. ⁽¹³⁾ Senden dilerin ki benüm bir dileḡüm var, ḳabül idesın." 'Anter eyitdi: "Yā maḥbūbe⁽¹⁴⁾l-ḳulūb! Dile ne dilersın?" 'Able eyitdi: "Senden dilerin ki ayaḡımı öpesın." ⁽¹⁵⁾ diyüp ayaḳın ilerü

uzatdı. 'Anter'üñ ziyāde mestligi varıdı. Bu sözi ⁽¹⁶⁾ işidicek, kendüden gitdi, hîç tınmadı. 'Able eyitdi: "Yā ibne'l-enzāl! ⁽¹⁷⁾ Neçün cevāb virmezsin? "Mekke'de kaçide aşdum." diyü ululanur mısın ⁽¹⁸⁾ yoksa? Ve zimmete'l-'Arab yarın seni deve güdmege, süd sağdurmağa ⁽¹⁹⁾ göndereyin." didi. **Rāvī eydür:** Şeybüb ol h̄inde 'Anter'üñ karşıusunda ⁽²⁰⁾ tururdu. Bir na'ra urdı. 'Anter'üñ üzerine hücum idüp sağrağı elinden aldı, ⁽²¹⁾ huddāmdan birine virmek istedi. 'Ammāre meger ol h̄inde şüret değışüp ⁽²²⁾ 'avretler içinde otururdu. Kadehi 'Anter'üñ elinde gördükce bolay ki içe diyü ⁽²³⁾ yüregi talab talab iderdi. Vakt(ī) ki kışşa böyle olduğın gördi. Der-hāl [143b] ⁽¹⁾ segirdüp Şeybüb'üñ elinden kadehi aldı, yire dökdi. Andan Şeybüb ⁽²⁾ 'Anter'e eyitdi: "Tūr yā ibne'l-imā! Kapuñ tıldı, dağı nice oturursın? Yā veyleke! ⁽³⁾ Utanmaz mısın ki senüñ heybetüñden 'ālem kōrkār? Sen bu 'avretlere bu ⁽⁴⁾ vechile tezellül idersin. 'Āruñ, nāmūsüñ, ğayretüñ kanda gitdi ki ⁽⁵⁾ sen, senüñ kadrüñi bilmezsin ve karuñı beklemezsin?" diyüp yirinden ⁽⁶⁾ kaldurdu, taşra çıkardı, Ebcür'e bindürdi. İki dağı melül, mütehayyir olup gitdiler. ⁽⁷⁾ Şeybüb kaçd eyledi ki 'Anter'i odasına ilete, mestligi bir pāre ⁽⁸⁾ geçince yata. 'Anter eyitdi: "Lā vallāh, sen şahid ol ki bu yıl bu diyār ⁽⁹⁾ harām olsun. Yüri Beyt-i Harām'a gidelüm." diyüp gice karañusunda ⁽¹⁰⁾ beriyyeye düşüp Beyt-i Harām yolın ele aldılar. Ol gice şabāha dek ⁽¹¹⁾ gitdiler. Şabāh olıcağ, bir otı, şuyı bol yirde 'Anter indi. Şeybüb ⁽¹²⁾ Ebcür'i bağıladı. 'Anter uyukuya vardı. Ol uyukudan uyanınca Şeybüb ⁽¹³⁾ birkaç geyik şayd eyledi. Karınları açdı. Bişürdiler, yidiler, yine yola ⁽¹⁴⁾ girdiler. 'Anter giderek gördi 'Able'nüñ aşkı göñlinden bir pāre ⁽¹⁵⁾ sakin olmış. Ol h̄ale münāsib bu ebyātı eyitdi: **Şi'r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [144a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir] ⁽⁶⁾ **Rāvī eydür:** Giderek Mekke yakınında bir otı, şuyı bol yire geldiler. ⁽⁷⁾ Kaşd itdiler ki bir pāre rāhat olalar. Gördiler kim karşıularından ⁽⁸⁾ maḥaffelü¹¹⁷

¹¹⁷ maḥāfe

develer gelir. Dāyiresin kullar ve cāriyeler ihāta itmiş, öñince ⁽⁹⁾ müretteb silāhla on atlu var. ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “İşbu gelen atlular ⁽¹⁰⁾ bizi yalunuz görüp bize tama’ itseler gerek. Şavāb budur, bunlar ⁽¹¹⁾ bize hamle itmedin biz bunlara hamle idevüz, hep kıravuz.” Şeybüb eyitdi: ⁽¹²⁾ “*Bi’llāhi yā aḥī!* Ko işbu kişileri yollarına gitsün, kanlarına girme.” diyüp ⁽¹³⁾ ‘Anter'i yollarından şapıtdı. Bu atlular bunların yoldan şapdukların ⁽¹⁴⁾ göricek, korğdılar, şapdılar şandılar. Çağırdılar ki; “Kanca gidersiz yā evlāde ⁽¹⁵⁾ l-zinā? Vallāh bugün cigarlerünüzi sūnülerümüze yidirüp kanlarunuza ⁽¹⁶⁾ kılıçlarumuza içürsevüz gerek. Cānlarunuza bedenlerünüzdən kaçurup ⁽¹⁷⁾ başlarunuza uçursavuz gerek.” didiler. ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “Bu kavmün ⁽¹⁸⁾ meger eceli yakın gelmişdür. Sen beni bunların kıtālından men’ iderdün. ⁽¹⁹⁾ Sen sözlerin gör ki ne herze söylerler. Yüri sen ardlarınca ⁽²⁰⁾ var. Ben karşılarından sūnü havāle idüp tedbīrlerini bozayın.” diyüp ⁽²¹⁾ ilerü yürüdi. Şeybüb ardlarına tolaşdı. Gelüp muḳābil olanlar ⁽²²⁾ toḳuz kişiyidi. ‘Anter bişini sūnüyle depeledi. Dördi kaçup gitdiler. Şeybüb ⁽²³⁾ anları daḥı oḳ yarasıyla helāk eyledi. Atları derelere ve depelere atlayugitdi. [144b] ⁽¹⁾ Çün ḥāl ¹¹⁸ bu vechile oldı. ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “Yüri, var gör ⁽²⁾ maḥafedeki kimdür. ¹¹⁹ Ümīzdür ki içinde bir maḥbūbe bulına, benüm ⁽³⁾ göñlümi ‘Able'den ala. Andan münḳaṭı’ olup ittifāk kılmayam.” Böyle diyicek, ⁽⁴⁾ maḥafenün ḳatına vardılar, maḥafe ḳatındaḡı ḳul, ḳaravaş, taḡıldılar. Amma ol on ⁽⁵⁾ atludan birisi ki bu ḳızun babasıydı, maḥafede ḳalmışdı. Yoldaşlarınun ⁽⁶⁾ helāk oldukların görüp ḥayretde ḳalmışdı. ‘Anter gelüp maḥafeyi ⁽⁷⁾ elinden aldı. Şeybüb deveyi çökerdi. Naḡar ḳıldı maḥafeye, gördi kim ⁽⁸⁾ içinde bir maḥbūbe kız uyur. Hüsn içinde mişli yok. Alnı şabāḥ nūrına ta’n ⁽⁹⁾ ider, ammā yüzinde biraz şaruluk var. Çün Şeybüb anun şūretin gördi, ⁽¹⁰⁾ müteḥayyir oldı. ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb! İşbu cāriye uyur mı yoksa ⁽¹¹⁾ ölü midür?” Şeybüb eyitdi: “Yā ibne üm! Sen nice görürseñ ben daḥı eyle görürin. ⁽¹²⁾ İllā bu ḳadar

¹¹⁸ böyle

¹¹⁹ gör

vardur kim bunuñ hüsni cemāli beni mütehayyir kıldı. Bunuñ hüsni ⁽¹³⁾ yigdür 'emmüñ kıızı 'Able'den. Eger buyurursañuz varup şorayın, ⁽¹⁴⁾ bunuñ cemāli neden böyle müteğayyir olmışdur bileyin.” didi. 'Anter buyurdi, ⁽¹⁵⁾ Şeybüb ol tağılup giden 'avretlerüñ üzerine vardı. Anlaruñ ⁽¹⁶⁾ içinden bir yaşamış hañun kişi ağlayu ve göğsin döge karşı geldi. ⁽¹⁷⁾ Hüsünde ol maḥafede yatan cāriyeye beñzer. Şeybüb'a yakın gelicek ⁽¹⁸⁾ eyitdi: “Yā yigit! Ne istersiz? Bizüm erenlerümüzi depeledüñüz ve bize mālīk ⁽¹⁹⁾ olduñuz. Bu mīşeler arasında bizi ḥayretde kōduñuz. Merḥamet idüp ⁽²⁰⁾ bizi şāḥibüñden kurtar. Evvel bu ḥāle mübtelā olduğumuza sebeb bunlar ⁽²¹⁾ oldı. Siz bizi terk idüp yoldan şapmışıduñuz, bunlar üzerüñüze varup ⁽²²⁾ ceng itdiler, işbu zevāle uğradılar.” didi. Şeybüb eyitdi: “Yā hañun! Size ⁽²³⁾ ve daḥı bākī hañunlara beşāret olsun. Biz sizi āzād itdük, ammā bize [145a] ⁽¹⁾ bu cāriyenüñ ḥālinden ḥaber virüñ. Cemāli neden böyle müteğayyir olmışdur?” didi. ⁽²⁾ Ol hañun kişi bu sözi işidicek, gözlerinüñ yaşı revān oldı, ⁽³⁾ derdi artdı, eyitdi ki; “Yā mevlāye! Bu cāriye benüm kızumdur, ululuğumda ⁽⁴⁾ bunuñıla eglenürdüm. Bunuñ hüsline ḥalkuñ gözi degdi. Qazā-yı āsumānī ⁽⁵⁾ yitişdi, aklı ḥalel boldı. Söziñi qarışdurur oldı. Cinnet-i 'āriş olup ⁽⁶⁾ gāḥ yatur, uyanuḥ mıdur yoksa uyur mıdur kimse fark eylemez. Bunı Yemāme ⁽⁷⁾ pāzişāḥı helālīga dileyüp dururdi. Hüsni meşhūr olmışıdı. Bunuñ hüsline ⁽⁸⁾ ḍarb-ı meşel iderlerdi. Şimdiki ḥālde gördüñüz şūreti nice müteğayyir olmışdur. ⁽⁹⁾ Aldum geldüm ki Beytü'l-Ḥarām'a iletem, ziyāret itdürem. Üş bunuñ ⁽¹⁰⁾ gibi ḥāle uğraduḥ. Ol öldürdügüñüz erenler içinde benüm üç oğlum varıdı. ⁽¹¹⁾ Üçi daḥı depelendi. Kızcağuzum kardaşları guşşasından gāyetde göz yaşları ⁽¹²⁾ dökdi. Şiddet-i ḥüzüneyiken ol cinnī 'avreti 'acūze yine geldi. ⁽¹³⁾ İşbu sā'at yine tıtdı.” diyüp maḥafeye yakın vardı. Kızınıñ yüzini ⁽¹⁴⁾ açdı. Göz yaşın döküp ağladı. “Yā Serve! Kankı ḥasūduñ saña gözi degdi, ⁽¹⁵⁾ ya aḥluñ neden böyle zāyil oldı?” didi. Ağlamakdan ḥālī olmadı, ⁽¹⁶⁾ tā şuña degin ki 'Anter'üñ gönline rikḫat geldi, gözleri yaşla ⁽¹⁷⁾ tıtdı. Döndi ol cāriyeden yaña naḫar kıldı. Ol vechile ki cemālini gördi, ⁽¹⁸⁾

kaşları yanından atılan nāzuñ oklarınıñ zahmı gönlinde eṣer eyledi. ⁽¹⁹⁾ Şabr kalmadı, dönüp anasına eyitdi: “Yā hürrete'l-'Arab! Ne ṭāyifedensin, ⁽²⁰⁾ ne yirden gelüp bu ṭaraḫa çıķduñuz?” diyü şordı. Kızıñ anası eyitdi: “Yā mevlāye! ⁽²¹⁾ Biz Servi bilādındanuz, ḫavmümüze Benü'z-Žuḫāk dirler.” Bu sözi işidicek 'Anter ⁽²²⁾ eyitdi: “Sen ve ḫavmüñ ve ehlüñ ve cemī'-i aḫribālaruñ benüm ḫatumda muḫteremsiz. ⁽²³⁾ Bilüñ kim ben sizüñ erenlerüñüzi ḫatlı idecek degülidüm. Muḫātele **[145b]** ⁽¹⁾ anlardan oldu. Eger ḫālüñüzi bilsem ben sizüñ evlāduñuzı bu vechile itmezdüm. ⁽²⁾ Anlaruñ ḫareketinden bu fesād lāzım geldi. Lākin size beşāret olsun, ⁽³⁾ emāñ virdüm, benden size ayruḫ ziyāde gelmez ve işbu cāriyenüñ ol şeyāṭin u ⁽⁴⁾ cinden ḫalāş bulmasına daḫı sebeḫ olurın. Var erüñe bunı beşāret eyle ⁽⁵⁾ ve eyit kim; “Ben anuñ nefsinı ve ḫulunı, ḫalāyıḫını emīn ḫılup emān virdüm.” Al anı ⁽⁶⁾ bunda gel. Kızını bu belādan emīn olduḫunı görsün, feraḫ olsun. Eger ol ⁽⁷⁾ kızını in'ām idüp baña tezvīc itmeḫe rāzī olursa her kişı kim şaḫrāda ⁽⁸⁾ sākin olmışdur, anlaruñ üzerine ben anı ḫākim eyleyem.” didi. Vaḫt(i) ki ol ḫatun ⁽⁹⁾ bu sözi işittise gönlinde ba'zı ḫüzni zāyil oldu. Erine varup bu ḫālī ⁽¹⁰⁾ i'lām eyledi. Ammā 'Anter'üñ bu sözün işidicek, Şeybüb eyitdi: “Neye ⁽¹¹⁾ i'timād idüb bu cāriyenüñ zaḫmetin giderem dirsın? İnsānıla muḫārebe ⁽¹²⁾ itdügün gibi cinni[yi]le daḫı muḫātele idem diyü ḫan mı idersın? Bir göze ⁽¹³⁾ görünmez ṭāyifeye nice zafer bulursın? Nā-gāḫ biz ḫāfiliken gelürler, ⁽¹⁴⁾ boḫazumuza yapışup bizi boḫarlar.” didi. 'Anter eyitdi: “Yā aḫī! Çıḫırma şol ⁽¹⁵⁾ Allāḫ ḫaḫkı-y-içün kim şuya emr idüp aḫıtdı. Eger cinniler ḫabīlesin şūret-i ⁽¹⁶⁾ benī ādemde görseyidüm yiryüzinde anlaruñ birisin daḫı ḫomazıdum, helāḫ ⁽¹⁷⁾ iderdüm. Çün ādem şūretinde degüller. Anlara yol bulunmaz. Bu cāriyenüñ ⁽¹⁸⁾ ḫalāşı ḫaḫkında i'timādum ol ta'vīzedür kim Muḫri'l-Vaḫş baña virmişidi. Anuñ ⁽¹⁹⁾ ḫālīne naḫar idicek, ḫāṭıruma ol düşdi. Şimdiki ḫālde benüm ḫolumda ⁽²⁰⁾ dur, alayın bu cāriyenüñ ḫolına bağlayayın. Göresin ki cinnilerden bu cāriyeyi ⁽²¹⁾ nice ḫurtarısardur. Görmedüñ mi kim 'Able nice ḫalāş buldı bilād-ı

Yemen'de bintü⁽²²⁾ z-Zurkā-i Kāmīle sihrinden?" didi. Ta'vīzi kolından çıkarup Şeybüb'a virdi ⁽²³⁾ ki cāriyeye aş, cin fi'linden ḥalās kıla. Şeybüb geldi, tāvīzi cāriyenüñ **[146a]** ⁽¹⁾ göğsinde aşdı. Cāriye der-ḥāl gözün açdı, hidāyet bulup şıḥḥata irişdi. Ol cinnī ⁽²⁾ ki buña zahmet virürdi, bir şayḥa kıldı, havāya çıkup gitdi. Şayḥasından ⁽³⁾ işidenleri ditreme tıtdı. Cāriyenüñ yüzinden şaruluḡ gidüp gül ⁽⁴⁾ gibi kızardı. Çün 'Anter cemāline nazar kıldı, fitneye düşdi, 'Able'yi unuttı. ⁽⁵⁾ Şankim anı hīç görmemiş idi. Ol sâ'at kız anası, eri-y-ile ve kulu, ḥalāyığı-y-ıla ⁽⁶⁾ geldiler. Kızlarını gördiler ki 'aklı yirine gelmiş. Ḥüsn-i cemālī evvelkiden ⁽⁷⁾ dahı yigirek olmuş, ḥayāyla oturup yire nazar ider. Bunı göriceḡ, ehli ḡāyet ⁽⁸⁾ feraḡ oldılar. Evvelki ḡuşşaları biraz sâkin oldu. Anası ilerü gelüp bunuñ ⁽⁹⁾ ḥālın şordu. Kız eyitdi: "Vallāh yā ana! 'Aqlum tamām yirine gelmişdür. Bedenümde ⁽¹⁰⁾ ol zahmetüñ eşeri ḡalmadı. Yine gelecekleyin dahı degül. Zīrā bundan öñdin ⁽¹¹⁾ kaçan kendüzüme geleyidüm bedenümde maḡmūr-ı ādem gibi biraz inkisār ḡalurdı. ⁽¹²⁾ Şimdiki ḥâlde hīç anuñ gibi alāmet yok. Ol vaḡt ki ḡārdeşlerümi ḡatl ⁽¹³⁾ itdiler, dünyā gözlerüme ḡarañu olup gözüm açmaz olmuşıdum. Ölü gibi kendümi ⁽¹⁴⁾ bilmeyüp yaturdum. Nā-gāḡ kendüzüme geldüm. Gözümi açdum, gördüm ⁽¹⁵⁾ göğsümde bir ta'vīz buldum. Şöyle sizereyin kim İsm-i A'zām'dur. Baña şıḥḡat ⁽¹⁶⁾ ol ta'vīzden irişdi." didi. Anası 'Anter'ile kendünüñ arasında geḡen mā-cerāyı ⁽¹⁷⁾ ḡaber virdi. Andan şoñra kızuñ anası ilerü geldi kim 'Anter'üñ ayaḡın ⁽¹⁸⁾ öpe. 'Anter ḡomadı. Ol geḡen ḡıtālīḡün 'özür diledi, "Biz sizi terk idüp ḡitmişidük, ⁽¹⁹⁾ illā sizden oldu, siz ḡomadıñuz." didi. Andan şoñra eyitdi kim; "Eger ⁽²⁰⁾ kızuñı baña virürseñ ḡabāyil-i 'Arab'uñ ekşerini saña muḡī" eyleyem. Anlara ⁽²¹⁾ ḡükmüñ cārī ola, ḡışmuñdan ḡorḡalar, ne dirseñ icābet ideler." didi. ⁽²²⁾ Pīr eyitdi tebessüm iderek: "Yā mevlāye! ḡabāyil-i 'Arab'dan senüñ nisbetüñ kimedür? ⁽²³⁾ Bahādurlardan size kim dirler?" 'Anter eyitdi: "Ben 'Anter ibni Şeddād'am. Bu yıl içinde **[146b]** ⁽¹⁾ ḡaşıdemi Beytü'l-Ḥarām'da ta'līḡ itdüm. ḡabāyil-i Yemen'üñ küllüsini esīr eyleyüp

ħabs itdügüm⁽²⁾den şoñra hıç şalıvirmedüm kaşīdeme secde idüp ħükmüme⁽³⁾ muṭī' olmayınca.” didi. Pīr eyitdi: “Vallāhi müsāfirler senüñ ħaberlerüñi bizüm⁽⁴⁾ diyārumuzda dāyim söylerler. Eş'aruñuzuñ feşāhatını zıkr iderler ve 'Able'nüñ⁽⁵⁾ kādīm 'uşşākındandur diyü añarlar. İmdi kızımı 'Able'nüñ üstine almak⁽⁶⁾ dilersin. Kızım 'Able'yile nice dirile? Elbette ol bunu rencīde kılısardur, taħammül⁽⁷⁾ itmiyeserdür.” didi. 'Anter eyitdi: “Yā pīr! Ne kim işitdün hep girçekdür. Yalān⁽⁸⁾ degül, ammā gönüm 'Able'den münfa'il oldu. Ol maħabbet gitdi. Andan⁽⁹⁾ şovudum.” diyüp başladı ol geçen mā-cerāyı bu pīre ħaber virdi. Anlara melül⁽¹⁰⁾ olup koyup gitdüklerin i'lām itdi ve daħı eyitdi: “Ĥaķ Te'ālā⁽¹¹⁾ şāhid olsun, mādāmki senüñ kızuñ benüm katumdadur, 'Able baña⁽¹²⁾ ħarām olsun, anı añmayam.” didi ve daħı va'de kıldı ki her ne deñlü⁽¹³⁾ mālı varısa Benī 'Abs'de mecmū'ını buña getüreler, kızınıñ mehri ola.⁽¹⁴⁾ Pīr çünki bu sözleri 'Anter'den işitdi, kızını virmege rāzī oldu. Hem ħalāş⁽¹⁵⁾ bulmayacağın daħı bilürdi. Vardı kıızı[yi]çün bir ĥoş maķāmda çadır tıtdı,⁽¹⁶⁾ 'Anter'e kızını virdi. 'Anter varup çadıra girdi, 'Able'yi unıtdı. Şöyle⁽¹⁷⁾ ki hıç ĥātırına gelmez oldu. Anuñ ĝuşşası kılbinden bi'l-küllıye zāyıl⁽¹⁸⁾ olup bu kıızıla üns tıtdı. 'Avretlerin, oğlanların unıtdı. Ėāyet feraħından⁽¹⁹⁾ ol maķāmda üç ĝün tırdı. Vaķt(ī) ki murādına yitişüp ĥāceti kabalı oldıysa⁽²⁰⁾ kardaşı Şeybüb'a eyitdi: “Bilgil ki işbu kavm baña kati eylük eylediler.⁽²¹⁾ Kızlarını arada dōstluk yoğiken getürüp baña virdiler. İmdi ben⁽²²⁾ dilemezem ki bunları alam, Sūdān memleketine iledem. Zīrā bilmezüz ol⁽²³⁾ yirde ĥālümüz eyü mi ola, yoħsa yatlu mı ola? Şavāb budur kim [147a]⁽¹⁾ sen bunları alup kardaşum, 'Āmir ibne'l-Ṭufeyl'e kati varasın. Bunlaruñla benüm⁽²⁾ aramda olan mā-cerāyı diyesin. Bunlara ikrām eyleye, daħı 'Able'nüñ baña⁽³⁾ itdüĝi każıyyeyi bildüresin ve 'Āmir'e bizden diyesin ki; “Benī 'Abs'e vara, anda benüm⁽⁴⁾ nem varısa emvāleden ve atdan ve dededen ve kıldan ve kardaşdan ne kim baña⁽⁵⁾ ta'alluk ola, ala gele, bu cāriyeye teslīm eyleye. Benī Ziyād'dan ve Benī Kırād'dan⁽⁶⁾ eger kimse māni' olursa

depeleye ve benüm haberüm muntazır ola. ⁽⁷⁾ Ben seferden gelince bunların hâtırların gözleye.” didi. Andan sonra cāriye{nün} ⁽⁸⁾ atasına eyitdi: “Yā vecche'l-‘Arab! Eger vaṭanumda olsam göreyidün kim ⁽⁹⁾ ziyāfetler ideyidüm. Şöyle ki Kaḥṭān ve ‘Adnān mülükleri andan ‘āciz ⁽¹⁰⁾ kalalardı. Līkin fevt itmeyevüz. Sūdān'dan gelicek, in-şā'allāh ziyāfetler ⁽¹¹⁾ idevüz. İşde şimdi kardaşumıla sizi ‘Āmir ibni't-Ṭufeyl'e virbidüm, aña mektüb ⁽¹²⁾ dahı göndürdüm. Eyitdüm ki cemī'-i mālumı kim ehl-i beytüm ve kabīlem ve ‘emmüm oğlanları ⁽¹³⁾ katında vardır, hep ala, kızuña teslīm eyleye ve sizi anlara ulaşıdura.” ⁽¹⁴⁾ Pīr bu kelāmı işitdi, ‘Anter'e senā eyledi. Çün Şeybüb ‘Anter'ile ḥalvet ⁽¹⁵⁾ kaldılar, ‘Anter'e eyitdi: “Veylek yā ibne'l-üm! Kavmüñile bu vechile kaṣāvet ne ‘acep?” ⁽¹⁶⁾ didi. ‘Anter eyitdi: “Gırçek eydürsin. Līkin ol Tengri haqqı-y-içün ki ⁽¹⁷⁾ şükür ve ḥamd aṇadur, Benī ‘Abs'i tā ölince zıkr itmezem.” didi. ⁽¹⁸⁾ Şeybüb eyitdi: “Ben de sencileyin; zīrā benüm kalbüm senden ötüri anlara gāyet ⁽¹⁹⁾ melül olmışdur. Mādāmki bizüm hātırumuz anlara melöldur, anlar felāḥ ⁽²⁰⁾ bulmazlar. Benüm anlara gāzabum ziyāde olduğına bir vech dahı vardır.” didi. ‘Anter ⁽²¹⁾ ol ikinci vechi beyān eyle görelüm diyince Şeybüb eyitdi: “İşbu kavmile ‘alāḳum ⁽²²⁾ vardır.” ‘Anter: “Nice ‘alāḳañ vardı?” diyü şordı. Şeybüb eyitdi: “İşbu qaravaş ki adı ⁽²³⁾ Su‘dā'dur, kā'şşāme es-sevdā'dur. Ben anı sevdüm, ol dahı beni sevdi. Bu üç ⁽¹⁾ ⁽¹²⁰⁾ gicede gelüp benüm katumda yatdı. Şabāḥ olunca beni kocdı, ben dahı anı ⁽²⁾ kocdum. Hīç hātırumda yoğıken bende ‘ışk kodı, içümde kār kıldı. ⁽³⁾ Ol ‘ışkuñ odı[yı]la şimdi ol hāle mübtelāyam.” didi. ‘Anter bu sözi işidicek, ⁽⁴⁾ tebessüm kıldı, eyitdi: “*La‘ane'llāhu ümmeke*, neden sende ‘ışk olur?” Böyle diyicek, ⁽⁵⁾ Şeybüb, ‘Anter'e kaḳıdı, eyitdi kim; “Vallāhi yā ibne Zebībe! Sen aḥmaḳsın, ⁽⁶⁾ beher-ḥāl ben senden aḥsenin. ‘Āşık sen degülsin, illā cāmüssın, yāḥuz ⁽⁷⁾ dört başlu şeyṭānsın. Koḳuñ teke gibi koḳar.” didi. Buni işidicek, ⁽⁸⁾ ‘Anter'ün tebessümü dahı ziyāde oldı. Döndi ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb! Vallāhi ⁽⁹⁾ işbu kavmüñ

¹²⁰ Bu üç

yolda bizümile buluşduğı sa‘ādete tevfiķ oldu.” Andan ⁽¹⁰⁾ şoñra pīre ne idiserdür bir bir hep i’lām itdi. Pīrūñ adı Żahħāk ⁽¹¹⁾ idi. Pīr eyitdi: “Yā mevlāye! Hātırūñ nice dilerse eyle it. Evlādumuz ⁽¹²⁾ қatl olduktan şoñra yine diyārumuz ārzū itmezüz. Emrūñe muṭī’ ⁽¹³⁾ ve münķāduz.” didi. Andan şoñra raħtlarını ve қatl olınan ādemīlerinūñ sāz u ⁽¹⁴⁾ seleblerini ne kim varıdı cem’ idüp ṭavarlara yükletdiler. ‘Anter’e du‘ā ⁽¹⁵⁾ idüp işlerini Allāh’a teslīm itdiler, Şeybūb’ıla yola girüp gitdiler. ⁽¹⁶⁾

Rāvī eydür: Ve üstād hikāyet ider. Çün ‘Anter hevesi Mekke eyledi. ⁽¹⁷⁾ Gerdiş-i rūzigārdan müte‘accib olup yola girdi. Şahrāya irişüp ⁽¹⁸⁾ yaluñuz қalduğında gördi ki maħabbet-i ‘Able қalbinden çıkmış ve ‘ışķı ⁽¹⁹⁾ odınuñ yalıñlarınuñ sevreti sākin olup söyünmiş. Bu ebyātı eyitdi: ⁽²⁰⁾ **Şi’r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [148a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir] ⁽⁷⁾ **Rāvī eydür:** ‘Anter bu ebyātı okuyup yuķaru geķen aħvālūñ añması ile ⁽⁸⁾ қalbine ıztırāb birağup yola düşüp becid sürdi. Şahrā ve yaban қaṭ’ idüp ⁽⁹⁾ bir şabāħ kim gice қarañuluķları eteklerin divşürmişidi. Şāh-ı felek ⁽¹⁰⁾ Қaf қullesinden baş қaldurup encüm-i eflākı tağıdup sürmişidi. Mekke’ye ⁽¹¹⁾ irdi. Çünkim ehl ü ‘ayālin қoyup gitdügi mekāna irdi. Қulağını ⁽¹²⁾ ‘avretler üni ṭoldurup her ṭarafdan tazarru’ ve zārı işitdi. Oğlanlarından ⁽¹³⁾ қorқup ilerü yüridi. Gördi ki mecmū’-ı ‘avretlerden ziyāde Ġamra çağırup ⁽¹⁴⁾ ağlardı; “İy oğul, iy Ġazūb! Sen ġāyib olduğuna gözler yaş döküp ⁽¹⁵⁾ ġoñüller ġülü şolup senüñile baña şerīf görinen yirler şimdi ki hālde ⁽¹⁶⁾ vīrāndur. Ne қulağum ġaberūñ işidür ve ne göz seni görür.” diyüp ⁽¹⁷⁾ bu ebyātı inşād itdi. **Şi’r.** ⁽¹⁸⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir] ⁽²¹⁾ **Aşma’ī eydür:** Çün ‘Anterbu sözi işitdi, bildi kim oğlına zamān muşībetlerinden ⁽²²⁾ bir muşībet yitişüp anı ol diyārdan āvāre itmiş. Hevā maħabbeti kim ‘Anter’ūñ ⁽²³⁾ varıdı, ġoñlinden gidüp ıztırāb ziyāde olup Ġamra olduğı mekāna {қаşd itdi}. [148b] ⁽¹⁾ Nā-gāh bir sağıcı āvāzın daħı işitdi kim çağırup ağlardı; “İy oğlancuğum! Sen benden ⁽²⁾ ıraқ olduğun şabrum düketdi, maқşūdum yavı қıldı.” diyü bu ebyātı eydürdi: ⁽³⁾ **Şi’r.** ⁽⁴⁾

[Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir] ⁽⁹⁾ Bu ebyâtı âhîrine degin diñledi. Ğam ve ğuşşası ziyâde oldu. Ol ‘avretlerleri ⁽¹⁰⁾ esirgeyüp gözlerinden yaş revân oldu. Ğaymeler arasına girdi, bir âvâz ⁽¹¹⁾ dahı işitdi ki müteħayyir ve Ğayrân olup çağırup bu ebyâtı okur ve Seb’u'l-Yemen'e ağlar: ⁽¹²⁾ **Şî'r.**

⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Aşma'î eydür:** Bu sözlerden ‘Anter'üñ ıztırâbı ziyâde olup ¹²¹ ⁽¹⁶⁾ cihân aydınlığı gözlerine ¹²² Ğaruñu göründi. Seb’-i Yemen'üñ ⁽¹⁷⁾ Ğaybet-i zikri bunı mün'fail kılup oğlanları analarından işitdügini ⁽¹⁸⁾ unuttı. Ayruluk günlerini añup ğuşşa, feraħın giderdi. Ol Ğaymeler ⁽¹⁹⁾ arasında bahâdurlarından nevmîz olup çağırdı ki; “İy şabâh! Noldı saña ki ⁽²⁰⁾ nice ‘acîb, çirkin yüz gösterdüñ. Vây sagucılar! Ğağ Te‘âlâ sizi düşmân ⁽²¹⁾ lara yakın kılsun.” didi. Râvî rivâyet ider ki; çün ‘avretler ‘Anter'üñ âvâzın ⁽²²⁾ işitdiler, andan yaña segirttiler. Gözi açup yumınca Ğatına irüp üstine ⁽²³⁾ üşdiler. Ol varan ‘avretlerüñ cümlesinden biri Ğamra'dur ve biri Meysere anasıydı. **[149a]** ⁽¹⁾ ‘Anter'ile görüşüp selâmlaşdılar. Ğamra'nuñ gözi yaşın görüp kendüden şöñra ⁽²⁾ ne iş olduğın şordı. Ğamra eyitdi: “Vallâhi yâ ebe'l-fevâris! Bizüm üzerümüne düşmân ⁽³⁾ gelmedi. Bize bir kimse yaramazlık itmedi. Lîkin senüñ oğlanlaruñ Ğazûb ve Meysere, ⁽⁴⁾ bu ikisi şayd u şikâra meşğûl olup zamân geçürürlerdi. Her gün atlarına ⁽⁵⁾ tavşanlar ve geyikler yükledüp gelürlerdi. Üç güne degin bu hâl ⁽⁶⁾ vâkı' olup dördünci gice kim geldi bir kimsesi gelmedi ve ol bunları ⁽⁷⁾ yavı kılduğumuz gün biş bahâdur kimse bunlaruñıla bile binmişlerdi ve Seb’u' ⁽⁸⁾ l-Yemen dahı anlaruñıla bileydi. Zîrâ ki sen Seb’u'l-Yemen'i severdüñ. Ol cihetden ⁽⁹⁾ bunlar dahı aña maħabbet iderlerdi. Ol gün içinde bunlaruñ mecmû'ı yavı kılındı. ⁽¹⁰⁾ Bir kimse gelüp anlaruñ nolduğın bilüp bize Ğaber virmedi. Anlaruñ ⁽¹¹⁾ yolından bize bir âdem gelüp bizden yaña yörenmedi. Çün nevmîz olduk. Ben ⁽¹²⁾ ve döstüñ ‘Urve ve Ğardaşuñ Mâzin ve atañ Şeddâd ve dahı ol bahâdur kimse ⁽¹³⁾ ler kim sen bilürsin bizüm Ğatumuzda olurlardı bindük ve

¹²¹ cihân

¹²² ziyâde oldu

anlar bizümile ⁽¹⁴⁾ ol gice dün uzunluğı-y-ıla gün toğınca segirttü. Tağı ve taş ⁽¹⁵⁾ aradük, şahrā ve yabanı taradük, gine döndük bunlardan bir haber bilmedük ve bir ādem ⁽¹⁶⁾ görmedük. Gelürken bir yire irdük. Gördük ki ceng ve cidāl olmuş, ⁽¹⁷⁾ sağda ve şolda erler yıkılmış, süñüler şınmış, kılıçlar uvanmış. Ölüler aradük, ⁽¹⁸⁾ ol biş bahādur kimse kim Ġazūb ve Meysere'yile gitmişlerdi, anları ölü ⁽¹⁹⁾ buldük. Anlardan ġayrı ölülerüñ hīç birini bulmadük ve haķīkat-i aḥvālden bilür ⁽²⁰⁾ kimse görmedük. Yine döndük ki giderüz, ölüler arasından bir inildü ⁽²¹⁾ işitdük. Gördük ki bir kimse urulmuş yatur, henüz cānı gitmemiş. ⁽²²⁾ Söyledük, zahmeti katılığınan bize söylemedi ve atañ Şeddād fikr idüp; “Bu mecrūhı ⁽²³⁾ bizümile {bile} iledüp tīmār iderüz. Bulardan bir kimse diri qalmış ise bize haber vire.” didi. [149b] ⁽¹⁾ Bunun fikrin begendük. Ağzına şu tamzurduk, bile getürdük, bu araya ⁽²⁾ yıturduk, altına döşek döşedük, tīmār eyledük, ġidā yidürdük, cirāhatın ⁽³⁾ bağladük. Bī-‘aql yatdı, yarındası aḡşamın ‘aqlı geldi. Haber virdi ki ⁽⁴⁾ bizüm oğlanlarımız Sebī’ ibni Hārīs’ile ve Cebārīn Şahr-ı İsrāyil’i bile kim Hayber Qal’a ⁽⁵⁾ sı’nuñ bahādurıdur esīr gitmiş. Bir ‘acep haber virdi bize kim zann itmezdük ⁽⁶⁾ ki bunun gibi iş bir ādemüñ ḡatırına ḡutūr ideydi. Bu söze inanmadük, ḡāl-i yaramaz ⁽⁷⁾ lığınan ‘aqlı gitmişdür, ne didügin bilmez didük.” ‘Anter bu sözi işidüp ⁽⁸⁾ kaķıdı, kızardı. Zül’-ḡumār’a ġazab idüp derledi, fikir deñizine taldı, ⁽⁹⁾ “Vallāhi bu iş size ola diyü korķardum. Andan ötüri katıñuzda ‘Urve’(y)i ve atam Şeddād’ı ⁽¹⁰⁾ kodum gitdüm, ammā bu Cebbār ibni Şahr’uñ haberlerin nice kerre işitdüm. ⁽¹¹⁾ Bilmezin ki bu diyāra anı {ne} nesne getürdi ve Zül’-ḡumār’ıla anı ne nesne ⁽¹²⁾ cem’ eyledi? Ol cirāhatlu kişiyile beni bir araya getürüñ, ne söyler işideyüm. ⁽¹³⁾ Ola kim beni bu korķulu iş üzerine delālet eyleye.” didi. Ġamra, “Es-sem’u ve’t-ṭā’a, ⁽¹⁴⁾ eve gir, aḡbār-i ‘acībe(y)i diñle.” didi. **Ebū ‘Ubeyde** rivāyet ider: Ol ⁽¹⁵⁾ umūr-ı ‘acībe kim ol vaķde vaķi’ oldu. Zamān içinde hīç anuñ gibi ⁽¹⁶⁾ vāki’ olmuş degüldi ve ol vāki’ anuñ vuķū’ına sebep olıdı kim ⁽¹⁷⁾ çünkim Sebī’ ibni Hārīs bir gice Hānī’yi bir darbıla urup yıķdı. Aşḡābıyla ⁽¹⁸⁾ gice

karanlılığında dirlikden ümîz kesüp Şâm yolın tutup girdiler, ⁽¹⁹⁾ kaçdılar. Zîrâ
 'Irâk'da ve Yemen'de ve Hicâz'da sığınacak yiri yoğıdı. Ol yirde hâdes ⁽²⁰⁾leri çoğıdı.
 Çün şabâh oldu, gördi ki ırâk yol gitmiş, çok mesâfe kat' ⁽²¹⁾itmiş. İndi, kondı,
 diñlendi. Göñli korkudan emîn oldu. 'Emmüsi oğlanlarına ⁽²²⁾itdükleri iş üzerine
 şükürler ^{itdi}. Bilelerinde yimekler varıdı, ⁽²³⁾yidiler, eyitdi{ler}: "Yâ Sebî'! Kanda
 gidersin?" ¹²³ Sebî' bunlara; "İy 'emmüm oğlanları! **[150a]** ⁽¹⁾Şâm vilâyetinden gayrı
 varacak yirüm yokdur. Sizüñile Melik Kayşer'e varup 'Arab-i ⁽²⁾Hicâzî baña nitdügin
 ve anlaruñıla ceng idüp bahâdurluklar itdügüm ⁽³⁾diyüp Kısırî şehirlerinüñ harâb
 olmışını ma'mûr idüp Melik Kayşer'i ⁽⁴⁾Kısırî'nüñ kendü elinde muqarrer kılsam
 gerek. Eger Kısırî bâkîmisse ben gitmezidüm, ⁽⁵⁾illâ anuñ katına varurdum. Zîrâ anuñ
 katında benüm hürmetüm yüce idi ve beni ⁽⁶⁾havâşinuñ ve çerisinüñ üzerine koyup
 devletinde ve milkinde beni hâkim kılop ⁽⁷⁾baña ol 'askeri teslîm itdi idi kim anuñıla
 Mekke'ye vardum, 'Anter'i ⁽⁸⁾ve 'Arab fârislerini helâka yakın kılop ulu mertebeye
 yitişdüm diyü ⁽⁹⁾lâf ururken nâ-gâh Hâk Te'âlâ taqdirini benüm tedbîrüme muhâlif
 kılop ⁽¹⁰⁾kazâ ve belâ benüm üzerüme indürdi. Ammâ melik-i 'Acem'e varmağa
 yaramaz; zîrâ ki ⁽¹¹⁾'Arab Hicâzî andan ne kim dilerse alup anuñıla barışup 'ahd ⁽¹²⁾
 idüp dururlar. Eger ben anda varam bileler, âdem göndereler, beni isteyeler. ⁽¹³⁾
 Beher-hâl beni ol anlara teslîm ider. Gine gelem anlaruñ elinde ben de giriftâr ⁽¹⁴⁾
 olam. Huşûşâ ki Hânî bin Mes'ûd bir darbıla eger helâk olmuş ola. Fûrsân-ı ⁽¹⁵⁾'Arab
 anı severlerdi, ri'âyet iderlerdi. Elbette beni isteyüp anuñ kanını ⁽¹⁶⁾benden almak
 isterler." Çün bu sözi Sebî'den işitdiler, "Sen bilürsin, ihtiyâr ⁽¹⁷⁾senüñ, ne dilerseñ
 it, ne yire giderseñ git. Biz seni anuñiçün bezl-i ⁽¹⁸⁾nefs idüp zahmet çeküp
 kurtarduk ki senüñile muşâhabet idevüz, cengler ⁽¹⁹⁾idevüz. Eger başlarımız
 yoluña dahı giderse revâdur." didiler. Sebî' bunlaruñ ⁽²⁰⁾sözlerine ferah oldu,
 yaraqlandı kim ol yirden göç eyleye, nâ-gâh bir bölük ⁽²¹⁾atlu zâhir oldu, yigirmiden

¹²³ didiler

ziyāde ola, gūyā ki bunları isterlerdi. ⁽²²⁾ Cebe vü cevşene ġarķ olup düşmānıla muķātele itmege yaraķlanmıřlar. İllā ıavar{ları} ⁽²³⁾ ‘acayib ve adları ġarīb. Öñlerince bir uzun boylu fāris, ġorseñ diyeyidūñ [150b] ⁽¹⁾ ki Qābil oġlanlarından ola. Çıgninde cidası, řu‘lesinden ġün yūzi ıoñmıř ⁽²⁾ ve bařında ıřıġı řavķından yiryūzi ıolmıř ve elinde sūñū ve boynında kılıç, ġamāyil ⁽³⁾ ve qalan ařġābı libāsdā ve řecā‘atda buña beñzerlerdi. Yilden qatı, řā‘ikā ⁽⁴⁾ dan yiti irdiler. Çün Zū'l-ġumār bunları ġördi, ařġābına, “Bu ġelen řeri ki ⁽⁵⁾ bu diyārdan degūldür, beni isteyū geldiler, yāġuz ‘Arab ġarāmīleridür, ⁽⁶⁾ bizi qaçar ġördiler, ıama‘ itdiler, uydılar ki bizi řoyalar. Eger bunlar düşmen ⁽⁷⁾ olalar, mecmū‘ını öldürem, hīç biri qurtulmaya. Ammā siz atlaruñuza binūñ, ⁽⁸⁾ yirūñüzde ıuruñ, benūmile ġelmeñ tā sizden yardım dilemeyince.” Tā ġaķīķat-i ⁽⁹⁾ ġāl zāhir olup ġāzır oldılar, yaraġıla ıurdılar. Zū'l-ġumār arslan ⁽¹⁰⁾ enūġin ister gibi atın ıaleb eyledi, sūvār oldı, ‘inānı ol ıarafa ⁽¹¹⁾ döndürüp muķābil ġeldi. **Rāvī eydür:** Ol fārisler kim anda ⁽¹²⁾ geldiler, Benī İsrāyil fārislerinden idiler. Bunlaruñ muķaddemi Cebbār bin řaġr'idi. ⁽¹³⁾ ġayber Qal'a'sı'nuñ fārisi kim ‘Anter'e yuķaruda vařf itdiler. Ol cebbār-ı cebābire ⁽¹⁴⁾ oġlanlarından idi kim anlar düġūr-ı dāyirenūñ ġavādiřinden qorķmazlardı ⁽¹⁵⁾ ve ol Merġeb'i yahūdīnūñ ‘emmūsi idi ki ol Merġeb'i ‘Alī ibni ebī ıālīb öldürdi. ⁽¹⁶⁾ Bunca ġarāyib ve ‘acāyib aralarında vāķi‘ olduķdan řoñra ki zıkr ⁽¹⁷⁾ olına, vehmler müteġayyir ola. Bu řaġr bu yolda Beytullāh-ı ġarām'a qařd ⁽¹⁸⁾ idüp dururdu. Tā mevsüm-i ‘Arab'ı {teferrüc ide}, bahādurları arasında ‘acāyibden ne cārī olur ⁽¹⁹⁾ ġöre ve ġicāz yahūdīlerine beřāret eyleye bir kimseyile kim Sebt Irmaġı ⁽²⁰⁾ ardından zāhir ola, adına Yūřa‘ diyeler ve bunlara eyide kim; “Siz anuñıla ⁽²¹⁾ bila olasız ve bu yılda zāhir ola, bir aķ eřek üzerine bine. ġözleri ⁽²²⁾ sürmelū ola, ayakları uzun, řekli büyük ola. Qalan milletleri yiryüzinden ⁽²³⁾ giderüp maġv idüp řeri‘at-ı Mūsā bin ‘İmrān ‘aleyhis's-selām yinīleye. Ol ġeçen [151a] ⁽¹⁾ yıllarda olandan daġı ziyāde bu dīne řevket vire. řilāġları ziyāde idūñ, ⁽²⁾ bıçaķları ġötürūñ, etmegūñüz

hamîrsuz yiyiñ, oruçlarıñuz günlerin ta'zîm ⁽³⁾ idüñ. Ümîzdir ki sizi eyü iş üzerine göre, anuñ zâhir olacağ günleri ulu ⁽⁴⁾ günlerdür.” diye. **Râvî eydür:** ‘Ulemâ-(y)ı yahūdî bu hikâyeti bunlara haber ⁽⁵⁾ virüp her tarafa mu'temed kişilerinden göndürüp dururlardı. Ol zamānda ⁽⁶⁾ bunlarıñ dîni aralarında mevdūd ve sa'âdetile mes'ūd idi. Qal'aları ve bahādur{ları} ⁽⁷⁾ ve çerileri bî-hadd idi. Bunlarıñ ululukları şüreti ve sa'âdetleri yalıñı ⁽⁸⁾ söyünmedi, tā ol güne dek kim şems-i şerī'at Muḥammed Muştafa şallāllāhu 'aleyhi ve sellem ⁽⁹⁾ tūlū' itdi. Ol vaqt daḥı ri'āyet iderlerdi. Haḡ Te'ālā'yı tevḥīd ⁽¹⁰⁾ itdüklerinden ötüri aña dek {eger} Ḥazret-i Risālet'e aḡulu paça yidürdiler, nesli ⁽¹¹⁾ kesildi. Andan soñra ol vücūd-ı şerīfden nesli münkaṭı' olup oḡlı, ⁽¹²⁾ kıızı vücūda gelmedi. Ḥazret-i Risālet şallāllāhu 'aleyhi ve sellem eyitdi: “Zāyil ⁽¹³⁾ olmadı {yehūd} hattā ebhūri benden kaṭ' eyledi.” Ebhūr, arḡada ol ṭamardur ki ⁽¹⁴⁾ menī-yi evlād anda cārī olur. Ol günden bugüne dek anlarıñıla ceng ü cidāl ⁽¹⁵⁾ eksük olmadı ve Ḥazret-i Risālet ¹²⁴ aṣḡābına bunları ıraḡ yirlere sürmegi ⁽¹⁶⁾ vaşıyyet idüp; “Yehūdi cezīre-i 'Arab'dan çıkaruñ.” diyü kındurdı. Yine kıṣṣaya ⁽¹⁷⁾ geldük. Çün fāris-i Ḥayber Cebbār bin Şaḡr-ı yahūdî Mekke'ye vardı, ⁽¹⁸⁾ bu didüğümüz haberleri anlara vaşıyyet eyledi. Mevsüm-i 'Arab'ı teferrüc eyledi. Cengden ⁽¹⁹⁾ ve kıtāldan ne oldısa tamām gördi. Çünkü 'Anter kaṣīde(y)i aşdı. Zū'l-ḡumār'ı ⁽²⁰⁾ 'Arab içinde teşhīr itdiler. Benī Ḥamīr'den elli kişi geldi, anı ḡalāṣ ⁽²¹⁾ eyledi. 'Arab her tarafa menzillerine ṭaḡıldı. Cebbār daḥı qal'a-i Ḥayber'i gözedüp ⁽²²⁾ gitdi. Olıdı ki Zū'l-ḡumār Şām ṭarafın ṭutup giderdi, üzerine çıka⁽²³⁾ geldi. Cebbār'a muḡābil geldi, uğraṣdılar, birbirine ḡamle idiṣdiler. Zū'l-ḡumār [151b] ⁽¹⁾ ḡamle kıldı, ṣol ḡālde ki ḡönli a'dādan ḡorḡup ṭururdı. Bir bahādurıla uğraṣdı kim ⁽²⁾ her ne silāḡıla ḡamle kıla, ḡiç birinden ḡam yimez. El-kıṣṣa aralarında ol ⁽³⁾ ḡamleler geçdi kim bir müverriḡ tārīḡinde anuñ meṣelin rivāyet idüp bir kātib ⁽⁴⁾ kitābında yazmadı. Ol sā'atde ol iki bahādurlar birbirinde ne

¹²⁴ hattā

varısa bildiler. ⁽⁵⁾ Uruşmak ve dürtüşmeklerden zahmetler çekdiler. Āhir Zü'l-ḥumār süñü ⁽⁶⁾ havāle kıldı. Cebbār elindeki kalkanla urdı, kendüden añaru gitdi. ⁽⁷⁾ Na'ra urdı, üzerine yürüdi. Zü'l-ḥumār aşḥābı kim ḥāzır idiler, ḥamle kıldılar. ⁽⁸⁾ Cebbār Zü'l-ḥumār'a fırsat bulduktan sonra kıyamadı, süñüsin tartup tırdı, ⁽⁹⁾ geldi. Zü'l-ḥumār bunuñ işlerinden müte'accib oldı. Yine tırdı ceng itmek diledi. ⁽¹⁰⁾ Cebbār Zü'l-ḥumār'a eyitdi: “Yā veche'l-'Arab! Dime ki saña benden bir zahmet irişe, ⁽¹¹⁾ ben saña düşmān degülin, saña yaramaz şanmazın. Ammā baña ḥamle itdügüñden ⁽¹²⁾ bildüm ki eger naşīḥat idem, işitmezsin. {Diledim ki} senüñile ceng idem, tā kim binden ⁽¹³⁾ tama'uß zāyil ola. Çün saña zafer buldum, ne itsem iderdüm, ammā 'afv itdüm . ⁽¹⁴⁾ Nite kim bahādurlar eyle iderler. Eger bu sözde şekküñ varısa üş meydān.” didi. ⁽¹⁵⁾ **Aşmā'ī eydür:** Çün Zü'l-ḥumār gördi ki bu fārisüñ kendüye kaçdı yok. ⁽¹⁶⁾ Korkusı gidüp ḥālını izḥār eyledi, Cebbār'a eyitdi: “İy emīr! Beni ma'zūr ⁽¹⁷⁾ tut, geçmiş nesneyile beni melāmet itme. Ben bir düşmeni çok kişiyem. Zamān baña ⁽¹⁸⁾ ḡadr idüp vaṭandan ırak düşürüp düşmānluḡı fārisler göñline bıraḡdı. ⁽¹⁹⁾ Bu işler baña 'Anter ibni Şeddād'a ḥased itdügümünden oldı. Zīrā ol bir koyun ⁽²⁰⁾ güder kılıdı, yüñ geyürdi. Şimdi kalkdı, yüceldi, dürlü dürlü ḥarīrlar geyür. ⁽²¹⁾ Ben yakın oldum ki 'abā bulmayam. Şimdi anuß elinden kaçup Şām illerine giderem. ⁽²²⁾ Bir yir isterin ki düşmānlar üzerümüze geldügi vaḡt şıḡınam, baña zafer ⁽²³⁾ bulmayalar. Ammā baña ḥaber vir kim saña kim dirler ve bu yoldan nireye gidersin? Ümīzdür ki [152a] ⁽¹⁾ seni dōst tutunam.” didi. Döndi Cebbār Zü'l-ḥumār'a eyitdi: “Yā veche'l-'Arab! Ben Benī ⁽²⁾ İsrāyil'den bir kişiyin. Baña Cebbār ibni Şaḡr dirler, Ḥayber'uß fārisiysin. Bu diyāra andan ⁽³⁾ ötüri geldüm ki 'emmüm oḡlanlarına beşāret idem. Bir kimsenüñ ḥurū{cıyla} ⁽⁴⁾ kim bizüm milletümüze yardım ider daḡı bizüm devletümüzi sāyir millet, devleti üzerine ⁽⁵⁾ ḡālib kılar. İşbu yıl içinde zāhir olup anußıla bī-ḥad çeri ola kim ekşeri ⁽⁶⁾ arslanlara bineler, bir yire nüzül idüp konmayalar, illā ol kāl'alaruß bārūları ⁽⁷⁾ yıķıla, bir 'askerile ceng itmeyeler, illā ol leşkerüñ bahādurlarına zafer

bulalar. ⁽⁸⁾ Eger sen dilerseñ kim arzūna yitişesin, anuñ aşhābından olup ol şanemleri kim ⁽⁹⁾ taşdan düzerler, aña tapmayasın.” Çünki Zül’-humār bu sözi işitdi, kabūl ⁽¹⁰⁾ itdi. Zīrā şol şuya boğulmuş kimse gibiyidi kim eline her ne girse yapuşurdu. ⁽¹¹⁾ Pes gāyet feraḥından Cebbār'a eyitdi: “İy yigit! Vallāh baña bir varacak yir kalmayup ⁽¹²⁾ durur daḥı ben and içmezem, illā aña kim anuñ Tengri'si tağa ḥitāb eyledi ⁽¹³⁾ ve benüm kışşamı işitdün. Ola kim ol oda ve güne tapıcı Melik Kisrā'ya andan ⁽¹⁴⁾ ötüri uydumıdı.” didi. Andan öpüşdiler, kocısdılar, andlaşdılar kim dōst ⁽¹⁵⁾ olalar. Bu işe Ḥayber fārisleri gāyet feraḥ oldılar. Pes Zül’-humār Benī Ḥamīr ⁽¹⁶⁾ ṭāyifesine dönüp eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Bilün kim biz şimdi düşmenleri ⁽¹⁷⁾ çok kavmüz, hīç bir kimse ḳatına varup ḳurtulmazuz, bize {yir} kalmadı, illā ki ḳal’alarda ⁽¹⁸⁾ ṭuravuz ve şehirlerde sākin olavuz daḥı bizi şaklıyamaz, illā şol yirler ki çeriler ⁽¹⁹⁾ çok ola. İmdi işbu kişi bizümile ittifāḳ eyledi. Şimdiki ḥālde Şām ve ‘Irāk beglerinden ⁽²⁰⁾ bu bize sevgülürekdür.” didi. Ṭāyife-i Benī Ḥamīr Zül’-humār'dan bu sözi işidüp ⁽²¹⁾ kabūl idüp feraḥ oldılar. Bu iki ṭāyifenün cemī’isi ol yirde ḳonup aralarından ⁽²²⁾ muḥālefet götrüldi, oturdılar. Zül’-humār Cebbār'dan kendü gitdükden soñra ⁽²³⁾ ḳabāyil-i ‘Arab’içün Mekke'de ne cārī olduğın şordı, “Ḳanḳı ṭāyife gitdi ve ulu{larından anda kim ḳaldı?” didi. [152b] ^{(1) 125} Cebbār eyitdi: “İy ḳardaş! Ḳabāyil-i Yemen küllisi şehirlerine ṭağıldılar, ⁽²⁾ ammā ḳabāyil-i Ḥicāz ḥālleri üzerine anda ṭururlar. Şöyle sizerin ki Hānī bin Mes’ūd'a ⁽³⁾ muntaḳırlardur, diri midür, yāḥuz ölü midür bileler.” Zül’-humār eyitdi: “Ol helāk ⁽⁴⁾ oldu gitdi. Andan soñra bizi bir kimse istemez, illā ‘Anter eger anı da ⁽⁵⁾ daḥı depeleyevüz dünyāyı maşrıḳdan mağribe dek avcumuz içine alup yakınuñ ve ıraḡuñ ⁽⁶⁾ fārisleri bize uyalar. Bu yıl içinde Beytü'l-Ḥarām'da ḳaşıde aşduḡı benüm şayruluḡuma ⁽⁷⁾ şayruluk ḳatdı.” didi. Döndi Cebbār eyitdi Zül’-humār'a: “Yā veche'l-‘Arab! Vallāhi ⁽⁸⁾ sen ḥased itmedün illā bir kimseye kim aña ḥased itmek vācibdür. Zīrā aña ⁽⁹⁾ virilen

¹²⁵ didi

bahādurluḡ bir kimseye virilmedi ve aña bir kimse muḡābil olmadı,^{126 (10) 127} illā Haḡ Te'ālā aña yardım eyledi.”⁽¹¹⁾ didi. Zū'l-ḡumār eyitdi: “Vallāhi sen girçeksın daḡı haḡ söylersın, ammā böyle⁽¹²⁾ yiken dilerin ki benümle sen bu maḡāmda üç güne dek oturup tena“um ıdevüz.⁽¹³⁾ Aşḡābumdan ba'zısını gönderevüz. Bize ḡaber bile kim 'Anter ehl ü 'ayālin ne vaḡt⁽¹⁴⁾ alup gider, tā ardın süverüz, anı depeleyevüz. Ümizdür ki senüñile⁽¹⁵⁾ bilişdüḡümüz ve seni gördüḡümüz bereketiyle eceli gelmiş ola.” Cebbār⁽¹⁶⁾ Zū'l-ḡumār'a eyitdi: “Nice bilürseñ eyle it. Zīrā 'Anter depelenüp eṡrāfı andan⁽¹⁷⁾ ḡālī kılıcaḡ. Bizüm fāzıllarumuz ki ol ḡurūc idicek kimseden ḡaber virdiler,⁽¹⁸⁾ vāḡı' olsa gerek.” didi. Pes Zū'l-ḡumār 'emmüsi oḡlanlarından ba'zısını gönderüp⁽¹⁹⁾ ışmarladı ki 'Anter'i görmeyince ve 'emmüleri oḡlanları-y-ıla gitdüḡini⁽²⁰⁾ bilmeyince yine dönmeye. Ol kimse, “*Sem'an ve ṡā'aten.*” diyüp yaraḡlandı. Mekke'den⁽²¹⁾ yaña ḡaşd kıldı. Ba'zı yollarda yuvandı, kimseye görünmedi. Mekke'ye⁽²²⁾ irdi, gördi kim {Anter} ehlini ve evlādını Mekke'de ḡoyup Benū Abs'den bir ṡāyifeyile⁽²³⁾ ḡıḡdı gitdi. Bu aḡvāli, ḡāşid ḡün gördi, ḡaber bildi, fikirlerine [153a]⁽¹⁾ vāḡıf oldı, döndi Zū'l-ḡumār'a irdi, ḡaḡıḡat ḡaberi bildürdi. Zū'l-ḡumār⁽²⁾ feraḡ olup; “Vallāh bu veled-i zinānuñ eceli yaḡın oldı, murādum buldum, maḡşūduma⁽³⁾ irdüm.” didi. Andan Cebbār eyitdi: “Yā Zū'l-ḡumār! Bu işde ne fıkır idersin?” didi.⁽⁴⁾ Zū'l-ḡumār eyitdi: “Ne fikir gerek? ḡün yoldaşum ḡaber virdi ki 'Anter ḡaḡıyıla⁽⁵⁾ gitdi. Şavāb oldur kim ardına düşevüz, tā anlar varalar {vaṡana} yitişeler, ba'zı⁽⁶⁾ derelerde busu ḡoyup gözedevüz. 'Anter yaluñuz döndüḡi vaḡt üzerine ḡıḡavuz,⁽⁷⁾ kılıçları-y-ıla pāreleyüp yüregümüz şovudavuz.” Bu tedbīr Cebbār'a sehel görünüp; “Eyle gerek⁽⁸⁾ dür ki biz bunda ṡuravuz, gözedevüz. Ola ki 'Anter'ün oḡlanlarından ba'zısına ṡafer bulavuz.⁽⁹⁾ Eger furşat bulursavuz ol ṡāyife(y)i kim 'Anter bunda ḡodı ṡaḡıdavuz.” didi. Zū'l-ḡumār⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Bunda ṡuran ṡāyifelihe bizüm işümüz yok.

¹²⁶ illā

¹²⁷ Haḡ Te'ālā aña bir kimse muḡābil olmadı.

Zīrā bunlar çokdur ve aralarında Fāyız kızı ⁽¹¹⁾ Ğamra ve oğlu Ğazūb ve karadaşı Meysere ve ‘Urve bin el-Verd gibi kimseler ve niçe ⁽¹²⁾ anlara tābi’ bahādurlar var, biz anlardan fāyide itmezüz. Meger ol ola kim biz ⁽¹³⁾ bu yirde tūrup furşat gözedüp anlardan birisi elümüze gire, murādumuz ⁽¹⁴⁾ bulavuz. Zīrā küllī cānavarlar bu aralıkda olurlar. Qalan yirlerde gelici ve gidici ⁽¹⁵⁾ sebebi-y-ile cānavar eglenmez ve anlar şikār itmeyince diklenmez.” Cebbār ibni Şahr ⁽¹⁶⁾ bu fikri begendi, “Bunda turalum, her seher binelüm, hazır turalum.” diyüp ⁽¹⁷⁾ her şabāh binerlerdi. Ol eṭrāfi ararlardı. Aḥşama dek yürürlerdi, yine ⁽¹⁸⁾ menzillerine gelüp yaturlardı. Bu işi niçe gün pīşe kıldılar, nesne bulmadılar. ⁽¹⁹⁾ Bişinci gün olıcaq, ittifāk Meysere ve Ğazūb ve Seb’u'l-Yemen ol araya irdiler. Bular ⁽²⁰⁾ anları gördiler, bildiler, muḳayyed olmadılar, tā ol vakte dek kim bular tağılup ⁽²¹⁾ av isteyü başladılar. Bundan soñra Cebbār ve Zül-ḥumār halkıyıla üzerlerine ⁽²²⁾ at şaldılar. ‘Anter oğlanları buları gördiler, hareketlerinden düşmāniduğın ⁽²³⁾ bildiler. Avı kovdılar. Bunları azacūq ṭāyife görüp döndiler, cidāle meşgūl oldılar. [153b] ⁽¹⁾ Bilmediler ki Cebbār ve Zül-ḥumār biledür ve bu ‘Anter oğlanları ol gün şikāra ⁽²⁾ ittifāk yaluñuzca çıkmışlardı. Qalan günlerde Māzin ve ‘Urve bin el-Verd niçe ⁽³⁾ yoldaşlar bile çıkardılar. Ol gün anlar şarāb içmege meşgūl olup ⁽⁴⁾ bunlar ava çıkdılar. Ol araya irdiler kim Şām yolıydı, şahrāda çok ⁽⁵⁾ şikār görüp almağa kaşd itdiler. Oldı kim bu kaḫiyye vāḫi’ oldı, düşmān ⁽⁶⁾ üzerlerine ḫamle kıldı bahādurluq gösterüp nite kim beyān itdük. ⁽⁷⁾ Çün ‘Anter oğlanları bunlara muḫābil ṭurdılar. Ğazūb ḫamle kıldı bahādurluq ⁽⁸⁾ gösterüp bulardan bir cemā’ati ṭoprağa ¹²⁸ bıraḫdı ve Zül-ḥumār ⁽⁹⁾ ḫamle kıldı ve Meysere’ye muḫābil fāris-i Benī İsrāyīl-i Cebbār’ı dürdi. Ḥayber ⁽¹⁰⁾ fārisleri ol iki kişiye üşdiler ve bunlaruñ yoldaşları daḫı bulara yardım ⁽¹¹⁾ idüp ceng eylediler. Seb’u'l-Yemen’i yaraladılar, ṭutdılar esīr itdiler. Bu ceng ⁽¹²⁾ bunlaruñ arasında ḫāyim olup Meysere bahādurluqlar idüp niçe ādemler ⁽¹³⁾ düşürüp ceng kıldı,

¹²⁸ düşdi

tutulmadı, t̄a Cebbār aşhābından biş kişi öldürdi, ⁽¹⁴⁾ aḥşama yakın ol daḥı tutuldu. Ammā Ġazūb eyle işler itdi ki kimse ⁽¹⁵⁾ gördüğü yokıdı. Sebī' bin Hāris'ile ve Ḥumeyr fārisleri-y-ile ceng eyledi, ⁽¹⁶⁾ tutulmadı. Çün aḥşam oldu, karañuluk geldi, üzerine üşdiler. Yaralar ⁽¹⁷⁾ urdılar, kanı süñüler üzerinde revān olup a'zāsından kuvvet gitdi. ⁽¹⁸⁾ Dirilikden ümīzi kesildi. Anı daḥı tutdılar, a'dāya fırsat buldılar, ⁽¹⁹⁾ maḥşūd ḥāsıl itdiler. Ol gice bu esīrler bābında, “Nidelüm?” diyü tanışık ⁽²⁰⁾ itdiler. Zül-ḥumār eyitdi: “Fikir budur ki bunların boyunların uravuz, ⁽²¹⁾ depeledükleri yoldaşlarımızın kanların alavuz. Rāḥat olavuz, bir s̄a'atden ⁽²²⁾ soñra şabāḥ olmadın t̄uravuz, yir kesevüz ve illā bunda t̄uracak olursavuz ⁽²³⁾ nā-gāḥ Ġamra t̄uya, Mekke'deki bahādurı[yı]la üzerümüze gele. Ol vakt ne yire gidecegümüz [154a] ⁽¹⁾ bilmeyevüz.” Cebbār eyitdi: “İy Zül-ḥumār! Kaçmak didigün girçek, gitmek gerek. ⁽²⁾ Ammā buları depelemek ḥaṭādur. Zīrā meselde gelmişdür ki her kim 'ākıbeta nazar ⁽³⁾ itmeye, dehr aña s̄az u kār olmaya. Sen didün kim 'Anter niçe kez üzerüne ⁽⁴⁾ ġālib olup dürlü işleri saña itmişdür. Tedbīr budur kim bir kimseye ⁽⁵⁾ ta'arruz itmeyesin ve illā elbette iderseñ ola ki 'Anter t̄uya, gele ⁽⁶⁾ saña intikām idüp yüregın şovuda. Ben de görüp dururın ki Mekke'de ne cengler ⁽⁷⁾ eyledi, ne kimseler esīr itdi, ne kişiler depeledi ve bu şıfatlu kişinin ⁽⁸⁾ elinden kim kırtula, me-bāzā kim fırsat bula. Bu sebebden ben daḥı k̄orḳudan ⁽⁹⁾ ḥālī degülin.” Zül-ḥumār bu sözi işitdi: “Girçek söylersin, ne dilerseñ işle, ⁽¹⁰⁾ ben saña t̄ayanup t̄ururın. Ola ki ümīzūme irişem.” didi. Cebbār ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Biz şimdi yatmayup şabāḥa güymeyüp gitmek gerek ve esīrleri ⁽¹²⁾ ba'zı yoldaşları-y-ıla Ḥayber K̄al'ası'na göndürmek gerek ve biz 'Anter'ün talebinde ⁽¹³⁾ olup tedbīr eyleyüp buluşup ne olursa görmek gerek.” Bu fikri ⁽¹⁴⁾ itdiler, esīrleri t̄avar arḳasına berkidüp gitdiler. Rāvī rivāyet ider ki; ⁽¹⁵⁾ Bu yaña Ġamra aḥşam olunca oğlına muntazır oturdu. Meysere ve Seb'-i Yemen anaları ⁽¹⁶⁾ ve kalan 'avretler kim oğlanları bularuñla bile gitmişlerdi. Bular daḥı ⁽¹⁷⁾ yol gözedürlerdi. Çün ümīzlerin kesdiler, her birinün göñli muṣṭarib ⁽¹⁸⁾ olup feryāz u

fiğān eylediler. Giceden bir sā'at geçdükden şöñra ⁽¹⁹⁾ atlar arķalarına geldiler. 'Urve bin el-Verd, Māzin ve Şeddād ve anda hāzır bulunan ⁽²⁰⁾ fārislerden kim varısa bile bindiler, ol eṭrāfa irdiler. Şahrā vü yabana perākende olup ⁽²¹⁾ istediler, bulardan eṣer bulmadılar. Çün şabāḥ oldu, şāh-ı felek kulle-i kāfiden baş ⁽²²⁾ kaldurup nūrī[yı]la 'ālemi münevver eyledi. Nevmiṣ olup döndiler, bir yire irdiler. Gördiler ki ⁽²³⁾ niçe kişiler depelenmiş yaturlar. Bildiler oğlanları vāḳı'aya uğramışlar. Bu ölülerüñ [154b] ⁽¹⁾ cemī'in aradılar. Bu yavı kılanlardan bir kimse görmediler ve diri kalmış bir ādem bulmadılar. ⁽²⁾ İllā ol yahūdīyi bildiler kim yukarıda zıkr itdük, Şeddād anı götürdi. Getürdi ⁽³⁾ tīmār itdi ve beyān kılduk ki ifākat bulduğından şöñra anlardan bulara ⁽⁴⁾ haber virdi. Ḥaḳīḳat-i ḥālī bildiler, tazarru'-ı zārı kıldılar. Olıdı ki 'Anter geldi, ⁽⁵⁾ hikāyeti bildi. **Ebū 'Ubeyde eydür:** Ol yol ki 'Anter andan geldi, ⁽⁶⁾ Sebī' ibni Ḥāris gitdügi yol degüldi. 'Able'ye kaçıyup yaban yolın ⁽⁷⁾ tutup meşhūr ve ma'rūf yoldan gelmedi, tā kim kendüyi ⁽⁸⁾ Benī 'Abs'den kimse görmeye. Düşmān anı görmedüğine sebep olıdı. ⁽⁹⁾ Çün Mekke'ye geldi, bu ḥālī bildi. Ol yahūdīden haber şordı. ⁽¹⁰⁾ Aḥir ol yahūdī eyitdi: "Yā mevlāye! Eger senüñ oğlanlarıñ diri olalar ⁽¹¹⁾ şimdi anları düşmān Ḥayber Ḳal'ası'na göndürmişdür. Beni bile al, senüñile gidelüm. ⁽¹²⁾ Ben varayın 'emmüm oğlanlarından anları ḥalāş ideyüm. Zīrā ben anlarıñ ⁽¹³⁾ katında muḥtaram ve Meyşā kim Ḥayber Ḳal'ası'nuñ şāḥibidür. Anuñ ḥuzūrında ⁽¹⁴⁾ daḥı mu'aẓẓamın ve siz baña itdüğüñüz eyelüklerüñ 'ivāzın elümden ⁽¹⁵⁾ gelmez ki yirine getürem." 'Anter ol yahūdīye eyitdi: "Çün sen benüm ⁽¹⁶⁾ aṣḥābumı boynuña alduñ, kurtulduñ. Gerekdür ki sen ṭurasın, ⁽¹⁷⁾ ol didüğüñ yire varasın. Göresin ki eger benüm oğlanlarumdan birisi ⁽¹⁸⁾ zāyi' olmuş ola, saña gösterem ki benüm kılıcum Benī İsrāyil'e nider ⁽¹⁹⁾ ve yiryüzinde Tivrīt ve İncil adın aňanlardan birin kımayup kılıçdan ⁽²⁰⁾ geçürem." Andan buyurdı 'Urve'ye ve kalan erenlere ki sefer yarağın göreler. Kendü ⁽²¹⁾ ṭurdı, 'Abdu'l-Muṭṭalib'e vardı, selām virdi, ziyāret eyledi, Zül'-ḥumār'ın ⁽²²⁾ işlerinden haber virdi. 'Abdu'l-Muṭṭalib

Zü'l-ḥumār'a la'net idüp; “Vallāhi ben ⁽²³⁾ anı aşmağa kaçd itdüm idi, bir sebep oldı kurtuldı. Yā ebe'l-fevāris! Eger [155a] ⁽¹⁾ şimdi aña zafer bulasın mecāl virme, boynın urğıl ve illā eger boynın urmayasın ⁽²⁾ ol yatmaz, uyumaz, seni incidür, yāḥuz ğaddārdur, mekrile telef ider.” didi. ⁽³⁾ ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāye! Eger Düreyd baña niçe kerre gelüp şefā'at itmese ⁽⁴⁾ ben anı kıomayadum ki bir nefes alaydı, līkin üş iş buña yitişdi. ⁽⁵⁾ Aña kılıçdan ğayrı devā kalmadı.” Çün andan çıkıdı, Benī Şeybān'a vardı, Hānī'yi ⁽⁶⁾ ol cirāhatdan hoş olmağa yakın olduĝın bilüp ḥaşmı Zü'l-ḥumār'dan intikāmın ⁽⁷⁾ almağa va'de eyledi. Yine kavmine geldi. Ol gün tırdı, yarındası Benī ‘Abs'e ⁽⁸⁾ ve Benī Kuzā'a fārisleri[yi]le kaçdı kal'a-i Ḥayber kılup gitdiler ve Ğamra oĝlı ⁽⁹⁾ Ğazūb kaçdına bile çıkıdı. Yol uzandugınca vaṭandan ayru düşdüĝin ⁽¹⁰⁾ ve oĝlı Ğazūb'ı yavı kıldugın añardı, ağlardı, cigerler taĝlardı. ⁽¹¹⁾ Gözi yaşlar döküp yüzi üzerine çağlardı. Leşkerüñ öñine ⁽¹²⁾ düşüp bu ebyātı eydürdi kim; **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [155b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir] ⁽⁷⁾ **Rāwī eydür:** Çün ‘Anter Ğamra'dan bu ebyātı işitdi, iştiyākı ziyāde olup ⁽⁸⁾ içi yandı. Yakında evlendüĝi ḥatunını unıdup şavķ odınuñ zebānisi ⁽⁹⁾ dimāĝınuñ sakfına irdi. Çün kal'a-i Ḥayber'e yakın irdiler. Ol yahūdī kim beyān ⁽¹⁰⁾ itdük, ‘Anter'ile bile idi, “Yā mevlāye! Destūr vir, sizden öñdün ‘emmüm ⁽¹¹⁾ oĝlanlarına varayum. Hāl nedür, sizüñ oĝlanlarıñuz anda mıdur ya degül midür ⁽¹²⁾ göreyüm. Geleyüm size Zü'l-ḥumār'dan ḥaber vireyüm. Eger sizüñ aşḥābuñuz ⁽¹³⁾ anda ola, anları kırtaram, size karşı getürem. Baña itdügüñüz eylüklerüñ ba'zın ⁽¹⁴⁾ yirine getürem ve sizüñ heybetüñizi Benī İsrāyil'üñ göñüllerine bıraĝam ⁽¹⁵⁾ ve anlara size dōst kılam. İkrām ve i'zāzıla karşı çıkalar, ḥürmetler ideler ⁽¹⁶⁾ eger Zü'l-ḥumār anda gelmiş olmazsa. Eger Zü'l-ḥumār anda gelmiş ola ⁽¹⁷⁾ siz ḥaşmuñuzıla ne dirseñüz idesiz.” didi. ‘Anter rāzī oldı, yehūda ışmarladı, ⁽¹⁸⁾ “Olmaya ki sözüñi bir dürlü daḥı idesin, işbu kılıcıla

tamarlarını keserin.”⁽¹⁹⁾ didi. Yahūdī eyitdi: “Yā mevlāye! Mūsā ve Hārūn
 Tenġri'sine şıġınurın ki⁽²⁰⁾ emānetde hıyānet itmem. Huşūşā kim siz beni yir
 üzerine yatup ölü tırurken⁽²¹⁾ kıldurup tīmār itdüñüz, yini rūh virdüñüz.” didi ve
 bulardan ayrıtlaştı. Hālāş⁽²²⁾ olduğına feraḥ oldı, kal'aya yakın irdi. Ol vaktde Meyşā
 halkıyıla binmişidi,⁽²³⁾ Benī İsrāyil uluları ve çerisinüñ hāşları çevre yanın tıtmışidi.
 Ol zamānda [156a]⁽¹⁾ kal'a-i Hayber, Anṭakiyye a'mālinden idi. Melik-i Rūm Kayşer
 kim şalīb halkınuñ⁽²⁾ hākimidür, anuñ taḥtı taşarrufında idi. Çün Ebū Sehl-i yahūdī
 'Anter'den⁽³⁾ ayrıldı, kal'aya yakın varup ol t̄ayife(y)i gördi. Anlar daḥı bunı
 gördiler,⁽⁴⁾ kaḫā-yı āsumānī gibi üzerine irdiler. Baḫdılar, bildiler, selām virüp
 esenlediler, eyitdiler:⁽⁵⁾ “Yā ebe'l-Sehl! Biz seni öldi işitdük. Nice kurtulduñ,
 selāmetile bunda irdüñ?”⁽⁶⁾ didiler. “Hālūmi size şerḥ idem.” didi. Andan Meyşā'ya
 geldi, selām virdi.⁽⁷⁾ Meyşā hürmet itdi, yanına aldı, aḫvālinden şordı, eyitdi: “Yā
 mevlāye! Benüm⁽⁸⁾ kışşam 'acīb ve işüm ġarībdir. Bura anuñ şimdiki hālde vaşfın
 götürmez,⁽⁹⁾ size Cebbār irmedi mi? Zül-humār'ıla anuñ hālın işitmedüñüz mi?”
 didi. Meyşā⁽¹⁰⁾ eyitdi: “Üç kimse(y)i kim 'Arab'dan tıtmışlar, bizüm halkumuzıla
 göndürmüşler,⁽¹¹⁾ “Bahādurlardur şaklan.” diyü buyurmışlar ve bizüm Cebbār Hicāz
 bahādurlarından⁽¹²⁾ bir kimseyile buluşmış, bilişmiş ve şimdi “Anuñ düşmānı 'Anter
 ibni Şeddād'ı⁽¹³⁾ helāk itmek-i-y-içün aña yardım kıldı.” diyü haber virdiler. Biz şimdi
 bu işüñ āḫiri nola diyü fikr idüp ḫorḫup dururuz.” didiler. Ebū⁽¹⁵⁾ Sehl eyitdi:
 “Ādem her işüñ āḫirini fikr idüp ḫorḫmak eyüdü, ammā⁽¹⁶⁾ şimdiki hālde 'Anter
 ibni Şeddād mecmū'-ı zaḫmetden āzād olup sizüñ üzerüñüze⁽¹⁷⁾ geldi. Zīrā ol esīrlar
 kim size geldiler, anuñ oġlanlarıdır. Beni size⁽¹⁸⁾ göndürdi ki gelem anuñ hālın
 diyem ve size naşīḫat idüp ḫorḫu virem. Zīrā and⁽¹⁹⁾ içdi ki anuñ oġlanlarından eger
 yire ḫan ṭammış ola, yiryüzinde Benī İsrāyil'den⁽²⁰⁾ ayaġ üzerine yürür kimse
 ḫomaya.”¹²⁹ Andan kendüyile 'Anter arasında⁽²¹⁾ geḫen mā-cerādan haber virdi ve

¹²⁹ eger

‘Anter’üñ ¹³⁰ gördüğü ve işitdiği deñli ⁽²²⁾ bahādurluğun vaşf eyledi ve Meyşā’ya, “Şavāb oldur, benüm katumda kim anuñ ⁽²³⁾ esīrlerin sen ve cemī’-i ḥalāyık mübtelā olmadın şalıviresin.” didi [156b] ⁽¹⁾ ve “Anter anuñ gibi bahādurlardandır ki eger gögsiyile Ḥayber Qal’ası’na tokına ⁽²⁾ bünyāzına degin virān ide ve bilesince üç yüz fāris vardır kim her biri kendü ⁽³⁾ gibidür. Bahādurlukda her biri dilerler ki Şām’da Benī Ğassān’ıla bulışalar ve Mūsā ⁽⁴⁾ bin ‘İmrān ümmeti-y-ile dürişeler, eger Süleymān-ı nebīye ‘aleyhi’s-selām ‘āşī olan ⁽⁵⁾ cinnīler ‘adedince dağı olursa kılıcıla mecmū’ına irişeler.” didi. Çün Meyşā ⁽⁶⁾ bu sözi işitdi, “Veyl saña yā Ebā Sehl! Ne tūrfe söz söylersin? Nice olur bu ki ⁽⁷⁾ biz şimdi iki biñ kişiyüz, Benī İsrāyil’den ve ‘abede-i İncil’den ve iş bunuñ gibi kara taşıla, ⁽⁸⁾ demürden yapılmış qal’amuz dağı var? Ol üç yüz kişiden ki şahrāda ve yabanda ⁽⁹⁾ sākīnlardır, nite qorqavuz? Ve bu esīrler ki dirsın benüm anlara ḥükmüm yokdur; ⁽¹⁰⁾ zīrā baña emānetdür, eger verem ‘emmüm oğlu Cebbār baña qağıya. Ol Zül’-ḥumār ⁽¹¹⁾ diyen kimse beni ‘acizlikıla nisbet ide, biz anuñ katında ḥaḳīr olavuz. Bu söz ⁽¹²⁾ şaḥīḥ imiş ki *aleyhūd zurībet ‘aleyhimū’z-zillet*, bunların devletleri qalmadı diyeler, ⁽¹³⁾ bu işi itmezin.” didi. Ebū Sehl Meyşā’dan çün bu sözi işitdi, “Çünki böyle ⁽¹⁴⁾ dirsın, sen bilürsın, ammā dilerseñ ben tedbīr idem, bu a’dāyı senden mekrile ⁽¹⁵⁾ def eyleyem ve seni cenge muḥtāc itmeyem, işüñ genez ola.” didi. Meyşā ⁽¹⁶⁾ eyitdi: “Yā Ebā Sehl! Her ne tedbīr iderseñ it, Mūsā ḥaḳḳı-y-içün sen işbu ⁽¹⁷⁾ bahādurı vaşf itmekile benüm arqamı şıdun.” Ebū Sehl eyitdi: “Tevrāt ⁽¹⁸⁾ ḥaḳḳı-y-içün saña girçek söyledüm. Eger qabūl iderseñ ben seni ⁽¹⁹⁾ murāduña irüreyüm. Bu iki biñ kişiyi eṭrāfa tağıdup busularda qoyalum. ⁽²⁰⁾ Şabāḥ turalum, ‘Anter oğlanlarını bendden şalıvirelüm. Atlarını ve cebelerini ⁽²¹⁾ ve silāḥlarını virelüm. Her birine ḥil’at geyürelüm. Bunlara qarşı iledüp ‘özürler ⁽²²⁾ dileyelüm. And virelüm ki geleler bize qonuk olalar, bunların için ziyāfet idelüm, ⁽²³⁾ yimek, içmek çıkaralum. Aralarında şarābı gice

¹³⁰ Gördi kim

olınca devr itdürelüm. Çün bular sarhoş [157a]⁽¹⁾ olalar, lā-ya'kıl düşeler, busulara buyuravuz, her tarafından çıkalar, süñülerle, kılıçlarla⁽²⁾ araya alalar anı kim dutabilürüz, tutavuz.^{131 (3) 132} Ol kim ceng ider, üşevüz,⁽⁴⁾ depeleyevüz. Çün bulardan kimse kalmaya, biz manşür ve muẓaffer olavuz, bularun⁽⁵⁾ şerrinden, 'inādından kurtulavuz.” **Ravī eydür:** Çün Meyşā bu sözi işitdi,⁽⁶⁾ gāyet şavāb gördi; zīrā Ebū Sehl'i mel'ün 'Anter'i vaşf itdüğinden gāyet⁽⁷⁾ kōrkup dururdi. Bir şeyh varıdı, dāyim Meyşā'nuñ sağ yanında olurdi, şāhib⁽⁸⁾ rāyid-i ḥakīm kişiyidi. Mezhep-i Benī İsrāyil'ün uşulına 'ālimi ve Tevrāt'da ḥelāl{dan},⁽⁹⁾ ḥarāmdan her ne nāzil oldıyısı 'ārifidi. Mecmū-ı otlaruñ eşnāfını kim bedene⁽¹⁰⁾ kankısı muzırdur ve nāfi'dür bilürdi. Qalan şehirlerden buña mällar bu hünerinden ötüri⁽¹¹⁾ gelürdi. Adına Fernās bin Hārūn dirlerdi. Meyşā döndi aña naẓar itdi,⁽¹²⁾ “Yā ibn-i Hārūn! Ne dirsın? Bu işde sen daḥı bir tedbīr it.” didi. Ol daḥı:⁽¹³⁾ “Ebū Sehl didüki eyü fikirdür, anı idüñ. Ben daḥı size yardım ideyüm bir otıla⁽¹⁴⁾ ki Hind'de biter, aña varaḳ-ı Sübāt dirler, eger on dirhem miḳdārını bir aḳar⁽¹⁵⁾ ırmağa koysañ diñdüre ve bir şemmesini bir kimseye koḳulatsañ mecmū'ı mefāşılı⁽¹⁶⁾ boşana. Anı ḥamra koyuñ, bunlara virüñ. Görüñ ki yüzleri üzerine ne vechile⁽¹⁷⁾ yire düşerler.” Meyşā bu fikri begendi, “Bunu idelüm, tā bizüm şāhibümüz⁽¹⁸⁾ ve yoldaşı Zül-ḥumār geleler, bizi manşür ve düşmenlerini kendüler zaḥmet⁽¹⁹⁾ çekmedin maḳhūr bulalar.” didi. Andan aşḥābına kaziyye(y)i bildürüp şahrānuñ⁽²⁰⁾ her tarafına gönderüp busular koyup kendüler kal'aya geldiler. Yimek,⁽²¹⁾ içmek yaraḳladılar, bu işüñ esbābın tedbīr itdiler. Şabāḥ olduḳda 'Anter oğlanlarını⁽²²⁾ ḥabsden çıkardılar, 'ahd berkitdiler. Atların, yaraḳların virdiler. Özür idüp;⁽²³⁾ “Atañuz 'Anter bir cemā'atile sizi isteyü geldiler, evvelden sizi bilmedük ki kankı [157b]^{(1) 133} 'Arab'dansız ve illā biz sizi ḥabsde ḳomazduḳ, çün bildük ki atañız bir kimse⁽²⁾dür ki anuñıla muḳātele olunmaz. Bu

¹³¹ Her tarafından çıkalar, süñülerle, kılıçlarla araya

¹³² alalar anı kim tutabilürüz, tutavuz, bağlayavuz.

¹³³ kankı

günden girü dilerüz kim sizün ⁽³⁾ rikābuñuz altında dirilüp anuñ kılıcı[yı]la yardımlanup ve süñüsiyle düşmene ⁽⁴⁾ ğālib olup ba'zı huddāmından olavuz.” didiler. Eyü hil'atlar getirüp geyürdiler, ⁽⁵⁾ ikrām eylediler, hāş u 'ām hizmetlerine hāzır oldılar. Ġazūb'un göñli hoş olup ⁽⁶⁾ bunlara emānile va'de virüp; “Her kimüñile dilerseñüz düşmānlik idüñ, korkman. ⁽⁷⁾ Eger size kimse ta'addī ide bize bildürüñ geledüm, ol t̄āyifenüñ ⁽⁸⁾ diyārını hārāb idelüm, bir vechile 'ömrinde ol araya ādem yörenmemiş ⁽⁹⁾ gibi olup cānavarlar t̄urağı olsun.” didi. Bu haberlerden soñra Ebū ⁽¹⁰⁾ Sehl öñlerine düşüp kaşd itdi kim buları 'Anter'e ilede. Olıdı kim ⁽¹¹⁾ toz pīzā oldı, każā-yı āsumānī gibi irdi, arasından 'Anter çıkageldi. ⁽¹²⁾ Ebū Sehl, “İşümüz oñdı.” diyü kal'aya haber göndürdi. Yigitden, kocadan ⁽¹³⁾ kim varısa mecmū'ın ihzār idüp başlarına sifrler götürüp, Dāvūdī ⁽¹⁴⁾ düdükler urup nite kim 'ādet-i yehūddur, 'Anter'i karşıladılar. 'Anter ⁽¹⁵⁾ bunlaruñ bu t̄arīklerin görüp bu muhtelif āvāzeleri işidüp ta'accüb ⁽¹⁶⁾ itdi. Oğlanları irdiler, 'Anter'ile buluşdılar. Aşhāb-ı 'Anter dahı feraḥ oldı. ⁽¹⁷⁾ Meyşā dahı Ḥayber fārisleri[yi]le geldiler, 'Anter'e izhār-ı 'acız idüp tevāzzu' gösterüp ⁽¹⁸⁾ 'özürler eyledi. 'Anter 'özrin kabūl idüp; “Bu işüñüz benüm katumda zāyi' ⁽¹⁹⁾ olmaya, baña ölüm irince siz emān altında olasız, ammā sizden dilerin kim ⁽²⁰⁾ benüm oğlanlarımı size kim gönderdi bildüresiz.” didi. Ol cemā'at kim ⁽²¹⁾ Cebbār ve Zū'l-ḥumār, 'Anter'üñ oğlanların anlaruñıla Ḥayber'e göndürüp ⁽²²⁾ dururlardı, ilerü gelüp eyitdi{ler}: “Yā ebe'l-fevāris! Senüñ oğlanlaruñı bu diyāra ⁽²³⁾ biz getürdük. Cebbār ve Zū'l-ḥumār seni isteyü. Ol diyāra vardılar, senüñ sebebüñile **[158a]** ⁽¹⁾ ol yire kaşd itdiler ve seni helāk itmege ittifāk eylediler.” 'Anter eyitdi: “Ben bilürin ⁽²⁾ anlar benüm kavmüme ve 'emmüm oğlanlarına t̄ama' idüp māllarumuzu alup ⁽³⁾ ādemlerümüz depelemek isterler. Eger ben yol bileydüm anları bulayıdum, bugün ⁽⁴⁾ içinde varup anlaruñ işlerin görüp yüregüm şovudayıdum.” Meyşā ⁽⁵⁾ eyitdi: “Yā veche'l-'Arab! Bu işe her ne vaktin gerekise sen kādırsın. Fevt

¹³⁴ eyitdi

olmaz, ⁽⁶⁾ lîkin bu gice bunda kon, rāḥat olup yat, yimegümüzi yi, şarābumız ⁽⁷⁾ iç, sizüñile bugün ki gün ol şayduğumuz ulu günlerümüzden oldu.” ⁽⁸⁾ diyü yalvardılar. Bir laṭîf, otlu şulu yirde kondurdılar. Ol sâ'at içinde 'Anter'ile ⁽⁹⁾ oğlanları[yi]çün ḥaymeler kurdılar, bisāṭlar ve ḥarīrlar döşediler. Nıṣfu'n-nehār olma{dı kim} ⁽¹⁰⁾ ṭa'āmlar ve in'āmlar ḥāzır kıldılar. Biş yüz kişi ḳal'adan çıkup altun, ⁽¹¹⁾ gümüş ḳadeḥler devr itdurdiler. Meşāyih-i yehūd aşḥābı, 'Anter ḳatına dirildiler. 'Anter ⁽¹²⁾ bunlarıñ ṭavırın 'acebledi, ġarīb sözlerin işitdi. Bular 'Anter'i ağırladılar, feraḥ ⁽¹³⁾ eylediler. Çün süci fi'li başlarına ağdı, sarḥoş oldılar. Meyşā buyurdi, ⁽¹⁴⁾ ol otıla ḳarışılmış süci ortaya getürüp bularuñ arasında devr itdurdiler. ⁽¹⁵⁾ Ol vakṭe dek kim bulardan ḥareket gitdi, ḥālleri müteğayyir olup ⁽¹⁶⁾ dilleri söylemez oldu. Kendüleri uyur şanup yir üzerine yıkıldılar, ba'zısınuñ ⁽¹⁷⁾ ba'zısından ḥaberi olmadı. 'Anter daḥı ol ḳadar içdi ki düşdi, Meysere ve Ġazūb ⁽¹⁸⁾ yıkıldı. El-ḥāşıl her kişinuñ ki ol süciden düşdi, gūyā ki cān gövdesinden ⁽¹⁹⁾ uçdı. **Rāvī eydür:** Ġamra ḳatında 'āḳillerden ve ululardan içmege ⁽²⁰⁾ ḥāzır olmamış elli fārisi varıdı. Çün gice yakın oldu, gün ṭolanmağa ⁽²¹⁾ ḳaşd eyledi. Ġamra bunlarıñıla ḳaşd itdi ki da'vet yirine aḥşam ḳarañusu ⁽²²⁾ olmadın irişe. Ol aradan sürdi, çıkageldi, ne gördi? Eṭrāf-ı şaḥrādan ⁽²³⁾ fārisler zāhir olmuş, ādem āvāzı, silāḥ şadāsı 'āleme münteşir olmuş, bu ḥālî {gördi}. **[158b]** ⁽¹⁾ Ġamra kendüyle olanlara, “İşbu ḥayr degüldür, ben dimezin illā yehūd bize dōstluḳ ⁽²⁾ gösterüp esīrlерümüz şalıvirüp ḥīle ḳırup bahādurlarumuzuñ cengine ⁽³⁾ muḳāvemет itmedüklerin bilüp helāklarına ḳaşd eylediler. Bilürsiz ki ⁽⁴⁾ bu ṭāyife mekrile ve ġadrıla mevşūf kimselerdür. Zīrā her ṭarafa naḫar idüñ ⁽⁵⁾ kim busulardan yahūdīleruñ fārisleri bizüm ḥalka süzi içürüp mest ⁽⁶⁾ olduğın bildiler, ḥurūc itdiler. Bu işde şavāb oldur kim kırḳ kişinuñ ḳaşd-ı ⁽⁷⁾ ḳal'a idüp ḥücüm idesiz. Umarın kim ḳal'a(y)ı feth idüp alasız ve on kişinuñ ⁽⁸⁾ benümüle ḳalasız, göresiz oğlum Ġazūb ve atası 'Anter üzerine ne işler ḳılam. ⁽⁹⁾ Eger bunlar ġalebe ideler dönüp sizden yaña varup şıgınam. Biz bir ġarīb ⁽¹⁰⁾ ṭāyifeyüz,

kendü nefslërumüze zulm idüp aralarına düşüp hîlelerle ⁽¹¹⁾ mübtelâ olduk.” didi. Aşhâb-ı Ğamra bu sözi diñleyüp; “Ne bilürseñ it.” diyüp ⁽¹²⁾ bu kırk bahâdur ‘azm-i kal’a kılup gice irmişidi kim hücüm itdiler, kapuyı ¹³⁵ ⁽¹³⁾ açuk buldılar. Zîrâ içindeki erler mecmû’ı taşrayıdı, kılıç çıkarup yehûdî ⁽¹⁴⁾ kırdılar. Bu yaña Ğamra da’vet yirine irdi, gördi ki ‘Anter’i ve oğlanlarını ⁽¹⁵⁾ bağlayup aşhâbından niçesin depelemişler. Meyşâ’yı gördi, şöyle tûrur ki görseñ ⁽¹⁶⁾ Kâbîl oğlanlarından ola dirdüñ ve anuñ çevre yanında Benî İsrâyl bahâdurları ⁽¹⁷⁾ kılıçlar ellerinde çadırları tolanur, yatur bulduklarınıñ başın alurlar. ⁽¹⁸⁾ Zîrâ bulardan bir kimse yoğıdı kim aklı bile olup gelen belâyı def ⁽¹⁹⁾ idelerdi. Ğamra bu hâli görüp çağırup eydürdi: “Vây oğlum! iy mel’ûnlar! ⁽²⁰⁾ Bizi aldaduñuz, hîle kılduñuz.” diyü hamle eyledi. Kendü aşhâbı ⁽²¹⁾ üzerindeki halkı tağıtdı. Dilerdi kim buları depeleyüp yüregın şovuda idi. ⁽²²⁾ Gördi kim her tarafdan fârisler her yañadan şâ’îkalar gibi belürüp üzerine ⁽²³⁾ üşdiler. Oğlı Ğazûb’ı kabdı, ba’zı aşhâbınıñ atına urdı, döndi kal’adan [159a] ⁽¹⁾ yaña yürüyiverdi. Bu tarafda kal’a(y)ı alup kapuyı tutup on kişi kapu katında ⁽²⁾ tûrurlardı. Ğamra irdi, kal’aya girdi, kapuyı yaptılar. Yehûd cenginden ⁽³⁾ halkını döndürdi. Yirmisi yollar başında ve otuzını burclar üzerinde kôdı. ⁽⁴⁾ Kendüsi şabâha muntazır tûrdı. Oğlı Ğazûb ölü meşâbesinde öninde ⁽⁵⁾ yaturdı. Bu kal’a içindeki yehûd ‘avretlerinüñ feryâzı ve figânı üçünci kat ⁽⁶⁾ âsumâna irüp şahrâ yüzi ehl-i Tivrât ve şaneme tapıcılardan mevc ururdi. ⁽⁷⁾ Çün Meyşâ kal’a alınduğın bildi, bu işde peşimân olup elin dişledi, ⁽⁸⁾ yüzün göge tutup; “Yâ Benî İsrâyl Tengri’si! Sen merhamet it bize, ⁽⁹⁾ bunlara gâlib olup hüküm itdügümüzden soñra bu şeyâtîn ⁽¹⁰⁾ bizüm kal’amuza ve evlâdumuza hâkim oldı.” dirdi. Yehûd, katına cem’ olup ⁽¹¹⁾ eyitdiler: “İy ulu! Bu işiçün melûl olma. Anuñ hakķı kim anası deñize ⁽¹²⁾ bırakdı ve ol Fir’avn’uñ şakalın kopardı dahı süd içerken. Yarın bu düşmân ⁽¹³⁾ lar elinde biz bu kal’a(y)ı kômazuz eger beriyye kumı ‘adedince dahı olursa. ⁽¹⁴⁾ Bular hoz bu

¹³⁵ açuk

ṭāyifenüñ ḥaḳīri elli kimsedür. Yarın ḥurūc idüp ceng ⁽¹⁵⁾ eylerlerse başların sünülere dikevüz, olmazsa laḳımlar idevüz, ḳal'aye ⁽¹⁶⁾ ol delüklerden girevüz.” didiler. Ol Ebū Sehl ki ḳal'aya 'Anter'ile gelmişidi, ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “İy 'emmüm oğlanları! Bu tedbīrlerüñüz mecmū'ı nesne degüldür. Fıkr ⁽¹⁸⁾ oldur kim esīrlerin viresiz, bularuñıla şulḥ idüp ḳal'a(y)ı alasız ⁽¹⁹⁾ ve illā şabaḥ ola, ol arslan kim anası anı ḳurtardı, taşra çıka, size kılıç ura, ⁽²⁰⁾ sünüyile ḥamle kıla. Göresiz kim ḥālūñüz ne ola. Mecnū'uñuz elinde ⁽²¹⁾ ḥor olup boyun viresiz.” Yehūd, Ebā Sehl'e ḳaḳıyup; “Tengri senüñ ⁽²²⁾ gündüzüñi gice kılsun, ḥorluḳdan ḳurtulma. Biz bunda iki biñ kişiyüz, ¹³⁶ ⁽²³⁾ bir ḳara ḳuluñ üzerine **[159b]** ⁽¹⁾ ḡālib olmayavuz mı? Yarın anlara ne kılavuz göresiz.” didiler. Ol gice ḥalāş-ı ḳal'a[yi]çün ⁽²⁾ tedbīr itdiler. Mecnū'-ı esīrleri bir yire getürdiler. Seḥer vaḳtinde süci fi'li başlarından ⁽³⁾ gitdi, uyandılar, kendüleri giriftār gördiler. Bildiler kim yehūd ḥıleyile ⁽⁴⁾ buları tutmuşlar, ba'zısını kırmışlar. Yehūduñ sözlerine inanduklarına peşīmān ⁽⁵⁾ olup dirlikden el yudılar. Mecnū'-ı esīrler uyandukdan soñra 'Anter'üñ ⁽⁶⁾ 'aḳlı başına geldi, kendüyi ol ḥālde gördi. Aşḥābına eyitdi: “İy ⁽⁷⁾ ḳavm! Gördüñüz mi bu mel'unlar bizüm elümüzde ḥor olmışiken ne mekr ⁽⁸⁾ kıldılar? Eger ben ḥalāş olam, vallāḥ gördüğüm yehūdı kılıcıla helāk idem. Eger ⁽⁹⁾ ṭapduḳları bızaḡuya daḥı binerlerse mecāl virmezem.” Andan içine vehm düşüp ⁽¹⁰⁾ oğlanlarından şordı. Meysere söyledi: “İy ata! Ben şaḡın līkin ḳardaşum ⁽¹¹⁾ ḥālinden ḥaber-dār degülin.” didi. Bunları bekleyenlerden ba'zı sözlerin ⁽¹²⁾ işitdiler. Ḳatlarına geldiler, bulardan iḥsān ṭaleb itdiler, ḥāllerin ⁽¹³⁾ söylediler. Ümīz tutdılar ki ḥalāş oldukları vaḳt bulara eylük ideler. ⁽¹⁴⁾ Eyitdiler: “Yā vücuhe'l-'Arab! Bu işden biz ziyān itdük. Zīrā sizüñ şāḥibeñüz ⁽¹⁵⁾ Ğamra oğlu Ğazūb'ı ḳurtardı, leşkeri-y-ile ḳal'a(y)ı aldı. Bizüm ehl ü 'ayālümüze ⁽¹⁶⁾ ve māllarumuza ḥākime oldı. Eger biz yarın anlardan ḳal'a(y)ı ḥalāş ⁽¹⁷⁾ itmeyevüz arada şulḥ vāḳi' olup sizüñ ḥālūñüz ḥoş ola.” 'Anter Ğamra'ya ⁽¹⁸⁾ du'a kılup; “Bir iş işledi ki 'Arab

¹³⁶ ve bizümile atludan, yayadan iki anlaruñ miḳdārı var olavuz

uluları arasında birinüñ elinden ⁽¹⁹⁾ gelmez.” didi. Döndi ‘Urve eyitdi: “Biz bunlardan şulhıla ħalāş olmak dilemezüz. Bu ⁽²⁰⁾ itlerüñ üzerine kılıç urmayınca kıomazuz. Zīrā bilürem ki Ġazüb bizi ħalāş ⁽²¹⁾ ider eger leşker-i Ĥorāsān dağı bizi araya alurlarsa.”

Rāvī eydür: ⁽²²⁾ Çün şabāḥ oldu, şāḥ-ı şark kıulle-i Kāf’a ‘alemin dikdi. Sipāḥ-ı zeng kaçdı, ⁽²³⁾ rahtın döñdi. Yaya ve atlu leşker-i yehūd kıal’aya hücum itdiler. Er çığışması [160a] ⁽¹⁾ ¹³⁷ cebe ve cevşen yıldırması ve silāḥ çağşaması zemīn-i zamāni toldurdı. Bu yaña ⁽²⁾ kıal’ada Ġazüb eyildi, atasından şordı, aḥvāli bildi. Yıgirmi kışı kıal’a şaklamağı[yi]çün ⁽³⁾ kıoyup kıal’ada bī-ḥad yaraķ varıdı, atun eyüsine binüp cebenün yahşısın geyüp ⁽⁴⁾ bahādurlardan on kışı kıapu beklemek-i-y-içün kıoyup leşker-i yehūd kıal’aya yaķın ⁽⁵⁾ irmedin olıdı kim Ġamra ve oğı Ġazüb mīşe arslanları gibi añrarlardı. ⁽⁶⁾ Bularun gögsi güründüsi ‘ālemi sedāya bırakmışıdı. {Zīrā} her biri niçe kerre ⁽⁷⁾ cenglere ḥāzır olmışıdı. Çün bular zāhir oldılar, yehūd her taraıdan na’ralar ⁽⁸⁾ urup bularun üzerine ḥamle kıldılar. Çün kıal’aya yaķın irdiler, Ġazüb ⁽⁹⁾ ġazaba geldi, kıışmından gözlerini kıan bürüdi, ol çok leşker gözine sehel ⁽¹⁰⁾ göründi. Güyā ki rūḥlarınun kıabzı elindeyidi. Ḥamle itdi, ol çerinin üzerine ki ⁽¹¹⁾ yürüdi, birbirine urup şünü ta’nıyıla niçe bahadurları helāk eyledi. ⁽¹²⁾ Anası bu ḥāli görüp oğıından kıorkuban aşḥābına buyurdı ki ardınca olalar. Biş ⁽¹³⁾ fāris kıafāsında tırdı, ne taraıfa ḥamle kııldı-y-ısa bile vardılar, urmaķ ve dürtmekile ⁽¹⁴⁾ buña yardım kıldılar. Tāyife-i yehūd muķaddemleri, Meyşā başı üzerine kıara ‘alem ⁽¹⁵⁾ kıaldurup dururlardı. Ġazüb ‘alemi görüp kıaşd itdi ki ol taraıfı ⁽¹⁶⁾ tağıda, itdükleri işleri anlara bildüre. Ḥamle kııldı, her kimi ki dürtti ⁽¹⁷⁾ kıarnın deşti. Her kimseye ki irdi başını gövdesinden ayırdı. Fārisler ⁽¹⁸⁾ Ġazüb üzerine cem’ olup her taraıdan geldi. Ol ölümden kıorkmayup ⁽¹⁹⁾ aralarına düşüp ceng kııldı. Āferīn ol erenlere ki ol vaķt aña yardım ⁽²⁰⁾ iderlerdi ve Ġamra, oğı Ġazüb ardına düşüp gelen bahādurlardan şaklardı. ⁽²¹⁾ Kim aña ḥamle kıılsa bir đarbıla helāk iderdi. Aña dek

¹³⁷ Er çığışması

kim bölük bölük ⁽²²⁾ fārisler üzerine üşdiler, aña mecāl kıomadılar. Ol demde Ğamra hamle kıldı, ⁽²³⁾ şol kazā gibi ki insān andan kaçmak olmaz ve ol belā gibi ki nāzil olsa bir kimse [160b] ⁽¹⁾ ¹³⁸ cehdile kırtulmaz. Niçe kerre Ğamra'nun kıuvvetinden ve bahādurluğundan ki Hāk ⁽²⁾ Te'ālā aña virüp durur. Şerh itdük, 'Anter ve Zül-humār'ıla bilād-ı Şerīfe'de mā-cerāsını ⁽³⁾ beyān kılduk. El-kışşa hamle kılup na'ra urdı, bī-had leşker toprağa dökdi. ⁽⁴⁾ Bahādur erenler yırtıcı cānavar öñinden dilkü kaçır gibi ürkerlerdi. ⁽⁵⁾ **Rāvī eydür:** Ğamra ol kadar leşker kırdı ki oğlu Ğazūb'dan ⁽⁶⁾ belāyı def idüp ol 'azametlü leşkerün kalbini bunun heybeti kadīd kıldı. ⁽⁷⁾ Ceng odı yanup atları cevlan urup boyunlar çalınup sünüler işleyüp ⁽⁸⁾ kılıçlar yıldırayıp kanlar döküp erenler çağırıp diller söylemez olup ⁽⁹⁾ kubbe-i felekden gün inüp tolnmağa yakın oldı. Atlar cevlandan, fārisler cidāldan ⁽¹⁰⁾ yoruldı. Ol demde Ğazūb'un atı düşüp yayak kıldı. Kılıcı[yı]la sağdan, şoldan ⁽¹¹⁾ gelen sünüleri def idüp erenler yıkırdı. Anası Ğamra ol hālī görüp içi yandı. ⁽¹²⁾ Ciddile ceng idüp urmağıla, dürtmekile bahādurları tağıtdı. Arslan ⁽¹³⁾ enügin ister gibi Ğazūb'ı taleb kıldı. Çün yakın irdi, na'ra urdı. ⁽¹⁴⁾ Üzerinden halkı irdi, ceng eyledi, aña dek kim Ğazūb ehli ceng atlarının ⁽¹⁵⁾ birine süvār oldı. Döndi hamle eyledi, ādemler depeledi. Halāş bulduğına ⁽¹⁶⁾ ferah oldı. Ğamra ol tarafa nazar kıldı, gördi kendü aşhābı burclar üzerinde ⁽¹⁷⁾ tırmişlar, yehūdıla cenge meşğül olmuşlar. Ğamra Ğazūb'a eyitdi: ⁽¹⁸⁾ “İy oğul! Kal'adan yaña dönelüm, eger biz bunda {ceng} idevüz düşmān kal'a(y)ı ala, ⁽¹⁹⁾ işümüz mühmel ola.” dıdı. Ğazūb eyitdi: “Yā ana! Benümile cehd eyle, atamıla ⁽²⁰⁾ bizüm aramızda sehel yir kıldı. Ola ki bendden buları kırtaravuz.” Ğamra ⁽²¹⁾ eyitdi: “İy oğul! Anun vakti degül; zīrā halk önümüzde bī-haddur. Bizüm ⁽²²⁾ aşhābumuz cengden yoruldı ve aḥşam yakın oldı. Bizüm şimdi kal'aya dönmemiz ⁽²³⁾ yigrekdür. Zīrā mādāmki biz kal'adayuz, bular bizüm aşhābumuzdan birin [161a] ⁽¹⁾ incitmezler.” dıdı. Andan Ğazūb döndi, Ğamra ve

¹³⁸ Bir kimse

aşhābı ardına düşdiler, şaflar ⁽²⁾ yardılar, erler kırdılar. **Rāvī eydür:** Bular bu cengdeyiken ƙal'aya varup ⁽³⁾ şavaş yüriden Ebū Sehl-i yehūdidi. Bunlar bunda ceng idüp 'aleme ƙaşd ⁽⁴⁾ itdügin görüp Meyşā aña buyurdı ki; "İki yüz fārisile vara, ƙal'aya yürüye, ⁽⁵⁾ ellerinden ala ve eger bizüm bahādurumuz Cebbār bize irişmeye, biz bunlaruñıla çıkışmaya{vuz}." ⁽⁶⁾ didi. Ebū Sehl eyitdi: "Biz bunlaruñıla cengile başa varmayavuz eger her birümüz ⁽⁷⁾ 'Üzeyr eşekine binüp ƙarşu ƙurursavuz daħı." diyüp yehūddan bir ƙāyife alup ⁽⁸⁾ ƙal'a cengine yürüdi. Niçe fārisler ƙurt, ƙoyuna uyar gibi uyup ⁽⁹⁾ yardıma gitdiler, ƙal'a ƙapusına irdiler. Ğamra aşhābı bulara muƙābil ƙurup ⁽¹⁰⁾ ceng itdiler. Niçe ādem helāk ƙıldılar. Ğħir içeri girüp ƙapuyı yapıdılar, ⁽¹¹⁾ burclar üzerine çıkup ƙāyife-i yehūda taşlar urdılar. Olıdı kim Ğazūb ⁽¹²⁾ irdi, öñinde kim varısa yire bıraƙdı. Ebū Sehl gördi kim kendü aşhābı ⁽¹³⁾ yire yıldız gibi dökilür, {Ğazūb} ve anası Ğamra çıkageldi, na'ra urdı, 'alemi ve 'alem-dārı ⁽¹⁴⁾ düşürdi. Ebū Sehl döndi, yüz Meyşā tarafına tutdı, gitdi. **Rāvī eydür:** ⁽¹⁵⁾ Çün Ğamra geldi, ƙapuyı açdılar, aşhābıyıla ƙal'aya girdi. Gice oldı, 'ālem ƙarañu{luk} ⁽¹⁶⁾ ƙoldı. Ƙal'a ģalkı burclar üzerine çıkup fiğān ƙıldılar, ģalkına çığrışdılar, ⁽¹⁷⁾ çıkup gitmek istediler. Ğazūb çıkdı, bir niçesin mecrūħ ƙıldı. Yine evlü ⁽¹⁸⁾ evine girüp fāriğ düşdiler, ammā Ğazūb atasını ve ƙardaşını ne vechile ⁽¹⁹⁾ ģalāş idecegin bilmeyüp melül oldı. Anası tesellī idüp; "Eger bizüm bu ƙal'a(y)ı ⁽²⁰⁾ alalar diyü ƙorƙumuz olmasa elbette anları ƙurtarmayınca dönmezdük. Bunuñ birle ⁽²¹⁾ ki aħşama yakın olup ģalk bizüm üzerümüze yığılup ƙururdu. Yarın ƙapuya yakın ⁽²²⁾ yirde ceng idüp bahādur taleb idevüz, eger geleler ceng eyleyevüz ve illā ģamle ⁽²³⁾ ƙılup sa'y idevüz. Aħşam olınca eger anları ƙurtarmayavuz ƙal'adan kim varısa [161b] ⁽¹⁾ burclar üzerine çıkarup 'azāb idevüz, buyuravuz, çığırılar, "Anları virüñ, ⁽²⁾ bizi ƙurtaruñ." diyeler, ģalkumuzu alavuz, düşmānlar şehrinden çıkavuz, gidevüz." ⁽³⁾ didi. Ol gice tanışığıla yatdılar. Geldük bu yaña yehūd ģikāyetine. Çün ⁽⁴⁾ Ebū Sehl Meyşā'ya irdi. Meyşā aña 'itāb idüp; "Veyl saña iy 'emmüm ⁽⁵⁾ oğlı! Ne oldı saña ki bu itlerüñ öñine

 turmadu , çoğı mecr  hiken  apuyı ⁽⁶⁾ almadu  böyle yorguniken.” didi. Eb  Sehl
 eyitdi: “Y  Mey  l Bu ⁽⁷⁾ sözi söyleme. Belki ben ol  ey          ninden  a   urtulup
 geld   me ⁽⁸⁾ sev n. Anlar cengden döndüklerinde arslandan bah dur ve  aşdan ⁽⁹⁾
  atıydılar. Eger anlaru  a   bı bize me   l olmayalardı ardumuzda yeh d ve ⁽¹⁰⁾
 na  r dan kim varısa hel  k idelerdi. Benüm  atumda fikr    av b ⁽¹¹⁾ oldur ki
 es rlerin şalıvirüp  ul  idüp  al’a ı alasın ve ill  ev  ni yaşarlar, ⁽¹²⁾ ta tu ni yaşarlar,
 ‘avret ni ve  ızı ni ve  ız  arda u ni es r iderler.”   n ⁽¹³⁾ Mey   Eb  Sehl'den bu sözi
 dişledi, ğazaba gelüp; “Veyl sağa! ⁽¹⁴⁾ Tevr t  a  ı h    a lu  yokdur. F r s-i H c z
 benüm el mde es r olmu ıken nice ⁽¹⁵⁾  alıvirem? Elbette ben anı alup An  kiyye'ye
 Melik  ay er'e versem gerek. ⁽¹⁶⁾ Z r  bilürem ki anu     linde ‘Anter  cinden bir
 od vardur ki s y nmez, ⁽¹⁷⁾ bir yalu  vardur ki oynar, s kin olmaz. Niçe kerre işidüp
  urur n ki ⁽¹⁸⁾ na  r ya and i  p eger Ben  ‘Abs'    ara bah dur  olmasa Melik ⁽¹⁹⁾
 Kisr 'ya m l virmezdu m ve beglerden h   birine mu  i  olmazdum. Eger ⁽²⁰⁾ ben anı,
 a a virem anu  ‘iva ı başa  al’alar ve şehirler virüp  ar cum  götürüp ⁽²¹⁾ mecm ’-ı
  i iler   ve uluları üzerine   kim  ıla. H      kim oğlanların ⁽²²⁾ ve bah durların
 bile aldım. Eger bu ‘avreti dirse  bunun cenginden, cid linden ⁽²³⁾  lecegin
 g r yorur n.” didi. Eb  Sehl eyitdi: “  n    ıru  böyle diler, [162a] ⁽¹⁾ sağa  o 
 gelürse işle. T  kim sen   ve bizüm  adr miz ol beg  atına ⁽²⁾ yüce ola, anu 
 illerinde   km m z geçe. L kin sen bilürsin ki yarın sebt ⁽³⁾ g nid r. Biz f ri 
 oturup bu  ey   n  ı up bizümile ceng itmeyeler mi? Fikr ⁽⁴⁾ budur ki bu es rleri
 bundan ır  ,  arb yirlere göndürevüz. C b r ibni Esed kim ⁽⁵⁾ mu addem-i ‘Arab'dur,
 o ıyavuz ve buyuravuz, atlu ve yaya   hr da s kin olanlar cem’ olup ⁽⁶⁾  ab   olduğı
 gibi  al’a(y)ı ortaya alup  i  r ideler. T  kim ol ‘avret ⁽⁷⁾ bu   li bilüp oğlı   z b'ıla
  ı up  amle idüp ‘Anter'i ¹³⁹  al   itmeyeler.” ⁽⁸⁾ Mey   bu sözden fer   oldu, “Ey 
 fikr itd  .” didi. Andan C bir ibni Esed'i o uyup; ⁽⁹⁾ “Sen bilürsin ki bu  i i Melik

¹³⁹ bunlar

Kayşer'ün düşmānıdır, hoş vechile şaklayup ⁽¹⁰⁾ beklemek gereksin.” didiler. Cābir kabūl eyledi. Andan şahrānuñ her tarafına ādemler şalup; ⁽¹¹⁾ “Bu beriyyede bir ağaç atar kimse kalmasun, mecmū'ı bu yire dirilsün.” diyü haber göndürdi ⁽¹²⁾ ve anlara eylük itmekile va'de eyledi. Andan hāşlarından bir niçe kişiye ⁽¹³⁾ buyurdu {ki} 'Anter'i bir yire ilemeler ki aña şa'b-ı 'Arūs dirlerdi. Şarb yiridi, ⁽¹⁴⁾ girmesi, çıkması zahmetlüyidi. Qal'adan ırak bir yüce tağdaydı. Bu mecmū'-ı ⁽¹⁵⁾ ahvāli, Ġazūb burc başından gözedürdi. Anası Ġamra'ya eyitdi: “İy ana! Gördüñ mi ki ⁽¹⁶⁾ düşmānlar atamı ve kardaşumı ve halkumuzu aldılar, beriyyeye girdiler, gitdiler? ⁽¹⁷⁾ Bu mel'unlar dilerler ki bizden ırak yirde anları şaklayalar, tā ki anları kırtarmağa ⁽¹⁸⁾ mecālümüz olmaya.” Anası eyitdi: “İy oğul! Vallāhi bilmezsin, ben bu işde hayrānın, bu yire biz ⁽¹⁹⁾ ġarīb düşdük. Kimse kadrümüz bilmez ve bize yardım kılmaz ve bir şavāb işe ⁽²⁰⁾ kulavuzlamaz.” Ġazūb eyitdi: “Çün iş böyle oldu, vallāh ben şabr idemeyin. ⁽²¹⁾ Hātıruma gelür ki çıkam elbetde bunlara bir hīle idem. Bahādur, er kaçan muhīl ⁽²²⁾ olmaya, niçe ġarāzları fevt olup eline girmeye.” Ġamra eyitdi: “İy oğulcuğum! Ne bilem ⁽²³⁾ ne hīle idesin?” Ġazūb eyitdi: “Qal'adan inerin, düşmāna kırişürin, fikirlerin [162b] ⁽¹⁾ ¹⁴⁰ görürin. Atamı ve kardaşumı ve aşhābını kırtaruram, eger düşmān biñ bahādur ⁽²⁾ er dahı olurısa. Eger sağ olam tizcek yine saña irem.” Ġamra eyitdi: ⁽³⁾ “İy Oğulcuğum! Götürü bildüğümce ġuşşam var, vallāh sen gidüp yavı kılınduğuna ⁽⁴⁾ şabr u tākatum yok.” Döndi Ġazūb eyitdi: “İy ana! Bu işden ašlā kırkma. ⁽⁵⁾ Eger fırsat bulmam kimse benüm eşerümi görmeye. İşbu fikir benüm ⁽⁶⁾ gönlüme düşdi, ne bilem atamı bendden kırtaram mı, ya benüm ve anlaruñ telefne ⁽⁷⁾ sebeb olam mı?” Ġamra eyitdi: “İy oğulcuğum! Nolaydı ki bu işi itmeyidüñ.” Ġazūb ⁽⁸⁾ eyitdi: “İy ana! Anuñ haqqı ki Mūsā'ya tecellī kıldı, elbette bu işi kılırsın.” ⁽⁹⁾ didi. Ġamra eyitdi: “Ne dilerseñ işle. Ben bilürin ki bu ġarīblikde senüñ ⁽¹⁰⁾ hasretüñile ölürin.” Andan Ġazūb yaraqlandı, kılkının aldı, kılcın ⁽¹¹⁾

¹⁴⁰ fikirlerin

hamāyil kıldı, karañulukda ƙal'a ƙapusından çıƙdı. Ğamra oğlunuñ firāƙına ⁽¹²⁾ āh idüp bu ebyātı oƙıdı: **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[163a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir] ⁽¹¹⁾ **Rāwī eydür:** Ol demde tamām ol kimseler ki 'Anter'i Şa'b-ı 'Arūs'a ⁽¹²⁾ iletseler gerek idi. Hāzır olup 'Anter'i alup gitdiler. Yehūd beriyye ⁽¹³⁾ ortasında bir yüce depeye çıƙdılar. Sebt günini ri'āyet idüp atların ⁽¹⁴⁾ ve yaraƙların hāzır ƙodılar, mecmū'-ı yehūd çün ol araya yığıldılar. Firnās ⁽¹⁵⁾ ve ulularından bir niçesi bir çizi çizüp; "Bu sebt işbunda tūruñ, çiziden ⁽¹⁶⁾ ƙaşra çıƙmañ," didiler. Çün Ğazūb geldi, gördi ki atasını alup gitmişler. ⁽¹⁷⁾ Cihān gözine ƙarañu oldu. Ardalarına düşdi, yügrüdümile yitdi, ⁽¹⁸⁾ bir kimseden üşenmedi. Çün Şa'b-ı 'Arūs'a irdiler, cemī esīrleri aña ⁽¹⁹⁾ ƙoyup beglemege meşğūl olup oturdılar. **Rāwī eydür:** ⁽²⁰⁾ Ol ƙavm oƙ atıcılardı. Üç yüz ƙulıdı, her biri Fir'avn'a beñzerdi. Hīç birinüñ ⁽²¹⁾ ƙaƙırına ölüm ƙorƙusı ƙuƙūr itmezdi. Ğazūb bu hāli gördi, göñli hoş ⁽²²⁾ oldu. Bularuñ arasında fırsat gözledi, oturdı. **Aşma'ī eydür:** Ol vaƙt ⁽²³⁾ naşārā-yı 'Arab şerrīrleri her ƙarıfndan ve her yirden geldiler. Şabāh olduğı gibi **[163b]** ⁽¹⁾ ƙal'a-i Hayber'i ortaya alup ƙışār itdiler. Zīrā mālī yağma ƙılmağa ve silāh ve ƙumāş ⁽²⁾ almağa tālībidiler ve yehūd bunlara ƙıl'at ve ƙon virmege va'de ƙılmışlardı. ⁽³⁾ Ğamra bu muşībeti görüp oğlı firāƙıyıla ciger ƙağladı. Bularuñ arasından ⁽⁴⁾ nice çıƙdı, öle diyü dürlü dürlü şānular şānup ağladı. Bu zaħmetile ⁽⁵⁾ aşħābı[yı]la ƙanışdı, "Bu işde ne ƙılavuz?" didi. Ğamra'ya eyitdiler: "Bizi ƙoyıvir ⁽⁶⁾ ve bizümile bile ƙıƙ, sūñüyile, ƙılıcıla buları def idelüm, zaħmetlerinden emīn olalum." ⁽⁷⁾ Andan Ğamra eyitdi: "İy 'emmüm oğlanları! Ben yehūddan üşenürin. Ola kim ⁽⁸⁾ bir fikir itmiş olalar, bizi bir belāya bırağalar. Nite kim ol gün ƙıldılar." didi. ⁽⁹⁾ Ba'zı aşħāb eyitdi: "Bu işden ƙorƙmañ. Ben bilürin kim yehūduñ her ayda dört ⁽¹⁰⁾ günü vardur. Ol eyyāmda bir iş işlemezler ve bir nesneye

muḳayyed olmazlar. Bugün ⁽¹¹⁾ ol günlerindendür. Bizümile bile in ceng idelüm, buları üzerümüzden ⁽¹²⁾ ayıralum.” Ğamra buyurdı, bayağı tertībile ki on kiři apı beklemege ve on kiři al’a ⁽¹³⁾ şaklamaa ala ve kendü otuz kişiyle ıdı. Üç bölük eyledi, her biri ⁽¹⁴⁾ bir arafdan amle ıldı. Az sâ’at içinde ol âyife(y)i ağıtdılar, ırdılar, odılar, ⁽¹⁵⁾ bir kimseye ılı urmadılar, illâ ılıcıla gögsine deġin iki böldiler ve Ğamra kendüsi Cābir ⁽¹⁶⁾ ibni Esed albine amle ıldı, azâ-yı āsumāni gibi irdi, mütevātir sūñüyile ⁽¹⁷⁾ dürtmekile, ılıcıla urmağıla nie cānlar uçurdı ve anca ‘ömürler defterin ⁽¹⁸⁾ dürdi, yüregın şovutdı. Güneř ‘āleme yayılınca ‘alemi, ‘alem-dāri düşürdi. ⁽¹⁹⁾ Ol alkı öñine bıraġup ırdı ve odı ol âlde ki yehūd sebt namāzında⁽²⁰⁾ yıdılar, bu řıġun eriyi anlaruñ üzerine bıradı. At segirdiminden şandılar ki ⁽²¹⁾ altlarındaki yir oynadı. Bu ālî gördiler bu alk şınup eṭrāf-ı řaḫrāda, Ğamra ⁽²²⁾ ve ařḫābı ac arslan gibi bendden urtula, bularun üzerine musallaṭ olup ⁽²³⁾ oduların müřāhede itdiler. Ra’ddan atı şavtların işitdiler. Cān ayısına [164a] ⁽¹⁾ uğrayup sebt izisinden ıdılar. Ölmekten orup her biri on kelimeye ⁽²⁾ ki gökden anlara inmişidi řıġınup aup perākende oldılar. Ḥazān bu ālî gördi, ⁽³⁾ ağırdı: “Veyl size yā Benī İsrāyil! Neye uğraduñuz, bu deñlü azacu düřmāndan ⁽⁴⁾ açarsız? Atlarañuza binüp sebtüğün namāzından vazgelüñ, amle ılıñ.” didi. ⁽⁵⁾ Andan Meyřā ve ařḫābı at arasına geldiler, sebt onlarını ıardılar, bu muşıbet ⁽⁶⁾ yitüřdüġinden sebt içün Tenġri’lerine ġadr eylediler, Ğamra’ya ve ařḫābına ⁽⁷⁾ amle ıldılar. Bu aralıda ide kim toz peyzā oldu, ulaldı ve abardı. Her arafdan nazar ⁽⁸⁾ ılıp müteḫayyir oldılar. Ğamra ve ařḫābı daḫı ol tozı gördiler. Ařḫābına eyitdi: “İy ⁽⁹⁾ ‘emmüm oġlanları! al’aya yaġın varup uralum, bu toz altında gelen kimdür ⁽¹⁰⁾ görelüm. Eger düřmān ola, al’aya girevüz, kendüzümüzi şaklayavuz. Eger ⁽¹¹⁾ oġlum ola, atasını ve ardaşını urtarmış ola ve gelen bizüm ařḫābumuz ola yine ⁽¹²⁾ dönevüz, ceng idevüz, bu beriyyede buları helāk idevüz.” didi. Bir sâ’atde toz ⁽¹³⁾ götrüldi. İçinden bir kızıl altın řalīb ve bir büyük řaru ‘alem ve evre ⁽¹⁴⁾ yanında biř

biñ Rūm ve Firenk bahādurları kim mecmū'ı cebeye ve cevşene ⁽¹⁵⁾ ğark olmışlar, sūnüler ve kılıçlar ellerinde dutmışlar, Anṭākiyye'den Melik Kayşer ⁽¹⁶⁾ katından gelmişler. Bir ulu keşîş ki adı Mertuma imiş. Bularuñ re'isidi. ⁽¹⁷⁾ Bu diyārdan ḥarāc cem' idüp Kayşer'e iletmeki-y-içün göndürmüşler imiş. ⁽¹⁸⁾ Çün yehūd naẓar kıldı, Meyşā kim muḳaddem-i yehūd bildi. Çeri ziyāde olup ⁽¹⁹⁾ yardımcı bulduğına ferāḥ oldu, “Bu Ḥicāz ḥalkın helāk idelüm ve ḳal'a-i Ḥayber'i ⁽²⁰⁾ ellerinden alalum ve 'Anter'i Melik Kayşer'üñ nāyibi Mertuma'ya ıṣmarlayalım.” didi. ⁽²¹⁾ Andan Meyşā fārisleri ve leşker muḳaddemi Cābir-i naşrānī bir bir ḳatına cem' ⁽²²⁾ olup Mertuma'ya yakın vardılar. Andan yayāk oldılar, Mertuma'ya ḳarşu vardılar. ⁽²³⁾ Selām virdiler, atlarına bindiler. Mertuma bulara, “Sizi cebeyile ve leşkerile görürin, [164b] ⁽¹⁾ düşmen mi geldi veyā kimseyile ceng mi idersiz?” didi. Meyşā eyitdi: “{Belī} yā emīr! Bir iş itdük, ⁽²⁾ ammā gine peşīmān olduk.” diyü 'Anter'ile geçen mā-cerāyı ve ne resme ḥīle itdüğini, ⁽³⁾ oğlu ve 'avreti ḳal'alarını ellerinden aldığını ve her gün anlaruñıla ceng idüp ⁽⁴⁾ yehūd ve naşārādan bunca kişiler helāk olduğunu, el-ḳışsa(y)ı evvelinden āḫirine ⁽⁵⁾ degin bātından zāhirine degin nakl eyledi. Mertuma bu sözi işitdi, ⁽⁶⁾ cihān gözine ḳarañu göründi. Yüzine şalīb eyleyüp İncīl'e şıgındı. ⁽⁷⁾ Meyşā'ya; “Şimdi 'Anter senüñ elüñde midür?” didi. Meyşā, “Ne'am, yā ulul!” didi. ⁽⁸⁾ Mertuma eyitdi: “Saña beşāret olsun ulu 'aṭāyıla. Zīrā ki Melik Kisrī ⁽⁹⁾ bu eyyāmda Kayşer'e elçi göndürdi, ḥarāc ve armağan istedi. Melik-i 'ādil Kayşer ⁽¹⁰⁾ aña 'ādet-i ḳadīme üzerine çok māl gönderdi. Zīrā “Eger māl ⁽¹¹⁾ virmezseñ leşker cem' iderin, 'Arab-ı Ḥicāz'ıla üzerüñe yürürin, ⁽¹²⁾ mülkden ve ḥükümden elüñde ne varısa alurın, senüñ diyāruñı ⁽¹³⁾ Türk'ile ve 'Acem'ile toldururın.” dimiş. Çün Kayşer bu sözi diñledi, ⁽¹⁴⁾ cevābında 'āciz olup; “Mesīḥ ḥaḳḳı-y-içün 'Acem leşkerini ve Türk bahādurlarını ⁽¹⁵⁾ hīç gözüme getürmezem ve bulardan ḳorḳmazdum, eger Benī 'Abs'üñ ḳara ⁽¹⁶⁾ bahāduru 'Anter ibni Şeddād olmaydı. Ol bir arslandur ki mecmū'-ı ṭāyife ⁽¹⁷⁾ aña boyun eger. Zīrā merd-i merd-

āne ve şucā'-i yiğānedür. Eger anı görsem ⁽¹⁸⁾ şanuram ki melekü'l-mevt budur veyā haḳīkatda ölüm kendüsi budur. Eger ⁽¹⁹⁾ ol olmayadı mesīḥ haḳkı-y-içün mālдан bir ḥabbe kimseye vermezdim ve bir ḥâlde ⁽²⁰⁾ kimseye itā'at itmeyeydim.” didi. Şimdi sen baña bir ḥaber virdün ki Ḳayşer gönünden ⁽²¹⁾ ğuşşa(y)ı giderdün. Zīrā eger ‘Anter ve oğlanları anuñ eline düşe, Melik ⁽²²⁾ Kisrī kendü diyārındayiken Ḳayşer çeri çeke, Kisrā'ya ğazā ide. Ne kadar āteş-⁽²³⁾ḥāneleri varısa odın söyündürüp yirine şalīb aşı. Medāyin'i millet-i [165a] ⁽¹⁾ naşārā[yi]çün geysilerile ma'mūr ve müzeyyen ide ve dünyāda senden ulu kimse olmaya ⁽²⁾ ve senün ḥükmünden çıkmaya. Ben buyun ki senden ḥarāc ve armağan almayup beriyyede ⁽³⁾ sākin olanları Furāt ḥaddına varınca saña işmarlaya.” Meyşā bu sözden feraḥ ⁽⁴⁾ olup; “Yā mevlāye! Bundan ötüri mālum oğlum ve kızum ve ḳal'am anlaruñ elinde ḥor ⁽⁵⁾ olup ‘emmüm oğlanları sözün işitmedüm, “‘Anter'i şalıvir, şulḥ it, ḳal'añı ⁽⁶⁾ ellerinden ḳurtar.” didiler. Ḳabūl itmedüm, “Benüm şāḥibüm Melik Ḳayşer'ün ḥācetīn ⁽⁷⁾ bitürmek ol le'imden yigdür.” didüm.” didi. Mertuma eyitdi: “Mesīḥ haḳkı-y-içün ⁽⁸⁾ ākılāne iş itmişsin. Bu işle ne dilerseñ bulursın. Ammā ḳal'ada durup ⁽⁹⁾ sizünile her gün çıkup ceng iden, ‘ālemi gözüñüze teng iden ne deñlü ⁽¹⁰⁾ kişi ola?” Meyşā eyitdi: “Vallāhi yā mevlāye! Elliden ziyāde degüldür. Anuñ daḥı ⁽¹¹⁾ yigirmisi ḳal'a bekler, otuzı çıkar ceng ider. Ol ‘avret işler ḳılur kim ⁽¹²⁾ rüstemleri deng ider. Hīç biri ecelden ḳorḳmaz ve birinün gönline ölüm yörenmez. ⁽¹³⁾ Belki ecel anlaruñ süñüleri ucındadır ve ölüm ḳılıçları ḳabzasındadır. Bir kimseye ⁽¹⁴⁾ ḥamle ḳılmazlar, illā depesi üzerine yıḳarlar. Bir kişiye irmezler, illā atdan düşürürler. ⁽¹⁵⁾ Eger yağmur ḳatreleri sağışı leşker ola ṭağıdalar. Eger bahādurlar fīl ⁽¹⁶⁾ gibi olalar bir süñüyle yire bırağurlar. Ḥuşūşā ol Yemen ‘avreti eger ⁽¹⁷⁾ yehūddan bir cemā'at dönmiş, ḳaşd idüp üzerine yürümüş ola gözüñüz ⁽¹⁸⁾ açup yuminca mecmū'ın süñüye dize. Eger görseñ cinni meredelerinden ⁽¹⁹⁾ birin şanasın, ya Süleymān'a ‘āşī 'ifrītlerden biridür diyesin.”

didi. ⁽²⁰⁾ Mertuma bu sözi Meyşā'dan diñledi, güldi, melāmet eyledi, ¹⁴¹ ⁽²¹⁾ eyitdi: “Vallāh bu sizūñ göñlūñüz korkup tırur, zelle ve hōrluğa öğrenüp ⁽²²⁾ durur. Cizye ve hārāc virmekile za'īf olup durursız. Bugün saña gösterem ki ⁽²³⁾ mesīh bahādurları ol vasf itdügūñüz kimselere ne dirler.” didi. Meyşā eyitdi: **[165b]** ⁽¹⁾ “Düşmān helāk olduğundan şek yok, līkin ben andan korkarın ki anlara galebe itdügümüz ⁽²⁾ göreler, bizüm 'avretlerümüze kılıç koyalar, sevdüklerümüz firākıyıla ⁽³⁾ bizi ağladalar.” Mertuma, “Eger böyle olmasun dirseñ bizümile gelen kişilere ⁽⁴⁾ bu kal'a eṭrāfından bir geñez yir varısa göster kim delsünler, girsünler, ⁽⁵⁾ ehl ü 'ayālūñüzi kırtarsunlar.” Meyşā eyitdi: “Bu iş olursa eyüdü. Ben ⁽⁶⁾ kal'a ardında bir demür kapu bilürin, anı açmak dahı elümden gelür. Açı virelüm, ⁽⁷⁾ kimi dilerseñüz andan içerü şalıvirelüm, nice dirseñüz eyle idelüm.” ⁽⁸⁾ didi. Mertuma eyitdi: “O kapuyı aç tā kim ehl ü 'ayālūñ kırtula.” Bu tedbīri ⁽⁹⁾ idüp çeriye bildürdiler. Atlu ve yaya, ālet ve esbābıyıla kal'a talebine yügrişdiler. ⁽¹⁰⁾ Cebeler yıldırmasından gözler kamaşdı. Cem' olan halk kal'a ardından ⁽¹¹⁾ iblīsler gibi segirdi. Ğamra ve aşhābı bu hāli görüp hayātlarından ⁽¹²⁾ ümīz üzüp kal'aya girüp kapu bağlayup burclar başlarına çıkup ⁽¹³⁾ ceng itdiler. Rūm'dan ok atar kimseler varıdı. Ğamra aşhābından niçesin ⁽¹⁴⁾ mecrūh kıldılar. Bularuñ taşları, yaraqları az kaldı. 'Anter aşhābı[yı]la bile gelen ⁽¹⁵⁾ 'avretler, oğlanları yüzlerini görmekten ümīz kesdiler, firākları-y-ıla ağladılar, ⁽¹⁶⁾ ciger yakdılar. Meysere anası hayrān olup gögsin dögerdi, kanlu yaşı ⁽¹⁷⁾ gözlerinden yire dökerdi. Ğamra ceng idüp buñından ve gurbetinden ⁽¹⁸⁾ āh idüp uğraduğı şiddete sögerdi. Döndi aşhābına, “Bize selāmete yol ⁽¹⁹⁾ kalmadı. Fikir budur ki kal'adan kendümüzi leşkere uravuz, biz hōz ⁽²⁰⁾ oluruz, bulardan kanumuzu alavuz.” didi. Aşhāb cem' olup; “Ne dilerseñ ⁽²¹⁾ it saña uyaruz.” diyüp bu fikirde iken nā-gāh kal'a ortasında galebe ⁽²²⁾ belürdi. Gördiler ki niçe bölük leşker zāhir oldı. Zīrā Meyşā ⁽²³⁾ bunları haşr itdürüp za'īf kılıcağ, ol bildügi kapuya varup kazdurup açurdı. **[166a]**

¹⁴¹ Vallāh Meyşā

(¹) Benî İsrâyl'e, "Ârzûñuza irişdüñüz, düşmānuñuza fırsat bulduñuz." diyüp ol yoldan (²) ba'zı yahūdî ve naşārā bulara varup hışāra çıkdılar. Ğamra bu hālî bildi, (³) cān gövdesinden gidüp āh kıldı. Yehūd 'avretlerinüñ ferahları ğavġāsı (⁴) üçüncü kat göge irdi, ğavġā ve fiġān-ı feryāz ziyāde oldu. İş büyüdi, lîkin (⁵) Allāh Te'ālā kaçan şiddeti kullarınun üzerinden getürmek istese sehel bahāneyile (⁶) gizlü luţfı āşikār kıılır ve aḥkāmından bir ḥüküm gösterür ki niteliginden (⁷) evhām kâşır olur. Ol bir pāzişāhdur ki mecmū'-ı 'ālem anuñ emrinsüz dem (⁸) urmaḥ ellerinden gelmez. Cümle aḥkāmından biri bu oldu ki çün bu kavm (⁹) her taraftan geldiler, düşmānlarını tutmaḥ kaşdından oldılar. Nā-gāh bir şayḥa-i aẓīm (¹⁰) ardlarından zāhir oldu. Heybetinden cigerleri yarılıp ol kavm ardlarına (¹¹) nazār idüp ne ḥikāyet diyince anı gördiler ki 'Anter'i iletdükleri Şa'b (¹²) yolından 'Anter, aşḥābıyla bendden kurtulup mevc urur deñiz gibi gelürler. (¹³) Her biri ellerinde birer yirlü, budaklı ağaḥlar dutarlar. Her birinüñ na'rası ra'd āvāzından bülend (¹⁴) idi. 'Anter'i beklemege giden kullar öñlerinden avcı öñinden cānavar (¹⁵) kaçār gibi ürkmişler. Andan Ğazūb ve 'Anter ve 'Urve ve Meysere oñca yanar od (¹⁶) gibi irdiler. Çün Meyşā 'Anter'i gördi, muḥaddem-i Rūm'a, "Anter bendden kurtulmuş. Üş (¹⁷) aşḥābıyla irdiler. Vallāh şek yokdur ki naşārā ve yahūdî kırsalar gerek, (¹⁸) daḥı maymūnlar tutar gibi tutsalar gerek." didi. **Rāvī eydür:** Meyşā (¹⁹) bu sözi tamām itmedin 'Anter aşḥābıyla çıkageldiler. Bu leşkere taşıla, (²⁰) ağacıla ḥamle kıldılar. Mertuma çün bu işi gördi, ḥikāyet bildi. Çerisine ve (²¹) biṭariḫlara çağırup; "Veyl size! Baña yakın gelüñ, cehd idüñ yoksa (²²) maḥşūd fevt olur." didi. Rūm fārisleri süñüleri[yi]le, çomakları-y-ıla geldiler, (²³) öñlerinde ki belādan ve mevt-i nā-gehānıdan ḡāfil oldılar. 'Anter, aşḥābı[yi]la} irdükleri kimse(y)i ki urdular, cānın [166b] (¹) ¹⁴² cehenneme ışmarladı. Bu esīrlereñ kurtulmasına sebe oldu kim çün Ğazūb (²) Rūm çerisine yakın irdi, gördi babasını ve kardaşını bekleyen kullar

¹⁴² cānın

Mertuma⁽³⁾ya muḳayyed olup salām virmege geldiler. Ġazūb furṣatı ġanīmet egledi.

⁽⁴⁾ Şa'b'a girdi, evvel bendi ki götürdi, atası 'Anter'iñidi, ağır demür urmuşlardı. ⁽⁵⁾ Andan kalan aşḫābınuñ bendlerin götürdi. Çün ḥalāş oldılar. Ġazūb ⁽⁶⁾ eyitdi: “Benümile yaraḳ yokdur, meger Şa'b'adan çıkavuz, sizi bekleyen ḳulları ⁽⁷⁾ depeleyevüz, yaraḳların alavuz.” ‘Urve eyitdi: “Bu sehel işdür. Zīrā biz çıḳduğumuz ⁽⁸⁾ görüp anlar ḳaçarlar, nesne alumazuz. Meger bu derenüñ ağaḳlarından ⁽⁹⁾ alavuz, yaraḳ idinevüz. Vaḳt(ī) ki Ġamra'ya varavuz, Ġamra'dan at ve silāh ⁽¹⁰⁾ alavuz, bu diyārda kimse ḳomayup ḳıravuz.” didi. ‘Anter bu fikri begendi. ⁽¹¹⁾ Bir yüksek ağaḳ buldı, eli-y-ile yapışdı, ırğaladı. Budağıyla, kökiyle ⁽¹²⁾ çıkardı. Ḳoltuğına aldı, dişi[yi]le ba'zı budaḳların giderdi. Oğlu ⁽¹³⁾ Meysere ve ḳardaşı Māzin ve kalan aşḫābı böyle itdügin görüp her ⁽¹⁴⁾ biri bir ağaḳ ḳoparup Şa'b'dan çıḳdılar. Bu yarağıla öñdüñki yaraḳlarından ⁽¹⁵⁾ ki süñü ve ḳılıç, oḳdur, yig ceng iderlerdi ve atlar ürküp öñlerinden ḳaçarlardı. ⁽¹⁶⁾ Ol gün olan vāḳı'a gibi kimse bir vāḳı'a görmemişidi ve işitmiş ⁽¹⁷⁾ degüldi. Andan Ġamra daḫı ḳal'asına giren biṭāriḳanuñ¹⁴³ mecmū'ın ⁽¹⁸⁾ tağıtdı. Cemī-i ḳoca ve yigit bulduğınuñ başın kesdi. Sehel vaḳde ⁽¹⁹⁾ Ḥayber Ḳal'a'sınuñ soḳaḳlarından ḳanlar revān oldu. Döñdi o kenīseye ⁽²⁰⁾ meyl itdi ki naşārā ve yehūd andan zāhir olmuşlardı. Ol girdükleri ⁽²¹⁾ ḳapuya ḳaçmağa meyl itdiler. Ġamra mecāl vermeyüp ekşerin helāk itdi. ⁽²²⁾ Ḳurtulancası yüz beriyyeye tutup ḳaçdılar. **Rāvī eydür:** Çün gice oldu, ⁽²³⁾ Ġamra'nuñ ve ‘emmüsi oğlanlarınıñ göñli feraḥ olup ḳapuya inüp aşḫābu [167a] ⁽¹⁾ ve aḫbābı[yi]la buluşdılar. ‘Anter ve oğlanları ḳal'aya yakın irdiler. Eger at üstinde ⁽²⁾ bulunaldı düşmānlarınıñ mecmū'ına veyl ṫası[yi]la ölüm şarābın içürlerdi. ⁽³⁾ Çün buluşdılar, görüşdiler. Ġamra ḳal'ada olan atlardan, yaraḳlardan ki ⁽⁴⁾ bir büyük leşkere üleşdürseler yiteyidi, çıkardı ḫalḳına üleşdirdi. ⁽⁵⁾ Andan düşmānıla ceng itmekde meşveret eylediler. ‘Anter, “Şimdi ceng-i sehel{dür}, ⁽⁶⁾ anları irteye ḳomaḳ yigrekdür.” didi.

¹⁴³ baṭāriḳa

Ġamra eyitdi: “Çün böyle dirsiz, ⁽⁷⁾ ħuruñ ħal’aya girelüm, irte olınca rāḫat olalum.”

‘Anter eyitdi: ⁽⁸⁾ “ Veyl saña iy Ġamra! Bizi ‘avretler gibi dīvār ardına şokma, ben bu söze ⁽⁹⁾ ebedī itā’at itmezem.” didi. And içdi, “Bize lā-büdd olan {budur ki} bu diyāruñ ħalkını ⁽¹⁰⁾ bu beriyye içinde helāk idüp ma’mūrlarını ħarāb idüp vīrān kılavuz. ⁽¹¹⁾ Zīrā ki yıķup, yaķup vīrāñ itmege müsteḫikķ oldılar. Ben şimdi dilerin ki bularuñ ⁽¹²⁾ oĝlanların, ‘avretlerin kıram, evlerin ve ma’mūr yirlerin ħarāb idem. ⁽¹³⁾ Tā göreler kim ħīlelerinüñ ve bizi bunda bende bıraķduķlarınıñ ecri neye ⁽¹⁴⁾ irdi. Daĝı bir kimse yehūddan ve naşārādan bu siyāseti görüp bize ⁽¹⁵⁾ bunuñ gibi ħīle ħalmaĝa mecāl olmaya.” didi. Andan buyurđı, oĝlı Ġazūb ⁽¹⁶⁾ bir cemā’atı alup ħal’aya girdi. Oĝlanlarını, kıızlarını, mällarını taşra çıkardı ⁽¹⁷⁾ ve buyurđı, ol ağaķlar kim kesüp yaraķ idinmişlerdi, yollar başında koyup ⁽¹⁸⁾ od koyuvirdi. Ġal’anuñ her tarafından yalıñlar uyandı, dütnler göge ağdı, koĝlar ⁽¹⁹⁾ eṭrāf-ı şaḫrāya taĝılup şu’a-i nār ‘ālemi tıtdı. Meyşā ve Benī İsrāyil od yalıñların ⁽²⁰⁾ görüp ehline ve diyārına ne belā geldüĝin bildiler. Atlarından inüp feryāz u fiĝān ⁽²¹⁾ idüp elleri-y-ile yüzlerin ve başların döge başladılar. Meyşā dönüp Ebū Sehl’e ⁽²²⁾ eyitdi: “Bu işi bize sen itdüñ.” diyü ‘itāb eyledi. Ebū Sehl benüm bunda ne günāhum ⁽²³⁾ var? Allāḫ senüñ yirüñi od kılsun, ‘ömrüñi kessün. Ben geldüm ki seni ve aşḫābuñı [167b] ⁽¹⁾ belādan kırtaram, ‘Anter’ile seni dōst eyleyem. Sen durduñ ħīle eyledüñ, üş ⁽²⁾ bu ‘azāba giriftār olduñ.” didi. Meyşā eyitdi: “Ben böyle {ola} dimezdüm, bu ħisābda ⁽³⁾ degüldi.” diyüp başın kıldurđı, yüzün göge tıtdı, çağırdı. Kendü ⁽⁴⁾ yüzine şablalar ve başına yumruķlar urdı. Andan Mertuma eyitdi: “Şalīb ḫaķķı bu ⁽⁵⁾ kıllar degüllerdür, illā Fir’avn’lardur ve ceng itmekde ‘ifrītlerdür. Ben ⁽⁶⁾ dimezin ki bunlar ölümünden kırkarlar ya belādan üşenürler. Lākin bunları ⁽⁷⁾ ortaya aluñ, yolları baĝlan. Bulardan biri kıaçup gitmege mecāl olmasun. ⁽⁸⁾ Ġal’a(y)ı anuñiçün yaķdılar ki gice kırañusunda kıaçalar. İn-şā’allāḫ şabāḫ tılavuz, ⁽⁹⁾ muķābil olup ‘Anter’i ve evlādını tıutup baĝlayup alavuz, biz gidevüz.” ⁽¹⁰⁾ Ḥāşlarından ba’zısı eyitdi: “Yā Mertuma!

Benüm kıatumda fikr oldur kim halkdan ⁽¹¹⁾ birini tağıtmayasın. Zīrā yā mevlāye! Görün bu kıavm kim ne vechile iblīsler ⁽¹²⁾ gibi ceng ider. Bu hālde ki at üzerine degüllerdi ve ellerinde yaraqları yoğıdı. ⁽¹³⁾ Şimdiki bunlar atlarıñ eyülerine bineler, eyü yaraqlar bulalar. Ben direm ki bu gice ⁽¹⁴⁾ karañusunda anlar bize geleler. İy melik! Şanma ki ‘Anter ve aşhābı kaçā. Ol işi ⁽¹⁵⁾ itmezler. Eger bunlar cem’ olup bir tarafta gitmek dileyeler on biñ kişi, belki ⁽¹⁶⁾ yigirmi biñ kişi karşı gelüp bulara tırmayalar. Şavāb budur halkıñı tağıtmayasın, ⁽¹⁷⁾ yarın bularıñıla ceng idevüz, elümüzden geleni şarf idevüz. Fırsat bulduķ ⁽¹⁸⁾ hoş ve illā dönüp geldüğümüz yolu tutup atlar başın koyıvirüp ⁽¹⁹⁾ kaçavuz, kırtulavuz. Ben buyun ki bular Hayber Kāl’asın terk itmeyeler, illā ki ⁽²⁰⁾ anda bir haber virür kimse kıomayalar. Zīrā bulardan bir kişi biñ bahādura durur. ⁽²¹⁾ Bizüm ekserümüzü bular helāk itdiler ve biz biñ kışiyidük. Bulardan altı ⁽²²⁾ kişi çıkdı, bizi tağıtdı, kırdı, kıovdı.” didi. Mertuma bu sözi işitdi, {eyitdi}: Bir ‘ākıl ⁽²³⁾ kişi bunu dimez, siz delüsiz ve cāhilsiz. Veyl size! Kim gördi ki bir kişi [168a] ⁽¹⁾ biñ kışıye tıra, bular ‘ifrītler midür? Līkin yā Meyşāl Şabr it, şabāh olsun, ⁽²⁾ saña bir ‘acīb yardım göstermekile bu ‘Arablar’dan kırtaram. Şimdi bularıñ ⁽³⁾ göñüllerine kıorku düşmesindür.” didi. **Rāvī eydür:** Meyşā ve Mertuma bu sözde ⁽⁴⁾ idiler ki önlerinden bir ğalebe belürdi. Benī ‘Abs’ün atları adımı taķıldusını ⁽⁵⁾ işitdiler ki kendülere gelürlerdi. Zīrā Ğazūb, atası ‘Anter’e muhālefet ⁽⁶⁾ itdi, cengi irteye kıomağa rāzī olmadı, eyitdi: “İy ata! Cengün eyüsi ⁽⁷⁾ bu gice od yalıñına karşı olandur ve ben bunları terk itmeyem, illā bularıñ ⁽⁸⁾ üzerine yolda kaçarken ğün toğa.” didi ve bindi Rūm’dan bir tıyifenün ⁽⁹⁾ ardına düşüp gitdi. Anası Ğamra anı gördi, ol daķı bindi, ardına düşdi. ⁽¹⁰⁾ ‘Anter bindi, el-kışşa bunlara tābī’ kim varısa bindiler. Olıdı ki şalīb ⁽¹¹⁾ ehline irdiler, ceng idüp niçelerün başın kesdiler, karañu dün içinde ⁽¹²⁾ kıılıçlar yıldırması, kıanlar dökölmesi ‘ālemi tıtdı. Yehūd uluları du’āya ve zārılığa ⁽¹³⁾ meşğulıdı. ‘Anter’ün kıılıcı kıazā-yı āsumānī nāzil olmış gibi işlerdi. Oğlı ⁽¹⁴⁾ Meysere anuñıla ittifāk idüp Ğamra Ğazūb’ıla bir yire

gelüp t̤āyife-i Rūm'a ⁽¹⁵⁾ ve yehūda şabāḥ olunca bir kılıç urdılar ki bularuñ heybetinden merriḥ kan kaşandı ⁽¹⁶⁾ ve gün toğup bu ḥālī gördi, bulutları kalkın idüp sūñu ucı irişe diyü ⁽¹⁷⁾ üşendi. Benī 'Abs bahādurları ¹⁴⁴ her yañadan tağılup ādemler ⁽¹⁸⁾ helāk iderdi. Öleni öldi, kalancası kaçup kurtulmak ardınca oldu. Muḳaddem-i ⁽¹⁹⁾ Rūm ki Mertuma'dur. Ġazūb irdi, anı helāk eyledi ve Meysere Ḥayber Ḳal'a'sı şaḥibi ⁽²⁰⁾ Meyşā'yı atından bırağup mecrūḥ kıldı ve 'Anter bir kimseye uğramadı, illā ecelin ⁽²¹⁾ öñine ḳodı. **Rāvī eydür:** Ol leşkerden az kimse kurtuldı, bāḳīsınuñ ⁽²²⁾ başları beriyye ortasında çağıl taşu gibi yaturdı. Ḳuşluk vaḳtinde düşmān ardından ⁽²³⁾ döndiler, ulular arasında Meyşā'yı gördiler ki daḥı rūḥından ramaḳı var. 'Anter buyurdi: **[168b]** ⁽¹⁾ “Bu fesāduñ aşlı budur, götürüñ bu ḳarnānı Ḥayber'de aşakuñ ki ayruḳ kimse ⁽²⁾ bunuñ gibi itmeye.” didi. Meyşā'yı aşdılar, andan döndiler yehūd ve naşārānuñ ⁽³⁾ çadırlarına geldiler, bī-'ad māl, bī-ḥad ni'met buldılar, indiler, diñlendiler. 'Anter ⁽⁴⁾ aşḥābına buyurdi, ne deñlü at ve yarağ u yat varısa bir yire cem' eyledi. Mekke'ye ⁽⁵⁾ varmaḳa ve Ġamra'nuñ şehirlerine irişmege tedbīr itdiler ki varalar, ḳaralar t̤āyife⁽⁶⁾sinden māllarını ḳurtaralar. 'Anter bu işe rāzī olmadı Zū'l-ḥumār ḥaberin, ⁽⁷⁾ bu zamānda aña muşāḥib olan Cebbār ḥālın bilmeyince ve “Ben işitdüm ki beni isteyü, ⁽⁸⁾ bizüm diyārumuza varmışlar, beni istemişler. Bilürin ki beni bulmayıcak, bizüm ḥalḳumuza ⁽⁹⁾ tama' iderler, nitdüklerin görmeyince bir daḥı yire gitmezem ve şimdi dilerin ki ⁽¹⁰⁾ bundan Benī 'Abs ḫarafına bir ḳişi vara ve ola kim yolda buluşa, nitdüklerin göre, ⁽¹¹⁾ gele ḥaber vire.” didi. Ġamra bu sözi diñledi, eyitdi: “Bu işe Şeybūb ⁽¹²⁾ gerekidi yā ebe'l-fevāris! Bu kerre bizümile neçün bile gelmedi ola?” didi. ⁽¹³⁾ 'Anter eyitdi: “Vallāhi Şeybūb'a ḳaḳıyup ṫururın. Baña 'āşī olup sözüm ⁽¹⁴⁾ ṫutmaduğından ötüri anuñiçün bile almadum.” 'Anter bu sözi söyledüğinden ġaraḫı ⁽¹⁵⁾ Ġamra'dan kendü aḥvālın gizlemekidi ki yolda evlenüp bir 'avret ⁽¹⁶⁾ daḥı alup

¹⁴⁴ kalkın idüp

Şeybüb'ıla Benî 'Āmir'e gönderüp dururdu. **Aşma'ī eydür:** 'Anter'ile Ġamra ⁽¹⁷⁾ arasında bu söz tamām olmadı idi ki Mekke tarafından bir yaya belürdi, kum arasına ⁽¹⁸⁾ deve kuşu gibi sekridi. 'Anter 'Urve'ye eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Var şol ġulāmı ⁽¹⁹⁾ baña getür, hālını göreyüm, ben anuñ tavrın 'acīb görürin." didi. 'Urve ⁽²⁰⁾ bindi, segirtti, yakın vardı, gördi ki Şeybüb'dur. Gördüğü gibi güldi, ⁽²¹⁾ eyitdi: "Şeybüb kandasın ki seni söylerdük ki irişdüñ?" didi. Şeybüb ⁽²²⁾ eyitdi: "Yā mevlāye! Çün kardeşüm gitdi, biz dağı gitdük. Bir yire irdük ki ⁽²³⁾ Tengri anda bize katre şu virmedi, şuşaduk. Aşhābumı anda kodum, "Siz [169a] ⁽¹⁾ bu yirde eglenüñ, ben şu bulayın." didüm. Ba'zı yirleri tolandum, şu isterdüm ki ⁽²⁾ beriyye ortasından on kişi zāhir oldı çukallu, yaraqlu. Diledüm ki bularan şu ⁽³⁾ isteyem. Öñlerinde ol azğunlar azgunı Selik bin Selke'(y)i gördüm ki aña ⁽⁴⁾ ġül-i berāri eydürlerdi. 'Urve bilürsin ki Ġaţfāniyye'ye 'aşık olduġuñda neler ⁽⁵⁾ idüp durur ve anuñ ocinden 'Amr bin Ma'dī Kereb seni esir idüp soñra kardeşüm ⁽⁶⁾ irüp kurtardı. Çün anı bildüm, korçdum. Diledüm ki kaçam, beni gördi, "Vallāhi bu 'Anter'üñ ⁽⁷⁾ kardaşı Şeybüb'dur ki anuñ odı yalını bizüm kalbümüzde oynar." diyü çığırdı. ⁽⁸⁾ Gice irince atı[yı]la arduma düşüp segirtti, beni kodı, şuşuzluk beni za'if ⁽⁹⁾ kıldı. Çün gördüm beni kovup tutmağa cidā ider. Gice dağı geldi, irdi. Helāka ⁽¹⁰⁾ yakın oldum. Bunı bildüm ki eger eline düşem beni helāk ider. Öñinden ⁽¹¹⁾ şapdum, kum arasında gizlendüm. Sağına, solına, dört yaña segirdüp ⁽¹²⁾ istedi, bulmadı. Ġazabından elin dişledi, döndi yoldaşlarına gitdi. Ben ⁽¹³⁾ yirümden deprenümedüm. Tā şabāh oldı, gördüm beriyye hālī olmış. Ol aracukda azacuk ⁽¹⁴⁾ şu buldum. Eyle şanuram ki şuşuzlukdan anlar helāk oldılar; zīrā ol günden ⁽¹⁵⁾ bu güne dek anları bulmadum. Bilmezin ki ol yirden şu bulup hālāş oldılar mı veyā ⁽¹⁶⁾ anda öldiler mi? Çün anlardan ümiz kesdüm, Mekke'den {yaña} döndüm. Diledüm ki ⁽¹⁷⁾ karalar şehrine varup sizüñile bulışam. {Mekke'ye} geldüm {ki} sizüñ hālünüñ nedür bilem. Cebbār bin ⁽¹⁸⁾ Şahr ve Zül-humār, kardeşüm oğlanlarına ne itdüġin işitdüm. Üş bu diyāra ⁽¹⁹⁾ size geldüm." **Rāvī**

eydür: Çün 'Urve Şeybüb'dan bu haberi işitdi, ⁽²⁰⁾ “Kaçmağıla ölümden kurtulmuşsun.” didi. “Ammā çünki biz bu diyāra geldük, ⁽²¹⁾ yehūd bize hîle kıldı, tutdı.” diyü mā-cerāyı evvel āhır şerh itdi ve Ġazüb buları ⁽²²⁾ ne vechile kırtardüğün bildürdi. Şeybüb 'acebledi, “Vallāhi eger ben sizüñile ⁽²³⁾ bile olaydum bu işler size olmayıdı.” didi. Andan 'Urve eyitdi: “Şimdi biz Zül-ḥumār'a [169b] ⁽¹⁾ muntazırız; zīrā işitdük ki Benī 'Abs'e varmış ve kıardaşuñ göñli ol cihetden ⁽²⁾ melüldür. Şimdi ādem diler ki andan haber bile. Bu aralıqda senüñ sözüñ geçdi ki ⁽³⁾ sen göründüñ ve kıardaşuñ, Ġamra'ya seni bir dürlü söyledi. Sen daḥı Ġamra'dan ⁽⁴⁾ bu haberi gizle, 'Anter ḥalvet olmayınca söyleme.” didi. Andan 'Urve ve Şeybüb ⁽⁵⁾ anlara irdiler. Çün Şeybüb kıardaşı kıatına irdi, elin öpdı, “Yehüddan size ⁽⁶⁾ iren zaḥmet sen baña kaķıduğından ötüri oldı. Līkin selāmet kıurtulduğında ⁽⁷⁾ şükr iderin.” didi. 'Anter bu sözi 'acebledi ve ḥāzırlar Şeybüb'üñ gelmesinden ⁽⁸⁾ sevinışdiler, esenleşdiler. Açlıqdan şikāyet itdi, yimek getürdiler. Yidi, kıarnı ⁽⁹⁾ tıoydı. Kıardaşına, “Şimdi niyyetüñ nedür, ne itmek dilersin, bu yirden nire gitmek ⁽¹⁰⁾ istersin, yāḥuz Zül-ḥumār gelince bu arada tıurur mısın?” didi. 'Anter eyitdi: “Vallāhi ⁽¹¹⁾ bilmezin ki ne işleyem, ben bu işde müteḥayyirin. Eger Ġamra'yıla kıaralar şehrine gidem ⁽¹²⁾ Benī 'Abs üzerine içüm yanar. Eger bunda tıuram, kıorkarın ki anlar bir ayruķ ⁽¹³⁾ yoldan gideler, ben maķşūduma irmeyem.” Şeybüb eyitdi: “Ne dirsın ki ⁽¹⁴⁾ bir kışı seni bu ğamdan kıurtara, haber vire ki yarın kıuşluk vaķtinden Zül-ḥumār ⁽¹⁵⁾ Benī 'Abs'den alduğı malıla, esbābıla bu araya ire.” didi, döndı ardına baķdı, ⁽¹⁶⁾ ğüldı. 'Anter eyitdi: “Veyl saña yā Şeybüb! Kāhin misin ki olmaduķ ⁽¹⁷⁾ nesneden haber virürsın, ya sen mecnün mı olduñ?” Şeybüb eyitdi: “Vallāhi ⁽¹⁸⁾ baña bu didüğüñ nesnelerden nesne irmedi. Līkin bir atlu ol tıarafdan ⁽¹⁹⁾ beriyyede Ḥayber Kıal'ası'na ol kıavmüñ gelmesin muştulayu giderdi, ğördüm.” ⁽²⁰⁾ didi. Bu aralıqda nā-ğāḥ ol atlu zāḥır oldı ki Şeybüb anı ğörmişidi. ⁽²¹⁾ Meysere ve Ġazüb ve ḥāzır olan cemā'at andan yaña segiritdiler. ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Çün mekān ḥālī kıaldı, 'Anter Şeybüb'dan 'avreti Serve, Benī ⁽²³⁾ 'Āmir'e

irdi mi? diyü haber şordı. Şeybüb mǎ-cerāyı haber virdi. ‘Anter kendüden [170a] ⁽¹⁾ vardı, “Veyl saña iy veled-i zināl Ol hālde neçün terk itdün?” didi. Şeybüb ⁽²⁾ eyitdi: “Vallāhi çok sa’y itdüm, ölmege yakın vardum, haber bilmedüm. Zīrā ben ⁽³⁾ senden biter ol sürmelü gözlü maḥbūbuma ḥarīṣ idüm. Ben andan öturi ğam-nākem. ⁽⁴⁾ Zīrā ben aña vāmıḳudum, yüzün görmege ‘āşıḳıdum. Şimdiki hālde daḥı benüm ḳalbüm ⁽⁵⁾ ḥafeḳān-ı sākin olmaz.” didi. ‘Anter ḳaḳıdı, eyitdi: “Yā veled-i zīnāl Benüm arḳamı kesdün, ⁽⁶⁾ ḥayrān eyledün, Allāh seni öldürsün.” diyince Ğazūb ve Meysere ol eri ⁽⁷⁾ getürdiler, ‘Anter öñinde ṭurḳurdılar. Yehūd fārislerinden idi. ‘Anter aña ⁽⁸⁾ şordı: “Nirden gelürsin?” didi, “Nereye gidersin?” didi. Ol kimse and ⁽⁹⁾ virdi, “Yā mevlāye! Ben haber virmezden öñ size siz baña bildürün ki bu diyāruñ ⁽¹⁰⁾ ehli noldı ve bulara ne ḥādiṣe vāḳı’ oldı, menzilleri böyle ḥarāb oldı?” ⁽¹¹⁾ didi. ‘Urve eyitdi: “Saña ne fāyide var ki bu diyār ehlinden şorarsın? ⁽¹²⁾ Yaramaz tedbīr itdiler kendüleri ḳırdıḳ, bu diyārı ḥarāb ḳıldıḳ. Sen bize ne ⁽¹³⁾ işiçün geldün? Toĝrı haber vir ve illā işbu ḳılıcıla başuñı keserem.” Ol ⁽¹⁴⁾ kimse, “Vallāhi yā mevlāye! Ben ğırçek söylerin. Zīrā bilürin ki ḥālūmi ⁽¹⁵⁾ gizlesem sizün elüñüzden ḳurtulmazın. Benüm şāḥibüm Cebbār ve anuñ yoldaşı ⁽¹⁶⁾ Zū'l-ḥumār gönderdiler ki ehl-i Ḥayber'e anlar geldüğini ve ğanīmetler ⁽¹⁷⁾ aldüğünü beşāret ide. Zīrā Benī ‘Abs diyārına anlaruñ ḳara bahādurlarını ⁽¹⁸⁾ ki ‘Anter dirler, isteyü. Vardıḳ, bulmadıḳ. Anuñ mālından ve ṭavarından bī-ḥad nesne ⁽¹⁹⁾ sürdük ve cemā‘atından bī-‘ad kimselerin Cebbār ḳılıçdan geçürdi. Uluları ⁽²⁰⁾ Ḳays bin Zūheyṛ esīr idüp bu diyāra geliyorurlardı.” didi. ‘Anter bu sözi ⁽²¹⁾ işitdi, “Ol ḳahhār Tenĝri ḥaḳḳı ben fikr itdüğümdür ki vāḳı’ olmuş.” didi. ⁽²²⁾ “Ol diyārun ‘avretlerinden daḥı kimse ele ğirmedi mi?” didi. “Belī, ğirdi ⁽²³⁾ yā mevlāye! Bir ulu cemīle ‘avret getürdük ki aña ‘Able dirlermiş ve anuñ [170b] ⁽¹⁾ ¹⁴⁵ atasını ve ḳardaşını ve ḳavm ü ḳabīlesini bile esīr itdük. Eger bizüm şāḥibümüz Cebbār ⁽²⁾ anı sevmese ‘ışḳı ğöñline düşmese Zū'l-ḥumār anı öldürürdi;

¹⁴⁵ ve anuñ

zīrā anuñ ‘emmüsi ⁽³⁾ oğlu ‘Anter ibni Şeddād ile aralarında düşmānlık varımış.” didi. ‘Anter bu sözden kaçdı, ⁽⁴⁾ ğazabı odınuñ yalıñı dimāğına irdi. Kendü nefsinde, “‘Aceb kazādur ki bir yiñi gelin ⁽⁵⁾ bu yollarda žāyi’ ola ve eskisin yehūd ala. Ben göñlümi andan öturi bunca ⁽⁶⁾ ħavf u ħaṭar bıraķduğumdan şoñra eger benden ğayrı kimse olsa bu ħaberden ⁽⁷⁾ yüregi yarılardı.” didi. Hemān sā‘at bindi, oğlanlarına ve aşĥābına, “Binüñ.” ⁽⁸⁾ diyü buyurdı. Kendüsi Benī ‘Abs yolın tıtdı, Şeybüb’ı öñine bıraķdı, ⁽⁹⁾ sürdi. Ğamra tırdı, ol ħaber getüren yehūduñ boynın urdı, “Bize ħīle idüp ⁽¹⁰⁾ oğlanlaruma ğadr eyleyüp bizüm yüregümüz yaķanlardan ħayr gelmezdir.” diyü ⁽¹¹⁾ Ħayber esīrlerini kırdıķları ādemler atlarına bindürüp sürdiler. Becid gitdiler, şahrā ⁽¹²⁾ ve yaban kaṭ’ itdiler. Şahr ibni Cebbār, ‘Able’ye ta‘arruz eyledüğün ‘Anter işidüp eski ⁽¹³⁾ heves başına aĝup heves-i vesvās içini yandurup ‘Able’nüñ ‘ışķı tamarlarına ⁽¹⁴⁾ kan yürür gibi yüridi, ölmüş bedene rūḥ gelür gibi girdi, “Ben anı terk ⁽¹⁵⁾ itmeyem ölüp kefene şarılınca.” didi. Leylī’nüñ Mecnūn’ı bu ma’nāda beyitler diyüp ⁽¹⁶⁾ durur kim bu şıfatlar ĝirçekdüğine delālet ider. **Şi‘r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ İçi yanup ‘Able’ye kādīmden ‘ışķını añup esīr olduğundan ta‘accüb ⁽²³⁾ idüp sürdi. **Aşma‘ī eydür:** Evvel ‘Anter’üñ ‘Able’ye melāleti sebebi [171a] ⁽¹⁾ olıdı ki şoĥbet gicesi çün ‘Anter ħāzır oldı. ‘Avretler arasında ‘Able ⁽²⁾ ‘Anter’e ayaĝın öpmesine buyurdı. Olıdı ki ‘Anter kaçdı, çıķdı, gitdi. ⁽³⁾ ‘Avretler utandılar, her biri bir taraḫa taĝıldılar, ‘Able’ye sögdiler, düĝün ⁽⁴⁾ leri yas oldı. ‘Able bu işi düşmanlar ve ħasūdlar söziyle itmişidi. ⁽⁵⁾ Ol söze uymasından çün bu ħāl başına geldi, aĝlaması ve feryāzı ⁽⁶⁾ ziyāde oldı. Ol diyārun ħalkı ‘Able’ye dāyim ‘Anter’üñ gitmesiyle levīm iderlerdi. ⁽⁷⁾ ‘Able babasına eyitdi: “Bu diyārdan gitmek ĝeregüz. Bundan bize karār itmek ⁽⁸⁾ olmaz. Zīrā ħasūd sözi bizi ħasta kıldı ve gözüümüze uyķuyı ħarām eyledi.” ⁽⁹⁾ didi. Atasınuñ daĥı ħürmeti ħalk arasında sehel oldı. Aralarına ĝirmeyüp ⁽¹⁰⁾ evinden çıķmadı. Her kim ki görse söğürdi, melālet iderdi, “Saña ⁽¹¹⁾ ve kızuña la‘net ki ol kişiyi böyle ğazabıla

göndürdünü, evvel ⁽¹²⁾ zamāndan āhirine degin bu kabīle üzerine hısmı gitmeye.” diridi. Ammā ⁽¹³⁾ Melik-i Qays'ı okudu, katına getirdi: “Veyl saña iy yaramaz karnān! Koca ⁽¹⁴⁾ ‘Anter senün kızuñdan kaçıyup gitdügin neçün bildürmedün ⁽¹⁵⁾ ki ardına düşüp yalvaravuz, rāzī olmayavuz? Ayağün tayandığı vakt göresin ki ⁽¹⁶⁾ nice peşimān olasın, kabāyil arasında seni darb-ı meşel ideler.” Benī ‘Abs'de ⁽¹⁷⁾ bir kimse kalmadı kim ol işleri üzerine anları melāmet itmedi. ⁽¹⁸⁾ Andan ‘Able Benī {‘Abs'den} ırak olmağı talep kıldı, atası razī oldu. Ehlü ve evlādıyla ⁽¹⁹⁾ göçüp ‘Āmir ibni Tufeyl tarafın tutup gitdi ki anda tura, ‘Anter'i ⁽²⁰⁾ karalar şehrinde nider göre. Andan selāmetliğila çıkarsa ‘Āmir'i araya ⁽²¹⁾ düşürüp şulh eyleye ve illā ölince ol diyārda kala. **Rāvī eydür:** ⁽²²⁾ ‘Able babası giceydi kim güc itdi, yarındası gündüz giderken olıdı ki ⁽²³⁾ Cebbār ibni Şahr'ıla, Zül-humār'a uğradılar, kulların kırdılar. ‘Able'nün atasını, anasını **[171b]** ⁽¹⁾ esir itdiler. Zül-humār ‘Able'ye, “Veyl saña iy mel'üne! Kanı karañ ki anı dürlü dürlü ⁽²⁾ mehlekeye gönderdün, bu hāle giriftār oldın?” didi. ‘Able bu sözden ağlayup; ⁽³⁾ “Kanı benim ‘Anter'üm? Kendü elümile evimi harāb itdüm, düşmānlarumuñ ve hasūd⁽⁴⁾larumuñ sözün işitdüm. Ol baña kağıdı, vardı Mekke'ye gitdi. Andan ⁽⁵⁾ karalar şehrine varsa gerek.” didi. Andan Zül-humār Cebbār'a, “Gönlüm tanıklık ⁽⁶⁾ virür ki ‘Anter Mekke'de oğlanlarınıñ haberin bildi, Hayber'e gitdi. Şavāb ⁽⁷⁾ budur ki biz Benī ‘Abs'ün otlağına varavuz, mällarından elümüze gireni ⁽⁸⁾ sürevüz, {gidevüz}. Sizün kavmünüze bir iş olmaya ki seni anuñla melāmet ideler.” ⁽⁹⁾ didi. Cebbār eyitdi: “Ne bilürseñ it, bizüm kal'amuz düşmāndan emīndür. ⁽¹⁰⁾ Zīrā anda biñ bahādur vardur, Benī İsrāyil'den bin dağı şalībe tapucılardan ⁽¹¹⁾ ki birinün naziri ‘ālemde bulunmaz.” didi. Andan Benī ‘Abs'ün otlağına vardılar, ⁽¹²⁾ mällarından, develerinden, kullarından ellerine gireni sürdiler, döndiler, Hayber ⁽¹³⁾ tarafın tutup gitdiler. Çün beriyyeye irdiler, ādem çığırması, atlar segirtmesi ⁽¹⁴⁾ irdi, döndiler. **Rāvī eydür:** Ol gelen Melik Qays'ıdı ki bilesinde biñ fāris ⁽¹⁵⁾ varıdı. Zül-humār ganimeti otuz kişiyle sürdürüp kendü Cebbār'ıla dönüp ⁽¹⁶⁾ ceng eyledi.

Süñüler göğüsler yarup âdemler yıkup niçe kişiler helāk ⁽¹⁷⁾ eylediler. Çeriye tağıtdılar, ardlarına düşdiler, niçesin depelediler. Melik Qays ⁽¹⁸⁾ ve qardaşı Hāris'i niçe yirde zaḥmlu¹⁴⁶ idüp dutdılar, ḡanīmet ardınca yürüyü⁽¹⁹⁾virdiler. Zū'l-ḥumār çevre yanına baqdı, “Ka'be ḥaqqı-y-içün cehd idüp Benī 'Abs'ün ⁽²⁰⁾ eşerini dünyādan ırayın ve bularuñ qaralarını isteyevüz, eger göge çıkarsa daḡı bulayın. ⁽²¹⁾ Zīrā bunlar iki tarafdur; biri 'Anter ibni Şeddād, biri Melik Qays'dur. Üş şimdi Ḥayber'e ⁽²²⁾ varup Melik Qays'ı ve aşḥabını aşayım, ammā 'Able'(y)i bir gün aḥşam olunca emceginden ⁽²³⁾ aşayım, eger ölmezse kullaruma buyurayım, öldürsünler.” didi. Cebbār işitdi: [172a] ⁽¹⁾ “Billāhi yā veche'l-'Arab! Şoḥbetümüz ḥaqqı, esīrlerüñe ne dilerseñ it. Bu cāriye(y)i ⁽²⁾ baña koñ kim buñña} göñlüm düşdi, görelden berü 'āşıkı oldum. Kaşdum ⁽³⁾ oldur ki bākī 'ömrümi bunuñ ḥizmetinde geçürem.” Zū'l-ḥumār eyitdi: “Bu ne işdür? ⁽⁴⁾ İşitdüm ki siz kendü cinsüñüzden ḡayrıya rāzī olmazsınız.” didi. ⁽⁵⁾ Cebbār eyitdi: “Bu cāyizdür şu şartıla kim kaçan bizden birümüz bir cāriyeye ⁽⁶⁾ maḥabbet itse anı keşīşlerümüze virürüz. Keşīşde üç gice yaluñuz ⁽⁷⁾ yatur. Andan keşīş anı mulkāb başı[yı]la urur, andan muzīl şuyı[yı]la yur, ⁽⁸⁾ Benī İsrāyil mezhebinde anı almaḡ helāl olur.” Zū'l-ḥumār eyitdi: “Ne dirseñ eyle olsun. ⁽⁹⁾ Ben sizün bugünkü gün kılunuzven ve size şıḡınugelüp dururın.” Andan ⁽¹⁰⁾ becid tutup sürdiler. Cebbār ibni Şaḥr 'Able'ye ḥadden taşra ikrām eyledi, yine ⁽¹¹⁾ hevdecine qodı, “Ben seni sevdüm, üşenme, saña zaḥmet olmaz.” diyü bildürdi. ⁽¹²⁾ 'Able kendü nefsinde eyitdi: “Vallāh bu işlerün mecmū'ına ben 'emmüm oḡlına ⁽¹³⁾ 'āşī olduğumdan ötüri uğradum. Ben anı diledüm ki ayaḡuma öpdürmegile ḥor ⁽¹⁴⁾ kılam. Ḥaḡ Te'ālā beni eyle ¹⁴⁷ ḥor itdi ki üş yehūd cāriye sürer gibi sürüp ⁽¹⁵⁾ esīr kıldı.” didi. **Rāvī eydür:** Çün gice oldı, ṭurmadılar, gitdiler. ⁽¹⁶⁾ Cebbār diyārına yakın oldılar. Bir bī-kār qatında kim aña Rebāb eydürlerdi, ⁽¹⁷⁾ qondılar. Olıdı ki Cebbār, ol fāris kim 'Anter uğradı diyü beyān itdük, ⁽¹⁸⁾ Ḥayber'e beşāret eyle diyü göndürdi.

¹⁴⁶ zaḥım

¹⁴⁷ beni

‘Anter andan haber bildi. Hemān sâ‘at ⁽¹⁹⁾ bindi, bulardan yaña yüridi. ‘Able şevkı yine galebe idüp bu ebyâtı okıdı: ⁽²⁰⁾Şi‘r. ⁽²¹⁾[Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [172b] ⁽¹⁾[Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir] ⁽¹¹⁾Şabâh vakti idi kim öñinden toz belürdi. Bildi ki gelen Zül-ḥumār'dur. ⁽¹²⁾ Cebbār daḥı ‘Anter'üñ tozını gördi ki zāhir oldu. Zül-ḥumār'a, “Ḳal‘a-i Ḥayber'den ⁽¹³⁾ bize istikbāle irdiler. Ol ḥişāb kim sen ‘Anter'içün kılduñ idi, vāḳi‘ degülmiş” ⁽¹⁴⁾ didi. Daḥı söz tamām olmadı idi kim toza yil toḳundı, ayırdı. Arasından ⁽¹⁵⁾ Şeybüb, Ğazüb ve ‘Anter ibni Şeddād çıkageldi. Zül-ḥumār buları gördi, ⁽¹⁶⁾ ḥālî bildi, Cebbār'a eyitdi: “Vallāh yā ibne‘ş-Şaḥr! Bize ayruḳ mecāl ḳalmadı. Bugün ⁽¹⁷⁾ bir ceng göresin ki mîşe arslanları andān ‘āciz olalar. Benüm ḳatumda ⁽¹⁸⁾ fikr oldur ki yidek atlarına binevüz, Şām tarafın tutavuz, ḳurtulmaḡa ḳādiriken ⁽¹⁹⁾ ölümünden ḳaçavuz ve illā bu şeyṭānlar bizüm bedenlerümüz ḳılıcıla pāre pāre ḳıluḡ ⁽²⁰⁾ ölüm şarābın bize içürür. Bu beriyyede bizi helāk ider. Ḳurd u ḳuş süñülerümüz ⁽²¹⁾ taḡıdır, bir dōst ve bir kimse bize fāyide itmez.” didi. Cebbār Zül-ḥumār'a ⁽²²⁾ eyitdi: “Bu sözi-y-ile mi ‘Anter'e düşmān olduñ? Sen yiründe ṭur, teferrüc it ki ⁽²³⁾ benümile anuñ ortasına ne geçer. Dīnüm ḥaḳḳı-y-içün benüm ‘Able'ye ḳararum [173a] ⁽¹⁾ ḳalmadı, cānum cesedümden ayrıtlaşınca bunuñıla ceng iderin.” didi. Zül-ḥumār kendü ⁽²⁾ nefsinde eydür: “Bu devletsüz mecnündür, bilmez kim neye uğradı. Bugün ḡaberi yoḳ ki ‘Anter ⁽³⁾ bunuñ başı[yı]la oynasa gerek.” didi. Andan kendü aşḡābına işāret eyledi ki ḳaçalar. ⁽⁴⁾ ‘Anter ḳardaşı Şeybüb'a çıḡırdı, “Ḳoma, yoḡsa ḳaçurduñ, ḳurtuldı.” didi. Şeybüb bād-ı semüm ⁽⁵⁾ gibi ardına düşdi. Ğazüb anuñ ardına düşdi ve Ğamra, oḡlından iḥtiyāṭ ⁽⁶⁾ idüp ardınca yügürtdi. ‘Anter nā‘ra urdı, ‘Able'nüñ hevdecine irişdi, ⁽⁷⁾ Şeddād ve Meysere ve ḳalan bahādurlar Benī İsrāyil'ler üzerine ḡamle ḳıldılar. **Rāwī eydür:** ⁽⁸⁾ Cebbār ibni Şaḥr Şeddād'a ḳarşu yüridi, ḡamle ḳıldı, süñüyile iki emcekinüñ ortasında ⁽⁹⁾ dürtdi. Hemān şā‘at iki yaḡrınınuñ ortasından süñü yalmanı

çıkageldi, ⁽¹⁰⁾ anı yıkdı. Döndi, kalan fārislere karşı geldi. Hayber Qal'ası'ndan sürülen ⁽¹¹⁾ 'avretlerün, oğlanlarun feryāz-ı figānı 'ālemi tıtdı. Ammā 'Able 'emmüsi oğlu 'Anter'i ⁽¹²⁾ gördi, yakın oldu ki kendüden gide. Melik Qays ve kalan esīrler ⁽¹³⁾ dahı ancılayın feryāz itdiler, ol şahırayı figānıla tıldurdılar. Bir sā'at içinde qanlar ⁽¹⁴⁾ döküldi, atlar segirtti, ceng tozından güneş yüzi örtüldi, kılıçlar ⁽¹⁵⁾ yıldırı. 'Able bu hāli teferrüc idüp 'acebledi ki Allāh Te'ālā bularun hālāş ⁽¹⁶⁾ olmasına ne vechile sebeb viribidi. **Rāvī eydür:** Quşluk vakti olmadın ⁽¹⁷⁾ yehūdun başları ol beriyye yüzinde yuvalandı. Cebbār 'Anter cenginden ⁽¹⁸⁾ bir od gördi ki hārāreti sākin olmaz, 'Able 'ışkıını unutdı, kaçmaduğına peşīmān ⁽¹⁹⁾ oldu, endāmına lerze düşüp 'Anter'den emān diledi. 'Anter, "Veyl saña yā qarnān! ⁽²⁰⁾ Atamı öldürdüñ, benden emān mı dilersin?" didi. Süñüyle cigerinden dürtti, ⁽²¹⁾ cānı cehennme ışmarladı. Andan germ olup bu ebyātı okudı: **Şi'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[173b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir] ⁽⁸⁾ **Rāvī eydür:** Andan Melik Qays'ı ve kalan esīrleri bendden çıkardı. Atlara, ⁽⁹⁾ qatırlara bindürdi. Düşmānı kırdı. Andan ilerü yürüdi, bunlara istimālet viridi, ⁽¹⁰⁾ esīrlik zahmetinden kurtuldılar. Qays 'Anter'e eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Tēngri'den ⁽¹¹⁾ dilerin ki senün qavmünün gününü senün gününden öñdün kıla. ⁽¹²⁾ Zīrā senden soñra Benī 'Abs ebedī felāh bulmazlar, illā a'dā anlara zafer bulur." didi. ⁽¹³⁾ Zū'l-humār'dan şikāyet eyledi, qavmini kırduğın bildürdi. 'Anter eyitdi: "Vallāhi ⁽¹⁴⁾ yā melik! Ben sizden gitmedüm, illā qorqardum ki anuñ şerri size irişe. ⁽¹⁵⁾ Eger ben 'emmüm kızına qakımış olmayıdum nite ol sizün üzerünñüze ⁽¹⁶⁾ geleyidi ve bu şeytānıla ki Hayber Qal'ası'ndan ittifāk idüp bunuñ gibi ⁽¹⁷⁾ işler kılayıdı?" didi. Andan Mekke'den oğlanlarını ne vechile alduqların, ⁽¹⁸⁾ nice bu yire geldüğün ve yehūd bulara ne hīle kılduğın hikāyet eyledi. Melik ⁽¹⁹⁾ Qays ta'accüb itdi, "Vallāh yā 'emmüm oğlu! Eger Allāh Te'ālā sizi bize tuş itmeyeyidi ⁽²⁰⁾ ebedī biz esīrlikden kurtulmazduq." didi. Bundan soñra atası Şeddād'içün 'azā ⁽²¹⁾ virdiler. 'Anter'ün

gözlerinden yaşlar akıp atasına merṣiyye eyitmege başladı. ⁽²²⁾ **Şi'r.** ⁽²³⁾ [Arapça şiir] **[174a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir] ⁽²¹⁾ **Rāwī eydür:** Bu ebyâtı işidüp ḥāzır olanlar ağlaştılar. Ammā 'Able kendüyi ⁽²²⁾ hevdecinden atdı, niḳābın götürüp ağlayugeldi. 'Anter'ün ayağın ⁽²³⁾ öpdi, "Yā 'emmüm oğlu! Ben ḥaṭā itdügüm bilmedüm, tā sen baña gāḏab idüp **[174b]** ⁽¹⁾ senden soñra baña ḥorluk ve ḥaḳāret irmeyince ve düşmenler sözini işitmeyince ⁽²⁾ ve bu ḥāller başuma gelmeyince." didi. Bu ebyâtı okudı: **Şi'r.** ⁽³⁾ [Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] ⁽⁵⁾ Andan ağladı, cigarler ṭağladı. Yakın oldu ki 'Anter kendüden ⁽⁶⁾ gidüp düşdi. Cehd itdi kendüyi cem' eyledi. Andan 'Able'(y)i kendüye ⁽⁷⁾ çekdi, yüzün yüzine sürdi, iki gözinüñ arasında öpdi. Andan hevdecine bindürdi, ⁽⁸⁾ eyitdi: "Yā 'emmüm kıızı! Senüñ ḳuluña, senden ayru zamānuñ uzanması dürlü dürlü ⁽⁹⁾ muşbetler itmekden zāyil olmadı." didi. Döndi ki girü Zül-ḥumār'dan ⁽¹⁰⁾ yaña gideydi. Gördi ki oğlu Ġazūb ve Ġamra, Şeybūb önlerine ⁽¹¹⁾ düşmiş Zül-ḥumār'ı bağlamışlar, esīrler yider gibi yidüp getürdiler. Çün ⁽¹²⁾ 'Anter'e irürdiler. 'Anter ḳamçı eline aldı, Zül-ḥumār'ı ḳatı döğdi, yüregi şovudı. ⁽¹³⁾ Andan buyurdi, bağladılar, Ḥayber esīrleri arasında ḳodılar. Bir sā'at rāḥat ⁽¹⁴⁾ oldılar, ṭurdılar yola girdiler. Andan Melik Ḳays 'Anter'e eyitdi: "İy 'emmüm ⁽¹⁵⁾ oğlu! Bu Zül-ḥumār'ı götürmekden baña ne fāyide? Bunı depele, şerrinden ⁽¹⁶⁾ ḳurtulalum." didi. 'Anter eyitdi: "Vallāhi yā melik! Ben bunu öldürmekden ⁽¹⁷⁾ ḳaçmazdum, illā ki {Düreyd} benüm dōstumdur, gördüñ ki Mekke'de ne ḥizmetler ⁽¹⁸⁾ itdi. Kendü ḳavm ü ḳabīlesiyile yardımlar eyledi, tā ḳaşıdem Beytül-Ḥarām'a aşdum. ⁽¹⁹⁾ Bu la'īn anuñ 'emmüsi oğlıdur ve güyegüsidür. Vaṭana varup andan icāzet ⁽²⁰⁾ dileyüp ḥālini bildürmeyince öldürmek olmaz ve bir daḥı andan öturi öldür{mezin ki} ⁽²¹⁾ elüme girse ṭutam, getürem." didi. **Rāwī eydür:** Çün ol aradan ⁽²²⁾ göçdiler. Becid sürdiler,

şahṛā ve yaban geçdiler, diyārlarına yakın irdiler. Şeybüb ⁽²³⁾ bulardan öñ varup
 kardaşı 'Anter'üñ geldügin ve Zül-ḥumār esīr [175a] ⁽¹⁾ olduḡın bildürdi. Feraḥ olup
 ulular, bahādurlar kim her biri bir yaña taḡılmışlardı, ⁽²⁾ cem' oldılar ve
 üzerlerinden ğam ve ğuşşa götürüldi, şāzılıklar itdiler. Ammā ⁽³⁾ 'Able, 'emmüsi oğlu
 'Anter'üñ ḥizmetinden mubālīga iderdi, sözini cān kulağıyla diñlerdi. Çün ⁽⁴⁾ 'Anter
 vaṭanına irdi, Düreyd'e ilçi göndürdi, Zül-ḥumār nitdügin ⁽⁵⁾ bildürdi, "Ka'be ḥaḡḡı-
 y-içün eger senüñile kadīm-i şadāḡat olmaydı bir gice ⁽⁶⁾ sağ ḡomazdum,
 depelerdüm. Şimdi ḡatumda benddedür, sizden cevāba muntazırın, ⁽⁷⁾ her ne
 dirseñüz eyle olsun." didi. Andan 'Anter ol eyyāmda oturdi, 'İş u ⁽⁸⁾ nūşa meşġül oldı.
 Egerçi zevḡ u şafāsı varıdı, ammā ol yolda ⁽⁹⁾ evlendügi Serve adlu 'avreti ḡālinden
 ḡaber-dār olmaduḡına melūlidi. ⁽¹⁰⁾ Ekserü evḡāt ḡalvetinde fıkr idüp; "Nolaydı
 kardaşum anı beriyyede koyup ⁽¹¹⁾ gitdükden soñra neye uğradı bileydüm?" didi ve
 bu ebyātı eydürdi: ⁽¹²⁾ **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir
⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir
⁽²³⁾ Arapça şiir] [175b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir] ⁽³⁾ **Rāvī eydür:** Serve ḡavmiyile ol
 beriyyede ve şuşuzluḡda ḡaldı, yakın oldu ki helāk ⁽⁴⁾ olalar. Şeybüb gele diyü aḡşam
 olinca muntazır oldılar. Çün gelmedi, ⁽⁵⁾ ümizlerin kesdiler, anda yatdılar. Çün şabāḡ
 oldı, Ḥaḡ Te'ālā bulara sebeb ⁽⁶⁾ virdi. Zīrā elli kişi Yemen ḡalkından üç yüz deve(y)i
 öñlerine bırakmışlar, ⁽⁷⁾ becid sürüp ba'zı ḡabāyil-i 'Arab'a bāzir-ġānlık ide
 giderlerdi. Benī 'Āmir ⁽⁸⁾ yirine irdiler. Ol ḡumdan üşenüp andan develerin sürüp ol
 beriyyeye ⁽⁹⁾ yol azup gitdiler, çün bu vāḡı'aya uğradılar. Gice gündüz develerin ⁽¹⁰⁾
 sürüp giderlerdi ki ol ḡarīb ḡavme ol arada irişdiler. Gördiler ki bir ⁽¹¹⁾ ṡāyife yüzleri
 üzerine düşmişler, binecek ṡavarları bularuñ çevresinde ⁽¹²⁾ ṡolanur. Bildiler kim
 bulara şuşuzluḡ ḡalebe itmişdür ve kendü vücūdların ⁽¹³⁾ helāk oldı bilüp her ne
 düşmen kim bulara irişe kendüleri ⁽¹⁴⁾ virmişlerdür. Ba'zı kimseleri indiler, bulara şu
 virdiler. Tā kim kendülerine ⁽¹⁵⁾ geldiler, ḡāllerin bildiler. Serve babası bulara

şuşuzluktan şikāyet ⁽¹⁶⁾ idüp bunların itdüğine şükr eyledi. Ol kārübānuñ muḳaddemi ⁽¹⁷⁾ eyitdi: “Yā şeyḥ! Ne yirdensiz ve ne kabīle ḥalkısız ve bu yire ne sebebile düşdüñüz?” ⁽¹⁸⁾ diyü şordı. Şeyḥ, kızı ḥālin gizledi, “Yā mevlāye! Benī Şaḥḥāl kabīlesinden ⁽¹⁹⁾üz.” didi. “Bu yire işbu kızdān ötüri düşdük. Allāh Te’ālā baña bundan ⁽²⁰⁾ ğayrı kimse virmedi, nolaıdı bunı daḥı virmeyeydi? Zīrā çünki büyüdi, ⁽²¹⁾ ere yaradı, bir nesne ‘ariz oldu. Bir ayda iki kerre cinnī tutar. Bu ḥāli görüp ⁽²²⁾ içüm yanar. Bir yir olmadı ki anda iletmedüm, devā istedüğümce derdi ziyāde ⁽²³⁾ oldu. Çün ‘āciz oldum, bu yıl getürdüm ki Beytül-Ḥarām'a varam, kabāyil [176a] ⁽¹⁾ cem’ olıcaḳ bir ḥekīm, ya bir mu’azzim ¹⁴⁸ bulam tīmār itdürem. Naşibi yoğımış, biz varınca ⁽²⁾ mevsim tağılmış, ḥalāyık yirlü yirine gelmiş. Ba’zı meşāyihden şordum, ḥekīm, ⁽³⁾ ¹⁴⁹ “Benī ‘Āmir'e var, ol buña tīmā ider, anuñ ḳatında Esmā-i nāfi’a çokdur.” ⁽⁴⁾ didiler. Çün bu sözi işitdüm, Mekke'den yoldaşsuz çıkdum, ḳorḳumdan ⁽⁵⁾ bizi tutalar, öldüreler diyü yola girmedüm. Bunda çok yollar bilürem ⁽⁶⁾ aña ‘itimād eyledüm. İttifāk bildüğüm yolu bulmadum ve ḳaşd itdüğüm ⁽⁷⁾ yire irmedüm. Bu şahrādan çıkmak elümden gelmedi. Üş ben, bu ḳavmüm ⁽⁸⁾ bu ḥāle uğraduḳ ki gördüñüz.” didi. Çün bu ḳavm bunuñ sözin ⁽⁹⁾ işitdiler, özleri göyündi. Anı ve ‘ayālını bindürüp ol isizlikden ⁽¹⁰⁾ emīnlige çıkardılar, vaṭanlarına yakın iledüp döndiler. Şeyḥ çün kendü ⁽¹¹⁾ menziline vardı. ḳavmü ve kabīlesi ḳarşu geldiler, sevünüşdiler. Kendü ⁽¹²⁾ ehl ü ‘ayālinden şordılar. Şeyḥ eyitdi: “İy ‘emmüm oḒlı! Çün siz Mekke'den gitdüñüz, ⁽¹³⁾ anlar ḳazanç isteyü çıkdılar, Ḥicāz bahādurları-y-ıla buluşup helāk oldılar. Anların ⁽¹⁴⁾ öldüğün işitdüm, ben bunda geldüm ve bu seferümden kızum zahmetinden ⁽¹⁵⁾ ḥalāş bulduḳundan ğayrı fāyide görmedüm.” didi. **Rāwī eydür:** Kızı ⁽¹⁶⁾ Serve ‘Anter'den ḥāmile olmışıdı. Ol vaḳte ḥamlı zāhir oldu ve cāriyesi ⁽¹⁷⁾ Su’dā Şeybüb'dan ḥāmile olmışıdı, ol daḥı zāhir oldu. Şeyḥ bu ḥāli bildi, ⁽¹⁸⁾ ‘avretine eyitdi: “Vallāh baña bu seferden rüsvāylık ḥāşıl oldu. Evlādumı ⁽¹⁹⁾ yavı ḳıldum ve kızum bu

¹⁴⁸ Metinde -مُعَظَّمٌ- şeklindedir.

¹⁴⁹ eyitdi

hālile mübtelā oldu. Ben mütehayyirin ki kavmümüze ne diyem, ⁽²⁰⁾ bu oğlan toğarsa huşuşā atası gibi kara olursa?” didi. ‘Avret eyitdi: ⁽²¹⁾ “Bir kazādur irdi, nitmek gerek, cehd ü cidd idüp bunu örtme gerek.” ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Çün oğlan dünyāya geldi, konşılardan gizlediler, ⁽²³⁾ Serve'yi hasta oldu diyü bildürdiler. Aşma'ī eydür: ‘Aceb oldur ki o gice Su'dā dahı **[176b]** ⁽¹⁾ toğurdu. Serve'den bir oğlan toğdı ki kara ve ‘abūs şekil, burnı, ⁽²⁾ başı büyük, yanları etlü, iki gözi yanar ırāğa beñzer. Kim anı görse ⁽³⁾ korkar. Atası ‘Anter'e beñzer ve ammā Su'dā'dan toğan anuñ hilāfınca elā gözlü, ⁽⁴⁾ uzun boylu, ince billü, siñiri kavī. Bu iki oğlanuñ toğmasınıñ müddeti ⁽⁵⁾ yidi ay içinde olup vahtsüz toğdı. **Aşma'ī eydür:** Çün Serve anası ⁽⁶⁾ bu iki oğlana nazār itdi sevindi, şükür eyledi. Şeyhe çıkdı, muştuladı. Şeyh ⁽⁷⁾ eyitdi: “Eger halk bizden soralar ne cevāb virürüz bu iki karalaruñ hakkında ki ⁽⁸⁾ her biri şeytān şüretinde toğup turur?” ‘Avreti eyitdi: “Eger şorarlarsa ⁽⁹⁾ cāriyemüz Su'dā kulumuz Meymūna'dan ikiz toğurdu diyevüz, anlar ne bilsünler?” ⁽¹⁰⁾ Şeyh eyitdi: “Bu sözi eyü fikr itdüñ, ¹⁵⁰ çün eyyām-ı vilādet tamām ⁽¹¹⁾ oldu.” Kabīle halkı bu sözi işidüp inandılar. Su'dā bu iki oğlanı bislerdi. ⁽¹²⁾ ‘Anter'üñ oğlını emzürse yırtıcı cānavarlar gümrer gibi gümrerdi, ⁽¹³⁾ işidürdi. Emzürmekden men' eylese kaķırdı, yüzün döverdi. Ol cihetden ⁽¹⁴⁾ adını Ġazbān kodılar. Ammā Su'dā oğlı Ġudrūfa beñzerdi. Ġudrūf ⁽¹⁵⁾ diyü luğat-i ‘Arab'da bir pāre tahtaya dirler ki delügi var, oğlancuķlar ¹⁵¹ ⁽¹⁶⁾ anı iki iplikile oynadurlar, iplik kımıldaduķca ol iki yaña döner ya'nī ki ⁽¹⁷⁾ müteharrikidi. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** ‘Anter'üñ ve Şeybūb'üñ oğlanlarınıñ hāli ⁽¹⁸⁾ bu. Ammā çün ‘Anter vaṭanına irdi, ceng ü cidāldan fāriğ düşdi. Ġamra'yı ⁽¹⁹⁾ Ġazūb'ıla ve bākī aşhābıyıla Benī Fezāre yanına kondurdu. Her gün Ġamra'yıla ‘İşe, ⁽²⁰⁾ nūşa meşgūlidi. Saña beyān itdük ki ‘Anter, Düreyd'e haber göndürüp ⁽²¹⁾ Zū'l-Ġumār ahvālin bildürüp cevāba muntazır otururdu. Nā-gāh bir gün ⁽²²⁾ haber geldi ki; “Boynın ur, eger oğlumısa dahı. Zīrā ki evvel āķir yā ⁽²³⁾ ebe'l-fevāris! Senüñ

¹⁵⁰ didi

¹⁵¹ am

hakkında ne kılduğın bildüm.” demiş. **Rāwī eydür:** [177a] ⁽¹⁾ Çün ‘Anter bu sözi işitdi, ma’nāsında mütefekkir oldı. Ammā Melik Qays ⁽²⁾ ve ‘Urve öldür diyü işāret itdiler. ‘Anter eyitdi: “Ben bunı öldürmezim ⁽³⁾ tā buña dürlü dürlü ‘azāblar idüp yüregüm şovutmayınca. Andan görürin ⁽⁴⁾ Düreyd dilek iderse hoş ve illā Mekke’ye gönderürin, anda Hānī bin Mes’ūd ⁽⁵⁾ kışāş ider. Zīrā boynuma alup dururın ki tutam, getürem aña ⁽⁶⁾ teslīm idem.” **Rāwī eydür:** Bundan üç günden soñra bir şabāh ‘Anter ⁽⁷⁾ uyğudan uyandı, ġāyet melül gördi ki ‘Urve ve oğlu Ġazūb ve Meysere ⁽⁸⁾ ve kalan aşhāb cem’ olup hāzır oldı ve qardaşı Şeybūb qatında ⁽⁹⁾ idi. ‘Anter anlara eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Bu gice bir düş gördüm, ⁽¹⁰⁾ şanuram ki yakında ölüm şarābın içem, infi’āluma sebep oldur.” didi. ‘Urve ⁽¹¹⁾ eyitdi: “Hayr ola. Düşüñi eyit, ben ta’bīr ideyin.” didi. ‘Anter eyitdi: “Düşümde ⁽¹²⁾ görürin ki zekerüm delüğinden bir kara arslan enügi çıkar, ⁽¹³⁾ toprağa düşer, yine turur tavşancıl şeklinde olur, barmakları ve çengāl{ları var}. ⁽¹⁴⁾ Havāya uçar yine döner, qazā iner gibi benüm üstüme iner, dırnaqlarını ⁽¹⁵⁾ omuzum üzerine berkidüp arqam üzerine beni yire bırağur, göğsüm ⁽¹⁶⁾ üzerine oturur, qanlarum akar. Cehd idüp kurtulmaq dilerin ki ölmeyem. ⁽¹⁷⁾ Bu dürüşmekde uyandum. Qatı qorqarın. Eyle sezerin ki az yıl dağı diri olam.” ⁽¹⁸⁾ Şeybūb eyitdi: “Veyl saña! Bu ne sözdür? Ta’am buhārından bunun gibi nesneler ⁽¹⁹⁾ hāşıl olur. Bir sāt gicede ve gündüzde yimekten ve içmekden ⁽²⁰⁾ hālī degülsin. Delīl budur ki gice ben dağı görürin ki iki oyluğum arasından ⁽²¹⁾ bir dilgü çıkar, beriyyeye düşer, qaçar. Ardına düşüp kığırdum, irişdüm ki ⁽²²⁾ tutam, turugeldi. Ādem şüretinden oldı, beni qocdı ve güldi. Dilerdüm ki ⁽²³⁾ ben bu hālden şoraydum sen önürtdüñ. Niçe bunlaruñ gibi dağı qaruşu görürin, [177b] ⁽¹⁾ hīç birine dağı muqayyed olmazın. Zīrā bilürin ki insān büyüdügince ⁽²⁾ ‘aqlı az olur, başı yiyni olup havvāsı şovur, vesvās aña yol bulur.” ⁽³⁾ ‘Urve eyitdi: “Sözün girçek yā Şeybūb! Lākin qardaşuñ düşinden ⁽⁴⁾ ihtiyāt itmek vācibdür. Şavāb oldur ki her gice bahādurlardan ⁽⁵⁾ çadırını ortaya alup beklemek gerek, tā ki hāl neye irer görevüz.”

didi. ⁽⁶⁾ ‘Anter eyitdi: “Vallāhi ben bu işi itmezsin ve düşmānlar gele diyü cānuma korku virmezsin. ⁽⁷⁾ Hāḡ Te’ālā ne ki taqdīr itdi ol gelür, korkmağun ne fāyidesi ola.” didi. ⁽⁸⁾ ‘Urve eyitdi: “İy ‘emmüm oğlı! Sözüñ girçek, līkin halkı urmağdan, yakmağdan ⁽⁹⁾ vazgel. Elüñdeki saña ‘ömrüñ oldukça yiter.” ‘Anter, “Sözüñ hāḡ, girçek söyledüñ.” ⁽¹⁰⁾ didi, işini Allāh’a ısmarladı. **Ebū ‘Ubeyde eydür:** ‘Arab uluları her gün ‘Anter’üñ ⁽¹¹⁾ şerrinden korkup gelürler, giderlerdi. Her birine hil’atlar ve bahşışler ⁽¹²⁾ idüp altunlar, gümüşler virürdi ve her kim ki gele Sebī’ ibni Hāriş’e ⁽¹³⁾ la’net iderdi. **Rāwī eydür:** ^{152 (14) 153 (15) 154 (16)} Ol eyyāmda ‘Amr bin Ma’dī Kereb dahı ‘Anter’e ‘azā itmege geldi, çün armağanlar ⁽¹⁷⁾ getürdi, birkaç gün tırdı. ‘Anter dahı ‘Amr’a konukluklar eyledi, āhiri gitmelü ⁽¹⁸⁾ olıcaḡ, ‘Anter ‘Amr’a çok bahşışler itdi. ‘Amr birle bindi, göndürdi, ⁽¹⁹⁾ gitdi. Bir zamān gidince ‘Amr anda vardı, ‘Anter’i döndürdi, vedā’laşdı. ‘Anter ⁽²⁰⁾ ol hīnde atasın andı, bu ebyātı inşād itdi: **Şi’r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[178a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁰⁾ Andan soñra ‘emmüsi zaḡme-i cevād kardaşı Şeddād hāḡkında bu ebyātı didi: ⁽¹¹⁾ **Şi’r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir] ⁽²¹⁾ **Rāwī eydür:** Bu eyyāmda Ğamra bir gün ‘Anter katına geldi, ileyinde oturdı, ⁽²²⁾ ağladı, eyitdi: “İy emīr! Benümile va’de eyledüñidi ki bizüm illere varayduḡ, qaralardan ⁽²³⁾ ol ili kırtarup kanumuzu alayduḡ. Eger seni ḡayrı işe meşḡul olduḡuñ anda **[178b]** ^{(1) 155} varmağdan men’ iderse oğlum Ğazūb dāyim benüm şoḡbetümdedür, ümīzdür ki ⁽²⁾ benüm ḡasretümi ol zāyil kıla.” didi. İlerü yüridi, elin öpdı, destūr ⁽³⁾ diledi. ‘Anter bun sözi işitdi, eyitdi: “Yā Ğamra! Yir ü gök Tengri’si hāḡkı, ⁽⁴⁾ senüñile varup qaralardan senüñ intikāmuñı alurın.” didi. Şeybüb’a çağırđı, ⁽⁵⁾ “Urve’yi baña getürin.” didi.

¹⁵² Bu eyyāmda Ğamra bir gün ‘Anter katına

¹⁵³ geldi ileyinde oturdı, ağladı, eyitdi: “İy emīr! Benümile va’de eyledüñüz idi ki

¹⁵⁴ bizüm illere varayduḡ, qaralardan ol ili kırtarup kanumuzu alayduḡ, eger

¹⁵⁵ anda

‘Urve daḥı der-ḥāl geldi, eyitdi: “Ne ḥācet oldı ⁽⁶⁾ iy fāris-i ‘Adnān!” didi. ‘Anter eyitdi: “Yaraḡuñ gör daḥı senüñile kim varısa ⁽⁷⁾ ḥaber eyle, tā ki Ġamra'yıla qaralara varup intikām alavuz.” ‘Urve, “Ne vaḡt ⁽⁸⁾ gidilür?” diyü şordı. ‘Anter eyitdi: “Yarın in-şā’allāh.” didi. ‘Urve vardı, aşḥābına ⁽⁹⁾ ḥikāyet bildürdi, yaraḡına meşḡül oldı. ‘Anter Melik Qays katına geldi, ⁽¹⁰⁾ yir öpdi, ḥizmet kıldı, kaşdını bildürdi. Melik Qays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹¹⁾ Sen bizüm çekilmiş kılıcımızsın, senüñ ḥācetüñe biz daḥı bile varup yardım ⁽¹²⁾ iderüz.” didi. ‘Anter melike du‘ā eyledi, andan çıḡdı ḥaymesine vardı. Melik ⁽¹³⁾ Qays, ‘emmülerine ve ḥalkına ve bahādurlarına ḥaber bildürdi, “Yaraḡ görüñ ⁽¹⁴⁾ ki ebu'l-fevāris ‘Anter ḥizmetince sefere gidevüz.” didi. Çün şabāḥ oldı, gün ⁽¹⁵⁾ toḡdı. Melik Qays, fārisleri ve bahādurlarıyla cebe ve cevşene ḡarḡ olup ⁽¹⁶⁾ süñüler ellerine alup kılıçlar ḥamāyile kılup bindi, yola girdi. ⁽¹⁷⁾ Olıdı ki ‘Urve bin el-Verd yat u yaraḡıla, bahādurları-y-ıla bindi, yola çıḡdı. Görđi ki ⁽¹⁸⁾ Melik Qays üzerine ‘uḡḡāb başlu ‘alem dikilmiş, ‘emmüleri ve ḡardaşları ⁽¹⁹⁾ ve ḡavm ü ḡabīleleri çevre yanını almış. ‘Urve indi, Melik Qays öñinde yir öpdi, ⁽²⁰⁾ yine bindi. Durdılar, ‘Anter'e muntaḡır oldılar. ‘Anter bu yaña ‘emmüsi kıızı ‘Able'(y)i kenāra ⁽²¹⁾ getürdi, yüzinde ve gözinde öpdi. Gözi yaşları yüzini ıḡlatdı. ‘Able daḥı ⁽²²⁾ ‘Anter'den ayrıldıḡına aḡlardı. Gözlerinden yaş yirine ḡan çaḡlardı ⁽²³⁾ ve ‘Anter bu ebyātı eydürdi: **Şi‘r. [179a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[179b]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir] ⁽³⁾ Firāk-ı ‘Able'de ‘Anter'e bu ebyātı eyidüp aḡlardı. ‘Able ilerü yüridi, elin öpdi ⁽⁴⁾ ve eyitdi: “Beni terk itdüñ, ben senüñ firāḡuña döyemezsin, ḥālüm ne ola?” dirdi. ⁽⁵⁾ Bu beytleri eydürdi. **Rāwī eydür:** Çün ‘Anter'den ‘Able bu ebyātı ⁽⁶⁾ işitdi, du‘ā kıldı ve kendüye ḡirçek dōstmiş bildi. Olıdı ki Şeybüb ⁽⁷⁾ iḡerü girdi, çaḡırdı, “Veyl saña! Bu tevaḡḡuf nedür? Melik saña

muntazır ve kalan ⁽⁸⁾ bahādurlar seni gözler.”didi. ‘Anter ‘Able'ye vidā’ eyledi. Kardaşı Cerīr'e, “Zü'l-ḥumār'ı ⁽⁹⁾ oñat sakla.” diyü ısmarladı ve ‘Able'nün babası Mālik'e ve kardaşı ‘Amr'a daḥı ısmarladı ki ⁽¹⁰⁾ gice ve gündüz ‘Able'ye ḥizmet ideler. Andan yine vedā’ ḥininde bu ebyātı okudı: ⁽¹¹⁾ **Şi'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ Andan çıkdı, Melik Qays'a irdi, öñinde yir öpdi. Melik eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹⁶⁾ Buyurun qaralardan Ğamra'nñ intikāmın alalum.” ‘Anter eyitdi: “Yā mevlāye! Siz ⁽¹⁷⁾ ve sizün fārislerünün çekecek zahmet ve nesne yokdur anda. Belki siz bunda ṭuruñ, māl u ṭavar u ⁽¹⁸⁾ ‘avret u oğlanları şaklan.” didi. Melik Qays eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Beni men’ idersen ⁽¹⁹⁾ bārī ‘emmülerüm ve qardeşlarum ḥizmetde bile olsunlar.” didi. ‘Anter eyitdi: “Benī ⁽²⁰⁾ ‘Abs'den ve Ğaṭfān'dan, ‘Urve'den ve anuñ yoldaşlarından ve qardeşum Māzin'den ve ⁽²¹⁾ oğlum Ğazūb ve Meysere'den ve Seb’-i Yemen'den ve ulumuz Mecīd ibni Mālik'den ⁽²²⁾ ve Ğamra'dan ve bunlara ṭabī’ olan fārislerden ğayrı yā melike'z-zamān kimse alup ⁽²³⁾ gitmez. İn-şā'allāh qaralara benüm kılıcumdan ne işler gele işidesiz ḥayrıla.” **[180a]** ⁽¹⁾ didi ve Melik Qays'a ve kalan Benī ‘Abs ulularına vidā’ itdi. **Rāvī eydür:** ⁽²⁾ Melik Qays ilerü yüridi, iki gözleri ortasında öpdi, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Sen ⁽³⁾ bir öğülmüş kimsesin, senün ḳalbüne bu işlerden nesne yörenmesün. Zīrā ⁽⁴⁾ sen manşūr ve düşmenlerün maḳhūrdur.” didi. Andan Melik Qays ‘Anter'i kendü ⁽⁵⁾ ḳavmiyile ve Benī ‘Abs uluları-y-ıla bir günlük yol gönderdi. ‘Anter vidā’ itdi. ⁽⁶⁾ Bahādurların aldı, Benī Quzā'a diyārın isteyü gice, gündüz ṭurmadı, becid gitdi. ⁽⁷⁾ Yolda giderken germ olup işbu ebyātı eydürdi: **Şi'r.** ⁽⁸⁾ [Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ **Rāvī eydür:** Tā kim ol diyāra yakın vardı, bir yirde ḳonup; “Ne ḳılalum?” ⁽²³⁾ diyü meşveret eyledi. Şeybūb eyitdi: “Şavāb oldur ki siz bunda eglenüp **[180b]** ⁽¹⁾ işbu dereye gizlenesiz. Ben varam a'dā diyārın yörenem ve ne ṭarafdan bulara fırsat ⁽²⁾ bulunur anı bilem.”

didi. 'Anter icāzet virdi, Şeybüb yola giridi. Uçar ⁽³⁾ kuş gibi yügürdi, ahşam vaḳtiydi ki otlağa irişdi. ⁽⁴⁾ Çōbānlara ve ṭavarlar güdenlere buluşdı. Yakın vardı, selām virdi. Selāmın ⁽⁵⁾ aldılar, feṣāḫatından ve sözi ṭatlulığından müte'accib oldılar ve ol kimseler ⁽⁶⁾ ol yirüñ beginüñ ḳulları idi ki ol bege Süveyd bin 'Āzid ⁽⁷⁾ dirlerdi. Bir fāris-i celīd ve cebbār-ı 'anīd ve şeyṭān-ı merīd, ḳanlar dökücü ⁽⁸⁾ şerrīr ve ḳalīlu'l-hayā kimseyidi. Ḳaralardan yigirmi biñ ādem anuñ ⁽⁹⁾ eli altındaydı. Ol eṭrāfın şuları kenārına ve nazuñ yirlerine ṭağılup ⁽¹⁰⁾ 'İş idüp anda dirlik iderlerdi. Ḳaçan bine, bu yigirmi biñ kişi bile ⁽¹¹⁾ binerlerdi. Çün bu ḳullar Şeybüb'üñ selāmın aldılar, yir gösterdiler, ikrām ⁽¹²⁾ eylediler. Hāzır bulunan ṭa'āmdan öñine getürdiler, söz söyleşdiler, ⁽¹³⁾ Şeybüb'a, "Yā ibn-i ḫāla! Ğarībsin, bizüm diyārumuza geldüñ, ṭa'āmumuzdan ⁽¹⁴⁾ yi." didiler. Şeybüb eyitdi: "Ḥayrıla size yitişdüm, ğamdan ḳurtuldum." didi. ⁽¹⁵⁾ 'Arablar gibi oturdı, yimekten ḫāṭırı diledügince yidi. Andan ḳullar ⁽¹⁶⁾ eyitdi: "Yā fetā! Bu diyāra seni {ne} nesne bıraḳdı? Biz seni gökçek ḫulḳlu, edebli, ⁽¹⁷⁾ 'ākıl kimse görürüz." didiler. Şeybüb bulara eyitdi: "İy yigitler! Ben ⁽¹⁸⁾ Benī Hevāzi'nden bir kişinüñ ḳulıyam, aña Ḥarb bin Muṭā'in dirler. Ḳulları ⁽¹⁹⁾ üzerine ta'addīsi çok ve kendüsi bahādur kimse ağlasa şefḳat itmez, ⁽²⁰⁾ şikāyet itse dinlemez, ḳulları üzerine dāyim cevır ve ḫulmdan ḫālī olmaz. ⁽²¹⁾ Bu ef'āline ḳatlanumadum, bu beriyyeye düşdüm, ḳaçdum üş size irişdüm. ⁽²²⁾ İmdi ḳorḳarın ki arduma düşe, gele beni bula, ala gide, vara bildügin ⁽²³⁾ ide." didi. Ol ḳullar, "Ḥāṭıruñ ḫoş ṭut, göñlüñden ğamı gidergil. [181a] ⁽¹⁾ Şimdiden girü emān bulduñ, bizüm ḳatumuzda ve bu arada ṭur, hīç kimse ⁽²⁾ den ḳorḳma, biz bu diyāruñ meliki Süveyd ibni 'Āzid ḳullarıyuz kim cemī'i ⁽³⁾ şehirle hākimdür. Ümīzdür ki seni bunda evlendüre. Ḳaçan binüp seni ⁽⁴⁾ görse ve dāyim ḫizmetinde bulsa, bunda muḳīm olup ḫālūñ ḫoş ola." ⁽⁵⁾ didiler. Şeybüb bunlara du'ā ḳıldı, ellerin öpdı, ḫizmetlerinde ṭurdi. ⁽⁶⁾ Ahşam olunca bunlaruñıla söyleşdi, ṭatlu diller dökdi, dürlü dürlü ⁽⁷⁾ yalanlar düzdi, muḫallar-i şuret getürdi. Gün bitdi, Şeybüb bunlaruñıla ⁽⁸⁾ develeri bile sürdi,

ol tağlara ve yirlere irdi, gönlinde bulara dürlü ⁽⁹⁾ dürlü belâlarıla va'de eylerdi. Bularuñ atların, yarağların, yatların gördi ⁽¹⁰⁾ ki meşârik ve meğârib tölmiş, âdemleri kâra evler, çadırlar kurulmuş, ebrîşim ⁽¹¹⁾ perdeler her tarafda aşmışlar. Çeri-y-ile ve âdemleri-y-ile ol aralık mevc olurdu. ⁽¹²⁾ Şeybüb ol mâllaruñ ve tavarlaruñ çoklığından ve bularuñ hâlleri ⁽¹³⁾ hoşlığından müte'accib oldu. Şabr eyledi ol vakte dek ki mecmû-ı halâyika ⁽¹⁴⁾ uyku gâlib oldu, karañuluk 'âlemi tıttı. Şeybüb tırdı, ol aralıktan ⁽¹⁵⁾ çadır adlayurak, yollar gözleyürek havfıla çıkdı, yola girdi. Sehl ⁽¹⁶⁾ vakte tâyife-i Benî 'Abs'e irüp kardaşı 'Anter öñine geldi. 'Anter'e ferağlar ⁽¹⁷⁾ gösterdi, beşâretler eyledi. Güldi, eyle ki dişleri {görindi}, eyitdi: "Yâ ebâ riyâh! Ne ⁽¹⁸⁾ gördüñ söyle ve ne işitdüñ haber vir ve ne bildüñ eyit işidelüm? Düşmen ⁽¹⁹⁾ ahvâlini bize bildir, aña göre iş idelüm." didi. Şeybüb 'Anter'e eyitdi: ⁽²⁰⁾ "Yâ ibne'l-ümm! Ol diyâruñ kavmi zamân şiddetlerinden ve rûzigâr nekebetlerinden ⁽²¹⁾ emîn-i hoş, 'âlemde bî-had leşker gice, gündüz hoşlukda." didi. 'Anter: "La'anal'lâh ⁽²²⁾ yâ ibne'l-mel'ûna! A'dâdan korkmışsın, 'aqluñ yavı kılmışsın. Öñüme ⁽²³⁾ düş, ne kılmırın gör. Anuñ hakkı ki bâkîdür, ol kavmi tağıdam ve ol karalara **[181b]** ⁽¹⁾ uyku lezzetlerini harâm idem." didi. Andan Şeybüb eyitdi: "İy anası oğlu! Düşmene bir iş ⁽²⁾ ¹⁵⁶ kılmağa fikrüñ varısa gice yüri, şabâh olunca becid sür. ⁽³⁾ Yakın varduğda ba'zı derelerde, depelerde gizlenelüm. Çün irte ola, ne dilerseñ ⁽⁴⁾ it." 'Anter bu fikri begendi. Muntazır oldılar, gice geldi, bindiler. Şeybüb ⁽⁵⁾ öñlerine düşdi, gitdiler, ol kavmuñ diyârına irdiler. Gün ⁽⁶⁾ toğınca katlandılar. Gün toğdı, tavarları ota şaldılar. Olıdı ki Şeybüb ⁽⁷⁾ fikriyle 'Anter biş kişiyile hüruc itdi. Ol otlağda bulunan deveden ⁽⁸⁾ ve gayrı cinsden her ne kim gördilerse sürdiler. Ol kullar ilerü yüridiler, komayavuz ⁽⁹⁾ şandılar. Ba'zısını kılıcıla urdılar, gögsine degin iki päre kıldılar. Ba'zısını ⁽¹⁰⁾ çaldılar, başını öñine bırağdılar. Ba'zısını dürttiler süñüyile, gögsinden ⁽¹¹⁾ yağrına çıkdı. Kalanı çığrışup; "*El-amân, el-amân* yâ fârise'l-fürsân!" didiler ⁽¹²⁾

¹⁵⁶ bir iş

ve develeri sürdiler ve ‘Anter heybetinden kulların söyleyen dilleri durdılar. Biraz ki ⁽¹³⁾ gitdiler, ardlarından toz pîzā oldu. Zîrā bu aralıktan ba’zı kullardan ⁽¹⁴⁾ kaçup beglerine irüp ahvāli bildürüp yakalar yırtup başlarına ⁽¹⁵⁾ toprak koyup feryāz idüp anlar hālden şorup kullar cevābında, “Deve⁽¹⁶⁾leri sürdiler, atlar aldılar, kullardan depelediler.” didiler. {Süveyd eydür;} “Kim itdi bu hālî?” ¹⁵⁷ ⁽¹⁷⁾ Bunlar eyitdiler: “Biş kişiyidi kim zāhir oldılar, öñlerinde bir qaraları varıdı ⁽¹⁸⁾ arslan gibi.” {Süveyd} çün bu sözi işitdi, “Çeri hāzır olsun.” didi. Ol sā’atde ⁽¹⁹⁾ biş biñ kişi hizmetine hāzır olup qaralardan her biri bir arslana beñzerdi ki ⁽²⁰⁾ niçe kez harb u darba hāzır olup cengi ‘ādet idinmişlerdi. Begleri ⁽²¹⁾ bunlara, “İy hām oğlanları! Bilün ki biş kişi gelüp bizüm diyārumuza ⁽²²⁾ kaşd idüp tavarumuz sürmişler.” didi. Andan ulularından birini kim adına ⁽²³⁾ Meymūn bin Raḥm’uñ dirlerdi, katına okudı. Ol iklīmuñ ulu bahādurı idi. [182a] ⁽¹⁾ Ol biş bin kişi aña koşdı, “Sürülüp giden tavaruñ ardından yitüñ ve ol ⁽²⁾ kimseleri kovuñ, diyālarına birağun, ‘avretlerini esīr idüp diyārlarını ⁽³⁾ harāb idüñ.” didi. Meymūn bu emre imtişāl eyledi, bindi. Leşkeri uydurdı, ⁽⁴⁾ Tāyife-i Benī ‘Abs’i isteyü gitdi. Olıdı ki ğubār zāhir oldu, ‘Anter ⁽⁵⁾ toz gördi, tırdı. Yıl, tozu yardı, altından bahādurlar çıkdı ki her biri ⁽⁶⁾ mānend-i nerrīmānīdi. Çığrışup eyitdiler: “İy ğorlar! Qancar u kaçarsız? Biz sizi isterüz.” ⁽⁷⁾ didiler. ‘Anter ‘Urve’ye işāret eyledi ve oğlanları Ğazūb ve Meysere’ye buyurdı, ⁽⁸⁾ qaralar üzerine hamle kıldılar ki sehel vakde atlar yıkıldı, tozlar ⁽⁹⁾ ‘ayyuğa peyveste oldu. ‘Anter’uñ ve evlādın uñ hamlesinden düşmen çerisi hayātdan ⁽¹⁰⁾ el yudı, kılıçlar şındı, sünüler uvandı. Ğazūb ol gün bahādurluklar ⁽¹¹⁾ itdi kim gönülleri mesrūr ve gözleri rüşen eyledi. Meysere yaluñuz gitdi. ⁽¹²⁾ Meysere urup irdügi halkuñ yüzini toprağa bıraktı. El-kışsa ceng eyledi. ⁽¹³⁾ Gün kubbe-i felege dikilince Ğazūb qaralaruñ muḳaddemi Meymūn’a uğradı. Cengler ⁽¹⁴⁾ kıldılar, hāzır olanlar hayrān kaldılar. Āḫir bir yanından mecāl buldı, ⁽¹⁵⁾ yakasın tutdı, boğdı. Yakın oldu ki rūḫı

¹⁵⁷ didiler

bedeninden çıkaydı. Çekdi ⁽¹⁶⁾ atından aşağı aldı, bağladı, 'emmüsi Şeybüb'a ısmarladı. Kalan halkı şınup ⁽¹⁷⁾ tağılup turmadılar. Biñ kişileri 'Anter'üñ ve evlādinuñ elinde depelendi. ⁽¹⁸⁾ Kalanı kaçup begleri Süveyd ibni 'Āzid'e irüp hāllerin söylediler, {bahādurlarından} ⁽¹⁹⁾ kanķısı kaçdı anı bildürdiler. Bular kaçıdı, sögdi, melāmet eyledi. Bular ⁽²⁰⁾ çığrışdılar ki; “Bizi melāmet eyleme, varduķ dürüşdük. Anlar daķı döndiler, ceng ⁽²¹⁾ itdiler. Biñ kişimizi öldürdiler, kalanumuz üş kaçduķ.” didiler. Ol beg bulara {eyitdi}: ⁽²²⁾ “Veyl size! Bu hāli sizüñ başuñuza getüren kaç kişi olayıdı?” {Bunlar eyitdi}: “Yā melik! ⁽²³⁾ Bize çeri hamle kılmadı, üzerümüze leşker gelmedi, illā biş kişiyidi ki [182b] ⁽¹⁾ bizi böyle kıldı.” didiler. Melik eyitdi: “Veyl size! Biş kişi, karalardan biş ⁽²⁾ biñ bahādura turdı, öldürdi, kalanın kovdı mı?” ¹⁵⁸ “Yā melik! Bize hamle kılan ⁽³⁾ ve bizümile ceng idüp kırup kovan üçiyidi ve ikisi sürdükleri ⁽⁴⁾ tavarı şaklardı. Biz Tengri'ye şükür itdük ki olar daķı hamle kılmadılar.” ⁽⁵⁾ didiler. Andan Süveyd eyitdi: “Veyl size! Meymün ya ne eylerdi?” didi. “Yā melik! ⁽⁶⁾ Anlardan birisi anı tutdı, esir eyledi.” didiler. Çün Süveyd bu haberi diñledi, ⁽⁷⁾ ğazaba geldi, turdı, yine oturdı. Kaķıduğundan gözleri od gibi yandı. ⁽⁸⁾ Bahādurlarına çağırdı, a'vān ve enşārını cem' eyledi. Buyurdı ki bahādurlar ⁽⁹⁾ bineler. On biñ kişi tamām yarağıla, süñüyile, kılıcıla, ışığıla, kalkanıla buyurduğı ⁽¹⁰⁾ gibi hāzır oldılar. **Rāvī eydür:** Çün Süveyd nazar kıldı 'askerine. Bir ⁽¹¹⁾ bege çığırdı ki 'emmüsi oğlıyıldı, adına Şā'ika bin Fezān dirlerdi, “Yā Şā'ika! ⁽¹²⁾ Bularuñıla ol kimselere iriş ki bizüm çerümüz kırdılar ve 'ırzumuz ⁽¹³⁾ bozdılar, tavarumuz sürdiler. Dönme illā anları tut, bağla, katuma ⁽¹⁴⁾ getir.” didi. Şā'ika merd-i merd-āne, şucā'-ı yigāne, kavī kalblü, uzun boylu, geyik ⁽¹⁵⁾ göñüzlü, yaşşı yağrınlu pehlevāndı. Ata süvār olsa ayakları yir süpürürdi. ⁽¹⁶⁾ Çirkin yüzlü, kertük burunlu, kara şuratlu, tırır-y-ıladı, ol yirüñ ⁽¹⁷⁾ bahāduru idi. Çün Süveyd buyurdı ki ol 'askerile 'Anter'üñ ardına düşe. ⁽¹⁸⁾ Şā'ika eyitdi: “Yā melik! Niçe kişi benümile bile gelür ki

¹⁵⁸ didiler

varam düşmenüni helāk ⁽¹⁹⁾ idem.” didi. Süveyd eyitdi: “İşbu on biñ kişiyle var, eglenme, iriş.” didi. ⁽²⁰⁾ Şā’ika Süveyd öninde yir öpdi, eyitdi: “Yā melik! Düşmān ne kadar ola?” didi. ⁽²¹⁾ “Biş kişidür.” diyü haber virdiler. Şā’ika gāzaba geldi, gözlerin belürtdi, ⁽²²⁾ ditredi. Hışmından bedeniniñ kulları tonını deldi, taşra geldi, eyitdi: ⁽²³⁾ “Yā melik! Şükür olsun ol Tengri’ye kim benüm mertebemi senüñ katuñda aşığa [183a] ⁽¹⁾ kodı, ben on biñ kişiyle biş kişiye mi varurın? Ben üç kişiyle varayın, ⁽²⁾ anları helāk ideyin.” didi. Süveyd and içdi, “Tağları yaradan Tengri ⁽³⁾ haqqı varamazsın, anları helāk idemezsin, fikrümüz bātil olur, maşşūd ⁽⁴⁾ hāşıl idemezsin. Biş biñ kişiyle bārī var. Zīrā bilürin ki a’dā kaçdı, ⁽⁵⁾ er gibi ardlarına düş, diyārlarına varınca sür, ‘avretlerini ve oğlan⁽⁶⁾larını esir itmeyince ölme ve Meymün’ı kurtarmayınca dönme.” didi. Şā’ika ⁽⁷⁾ bu emre imtişāl eyledi. Qaralar bahādurlarından biş biñ kişi aldı, yola ⁽⁸⁾ girdi, becid sürdi gitmekde. Geldük bu yaña. ‘Anter, Benī ‘Abs ⁽⁹⁾ ve Benī Qūzā’a bahādurları-y-ıla qaraları şıduqları yirde indiler, ‘Anter eyitdi: ⁽¹⁰⁾ “Şavāb oldur ki binevüz, bularuñ ardlarına gidevüz, kıravuz, kovayuz, ⁽¹¹⁾ tā ki diyārlarına bırağavuz.” didi. Şeybüb and içdi, eyitdi: “Bu fikir eyü degüldür.” ⁽¹²⁾ ¹⁵⁹ ‘Anter, “Ya pes nice idelüm?” didi. Şeybüb eyitdi: “Bularda kabāyıl çokdur, ⁽¹³⁾ erleri, süvārları, kulları bī-‘ad. Biz avcıyuz, bizüm üzerümüze cinniler gibi ⁽¹⁴⁾ üşeler, biz bunlardan intikām almayavuz.” ‘Anter eyitdi: “Yā Şeybüb! Eyit fikir ⁽¹⁵⁾ nedür?” Şeybüb eyitdi: “Bundan kaçup gidenler beglerinüñ katına varup ⁽¹⁶⁾ hāli keşf eyleyüp begleri şorup; “Kaç kişidür?” dise gerek. Anlar, “Biş ⁽¹⁷⁾ kişidür.” diyüp ol beg gāzab eyleyüp aqal biş biñ er göndürse ⁽¹⁸⁾ gerek. Çün size geleler. Sen oğluñ Ġazüb’ı ve Meysere’yi ve kardaşuñ Māzin’ı al ⁽¹⁹⁾ ve ‘Urve’yile yigirmi kişi oluñ. Hurūc idüñ, kıruñ ve qanların döküñ, göñüllerine ⁽²⁰⁾ heybet bırağun. Çün yine {kaçalar}, çıkalar Süveyd katına bu ahvāli söyleyeler, yine size ⁽²¹⁾ çeri göndereler, aqal yidi biñden eksük olmaya gālibā. Ol vakde ⁽²²⁾ elli kişi olup

¹⁵⁹ didi

çıkup yine ceng idesiz, şıyasız, kırasız, kıvasız. Yine ⁽²³⁾ beglerine varalar. Ol vakt mecmū'ı bunlar üzerüñüze geeler. Sizden [183b] ⁽¹⁾ anlaruñ göñline niçe kez heybet düşmişdür, siz dañı mecmū'uñuz çıkasız, muķābele ⁽²⁾ idüp adlaruñuz, neseblerüñüz ve atalaruñuz ve dedelerüñüz bildüresiz. Melik ⁽³⁾ Süveyd hamle kıla, siz leşkerini tağıdasız. Çün size muķābil olur kimse kılmaya, ⁽⁴⁾ ardlarına uyup kırasız, kıvasız.”

‘Anter bu sözleri işitdi, bu fikri begendi, ⁽⁵⁾ “Tengri haķķı-y-içün bu eyü fikir.” didi.

Rāvī eydür: Ol aradan irilmediler, ⁽⁶⁾ ‘askere muntażır oldılar. Çün şabāh oldu, gün toğdı, nūrıyla ‘ālemi münevver ⁽⁷⁾ eyledi. Anı gördiler, ğubār zāhir oldu, varduķça ulaldı, kıbardı, az vaķitden yıl ⁽⁸⁾ ¹⁶⁰ ğubāra toķundi, iki yardı. Altından biş biñ erile bir pehlevān çıķa⁽⁹⁾ geldi, çığırdı; “İy ħorlar! Biz sizi isteyü geldük, siz kıanda kıurtulasız?” ⁽¹⁰⁾ didi. Ol dem ‘Anter yigirmi kişiyile zāhir oldu. Şā’iķa bilesinde⁽¹¹⁾ kilere {eyitdi} ki; “Siz bişdür dirdüñüz, bular ħoz yigirmi kişidür, bize kıaşd idemezler, ⁽¹²⁾ yaķındur ki kıaçalar.” didi. Yoldaşlarından birisi ki adına Şādik dirlerdi, ⁽¹³⁾ “Bular anlardur ki ol işleri bize itdiler, māllarumızı sürdiler, taķķiķ ⁽¹⁴⁾ ben bilürin ki anları ve bunlar bahādurlardur ki arslanlar ğibidür, fārisler ⁽¹⁵⁾ depelerler, kıalpler yararlar.” didi. Şā’iķa eyitdi: “Yā Şādik! Çün sen diyüdüĝiñ ⁽¹⁶⁾ ğibidür, bir uğurdan bir kerre hamle kılsunlar, mecmū’ın yire bıraķsunlar.” ⁽¹⁷⁾ Şādik eyitdi: “Bu ne sözdür, biş biñ kişi bahādurlardan yigirmi şa’ālīk-i ⁽¹⁸⁾ ‘Arab'a hamle kıılmaķ ‘ayb degül midür?” Bu sözi Şā’iķa begendi, buyurdı kim ⁽¹⁹⁾ biñ kişi hamle kııldılar, Benī ‘Abs'i taleb itdiler. ‘Anter oĝı Ğazüb'a ve Meysere'ye ⁽²⁰⁾ ve kıardaşı Māzin'e buyurdı, meydāna varalar, uğraşalar. Andan bular kıarşu yüridiler, ⁽²¹⁾ hāmle kıılup kıaralar üzerine ‘ibret bıraķdılar, yüzlerine toz kıondurdılar. ⁽²²⁾ İki sā’at olınca kıırdılar, biş yüz kişi topraĝa döküldi. Ğazüb'ı ⁽²³⁾ beyān itdük ki evvel cengde ne itmişidi, uruşda Meysere ħoz mu’temed bahādurlar{dandur}. [184a] ⁽¹⁾ Pes kıaralar kıurmadılar, öñlerinden irildiler. Sehel vaķtde dañı yidi yüz kişi ⁽²⁾ helāk oldu. Bāķisi

¹⁶⁰ yıl

bu hâli gördi, şındı. Çün evlād-ı ‘Anter bu hâli itdi. ⁽³⁾ Şā’ika aşhābına nazar itdi, ne gördi, kelleler top olup atlar ⁽⁴⁾ ayağı altında yuvalanurdu. Aşhābına işāret itdi, cengden durdılar ve kendü ⁽⁵⁾ meydāna yürüdi, mübāriz taleb itdi. Dağı sözün tamām itmediyidi kim ‘Anter ibni ⁽⁶⁾ Şeddād irdi. Kılıcın hamāyil kılmış, süñüsü elinde hamle idüp uğraşdı. ⁽⁷⁾ Kılıçları[yı]la birbirine kaşd idüp saflar arasından gāyib olup toz üzerlerine ⁽⁸⁾ çıktı. Gözler anları görmez oldı. Gāh meymene, gāh meyserede görünürlerdi. ⁽⁹⁾ Ceng aralarında od gibi işledi. Şā’ika ulu bahādur idi. İllā ki ‘Anter ⁽¹⁰⁾ mübārizleri-y-ile uğraşmağa kavī idi. El-kışşa Şā’ika’nuñ ‘Anter üzerine olup ⁽¹¹⁾ göz açdurmazdı. Şā’ika yoruldu, mecālī kalmadı. ‘Anter ayak basdı, üzengü ⁽¹²⁾ gerdi, kılıç çekdi, boynura çaldı, başı düşdi, cān gövdesinden uçdı. ⁽¹³⁾ Aşhāb-ı Şā’ika bunu gördiler. Mecnū’ı hamle idüp ulularınıñ kanın ⁽¹⁴⁾ alup intikām etmek dilediler. Beni Abs dağı her taraftan hamle kıldılar, kılıçlar ⁽¹⁵⁾ urdılar. Her kime {ki} irdiler, öldürdiler. Karalar üzerine gün kara oldı. Yir ⁽¹⁶⁾ ölülere-y-ile tıldı. Yigitden ve kocadan kanlar döküldi. Karalar üzerine ⁽¹⁷⁾ ölüm okları yağdı. Çün gice irdi. Turagördiler, başaramadılar. Ters yüzlerine ⁽¹⁸⁾ döndiler, sivişe haber itdiler. Diyārlarına vardılar, melikleri katına irdiler. ⁽¹⁹⁾ Süveyd bunları gördi, “Veyl size! Ne hāle uğraduñuz?” didi. “Yā melik! Şā’ika’ya ⁽²⁰⁾ seyf-i ‘Anter’den şā’ika indi. Eyle ki bir sāt tırmadı, helāk oldı. ⁽²¹⁾ Ammā ‘askerden kurtulmadılar. İllā azacuk ekseri yire döküldi.” Süveyd buyurdu, ⁽²²⁾ şınup gelenleri teftiş itdiler. iki biñ sekiz yüz kimse karalardan ⁽²³⁾ helāk olmuş buldılar. Süveyd bunlara eyitdi: “İy maḥzūllar! Bu işi iki biñ kişi itmeye?” **[184b]** ⁽¹⁾ didi. Bular and içüp; “Bize yigirmi kişiden artuk fāris hamle itmedi, ammā önlerinden ⁽²⁾ bir kara fārisleri var, gāzūb arslana beñzer.” didiler. Melik eyitdi: ⁽³⁾ “Baña biş kişidür diyü haber geldi aşhāb-ı Meymūn şınup gelicek. ⁽⁴⁾ Siz yigirmi dirsiz. Bu şerrīrlere ben kendü nefsumile varmak gerek, ⁽⁵⁾ intikām alup yürek şovutmak gerek.” didi. Andan buyurdu, naķibler ⁽⁶⁾ leşkere çığırdılar, “Yaraķ idüñ cengiçün.” didiler. Olıdı ki aḥşam olunca ⁽⁷⁾ leşker cem’ olup

yat u yarağıla hāzır oldılar. Cebe ve cevşene ğark⁽⁸⁾ olup demürden sed gibi Süveyd kapusına yığıldılar. On biñ kişi ol⁽⁹⁾ arada at arkasına geldiler. Süveyd çadırından çıktı, kullarına buyurdu,⁽¹⁰⁾ at çekdiler, ‘alem ve sancağ kaldurdılar. Kaşd-ı ‘Anter kılup üç biñ kişi⁽¹¹⁾ seçdiler ki atı tonlu, kendü tonlu bahādurlardı, yürüyivirdiler. Olıdı ki⁽¹²⁾ Süveyd’ün çerisi karcaşdı, “Süveyd haber nedür?” didi. “Menī’ ibni Mānī’ geldi.”⁽¹³⁾ didiler. Süveyd bu haberden ğāyet ferağ oldu. İlerü yürüdi. İstikbāl idüp⁽¹⁴⁾ Menī’ Süveyd’ün üzengüdeyiken ayağın öpdi. Süveyd dağı ikrām eyledi.⁽¹⁵⁾ İki gözinüñ arasında öpdi, “Atuña bin.” didi. Çün süvār oldu, her tarafından⁽¹⁶⁾ fārisler buları ortaya aldılar. Menī’ buları gördi. İşāret itdi,⁽¹⁷⁾ “Nedür, haber ne?” didi. Süveyd eyitdi: “Diyārumuza Benī ‘Abs fārisleri geldi,⁽¹⁸⁾ yakdı, yıkdı, hārāb itdi. Bir kerre çeri göndürdüm, şıdılar. Şā’ika⁽¹⁹⁾ yıla bir dağı göndürdüm. Yine şıdılar. Şā’ika^(y)ı depelediler. Şimdi yarağ itdüm ki⁽²⁰⁾ ben varam, tā anlaruñ üzerine Tenğri’nüñ hışmın yağduram.” Menī’ bu sözi⁽²¹⁾ diñledi, cihān gözine karañu göründi. Leşkerden biñ kişi ayırdı,⁽²²⁾ öñlerine düşdi. Başı üzerine ‘alem kaldurdılar. ‘Anter yolın tıtdı,⁽²³⁾ gitdi. Bu yaña ‘Anter Şā’ika^(y)ı öldürdi, çeriye şıdı. Mālı, ğanīmeti cem’ itdiler, [185a]⁽¹⁾ çadırlara girdiler, yimekler hāzır idüp yidiler. Döndi Ğamra’ya; “{Yā Ğamra! Bu Süveyd leşkeri ki setüñ üzerüne geldi, ne kadar kişiyidi?” Ğamra} eyitdi: “Yigirmi biñ⁽²⁾ kişiyidi.” ‘Anter eyitdi: “Ya sen yigirmi biñ kişiden şınduñ, māluña^{161 (3)} mālīk oldılar. Diyāruñ elünden aldılar. Ādem degül midüñ?” Ğamra eyitdi:⁽⁴⁾ “Yā ebe'l-fevāris! İttifāk atam öldi, kardeşüm depelendi. Ben dağı Ğazüb'a ğazab itmiş⁽⁵⁾ bulundum. Bu hemm u ğamıla hasta oldum. Bu Süveyd karalar ile zāhir oldılar,⁽⁶⁾ üzerüme ğalebe itdiler.” diyü Ğamra bu sözi söyledi. Benī ‘Abs işitdiler, ağlaştılar.⁽⁷⁾ Meymūn bin Raḥm’uñ Şeybüb'a eyitdi: “Yā veche'l-‘Arab! Bi-ḥaqq-ı şehr-i Receb senden⁽⁸⁾ bir nesne şormak dilerin, baña hāber vir.” didi. Şeybüb eyitdi: “Ne haber⁽⁹⁾ dür?” Ol eyitdi: “İşbu ‘avret ki sizüñ muḳaddemünüñüzile

¹⁶¹ mālīk

yürür, ne 'avretdür? ⁽¹⁰⁾ Fāyız-i Kuzā'î kızını Ğamra ki Ğazûb anasıdır. Ol degil midür?" didi. Şeybûb ⁽¹¹⁾ eyitdi: "Muḳaddemümüz 'Anter'dür. Ğamra 'avretidür, Ğazûb 'Anter'ün oğlıdur. Ben, ana bir ⁽¹²⁾ ḳardaşı Şeybûb'ın." Ve Meysere'den şordı. "İşbu fāris-i esmerü'l-levn ḳardaşuñ ⁽¹³⁾ 'Anter'ün nesidür?" didi. Şeybûb eyitdi: "Oğlıdur. Bu fārise Māzin dirler, ḳardaşıdur. ⁽¹⁴⁾ Bu bir bahādura daḡı 'Urve dirler. Bu bir kişiye Seb'u'l-Yemen dirler ve bu ulu begüñ adı ⁽¹⁵⁾ Mecīd'dür. Mālik oğlıdur, Benī 'Abs'ün ve Ğaṭfān'ün ulusıdur." Meymûn Şeybûb ⁽¹⁶⁾ dan bu ḡaberi ve bu sözleri diñledi, başın ḳaldırdı, eyitdi: "Yiri döşeyaz ⁽¹⁷⁾ ve gögi ḳalduran Tengri ḡaḳḳı, Ğamra atasınuñ benüm üzerümde çok ḡuḳḳı ⁽¹⁸⁾ vardur. Ben anı unutmazın. Elümnden daḡı gelmez ki aña 'ivaḑ idem." Şeybûb ⁽¹⁹⁾ eyitdi: "Bu ne sözdür? Sen bularuñ düşmānlarınıñ birisisin." Meymûn eyitdi: "Yā fetā! ⁽²⁰⁾ Eyle dime. İḡsānı kimse unutmaz, her kişi bilür." Şeybûb eyitdi: "Sebeb neyidi ki ⁽²¹⁾ saña iḡsān itdiler?" Meymûn aḡzın açdı, ḳışsa mı şerḡ ideyüm ve ḡālümü bildüreyüm ⁽²²⁾ diyü: "Yā fetā! Melik Süveyd bin 'Āzid benüm üzerüme yüridi bir şuçdan ötürü kim ⁽²³⁾ benden şadır oldu idi. Muḳavemet idemedüm, ḳaçdum, diyār-ı Şerīfe'ye vardum. [185b] ⁽¹⁾ Melik Fāyız kim Ğamra'nuñ atasıdur, anuñ ḳatına irdüm. Baña ikrām itdi, in'āmlar ⁽²⁾ virdi. Kendü civārında ḳondurdi. Çadırlar baḡışladı. Ne ḡacetüm ki varıdı ḡāzır eyledi. ⁽³⁾ Niçe yıllar ḡizmetinde olup zevḳler sürdüm. Āḡir Melik Süveyd emān yüzigin gönderdi. ⁽⁴⁾ Melik Fāyız ikrām-ı tāmmla beni göndürdi. 'Alem ve sancaḳ ve çadırlar in'ām eyledi. ⁽⁵⁾ Şimdi ümīz tutarın ki kızına ḡizmet idüp ol eylükleri muḳābelesinde aña ⁽⁶⁾ 'ivaḑ itmek ḡoḑ elümnden gelmez, bārī gücüm yitdükce ḳulluḳda bulınam. Ḳardaşuñ ⁽⁷⁾ 'Anter'den beni dile ve baña her neye dirseñ and vir, sizüñ ḡizmetünüñde ṡuram, ⁽⁸⁾ dōstuñuza dōst ve düşmenünüñe düşmen olam. Zirā göñlüm ḡāyet sizlere ⁽⁹⁾ maḡabbet itdi." didi. Şeybûb eyitdi: "Yā Meymûn! Baña bir ḡīle itmek dilersin." Meymûn, ⁽¹⁰⁾ "Ḥāşā." diyü andlar içdi, Şeybûb'ı inandurdi. Ol daḡı Meymûn'uñ bendin elinden çizdi, ⁽¹¹⁾ baḡların giderdi. Aldı ḳardaşı ḳatına

getürdi. ‘Anter gördi, bendini kendü ⁽¹²⁾ giderüp kurtuldu şandı. Şeybüb'ün haberi yoğiken berku'l-el-lāmi' gibi ⁽¹³⁾ üzerine şıçradı. Şeybüb hālī bilüp ilerü yürüdi, “Ben koyıvirdüm, Meymün ⁽¹⁴⁾ cihetinden hātırıña nesne gelmesün. And virdüm ki bizümile ola.” didi. Meymün ⁽¹⁵⁾ ilerü yürüdi, ‘Anter'ün elin öpdü. ‘Anter feraḥ oldı, buyurdı, ḥil'atlar geyürdiler, ⁽¹⁶⁾ altunlu ‘imāme başına şardı. Kendü atlarından muraşşa' eyerlü, uyanlu ata ⁽¹⁷⁾ bindürdi. Nice iḥsānlarıla daḥı va'de eyledi. Andan Meymün eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! ⁽¹⁸⁾ Benüm hātırıma bir nesne gelür. Dilerem ki size tanışam, andan ol işi ⁽¹⁹⁾ idem.” didi. ‘Anter, “Eyit.” didi. Meymün söze başladı: “Benüm elüm altında biñ ⁽²⁰⁾ fāris vardur. Mecmū'ı benüm ḳavm ü ḳabīlemdür. Ben didigüm işleri iderler ⁽²¹⁾ ve benüm sözümünden çıkmazlar. Ḳaşdum oldur ki Melik Süveyd ḳatına varam, ⁽²²⁾ ḳaşdum, ḳurtuldum diyem. Andan ‘emmüm oğlanları-y-ıla buluşup mā-cerāyı şerḥ idem. ⁽²³⁾ Anlardan ‘ahd u emān alup Süveyd'e ḥastalık bahānesin idem. Melik Süveyd [186a] ⁽¹⁾ size gelüp cenge meşḡul olıcaḳ, siz anuñıla ceng iderken ben daḥı gelem fārislerümile ⁽²⁾ ḥamle idem, ‘alem üzerine yürüyem, şāḥib ‘alemi düşürem, çeri şına, murādumuza irevüz.” ⁽³⁾ didi. ‘Anter bu sözden feraḥ oldı, güldi, “Sen bilürsin, ne dilerseñ it.” didi. ⁽⁴⁾ Andan Meymün eyitdi: “Yā emīr! Şavāb oldur ki ben anlaruñ ḳatına yayan ⁽⁵⁾ ve şıngun varam, tā sözüme inanalar.” didi. ‘Anter, “Eyle it.” didi. Meymün çıkdı, ⁽⁶⁾ yola girdi, Menī' ibni Münā'a uğradı. Menī', Meymün'ün ḥālinden şordı, “Nice ⁽⁷⁾ ḳurtulduñ?” diyüp sebeb şordı. Meymün ne dirse didi, Menī' ikrām eyledi, ⁽⁸⁾ at virdi. Menī' öñinde yir öpdü, ḥil'at geydi, süvār oldı, ⁽⁹⁾ Melik Süveyd ḳatına irdi. Çün ‘askere yakın geldi, Meymün ḳurtulmuş ⁽¹⁰⁾ diyü ḥaber oldı. Öñinde ṭurup aḥvālin bildürdi. Melik Süveyd buyurdı, ⁽¹¹⁾ “Ardumca gel, tīz iriş.” didi. Meymün, “Es-sem'u ve't-ṭā'a.” diyüp döndü, kendü ⁽¹²⁾ ḥalkına vardı. Sözüni keşf eyledi, ḳatına cem' olup ḥaberin diñlediler. ⁽¹³⁾ ‘Anter'ün erligin mün'imligin şerḥ kıldı ve Şeybüb kendüye eyledügi ⁽¹⁴⁾ keremi bildürdi, “İy ‘emmüm oğlanları! Size geldüm ki ḥālümünden ḥaber virem, ⁽¹⁵⁾ benüm nefsum rāzī

olduğına sizi rāzī eyleyem. Vakt-i ğanīmet görüñ, ‘Anter’e ⁽¹⁶⁾ irüñ, zevķler, şafālar sürüñ. Ol bir kimsedür ki kimse aña karşı tıramaz ⁽¹⁷⁾ ve şehirler ve al’alar aña münkād olısar. Elbette Süveyd’i öldürüp cehd ⁽¹⁸⁾ idüp aña irişmek gerek.” didi. Mecnū’ı yüz yire odılar, sözine itā’at itdiler. ⁽¹⁹⁾ Bir kimse bulardan muhālefet itmedi. ‘Ahd ü peymān berkitdiler ki ‘Anter’üñ çerisinden ⁽²⁰⁾ olup aña yardım ideler. Meymūn feraħ oldu. İttifāk itdiler kim bunlar Melik ⁽²¹⁾ Süveyd çerisine irişeler, ‘Anter’ile cenge başladığı gibi ‘alemi ve ‘alem-dār üzerine ⁽²²⁾ amle ideler. Bu tedbīr üzerine fıkı-i muarrer ıldılar, yürüdiler. Andan bu leşker ⁽²³⁾ Menī’ bin Münā’ ardına düşüp sürdiler. Menī’üñ fikri buyıdı ki vara kendüyle [186b] ⁽¹⁾ olan fārislerle işi bitüre. Çün ‘Anter’e irişdi, naar ıldı, gördi ki yüz ⁽²⁾ kişidür, eyitdi: “İy ‘emmūm oğlanları! Melik Süveyd bunlarıñiçün yigirmi ⁽³⁾ fārisdür didi, bular yüz bahādur. Anca dīnüm aı-y-içün bulardan bir yaya ⁽⁴⁾ ve atlu urtarmayup Melik Süveyd irişmedin helāk ideyüm ve sizden biriñüz ⁽⁵⁾ yirüñüzden deprenmeñ, tırun, benüm ardum şalan. Benüm kerr ü ferrümi ⁽⁶⁾ teferrüc idüñ. Eger göresiz ki ben ‘āciz olam benümile bile amle idüp baña ⁽⁷⁾ yardım ılasız, buları ıravuz.” didi. Menī’ bu araya irdüği aşam vatiyidi, ⁽⁸⁾ indiler, çadırlar urdılar. İki tāyife irteye dek birbirin şaladılar. Çün şabāh ⁽⁹⁾ oldu, gün toğdı. Bindiler, ılıçlar amāyil ılıp sūñüler ellerinde tıtdılar. ⁽¹⁰⁾ İki tāyife şaf bağlayup tıruşdılar. Menī’ at meydāna sürdi, barā-i lāmi’ ⁽¹¹⁾ gibi ol ālde ki üsām-ı ātı’(y)ı amāyil ılıp bir sūñü elinde tıtardı ki ⁽¹²⁾ ucında şanaşın lāmi’-i barā varıdı. Bülend-āvāzıla çığırdı, bahādur taleb eyledi. ⁽¹³⁾ Tāyife-i Benī ‘Abs’e işāret idüp; “İy Hicāz fārisleri! Ben sizden ceng taleb ⁽¹⁴⁾ iderin ol kimseyile ki arañızda andan yig er olmaya. Zīrā ben bu şehirlerüñ ⁽¹⁵⁾ şalayıcısı ve ‘askerüñ muaddemi ve Melik Süveyd’üñ ılıcı ve düşmenlerin helāk ⁽¹⁶⁾ idicisin. Fikrüm budur ki sizden birüñüzi omayam sağlığıla {ki} ehl ü ⁽¹⁷⁾ ‘ayāline irişe. Ol sizüñ fāris-i ma’rufuñuz ve bal-ı mevsūfuñuz ki ⁽¹⁸⁾ Anter ibni Şeddād’dur, ilerü gelsün, tā anuñıla uğraşavuz, ılıcıla, sūñüyile ⁽¹⁹⁾ urışavuz. Tā

görelüm bahādur kimdür.” Bu sözi işitdiler, Ġazūb aşd ⁽²⁰⁾ ıldı ki amle ide, ‘Anter destūr virmedi, baa ıgırdı, “Varayın anı söyledüġi ⁽²¹⁾ söze peīmān ideyin.” diyü süñüsin çekdi, ‘azm-i meydān ıldı, eyitdi: “Yā Menī’! ⁽²²⁾ Gel ceng idelüm. Bauñı ılıcıla yire bıraġam ve bedenüñde daı almayaġam.” didi. ⁽²³⁾ ılı çekdi, üzerine yürüdi. Menī’ muābil geldi. anayduñ ki deñiz [187a] ⁽¹⁾ birbirine arıdı yāhuz iki taġıdı birbirine oudı. Aralarında aacaı gürz ‘ayyūa ⁽²⁾ irdi, aa deġin ki Menī’üñ amlesine cevāb virüp men’eyledi. ⁽³⁾ Andan ‘Anter ılıcı iridı, Menī’üñ depesine eyle oundı ki ortasına dek ⁽⁴⁾ Menī’(y)i iki bölđi. Depesi üzerine yire yııldı. ün aralar begleri düdüġin ⁽⁵⁾ gördiler. Bir uğurdan feryāz eyleyüp ‘Anter’e amle ıldılar. Bu arafdan ⁽⁶⁾ Benī ‘Abs bahādurları at sürüp arıldılar, atıldılar, bir ceng-i sultāñıye ⁽⁷⁾ ‘āġāz itdiler. anlar aıldı, balar aıldı. Gören anayıdı ki aır ⁽⁸⁾ günüyüdi. Ol vakde sekiz yüz ii Menī’ aābından yire yııldılar. alanı ⁽⁹⁾ ters yüzlerine dönüp yol utup dilediler ki aalar. Olđı ki toz ⁽¹⁰⁾ peyżā oldı, dürlü dürlü ‘alemler, bahādurlar atlara süvār olmış, bi biñ ⁽¹¹⁾ ii Melik Süveyd’ile ıageldiler. Her biri cinnīler gibi her arafdan amle ıldılar. ⁽¹²⁾ Benī ‘Abs bahādurları ‘Anter’ile alb-i kavīyile muābil urup uğradılar. ılı ⁽¹³⁾ arpuldusı, gürz aıldusı, süñü ġıjıldusı aralarında Ġālib olup ıl ü ⁽¹⁴⁾ āl götrüldi. ‘Anter, bahādur her kime ılı ursa iki bölđdi. Kime süñü ⁽¹⁵⁾ ursa depesi üzerine yıardı. Bir bahādura uğramadı, illā ma’düm ıldı. Bir ara ⁽¹⁶⁾ muābil olmadı, illā yire bıradı. Ġazūb daı ancılayın dümānlar anın ⁽¹⁷⁾ döküp yürek ovudurđı. Meysere nie iileri ol cihāna göndürüp ⁽¹⁸⁾ aflar yarup erler ırup bi bi, on on bir aradan depelerdi. ⁽¹⁹⁾ ‘Urve bin el-Verd ol gün bir ceng ıldı ki kimse ‘ömrinde anuñ gibi ⁽²⁰⁾ gördüġi yoġıdı. Ġamra her kime irse amle ılsa yüzi üzerine bıraġurđı. ⁽²¹⁾ Ol lekere āyife-i Benī ‘Abs a urt, oyına girdiġi gibi {girüp} ırmadan hālī ⁽²²⁾ olmadılar aa dek kim aam irdi, iki leker birbirinden ayrıldılar, adır ⁽²³⁾ larına geldiler, ondılar. Süveyd daı ondı. Menī’ depelendüġinden münfa’il ve mutarib [187b] ⁽¹⁾ olup; “İy

‘emmüm oğlanları! Ben eyitmezin ki işbu haķīrlerden bize iren iş yiryüzinde ⁽²⁾ kimseye irmiş ola. Bular üç yüz kişi bu işleri bize itdiler, bahādurlarumuzu ⁽³⁾ kırdılar.” didi. Bir uğurdan Süveyd aşhābı eyitdi: “Yā melik! Ne dirsın? Biş kerre bularuñıla ⁽⁴⁾ uğraşduk. Bularuñ her biri biñ kişiye cevāb virür ve yaluñuz başına ‘Anter biş biñ ⁽⁵⁾ fārise karşı turur. Bunlaruñ şecā’atına kıyās yokdur ve ol sa’adet kim bularda vardur, ⁽⁶⁾ hālāyıkdan bir kimse irmemişdür.” didiler. Melik Süveyd bu sözi diñledi. Fikr ⁽⁷⁾ kıldı kim ādem göndüre, hüküm itdügi eṭrāfda atludan, yayadan bir kimse kıomayalar, ⁽⁸⁾ süreler. Bulara, “Üşevüz, kıravuz, murād bulup yürek şovudavuz.” didi. ‘Emmüsi oğlanlarından ⁽⁹⁾ ba’zını okudı, ol eṭrāfuñ kabāyiline göndürdi, “Tīz var, bir kimseye mehl ⁽¹⁰⁾ virme, bunda getir.” didi. Kendüsi fikrile ol gice şabāh olınca ⁽¹¹⁾ uyumadı. Bu yaña ebu'l-fevāris ‘Anter yitdi. Aşhābına naşrıla, zaferle va’de ⁽¹²⁾ eyledi. Leşker şıyup, düşmān kıрмаķ hisābından fāriğ olmadılardı ki şabāh ⁽¹³⁾ oldu. Bindiler, cebe ve cevşene ġarķ olup ṭaleb-i meydān kıldılar. Şaflar ⁽¹⁴⁾ bağlandı, karşı ṭurdılar. Kılıçlar çıķdı, iki ṭāyifeden ba’zı ba’zısına ḥamle ⁽¹⁵⁾ kıldılar. At segirdiminden yiryüzi didildi. Olıdı ki Benī ‘Abs'den bir kimse ⁽¹⁶⁾ at meydāna sürdi, cevlān gösterdi. Melik Süveyd'e yakın irdi. Süñü ucı-y-ıla ⁽¹⁷⁾ işāret eyledi. A’lā şavṭıla çağırdı; “İy kıaralar ulusı! Her kim beni bildi bildi, ⁽¹⁸⁾ her kim bilmedi, ben kendümi bildürsem gerek. Ben ol fāris-i sühüb ⁽¹⁹⁾ ve baṭal-ı kıaṭüb Ġazüb'in ki Anter ibni Şeddād oġlıyam, Benī Kırād'uñ fārisiyyin ve anam ⁽²⁰⁾ Ġamra'dur ki erlerüñ ve ‘avretlerüñ yigidür ve nesebüm Benī ‘Adnān'a mutṭaşıldur ⁽²¹⁾ ve sizüñ diyāruñuza gelmedük, illā kıaşdumuz oldur ki intikāmumuzu sizden ⁽²²⁾ alavuz ve diyārumuzu elüñüzden hālāş idevüz. Eger sizden bahādur varısa meydāna ⁽²³⁾ gelsün, tā kim er nice olur göreler.” didi. Daḥı sözin tamām itmedin kıaralardan [188a] ⁽¹⁾ bir kişi diyeydüñ ki demür ṭaġdan bir pāredür, demüre ġarķ olmış elinde bir süñü ⁽²⁾ ṭutmuş ve kılıç bile bağlamış, bir şakar ata binmiş, ‘azm-i meydān idüp bī-tekellüf Ġazüb'üñ ⁽³⁾ öñin bağladı. Ġazüb kıalb-i kıavī ile buña muķābil geldi. Birbirine ḥamle ⁽⁴⁾ kıldılar.

Aralarında ceng-i azîm oldu. Bulardan toz koptu, üzerlerine çöktü. ⁽⁵⁾ Gözden gâyib oldılar. Gelenler bunların cenginde hayrân oldılar. Olıdı ki ⁽⁶⁾ Ğazûb na'ra urdı, hamle kıldı. Kılıcı[yı]la ol karanın yağırını arasında çaldı. ⁽⁷⁾ Başı uçdı, kendü yire düşdi. Bu depelenenin bir kardaşı varıdı, bahâdur pehlevā{nıdı}. ⁽⁸⁾ Anı gördi. Ğazûb'a karşı yürüdi ki cevân idüp hamle kılana cevân urmağ, ⁽⁹⁾ yitdi Ğazûb. Ağzına bir süniyle eyle urdı ki eñsesinde çıktı. Anı gördi, ⁽¹⁰⁾ bir dağı hamle kıldı. Çaldı yire bıraktı bir dağı, bir dağı. Kışsa-ı dırâz kılalum. Ol ⁽¹¹⁾ gün güneş tolnmağ varınca yüz kişi yire bıraktı. Akşam oldu, döndi. ⁽¹²⁾ Benî 'Abs ferağ olup 'Anter Ğazûb'ı gözinde öpdi, Ğazûb 'Anter'ün elin ⁽¹³⁾ öpdi. Ammâ Süveyd bin 'Azîd Ğazûb kendü erenlerine bu hâli itdüğün ⁽¹⁴⁾ gördi. Bahâdurlarına çağırıp; "Veyl size! Bir fârisdür ki bu işleri bize ider ⁽¹⁵⁾ ve bahâdurlarumuzu depeler." didi. Ol leşker Melik Süveyd'e eyitdi: "Yâ melik! Andan ⁽¹⁶⁾ ötüri bizi sözile melâmet eyleme. Bu fâris bildüğün gibi erdür. Ğazûb ⁽¹⁷⁾ ibni 'Anter ibni Şeddâd'dur ki eger bizüm cemî'-i bahâdurlarumuz hüruc idüp ⁽¹⁸⁾ üzerine hamle kılalar, mecmû'ını helâk eyleye." Süveyd bu sözi diñledi, ⁽¹⁹⁾ ta'accüb itdi, kaçıdı, and içdi, "Eger namûs-ı memleket olmayıdı kımayıdum ki ⁽²⁰⁾ meydâna gireyidi, illâ başını cesedinden ayırayıdum." didi. Taşdîk itdiler; zîrâ ⁽²¹⁾ bilürlerdi ki bahâdur idi. Andan eyitdiler: "Yâ melik! Tedbîr oldur ki yarın ⁽²²⁾ ol gelicek çeri geldüğü gibi bir araya cem' olavuz. Bir uğurdan hamle kılavuz. ⁽²³⁾ Buları at ayağı altında helâk idevüz, tâ ki bir dağı bunların gibi gelüp bize **[188b]** ⁽¹⁾ bunun gibi iş itmeyeler." Süveyd bin 'Azîd and içdi ki; "Yarın elbetde meydâna gireyin, ⁽²⁾ benüm cengümile bulara muşîbet birağayum, hîç biri hâlâş bulmasun." didi. Çün ⁽³⁾ şabâh oldu. Buyurdı, cebe, cevşen getürdiler. Başına pülâd-ı ışık urdı. Dürr ü yâkût u ⁽⁴⁾ cevâhirile muraşsa' çukal geydi. Bir muraşsa', keskün kılıç hamâyil kıldı. Süñüsün ⁽⁵⁾ ele aldı. Bir şaru at çekdiler, kişneyüp oynardı. Hamle kılup şıçardı, ⁽⁶⁾ üzerine bindi. Diyeyidün ki depelerden bir depedür veyâ tağ pârelerinden bir pâredür ⁽⁷⁾ mahmuz urdı, 'azm-i meydân kıldı,

cevlān gösterdi. Bülend-āvāzıla çığırdı ki; ⁽⁸⁾ “Benem ol Süveyd ibni ‘Āzid, bu milkūñ meliki ve bahādurları ḥaḳīr idüp helāk ⁽⁹⁾ idici dilemez, illā ‘Anter ibni Şeddād'ı ki fāris-i Benī ‘Abs'dür, anı depeleyem. Andan ⁽¹⁰⁾ şöñra ‘emmüleri oğlanları ve çerisini at ayağı altında helāk eyleyem. Eger ol ⁽¹¹⁾ beni depeleye merd-āne erdür.” didi ve bu ebyāṭı inşād itdi: **Şi'r.** ⁽¹²⁾ [Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁹⁾ **Rāwī eydür:** Bu sözi işitdiler, Ġazūb kaçd kıldı ḥamle ide. ‘Anter ⁽²⁰⁾ ḳomadı, eyitdi: “İy oğul! Adumıla baña çığırdı, benümile cenge heves kıldı.” ⁽²¹⁾ didi ve atına ḳamçı urdı, meydāna girdi, çağırdı, “İy bu diyāruñ ḥaḳīri! ⁽²²⁾ Gel berü ki saña aḥşam işini gördeyidürem. Bu yirleri senden ḥālī ⁽²³⁾ idem, etüñile ḳuşları ṭoyuram.” didi. Süveyd bu sözi işitdi, ‘ālem gözine [189a] ⁽¹⁾ ḳarañu oldı. ‘Anter üzerine ḥamle kıldı. Ḳalb-i ḳavīyile ‘Anter muḳābil geldi, men' eyledi. ⁽²⁾ Ceng idüp sehel sâ'atde toz üzerlerine çökdi. Gözden ġāyib ⁽³⁾ olup uruşmaḳa āġāz idüp na'ralar ve şā'ikālar peyzā oldı. ‘Anter üzengü gerdi, ⁽⁴⁾ gögsine bir ḳılıç ile eyle dürtti ki yalma{nı} ¹⁶² yağrınında çıkdı. Ḳaralar gördiler ⁽⁵⁾ ki begleri yiryüzinde bī-cān yıkıldı. Feryāz u fiġān kıldılar. Deñizler mevci ⁽⁶⁾ gibi ‘Anter'üñ üzerine ḥamle itdiler. Olıdı ki toz peyzā olup Süveyd'üñ ⁽⁷⁾ depelendüġin bildiler. Benī ‘Abs üzerine cemī'i ḥamle ḳılıp çağırup; “Bizüm ⁽⁸⁾ melikümüz depeledüñüz, bizden size beşāret olsun ‘azāb-ı elīmle.” ⁽⁹⁾ didiler. ‘Anter bu sözi işitdi, ḥışm odı zebānisi dimāġına irdi. ⁽¹⁰⁾ Yakında bulduġını ḳılıcıla çaldı. Başı öñine düşdi ve birini depere çaldı, ⁽¹¹⁾ yarısına deġin iki böldi ve birisini gögsire urdı, ḳılıç yalmanı arkasında ⁽¹²⁾ çıkdı. Bu ḥālī görüp Ġazūb ve Meysere ve Māzin ve ‘Urve ve Seb'u'l-Yemen ve Ġamra ⁽¹³⁾ ḥamle kıldılar. Her ṭarafdan bu leşkeri ortaya alup ḳıra başladılar. Olıdı ki ⁽¹⁴⁾ bir āvāz zāhir olup leşker ortasında, “İy āl-i Benī ‘Abs, iy Benī ‘Adnān!” dirdi. ⁽¹⁵⁾ Bu āvāza sebep olıdı ki Meymūn bin Raḥm'üñ çün Süveyd depelendüġin ⁽¹⁶⁾ gördi, kendünüñ ḥalkı[yı]la ḥamle kıldı. ‘Alem üzerine yürüdi,

¹⁶² şından

‘alem-dārı ⁽¹⁷⁾ düşürdi, a‘lem yıkıldı. Süveyd leşkeri bu hālî görüp her birisi yüz döndürüp ⁽¹⁸⁾ kaçup diyārları yolın tutdılar. Bār ü bengāh terk itdiler. Benī ‘Abs bularuñ ⁽¹⁹⁾ ardına düşüp kıra, kova sürdiler. Aḥşam olunca döndiler, çadırlarına geldiler, ⁽²⁰⁾ kōndılar. Meymūn geldi. ‘Emmūsi oğlanları-y-ıla ‘Anter'e buluşdı. Tūl-ı ‘ōmrile du‘ā ⁽²¹⁾ kıldı, eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Neçün düşmeni kōmaduñ?” didi. ‘Anter eyitdi: “İy aḥī! ⁽²²⁾ Bu gice bunda rāḥat olalum, yarın eyle idevüz.” diyü anda ol gice yatdılar, ⁽²³⁾ emīn olup uyudılar. Geldük ol şingun çeri ol gice irteye dek [189b] ⁽¹⁾ kaçdılar. Ba‘zısı ba‘zısına uydılar. Çün şabāḥ oldı. Düşmānlar ardlarından kesildi, ⁽²⁾ emīnliğe çıkdılar, meşveret itdiler. Uluları eyle maşlaḥat gördi{ler} ki Melik ⁽³⁾ Levnü'z-Zülām'a varalar, hāllerini ve Süveyd'üñ depelendüğünü ve Meymūn anlaruñıla ⁽⁴⁾ ittifāk itdüğünü şerḥ ideler. Ola ki ol bizüm intikāmumuzu bu şerrīr⁽⁵⁾lerden ala.” didiler. Bu ittifākıla şahrā ve yaban tutup vehmile ve ḥavfıla olup altı ⁽⁶⁾ gün sürdiler. Yidinci gün şabāḥ diyār-ı Levnü'z-Zülām'a irdiler. Feryāz u fiğānıla kātına vardılar. ⁽⁷⁾ Melik Zülām bularuñ ağladuğundan belinleyüp ba‘zı kapucılarına buyurdi ki ⁽⁸⁾ Melik Levnü'z-Zülām der-gāhında hāzır kıldılar. Her hālî Levnü'z-Zülām'a keşf ⁽⁹⁾ eylediler, eyitdiler: “Yā melik! Diyār ḥarāb oldı, ricāl depelendi, ‘ayālî esīr oldı.” ⁽¹⁰⁾ didiler. Levnü'z-Zülām eyitdi: “Veyl size! Bu işi kim kıldı?” didi. “Yā melik! ‘Anter ibni ⁽¹¹⁾ Şeddād geldi, Meymūn vardı, aña uydi, biñ kişi ile bu aḥvāl bize geldi.” ⁽¹²⁾ didiler. **Rāvī eydür:** Melik Levnü'z-Zülām buyurdi, her taraḥa kullar ve nāmeler ⁽¹³⁾ perākende kıldılar. Sehel müddetde on biñ bahādur cem‘ oldı. Cevşenler çığşaması, ⁽¹⁴⁾ kılıçlar yıldıraması, süñüler çağıldaması, borılar ötmesi ‘ālemi tutdı. Bu leşker ⁽¹⁵⁾ bu tertībile yola gitmekde. Biz geldük bu yaña, ‘Anter kışşasına. ⁽¹⁶⁾ ‘Anter Süveyd'i depeledi, leşkerin kırdı ve kōvdi. Aşḥābına buyurdi, Süveyd'üñ ⁽¹⁷⁾ diyārına varup bākī kalan bahādurları kılıçdan {geçürdiller}. Kendü muḥaddem olup önlerine ⁽¹⁸⁾ düşdi ki gide, ‘Able fikrine geldi, ḥasretini yād kıldı, ağladı, ⁽¹⁹⁾ cigerler tağladı ve bu ebyātı derdile yana yana ırlayup eydürdi ki; ⁽²⁰⁾

{Şi'r.} [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [190a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir] ⁽²⁰⁾ **Rāvī eydür:** Çün 'Anter bu ebyâtı okudı. Meymün bin Raḥm'uñ bunuñ ⁽²¹⁾ feşāhatın ve şecā'atın görüp ta'accüp itdi. Nite ki beyān kılduk ol vech ⁽²²⁾ üzerine Süveyd diyārına 'azm idüp sürdiler. Meymün ilerü yüridi, "Bil yā ebe'l-fevāris! ⁽²³⁾ Benüm {katumdan} Süveyd diyārına irdüğümüzden soñra anda tırup iḳāmet itmek [190b] ⁽¹⁾ eyü fikir degüldür. Sen dime kim düşmeni ḳahr itdüm, leşkeri ṭağıtdum, bu ile ⁽²⁾ ḥākim oldum. Belki bu diyārda ulu begler ve 'āḳiller ¹⁶³ vardır. Şimdi ⁽³⁾ bundan şınup gidenler Melik-i Levnü'z-Zülām'a ki fāris-i hümāmdur ve oğlu ⁽⁴⁾ Şafvān'a ki leys-i meydāndur varup bu aḥvālī bildürseler gerek ve anlaruñ eli ⁽⁵⁾ altında olan leşker ba'zısı Benī Ḥuzeyfe'dür, fārisler ve bahādurlar içinde bī-⁽⁶⁾ḳıyāsdur. Ḳavm ü ḳabīlesi ve 'emmüsi oğlanları bī-nihāyetdür." didi. 'Anter eyitdi: ⁽⁷⁾ "İy vech-i Benī Ḥām! Ben bu diyāra anuñiçün ḳaşd itdüm ki Ğamra'nuñ intikāmın bulardan ⁽⁸⁾ alam ve düşmenlerini ḳılıcumıla iki pāre ḳılam. Ben bu diyārdan yine ehlüme dönmezin, ⁽⁹⁾ tā ki a'dā(y)ı helāk idem. Muṭī' olmayanları depeleyüp diyārını yıḳup cānavarlar ⁽¹⁰⁾ yurdu itmeyince ölmezem." didi. Meymün bu sözi diñledi, eyitdi: "Yā ebe'l-fevāris! Ben ⁽¹¹⁾ ḳavmümile öñüne düşüp ne ṭarafa teveccüh itseñ yollar kestürüp başlar ⁽¹²⁾ oynayalum. Bundan üç güne dek ol diyāra irerüz. Ğāret idelüm. Bāḳī ḳalanlar ⁽¹³⁾ itā'at gösterecek gerek. Andan geḳelüm 'azm-i diyār Melik-i Levnü'z-Zülām ⁽¹⁴⁾ ḳılalum." didi. 'Anter rızā virdi. Bu niyyet üzerine sürdiler, diyār-ı Süveyd'e irdiler. Bilā-müzāḥim ⁽¹⁵⁾ ve lā-māni' içine girdiler. Mālların ğāret idüp ehl ü 'ayāllerini 'afv itdiler. ⁽¹⁶⁾ Andan 'Anter döndi, Meymün'a şordı ki; "Levnü'z-Zülām diyārına bu yirden ne deñlü ⁽¹⁷⁾ mesāfetdür?" Meymün eyitdi: "Yā mevlāye! Muttaşıl

¹⁶³ ulu begler

gidilse altı günde varılır. ⁽¹⁸⁾ Sizerin ki şingun leşker şimdi anda irdi ve bizüm ahvālümüz bildürdi ⁽¹⁹⁾ ve ol tarafından şimdiki hâlde leşker binüp bizi talep idegelseler gerek. ⁽²⁰⁾ Zīrā ol mütekebbir ve cebbār kimsedür.” didi. Andan ‘Anter buyurdi, ol ⁽²¹⁾ mekānda güc ideler. Benī ‘Abs'den on fāris koyup Meymūn kavminden elli ⁽²²⁾ kişi anlara koşdılar ki anda turalar, mälları ve ‘avretleri, oğlanları şaklayalar. ⁽²³⁾ Kendüleri ¹⁶⁴ üç biñ erile Benī ‘Abs bahādurları ve Benī Kuzā’a fārisleri [191a] ⁽¹⁾ ve Benī Hām şucā’ları[yı]la bindiler. Oğlı Ġazūb’ı muḳaddem-i leşker idüp ‘Anter kendüsi ⁽²⁾ çerisi ‘aḳibine düşdi ve Mecīd bin Mālik üzerine ‘alem götrölüp ‘azm-i diyār ⁽³⁾ Levnū’z-Zülām kılup gitdi ve yolca giderken bu ebyātı inşād itdi: ⁽⁴⁾ **Şîr.** ⁽⁵⁾ [Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁵⁾ **Rāwī eydür:** ‘Urve ilerü yürüdi, ‘Anter’e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Haḳ Te’ālā ⁽¹⁶⁾ saña feşāhatdan ve şecā’atdan göñlün diledügince virdi.” ¹⁶⁵ ‘Anter ⁽¹⁷⁾ ‘Urve’(y)i gözlerinde öpdü. Andan yürüdiler. Üçüncü gün öyle vaktinde önlerinden ⁽¹⁸⁾ bir ğubār peyzā oldu ki gün yüzi döndü. ‘Anter baḳdı, “Bu leşker düşmeñdür, ⁽¹⁹⁾ bugün bunların kanı[yı]la kılıcımı şuvarsam gerek.” didi ve ol leşkerün gözi ⁽²⁰⁾ ‘Anter’ün ve çerinün üzerine düşüp ba’zısını görüp Melik-i Levnū’z-Zülām ⁽²¹⁾ aşḫābı ‘Anter’e naḳar eyledi, sehel gördü. Katındağılara, “Süveyd bin ‘Āzid’i ⁽²²⁾ öldürüp bahādurların tağıdan işbu görinen çerikük midür?” didi. Şıgınuḳ ⁽²³⁾ kaçup aña varan kimselerden biri ilerü yürüdi, “Bu gördüğün ḳaraltucuğı [191b] ⁽¹⁾ sehel görme. Bular anlardur ki leşkerler tağıdurlar, bahādurlar öldürürler, ⁽²⁾ meydān arslanları, zamān bahurlarıdır. Bizde biñ bahādura buların ⁽³⁾ birisi ḳarşu tırur, kırar. Toymayup, dunmayup daḳı diler. Ammā ol ḳara bahādur kim ⁽⁴⁾ buların muḳaddemidir. Rūzigār anuñ gibi bir daḳı toğurmadı ve eyyām gözi ⁽⁵⁾ aña bir mişāl görmedi ve anuñ feşāhatı daḳı ol ḥaddedür ki bu yıl ⁽⁶⁾ içinde ḳāşidesini aşdı Beytū’l-Ḥarām’a ve aña secde eyledi her

¹⁶⁴ bindiler

¹⁶⁵ diyü

faşîh kim ⁽⁷⁾ mālīkidi neşr ü nazma. ‘Arab-ı ‘arbā bahādurları anuñ öñinde yüz ⁽⁸⁾ yire kodılar, dilküler arslanlara tevāzu’ itdükleri gibi ve iy ⁽⁹⁾ melikü'z-zamān! Bunuñ oğlanları vardur kim her biri bir mîşeler arslanıdur. ⁽¹⁰⁾ Birine Ġazūb, birine Meysere dirler ve anaları Ġamra'dur ki cihān kablanıdur. ⁽¹¹⁾ Ķardaşı Māzin'dür ve yoldaşı ‘Urve'dür ki cihān bahādurları cem’ olsalar ⁽¹²⁾ bu ikinüñ birine tırmayalar, bularuñ mehābeti öñinde erlikden dem ⁽¹³⁾ urmayalar. Huşūşā Meymūn bin Raḥm'uañ ki ceng içre aña mecnūn dirlerdi. ⁽¹⁴⁾ Bulara koşuldu. Eger benüm sözümi diñlerseñ işüñi mühmel koma. Oğluñ ⁽¹⁵⁾ Şafvān'a ādem şal. Tā ki on biñ bahādur cem’ ide, bu tırafa teveccüh ide ⁽¹⁶⁾ ve Ġavār bin Dīnār'a ilçi göndere. Aḥvālī bildürüp ol daḥı cem’-i ‘askere ⁽¹⁷⁾ meşğul ola ve illā ‘Anter bu diyāra fırsat bulup yıķup yaķup ḥarāb ider. ⁽¹⁸⁾ Zīrā anlar üç yüz kişi iken işler itdi kim ‘ālemde kimse itmedi. Şimdi ⁽¹⁹⁾ ḥoż üç biñdür.” didi. Çün ol Levnü'z-Zülām bu kelāmı diñledi, levni ⁽²⁰⁾ müteğayyir oldu. Evhām ve ḥayālāt aña yol buldı. Ķorķdı, nidesin ⁽²¹⁾ bilmedi. Hemān-dem oğlu Şafvān'a ādem şaldı, “On biñ miķdārı çeri-y-ile iriş.” ⁽²²⁾ didi. Ammā ‘Anter ilerü yüridi, leşkerini şaf şaf bezedi. Meymene ve meysere ⁽²³⁾ ve ḳalb u cenāḥ düzdi. Meymenede Ġazūb'ı, meysere'de {Meysere'yi} ve Māzin'i şağ cenāḥda, Urve'(y)i [192a] ⁽¹⁾ şol cenāḥda ḳodı ve kendü ḳalben tırdı. Mecīd ibni Mālīk'i ‘ālem dibinde ḳodı. Levnü'z-Zülām ‘Anter'üñ bu işlerin görüp göñline ḳorķu ziyāde oldu ve bulardan ‘āķiller ⁽³⁾ ilerü yüridiler, bu Levnü'z-Zülām'a eyitdiler: “İy melik! Bular bir dirlikden ümīz kesmiş ⁽⁴⁾ tıyifedür. Bir uğurdan üzerlerine ḥamle idelüm. Her birini süñülere alalum, helāk idelüm.” ⁽⁵⁾ didiler. Bu sözile Melik buyurdu, otuz biñ kişi Benī ‘Abs üzerine bir uğurdan ⁽⁶⁾ ḥamle kıldılar. Ķılıçlar çekdiler, çomaklar şaldılar, süñüler tırdılar. Bir ceng-i ‘azīme ⁽⁷⁾ āğāz kıldılar kim dünyā tıraldan berü ol resmile ceng kimse teferrüc itmemişdür. Ammā ⁽⁸⁾ ‘Anter ibni Şeddād ve Benī ‘Abs bahādurları daḥı bu ḥālī görüp ḥamle kıldılar. Bir vechile ⁽⁹⁾ ki gören buları, “Mīşeden çıķmış aç arslanıdur.” dirdi. Zīrā bular ol erenlerden ⁽¹⁰⁾ idiler ki ḳılıç

bularuñ haqqına gelmişdür, süñü bularun şıdķına virilmiş idi. Pes ⁽¹¹⁾ kılıçların işledüp ulular etiyile kuşlar ıoyurdılar. Ceng itdiler tā şuña deġin ki ⁽¹²⁾ ġün ıolundu, döndiler. Menzillerine varup her t̄ayife ıadırlarında ıondılar. ⁽¹³⁾ Andan Levnü'z-Zülām buyurdı, leşkerini teftiş itdiler. On biñ kiři helāk olmış ⁽¹⁴⁾ buldılar. Bu hāle münfa'il olup kendü şūratına eyle t̄abanca urdı ki yüzlerinden ⁽¹⁵⁾ ıan ııkdı, “Eger üç ġün bu vechile ceng ola bizüm ıerimüzde ne yigit, ⁽¹⁶⁾ ne ıoca ıala.” didi. Ammā ‘Anter kendü ‘askerin teftiş eyledi. Kırk kiři helāk ⁽¹⁷⁾ olmış bulundu, ıoıuz kiři {Benī ‘Abs'den}, on ıoıuzu Meymūn ařhābından ve on biri Benī ıuzā'a'dan. ⁽¹⁸⁾ Andan ‘Anter oġlanlarına Ġazūb'a ve Meysere'ye ve ıardaşı Māzin'e, “Yarın ben kendü nefsumile ⁽¹⁹⁾ meydāna ġirüp hāmle kılısam ġerek. Eger benüm üzerüme yūriyeler siz daıı hāmle ⁽²⁰⁾ idüñ, ıaşd-ı ‘alem kılıñ. Ola kim Levnü'z-Zülām'ı tıutup esīr idevüz, leşkerin t̄aġıdavuz.” ⁽²¹⁾ didi. Şeybūb ‘Anter'e eyitdi: “İy anası oġlı! Eyü didüñ. Eger bu işi ta'cīl tıtmayasın, ⁽²²⁾ bu diyāruñ ıaraları her t̄arafdan üzerüñe yūriyeler, ‘ālemi saña t̄ar ġöstereler.” didi. Bu ⁽²³⁾ ıavli itdiler. ‘Anter bindi, ıaravula ııkdı. İki t̄ā'yife yatdılar, şabāha muntazır oldılar. Ćün [192b] ⁽¹⁾ şabāh oldu. Şāh-ı felek ıulle-i ıāf'dan bař ıaldurdı. ‘Ālemi nūri[yı]la mūnevver kıldı. Bahādurlar ⁽²⁾ at arıasına ġeldiler, cebe ve cevşene ġarķ oldılar. Kılıçlar ve süñüler ellere alup ⁽³⁾ ıaralar, Benī ‘Abs üzerine yigirmi biñ kişiyle hāmle kıldılar. Melik-i Levnü'z-Zülām ⁽⁴⁾ cenge ġirmedi, ‘alem dibinde tırdı. Benī ‘Abs'üñ bahādurı ‘Anter raışına ⁽⁵⁾ süvār oldu. Ol leşkere hāmle kılıp yir üzerine ıanlar yaġdurup havā yüzine ⁽⁶⁾ kelleleri perrān eyledi. Bir t̄ayifeye irmedi, illā t̄aġıtdı. Bir şafa ġirmedi, illā bozdı. ⁽⁷⁾ Oġlanları ve ıardaşları ardına dūřup bunu şakılayup şaġdan ve şoldan erler ⁽⁸⁾ yııarlardı. Biñ biñ kişiler ve bahādurlar öñine tırmayup yollar aıarlardı, tā aña ⁽⁹⁾ dek kim ‘alem dibine irdi. Levnü'z-Zülām ilerü yūridi. Bir ‘Arabī ayġıra süvār olmışıdı. ⁽¹⁰⁾ Şöyle ki; ġök ġibi ġürlerdi, yıldırım ġibi yūġirürdi. ıaısa öñünden kuř ⁽¹¹⁾ ıurtulmazdı. Bir şaruıula düzeni ġökçek itdi. Nite ki ba'zı şu'ārā anuñ haqqında bu ⁽¹²⁾ ebyātı

dimişdür: **Şi'r.** ⁽¹³⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir] Ve dahı bir Dāvūdī zırh geymişidi ki kılıç kesmezdi, ⁽¹⁵⁾ süñü batmazdı, belki yıldırım toķunsa kār itmezdi. Nite ki ibn-i Temām anuñ ⁽¹⁶⁾ hakkında bu ebyātı dimişdür: **Şi'r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir] ⁽¹⁹⁾

Rāvī eydür: Bākī esbāb-ı silāhdan ne varısa müretteb geyinmişidi. Andan ⁽²⁰⁾ atın meydāna depdi. Biraz cevlan idüp işbu ebyātı inşād itdi: **Şi'r.** ⁽²¹⁾ [Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[193a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] Andan diledi ki uğraşa. 'Anter anuñ yolın bağladı ⁽⁵⁾ ve bu ebyātı inşād itdi: **Şi'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir] Andan irdi, şundi. Cebesi yakası[yı]la bağrın dutdı, ⁽¹²⁾ şıkdı. Yakın oldu ki iki gözleri çıkaydı. Çekdi, bir serçe gibi merkebden ⁽¹³⁾ aşğa aldı. Kardaşı Şeybüb'a elin bağlayup ışmarladı. Bundan şoñra hamle kıldı, ⁽¹⁴⁾ kendüyi leşkere urdı. Bir ceng āgāz eyledi ki sözler kesildi, ⁽¹⁵⁾ hareketler üzüldi, başlar havā yüzinden yire döküldi. Karalar depelendi, atlar ⁽¹⁶⁾ kişenmesi, cebeler çağşaması nice ferseng yollar gitdi. Tozdan gün ⁽¹⁷⁾ görünmez oldu. Yigitler kocaldı, cigerler yandı. Bu hāli ile ceng kıldı, ⁽¹⁸⁾ aña dek kim leşkerüñ mecmū'ı bildiler ki Levnü'z-Zülām tutuldu. ⁽¹⁹⁾ Her tarafından çözülp kaçmağa başladılar. Benī 'Abs bahādurları kılıçları oraķ ⁽²⁰⁾ idinüp şingun leşkeri buğday biçer gibi işlediler. Öyle vaķtiyidi kim Benī 'Abs ⁽²¹⁾ dönüp fetħile, zaferile, 'Anter'i medħ ide ide ve Meymün'a du'ā eyleyü çadırlarına ⁽²²⁾ geldiler, køndılar. Ol kadar māl u menāla mālīk oldılar kim kıyāsın Allāh bile. Çün **[193b]** ⁽¹⁾ aħşam oldu, ta'am yidiler. Söz arasında karalar aħbārı söylendi. Levnü'z-Zülām añıldı. ⁽²⁾ 'Anter eyitdi: "Ben anuñ boynın ururın, zaħmetinden kurtulurın, teşvışden ⁽³⁾ emīn olurun." Andan Şeybüb Levnü'z-Zülām'ı hāzırladı. Mecīd, serīr-i memleketde ⁽⁴⁾ oturup Ġazūb ve Meysere ve Māzin hizmetinde tırdılar. 'Anter Levnü'z-Zülām'a ⁽⁵⁾ nazar itdi, gördi ki gözlerinden yaş akar, eyitdi: "İy Levnü'z-Zülām! ¹⁶⁶ ⁽⁶⁾ ölümünden kōrkup mı ağlarsın?" didi. Lāt u 'Uzzā'ya and içüp; "Yā veche⁽⁷⁾!- 'Arab! Ben kılıçdan

ķorķup aēlamazın. Bunu bilürin ki ecel irse ķāre ⁽⁸⁾ yokdur, aēlamaēıla ķurtulunmaz, ebette olur. Ben bu dūnyādan aēların ki bir kimse ⁽⁹⁾ řafāya irmez, illā anı mūkedder ider ve bir ‘īři ve řāzı göstermez, illā giri ⁽¹⁰⁾ bozar, şoının mātem ķılır. Ben neķün aēladuēuma sizi muıııalı’ ideyin.” diyüp ⁽¹¹⁾ hıkāyete āēāz eyledi ki; “Benüm bir oēlum vardur, dūnyada bī-nazīrdür. ⁽¹²⁾ Adına řafvān dirler ve bu diyārda bir melik vardur, benden ulu pāzīřāhdur. ⁽¹³⁾ Adı Hümām'dur. Ćerisi bī-ħad, mālı bī-’addur. Cemī’ şehirler ūzerine ħükmi ⁽¹⁴⁾ ēālib, ķal’ası muĥkemdür. Ćevre yanında köyler, iller, şehirler, iķlīmler ⁽¹⁵⁾ töludur. Anuñ bir ķızı vardur. Adına U’cūbetü’z-Zamān dirler. Meh-i ķehārdadan ⁽¹⁶⁾ envārdur. Ĥüsni bu ‘ālem iķinde güneşden aēhārdur. Cemālde, kemālde, ⁽¹⁷⁾ bahādurluķda řānisi yokdur. Benüm oēlum, ol ķızuñ şıfatın işidüp ‘ıřķından ⁽¹⁸⁾ esīr oldu. Yimekden, iķmekden kesildi. Nite kim ba’zı aĥbārda ⁽¹⁹⁾ gelmişdür ki meşeldür ululardan belki, bu söz ki ķulaķ ‘āřık olur ⁽²⁰⁾ görmedin göz. El-ķıřřa oēlumuñ bu ĥālin tıydum, dil-i ĥořluķlar virdüm. ⁽²¹⁾ Ol ķızı aña alıvirmek va’desiyile gōñli avıtdum. Ol günden yaraķ ⁽²²⁾ idüp bidevī atlar, ağır ĥil’atlar, ulu leşkerile Hümām'a gōndürüp **[194a]** ⁽¹⁾ ķızın diledüm. Varan ķiřilerümze ĥürmetler idüp mālı alup ķızını okıyup bu ⁽²⁾ ĥāli bildürüp seni řafvān bin Levnü’z-Zūlām'a virdüm dimiş. Ķız bu sözden ⁽³⁾ melül olup atasına cevāb virmeyüp varan ilķiye yaramaz sözler virüp ⁽⁴⁾ nevmīzlikile gōndürmiř. şimdi ķařdum olıdı ki ‘emmüm oēlı Ćavār ibni Dīnār'a varup ⁽⁵⁾ anı vāsītā idineydüm. Ola ki ol ķız andan utanup rızā vireydi. Olıdı ki ⁽⁶⁾ sen zāhir olduñ, bu ĥareketler cārī oldu. Ben tıutuldum, Süveyd depelendi. ⁽⁷⁾ Bu sebebden aēların ki oēlancuēum derd ü firāķıla, intizārıla yürürken maĥrūm oldu.” ⁽⁸⁾ diyü ‘Anter'e řikāyet idüp ķıřřa(y)ı bildürdi. ‘Anter’üñ özü gōyündi. Zīrā ⁽⁹⁾ hicrūn acılıēın, vuşlat tatluluēın bilürdi ve hem bunca izzet ü iftiĥārıla pāzīřāhiken ⁽¹⁰⁾ Levn’üz-Zūlām’uñ zilletile ileyinde tıurduēına teraĥĥum itdi, “Yā melik! Gōñlüñi ĥoř ⁽¹¹⁾ tıut. Melāleti ĥāııruñdan ķıķar. Ben seni diledüēüñ gibi maķřūduña irişdüreyin. ⁽¹²⁾ Gök Tengri’si ĥaķķı-y-iķün sen beni kendüzüñe dōst

kıldıñ ve yoldaş ⁽¹³⁾ eyledüñ.” didi. Levnü'z-Zülām hizmet idüp eyitdi: “İy Benī 'Abs'ün ulus! ⁽¹⁴⁾ Bu halkuñ hālķı hāķķı bu günden girü saña hıyānet itmeyüp ölince ⁽¹⁵⁾ kulluğunda dirilüp bu şehirler, vilāyetler içinde senüñ hizmetünde ⁽¹⁶⁾ olam ve iy mevlāye! Daħı bilgim bu, bizüm ilerümüzde 'ālem-i 'azīm vardır. Karalardan ⁽¹⁷⁾ bī-had leşker cem' olupdur. Huşūşā Ğavār ibni Dīnār ve Melik Hümām ve Melik ⁽¹⁸⁾ Dehmā ve Melik Necāşī kim kalan begler ve iller üzerine hākimdür.” didi. ⁽¹⁹⁾ 'Anter eyitdi: “İy melik! Ben bu diyāra geldüm, bir kimseden korkmazın, bir begden ⁽²⁰⁾ üşenmezin. Ben seni dōst idindüm. Sen daħı saña lāyķ ne olursa anı it. ⁽²¹⁾ Saña ve senüñ ehlüne ve evlāduña ve şehrüne ve ra'ıyyetüne emān virdüm.” ⁽²²⁾ diyü yirinden tırdı, iki gözlerinde öpdı. Bendin götürdi. Koca koca görüşdi, ⁽²³⁾ 'özür diledi. Melik Kisrī hil'atlarından hil'at geyürdi. Buyurdı, ta'am hāzır itdiler. [194b] ⁽¹⁾ Yanına aldı, ikrām eyledi. Hürmet ve 'izzet gösterdi. Oturlardı, olıdı ki ⁽²⁾ toz kopdı. 'Anter ba'zı aşhābına naẓar itdi, “Haber bilüñ.” ¹⁶⁷ didi. Levnü'z-Zülām ⁽³⁾ 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Üşenmeñ, oğlum Şafvān'dur. Ben tıtulduğum işidüp ⁽⁴⁾ 'asker alup gelüp durur. Destūruñla varayum, hāli bildüreyüm.” didi. 'Anter destūr ⁽⁵⁾ virdi. Andan buyurdı, kendü aşhābından bir kimseye ki adına Demūk eydürlerdi. ⁽⁶⁾ Oğlına göndürdi defī. Çün Demūk Şafvān'a irdi, yire yüz urdı. Şafvān ⁽⁷⁾ eyitdi: “Ne haber yā Demūk?” ¹⁶⁸ Demūk ağzın açdı, kışsa(y)ı şerh itdi ve “‘Anter ⁽⁸⁾ va'de eyledi ki U'cūbetü'z-Zamān'ı senüñiçün ala, getüre.” didi ve “Biz 'Anter aşhābından ⁽⁹⁾ olduk ve's-selām.” didi. Şafvān bu sözi cān u kulağıyla işidüp feraħ oldı. ⁽¹⁰⁾ Leşkere buyurdı: “Ardumca geñlerince geleler.” didi. On biñ yaraķlu erile ⁽¹¹⁾ gelüp durdı. Andan kendü yaluñuz sürdi. Benī 'Abs uluları görünür yire ⁽¹²⁾ vardı. Gördi Mecīd ibni Mālik tahtına geçmiş, 'Anter ileyinde tırrur. Levnü'z ⁽¹³⁾ Zülām ve kalan begler ve ulular ve bahādurlar yirlü yirinde, kimi oturur, ⁽¹⁴⁾ kimi tırrur. Çün Melik, oğlu Şafvān'a naẓar itdi, yiñile işāret eyledi, ⁽¹⁵⁾ “İy oğul! Yüri ilerü.” didi.

¹⁶⁷ Daħı

¹⁶⁸ didi

Şafvân indi, Şeybûb yügürdi, iki gözinde öpdi. ⁽¹⁶⁾ ‘Anter dağı karşıladı, Şafvân'ı koodı. Şafvân ‘Anter'ün elin öpdi. ‘Anter Şafvân'ı ⁽¹⁷⁾ yanına aldı, istimâletler virdi. Atasına kılduğı va’deleri buña işitdürdi. Şafvân ⁽¹⁸⁾ ferağ oldu. Anter'e te’emmüle nazar idüp’azîm hılkatına, hüsn sîretine, mürüvvetine, ⁽¹⁹⁾ şehâvetine, şecâ’atına ‘acebâ kaldı. Du’â eyledi ve dağı bu ebyâtıla medh itdi: **Şîr.** ⁽²⁰⁾ [Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] **[195a]** ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] Andan üç gün ol arada yidiler, içdiler. Andan ⁽⁵⁾ ‘Anter'ile meşveret eylediler, “Şimdi bizüm haberümüz diyârumuza varup tutulduğumuz ⁽⁶⁾ işidilüp müte’alliklerümüz teşvîşdedür. Ne buyurursuz?” didiler. ‘Anter icâzet ⁽⁷⁾ virdi ki göçeler. Hemân-dem leşkere münâdî kıldılar. Kûsler döğüldi, nefîrler ⁽⁸⁾ urdılar. Bahâdurlar ve ulular dirildi. Melik Levnü'z-Zülâm çerisiyile bindi, ⁽⁹⁾ ferağıla, beşâretile ‘alem dibine geldi. Mecîd yanında ve Benî ‘Abs bahâdurları ⁽¹⁰⁾ arslanlar gibi çevre yanın kuşatdılar. Bu tertîbile göç itdiler, nice ⁽¹¹⁾ menzil gitdiler, Levnü'z-Zülâm menziline irdiler. Melik-i Levnü'z-Zülâm haber bildürdi, beşâretler ⁽¹²⁾ virbidi. Kavmine haber oldu. Her biri ferağıla, beşâretleriyle defler nâyaları-y-ıla ol ⁽¹³⁾ yirde muķîm olanlar hayâtlarından ümîz kesenler karşı çıkdılar ve birbirine ⁽¹⁴⁾ işâret idüp barmakları-y-ıla gösterüp; “Süveyd 'i depeleyen, Levnü'z-Zülâm'ı dutup ⁽¹⁵⁾ yine in’âmlar, ihsânlar iden budur.” dirlerdi. Andan cemî-i leşker kındılar. ‘Anter için ⁽¹⁶⁾ ebrüşüm çadır ki kızıl altunıla dikilmişdi kurdılar ve oğlanlarınıñ dağı her ⁽¹⁷⁾ birine anuñ gibi miķdârlu miķdârınca hürmetler ve ‘izzetler itdiler. Çün mecmû'ı ⁽¹⁸⁾ kındı, Levnü'z-Zülâm konuklığın eyledi. Ta’âmlar çekildi, câmlar yüridi, ⁽¹⁹⁾ tolular çekgindi, nâyalar uruldu. Şâzılar geldi, ğamlar duruldu. ⁽²⁰⁾ Melik Levnü'z-Zülâm ilerü yüridi, ağzın açdı, ‘Anter'e du’âlar itdi ve Benî ‘Abs uluların ⁽²¹⁾ añup şavt-ı a'lâyıla çığırdı, eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları ve iy benüm âvâzum işidenler! ⁽²²⁾ Dilerin ki ‘Anter ibni Şeddâd'ı benüm gibi siz dağı dōst tutasız ki hîç biriñüz ⁽²³⁾ meydândan nevmîz olmaya.” didi. Hazır olanlar bu kelâmı Levnü'z-Zülâm'dan

{işidüp} [195b] ⁽¹⁾ ferahlıkları[yı]la ayağı üzerine geldiler, eyitdiler: “İy melik! Sözün işitdük, emrüne ⁽²⁾ muṭī’ olduk.” didiler. Çün bu kelām ‘Anter kulağına irdi. Ol daḥı ayağı üzerine ⁽³⁾ ṭurup çağırup eyitdi: “İy ḥāzır olan ulular! Bilün ki ben işbu Melik ⁽⁴⁾ Levnü'z-Zülām'un ki baña in'āmlar, iḥsānlar eyledi kulı oldum. Elbette ⁽⁵⁾ ben bunun oğlu Şafvān'a U'cūbetü'z-Zamān'ı alıvirsem gerek, Melik Hümām'ı öldürüp ⁽⁶⁾ illerin, kal'aların üleşdürsem gerek.” didi. Şafvān ‘Anter'ün sözün işidicek, ⁽⁷⁾ germ olup ol varduıkları şoḥbet-gāhı ve ‘Anter'i işbu ebyātıla medḥ eyledi: ⁽⁸⁾ **Şi'r.** ⁽⁹⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [196a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ **Rāwī eydür:** Bu vechile yidi gün şoḥbet itdiler, sekizinci gün tanışığa ⁽⁵⁾ oturdılar. Melik Levnü'z-Zülām eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Şimdi bizüm ḥaberümüz Ğavār bin ⁽⁶⁾ Dīnār ve diyār-ı Benī Reyyān'a ve Arz-ı Mercān'a irişüpdür. Her biri cebbār-ı ‘anīd ⁽⁷⁾ ve şeyṭān-ı merīddür. Elleri altında bunca ‘ālemler vardur. Ya kendüler gelür ⁽⁸⁾ yāḥuz leşker göndürseler gerek. Tedbīr nedür?” ‘Anter eyitdi: ⁽⁹⁾ “Benüm katumda kıtāldan gayrı tedbīr yokdur.” Levnü'z-Zülām eyitdi: “Eyü dirsın, ⁽¹⁰⁾ līkin kullarumuzdan birini ol diyāra göndürelüm. Bize anlardan ḥaber ⁽¹¹⁾ bilsün.” ‘Anter bu re'yi şavāb görüp Levnü'z-Zülām iki kul okudı ki bunun ⁽¹²⁾ gibi işleriçün yaraqlanup durur. Anlara buyurdı: “Ğavār diyārından ḥaber bilün.” ⁽¹³⁾ didi. Bular kaşd itdiler ki gideler, Şeybüb ilerü yüridi, kardaşı ⁽¹⁴⁾ ‘Anter'e eyitdi: “İy anası oğlu! Ben verürin haberi, ben getüreyin.” didi. ⁽¹⁵⁾ ‘Anter Şeybüb'a eyitdi: “İy anası oğlu! Sen bu diyārda ğarībsın, korḫarın ki ⁽¹⁶⁾ bir olmaz yirden ḥaṭar irişe, helāk olasın.” didi. “Senün firāḫun benüm ⁽¹⁷⁾ göñlümde ḳalup bu diyārda uludan, giçiden kimse ḳomayup senün ḳanuñ ⁽¹⁸⁾ almağı[yi]çün helāk eyleyem.” didi. Levnü'z-Zülām ‘Anter'den bu kelāmı işidüp eyitdi: ⁽¹⁹⁾ “İy Şeybüb! Ka'be ḥaḳḳı kerem eyle. Otur sen deprenme. Zīrā ben bilürin ki ⁽²⁰⁾ ‘Anter bir sözi kim diye, elbette işler.” didi. Şeybüb and içüp;

“‘Älemler ⁽²¹⁾ Tengri'si haqqı-y-içün elbetde anda ben varurın, haberi ben getürürin.” didi. ⁽²²⁾ ‘Anter güldi ve eyitdi: “Veyl saña iy anası oğlu! Çün and içdük, sen bilürsin, ⁽²³⁾ ammā kullardan birin yoldaş idin ki saña yol göstere.” didi. Levnü'z-Zülām [196b] ⁽¹⁾ buyurdi, ol kullardan birisi, “*Sem'an ve tātaten.*” diyüp ol sā'atde Şeybüb'ıla yola girüp ⁽²⁾ eser yıl gibi sürdiler. Şahrā ve yaban kat' itdiler. Lîkin ol kıl Şeybüb'a zaḥmet ⁽³⁾ iderdi; zīrā gitmekde anuñ gibi yürüyemezdi. Ol kuluñ adına Maḥbüb ⁽⁴⁾ eydürlerdi. Eger Şeybüb ol yolu bileydi ol kıl anuñ tozına irmezdi, ⁽⁵⁾ haber getürürdi, bir kimse anı görmezdi. El-kışsa ol gice gitdiler, yarındası ⁽⁶⁾ şehir vaḳtinde Ğavār ibni Dīnār diyārına yitdiler. Şeybüb naẓar kıldı. Gördi ki ⁽⁷⁾ ma'mūr şehirler, vāfir ni'metler, aḳar ırmaklar, atlar ve develer bī-ḥad. Çadırlar qurılmış, ⁽⁸⁾ ṭanāblar gerilmiş, günlükler ṭutulmuş, sūñüler dikilmiş, kılıçlar ḥamāyil ⁽⁹⁾ kılınmış, ‘alemler çözülmüş, bayraklar, bahādurlar ve ulular üzerinde götrülmüş ⁽¹⁰⁾ ve daḥı kūsler dögilür, ṭabıllar çalınur, nefirler çağırur, kıyaḳı ve ‘alāle ‘ayyūḳa ⁽¹¹⁾ peyveste olmuş. ‘Älem ḥalḳı ol yire cem' olmuş. Şanasın ‘arşa-ı ‘araṣāt idi ⁽¹²⁾ ve görseñ bu hey'etile ve bu heybetile leşkeri, “Süleymān-ı zamān ve Sıkendir-i devrān ⁽¹³⁾ eyyāmından berü kimse gördügi yok.” diyeyidüñ. Çün Şeybüb bu bī-ḥad leşkere ⁽¹⁴⁾ naẓar bıraḳtı. Mütēḥayyir olup yanındaḳı kula, “İy refiḳ! Ne ‘azīm melik olur, ne yaraḳlu ⁽¹⁵⁾ leşker olur” didi. Andan ol kıl Şeybüb'a, “Yā mevlāye! Bu ulu pāziṣāḥdur, leşkerine ⁽¹⁶⁾ ḥad ve mālına ‘ad yoḳdur.” didi. İlerü yürüdiler, ba'zı kimseden haber şorup; “Bu çeri ⁽¹⁷⁾ ne ṭarafa yaraḳlanmışdur?” didi. Ol kimse bulara, “Ğarībbersiz öle mi, bu iller ḥalḳından ⁽¹⁸⁾ degülsiz?” didi. Şeybüb cevāb virdi: “Eyle, doğrıdur, ğarībberüz. Süveyd bin ‘Āzid'üñ ⁽¹⁹⁾ kullarındanuz. ‘Anter ibni Şeddād anı depeledi. Biz geldük Levnü'z-Zülām'a ⁽²⁰⁾ şıḳınduk, tā ki bizüm intikāmumuzu andan alıvire. Ol daḥı ‘Anter enşārından ⁽²¹⁾ oldı. Çün ol ḥālî gördük ben ve ḳardaşum yüz bu ṭarafa ṭutup Ğavār ibni ⁽²²⁾ Dīnār diyārına geldük. Tā ki bu ḥaberdan anı vāḳıf kılavuz.” didi. Ol ⁽²³⁾ kimse Şeybüb'a eyitdi: “Yā ibne'l-ḥāla! Bu leşker ol ḳaydiçün yaraḳlanup

tırur [197a] ⁽¹⁾ ve ol haber Ġavār ibni Dīnār'a irişüp durur. Elli biñ er cem' eyledi. Vechü'l-Ġavl bin Ebe' ⁽²⁾ l-Ġurūn bin Zelzel'i ħaralardan yigirmi biñ kiři üzerine muħaddem ħodı.” didi. řeybūb ⁽³⁾ bu sözi diñledi, yoldaşına, “Sen ardumdan geñince gelesin. Ben ħaberi ħardařuma ⁽⁴⁾ bildürmege giderin.” didi. Ayak ğötürdi 'Anter'e gelmekde. Biz geldük ⁽⁵⁾ Ġavār ħıřřasına. Ol vaħt(i) kim 'Anter geldi, Levnü'z-Zülām'ı tutdı, haber Ġavār ibni Dīnār'a ⁽⁶⁾ irişdi. Üř cihān ğözine ħarañu ğöründi. Yidi ğün 'azā tutdı; zīrā ki Levnü'z-Zülām ⁽⁷⁾ anuñ 'emmüsi oĝlanlarından idi. Sekinci ğün münādīler çağırđılar. Her ħarafdan leşker ⁽⁸⁾ cem'ine meřĝöl olup ħıtāla yaraĝlandı. Diledi kendü gide, erbāb-ı milleti ve erkān-ı ⁽⁹⁾ devleti vech ğörmediler. Andan seyf-i ħāṭı' ve dir'-i māni' ki ředāyidü ve vaħāyi' iċün yaraĝlanup ⁽¹⁰⁾ durur, anı oĝđılar. Ćetūñ ħil'atlu, ħara yüzlü, bütür, şatır şuratlu, ħalın ħutaĝlu, ħızıl ⁽¹¹⁾ ğözlü, büyük ħulaĝlu, tırırılıdı. Vechü'l-Ġavl bin Ebe'l-Ġurūn-ı Zelzel eydürlerdi. Ķaĝan ki ba'zı 'Arab ⁽¹²⁾ üzerine ki ğaĝab itse anı ğönderürdi. Her ne yire varsa düřmān ħahr idüp ⁽¹³⁾ iř bütürüp ğelürdi. Ćün ħāzır {olup} ğeldi, ħikāyet bildürdiler: “Arz-ı Ħicāz'dan ⁽¹⁴⁾ 'Anter ibni ředdād ğeldi. Bizüm iĝlümümüze ğirdi ki şimdi yiryüzinde andan ⁽¹⁵⁾ fāris yokdur ve yanında Ġamra ve oĝlı Ġazūb vardur ki bizüm iĝlümümüze tama' idüp ⁽¹⁶⁾ bahādurlarumuz yire biraĝđılar. Süveyd bin 'Āzid'i öldürüp Levnü'z-Zülām'ı ħutup ⁽¹⁷⁾ mālını alup baĝladuĝından bey'at alup yine ħoyıvirüp kendü yārenlerinden ⁽¹⁸⁾ ħılımiř. 'Ahdi berkitmiş ki Levnü'z-Zülām bu diyāra ħāĝim ola. Benüm ve Melik ⁽¹⁹⁾ Hüām'ıñ üzerine ğalebe ide ve ol 'Anter 'ahd itmiş ki Melik Hüām ħızı U'cūbetü' ⁽²⁰⁾ z-Zamān'ı Levnü'z-Zülām oĝlına alıvire. Zīrā ol anı severdi. Anlaruñ 'ahdleri bunuñ ⁽²¹⁾ üzerinedür. Bu iř beni dil-figār eyledi. Diledüm ki ben kendüm varam anuñıla ⁽²²⁾ ceng idem, 'alemi ğözine řar eyleyem. Andan üşenürem ki Melik Hüām ħatında mertebem ⁽²³⁾ eksile ve her kimse benüm ehlüme ve evlāduma ħařd eyleye. Olıdı ki seni oĝudum, [197b] ⁽¹⁾ esrāruma muṭṭalı' ħıldum, erlik demidür.” didi ve Vechü'l-Ġavl bu ħaberi diñledi, eyitdi: “İy Melik-i ⁽²⁾ Hüām! Sen ħācet degöl

andan varup anuñıla ceng itmek. Beni anuñıla ceng ⁽³⁾ itmege iki nesne lâzım kıldı. Biri senüñ buyuruğuñ, ikinci ol haberler ki Beyt-i Harām'da ⁽⁴⁾ 'Anter işledügin. Aşhāb-ı menāzil andan 'āciz olup şi'rini Beyt-i Harām'a aşup ⁽⁵⁾ ehl-i feşāhat üzerine gālib olup seyyid-i 'Abdu'l-Muṭṭalib aña ta'aşsub itdügin ⁽⁶⁾ işitdüm, incindüm. Benüm niyyetüm olıdı ki bu yıl içinde varayıdum, anı vaṭanında bulaydum, ⁽⁷⁾ meydānda buluşayıdum. Lāt u 'Uzza ḥaqqı-y-içün {Allāh} yilum yakın kılup ol şeytānı bu diyāra ⁽⁸⁾ atmış. Buyur, benümile gidecek leşker gelsün." didi. Pes Ğavrān karalardan ⁽⁹⁾ yigirmi biñ ere buyurdı, yoldaşlık ideler. Vechü'l-Ğavl'a ısmarladı ki fırsat bolduki ⁽¹⁰⁾ vaqt 'Anter'i depelemeye, tuta. Levnü'z-Zülām'ıla ve oğlu Şafvān'ıla ḥaḳāretille getüre, kendü ⁽¹¹⁾ aşıya koydu. Vechü'l-Ğavl yir öpdi. Ol sāt leşkerini aldı, 'azm-i 'Anter kıldı. ⁽¹²⁾ Gitmekde ve bu şi'ri yolca giderken eyitmekde ve lâflar urmaḳda: ⁽¹³⁾ **Şi'r.** ⁽¹⁴⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ **Rāvi eydür:** Biz geldük {'Anter ve kışşasına}. Çün Şeybüb Ğavār leşkerinden haber bildi. ⁽²³⁾ Defī yoldaşı kulu bıraḳdı, gitdi, "Sen gelesin geñiñce." didi. Bu yaña **[198a]** ⁽¹⁾ 'Anter ve Levnü'z-Zülām Şeybüb'ı göndürdüklerinden şoñra gice ve gündüz ulaşıdı ⁽²⁾ üç güne dek yiyüp içmege meşgūl oldılar. Andan 'Anter ve Levnü'z-Zülām ⁽³⁾ mütefekkir oturup Şeybüb'dan haber umarlardı ki Şeybüb toza ⁽⁴⁾ ğarḳ olmış uçar kuş gibi gelürdi. Nā-ğāh zāhir oldı. 'Anter nazar kıldı, ⁽⁵⁾ "“Allāmu'l-ğuyüb ḥaqqı benüm ḳardaşum Şeybüb geldi." diyince daḳı söz ⁽⁶⁾ tamām olmadın öñine irişdi, eyitdi: "Yā ebe'l-fevārisi ve yā zeyne'l-mecālisi! Tengri ⁽⁷⁾ seni diri tutsun." didi. 'Anter eyitdi: "Yā Şeybüb! Beni sen diri eyledüñ. Ğāyib ⁽⁸⁾ olduḡuñula göñlümi meşgūl kıldıñıdı." didi. Andan yoldaşı Maḥbüb ⁽⁹⁾ adlu ḳuldan şordılar. "Geliyorur ardumca." diyü haber virdi. "Hāl ne didiler?" Şeybüb ⁽¹⁰⁾ ağızın açdı, aḥvāli bildürdi. Gördügi 'askerüñ yaraḡın daḳı Vechü'l-Ğavl ⁽¹¹⁾ anlara muḳaddem olup geliyorudukların bildürüp ol ṭāyife(y)i ol deñlü ⁽¹²⁾ vaşf itdi ki 'Anter ḳaḳıdı, "Veyl saña iy ibn-i ḳarnān! Bu le'im

kullaruñ ⁽¹³⁾ vaşında ne bu kadar söz uzatmak gerek, sen delü olmışsın.” diyü and içüp; ⁽¹⁴⁾ “Ol Tengri haqqı kim nüfüs-ı ‘ālem anuñ kabzu kudretindedür, qomayam anları ki ⁽¹⁵⁾ şöıra gelenleri öñ gelenlerine irişe. Vechü'l-Ġavl'ı dirseñ, benüm ⁽¹⁶⁾ kılıcum aña қазақ yiter.” didi. Melik-i Levnü'z-Zülām 'Anter'den bu haberi işidüp feraḥ ⁽¹⁷⁾ oldu. Vechü'l-Ġavl bin Zelzel'i 'Anter'e şerḥ idüp; “Erligin, bahādurlıgun ve bu zamān ⁽¹⁸⁾ içinde bir kişi aña muqābil olmaz. Niçe kerre darb u ḥarbe ḥāzır olup niçe ⁽¹⁹⁾ cihān pehlevānlarını ve meydān fārislerini yire şalmışdur.” didi. 'Anter, “Üşde gele, ḥāl ⁽²⁰⁾ ne olur ma'lūm ola.” didi. Andan meşveret itdiler. Şeybüb eyitdi: “Fikir oldur ki ⁽²¹⁾ leşker bineler yat u yarağıla ağırık ardumuzda қала, geñince gele.” didi. ⁽²²⁾ Bu fikri begendiler. Levnü'z-Zülām buyurdi 'askerine, bindiler. Otuz biñ kişi ⁽²³⁾ at arқasına geldiler. 'Anter naḥar kıldı, bu aḥvāli gördi. Levnü'z-Zülām'ıñ gōñlinde [198b] ⁽¹⁾ kōrkusın sezdi. 'Anter güldi. Eyle ki dişleri göründi. Andan Levnü'z-Zülām ⁽²⁾ 'Anter'e eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Şabāḥdan göçelüm mi, ne buyurursız?” didi. 'Anter eyitdi: ⁽³⁾ “Ne'am, fikr oldur ki göç idevüz. Ġavār bin Dīnār çerisiyile buluşup intikām ⁽⁴⁾ almaq gerek.” didi. 'Anter bindi, 'asker yürüdi. Kūsler döğüldi, nefirler ⁽⁵⁾ uruldı, 'alemler çözülđi. Döndi Levnü'z-Zülām'a eyitdi: “Yā melik! Vechü'l-Ġavl ile ⁽⁶⁾ gelen yigirmi biñ kişiyile uğraşmağa mı giderüz?” didi. Levnü'z-Zülām eyitdi: ⁽⁷⁾ “Ne'am, yā emīr! Ben andan be-ğāyet kōrқarın.” didi. 'Anter eyitdi: “Yā melik! Bu ne söz⁽⁸⁾dür? Beyt-i Ḥarām ve Zemzem'i ve Maḳām haqqı ben anuñıla kendü ilümden getürdüğüm ⁽⁹⁾ üç yüz kişiyile buluşsam gerek.” Döndi Levnü'z-Zülām eyitdi: “Yā emīr! And içme. ⁽¹⁰⁾ Ben seni qomazın ki üç yüz erile yigirmi biñ bahādura varasın. Ḥuşuşā ⁽¹¹⁾ ki Vechü'l-Ġavl gibi kimse aralarında ola.” didi. Döndi 'Anter, eyitdi: “Yā melik! ⁽¹²⁾ Biz otuz biñ kişiyile bunuñ gibi leşkerile uğraşıcaq, bu diyāruñ bāḳī ⁽¹³⁾ begleri-y-ile neyile uğraşuruz?” didi. Andan Levnü'z-Zülām eyitdi: “Yā emīr! Ben seni ⁽¹⁴⁾ qomazın ki üç yüz kişiyile bularuñıla buluşasın. Belki leşkerimüñ ⁽¹⁵⁾ yarusın aluram, senüñile bile varurın.” Döndi 'Anter,

and içdi, “Senüñ ‘askerüñden ⁽¹⁶⁾ biş biñ kişiden artuķ kimse almazın. Sen otur yirüñde, deprenme, zaķmet ⁽¹⁷⁾ çekme. Ben varayın ceng kılup ‘ālemi gözlerine ıar ve bu rüşen cihānı tār ⁽¹⁸⁾ gösterin.” didi ve kendü ilinden getürdügi üç yüz kişı aldı, ķardaşı Māzin’i ⁽¹⁹⁾ ‘emmüsi oğlanları üzerine muķaddem ķodı. ‘Azm-i Vechü'l-Ġavl kıldı. Ol gün aķşama dek ⁽²⁰⁾ sürdi. Ćün gice irdi, indiler, ķondılar. Olıdı kim ardlarından bir toz belürdi. ⁽²¹⁾ ‘Anter naıar kıldı, eyitdi: “İy ‘emmüm oğlanları! Bu toz Levnü'z-Zülām ķerisidür. Bizden ⁽²²⁾ üşenüp ardumuzdan leşker göndürmiş.” didi. Sehel vaķt geķmedin toz ⁽²³⁾ götürüldi. Şafvān bin Levnü'z-Zülām biş biñ kişiyile {yitişüp} görişdiler, eyitdiler: “Yā ebe'l-fevāris! [199a] ⁽¹⁾ Siz gitdüñüz, Melik-i Levnü'z-Zülām'ın kararı ķalmadı. Üş beni göndürdi, tā ki hıımetüñde ⁽²⁾ olup emrüñe itā‘at eyleyem.” ‘Anter güldi, Levnü'z-Zülām'a du‘ā kıldı. Ćün ⁽³⁾ şabāķ oldu, gün toğdı. ıabl u naķāre ķalup ‘alem ve sancaķ ķözüp kılıılar hāmāyil ⁽⁴⁾ kılınup sünüler ellere alunup yat u yarağıla ol gün becid sürdiler. Gice irdi, ⁽⁵⁾ ķondılar, uyumaķ dilediler. Şeybüb ilerü yüridi, “Düşmen yakındur, yarağıla oluñ. ⁽⁶⁾ Ġaflet eyü degüldür. Hııķ birüñüz yatmañ illā silāķıla. Zırā bilürin ki şabāķ elbette ⁽⁷⁾ düşmān sizüñile bulısur.” didi. Şeybüb emrine imtişāl itdiler. Ol gice anda ⁽⁸⁾ ihtiyāķıla yatdılar, ķaravul ķıķardılar. Şabāķ oldu. Her biri ıurdı, cebe ve cevşene ğarķ ⁽⁹⁾ olup düşmānıla buluşmaķ niyyetine ķaşd itdiler kim yürüyeler nāhiye-i diyār-ı Ġavār ibni ⁽¹⁰⁾ Dīnār'dan bir toz peydā oldu. Toz yarıldı, içinden ‘alem ve sancaķ ve ıabl u kūsile ⁽¹¹⁾ yigirmi biñ fārisile Vechü'l-Ġavl ķıķageldi. Bunlar daķı naıar kıldılar, ‘Anter'i daķı ⁽¹²⁾ gördiler. Vechü'l-Ġavl'a haber virdiler ki; “Öñümüzde ķaraltucaķ var. Ancak Levnü'z-Zülām'ın ⁽¹³⁾ casūslarıdır, ola mı?” didiler. Vechü'l-Ġavl naıar itdi. Mızān u firāsetile vezn itdi, ⁽¹⁴⁾ aşķābına eyitdi: “Beyt-i Harām haķķı-y-iķün bu ķericük degüldür, illā biş yüz ya üç yüz ⁽¹⁵⁾ miķdārı kişidür. Siz didüğüñüz gibi cāsūslardır.” didi. Andan on biñ kişiyi ⁽¹⁶⁾ buyurdı, “Bir uğurdan hāmle kılıñ. Sünülerüñüz ucıyıla bunları helāk idüñ.” didi. ⁽¹⁷⁾ Ćün bu ıarafdan on biñ kişı hāmle

itdi. Şafvān bin Levnü'z-Zülām aşhābına buyurdi ki ⁽¹⁸⁾ anlar daḥı ḥamle ideler. 'Anter na'ra urdi, eyitdi: “İy Melik-i Hümām! Yirüñde ṭur, ¹⁶⁹ ⁽¹⁹⁾ 'alem dibinden gitme. Hîç birüñüz deprenmesün. Teferrüc itsünler ki kılıcum bu ṭâyife-i ⁽²⁰⁾ erzāle ne kılur?” didi. Andan oḡlı Ġazüb'a ve Meysere'ye ve Seb'-i Yemen'e çaḡırdı, “Ḥamle kılun ⁽²¹⁾ benümile bu itler üzerine, tā etlerin itlere ve siñeklere yidürevüz.” didi. El-kışsa ⁽²²⁾ yidi bahādur bu on biñ kişiyi ḥamle kılup 'Anter oḡlı-y-ıla meymeneye ḥamle kıldı. ⁽²³⁾ Bākisi meysereye yüridiler. Çün qaralar buları gördiler. Gözlerine sehel göründi. [199b] ⁽¹⁾ Her ṭarafdan na'ralar urup üzerlerine yüridiler. Öñlerinde bir od gördiler ki ⁽²⁾ bedenleri yaḡup gözleri kör ve ḡulaḡları şaḡır ider. Bir kılıç temāşā kıldılar ki ⁽³⁾ niçe niçe bahādurlara bir yirden şu içürürmez. Vechü'l-Ġavl bu yidi kişiyi naḡar ⁽⁴⁾ itdi ki ikisi meymeneye ve bākisi meysereye depdi. Üş cihān gözine ṭār ⁽⁵⁾ oldı, karañu göründi. Bu deñiz gibi 'askere ṭaldılar. Kılıçlar urdılar ki ⁽⁶⁾ başları ṭopraḡa ḡaltān itdiler. Süñüler ṭartdılar, böḡürler deldiler. Gürzler ⁽⁷⁾ urdılar ki arḡalar şıdılar. Bir sâ'at olmadın ḡanlar şaḡdılar. Başlar ⁽⁸⁾ kesildi, bahādurlar yıķıldı. Ġazüb işler kıldı ki bir bahādur düşinde ⁽⁹⁾ görmedi. Meysere cengler kıldı kim Rüstem-i dāstān ḡayāline gelmedi. Anası ⁽¹⁰⁾ şaflar bozardı, erler arardı. Her kime irse yire ururdi. Qaralar leşkerinden ⁽¹¹⁾ biş biş, on on bölük bölük idüp ol şafdan bu şafa bu şafdan ol ⁽¹²⁾ şafa bıraḡurdi. El-kışsa ol on biñ leşkerden bir kimse bulara muḡābil olmadı. ⁽¹³⁾ Feraḡları teraḡa, şāzıları ḡama mübeddel oldı. Hemān sâ'at 'Anter meymene(y)i ⁽¹⁴⁾ şıdı. Qalan bahādurlardan öñine kimse ṭurmadı. Vechü'l-Ġavl ⁽¹⁵⁾ bu ḡāli görđi, döñdi aşhābına, “Bularuñ gibi pehlevān ḡün yüzi görmedi ⁽¹⁶⁾ ve bu bir işdür ki rāviler rivāyet idüp üstādlar ḡikāyet idüp devr-i zaman ⁽¹⁷⁾ münḡariz olınca dillerde söyleneyidi. Kişi, on biñ kişiyi şımaḡ ne hünere olur.” didi. ⁽¹⁸⁾ “Veyl size! Eger 'avretler daḡı olsañuz ve anlar ḡaḡan arslanlar daḡı olsalar ⁽¹⁹⁾ bu ḡāle yitişmeyeyidiñüz.” didi. **Rāvī eydür:** Vechü'l-Ġavl'uñ bu sözine ⁽²⁰⁾

¹⁶⁹ 'alem

kimse cevāb virmedi. İllā qaralardan birisi kim Ğavār bin Dīnār katında muhterem⁽²¹⁾ ve mükerrerem idi, ilerü yürüdi, eyitdi: “Yā emīr! Bu ne sözdür? Ol Tēngri haqqı kim⁽²²⁾ ‘ālemi yarattı. Bunların miṣāli bahādur dünyāda bir daḥı bulunmaz. Bu işiçün bize ‘itāb⁽²³⁾ idüp melāmet eyleme. Sen daḥı kendü zamānuḥda bir pehlevān dirilürsin ve fikrūnde [200a]⁽¹⁾ bir fāris-i meydān dirilürsin. İlerü yūri, bu fārisile tūruş, bahādurluḡ göster. Eger⁽²⁾ öldüresin yāḥuz esīr idesin murāda irişevüz ve illā her ne dirseñ muḥāldur.⁽³⁾ Bī-hūde kelecidür ve's-selām.” Çün Vechū'l-Ġavl bu sözi işitdi, ḥāzır olanlardan⁽⁴⁾ utandı. Hışım odı zebānisi dimāḡına çıḡup gözleri kanın dönüp köpükleri⁽⁵⁾ aḡzına yığılup; “Ol Tēngri haqqı-y-içün ki ‘ālemūñ ecelin taḡdīr itmişdür. Yarın⁽⁶⁾ gün toḡduḡı gibi meydāna girem, ol kişie muḡābil tūram, üzerine ḡalebe⁽⁷⁾ idem, cānın çıḡaram. Ḥāzır olanlarınuz göreler ki bu kılıcımula bedenine⁽⁸⁾ neler idem. Çün bu erligi saña gösterem. Meydāndan dönüp şacıñ şaḡaluñ⁽⁹⁾ yolayım ve daḥı burnuñ, ḡulaḡuñ kesem, tā ki bir daḥı muḡaddemlere ve bahādurlara bunuñ⁽¹⁰⁾ gibi kelecı itmeyesin ve ol oñup ḡalan bahādurlar üzerine tafşīl itdüḡūñ⁽¹¹⁾ kimseyile seni esīr idüp Melik Ğavār'a göndürem. Ne dilerse saña işleye⁽¹²⁾ ve ‘Anter'ile bile aḡaç budaḡına aṣa koya.” didi. Andan ol on biñ kişi kim ‘Anter üzerine⁽¹³⁾ ḡamle ḡıldılar. Teftīş itdiler, iki biñi depelenmiş, biñ biş yüz kişi mecrūḡ olmuş.⁽¹⁴⁾ Münfa‘il olup aşḡābına döndi, ḡam-ḡīn, “Yarın meydāna girem. Ol şerrīrlerden⁽¹⁵⁾ bularuñ intikāmın alam ve siz üzerlerine ḡamle idüp ayaḡ altında ḡalanını helāk⁽¹⁶⁾ idesiz. Andan Levnü'z-Zülām diyārında her kimi bulursavuz depeleyevüz. Mālların⁽¹⁷⁾ yaḡma idevüz. Ehl ü ‘ayāllerin esīr idüp tūtavuz.” didi. Bularuñ ḡāli bu.⁽¹⁸⁾ Bu yaña ‘Anter aşḡābı[yı]la çün cengden döndiler. Melik Şafvān bin Levnü'z-Zülām ḡarşu⁽¹⁹⁾ yürüdi, üzengüdeyiken ‘Anter'ūñ ayaḡın öpdı, “Bu vechile ceng ve bu nev'a⁽²⁰⁾ bahādurluḡ rūy-ı zemīnde kimse görmedi ve işitmedi.” didi. Du‘ālar eyledi, āferīnler⁽²¹⁾ oḡdı. Çadırlarına geldiler, yimeḡ yidiler, raḡāt oldılar. Bu leşkerūñ yine⁽²²⁾ işinde meşveret itdiler. ‘Anter baş ḡaldurdı, “Bularda ne

var, iş tamāmdur.” {didi}. Şafvān ⁽²³⁾ eyitdi: “Yā mevlāye! Yarın kılıçlar çekelüm, sünüler tartialum. Bu leşkere girelüm, kıralum, kovalum.” [200b] ⁽¹⁾ ‘Anter eyitdi: “İy melik! Sen ve bizüm ulumuz Mecīd, ‘alem dibinden ırılmañ ve leşker ileyü gözde ⁽²⁾ tursun. Hīç birüñüz cenge ve cidāle qarışmañ. Ben ve ‘Urve ve Ġazūb ve Meysere ve kardaşum ⁽³⁾ Māzin ve Seb‘ul‘-Yemen bu kavmile uğraşalum. Yarın bilürin ki bu ‘askerūñ muḳaddemi ⁽⁴⁾ Vechü‘l-Ġavl meydāna girse gerek, ben bilürin ki nidem.” didi. **Rāvī eydür:** ⁽⁵⁾ Ol gice yatdılar. Çün şabāḥ oldu, gün toğdı, ‘ālem münevver oldu. Leşker bindi, ⁽⁶⁾ Mecīd ibni Mālik üzerine ‘alem çözdiler. ‘Anter kağan arslan gibi çeri öñinde tırdı. ⁽⁷⁾ Bu yaña Vechü‘l-Ġavl kullarına buyurdi, leşkeri tılandılar, “Zinhār tıruñ, kaçmañ. ⁽⁸⁾ Mevlāmuz, ‘Anter ibni Şeddād ile uğraşup tıtsa gerek.” didiler ve bu leşker ⁽⁹⁾ ol gice ki anda yatdı. Her birinüñ göñlinde ‘Anter ibni Şeddād‘uñ korkusu ⁽¹⁰⁾ varıdı. Andan Vechü‘l-Ġavl ilerü yüridi, şaflar düzdi. Meymene ve meysere kılup ⁽¹¹⁾ cenāḥ-ı kalb düzdi. Benī ‘Abs bahādurları bularuñ işlerine nazar iderlerdi. ‘Anter, ⁽¹²⁾ ‘Urve ibni el-Verd‘e, “Yā ebe‘l-ebyaz! Şöyle sizerin ki bizden bahādurlar taleb ⁽¹³⁾ iderler.” diyüp söyleşürlerdi ki Vechü‘l-Ġavl leşkerinden meydāna bir er girdi. ⁽¹⁴⁾ Adına Rehāş ibni De‘āş dirlerdi. Biraz cevlan itdi. Andan işbu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁵⁾ **Şi‘r.** ⁽¹⁶⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir] ⁽²²⁾ Bu şi‘rin tamām idince Ġazūb kaçā-yı āsumānī gibi üzerine nāzil oldu. ⁽²³⁾ Rehāş, “Bunı qarşulayın.” diyince Ġazūb sünüyle yıkdı, esir eyledi. Andan [201a] ⁽¹⁾ bir pehlevān daḥı çıkageldi, anı daḥı esir itdi. **Rāvī eydür:** Ol gün kuşluk ⁽²⁾ olınca Ġazūb Vechü‘l-Ġavl leşkerinden elli bahādur helāk itdi ve germ olup ⁽³⁾ ¹⁷⁰ işbu ebyātı inşād itdi: **Şi‘r.** ⁽⁴⁾ [Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir ⁽⁶⁾ Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir] ⁽⁸⁾ **Rāvī eydür:** Ġazūb şi‘rin tamām idince Vechü‘l-Ġavl leşkerinden bir bahādur, ⁽⁹⁾ bir kara ata süvār olmış, kılıç ḥamāyil kılmış, sünü eline

¹⁷⁰ olup

almış at depdi. ¹⁷¹ ⁽¹⁰⁾ Bir na'ra urup Benî 'Abs'e işâret idüp süñü ucı-y-ıla selâm virdi, çağırđı, ⁽¹¹⁾ eyitdi: “İy Benî 'Abs bahādurları! Her ki beni bildi {bildi} ve her kim beni bilmedi ⁽¹²⁾ bildürsem gerek. Benüm ol ulu muşîbet ve nâ-gehân belâ ki gökden nâzil ⁽¹³⁾ olur Vechü'l-Ġavl ki fârisler öldürici, bahādurlar depeleyici. Qanı gönderün ⁽¹⁴⁾ ol ulu bahāduruñuzu ki anuñ şecâ'atı[yı]la iftiḥâr idersiz kim 'Anter ibni Şeddād⁽¹⁵⁾ dur.” didi. Daḥı bu sözi tamām olmadı idi ki 'Anter na'ra urup çağırıp; ⁽¹⁶⁾ “Ṭur yâ neslül'-evġāl! Üş vardum, ḥālünü bildüreyüm.” didi. Ġazûb 'Anter'ün ⁽¹⁷⁾ geldüġin göricek, utandu, meydāndan çıķdı. **Rāvī eydür:** Daḥı varmadın ⁽¹⁸⁾ Vechü'l-Ġavl 'Anter'i na'rasından bildi ki bu bir bahādurdur ki qalan bahādurlar gibi ⁽¹⁹⁾ degüldür. Bu bir fâris-i meydāndur ki kimse aña muqābil olup qarşu ⁽²⁰⁾ ṭursa olmaz, ammā gine qalbine kuvvet virüp işbu ebyâtı inşād itdi: ⁽²¹⁾ **Şî'r.** ⁽²²⁾ [Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [201b] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir ⁽⁵⁾ Arapça şiir] ⁽⁶⁾ **Rāvī eydür:** Andan 'Anter-i bahādur bunca kelāmı Vechü'l-Ġavl'a söyledi ve at ⁽⁷⁾ depdi, ileyin bağladı. Muqābil oldılar. Qalb-i qavîyile dürüşdiler. Aralarında niçe ḥamleler ⁽⁸⁾ ḥaṭâ geçdi. Birbirine zafer bulmadılar. 'Anter gördi ki ḥaşmı qavîdür. Ġayret ⁽⁹⁾ itdi. Ġazaba geldi, ayak başdı. Üzengü gerdi, kılıç çekdi. Na'ra urup ⁽¹⁰⁾ eyle çaldı ki kılıç 'amel idüp merkebi üstinden Vechü'l-Ġavl ser-nigün yıķılıp ⁽¹¹⁾ cān cehenneme ışmarladı. Çün 'asker Vechü'l-Ġavl'ün düşdüġin gördiler, “Quşquna ⁽¹²⁾ kuvvet.” diyüp ters yüzlerine döndiler. Qaçmaġa yüz ṭutdılar. Benî 'Abs bahādurları ⁽¹³⁾ ardlarına düşüp ekşerin kıra bıraķdılar. Ölümden qurtulanı diyâr-ı Ġavâr ibni Dīnār'a ⁽¹⁴⁾ varınca ṭurmadı. Çün aḥşam irişdi. 'Anter döndi, aşḥābıyla bir yire cem' ⁽¹⁵⁾ olup qaralaruñ mälların bar ü bengāḥların divşürdiler ve ol ḥinde germ olup ⁽¹⁶⁾ 'Anter işbu ebyâtı okudı: **Şî'r.** ⁽¹⁷⁾ [Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [202a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir] ⁽⁴⁾ **Rāvī eydür:** Ol gice yatdılar. Çün şabāḥ oldı. Ṭurdılar, bindiler. Diyâr-ı

¹⁷¹ İki çeri

Levnü⁽⁵⁾’z-Zülām’a yakın varup Melik-i Levnü’z-Zülām’a beşâret-nâme getürdiler. A’dâyı⁽⁶⁾ kahr itdüklerin bildürdiler. Levnü’z-Zülām bu haberden feraḥ oldu. Cemî’-i⁽⁷⁾ ‘askeri-y-ile bindi, nâylar, defler çala çala şâtırlıklar ide ide kalkıyu, oynayu⁽⁸⁾ yola girdiler. ‘Askere irdiler, gördiler ki ‘asker bitmiş. ‘Anter⁽⁹⁾ önlerine düşüp bir yanına Şafvân ve bir yanına Mecîd olmuş, ‘alem⁽¹⁰⁾ ve sancaḳ üzerlerine çözülmüş. Çün buluşdılar, atlarından indiler. Melik, ‘Anter’i⁽¹¹⁾ kôcdı, ikrām eyledi. Oḡlı Şafvân’ı yüzinde öpdı, fârisler ve bahādurlara⁽¹²⁾ selām virdi. Bindiler, Levnü’z-Zülām önlerince yüridi, kendü diyârında kondurdi.⁽¹³⁾ Her taraḑdan ḥalâyıḳ cem’ oldılar. Yimege ve içmege, çalmaḡa ve eyitmege⁽¹⁴⁾ meşḡul olup toylar, düḡünler, feraḥlıklar, şâzîlıklar itdiler. Hâş u⁽¹⁵⁾ ‘âm yirlü yirinde oturup yidi gün muttasıl ḳadeḫler devr itdürdiler. Sekizinci gün⁽¹⁶⁾ meşverete oturdılar. Melik-i Levnü’z-Zülām eyitdi: “Yâ fâris-i Benî ‘Adnân! Bize helâk⁽¹⁷⁾ irḡürmedin. Diyârumız ḫarâb olmadın binüp gitmek gereküz.” didi.⁽¹⁸⁾ ‘Anter baş ḳaldurdi, eyitdi: “Yâ melik! Kimdür ki bizi helâk ide ve diyârumuzı⁽¹⁹⁾ ḫarâb eyleye?” Melik-i Levnü’z-Zülām eyitdi: “Şimdi ben bilürin ki şınup giden⁽²⁰⁾ leşker, Ğavâr’a irüp ḫâllerinden ḫaber virüp Vechü’l-Ğavl’uñ öldüḡin⁽²¹⁾ diyeler, ḡazab ide, leşker cem’ eyleye. Vaḳt ola ki Melik-i Hümâm’a ḫaber bildüre,⁽²²⁾ ol daḡı leşker göndüre. ‘Âlem ḫalkını cem’ idüp kendü bine, üzerümüze⁽²³⁾ gele. Fıkr oldur ki cäsüs göndürevüz, ḫaber bilevüz. Aña göre ‘amel ḳılavuz.” **[202b]**⁽¹⁾ Çünki Şeybüb bu kelâmı diñledi, yirinden tırdı, “Bu gice içinde ḫaber bilem,⁽²⁾ yine size irişem, aḫvali bildürem” didi. ‘Anter du’â itdi. Şeybüb ol diyârıñ⁽³⁾ ḳulları ṭonı gibi ṭon geydi. Ol gice ayak götürdi diyâr-ı Ğavâr’a yüz tıutup⁽⁴⁾ şahrâ ve yaban kat’ idüp gitmekde, biz geldük. Çün şıḡun leşker⁽⁵⁾ diyâr-ı Ğavâr’a irişdi. Ol eṭrâfuñ ḫalkı muṣṭarib olup ürkdiler, birbirine⁽⁶⁾ düşdiler. Ḥaberi Ğavâr’a bildürdiler. Eyle ḫışm eyledi ki yüzi ḳabḳara ve gözleri⁽⁷⁾ görmez oldu. Leşkerine çağırdı, yaraḳ buyurdi. Melik-i Hümâm’a ilçi göndürdi.⁽⁸⁾ Levnü’z-Zülām’dan ve ḡayrıdan ne ḫâl irdi-y-ise bildürdi, yardım istedi. Ol⁽⁹⁾ daḡı bir kimse

oķıdı ki muķaddem-i 'asākir idi. Yigirmi biñ cebelü, ⁽¹⁰⁾ cevşenlü tamām yaraķlu er
koşdı. Buyurdu ki Şā'ika bin Şaldem'e uya kim ⁽¹¹⁾ ol diyāruñ şāhib seyfi-y-di. Daķı
'asker begi Bām bin 'Andem'i oķıdı. Depesinden ⁽¹²⁾ tırnaķına dek demüre ğarķ olmış
otuz biñ bahādur daķı aña koşdı. Buyurdu ki ⁽¹³⁾ mecāl virmeyüb sür'atile diyār-ı
Levnü'z-Zūlm'a ireler, oralar yıķalar, ehl ü 'ayāl⁽¹⁴⁾lerin esīr ideler. Levnü'z-Zūlām'ı
ve 'Anter'i diri[yi]le tūtalar, aña getirivireler. Ne dilerse ⁽¹⁵⁾ işleye, anlardan intikām
alalar. Bām yirinden tırdı, yir öpdı, leşkeri aldı, gitmekde. ⁽¹⁶⁾ Biz geldük {Şeybüb
hāline}. Çün Şeybüb diyār-ı Ğavār'a irişdi, cemī'-i aķvāle vāķıf oldı, ⁽¹⁷⁾ hikāyeti bildi
ve döndı, tıban götürdi 'Anter'e gelmekde. Bu yaña 'Anter'üñ ⁽¹⁸⁾ gözi yollar gözedüp
Şeybüb'a muntazır ki gele haber bildüre. Melik-i Levnü'⁽¹⁹⁾z-Zūlām 'Anter'e eyitdi:
“Yā emīr! Şeybüb eglendi, haber bilinmedi, şıķķatıla irseyidi ⁽²⁰⁾ bārī.” diyü anı
teşvīş idinüp oturlardı kim toz belürdi. 'Anter naķar kıldı. ⁽²¹⁾ Bildi ki gelen
Şeybüb'dur. Feraķ oldı. Şeybüb irişdi, gördiği leşkerlerüñ ⁽²²⁾ gelmesinden haber
virdi. Bām bin 'Andem'i ańdı ki ol çerinüñ muķaddemidür. Bahādur⁽²³⁾luğın şerķ
eyledi, “Yitmiş biñ erile üş irdi.” didi. 'Anter bu sözden ğazaba [203a] ⁽¹⁾ gelüp eyitdi:
“Yā ibne'l-mel'üne! Yiter vaşf eyle. Hālik-ı 'ālem ħakkı eger gele meydāne ⁽²⁾ girem,
süñü uram, göğsin yaram, kılıķ şalam, başın yire bıraķam” didi. Döndı ra'd ⁽³⁾ gibi
gürledi. Benī 'Abs fārislerine çağırdı. Buyurdı, bindiler. Levnü'z-Zūlām atlandı, ⁽⁴⁾
Safvān süvār oldı. Kūsler döğüldı, 'alemler ķalkdı. Levnü'z-Zūlām 'Anter'i ⁽⁵⁾
ķarşuladı, eyitdi: “Yā emīr! Hikāyet nedür?” didi. 'Anter cevāb virdi: “A'dāyı ⁽⁶⁾
ķarşulayalum, ⁽⁷⁾ ⁽¹⁷²⁾ ķomayalum ki geleler, bizüm yirümüze ayak başalar” didi. ⁽⁷⁾
Andan Melik Levnü'z-Zūlām du'ā idüp eyitdi: “Yā ebe'l-fevāris! Öñümüzde bir yir ⁽⁸⁾
vardur, ıszlukķdur, beriyyelikdür. Şudan nişān ve otdan eşer görünmez. ⁽⁹⁾ Ol yire
Arz-ı Mehālik dirler. Eger biz düşmāndan öñdün varavuz, ol yiri ⁽¹⁰⁾ geçevüz, şek
yokķdur ki hālümüz hoş olur, düşmene zafer buluruz.” didi. Cemī'-i ⁽¹¹⁾ ħalk ol fikri

¹⁷² diyü

begendiler. Gice yatdılar. Çün şabāh oldu, bindiler. Tabl u ⁽¹²⁾ naķāreler urdılar, çalındı, 'alemler götrüldi. 'Anter öñe düşüp 'azm-i rāh ⁽¹³⁾ idüp sürdiler. Üç gün gitdiler. Dördüncü gün ol mehleke yirine irdiler. Gördiler ⁽¹⁴⁾ ki isizlik, beriyyelik, kuş uçmaz kolan yügürmez, 'imāretlikden eşer görünmez. ⁽¹⁵⁾ Ne şudan nām, ne otdan nişān belürür. Ol aralıkda ki becid sürüp geçmek ⁽¹⁶⁾ dilerlerdi. Nā-gāh bir tarafından bir kara yüzlü, büyük deve deklü, avurtları ⁽¹⁷⁾ şarkuk, azuları çıkuk, arkası kışa, gögsi uzun, 'abūs şekillü bir arslan ⁽¹⁸⁾ lemḥ-i bāriķ gibi çıkageldi. Çerinüñ ileyin bağladı. Atlar ürkdiler, erler ⁽¹⁹⁾ korkdılar. 'Anter arslana nazār itdi ki heybeti[yi]le leşkeri birbirine bıraķdı. ⁽²⁰⁾ Hemān sā'at Ġazüb kāsıd itdi ki ine, şīre mukābil tura. 'Anter ⁽²¹⁾ rızā virmedi, eyitdi: "İy oğul! Benüm rūḥum saña fidā olsun" didi. ⁽²²⁾ Atına kāmıcı urdı, arslana yakın şıçradı. Atdan indi, şol eline kalkan, ⁽²³⁾ sağ eline tīğın aldı, arslana ḥamle kıldı. Arslan 'Anter'i ol ḥalde gördi, [203b] ⁽¹⁾ pencesin yire urdı, kuyruğı-y-ıla etrāfını döñdi, degirmen gibi gürledi. 'Anter ⁽²⁾ andan katı çağırđı. 'Anter'üñ üzerine şıçradı, 'Anter andan ziyāde şıçradı. Kılıcı[yi]la ⁽³⁾ alnında eyle çaldı ki kuyruğına degin iki pāre kıldı. Diyeydüñ ki terāzūyla ⁽⁴⁾ eli boldı. Kılıcın sildi, kınına katdı. 'Anter'üñ heybeti Levnü'z-Zülām'ıñ göñlinde ⁽⁵⁾ daḥı ziyāde oldu. Hāzır olanlar taḥsīnler kıldı, āferīnler okıdılar. Andan sürdiler, ⁽⁶⁾ ol yirden çıkdılar. Bir yire yitişdiler. Hurrem atlu, şulu, çayırlu, çemenlü, bağlu, baķçalı, ⁽⁷⁾ nesrīnler, sünbüller, vāfir ağaçlar, başlarında kuşlar envā'-i mergüller-y-ile cūş u ⁽⁸⁾ ḥurūşa meşğül olurlar. Çün nazārları ol cennet-şifat yire düşdi. İçleri, ⁽⁹⁾ taşları feraḥıla tıldı. 'Anter germ olup işbu ebyātı inşād itdi: ⁽¹⁰⁾ **Şi'r.** ⁽¹¹⁾ [Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir ⁽¹⁷⁾ Arapça şiir ⁽¹⁸⁾ Arapça şiir ⁽¹⁹⁾ Arapça şiir ⁽²⁰⁾ Arapça şiir ⁽²¹⁾ Arapça şiir ⁽²²⁾ Arapça şiir ⁽²³⁾ Arapça şiir] [204a] ⁽¹⁾ [Arapça şiir ⁽²⁾ Arapça şiir ⁽³⁾ Arapça şiir ⁽⁴⁾ Arapça şiir] ⁽⁵⁾ Andan Şafvān germ olup bu ebyātı inşād itdi: **Şi'r.** ⁽⁶⁾ [Arapça şiir ⁽⁷⁾ Arapça şiir ⁽⁸⁾ Arapça şiir ⁽⁹⁾ Arapça şiir ⁽¹⁰⁾ Arapça şiir ⁽¹¹⁾ Arapça şiir ⁽¹²⁾ Arapça şiir ⁽¹³⁾ Arapça şiir ⁽¹⁴⁾ Arapça şiir ⁽¹⁵⁾ Arapça şiir ⁽¹⁶⁾ Arapça şiir

(17) Arapça şiir (18) Arapça şiir] (19) Andan ‘Anter vaṭanın añup bu ebyāṭı inşād itdi: **Şi’r**.
 (19) [Arapça şiir (20) Arapça şiir (21) Arapça şiir (22) Arapça şiir (23) Arapça şiir] [204b] (1)
 [Arapça şiir (2) Arapça şiir (3) Arapça şiir (4) Arapça şiir (5) Arapça şiir (6) Arapça şiir (7)
 Arapça şiir (8) Arapça şiir (9) Arapça şiir (10) Arapça şiir (11) Arapça şiir (12) Arapça şiir (13)
 Arapça şiir (14) Arapça şiir (15) Arapça şiir] (16) **Rāvī eydür:** Çün ol yire irdiler, ol şahrāyı
 gördiler, Levnü'z-Zülām (17) ilerü yürüdi, ‘Anter'e selām viridi, eyitdi: “Yā ebe'l-
 fevāris! Biz rāḥatdayuz ki (18) a'dādan öndün bu yire irdük.” didi. Andan ‘Anter,
 “Ömrümde bundan yig (19) şahrā ve bundan ḥurrem yir ve bu elvān-i ezhār ki bunda
 var gözüm görmedi.” (20) diyü bu sözdeyiken {gördi, Şeybüb} şağa şola yügürür. Ol
 ṭarafa teveccüh eyledi, eyitdi: (21) “Yā ibne'l-mel'üne! Noldı saña kim Süleymān
 cinnīleri gibi bir mekāndan (22) bir mekāna ḥareket idersin” didi. Şeybüb ağzın açdı,
 eyitdi: “İy anası (23) oğlu! Yakın bildüm ki bu diyār, diyār-ı Benī Deyyān'dur, yirimüz,
 vaṭanumuzdur. [205a] (1) ve kardaşum Cerīr ve anam Zebībe bu yirde alınup esīr olup
 ṭururuz. Benüm atam bu kara{laruñ} (2) ulusıydı, şāhib ‘askeridi, büyük begidi.
 Sāḥil-i bahre, zenc ü Ceşe-sitān'a ğazāya (3) gitdi. Bu diyāruñ bahādurları, fārisleri,
 anuñıla bile gidüp diyār (4) ḥālī kaldı. Ol gün geçdükden soñra Ṭāriḳa bin Ḥamdān
 bizüm üzerümüze (5) yürüdi, ğāret ve urğun itdi. Develerümüzi, ‘avreti ve oğlanı esīr
 itdi. (6) Ben dahı ol vaḳt yidi yaşımdayıdum ve kardaşum Cerīr on yaşımdan geçmiş
 idi. (7) Bile esīr olduk. Bizi sürüp diyārlarına iletdiler. Anda şā'irler geldiler, (8) ol
 bege, “Şağlıgıla vaṭanuña geldük.” diyü kaşīdeler, medḥler okıdılar. (9) Beni bir niçe
 deveyle bir şā'ire viridi. Şā'ir beni aldı ‘azm-i diyārın (10) kıldı. Giderdi ki yolda ‘Arab
 fārislerinden on kişiye uğraduk (11) ki kesb isteyü şahrālarda seyr iderlerdi. İlerü
 yürüdiler, şā'iri depelediler. (12) Beni ve develeri aldılar, üleşdiler. Beni ulularına
 kısım çıkardılar. Bir zamāndan (13) soñra Benī ‘Abs ol beni alan kavmiñ üzerine
 yürüdi, ol diyāra irdi. (14) Ben mevlām Şeddād kısmına düşdüm. Söz budur ki didüm
 bu yir bizüm (15) yirimüzdür ve's-selām ve bu otlağın şimāli ṭarafında ben bilirin ki

bir al'a ⁽¹⁶⁾ vardır. Adına al'a-i amām dirler ve anuñ bir 'avret melikesi vardı, ⁽¹⁷⁾ süñü urmada, ılı almada ferīde-i 'ar idi." **Rāvī eydür:** Ol al'a ⁽¹⁸⁾ Nūh nebī zamānında bizüm peygāmbereümüz Muammed-i Mutafa 'aleyhi's-sālātu ve's-selām ⁽¹⁹⁾ efzālū'-alavāt ve ekmelū't-taiyyāt zamānına dek ma'mūr idi. oñra arāb ⁽²⁰⁾ oldu, ol diyārda kimse almadı. Cinnī ızlarından bir eytāne aña mālīke ⁽²¹⁾ oldu. Adına Zāhibetü'z-Zehap dirlerdi. Evlād-ı ādem bir kimse ol arafa yakın ⁽²²⁾ irie dutardı ve bu yirüñ bir meliki vardı. Adına Ma'dān ibni afvān eydürlerdi ⁽²³⁾ ve ol Ma'dān'uuñ bir erisi begi vardı. Adına Minhāl bin Kādān dirlerdi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1 Sözlüğün Hazırlanmasında Dikkat Edilen Hususlar

Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmına ait hazırlanan bu sözlükte, öncelikle kelimelerin transkripsiyon alfabesi ile yazılmış hâlleri, sonrasında kökenleri verilmiştir. Arapça ve Farsça kelimeler, metinde kaynaklarda olan imlâdan farklı bir biçimde yazılmışsa oluşturulan sözlükte ilk olarak kelimenin metinde geçen hâli, sonrasında () parantez içerisinde kaynaklarda bulunan imlâsı yazılmıştır. Metinde aynı kelimenin birden fazla şekilde geçen bütün yazımları aralarına / işareti konularak verilmiştir. Sözlüklerde ve taranan diğer bütün kaynaklarda tespit edilemeyen kelime ve kelime gruplarının sonuna * işareti eklenerek metinden hareketle tarafımızca bir mana verilmiştir. Yabancı dille yazılan kelimelerin mânâları, Türkçe'ye çevrilerek yabancı dildeki manalarının yanına () parantez içerisinde yazılmıştır.

Sözlük oluşturulmasında farklı sözlük ve digital kaynaklardan faydalanılmıştır. Ayrıntılı olarak künye bilgileri Kaynakça başlığı altında verilmiş olan bu sözlükler şunlardır: Almaany Sözlük, Büyük Türkçe Sözlük, Yeni Tarama Sözlüğü, Derleme Sözlüğü, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Kamus u Fransevi, Osmanlıca-Fransızca Sözlük, Kişi Adları Sözlüğü, Kubbealtı Lugati, Lugat-i Naci, Lugat-i Remzi, Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, Arapça Türkçe Sözlük, Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, Eski AnadoluTürkçesi Sözlüğü, Müntehab-ı Lugat-ı Osmaniye, Osmanlıca-İngilizce Sözlük, Kâmûs-ı Türkî, Tarama Sözlüğü, Türkçe Lugat, 1927 Baskılı Yeni Türkçe Lugat, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü, Osmanlıca Sözlükler, Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yeni Türkçe Lugat.

4.2. Sözlük

A

āb (Far.): Su.

‘abā (Ar.): Yünden dövülerek yapılan kaba ve kalın kumaş; çuha; kepenek; barak; çul; keçe; şayak.

‘abbās (Ar.): Arslan.

‘abd (Ar.): Kul, köle, bende.

‘abede (Ar.): İbadet edenler; tapanlar.

‘abeş (Ar.): Boş, anlamsız, saçma (şey).

āb-ı revān (Far.): Akarsu.

‘abkarī (Ar.): 1. Kusursuz, kaliteli, üstün vasıflı. 2. Efendi. 3. Çok güçlü.

ablaḳ (Ar.): Alacalı nesne.

‘able (Ar.): Beatifully formed (Güzel şekillendirilmiş.).

‘abūs (Ar.): Somurtkan, asık suratlı, çatık çehreli.

a‘cām (Ar.): Arap olmayanlar, Acemler, İranlılar.

‘aceb (Ar.): 1. Şüphe, tereddüt, hayret ifâde eden soru zarfı, acaba. 2. Garip, acâyip, tuhaf, şaşırtıcı.

‘acebe ḳal- (Ar.+T.): Hayrette kalmak; şaşakalmak; şaşımak.

‘aceble- (Ar.+T.): Hayret etmek; şaşımak; şaşakalmak.

acıca (T.): Biraz acı; acıya yakın.

acıḳ (T.): 1. Acı, keder, ızdırıp. 2. Yas, mâtem.

ācī (Ar.): Fildişi, fildişinden yapılmış.

‘acīb (Ar.): Çok acâyip, tuhaf, garip, şaşırtıcı.

‘acīc (Ar.): Sesi yükseltmek.

‘aciz (Ar.): Güçsüz, kudretsiz, zayıf (kimse)

‘acüz (Ar.): İçki.

‘acūze (Ar.): Kocakarı, huysuz, suratsız yaşlı kadın.

‘acz (Ar.): Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, âcizlik.

ad (T.): Şöhret, nam, şan.

‘ād (Ar.): Âdetler; gelenekler.

a‘dā (Ar.): Düşmanlar.

‘adāvet (Ar.): Düşmanlık, hasımlık, husûmet.

‘add (Ar.): 1. Sürekli akan su. 2. Çokluk, bolluk.

ādem (Ar.): İnsan, beşer.

‘adem (Ar.): 1. Hiçlik, yokluk. 2. Ölüm.

ādem oḡlanı (Ar.+T.): İnsanoğlu.

ādemī (Ar.): 1. İnsana, insan oḡluna âit, insanla ilgili. 2. İnsan, adam, kişi.

‘adīl (Ar.): Eş; denk; benzer; müsavi; nazir; akran; hemta.

‘adl (Ar.): Adâlet, hakkāniyet, doğruluk, tarafsızlık.

‘adū / ‘adūvv (Ar.): Düşman.

āfaḳ (Ar.): Her taraf, etraf, çevre.

āfiye (Ar.): Sağlık, esenlik.

aḡ- (T.): Çıkmak, yükselmek.

āḡāh (Far.): 1. Haberi olan, haberli, haberdar. 2. Uyanık, basiret sâhibi, sırlara vâkıf, müteyakkız.

‘āḡāz (Far.): Başlama.

aḡrık (T.): Ağırılık, eşya, ev eşyası.

aḡu (T.): Ağrı; zehir.

aḡyār (Ar.): 1. Gayrılar, başkaları. 2. Yabancılar, tanıdık olmayanlar. 3. Dost olmayanlar, düşmanlar.

aḡad (Ar.): Kişi, kimse, şahıs.

āḡar (Ar.): Başka, diğer.

aḡbār (Ar.): Haberler, sözler, söylentiler.

‘ahd ü peymān (Ar.+Far.): Kuvvetle verilen söz, yemin.

‘ahd / ‘ahit (Ar.): 1. Yemin, ant. 2. Söz verme, söz.

aḡḍar (Ar.): Yeşil, yemyeşil.

aḡī (Ar.): Arkadaş, dost.

āḡir (Ar.): 1. Son. 2. Sonunda, âkıbet, nihâyet.

āḡiru'l-emr (Ar.): en nihâyet, sonunda.

āḡiz (Ar.): Alan, kabul eden.

aḡkām (Ar.): Hükümler, kânunlar, emirler, buyruklar.

aḡmed (Ar.): En çok övülmüş.

aḡres (Ar.): Dilsiz, lâl.

aḡsen (Ar.): Çok (daha, en, pek) güzel.

aḡsent (Ar.): İyi yaptın, âferin, bravo.

aḡsente (Ar.): Pek iyi; çok güzel; mükemmel.

aḡşam / aḡşam (T.): Akşam.

aḡvāl (Ar.): 1. Haller. 2. Hâdiseler, olup bitenler, vak’alar. 3. Durum, vaziyet, hal.

aḡżar (Ar.): Yeşil, yemyeşil.

aḳ- (T.): Akın etmek, hücum etmek.

aḳal (Ar.): Çok (daha, en, pek) az, en aşağı.

‘aķar (Ar.): Korkudan donup kalmıř olan; dehřete dūřmıř.

‘aķār (Ar.): şarap.

‘aķib (Ar.): Bir şeyin arkasından gelen veya arkası sıra giden (şey), tākıp eden, tākıpçi.

‘aķibe (Ar.): 1. Son. 2. Sonuç. 3. Ödöl.

‘aķılķa (Ar.): Çocuğın doğumunun yedinci günü veya daha sonra yâhut da saçının ilk kesilişinde kesilen kurban.

‘aķil (Ar.): Akıllı (kimse)

‘aķīm (Ar.): 1. Çocuğın olmayan (kimse), kısır. 2. Neticesiz, sonu olmayan.

aķřad (aķřād) (Ar.): Kırık şey.

āl (Ar.): Hânedan, sülâle.

a‘lā (Ar.): Daha yüksek, en yüksek, pek yüce.

‘alā (Ar.): Yüksek, yüce, büyük, ulu.

‘alāle (‘alālā) (Far.): Bağrışma.

‘alā-vechi‘l-iħtiřār (Ar.): Kısaltma sûretiyle, kısaltarak.

alay bağla- (T.): Dūřman karřısında harekete geçmek üzre emir ve kumanda beklemek, savař durumu almak.

alay düz- (T.): Alay düzenlemek, azkeri saf saf dizmek.

alda- (T.): Aldatmak, kandırmak, oyun etmek.

‘alefe (T.): İmam, çoban gibi kimselere belli bir süre için verilen ücret. (Kelimenin hayvan yemi, ot anlamı da olduğı düşünölünce ‘alefesin kesmek yemini, otunu kesmek manasında mecazen de kullanılma ihtimali var.)

‘alem (Ar.): Sancak, bayrak.

‘ālem (Ar.): Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.

‘alem-dār (Ar.+Far.): Bayrak taşıyan kimse, sancaktar.

‘ale‘ř-řabāh (Ar.): Sabahleyin, sabah vaktinde, sabah erkenden.

‘ale‘t-ta‘cīl (Ar.): Çarçabuk, hemen.

‘ale‘t-tařīl (Ar.): Bütün ayrıntısıyla, bütün teferruâtıyla.

alīn- / alīn- (T.): Endişe duymak.

‘ālī (Ar.): Yüksek olan, yüce, ulu.

‘āliye (Ar.): Yüce; üstün.

‘allāmu‘l-ğuyūb (ar): Gaypları bilen.

a‘māl (Ar.): Ameller, işler.

a‘mām (Ar.): Amcalar.

‘amel (Ar.): Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.

‘amet (‘ammet) (Ar.): Hala, emeti.

āmīrāne (Ar.+Far.): Āmire yakışır tarzda, emredercesine.

‘amm (Ar.): Amca.

‘āmmeten (Ar.): 1. Genel olarak; umumi. 2. Herkesin önünde; alenen.

‘amūd (Ar.): 1. Sütun, direk. 2. Değnek, sopa.

aña (T.): Ona.

añaru (T.): Öte, ileriye doğru, öbür taraf.

‘anāsır (Ar.): Bir topluluğın meydana getiren zümreler.

‘anber (Ar.): Güzel koku.

‘anberīn (Far.): Anber gibi güzel kokan.

ancılayın (T.): Onun gibi, o kadar, öyle.

anda (T.): 1. Orada. 2. Onda, o konuda, o hususta. 3. Oraya. 4. O zaman.

andan (T.): 1. Ondan. 2. Ona. 3. Sonra, ondan sonra. 4. Ondan ötürü. 5. Oradan. 6. Onunla.

‘anīd (Ar.): Çok inatçı, bildiğinden, dediğinden kesinlikle vaz geçmeyen, anut.

añra- (T.): Homurtulu ses çıkarmak, haykırmak, kükmek.

‘an-řamīmi‘l-ķalb (Ar.): Cân ü gönülden, candan, yürekten.

añulcaķ (T.): Yavaşça.

anuñiçün (T.): Onun için.

‘Arab-ı ‘arbā (Ar.): Soyca eskiden beri Arap olanlar.

A‘rābī (Ar.): Çölde yaşayan göçebe Arap.

‘araķ (Ar.): Rakı, içki.

ard (T.): Art, arka.

‘arendes (Ar.): İri arslan.

‘arik (Ar.): Savaşçı, kahraman.

‘āriř ol- (Ar.+T.): (Hoş olmayan bir durum veya bir hastalık) Görölmeye başlamak, gelip çatmak, musallat olmak.

arķa (T.): Yardımcı, koruyucu, kayırıcı.

arķa ver- (T.): Sırtını dayamak, arkasını vermek.

arķāř (Ar.): Nakışlı, alaca bulaca.

arķuru / arķırı / arķurı var- (T.): Karşı koymak.

‘arrāf (Ar.): 1. Kâhin. 2. Münecim.

artuķ / artuğ (T.): 1. Başka, gayrı, maada. 2. Fazla, ziyade.

aruķ / arıķ (T.): Zayıf, güçsüz, çelimsiz, lâğar.

‘arūs (Ar.): Gelin.

arżā (irżā) (Ar.): Gönlünü edip kandırma, hoşnut etme, râzı etme.

aşa kıo- (T.): 1. Asıvermek. 2. Asıp bırakmak.

‘aşāfīr (Ar.): Serçe kuşları.

‘asākīr (Ar.): Askerler.

aşal (Ar.): Boa yılanları.

aşamm (Ar.): 1. Sağır; işitmeyen. 2. Ses vermeyen; sessiz, sedasız. 3. İçi dolu olduğu için ses vermeyen.

āsān ol- (Far.+T.): Kolay olmak, kolaylaşmak.

āsār (Ar.): Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler.

aşfar / aşfer (Ar.): Sarı, altın sarısı.

aşhāb (Ar.): 1. Sâhipler. 2. Hz. Muhammed zamânında yaşamış, onu görmüş ve sohbetinde bulunma şerefine ermiş kimseler, sahâbe. 3. Bir şeyle ilgili olanlar, bir şeye veya bir kimseye mensup bulunanlar.

‘āşīf (Ar.): Çok sert esen, şiddetli (rüzgâr).

asla’ (Ar.): Parlak nesne.

aşliyye (Ar.): Esas; temel.

‘assāl (Ar.): Balcı; arıcı.

aşşı (T.): Fayda, kâr, menfaat

āsumān (Far.): Gök, gökyüzü, semâ, felek.

āsumānī (Far.): Göğe mensup, gökle ilgili.

ata (T.): Baba.

‘atā (Ar.): Cömertçe verme, ihsan, bağış.

atbaş (T.): Yarışçılıkta iki at arasındaki çok az mesâfe için kullanılır.

āteş-gede (Far.): Mecûsî tapınağı, ateş tapanların mukaddes ateşlerinin yandığı yer.

āteş-hāne (Far.): Mecûsîlerin (Zerdüşî ve Mezdek) özel kokulu ağaçlarla yaktıkları ateşin bulunduğu kapalı yer çevresinde kare planlı ve açık mekânlı tapınakları.

at’ime (Ar.): Yemekler.

‘atş (Ar.): Susuzluk.

‘atţār (Ar.): Çok koku sürünen.

atţārī (Ar.): Attarcı.

‘avām (Ar.): 1. Halkın alt tabakası. 2. Halk, umum, herkes.

a’vān (Ar.): Yardımcılar, arka çıkanlar.

āvāz / āvāze (Far.): 1. Ses, sedâ. 2. Yüksek sesle bağırma, feryat, nâra.

‘avec (Ar.): Eğri olmak.

avıt- (T.): Avutmak.

avurd ur- (T.): Çene çalmak, sohbet etmek.

avurt (T.): Yanakların iç kısmındaki boşluk.

ayağa bin- (T.): Savaş çıkmak, savaş birdenbire başlamak.

‘ayāl (Ar.): Aynı çatı altında oturup geçimleri aynı kişi tarafından sağlanan topluluk; aile.

a’yān (Ar.): Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf.

āyende (Far.): Gelin, gelici.

ayırtlaş- (T.): Ayrılmak.

‘āyīk (‘ā’ik) (Ar.): 1. İnsanları işinden gücünden eden. 2. Engel.

āyīn (Ar.): Âdet, töre, yol, kânun.

‘ayn (Ar.): Göz.

ayrık / ayrık (T.): 1. Birbirinden ayrı, aralıklı, mesâfeli. 2. Ayrılmış, ikiye bölünmüş. 3. Başka, diğer. 4. Artık, bundan sonra.

‘ayyūk (Ar.): Göğün en yüksek noktası.

‘az (Ar.): Görevine son verme, işinden çıkarma.

az- (T.): Yolunu şaşırma.

a’zā (Ar.): Vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ.

‘azā (Ar.): 1. Yas, mâtem. 2. Baş sağlığı dileme, tâziye. 3. halk ağzı. Ölü için ilk gün yapılan tören.

azādli (Far.+T.): Azat edilmiş, ıtknâmesi eline verilmiş (köle veya câriye)

az’āf (Ar.): Katlar, bir şeyi iki kat yapan fazlalıklar.

a’zam (Ar.): Çok (daha, en, pek) büyük.

‘azamet (Ar.): Büyüklük, ululuk, yücelik, celâl.

‘azb (Ar.): Tatlı, hoş.

‘azīm (Ar.): 1. (Maddî bakımdan) Büyük 2. (Mânevî bakımdan) Büyük, ulu, haşmetli 3. (Tesir bakımından) Çok şiddetli.

‘azīmet (Ar.): Sebat, kararlılık.

‘azl (Ar.): Görevine son verme, işinden çıkarma.

‘azm (Ar.): 1. Yapılmak istenen bir iş, varılmak istenen bir hedef için her türlü güçlüğü göğüsleme kararlılığı; kesin karar; irade; gayret; gaye; niyet. 2. Yola titme, yoculuğa çıkma.

‘azr (Ar.): Azarlama; paylama.

azu (T.): Azı dişi, öğütücü dişi.

azvā (Ar.): Işıklar, aydınlıklar, pırıltılar.

B

bāb (Ar.): Husus, mesele, konu.

bād-ı ẖazān (Far.): Sonbahar rüsgârı.
bād-ı semūm (Far.+Ar.): Sam yeli.
bağır (T.): Göğüs, sine.
bağī (Ar.): Doğru ve hak olan yoldan ayrılan kimse, serkeş, âsî, şakî.
bağla- (T.): Kapamak.
bahâdır (Far.): Usta savaşçı, cengâver, yiğit, kahraman, cesur.
baħr (Ar.): Deniz, deryâ.
baħt (Far.): Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kismet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şans.
ba'îd (Ar.): 1. Uzak, ırak. 2. mec. Olması ihtimalden uzak bulunan, beklenmeyen.
bākī (Ar.): 1. Sürekli kalıcı; sonsuz. 2. Varlığını sürekli koruyan; ölümsüz; ebedî. 3. Korunup, saklanmış; muhafaza edilmiş . 4. Geri kalan; arta kalan; gerisi; diğer.
bālīg ol- (Ar.+T.): Bülûğa ermek, çocukluktan çıkıp ergin duruma gelmek.
bār (Far.): Defa, kere.
bār ü bengāh (Far.): Taşınabilir eşya; bagaj.
bāribün-gāh (bārbün-gāh) (Far.): Yüklük.
bārigāh (bār-gāh) (Far.): Sultan çadırı veya sarayı, yüksek divan.
bāriḳ (Ar.): Parıldayan, parıltılı, parlak.
bārū (Far.): Kale duvarı, hisar burcu, sur.
baş- (T.): 1. Alt etmek, yenmek. 2. Bastırmak, kapatmak.
başıl- (T.): Alt olmak, yenilmek, yere serilmek, çiğnenmek, horlanmak.
başşāş (Ar.): Parlayan; çıkan.
baş (T.): Yara, çıban.
baş (T.): Bir topluluğu yöneten kimse, başkan, reis.
baş kayusu (T.): Baş derdi; can baş kaygısı.
baş oyna- (T.): Hayatını tehlikeye atmak, canını feda etmekten çekinmemek.
başa / başına kaḳ- (T.): Bir kimseyi, bir kusûrunu veya kendisine yapılan bir iyiliği baktırırcasına yüzüne vurarak üzme.
başla- (T.): Başa geçmek öne düşmek.
baṭal (Ar.): Kahraman; yiğit.
baṭāriḳa (Ar.): Patrikler.
bāṭıl (Ar.): Doğru ve sahih olmayan, gerçekte ilgisi bulunmayan (şey).
bāṭın (Ar.): içteki, iç yüzdeki, gizli, görünmeyen (şey).

baṭl (buṭl) (Ar.): 1. Boş ve yersiz oluş. 2. Yanlışlık; haksızlık. 3. Yalan.
bayağı (T.): Önceki; eskisi; evvelki; deminki.
bāz (Far.): Doğan deneni yırtıcı kuş, şahbaz.
bāzir-gān (Far.): Bezirgân (Tüccar.).
bāzū (Far.): Kolun omuzla dirsek arasındaki kısmı, pazı.
becid (T.): 1. Çabuk, acele, derhal.
be-cidd (Fars.+Ar.): Ciddî, önemli
bed-aşıl / bed-aşl (Far.): Ashı, soyu kötü olan.
bedīhī (Ar.): Ansızın ortaya çıkan.
bedr (Ar.): Ayın on dördüncü gecesindeki şekli, dolunay.
be-gāyet (Far.+Ar.): Son derece, pek çok, fazlasıyla.
be-her (Far.): Her bir.
beher-ḥāl (Ar.+Far.): Her durumda, mutlaka.
behīc (Ar.): Güzel; parlak; zarif; gökçek.
behiyye (Ar.): Güzel.
bekre (Ar.): Genç dişi deve.
belā (Ar.): Evet, peki, hay hay.
belāgat (Ar.): Sözün etkili, güzel ve hitap edilen kimseye, içinde bulunulan duruma uygun düşecek şekilde söylenmesi; fasih ve hâle uygun söz söyleme.
belī (Ar.): Evet, hay hay, peki.
belīg (Ar.): Etkili, güzel ve yerinde söylenmiş (söz).
belik (T.): Bölük.
beliñle- (T.): Birden gözlerini açıp şaşkın şaşkın etrâfına bakmak, şaşırarak, irkilmek.
be-nām (Far.): Namlı, ünlü, meşhur.
benān (Ar.): Parmaklar, parmak uçları.
bend (Far.): Bağlama. 2. Bağ; bağcık. 3. Bağlantı; rabita. 4. Rehin; tutu; ipotek.
bende (Far.): 1. Kul, köle, abd, memlûk. 2. Esir, tutsak, bağlı kimse.
benī (Ar.): Oğullar.
beñzer (T.): Öyle görünüyor ki, öyle anlaşıyor ki.
beñzer ki (T.): Öyle anlaşıyor ki, öyle görünüyor ki.
ber (Far.): Üzere.
berār (Ar.): Çöller, sahralar.
berekāt (Ar.): 1. Bolluklar; bereketler. 2. Uğurlar; hayırlar; mutluluklar. 3. Keramet.
beriiye (Ar.): Çöl, sahrâ.
berḳ (Ar.): Şimşek.

berkit- (T.): Sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek, tahkim etmek.

berü (T.): Bu yana, buraya, beriye.

beşâret (Ar.): 1. Müjde, iyi haber. 2. Sevinç, memnûniyet.

beşâret-nâme (Ar.+Far.): Müjde kâğıdı.

beyân (Ar.): Açıklama, anlatma, söyleme.

bey'at (Ar.): Kabul ve tasdik etme işlemi.

beyne'n-nâs (Ar.): Halk arasında.

beyt (Ar.): Ev, mesken, hâne.

beze- (T.): Süslemek, donatmak, tezyin etmek.

bez-fi'âl / bed-fi'âl (Ar.): Yaptıkları kötü olan, kötü işler işleyen kimse.

bezl-i nefis (Ar.): Kendini harcama; hayatını verme.

bez-nâm (bed-nâm) (Far.): Adı kötüye çıkmış olan, şöhreti kötü olan (kimse).

bıçağa düş- (T.): Son çareyi bıçakta aramak, kendini bıçakla öldürmek.

bıldır (T.): Geçen yıl.

bızağu (T.): Buzağu.

bî-'ad (Far.+Ar.): Sayısız.

bi-'aynihi (Ar.): Aynıyle, olduğu gibi, tıpkı.

bid'at (Ar.): Sonradan türeyen şey, yeni âdet.

bidevî (Ar.): 1. Çölde yaşayan Arap. 2. İri yapılı bir tür at; küheylân.

bigi (T.): Gibi.

bî-ḥaber (Far.+Ar.): Habersiz.

bî-ḥadd (Far.+Ar.): Hadsiz hudutsuz, pek çok.

bî-ḥoz / bî-ḥod (Far.): Kendinden geçmiş, medhuş.

bî-hüde (Far.): Boş, gereksiz, faydasız, beyhüde.

bî-hüş (Far.): Akli başında olmayan, kendinden geçmiş, baygın; şaşkın, sersem.

bî-ḳâr (Far.): İşsiz.

bî-kerân (Far.): Sınırsız; sonsuz.

bilâd (Ar.): Beldeler, şehirler.

bilâ-müzâḥim (Ar.): 1. Bir engel çıkmadan. 2. Sıkıntıya sokmadan.

bil / bel (T.): Dağ tepeleri arasında geçit veren alçak yer, dağ geçidi, belen.

bile (T.): 1. Birlikte, beraber 2. Hatta 3. Dahi 4. İle 5. Yan, ne.

bilelerinde / -lerince (T.): Beraberlerinde, yanlarında.

bilemce (T.): Yanımda, beraberimde.

bilesinde / -since / -sine (T.): Beraberinde, birlikte, yanında.

biliş- (T.): Birbirini bilmek, tanımak, tanışmak, dostluk kurmak.

bi'l-küllîye (Ar.): Tamâmen, büsbütün

bî-naẓîr (Far.+Ar.): Eşsiz; benzersiz.

bî-nihâye (Far.+Ar.): Nihâyetsiz, sonsuz, sonu olmayan.

bî-nihâyet (Ar.): Nihâyetsiz, sonsuz.

bint (Ar.): Kız.

birez (T.): Biraz.

biribiri (T.): Birbiri

birle (T.): İle, birlikte, berâber.

biryân (Far.): Kebap, püryan.

bisât (Ar.): Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı.

biş (T.): Beş.

biṭāḥ (Ar.): Dereler; çakıllı, sazlı vadiler.

biṭarîḳ (baṭrîḳ) (Yun.): On bin erin komutanı.

biter (T.): Daha fazla, beter.

boğmaḳ (T.): Gerdanlık, kolye.

bolay ki (T.): Ola ki, belki, inşallah.

boyun (T.): Kefil

boyun ver- (T.): Boyun eğmek, itâat etmek.

böyün (T.): Bugün.

buḥur (Far.): Özellikle dinî törenlerde kokusu için yakılan ve tüterek yanınca etrâfa güzel bir koku yayan öd ağacı, amber, günlük gibi maddeler, tütsü. (Metinde buḥurât yani çoğul şeklinde geçmiştir.)

buḳaḡı / buḳaḡu (T.): Eskiden mahkûmların ayaklarına takılan ve ucuna pranga bağlanan demir halka, künde.

bular (T.): Bunlar.

buñ (T.): Sıkıntı, darlık.

buncılayın / muncılayın (T.): Bunun gibi, böyle.

bunda (T.): 1. Buraya. 2. Burada.

burḳa' (Ar.): Kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları örtü, peçe, nikap.

busu (T.): Pusu.

buyuruḳ / buyruḳ / buyruḡ (T.): Emir, ferman.

buyût (Ar.): Evler, hâneler.

bühtân (Ar.): Bir kimseyi yapmadığı bir şeyi yapmış olmakla itham etme, iftirâ.

bülend (Far.): Yüksek, yüce, ulu.

bülend-âvâz (Far.): Sesi gür, yüksek sesli.

büñgāh (Far.): Keçe çadır, büyük bir kimsenin çadırı.

bünyāz (bünyād) (Far.): 1. Esas, temel.

bünyāz (bünyād) et- (Far.+T.): Binâ etmek, inşa etmek, kurmak.

büt (Far.): Put.

bütür (T.): Ekşi surat.

C

cāliye (Ar.): 1. Göçmenler, göç edenler. 2. Zimmet ehli, gayrimüslim azınlık.

cām (Far.): İçki kadehi.

cāmūs (Ar.): Su sığırı, manda, kömüş.

cān (Far.): Kuvvet, güç.

cārī (Ar.): 1. Yürürlükte olan, geçerli. 2. Geçmekte olan.

cāyil (Ar.): Cevlan idici, dönüp dolanıcı olan.

cebābire (Ar.): Zorbalar, cebrediciler, halka zulmeden kimseler.

cebbār (Ar.): Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba.

cebe (Moğ.): Zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh.

cebe-hāne (T.+Far.): Eskiden silāh ve savaş araçlarının saklandığı yer.

cebeliyye (Ar.): Dağ ile ilgili.

cedīd (Ar.): Yeni, kullanılmamış.

cehd / ceht (Ar.): Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma.

cehl (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik, cāhillik, cehālet.

celā' (Ar.): Yerinden yurdundan ayrılma, gurbete gitme.

celebe (Ar.): Gürültü patırtı, şamata.

celīd (Ar.): Aşırı kahraman olan; yürekli; cesur.

celīl (Ar.): Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek.

celīs (Ar.): Sohbet arkadaşı, hemdem, refik.

celmed (Ar.): Kaya; taş.

cem' (Ar.): Toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme.

cemāl (Ar.): Güzellik.

cemī' (Ar.): Bütün, hep, cümle.

cemīle (Ar.): Bir kimsenin hatırını hoş etmek, gönlünü almak için yapılan hareket.

cenāh (Ar.): 1. Kanat. Merkez durumunda olan bir şeyin iki yanında bulunan kısım veya gruplardan her biri.

cendel (Ar.): Büyük kaya, akarsu içlerinde yer alan büyük kaya kitlesi.

cenūb (Ar.): Dört ana yönden biri, yüzünü doğuya dönen kimsenin sağ tarafına düşen cihet, güney.

cesīm (Ar.): 1. Büyük, geniş. 2. İri, kocaman, cesâmetli.

cevdād (Ar.): Cömert, ikram edici (kimse), kerim.

cevhāhir (Ar.): 1. Cevherler. 2. Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli taşlar.

cevarī (Ar.): Cāriyeler, halayıklar.

cevdere (cevdar) (Far.): Öküz.

cevelān / cevlān (Ar.): 1. Dolaşma, gidip gelme, deveran. 2. Gezme, gezinti. 3. Hareket, canlılık.

cevr (Ar.): Haksızlık edip incitme, eziyet, cefâ, gadr, zulüm.

cevşen (Far.): Zincir ve puldan yapılan örme zırh.

ceza' (Ar.): Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma.

cezīre (Ar.): Ada.

cibāl (Ar.): Dağlar.

cībe (Ar.): A mode of answering (Bir cevap modu).

cida (Moğ.): Kargı, mızrak.

cidāl (Ar.): Savaş, cenk, kavga.

cidd (Ar.): Bir işi çalışıp çabalayarak yapma, gayret, ceht.

ciftlendir- (T.): Evlendirmek.

cihāz (Ar.): Gelin olacak kız için hazırlanan her türlü eşyâ, çeyiz.

cilā (celā)-yı vaṭan (Ar.): Vatandan ayrılma.

cimrī (Far.): Soysuz.

cinnī (Ar.): Cin tâifesine mensup olan varlık, cin, ecinni.

cirāhat / cerāhat (Ar.): cerāhatlar, irinler, yaralar.

civān (Far.): Genç, tâze, diri, canlı.

civār (Ar.): Yakın yer, çevre, yöre, etraf.

cizye (Ar.): İslâm devletlerince müslüman olmayan tebaadan alınan vergi.

cüş (Far.): Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan.

cüst (Far.): Araştırma; arama.

cüst ü cü(y) et- (Far.+T.): Aramak, arştırmak.

Ç

çağır- (T.): Bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırmak

çağırış- (T.): Hep bir ağızdan bağırmak, haykırmak, yaygara koparmak.

çağsa- (T.): Gevşemek.

çağı (T.): Çağıltı, ses, gürültü.

çağ (T.): Tam; tamam.

çāk et- (Far.+T.): Yırtmak.

çağıldu (T.): Şakırtı, takırtı.

çal- (T.): Vurmak, darbe indirmek.

çala (T.): Bâzı isimlerin başına gelerek bir işin gelişigüzel, rastgele, çabucak veya aşırı derecede yapıldığını gösteren zarf öbekleri yapar.

çalış- (T.): Çarpışmak, savaşmak.

çapar (T.): Postacı, ulak.

çarh (Far.): Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

çehār (Far.): Dört.

çengāl (Far.): Yırtıcı kuş veya hayvan pençesi.

çeşm (Ar.): Göz.

çevrin- / çevrün- (T.): Çevresini dolaşmak. 2. Dönmek.

çezgin- (T.): Dönmek, dolaşmak.

çığır- (T.): Çağırmak, bağırmak, seslenmek.

çığışad- (T.): "Çığış çığış" sesi çıkartmak; çıkırdatmak.

çıkagel- (T.): Beklenmeyen bir zamanda gelivermek.

çıkış- (T.): Başa çıkmak.

çigin (T.): Omuz; omuz başı.

çimşek (T.): Şimşek.

çiz- (T.): Çözmek.

çizi (T.): Çizgi.

çomak (T.): Eskiden savaşlarda kullanılan, baş kısmı yuvarlak ve ağır sopa.

çüb (Far.): Ağaç parçası, çomak, sopa.

çuğal (T.): Eskiden savaşta atlara giydirilen zırhlı örtü ki bir çeşidini savaşçılar da giyerlerdi.

çün (Far.): 1. Çünkü, mâdemki. 2. Gibi. 3. Ne vakit ki, vaktâki.

çünkü (Far.): 1. Şundan dolayı ki, şu sebepten, zirâ. 2. Madem ki; vaktaki.

D

da'ar (Ar.): A sinning; lewdness, adultery, fornication; also, hypocrisy; treachery; deceit. (Günah işleyen; namusuzluk, zina; ayrıca, riyakarlık; hainlik; hilekarlık).

dād (Ar.): Adâlet, doğruluk.

dafda' (Ar.): Kurbağa

dağı (T.): Dahi; de.

dahı (T.): "Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de" anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.

dāhis (Ar.): Name of a celebrated stallion, mentioned in Arabian history before Muhammed. (Arap tarihinde Muhammed (SAV)'den önce geçen ünlü bir atın adı)

dağ- (T.): Takmak, kuşanmak.

dālāl (Ar.): Sapıklık, dalâlet.

dālī' (Ar.): Çok ve kuyruqları kalın ve bünyesi tam kavî ata dinilür ve güçlü ve zorlu ve kutlu olan.

dālle (Ar.): Belirten.

dām (Ar.): 1. Tuzakçı. 2. Tuzak kuran. 3. Avcı.

danışık (T.): Bir husus üzerinde karşılıklı konuşup fikir alış verişinde bulunma, istişâre, meşveret, müzâkere.

dār (Ar.): Birkaç bölümden ibâret mesken, ev, konak. (Önüne geldiği kelimelere "yer, mahal, mekân" anlamı katarak Arapça, bâzan da Farsça isim tamlaması şeklinde –özellikle kurum adları olmak üzere– çeşitli birleşik kelimeler yapar.

darb-ı meşel (Ar.): Atasözü.

dāreyn (Ar.): "İki ev" Dünya ve âhiret.

dārib (Ar.): 1. Vuran. 2. Döven. 3. Darbe indiren.

dārībe (Ar.): Kılıçla vurulmuş.

dāsītān / dāstān (Far.): Hikâye, masal, destan.

da've (Ar.): Davet; çağrı.

Dāvūdī (Ar.): Dâvut peygamberin sesine benzer kalın, gür ve etkili (ses).

dāye (Far.): Sütnine, bir çocuğa süt veren ve bakan câriye, dadı, taya.

debbābe (Ar.): Mancınık.

def'ī (Far.): Derhâl; hemen, bir anda.

deg- (T.): Varmak, ulaşmak, bir yere veya birine vâsıl olmak.

degülmiss (T.): Olmasaydı, olmamış olsaydı.

degür- (T.): Ulaştırmak, eriştirmek.

dehr (T.): 1. Dünya, cihan, âlem. 2. Zaman, kesintisiz zaman, devir.

dek (T.): Birbirine uygun iki şeyden her biri, eş, benzer.

delâlet (Ar.): 1. Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik, aracılık. 2. Delil, işâret, nişan.

delâşa (delâş) (Ar.): Yumuşak ve berrak nesne.

delîl (Ar.): Yol gösteren, kılavuz, rehber.

dem (Far.): 1. Nefes, soluk. 2. Herhangi bir nağmeye sürekli şekilde eşlik eden ses 3. Zaman, an, çağ.

dem ur- (Far.+T.): İddia etmek.

deng (Far.): Şaşkın, sersem.

deñlü (T.): Kadar, denli.

dep- (T.): Hücum etmek, saldırmak, (atı) ileri sürmek.

depele- (T.): Çiğnemek, ezmek, öldürmek.

depere (T.): Depesine.

depere tüt- (T.): Tepesi üzerine kaldırmak.

depren- (T.): Harekete gelmek, kımıldamak.

der-bend (Far.): Dar geçit, boğaz.

derle- (T.): Terlemek.

der-pey (Far.): Ardı sıra.

deryā (Far.): Deniz.

dest (Far.): El.

devā (Ar.): 1. İlâç, derman, şifâ. 2. Çâre, tedbir.

devlet (Ar.): Mutluluk, saâdet, tâlih, baht.

deyr (Ar.): Daha çok dağ tepelerinde veya kasabaların dışında kurulmuş, hristiyan râhip ve râhibelerinin yaşadığı binâ ve birçok binâdan ibâret manastır.

dırâz (Far.): Uzun.

di / diñ (T.): Haydi, haydin bakalım.

dîbâc (Ar.): Dallı, çiçekli bir çeşit ipek kumaş, dîbâ, canfes.

dibek (T.): Taştan veya ağaç kütüğünden yapılmış, çok büyük ve geniş havan.

dil (Far.): Gönül, yürek.

dil (T.): Düşmanın durumunu söyletmek için alınan tutsak.

dil çıkarma- (T.): Bir yerde bulunan düşmanı, başkaları duymasın diye hepsini öldürmek.

dilek it- (T.): Dilemek, rica etmek, niyaz etmek, şefaât etmek.

dil-figâr (Far.): Gönlü yaralı; âşık.

dilkü (T.): Tilki.

dimāğ (Ar.): 1. Beyin. 2. Şuur, bilinç, akıl.

dir* (Ar.): Demir gömlek; zırh.

diril- (T.): 1. Canlanmak, hayat kazanmak, yaşar duruma gelmek. 2. Halsiz, yorgun veya hasta iken) Tekrar güçlenmek, kuvvet kazanmak, canlanmak. 3. Taslamak, ... davasında bulunmak.

diril- / deril- (T.): Toplanmak, tecemmu etmek.

dirile (T.): Diri iken, diri diri.

dirinil- (T.): Toplanmak; bir araya getirilmek.

dirlik (T.): Yaşayış, hayat, sağlık, geçim.

diryāk (Ar.): Şarap.

diğār (Ar.): Çok, bol.

dîvār (Far.): Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

dîvşir- / dirşür- (T.): Derlemek, toplamak, bir araya getirmek.

diyeyidûñ (T.): Sanki, güya, sanılır ki.

diyü (T.): Diye.

dîzār (Far.): Yüz; çehre; vech; rü'yet-i cemâl.

dölen- (T.): Mutmain olmak, temayül göstermek, sükûnet bulmak, karar kılmak huzura kavuşmak ağır davranmak.

döy- (T.): Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak.

du- (T.): Durmak.

dum-dār (Far.): Asker.

dun- (T.): Dinmek, durmak.

dün (Ar.): Alçak, soysuz, denî.

dur- (T.): Karşı durmak, karşı koymak.

dur-dâne (Ar.+Far.): İnci tânesi.

durı gel- (T.): Ayağa kalkmak, kıyam etmek.

dülbend (Far.): Tülbent sözünün eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

dün (T.): Gece.

dürr (Ar.): İnci.

dürre (Ar.): İri inci tanesi.

dürüş- / tûruş- (T.): Karşı karşıya gelmek, mücâdele etmek, çarpışmak, mücadele etmek.

düş (T.): Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ.

düşmen (Far.): Düşman, yağı.

dütün (T.): Duman.

düzül- (T.): Aldatılmak.

E

ebcer (Ar.): Karnı büyük ve çıkık olan; şişman.

ebedā (Ar.): Hiçbir vakit, kat'iyen, asla.

ebhür / ebher (Ar.): Temiz kanı kalpten vücûda dağıtan ana damar, büyük atar damar.

eblağ (Ar.): Çok (daha, en, pek) belîğ; çok etkili.

ebnâ (Ar.): Oğullar, çocuklar, evlâtlar.

ebonos (Yun.): Abanoz denilen sert, siyah ve dayanıklı ağaç.

ebrişim / ebrîşüm (Far.): İpek iplik; ibrişim.

ebter (Ar.): Eksik, noksan, sonuçsuz (şey).

ebyât (Ar.): İkişer mısırâdan ibâret manzum sözler, beyitler.

ebyaz (Ar.): Ak, beyaz, bembeyaz.

ecir (Ar.): 1. Bir iş karşılığında verilen ücret. 2. Mânevî karşılık, sevap.

edhem (Ar.): 1. Siyah nesne 2. Karayağız at.

ef'âl (Ar.): Fiiller, yapılan işler, eylemler.

eflâk (Ar.): Felekler, gökler.

efşah (Ar.): Çok (daha, en, pek) fasih, en düzgün ve açık (söz).

eger (T.): Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.

egerçi (Far.): Her ne kadar, ise de, gerçi.

egin (T.): Sırt, arka.

eglen- (T.): Vakit geçirmek, beklemek, kalmak, oyalanmak, durup dinlenmek.

ehâd (Ar.): “Tek, bir” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır.

ehağ (Ar.): Çok (daha, en, pek) lâyıf, yakışır, müstahak.

ehemm (Ar.): Çok (daha, en, pek) önemli, en ehemmiyetli.

ehl ü 'ayâl (Ar.): Çoluk çocuk, âile.

ehlen ve sehlen (Ar.): Hoş geldin, merhaba, nasılsın?” anlamında hatır sorma sözü.

ekâbir (Ar.): Büyük adamlar, ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar [Tekil anlamında da kullanılır]

ekâsire (Ar.): Eski İran hükümdarları, kistrâlar, şahlar.

ekber (Ar.): Çok (daha, en, pek) büyük.

ekrem (Ar.): Çok (daha, en, pek) kerim, cömert, lutuf ve kerem sâhibi.

ekşer(Ar.): 1. Çok fazla, en çok, birçok. 2. Genellikle, umûmiyetle, ekseriya.

el yu- (T.): Vazgeçmek, el çekmek; ilgilenmemek; ilgisini kesmek.

el-amân (Ar.): Yardım isteği; imdat; yardım.

el-ân (Ar.): Şimdi, şu anda.

elfâz (Ar.): Lafızlar, sözler.

el-hâşıl (Ar.): Sözüñ kıyası, hâsılı, velhâsıl.

elkâb (Ar.): Lakaplar, unvanlar.

el-kışsa (Ar.): Sözüñ kıyası, hülâsa.

elvân (Ar.): Renkler.

emân (Ar.): Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.

emcek (T.): Meme.

emîne (Ar.): Korkusuz; emniyet içinde olan.

emîr (Ar.): Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis.

emîre (Ar.): Kadın emîr.

emü (Ar.): Baba karındaşı, amuca, amuca-zade, amu oğlu.

emvâl (Ar.): Taşınır ve taşınmaz bütün mallar, mülkler; servetler.

en'a (Ar.): Aleyhinde konuştu.

enbüb (Ar.): İnce boru, borucuk.

encüm (Ar.): Yıldızlar, nücüm.

enhâ (Ar.): 1. Yetindi. 2. Terketti, bıraktı. 3. Ulaştırdı, yetiştirdi.

enîn (Ar.): İnleme, inilti.

enîs (Ar.): Dost, arkadaş, yâr, hemdem.

ensâb (Ar.): Nesepler, soylar.

enşâr (Ar.): Yardımcılar, koruyucular.

ensi ent- (T.): Akıl başından gitmek, şaşırmak, rengi atmak.

envâ' (Ar.): Neviler, çeşitler, türler.

envâr (Ar.): Nurlar, ışıklar.

enzâl (Ar.): Sosuzlar; aşağılık kimseler; alçaklar.

er (T.): 1. Koca, zevç. 2. Erkek, kişi. 3. Yiğit, kahraman.

eren (T.): 1. Erkek. 2. Kahraman, yiğit. 3. Erler, yiğitler, kahramanlar. 4. Allah'a ermiş kimse.

erkam (Ar.): Yılan.

erkân (Ar.): Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

erlik (T.): 1.Er olma durumu. 2.Mertlik, yiğitlik.

eryâh (Ar.): Açık; geniş; engin.

eryeş (Ar.): Çok kıllı.

erzâl (Ar.): Reziller, alçak ve soysuz kimseler.

erzâni (Far.): Lâyık, değer, uygun.

erzel (Ar.): Çok (daha, en, pek) alçak, rezil, kötü, fenâ.

esbâb (Ar.): 1. Sebepler. 2. Araçlar; vasıtalar.

esbak (Ar.): Öncekinden önce olan, daha eski, bir makamda bir evvelkinden önce bulunmuş olan.

esbāp (Ar.): Esvap kelimesinin halk ağzındaki şekli.

esed (Ar.): Arslan. Esed burcu: Arslan burcu.

eşem (Ar.): 1. Günaha girmek. 2. Haram iş işlemek.

esemm (Ar.): Dar delikli burun.

esen (T.): Esenlik dilemek, “sağlıcakla kalın” deyip ayrılmak, vedâ etmek.

esenleş- (T.): Birbirine esenlik dilemek, selâmet dileyerek vedâlaşmak.

eşer (Ar.): İz, nişan, işaret.

eşer et- (Ar.): İz bırakmak, tesir etmek

esirge- (T.): Acımak, merhamet etmek.

eslaṭ (Ar.): Very or excess-ivelu aggressive(Çok ya da aşırı şiddetli agresif)

esle- (T.): Dinlemek, sayıp itâat etmek, itibar etmek [Daha çok olumsuz şekli kullanılır].

eşnām (Ar.): Putlar, tapınılan şeyler.

esrār (Ar.): Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar.

esved (Ar.): Siyah, kara.

eş’ār (Ar.): Şiirler; manzum sözler.

eşedd (Ar.): Çok (daha, en, pek) şiddetli.

eşheb (Ar.): Kır at veya beyaz at.

eşkar (Ar.): Al renkli (at).

et (T.): Ten; beden; vücut.

etmek (T.): Ekmek.

evet (T.): Ancak, fakat, lakin, amma.

evhām (Ar.): Vehimler, kuruntular, kuşkular, sebepsiz zan ve korkular.

evkāt (Ar.): Vakitler, zamanlar.

evşāf (Ar.): Nitelikler, vasıflar.

evşān (Ar.): Putlar.

evvel ahir (Ar.): Önünde sonunda, netîcede.

eydivir- (T.): Söyleyivermek.

eye (T.): 1. Sahip; malik. 2. Efendi.

eyegü (T.): Kaburga kemiği.

eyle (T.): Öyle.

eyle olsa (T.): Bunun üzerine, bundan dolayı, öyle olunca, o halde, öyle ise.

eylük (T.): İyilik.

eyvān (Far.): Köşk, kasır, kemerli yüksek binâ, çardak.

eyyām (Ar.): Günler.

eż’āf (Ar.): Katlar, bir şeyi iki kat yapan fazlalıklar

ezb (Ar.): Su akmak.

ezhār (Ar.): Çiçekler.

eżhār (Ar.): Çok (daha, en, pek) zâhir; çok açık, pek âşikâr, apaçık.

ezvāc (Ar.): Zevçler, karı kocalar, eşler.

E

fahır (Ar.): Övünme, iftihar, gururlanma

fākihe (Ar.): Meyve, yemiş.

fāriğ (Ar.): 1. Vazgeçmiş, terketmiş, el çekmiş. 2. Gâile ve gürültüden uzak, rahat, âsûde.

fāriğul-bāl (Ar.): Rahat, gâile ve gürültüden uzak.

fāriḳ (Ar.): Ayıran, tefrik eden.

fāris (Ar.): Atlı

Fāris (Ar.): İrânlı; Farşlı.

fārūk (Ar.): Keskin.

fāsîd (Ar.): Fesâda uğramış, bozulmuş, bozuk, kötü.

faşîḥ (Ar.): Güzel, âhenkli, açık ve anlaşılır şekilde düzgün ve yanlışsız söylenen (söz), fesâhatle söylenen (söz).

faşîle (Ar.): Takım, âile.

faşşāl (Ar.): Herkesin ayıbını söyleyen, kusûrunu bulup çekiştiren (kimse), dedikoducu.

fayşal (Ar.): Kesin karar, kat’î hüküm.

fāzil (Ar.): Ahlâkı, ilmi ve sâhip olduğu meziyetler bakımından üstün (kimse), fazîlet sâhibi, erdemli, fazîletli.

fazîḥat (Ar.): Rezillik, rüsvâlık.

fāzil (Ar.): Ahlâkı, ilmi ve sâhip olduğu meziyetler bakımından üstün (kimse), fazîlet sâhibi, erdemli, fazîletli.

fedfed (Ar.): Büyük sahrâ, yaban.

fe-keyfe (Ar.): Nasıl?

felâḥ (Ar.): Kurtuluş, selâmet.

felek (Ar.): Gökyüzü, semâ.

feres (Ar.): At, beygir.

ferḥān (Ar.): Sevinçli, neşeli.

ferîd (Ar.): Eşsiz, tek, eşi olmayan (kimse veya şey).

ferîde (Ar.): Eşsiz, nâdir bulunan tek inci.

ferîd-i ‘aşr (Ar.): Zamânında eşi bulunmayan kimse.

fersah (Far.): 3 millik uzaklık ölçüsü [Yaklaşık 5 kilometre olup kullanıldığı yere ve zamâna göre uzunluğu değişmiştir].

ferseng (Far.): Fersah.

feryâz / feryâd (Far.): 1. Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırma, haykırış, çığlık, âvâze, figan. 2. İmdat isteme, yardım dileme.

feşâhat (Ar.): Kurallı, etkileyici, heyecan verici, inandırıcı, sanatlı söz söyleme.

fetâ (Ar.): Genç, yiğit, mert kimse, delikanlı.

fevt (Ar.): Bir şeyi bir daha ele geçemeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma.

feza' (Ar.): Korkudan dolayı inleyip sızlama.

fidâ (Ar.): Fedâ.

figân et- (Far.+T.): İztırapla bağırma, haykırma, feryat.

fil-bân (Ar.+Far.): Fil bakıcısı; fil çobanı.

fi'l-cümle (Ar.): Nihâyetle, sonunda.

fi'l-hâl (Ar.): bu anda, hemen, şimdi.

firâk (Ar.): Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme, hicran, firkat.

firâset (Ar.): Anlama yetisi; çabuk kavrayış; feraset.

fir'avn (Ar.): Firavun sözünün eski metinlerde geçen asıl şekli

Fireng-istân (Far.): Avrupa.

Firenk (Far.): Avrupalı.

firenti (?): Para birimi, dinar.

fişâl (Ar.): 1. Ayırma. 2. Ayrılmış olma.

fiten (Ar.): Fitneler.

fu'adî (Ar.): Gönülle ilgili.

furqat (Ar.): Ayrılık, ayrılık, firak, hicran.

fuşahâ (Ar.): Fasih olanlar, güzel, açık ve düzgün söz söyleyenler.

fužulluk (Ar.+T.): Haddini bilmeme, fodulluk.

fülân ibnü fülân (Ar.): Bilmem kim oğlu bilmem kim.

Fürs (Ar.): 1. Fars halkı; Farşlılar. 2. İran ülkesi.

fürsân (Ar.): Usta biniciler, atlılar.

G

gabgab (Ar.): Çenenin alt kısmı, çene altındaki ikinci gerdan.

gadir / gadr (Ar.): Hâinlik, zulüm, kıyıcılık.

gâfilen (Ar.): Gâfil olarak, habersizce.

gâh (Far.): 1. Zaman, vakit. 2. Bâzan, bâzı zaman, kâh [Tekrar edilerek kullanılır].

gâh gâh (Far.): Vakit vakit, bâzı bâzı, ara sıra.

galebe (Ar.): Üstün gelme; yenme; üstünlük.

galib (Ar.): 1. Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse). 2. Üstün, baskın, güçlü.

galibe (Ar.): Galip gelen kadın.

galîz (Ar.): Kaba, çirkin, nezâket ve terbiye dışı.

galţân (Far.): Yuvarlanan, yuvarlanıcı.

gamâm (Ar.): Bulut.

gam-gîn (Far.): Tasalı; kederli.

gam-nâk (Far.): Tasalı; kaygılı.

ganâ (Ar.): Zenginlik; servet.

ganî (Ar.): Zengin

ganîmet (Ar.): Beklenmedik zamanda ve şekilde ele geçen şey veya fırsat, emeksiz ve bedâvadan elde edilen menfaat.

garâyib (garâib) (Ar.): Garîbeler, şaşılacak tuhaf şeyler, işitilmemiş, duyulmamış olaylar.

garâz (Ar.): 1. Gâye, maksat, istek, arzu. 2. Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınç, kin.

garb (Ar.): Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip.

gâret (Ar.): Yağma, çalıp alma, talan.

garîm (Ar.): Alacaklı kimse.

garķ ol- (Ar.+T.): Bir şeyle aşırı şekilde dolmuş olmak; boğulurcasına çok olmak.

garķad (Ar.): Bir diken ağaç.

gâsık (Ar.): Gece.

gavğâ (Far.): 1. Dövüş; kavga. 2. Kargaşa. 3. Gürültü.

gayb (Ar.): Göz önünde olmayan, gözle görülemeyen, gizli olan şey, hal ve keyfiyet.

gaybet (Ar.): Gâiplik, hazır olmama, meydanda bulunmama, görünmeme.

gâyet (Ar.): 1. Çok, pek, pek çok, son derece. 2. Son, nihâyet, encam; gâye.

gayib (ga'ib) ol- (Ar.+T.): Kaybolmak.

gaylem (Ar.): Kurbağa.

gaym (Ar.): Bulut.

gayne (Ar.): Aralarından su akamayan birbirine girmiş ve dolaşmış ağaçlar.

gayr (Ar.): Başka bir kimse, başkası.

gayrı (Ar.): Başka.

gâzâ (Ar.): İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat.

gazâle (Ar.): Dişi geyik yavrusu.

gazbân (Ar.): Gazaplı, öfkeli, hiddetli, kızgın.

ğazûb (Ar.): Öfkeli, kızgın, hiddetli, gazaplı.
geçegen (T.): 1. Daha çok geçen. 2. Revançta olan, sürümlü.
geçkin / geçgin / geçgü (T.): Kendinden geçmiş, aşırı sarhoş, aşırı derecede.
geñ (T.): 1. Uzak. 2. Arka taraf.
geñez (T.): Kolay.
geñince / geñiñce (T.): İstenildiği gibi, isteğe göre, rahat rahat, isteğe uygun olarak.
gerdiş (Far.): Dönüş, dönme, devretme.
germ ol- (Far.+T.): Hararet kazanmak, harâretlenmek.
gey- (T.): 1. Takınmak, takmak. 2. Kuşanmak. 3. Giymek, giyinmek.
geysi (T.): Elbise, giyecek.
geyür- (T.): Giydirmek.
gıjıldı (T.): Gıcırdı
gilmân (Ar.): 1. Gulâmlar, gençler. 2. Köleler.
gır (T.): “İşi ciddîye almayıp aklı başka yerde olmak, birisiyle alay edip eğlenmek, dalga geçmek, hafif şeylerle meşgul olup gevezelik edip kendini avutmak” anlamlarına gelen Gır geçmek deyiminde geçer.
ğırîv / ğırî (Far.): Bağırma, bağırışma, feryat, figan.
giçi (T.): Küçük.
gidi (T.): Deyyus, kaltaban, pezevenk.
gîlżat (Ar.): Galiz olma, galizlik, kabalık, çirkinlik.
gıriftâr (Far.): Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ.
göç ber-güç et- (T.): Bir yerde çok kalmayıp göç etmek.
göçür- (T.): Göçmesine yol açmak.
gökçek / gökcek (T.): Güzel, sevimli, hoş.
gömgök (T.): Masmâvi, yemyeşil
gömürde- (T.): Homurdanmak.
gönder (T.): 1. Kargı, mızrak. 2. Sırık.
göndür- (T.): 1. Uğurlamak, teşyi etmek. 2. Göndermek.
gönlek (T.): Gövdeye giyilen demir zırh.
götürü / götüri (T.): Bütün, tamam, toptan, hep, büsbütün.
göynük (T.): Gönül yanığı, acı, dert, ızdırap, keder.
göyün- (T.): Yanmak.
gubâr (Ar.): Toz, ince toprak.
gül (Ar.): Hayâlet, hortlak, kötü cin, şeytan.

gûlâm (Ar.): 1. Delikanlı, genç oğlan. 2. Köle, kul, esir, bende.
ğuşşa (Ar.): Gam, keder, hüznün, tasa.
güç / güc (T.): 1. Zulüm, haksızlık, zor, eziyet, sitem. 2. Cidal, şiddet.
güç it- (T.): 1. Güçlük çıkarmak. 2. Zorlamak, baskı yapmak. 3. Zulmetmek, gadretmek.
gül-âb (Far.): Gül suyu.
gün (T.): 1. Güneş. 2. Gündüz. 3. İyi ve mesut geçen zaman, saâdet.
günlük (T.): Şemsiye, gölge yapmaya yarayan perde.
gürz (Far.): Ateşli silâhların icâdından önce savaş âleti olarak kullanılan, demir, tunç, bakır veya pirinçten ağır topuz, bozdoğan, şeşper.
gürz-i girân (Far.): İri ve ağır topuz.
gütmek (T.): (Bir veya birçok hayvanı) Ölüne katıp sürmek ve otlatmak.
güy- (Far.): 1. Dayanmak; sabretmek. 2. Beklemek; yolunu gözlemek; intizar etmek.
güyegü / güyegi (T.): Güvey, damat.

H

habbe (Ar.): En ufak şey, zerre.
habîb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili, dost.
habsî (Ar.): Kötü, soysuz, alçak, fesat (kimse).
hâbis (Ar.): Hapseden; tutuklayan.
hacâlet (Ar.): Utanma, mahçup olma, utanç.
hâcet (Ar.): Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç.
hâcib (Ar.): 1. Kapıcı, kapıcı başı. 2. Sadrâzam, vezir, mâbeyinci vb. devlet büyüklerine verilen unvan.
hacîl (Ar.): Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş (kimse).
hadd (Ar.): 1. Sınır. 2. Derece, mertebe.
hadem (Ar.): Hizmet edenler, hâdim olanlar.
hadeş (Ar.): Abdestin, guslün yenilenmesini gerektiren hal.
hādî (Ar.): Doğru yolu gösteren, hidâyet eden kimse.
hadîd (Ar.): Keskin, şiddetli, sert.
hadîn (Ar.): Dost; arkadaş; hem--dem, gamgüsar.
hafekân (Ar.): Yürek oynaması, çarpıntı, yürek sıkıntısı.

ḥāfız (Ar.): 1. Koruyan, muhâfaza eden kimse. 2. Kur'ân-ı Kerîm'i bütünüyle ezberlemiş olan ve ezberden okuyabilen kimse.

ḥafî (Ar.): Gizli.

ḥafîr (Ar.): Yasakçı ile himâyet olunmuş kimseye dinilir.

ḥafîyy (Ar.): Gizli; saklı; gizli olan; saklı olan.

ḥafn (Ar.): A taking up in hollow in the hand (Elinde oyuk olarak alma).

ḥaḳ (Ar.): Doğru, gerçek.

ḥakîm (Ar.): Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam, basîret ve sağ duyu sâhibi kimse.

ḥaḳîr (Ar.): Değersiz, îtibarsız, küçük.

ḥâl (Far.): Vücuttaki küçük esmer benek, ben.

ḥalâş (Ar.): Kurtulma, kurtuluş

ḥalâyyık (ḥalâ'îk) (Ar.): Esir edilmiş veya satın alınmış kız, kadın.

ḥalel (Ar.): Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan.

ḥâlet (Ar.): Hal, nitelik, keyfiyet

ḥālî (Ar.): 1. Boş. 2. Tenhâ, ıssız.

ḥālî' (Ar.): 1. Soyulmuş, çıkarılmış. 2. Kovulmuş.

ḥālî olma- (Ar.+T.): O şey orada hep mevcut olmak, o şeysiz olmamak.

ḥālîbe (Ar.): Sütçü kadın.

ḥālîk (Ar.): Yaratıcı, yaratan, esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dir.

ḥalîl (Ar.): Sâdık ve gerçek dost.

ḥalîle (Ar.): Candan dost, samimi dost.

ḥālîse (Ar.): Hâlis kelimesinin kadını ifâde eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli.

ḥālîye (Ar.): Düzgün ve pîr iş takınup düzenci olan avret.

ḥallâl (Ar.): Halleden, çâre bulan, çözen kimse.

ḥalvet (Ar.): 1. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhâya çekilme. 2. İçinde hiç kimsenin bulunmadığı tenhâ ve kapalı yer. 3. Gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma.

ḥalvet-ḥâne (Ar.+Far.): Başka hiç kimsenin giremediği baş başa kalınan yer.

ḥâm (Ar.): Eski Arapların, putlar adına serbest bıraktıkları on nesil döllemiş bulunan erkeke deve.

ḥamâḳat (Ar.): Ahmaklık, budalalık, humk.

ḥamâyil (ḥamâ'il) (Ar.): Sağ omuzdan sol kalçaya kadar uzanıp ucuna kılıç takılan kayış.

ḥamî (Ar.): Himâye eden, koruyan, sâhip çıkan (kimse).

ḥamîm (Ar.): Çok sıcak, çok kızgın nesne, özellikle su.

ḥamîr (Ar.): Hamur, maya.

ḥamiye (Ar.): Ashab ve refikasını ider olan âdeme idilir.

ḥaml (Ar.): Gebelik.

ḥamle et- (Ar.+T.): Atılmak, saldırmak, hücum etmek

ḥamr (Ar.): Şarap.

ḥamte (Ar.): Ekşi ekşi koşan şarap.

ḥanderîs (Ar.): Yıllanmış şarap.

ḥannân (Ar.): Çok esirgeyen; şefkatli; bağışlayıcı.

ḥannâs (Ar.): Sinsi şeytan.

ḥânümân (Far.): Ev bark, yuva, âile.

ḥarâm-zâde (Far.): 1. Nikâhsız birleşmeden doğan çocuk, piç. 2. Soysuz, ahlâksız kimse, haram yiyici.

ḥarbe (Ar.): Kısa mızrak, süngü.

ḥarf (Ar.): 1. Kenar, yan. 2. Doruk.

ḥarîḳa (Ar.): Acı, sızı.

ḥarîm (Ar.): 1. Yabancılarla yasak olan, yabancıardan korunan mukaddes yer. 2. Harem dâiresi.

ḥarîr (Ar.): İpek.

ḥarîş (Ar.): Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

ḥâris (Ar.): Koruyucu, bekçi, gözcü, muhâfız.

ḥarr (Ar.): Sıcak.

ḥarre (Ar.): Sıcak; yakıcı; hararetili; kızgın.

ḥâş (Ar.): Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, herkese âit olmayan, husûsî, özel.

ḥâş u 'âm (Ar.): Seçkin kimseler ve halk, herkes.

ḥaseb (Ar.): Kişinin kendine mahsus olan ve kendi hasletlerinden doğan değeri, asâlet [Daha çok nesep kelimesiyle birlikte hasep ve nesep şeklinde kullanılması, hasep kelimesine de nesep mânâsı verilmesine sebep olmuştur].

ḥâşekî (Ar.): Devlet hizmetinde tecrübe kazanmış kıdemli görevlilere verilen unvan.

ḥâşıl (Ar.): 1. Husûle gelen, olan, meydana çıkan. 2. Ortaya çıkan semere, netice.

ḥasm (Ar.): Düşman.

ḥasnā' (Ar.): Güzel (kadın ve kız).

ḥaşr (Ar.): Sınırlı ve dar bir yer içine alma.

ḥasūd (Ar.): Çok kıskanç, haset eden, kıskanan (kimse).

ḥaşem (Ar.): Bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyet

ḥaşr (Ar.): Kıyâmette bütün insanların dirilmesi.

ḥaṭab (Ar.): Boz bulanık olmak.

ḥaṭar (Ar.): Tehlike, güvensizlik.

ḥātem (Ar.): Yüzük, üzerinde mühür bulunan yüzük.

ḥaṭıf (Ar.): Kapıp götüren.

ḥāṭıl (Ar.): (Rain) that falls in showers of large drops or continuously in fine drops (Büyük damlalarla ya da sürekli ince damlalar halinde yağan yağmur).

ḥāṭır (Ar.): Gönül, duygu, his.

ḥāṭırın ele al- (Ar.+T.): Gönlünü hoş etmek, gönülünü yapmak.

ḥāṭif (Ar.): Gaybdan seslenir gibi haber veren melek.

ḥaṭīm (Ar.): Kâbe'nin kuzeyindeki taş duvar veya sur.

ḥatm (Ar.): Bitirme, sona erdirmе, tamamlama.

ḥaṭṭāl (Ar.): Continually pouring out rain (Sürekli yağan yağmur).

ḥaṭṭāre (Ar.): Deve ağılı.

ḥavādiṣ (Ar.): 1. İlgiyle karşılanan haber. 2. Olup biten vak'alar, hâdiseler, olaylar.

ḥavāle (Ar.): Bir şeyi birine veya bir yere doğru savurma, yöneltme.

ḥavālī (Ar.): Çevre, civar, yöre.

ḥavās (Ar.): Hasseler, duyular.

ḥavāşş (Ar.): Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf.

ḥavātīn (Ar.): Hâtunlar, kadınlar.

ḥavf (Ar.): Korku

ḥayālāt (Ar.): Kuruntular.

ḥāye (Far.): Erkek bezi; haya. 2. Yumurta.

ḥayf (Ar.): Eyvah, yazık, heyhat!

ḥayırdu'ā (Ar.): Bir kimseye iyilik dilemek, hayır temennî etmek için yapılan duâ.

ḥayme (Ar.): Çadır.

ḥayrān (Ar.): Şaşkın, şaşırıp kalmış kimse.

ḥayye (Ar.): Yılan.

hāzā (Ar.): Bu, şu, o. 2. Tam, tam anlamıyla, mükemmel.

ḥazān (Far.): 1 Sararıp solma zamanı; ihtiyarlık; yaşlılık. 2. Solgun.

ḥazāyin (ḥazā'in) (Ar.): Hazinele.

ḥazele (Ar.): Kalleş, bayağı, alçak kimseler, reziller, nâmertler.

ḥāzır (Ar.): 1. Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan 2. Bir yerde mevcut olan, bizzat bulunan, huzurda, göz önünde olan.

ḥāzıḳ (Ar.): Usta, mahâretli .

heccām (Ar.): 1. Arslan. 2. Atılğan, çok saldırgan.

heddār (Ar.): Loudly bel-lowing, vociferous (Gürültülü).

hedm (Ar.): (Bir binâyı) Yıkma, tahrip etme.

heffāfe (Ar.): Nazik ve mülâyim olan rüzgar.

hele (T.): Madem, mademki.

hemān (Far.): Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

hemān sā'at* (Fars+Ar.): Derhal, hemen.

hemān-dem (Far.): Derhal, o anda, çabucak, hemen.

hemn (Far.): "Yerine göre, ancak, hemen, her zaman" vb. anlamlar ifâde eden bir çeşit doldurma kelime.

hemm (Ar.): Üzüntü; tasa; kaygı.

henī'en (Ar.): Sıhhat ve afiyet olsun.

herīse (Ar.): Keşkek yemeği.

herze (Far.): Boş, abes, beyhûde söz, hezeyan.

hevā (Ar.): 1. İstek, arzu, heves, meyil. 2. Aşk, sevgi, tutkunluk.

hevcel (Ar.): 1. Awild-going she-camel (Vahşi bir dişi deve). 2. Aroad-guide (Yol rehberi).

hevdec (Ar.): Devenin sırtına konan, kadınlara mahsus, üstü kubbeli bir çeşit sepet, mahfe.

hevl (Ar.): Korku, korkma, ürkmе.

heybet (Ar.): 1. İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet. 2. Bir şey karşısında hissedilen korku ile karışık saygı duygusu.

heyfā (Ar.): Slender-waisted (İnce belli).

heykel (Ar.): Cismânî beden, cisimden ibâret sûret, ceset.

hezeyān (Ar.): 1. Sayıklama. 2. Saçma sapan konuşma, saçmalama.

ḥıfz (Ar.): Koruma, saklama, muhafâza etme.

ḥıkd (Ar.): Gizli düşmanlık, öc alma arzusu, kin.

ḥılkat (Ar.): Yaratma, yaratılma, yaratılış.

ḥımāş (Ar.): Karnı aç kimseler.

hır (T.): 1. Horlama, derin ve öfkeli soluma sesi. 2. Kavga; gürültü; dalaş.

hısm (Far.): Öfke, kızgınlık, gazap.

hıtar (Ar.): Tehlikeler.

hibre (Ar.): Deneyim, uzmanlık bilgisi.

hicr (Ar.): Ayrılık.

hidāb (Ar.): 1. Setler. 2. Tümseklikler.

hidāyet (Ar.): Doğru yolu gösterme, hakka sevketme.

hikāyet (Ar.): Hikāye

hikka (Ar.): Dört yaşındaki dişi deve.

hilāf (Ar.): 1. Ters, aykırı. 2. Tartışmalı; münakaşalı

hil'at (Ar.): Pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfât olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan.

hilm (Ar.): Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sâkin ve serinkanlı olma.

himāl (Ar.): 1. Yükler. 2. Mahveli develer.

himār (Ar.): Eşek, merkep

himāyet (Ar.): Himāye.

himmet (Ar.): 1. Yardım, ihsan.

hīn (Ar.): Zaman, vakit.

Hindī (Ar.): Hintle, Hindistan'la ilgili, Hind'e âit, Hint'te yapılan.

Hindüvān (Ar.): Hozistan ile Ercel arasında bir nehir olup, havzasına dahı bu isim verilmekle, oradan neşet itmiş bir çok ülema (Hindüvani) nesebiyle maruftur.

hirāf (Ar.): Mahrumluk.

hiref (Ar.): Meslekle; işler; sanatlar.

hırşā (Ar.): Yılan derisi pulu.

hisāb (Ar.): Hesap.

hişār (Ar.): Kuşatma; etrafını çevirme; muhasara etme.

hisset (Ar.): Hasislik, cimrilik, pintilik.

hissiye (Ar.): Duygu ile ilgili.

hiyān (Ar.): 1. Çağ. 2. Zaman.

hōd-bīn (Far.): Sâdece kendini gören (kimse) mağrur, kibirli.

hod / hoz (Far.): Kendi, bizzat, -de, dahi

hor (fars): Değersiz, bayağı, hakir.

hōş geç- (Far.+T.): Hoş vakit geçirmek, eğlenmek.

hüb (Far.): Güzel.

huddām (Ar.): Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.

hufās (Ar.): Zehirsiz büyük yılan.

huld (Ar.): Sürekli olma, sonsuz olma, süreklilik, ebedilik, bâkîlik.

hulq (Ar.): Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat.

humār (Ar.): İçkiden sonra gelen baş ağrısı ve sersemlik.

hurrem (Far.): Sevinçli, şen, gönül açıcı.

hurūc (Ar.): 1. Kapalı bir yerden dışarı çıkma; çıkış. 2. Çeşitli sebeplerle sıkıntılı bir hayatın sürdüğü bölgeden daha rahat bir yere göç etme; göç.

hurūş (Ar.): 1. Uykusuzlar. 2. Hırtı pırtılar.

hurūş (Far.): Coşma, gürleme, şamata.

huşūn (Ar.): Kaleler.

huşūşā (Ar.): Bilhassa, hasseten, özellikle.

hūş-yār (Far.): Akli başında olan, sarhoş olmayan (kimse), ayık.

Hūt (Ar.): Ekliptik üzerinde yer alan burçların on ikincisi; Balık burcu; Semeke; Semeke-tâni.

huṭme (Ar.): Şiddetli ateş.

huṭūr (Ar.): (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma.

huzām (Ar.): Kesel ve betâsetle olan yürüyüş ve tavraniş.

Hübel (Ar.): İslâmdan önce Kureyşlilerin Kâbe'de duran en büyük putunun adı.

hüccāb (Ar.): Hâcibler, kapıcılar.

hüdām (Ar.): Deniz tutması.

hükemā (Ar.): Hakîmler, filozoflar, ilim adamları.

hükkām (Ar.): Hâkimler.

hükm it- (Ar.+T.): Hakkında karar vermek.

hümām (Ar.): Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse.

hüner-mend (Far.): Hünerli, hüner sâhibi (kimse), usta.

hürre (Ar.): Hür kadın; köle ve cariye olmayan kadın.

hüsām (Ar.): İyi bilenmiş, keskin kılıç.

hüsn / hüsün (Ar.): Güzellik.

I

ırmızğan- (T.): Uyuklamak, ayakta uyur duruma gelmek.

'ırbīd (Ar.): Gürültücü sarhoş.

ırgala- (T.): Yerinden oynatmak, harekete getirmek, sarsmak, sallamak, ırgamak.

ırıl- (T.): Ayrılmak, uzaklaşmak, uzaklaşıp kaybolmak.

ırla- (T.): Şarkı söylemek, teganni etmek.

ırsıcak (T.): Sıcak.

ışmarla- (T.): Tevdi etmek, emanet etmek.

ıssı (T.): 1. Sıcaklık, hararet. 2. Sıcak.

ışık / ışıklık (T.): Demir başlık, miğfer.

ışık (Ar.): Aşk kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

İ

i'ānet (Ar.): Yardım

ibkâ' (Ar.): Bulunduğu hal üzere, olduğu gibi ve yerinde bırakma, dokunmama.

ibn (Ar.): Oğul.

ibrişim (Far.): Bükülmüş ipekten iplik.

i'câb (Ar.): Hoşlanmak, beğenmek.

icâbet (Ar.): (Teklif edilen, istenilen bir şeyi) Kabul etme, muvâfakat etme, uyma.

icâzet (Ar.): İzin, müsâade, ruhsat.

iclâl (Ar.): Saygı gösterme, büyük sayma, ağırlama, ikram, tâzim.

içre (T.): İçinde, arasında, içine, ...vaktinde, -de.

'îd -'ıyd (Ar.): Bayram.

'idâ (Ar.): Adûvla, düşmanlar, hasımlar.

'idâl (Ar.): Güç olmak, zor olmak.

idhâl (Ar.): İçeri koyma, içeri sokma, dâhil etme.

idügi (T.): Olduğu.

ifâkat (Ar.): Hastalıktan kalkma, sağlığına kavuşma, iyileşme.

ifrâṭ (Ar.): Aşırı gitme, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme.

'ifrît (Ar.): Cinlerin çok zararlı ve çok korkunç kabul edileni.

iftirāk (Ar.): Ayrılık, ayrılma, hicran.

igen (T.): Çok; pek fazla; daha ziyade.

igvâ' (Ar.): Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma.

ihâṭa (Ar.): Bir şeyin etrâfını çevirme, çevreleme, kuşatma, sarma.

ihfâ' (Ar.): Gizleme, saklama.

ihsân (Ar.): 1. Bağışlama, bağışta bulunma. 2. Bağışlanan şey, bahşiş, atıye.

ihsâs et- (Ar.+T.): Hissettirmek.

ihtilâṭ (Ar.): Karşılaşıp görüşme, görüşüp temas etme.

ihtiyâr (Ar.): Kendi isteğiyle hareket etme, irâdesini kullanma.

ihtiyâr et- (Ar.+T.): Seçmek, tercih etmek.

ihtiyâṭ (Ar.): Olabilecek şeyleri hesâba katarak tedbirli ve ölçülü davranma, sakınma.

ihyâ et- / buyur- (Ar.+T.): Canlandırmak, hayâtiyet kazandırmak.

ihzâr (Ar.): Hazır etme, hazır bulundurma, hazırlama.

ikdâm (Ar.): Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

iklîm (Ar.): Ülke, diyar.

ikrâr (Ar.): Kabul etme, tasdik etme.

il / el (T.): Memleket, ülke, yurt, diyar, iklim, vilayet.

i'lâm (Ar.): Bildirme, anlatma.

ilet- (T.): Götürmek veya getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.

iley (T.): Huzur, ön, kat, yan, karşı taraf.

ilgün (T.): Memleket, halk.

ilhâk (Ar.): (Bir şeyi) Bir yere katma, ekleme, ilâve etme.

ilkindi*(T): İlk olarak.

illâ (Ar.): 1. Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka, ille. 2. Bilhassa, hele, özellikle. 3. Aksi takdirde, aksi halde.

iltizâm (Ar.): Birinin veya bir şeyin tarafını tutma, onu tercih etme.

iltmek (T.): İletmek.

ilzâm (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.

imâ' (Ar.): Cariyeler.

'imâme (Ar.): Sarık.

imden girü (T.): Bundan sonra, bundan böyle, şimdiden sonra.

imdi (T.): 1. Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o halde, öyle ise, binâenaleyh. 2. Şimdi.

imtişâl (Ar.): Boyun eğip itâat etme, emre göre hareket etme.

in'âm (Ar.): Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.

'inân (Ar.): Dizgin.

'inâyet (Ar.): Lutuf, ihsan, iyilik.

inbisâṭ (Ar.): Yayılma, genişleme, açılma.

inci- (T.): 1. İncinmek. 2. Zahmet çekmek; yorulmak.

incük (T.): Dizkapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı.

infi'āl (Ar.): Gücenme, dargınlık duyma, kırılma.

inkisār (Ar.): Hatırı kırılma; gücenme; kırılma; darılma.

inşād (Ar.): Bir şiiri topluluk önünde mânâsına, veznine uygun şekilde, sözlere ses tonu ve vurgularla etki gücü katarak yüksek sesle okuma.

intisāb (Ar.): Bir âilenin, bir iş yerinin, bir topluluğun içinde yer alma, oraya mensup duruma gelme, oranın ferdi olma.

intizār (Ar.): Bekleme, bekleyiş.

inzāl (Ar.): İndirme, indirilme.

i'rāz (Ar.): Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme.

irgür- (T.): Ulaştırmak, eriştirmek.

iril- (T.): Erişilmek.

iriş- (T.): Ulaşmak, yetişmek.

irte / erte (T.): Ertesi, gelecek sabah, şafak sökme zamanı, yarın.

irtesi (T.): Öbür gün, daha öbür gün.

is / ıssı / issi (T.): Sâhip.

iste- (T.): Aramak, araştırmak.

isteyü git- (T.): İstemekte, aramakta devam etmek.

isti'âne et- (Ar.+T.): Yardım dilemek.

isti'cāl (Ar.): Acele etme, sabırsızlanma.

istid'a' (Ar.): Yalvararak isteme, ricâ ve talep etme.

istifsār (Ar.): Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, açıklama isteme, sorma, araştırma.

istiğāse (Ar.): Yardım isteme, imdat talep etme.

istiḥkāk (Ar.): 1. Hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma, lâyük olma. 2. Hak edilmiş, hak kazanılmış şey, hak.

istikbāl (Ar.): 1. Gelecek, gelecek zaman, âtî. 2. Karşılama, gelen bir kimseyi karşılamaya çıkma.

istimālet (Ar.): Teselli etme; avutma; gönül alma.

isüz / isuz (T.): Boş, تنها, sahipsiz, ıssız.

îş (Ar.): 1. Yaşama, yaşayış. 2. Hayâtın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ.

iş erenleri (T.): İş adamı, iş ehli, elinden iş gelir, iş başaran.

işbunda (T.): Burada, bu yerde.

işbu (T.): Bu işâret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

iştân (Ar.): Aletting go away; a sending or driving away (Bırakıp gitmek, bir gönderen veya uzaklaşan).

iştihâ (Ar.): Arzu, istek.

iştîyāk (Ar.): Büyük arzu duyma, özleme, özleyiş.

'itâb (Ar.): Azarlama, paylama.

itbâ' (Ar.): Tâbi kılma, arkasına katma.

i'tikād (Ar.): İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.

i'timād (Ar.): Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.

i'tirâf (Ar.): Hakkını verme.

i'tizâr (Ar.): Özür dileme, mâzeretini bildirme.

itmâm (Ar.): Bitirme, tamamlama.

ittifāk (Ar.): Tesâdüf, rast gelme.

'ivaz (Ar.): Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey, bedel, karşılık.

ivecekklik (T.): Acelecilik.

ivmek (T.): Acele etmek, koşmak, çabuk davranmak, şitap etmek.

i'zâz (Ar.): Ağırılama, ikram etme, saygı gösterme.

iẓhâr (Ar.): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikar etme.

'izzet (Ar.): Hürmet, saygı, ikram.

K

kaba yel (T.): Güneybatıdan esen rüzgâr, lodos.

kabâyil (kabâ'il) (Ar.): Kabileler.

kabḥa (Ar.): Yakışık almayan, çirkin iş ve davranış.

kâbil (Ar.): Kabul eden, alan, alıcı

kabz (Ar.): (Azrâil) Bir kimsenin rûhunu teslim alma.

kabza (Ar.): (Kılıç, tabanca, ok vb.nin) Tutulacak yeri.

kaçan / haçan (T.): Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, vaktaki, nasıl, ne suretle.

kaçkun (T.): Kaçak, firari.

kadd ü kâmet (Ar.): Boy bos.

ḳādī (Ar.): Yapan, yerine getiren; uygulayan; ifa eden; icra eden.

ḳadīd (Ar.): Çok zayıf, iskelet gibi kalmış, kurumuş kalmış.

ḳadīm (Ar.): 1. Geçmiş uzun zamâna dayanan, eski. 2. (Zaman için) Başlangıcı olmayan, ezeli, zaman üstü.

ḳādir (Ar.): Kudret ve kuvvet sâhibi, yapabilme gücüne mâlik olan (kimse), muktedir.

ḳadr (Ar.): Değer, kıymet.

ḳāf (Ar.): Ufuk.

ḳāfur (Ar.): Hindistan ve Çin’de yetişen ḳāfur ağacının (Laurus camphora) zamlından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırli madde.

ḳāfurī (Ar.): 1. Ḳāfurla ilgili, ḳāfurdan yapılma. 2. Ḳāfur renginde olan, çok beyaz.

ḳağan (T.): Kükremiş, kızgın (aslan).

ḳahhār (Ar.): “Kendisine karşı çıkanları, tanrılık iddiasında bulunanları yok eden, kahreden” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dir.

ḳahve (Ar.): İçecek şey, şarap.

ḳaḳ- (T.): Vura vura bir yere sokmak, çakmak, saplamak.

ḳaḳı- (T.): Öfkelenmek, kızmak. 2. Sert sözlerle paylamak, azarlamak, tekdir etmek.

ḳaḳıl- (T.): 1. İtilip dürtülmek. 2. Vurularak sokulmak.

ḳal’ (Ar.): Yok etme.

ḳalan (T.): Öbür, öteki, başka, geri kalan, sonraki.

ḳalb (Ar.): Bir şeyin tam ortası, merkezi

ḳālet (Ar.): Helâk olmak.

ḳālī (Far.): Halı.

ḳālīḥ (Ar.): Somurtkan.

ḳālīl (Ar.): Çok olmayan, az.

ḳalkı- (T.): Sıçramak, hoplamak, kalkmak.

ḳalūṣ (Ar.): A young she-camel fit to be ridden (Binmek için uygun genç, dişi deve).

ḳāmil (Ar.): İlim, fazilet ve hünere sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse).

ḳanā (Ar.): A having an aquiline nose (Gaga bir burna sahip olmak).

ḳanca (T.): Nereye?

ḳancaru (T.): Nereye, neresi, ne tarafa?

ḳanda (T.): Nerede, nereye?

ḳandalığı (T.): Nerede olduğu.

ḳanğı / ḳanḳı (T.): Hangi?

ḳanı (T.): Hani, nerede?

ḳanıḳ- (T.): 1. Kanlanmak, kandan kızarmak. 2. Kana susamak, kan dökmeğe istekli olmak.

ḳanṭāriyye (Ar.): Tartı yapılan yerlerde kantarla tartılan eşyâdan alınan vergi, kantar resmi, kantar vergisi.

ḳapı yap- (T.): Asıl söyleyeceği şeyi söylemeden önce karşısındakini hazırlayacak sözlerle giriş yapmak.

ḳar- (T.): Birbirine katıp karıştırmak.

ḳara (T.): Zenci.

ḳarābet (Ar.): Soyca akrabalık, yakınlık.

ḳaraltu (ḳaraltı) (T.): 1. Belli belirsiz koyu renkli şekil. 2. Eşya, malzeme.

ḳarañuluk (T.): Karanlık.

ḳarār ḳıl- (T.): Birçok şey veya husustan birini seçmek, biri üzerinde durmak.

ḳarār-gāh (Ar.+Far.): Savaş esnâsında ordunun kumanda heyetleriyle birlikte konakladığı yer.

ḳaravaş (T.): Cârîye, halayık.

ḳaravul (T.): Güvenliği sağlamak, nöbet tutmak, düşmanın ânî baskınlarına karşı uyanık olmak gibi amaçlarla dolaştırılan piyâde ve süvârî askeri, nöbetçi, gözcü.

ḳarıl- (T.): 1. Karıştırılmak. 2. Karışmak.

ḳarış (T.): Beddua, ilenç, lanet.

ḳarīb (Ar.): (Zaman ve yer bakımından) Yakın.

ḳarīn (Ar.): Yakın, karib.

ḳarḳaf (Ar.): Şarap.

ḳarnān (Ar.): Deyyus, kavat.

ḳarneyn (Ar.): Çatal boynuz, iki boynuz.

ḳarşu (T.): Karşılık olarak, mukabil.

ḳarşu var- (T.): 1. Karşı çıkmak, istikbal etmek. 2. Karşılamak, karşılaşmak, mukabele etmek.

ḳārübān (ḳārbān) (Far.): Kervan.

ḳarye (Ar.): 1. Kent. 2. Kasaba. 3. Memleket. 4. Köy.

ḳasāvet (Ar.): Üzüntü, gam, keder, tasa.

ḳaşāyid (Ar.): Kasîdeler.

ḳaşd (Ar.): 1. Niyet, istek, amaç, gâye. 2. Birine karşı bilerek kötü davranma, kötü niyet.

ḳaşd et- (Ar.+T.): 1. Bir amaç güderek bir işe girişmek, niyet etmek. 2. Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek, zarar vermek maksadıyla harekete geçmek, kıymak.

kaşım (Ar.): İnce, narin, rakîk, çabuk kırılabilen, serîu'l-inkisar.

kaşır (Ar.): Köşk, küçük saray, kâşâne.

kâşır (Ar.): Kısa.

kâsib (Ar.): Kazanan, kâr eden.

kâşid (Ar.): Haber götüren, postacı, ulak.

kaşîr (Ar.): Kısa; boysuz; eksilmiş; eksik; yetersiz.

kaşr (Ar.): Köşk, küçük saray, kâşâne.

kaşr (Ar.): 1. Kısa kesme, kısaltma. 2. Kesme, azaltma ihtisar etme.

kaşan (T.): (At, katır, deve vb. büyükbaş hayvanlar için) İşeme.

kat (T.): Huzur, yan, ön.

kaş (Ar.): Kesme, kesilme, biçme, biçilme.

katâr (**kaşar**) (Ar.): 1. Dizi, sıra. 2. Birbiri arkasına sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.

katı (T.): 1. Çok, çok fazla, pek şiddetli, iyice, sıkı, sıkı sıkı, gayet. 2. Ağır, acı. 3. Haşın, şiddetli, sert, kırıcı.

kâş (Ar.): Kateden, kesen, kesici.

katl (Ar.): Öldürme, öldürülme.

katlan- (T.): 1. Dayanmak, tahammül etmek. 2. Sabretmek, beklemek.

katre (Ar.): Damla.

kaşûb (Ar.): Her zaman çatık duran yüz; asık surat.

kaşun (T.): Hakanın eşi; kağan eşi; hatun; melike; kraliçe.

kavâ'id (Ar.): Kurallar, kâideler.

kavî (Ar.): 1. Güçlü, kuvvetli. 2. Sağlam, güvenilir.

kavl (Ar.): Söz, kelâm.

kavl ü qarâr et- (Ar.+T.): Sözleşmek, kararlaştırmak, anlaşmak.

kaya koltuğu (T.): Kaya kovuğu, siper olarak kullanılan kaya dibi.

kayd (Ar.): Kaygı, endişe, tasa.

kaydın gör- (Ar.+T.): 1. İşin gereğini yapmak; vazifeyi yerine getirmek. 2. İdam etmek; işini bitirmek.

kayı (T.): Kaygı, endişe, tasa.

kayır (T.): Dere ve çayların getirdiği kum ve çakıl taşları.

kâyid (**kâ'id**) (Ar.): Yol gösteren kimse, kılavuz, rehber.

kâyim (Ar.): Devam eden, sürüp giden, var olan.

kayşer (Ar.): Hükümdar.

kayu-kayı (T.): Kaygı, endişe, tasa.

każā (Ar.): Dâvâları görme ve hükme bağlama işi, kadının ve hâkimin görevi, yargı.

każîb (Ar.): Değnek; sopa.

każiyye (Ar.): İleri sürülen iddiâ, dâvâ, mesele, husus.

kebbās (Ar.): 1. Mengene. 2. Tüfek harbisi.

ke-enne-hü (Ar.): Gûyâ, sanki, gibi; benzer.

keja-kend (Far.): Yorgun ve çukal (zırh).

keleci (Moğ.): Söz.

kem (Far.): 1. Kötü, fenâ, değersiz, âdî. 2. Eksik, noksan, az.

kemāl (Ar.): 1. En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk. 2. Bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olması durumu, mükemmellik, tamlık. 3. Bir kimsenin mânevî meziyetler, ahlâk, ilim ve fazilet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu.

kemān (Far.): Yay.

kemend (Far.): Uzaktaki bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli ip [Eskiden savaş âleti olarak kullanılırdı].

kemîn (Ar.): Pusu.

kemîne (Far.): Hakir, âciz, dûn, zavallı.

keñ (T.): Boş yer, sürülmemiş, işlenmemiş arazi.

kendüler (T.): Kendileri.

kendüyi (T.): Kendini, kendisini.

kendüzi / kendüzü (T.): Kendisi, zatı, şahsı, nefsi.

kenîsâ (Ar.): Kilise kelimesinin eski metinlerde ve sözlüklerde geçen şekilleri.

kenîse (Ar.): Kilise; ma'bed-i nasârâ.

kerb (Ar.): Üzüntü, kaygı, tasa.

kerem (Ar.): Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan.

kerik (Ar.): Kırmızı nesne.

kerîm (Ar.): Ulu, büyük, şerefli, aziz.

kerr ü fer (Ar.): Savaşta ateş kesip geriledikten sonra tekrar hücumla geçme hareketi.

kerre (Ar.): Defa, kez, sefer.

kertük (T.): Burnu küçük olan insan ya da hayvan.

kesb (Ar.): Kazanç.

keşib (?) : Kum tepesi.

kesr (Ar.): 1. Kırma, kırılma. 2. Zarar verme, rencide etme.

keşîş (Far.): Manastırda münzevî bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş hristiyan papazı, karabaş.

ketûbe (Ar.): Asker.

ketm (Ar.): Saklama, gizli tutma, göstermeme.

kevâkib (Ar.): Yıldızlar.

kevkeb (Ar.): Yıldız.

kevmâ (Ar.): İri hörgüçlü deve.

keyfiyyet (Ar.): İş, mesele, husus.

ķıġır- (T.): Çağırarak, davet etmek, seslenmek, haykırmak.

ķıl- (T.): Etmek, eylemek, yapmak.

ķılâde (Ar.): Gerdanlık.

ķılavuzla- (T.): Yol göstermek, kılavuzluk etmek.

ķılın- (T.): Edilmek, yapılmak

ķındır- / ķındur- (T.): Tahrik, teşvik etmek.

ķındîd (Ar.): Şarap.

ķır- (T.): Öldürmek.

ķışâş (Ar.): Eski hukukta öldürme ve yaralama suçlarını işleyen bir kimseyi bu fiilleri aynen kendisine uygulamak sûretiyle cezâlandırma, misilleme yapma.

ķışsa (Ar.): 1. Kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet. 2. Vak'a, mâcerâ, sergüzeşt.

ķıssîs (Ar.): Keşîş.

ķıtâl (Ar.): Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma.

ķıvâm (Ar.): Direk, dayanak.

ķıyaķı (T.): Bir topluluğun bir ağızdan çıkardığı gürültü.

ķıyın (T.): Yön, taraf.

ķici (T.): Küçük.

ķifâ (Ar.): Benzer, eş.

ķifâyet et- (Ar.+T.): Yetmek, yetişmek, kâfi gelmek.

ķihîn (Far.): En küçük olan, asgar.

ķîl ü ķâl (Ar.): Dedikodu, boş söz.

ķilâb (Ar.): Köpekler.

ķimesne / ķimsene (T.): Kimse.

ķirâm (Ar.): Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler.

ķisrevî (Far.): Acem kralı.

ķoc- (T.): Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.

ķoca (T.): Yaşlı, ihtiyar.

ķoca (T.): Kucaklayan; koruyan; saran.

ķoġ (T.): Çekiştirme, yerme.

ķoġ (T.): Kıvılcım.

ķolan (T.): Düz renkli, görünüşü at ile eşek arası olan, Orta Asya menşeli yabânî at.

ķolayın (T.): Aklına geldiği gibi, kolayca, düşünmeden.

ķom- / ķoy- (T.): 1. Bırakmak, terketmek. 2. Alıkoymak.

ķondur- / ķondır- (T.): Misafir etmek, gelen misafiri oturtup ağırlamak.

ķoñsulıķ (T.): 1. Komşuluk. 2. Komşu, civar.

ķonukluk (T.): Konuk olma durumu, misâfirlik.

ķop- (T.): Meydana çıkmak, zuhur etmek, neşet etmek, çıkmak.

ķoş- (T.): 1. Bir şeyle görevlendirmek, bir işte kullanmak. 1. Arkadaş olarak vermek, eklemek, artırmak. 3. Nazmetmek.

ķoşul- (T.): Katılmak, (bir işte) birbirine katılmak.

ķov- (T.): 1. Takip etmek, izlemek, kovalamak. 2. Koşturmak.

ķoyul- (T.): Üstüne saldırmak, hücum etmek.

ķoyuver- (T.): 1. Artık tutmamak, bırakmak, salıvermek. 2. Kapalı bulunduğu yerden çıkarıp serbest bırakmak, salıvermek.

ķögüz (T.): Göğüs.

ķubbe (Ar.): Gökyüzü.

ķuç- (T.): Kucaklamak, sarmak.

ķulle (Ar.): 1. Dağ tepesi; zirve. 2. Kule.

ķulüb (Ar.): Kalpler.

ķumeyt (Ar.): Koyu kırmızı siyah şarap.

ķurb (Ar.): Yakın.

ķurbet (Ar.): Yakınlık, Allah'a yakınlık.

ķurdaş (T.): Akran, emsal.

ķurre (Ar.): Gözün parlak ve ışıltılı oluşu.

ķurretü'l-'ayn (Ar.): Göz nuru; görme yetisi.

ķūs (Far.): Kös, büyük davul.

ķuşķun (T.): Hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış.

ķusūs (Ar.): 1. Keşîşler. 2. Papazlar.

ķuş at-* (T) : Kuş avlamak.

ķuķrub (Ar.): 1. Ateşböceği. 2. Karasevda. 3. Hırsız.

ķu'üb (Ar.): Şanlar, şerefler.

ķuzâ'a (Ar.): Kunduz.

ķüllü / ķüllî (Ar.): Bütün, hep.

küşîṭ-gîr (Far.): Güreşçi, pehlivan.

L

la'ane'Allāh (Ar.): Allah lanet etsin.

lā-büdd (Ar.): Gerekli, lâzım, zarûrî, terkedilmesi mümkün olmayan.

lāhik (Ar.): Yetişen, ulaşan.

lā'in (Ar.): Lânetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, lânetli (kimse), mel'un.

laḳım (laḡım) (Ar.): Savaşta düşman kale veya ordugâhını patlayıcı madde ile havaya uçurmak, mâden ve taş ocaklarında taşları atmak için kazılan dar yer altı yolu, sıçan yolu.

laḳm (Ar.): Kapama; tıkama; engelleme.

la'l (Ar.): Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.

lāmi' (Ar.): Parlayan, parıldayan.

lāmi'a (Ar.): Parıldayan; parlayan; parlak; nur saçan.

lāmme (Ar.): Cin çarpması.

lā-šek (lā-šek) (Ar.): Şüphe yok; şüphesiz; elbette.

Lāt (Ar.): İslam öncesi Arapların, Kâbe'de bulundurdıkları putlardan birinin adı.

laṭīf (Ar.): Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak.

lā vallāh: (Ar.): Vallahi hayır.

lā-ya'kıl (Ar.): Akli başında olmayan, yaptığını bilmeyen, kendinden geçmiş, sarhoş.

leb (Far.): Dudak.

lebīb (Ar.): Akıllı, zekî (kimse).

lecāc (Ar.): Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme.

lecācet (Ar.): Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme.

lecūc (Ar.): Çok inatçı, çok ayak direyen (kimse).

leheb (Ar.): Alev.

lehzem (Ar.): Keskin kılıç.

leyim (le'im) (Ar.): Alçak, aşağılık (kimse, şey).

lek (Ar.): Sana; senin için.

lemḥ (Ar.): Parlama, parıldama.

lerze (Far.): Titeme, titreyiş.

leşker (Far.): Asker.

levḥ-i maḥfūz (Ar.): Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

levleb (Ar.): A vortex in flowing water (Akan suda bir girdap).

levm (Ar.): Çekiştirme, kınama, aşağılama, zemmetme.

levn (Ar.): Renk.

levni müteḡayyir ol- (Ar.+T.): Yüzünün rengi değişmek.

leyl (Ar.): Gece.

leys (Ar.): Aslan; şîr.

li'am (Ar.): Aşağılık ve pinti kimseler, alçaklar.

libās (Ar.): Elbise, giyecek şey.

lifāfe (Ar.): 1. Sargı. 2. Bâzı çiçeklerin etrâfını bir mahfaza gibi saran yapraklar.

likāh (Ar.): Sağmal deve.

likîn (Far.): Arapça lk kelimesinin eski metinlerde rastlanan Farsçalaşmış şekli.

lillāhi (Ar.): Allah için.

lišām (Ar.): Yaşmak, peçe.

livā (Ar.): Bayrak, sancak.

luḡāt (Ar.): Dil, lisan.

lutāt (Ar.): Tokmak.

lu'ub (Ar.): Oyun, eğlence.

M

ma'a-hāzā (Ar.): Bununla birlikte, bununla beraber, böyle iken, böyle ise de.

ma'aşir (Ar.): İnsan toplulukları, cemiyetler.

ma'a-ziyādetin (Ar.): Ziyâdesiyle, fazlasıyla, bol bol.

mā-cerā (Ar.): 1. Yaşanan olaylar dizisi, baştan geçen, vukū bulan hal ve olay. 2. Sonu belirsiz tehlikeli ve heyecanlı yaşayış, sergüzeşt, serüven.

ma'din (Ar.): Bir şeyin üretildiği, çıkarıldığı yer; kaynak.

ma'dūm (Ar.): Var olmayan, mevcut olmayan, yok, nâbud.

maḡsal (Ar.): Kol, bacak, parmak vb. hareketli kemiklerin birleşme yerleri, eklem.

maḡşūl (Ar.): Separated, detached (Ayrılmış, ayrı).

maḡīb (Ar.): Kaybolma.

maḡlūb (Ar.): Yenik düşmüş, yenilmiş.

maḡrib (Ar.): Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp.

maḡabbet (Ar.): 1. Sevgi. 2. Aşk, sevdâ. 3. Dostluk, bağlılık.

maḥafe (maḥaffe) (Ar.): Deve, katır gibi hayvanların sırtlarına konulan iki kişilik oturacak yer; mahfe.

maḥall (ar): Yerinde, uygun, lâıyk, münâsip, mehel.

maḥbûb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili.

maḥbûbe (Ar.): Sevilen kadın, kadın sevgili, mâşûka.

maḥbûs (Ar.): Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.

maḥfî (Ar.): Gizlenmiş, saklanmış, saklı, gizli.

maḥlûkât (Ar.): Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahlûklar.

maḥn (Ar.): Sınamak, denemek, tecrübe etmek.

maḥn (?): Ağlamak.

maḥrim (Ar.): A jutting point, prominence (Bir sıçrama noktası, önem).

mâh-rû (Far.): “Ay yüzü” Yüzü ay gibi parlayan güzel.

maḥzûl (Ar.): Terkedilmiş, hor, hakir, perişan, rûsvâ.

maḥzûn (Ar.): Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü.

maḥaddî (Ar.): Of or from Maqadd in Syria (Suriye’de makamlardan).

maḥâl (Ar.): Söz, lakırtı, lâf.

maḥdem (Ar.): Gelme, geliş, kudüm, muvâsalat.

maḥdûr (Ar.): Elden gelen şey; güç, kuvvet

maḥhûr (Ar.): Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlûp olmuş.

maḥîl (Ar.): Rahat edilecek yer.

maḥşud (Ar.): 1.Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen. 2. İstenilen şey, amaç, gâye, maksat.

mâlamâl (Far.): Ağzına kadar dolu, dopdolu, lebâlep.

mâli-hulyâ (Far.): Kuruntu, boş hayal, ham hayal.

mâlik (Ar.): Bir şeye sâhip olan (kimse), sâhip.

ma’lûl (Ar.): Hasta, sakat, illetli.

ma’lûm (Ar.): Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey).

ma’mûr (Ar.): Gelişip güzelleşmiş, bayındır duruma gelmiş, şenlikli.

mânâ (Ar.): Gerekli kıldı, gerektirdi.

mancınık (Ar.): İri taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için kullanılmış olan eski bir savaş âleti.

mânend (Far.): Benzer, eş, misil, nazir, menend.

ma’nî (Far.): Mânâ kelimesinin eski şiirlerde geçen şekli.

mâni’a (Ar.): 1. Engel, hâil. 2. Zorluk, güçlük.

manşûr (Ar.): Allah’ın yardımıyla gâlip gelen, zafere ulaşan.

ma’rûf (Ar.): 1. Bilinen, belli, mâlûm. 2. Herkes tarafından tanınan, tanınmış, ünlü, meşhur.

maşhara (Ar.): Maskara kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

maşlahat (Ar.): 1. İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey. 2. İş, husus, mesele.

ma’sûl (Ar.): Sweetened or smeared with honey; honeyed (Balla tatlanmış ya da sürülmüş; ballı).

mâşî (Ar.): Yürüyen.

maşrık (Ar.): Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

ma’sûk (Ar.): Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.

maḥbû’ (Ar.): Güzel, hoş, latif.

maḥîr (Ar.): 1. Yağmurlu. 2. Yağmur almış.

maḥiyye (Ar.): Binek hayvanı.

maḥlûb (Ar.): İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

mâyi’ (Ar.): 1. Sıvı. 2. Akan; su gibi akıcı olan; akar.

mâyil (Ar.): Bir şeye eğilimi olan; hevesli olan; arzu eden; istekli; düşkün.

ma’zûr (Ar.): Mâzereti olan, özü bulunan, özürlü.

me’ad (Ar.): 1. Dönüş yeri. 2. Hazırlama; hazırlık.

me’ânî (Ar.): 1. Mânâlar, anlamlar. 2. Düzgün ve yerinde söz söyleme kurallarını öğreten belâgat ilminin sözün hâle uygunluğundan bahseden bölümü.

me-bâzâ (me-bādā) (Far.): Olmaya ki, olmasın, sakın, zinhar.

mebraḥ (Ar.): The place or time whwn the dawn breaks. (Şafağın koptuğu yer ve zaman).

mecâl (Ar.): 1. Güç, kuvvet, derman, tâkat. 2. İmkân, fırsat.

mecâlis (Ar.): Toplantılar, toplantı yerleri, meclisler.

mecîd (Ar.): Şâni, şerefi yüce olan, çok büyük, ulu.

mecmû' (Ar.): Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş. 2. Bütün, hep, cümle.

mecnûn (Ar.): Çıldırmış, deli, dîvâne.

mecrûh (Ar.): 1. Yaralanmış, yaralı (kimse). 2. mec. (Gönül, kalp vb. için) Kırık, incinmiş, kırılgan.

medâyin (Ar.): Şehirler

me'debe (Ar.): Ziyafet, şölen.

meded (Ar.): Yardım, imdat, nusret.

medh (Ar.): Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme, övgü, senâ.

medlûl (Ar.): Gösterilen, işâret edilen.

mefâşıl (Ar.): Oynak yerler, eklemler, mafsallar.

meğârib (Ar.): Güneşin battığı yerler, batı tarafları.

meh (Far.): Gökteki ay, kamer.

mehâbet (Ar.): Ululuk, yücelik, azamet, heybet.

mehâlik (Ar.): Tehlikeli yerler, zararlı, tehlikeli işler.

mehdî (Ar.): Allah tarafından doğru yola iletilen, hidâyete eriştirilen, doğru yolda bulunan (kimse).

mehl (Ar.): Bir iş için tanınan ek süre, zaman verme, vâde, mühlet.

mehleke (Ar.): İnsanın mahvına, helâkine sebep olabilecek kadar tehlikeli, tehlikelerle dolu yer, iş, durum.

mehmâ-emken (Ar.): Mümkün olduğu kadar, olabildiği kadar, imkân ölçüsünde, mümkün mertebe.

meh-pâre (Far.): "Ay parçası" Yüzü ay gibi parlak ve güzel olan kimse.

mehr (Ar.): Dînî nikâh esnâsında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yahut para, nikâh bedeli.

mehz (Ar.): Hizmet itmek ve varup rencîde itmek.

mekkâr (Ar.): Çok hîle yapan (kimse), hîlekar, düzenbaz.

mekr (Ar.): Hîle, düzen, aldatma.

melâlet (Ar.): Bıkma, usanma, usanç, melâl.

melâmet (Ar.): Azarlama, kınama, yermeye, ayıplama, serzeniş.

melîha (Ar.): Güzel; sevimli; şirin.

melûl (Ar.): Boynu bükük, üzgün, mahzun.

mel'ûn (Ar.): Allah'ın lânetine uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lânetlenmiş, lânetli.

memlûk (Ar.): Köle, kul, bende.

menâ (Ar.): Death, decease (Ölüm).

menâl (ar): Bir kimsenin ele geçirdiği, sâhip bulunduğu şey, mal mülk.

menâm (Ar.): Rüyâ, düş.

menâzil (Ar.): Konaklama yerleri, duraklar, merhaleler, menziller.

mendel (Ar.): Öd ağacı.

menzil (Ar.): Ev; konut; ikametgâh; konak; mesken.

menzile (Ar.): 1. Rütbe, makam, pâye. 2. Durum, derece.

merâm (Ar.): İstek, niyet, maksat.

merânet (Ar.): Çekiçe dövülen veya haddeden geçirilen bir mâdenin incelme ve yayılma vasfı.

merâse (Ar.): Şiddet.

merdân (Far.): Mert insanlar, mertler, yiğitler.

merd-âne (Far.): Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe.

merdî (Ar.): Mertlik, erkeklik, cesâret, insanlık.

mergûl (Far.): Kuş sesi, âhenkli ses, nağme.

merhal (merhale) (Ar.): Değeri ve önemi bakımından kademe kademe yükselen mevki ve derecelerden her biri, aşama, mertebe, basamak, pâye.

merîd (Ar.): Baş kaldırmada direnen, serkeşlikte inat eden.

merîn (Ar.): Surrounded, besieged (Çevrili, kuşatılmış).

mer'iyye (Ar.): Saygı gösterilen; sayılan.

merkeb (Ar.): 1. Eşek. 2. Binilecek şey, binek, taşıt.

merkûz (Ar.): Bir yere veya bir şey üzerine dikilmiş, saplanmış, rekzedilmiş

merrîh (Ar.): Dünyâdan sonra güneşe en yakın gezegen, Mars, Sâkıt, Behram.

merşiyye (Ar.): Bir kimsenin ölümünden sonra onun iyiliklerini, meziyetlerini ve ölümünden duyulan acıyı dile getirmek için yazılan manzûme, ağıt, sağı.

merzâ (Ar.): Hastalar, hastalıklı kimseler.

meşâbe (Ar.): Derece, değer, ölçü, menzile.

mesâfet (mesâfât) (Ar.): Uzaklıklar; aralar; mesafeler.

mesāyib (**mesā'ib**) (Ar.): Musibetler, felâketler, belâlar.

mescün (Ar.): Zindana atılmış.

meşel (Ar.): 1. Ders ve ibret alınacak küçük hikâye, fıkra, kıssa. 2. Atasözü.

mesfağ (Ar.): Borsa.

mesîh (Ar.): Hz. İsa'nın lakabı.

meslâ (Ar.): Teselli, avunma.

mesrûr (Ar.): Sevinçli, memnun (kimse), mutlu.

mest (Far.): İçki vb. sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuûru zayıflamış, kendinden geçmiş (kimse), sarhoş.

mest-i lâ-ya'kıl (Far.): Düşünemeyecek, akıllıca davranamayacak derecede sarhoş olmuş, kendinden geçmiş.

mestûr (Ar.): Örtülü, kapalı, gizli, saklı.

meşâriğ (Ar.): Güneşin doğuşunu gören yerler, doğu tarafları.

meşāyih (Ar.): Şeyhler.

meşher (Ar.): Sergi, teşhir yeri.

meşrefî (Ar.): Pertaining to those villages and towns of Upper Syria that border on the great desert. (Büyük çölün sınırında bulunan Yukarı Suriye'nin köy ve kasabalarına ait).

meşreka (Ar.): A sunshiny place (Güneşli bir yer).

meşrûb (Ar.): 1. İçilmiş. 2. İçilecek şey, içecek.

meşûh (Ar.): Manzarası çirkin ve bed nâ-hoş olan.

meşveret (Ar.): 1. Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma, müşâvere etme. 2. Fikir alış verişinde bulunmak için yapılan toplantı.

mevâ'id (Ar.): Vâdedilmiş şeyler.

mevālî (Ar.): Âzat edilmiş köleler, âzatlılar.

mevâşî (Ar.): Koyun, keçi, sığır gibi evcil hayvanlar.

mevc (Ar.): Dalga.

mevdûd (Ar.): Sevilmiş, muhabbet gösterilmiş, dost edinilmiş.

mevşûf (Ar.): Bir nitelikle nitelendirilmiş, kendisini benzerlerinden ayıran bir nitelik kazanmış, nitelenmiş.

mevt (Ar.): Ölüm.

meymene (Ar.): Savaş durumunda olan bir ordunun sağ kanadı, sağ cenahı.

meysere (Ar.): Savaş durumunda olan bir ordunun sol kanadı, sol cenahı.

meyyād (Ar.): That leans, inclines or swerves (Eğilim göstermek, eğililimi olmak ya da sapmak).

mezkûr (Ar.): Az önce adı geçen, sözü edilen, yukarıda anılan, zikrolunan.

mezkûrât (Ar.): Adı geçenler; kendisinden söz edilenler; zikredilenler.

micenn (Ar.): Kalkan.

miḥaffe (Ar.): Mahve, deve veya katırın sırtına konulan ve iki kişi oturabilecek büyüklükte olan sepet.

mihriye (Far.): Güneşe ait, güneşle ilgili.

miḳbās (Ar.): Azim ve büyük ateşden ihza olunan şu'leye yani parlak ateş gözine dinilir.

miḳbās (Ar.): Çabuk hamile kalan.

miḳdād (Ar.): Demir keseceği; keski.

milk (Ar.): Ülke; memleket; yurt.

minber (Ar.): Kürsü.

mirân (Ar.): Vahşi canavurların yatağı cemi mesâ'rin gelür.

mi'sâr (Ar.): 1. Sıkma alaeti, meyve suyu sıkacağı. 2. Mengene.

misk (Ar.): Güzel koku.

mişl (Ar.): Eş, benzer, mânend.

mîşe (Far.): 1. Meşe. 2. Orman

mi'zād (Ar.): A butcher's cleaver (Zeki bir kasap).

mîzân (Ar.): Akıl; idrak; anlayış.

mu'afî (Ar.): 1. Belayı, kötülüğü def eden. 2. Afiyet verici.

mu'allak (Ar.): Bir yere asılı veya bağlı olmadan boşlukta, havada duran.

mu'allaqa (Ar.): İslâm'dan önce câhiliyet devri Araplar'ının çok beğenip Kâbe duvarına astıkları meşhur kasîdelerden her biri.

mu'allet (Ar.): Öğretilmiş, talimli, eğitilmiş.

mu'ammer (Ar.): Yaşayan, hayatta bulunan (kimse).

mu'ānaḳa (Ar.): (İki kimse) Birbirinin boynuna sarılma, sarmaş dolaş olma, kucaklaşma.

mu'anber (Ar.): Amber karıştırılmış, amber sürülmüş, amber kokan, amberli, güzel kokulu.

mu'āvenet (Ar.): Yardım.

mu'āvin (Ar.): 1. Yardım eden, yardımda bulunan, yardımcı. 2. Bir yöneticiye, bir memura yardımcı olmak, yokluğunda ona vekâlet etmek üzere tâyin edilmiş kimse, yardımcı.

mu'azzam (Ar.): Büyüklüğü şüphe götürmeyen, yüce, ulu.

mu'azzez (Ar.): Hürmete lâıyk, büyüklük, yücelik, izzet ve şeref sâhibi.

mu'azzim (Ar.): Büyücü.

mū-bidān (Far.): Zerdüşterin din adamlarının başkanı.

mu'cizāt (Ar.): Mucizeler.

mudāme (Ar.): Şarap.

müdye (Ar.): 1. Bıçak. 2. Son.

mufāza (Ar.): Geniş, vâsi', bol nesne.

muğaniyye (Ar.): Kadın şarkıcı.

muğannī (Ar.): Güzel sesle ve mûsikî kurallarına uyarak şarkı söyleyen kimse, şarkıcı, ses sanatkârı, hânende.

muğtenim (Ar.): Ganîmet alan (kimse).

muḥābā (Far.): Korku, çekinme.

muḥaddid (Ar.): 1. Sınırlayan; sınırı oluşturan; sınırlayıcı. 2. Keskinleştirici; bileyici.

muḥāl (Ar.): Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.

muḥālefet et- (Ar.+T.): Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak veya yapmak.

muḥālif (Ar.): Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen (şey), aykırı, zıt.

muḥanneş (Ar.): Kalleş, korkak, alçak, nâmert (kimse).

muḥannet (Ar.): Korkak, alçak, kalleş, nâmert (kimse), muhannes.

muḥarebe (Ar.): İki devlet veya devletler arasında yapılan savaş, harp.

muḥarriz (Ar.): Teşvik eden, kışkırtan.

muḥāşara (Ar.): Kale, şehir, kasaba vb. bir yerin yâhut bir birliğin etrâfını askerle çevirip giriş çıkış ve ikmal yollarını kesme, kuşatma.

muḥaṭara (Ar.): Tehlikeli durum, tehlike.

muhezzeb (Ar.): Terbiyeli, iyi eğitilmiş, kültürlü.

muḥib (Ar.): Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven (kimse).

muḥîf (Ar.): Korku veren; korkutucu; korkunç.

muḥîl (Ar.): Bir işi veya bir malı ihâle eden, havâle eden (kimse).

muḥkem (Ar.): Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.

muḥriḳ (Ar.): Yakan, yakıcı.

muḥtar (Ar.): 1. Beğenilmiş, seçilmiş, seçkin, mümtaz. 2. Zor, baskı ve emir altında bulunmayan, dilediği gibi hareket edebilen, istediğini yapabilen.

muḥtelif (Ar.): Farklı, çeşitli, çeşit çeşit, türlü.

mu'în (Ar.): Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.

mu'izz (Ar.): Saygı gösteren, değer veren, yücelten (kimse).

muḫābele (Ar.): Bir işin, davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

muḫābil (Ar.): 1. Bir şeye karşılık olarak yapılan; karşı. 2. Bir şeyin karşılığı olan. 3. Bir şeyin karşısında olan; karşıda bulunan; karşı.

muḫaddem (Ar.): 1. Öncü birlik, öncü kuvvet. 2. Küçük tarafından büyüğün önüne, huzûruna sunulan, arz ve takdim edilen.

muḫaddim (Ar.): Sunan, arz ve takdim eden.

mukāleme (Ar.): Karşılıklı konuşma, söyleşme.

muḫārin (Ar.): Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik.

muḫarreb (Ar.): Pâdişah tarafından huzûruna teklîfsizce girip çıkmasına izin verilen, pâdişâha yakın olan kimse.

muḫarrer (Ar.): 1. Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış. 2. Olacağı veya yapılacağı şüpheyi yer bırakmayacak şekilde kesinleşmiş, kesin, şüphesiz, muhakkak.

muḫarrib (Ar.): 1. Yaklaştıran; yakınlaşmasına vesile olan; yaklaştıran. 2. İmparatorluk döneminde padişahın kararlarını etkileyen yakını.

muḫaşşır (Ar.): Yapabilecek iken yapmaktan çekinen; taksir eden.

muḫātele (Ar.): Karşılıklı vuruşma, birbirini öldürme, boğazlaşma.

muḫātil (Ar.): Karşılıklı vuruşan, savaşı, mukātele edenlerden her biri.

muḫāvemmet (Ar.): Karşı koyma, boyun eğmeme, dayanma, direnme, direniş.

muḫayyed ol- (Ar.+T.): Dikkat ve alâka ile gözetmek, önem verip üstüne düşmek.

muḫayyed (Ar.): Bir şeye veya kimseye maddî yâhut mânevî bir bağla bağlanmış olan, bağlı, kayıtlı.

muḫîl (Ar.): Yanlışları affeden.

muḫîm (Ar.): Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikâmet eden (kimse).

munakkaş (Ar.): Nakışlı, desenli.

munakkaẓ (Ar.): Nakz olunmuş, bozulmuş olan.

munaẓẓad (Ar.): Biribiri üzerine nizâm ile istiflü olan.

münker (Ar.): 1. Çirkin. 2. Akıl dışı, makul olmayan, inkâr edilen.

muntazır (Ar.): Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

muntazır ol- (Ar.+T.): Beklemek, gözlemek.

münye (Ar.): Arzu.

murād (Ar.): Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

muraşşa' (Ar.): İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş.

murr (Ar.): Acı.

muşāḥabet (Ar.): Sohbet etme, konuşma, görüşme.

muşahḥar (Ar.): 1. Ele geçirilmiş, zaptedilmiş. 2. Boyun eğdirilmiş, emir ve itâat altına alınmış.

muşāḥib (Ar.): Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.

muşālaḥa (Ar.): 1. Kavga ve savaşı bırakıp barış için anlaşma, uzlaşma, barış yapma. 2. Güvenlik, asayiş.

muşandıra (Yun.): Çatı arasına yapılmış oda.

muşīb (Ar.): Doğruca hedefine erişen, şaşmayan, yanılmayan, doğru, isâbetli.

muştar (Ar.): Very angry. (Çok kızgın).

muşā'are (Ar.): Karşılıklı şiir söyleme, şiirle birbirine cevap vermek sûretiyle yarışma.

muştı (T.): Sevindirici haber, müjde.

muṭā' (Ar.): Emrine uyulan, önünde boyun eğilen, sözü dinlenen, itâat edilen.

muṭālebe (Ar.): İsteme, istekte bulunma, talepp etme.

muṭbik (Ar.): (Hastalık için) İyileşmeyen, geçmeyen, sürüp giden, sürekli.

mu'tekka (Ar.): Yıllanmış şarap.

mu'temed (Ar.): İnanılır, güvenilir, emin, itimâda şâyan (kimse).

mu'terif (Ar.): Bir suçu veya gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklayan, açıkça söyleyen, itiraf eden (kimse).

muṭī' (Ar.): Uyan, itâat eden, boyun eğen, tâbi olan (kimse).

muṭlak (Ar.): 1. Herhangi bir şart ve kayıtlı sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız. 2. Kesin, kat'î, tam, eksiksiz.

muṭrib (Ar.): Çalgı çalan; çalgıcı; sazende.

muṭṭali' (Ar.): Bir işi haber almış olan, bilen, öğrenen, vâkıf ve haberdar olan.

muttaşıl (Ar.): 1. Aralıksız ve yan yana olan, bitişmiş durumda bulunan, bitişik. 2. Ara vermeksizin, devamlı olarak, aralıksız, biteviye.

muvāfaḳat (Ar.): Uygun görme, râzı olma, kabul etme, müsâade.

muvāfık (Ar.): Uygun, münâsip.

muẓır (Ar.): Zarar veren, zararlı.

muẓîf (Ar.): Misafir kabul eden; misafiri evinde barındıran; konuksever.

mübäreke (Ar.): Kutlu; uğurlu.

mübäreze / mübârezet (Ar.): Eski savaşlarda karşı karşıya gelmiş düşman taraflardan, er dilemek sûretiyle meydana çıkan iki veya daha çok savaşçının birbiriyle yaptığı teke tek çarpışma.

mübâriz (Ar.): Eski savaşlarda meydana çıkarak hasmıyla teke tek dövüşen, mübäreze eden kimse.

mübâşeret (Ar.): Bir işe başlama, yapmaya girişme.

mübeddel (Ar.): Başka bir şekle konulmuş, değiştirilmiş, tebdil ve tağyir edilmiş.

müberrid (Ar.): Soğutan, soğutucu.

mübeşşir (Ar.): Müjde veren, müjdeleyen (kimse), müjdecî.

mübtelâ (Ar.): Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün.

mücâma'at (Ar.): Cinsî münâsebette bulunma.

mücellâ (Ar.): Cilâlanmış, parlatılmış, cilâlî, parlak.

mücelledât (Ar.): Ciltlenmiş şeyler, ciltli kitaplar.

mücerred (Ar.): Yalnız, tek, tek başına, münferit.

mücerrid (Ar.): Tecrit eden, ayıran.

müclb (Ar.): Soruya cevap veren, soruyu cevaplandıran kimse.

mücma' (Ar.): Toplanma.

müctemi' (Ar.): Toplanmış, bir araya gelmiş, toplu.

müdâm (Ar.): Devamlı olarak, ara vermeden, her zaman, dâima.

müdārâ (Ar.): Kin ve düşmanlığı örtüp zâhiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüze idâre etme.

müdbir (Ar.): Tâlihi kendisine yüz çeviren, tâlihsiz, bahtsız, bedbaht (kimse).

müdebbak (Ar.): Mixed, smeared (Karışık, bulaşmış).

müdebbir (Ar.): İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirli ve ihtiyatlı davranan (kimse).

müdekkir (Ar.): Düşünüp taşınan; teemmül eden.

müdelleh (Ar.): Bereft a reason, distracted (Aklısız, akli başından alınmış).

müferriic (Ar.): Üzüntü yok eden; ferahlık veren; ferahlatıcı.

müfsid (Ar.): Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse), bozguncu, karıştırıcı, fesatçı, fitneci.

mühenned (Ar.): Hint çeliğinden yapılma kılıç.

mühevvil (Ar.): Dehşetli; korkunç; korkutucu; ürkütücü.

müheyyâ (Ar.): Hazır, âmâde.

mühmel (Ar.): Kendi hâline bırakılmış, boş verilmiş, önemsenmemiş, ihmal edilmiş.

mükedder (Ar.): Kederli, gamlı, üzgün, mahzun.

mükerrem (Ar.): Saygı değer, hürmete lâyık, yüce, aziz, muhterem.

mülâkât (Ar.): Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşma, görüşme.

mülâm (Ar.): Azarlama; kınama; ayıplama.

mülâyemet (Ar.): Yumuşak huyluluk, yumuşaklık, mülâyimlik.

müllim (Ar.): Buluşa yaklaşmış çocuk.

mültez (Ar.): Tat alan, lezzet bulan.

mülük (Ar.): Hükümdarlar, pâdişahlar, melikler.

mümâna'a (Ar.): Karşılıklı engelleme, birbirini men etme.

mümtâz (Ar.): 1. Seçilmiş, seçkin. 2. İmtiyazlı.

münâdî (Ar.): Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilân eden kimse, tellâl.

münâsib (Ar.): Uygun, yerinde.

münâza'a (Ar.): Ağız kavgası, çekişme, münâkaşa.

münevver (Ar.): Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklı, nurlu.

münfa'il (Ar.): 1. Bir şeyin etkisi altında kalan, etkilenen, etkilenmiş. 2. Alınmış, gücenmiş, içermiş.

münhezim (Ar.): Bozguna, hezîmete uğramış, yenilmiş.

münîb (Ar.): Tövbe edip Hak yoluna yönelen, tövbe-kâr olan (kimse).

mün'im (Ar.): Yedirip içirmeyi, ikram etmeyi seven, iyilik sâhibi (kimse), cömert.

münkâd (Ar.): Boyun eğen, boyun eğmiş, râmolmuş, tâbi, itâatkâr.

münkariz (Ar.): dı sanı kalmamış, yıkılmış, yok olmuş, sona ermiş.

münkaṭi' (Ar.): Bir kimse veya bir şeyden ilgisini kesmiş, ayrılmış, aralarında hiçbir bağ kalmamış.

münkesir (Ar.): Gücenmiş, kırgın.

münteşir (Ar.): Yayılmış, yaygın.

müretteb (Ar.): 1. Sıralanmış, sıralı, tertipli, muntazam. 2. Kurulmuş, düzenlenmiş, tertip edilmiş.

mürgizâr (mürğ-zâr) (Far.): Kuşu çok olan yer, kuş yatağı.

mürhef (Ar.): Made thin; thin (Zayıf yapılmış, zayıf).

mürrâne (Ar.): Süngü; mızrak.

mürüvvet (Ar.): İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik, lutufkârlık.

müşakḳaf (Ar.): Terbiye ve ta'lim olunmuş olan.

müsevedde (Ar.): Müsvedde.

müstaḡrak (Ar.): Batmış, dalmış, içine gömülmüş, garkolmuş.

müstaḥikḳ (Ar.): Müstahak.

müstaḳîm (Ar.): Doğru, gerçek, hak.

müsteḥikḳ (Ar.): Bir başkasının elinde bulunan malinkendisine ait olduğunu kanıtlayan.

müstemi' (Ar.): 1. Dinleyen, kulak veren (kimse). 2. Dinleyici.

müşâhede (Ar.): Gözlem.

müşâreke (Ar.): Bir işte başkaları ile birlikte bulunma; ortaklık; ortaklaşma; biri ile ortak olma.

müşârün-ileyh (Ar.): Adı geçen, sözü edilen, anılan, işaret edilen kimse.

müṣa'sa' (Ar.): Parlayan, parıltılı, pırlıl pırlıl.

müşâvere / müşâveret (Ar.): Önemli bir konu üzerinde iki veya daha çok kimse arasında yapılan fikir alış veriş, danışma, istişâre.

müşerref (Ar.): Şeref kazanmış, şereflenmiş, şerefli.

müştaḳ (Ar.): Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

Müşterî (Ar.): Dokuz uydusu bulunan ve güneşe yakınlığı bakımından beşinci sırada yer alan en büyük gezegen, Jüpiter, Erediviz.

müte'accib (Ar.): Şaşan, şaşkın.

müte'allik (Ar.): (Bir şeye veya kimseye) bağı olan; onunla ilişkili lan; ilgili olan; asılı.

mütebeddil (Ar.): Bir durumda, bir kararda kalmayan, değişen.

mütefekkir (Ar.): Düşünen, tefekkür eden, tefekküre dalmış.

müteferriş (Ar.): Birbirinden ayrılmış, dağılmış.

müteğayyir (Ar.): Başka bir şekilde giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan

müteharrik (Ar.): Hareket eden, hareket hâlinde olan.

mütehayyir (Ar.): Şaşmış, şaşırmış, hayrete düşmüş.

mütekebbir (Ar.): Büyüklük taslayan, kendini beğenmiş (kimse), kibirli

mütemekkin (Ar.): (Bir yere) Yerleşmiş, yerleşik, mukim.

mütena'im (Ar.): Nîmet, bolluk ve refah içinde yaşayan, nazlı yetişmiş.

mütevâtir (Ar.): Aralarında anlaşarak yalan söylemeleri mümkün olmayan büyük bir topluluk tarafından nakledilen (haber veya hadis).

müteveccih (Ar.): Bir yere gitmeye karar veren, o tarafa doğru yola çıkan.

müvecceh (Ar.): Herkesin yöneldiği (şey), makbul, münâsip, uygun.

müverrih (Ar.): Tarihle uğraşan kimse; tarihçi; tarih yazarı.

müyesser (Ar.): 1. Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış. 2. Nasip olan.

müzāyaka (Ar.): Darlık, sıkıntı, müşkülât.

müzeyyen (Ar.): Süslenmiş, bezenmiş, süslü, zînetli.

N

na'am (Ar.): The desert, wilderness (Çöl, vahşi).

nâcih (Ar.): Quick, rapid (Süratli, hızlı).

nâciye (Ar.): Kurtulan; kurtulmuş; selamete ulaşmış; esenliğe ermiş.

nâcüd (Ar.): Şarap.

naḡnāḡ (Ar.): Dilini çıkarıp tıslayan yılan.

nâfi' (Ar.): Faydalı, faydası olan, menfaatli.

nâfi'a (Ar.): Bir yeri bayındır duruma getirmek için yapılan işlerin bütünü, bayındırlık işleri.

nâfiz (Ar.): İçer işleyen, çok tesir eden, etkili.

nâ-gâh (Far.): Zamansız, vakitsiz.

nâ-gehân (Far.): Birdenbire, ansızın.

nâhız (Ar.): (A young bird) beğenning to attempt to fly. (Uçmaya teşebbüs etmeye başlayan küçük bir kuş).

naḡîf (naḡîfe) (Ar.): Zayıf, çelimsiz, arık.

nâhiye (Ar.): Çevre, yan, taraf, civar, bölge.

naḡs (Ar.): 1. Uğursuzluk. 2. Uğursuz (şey veya kimse).

nâka (Ar.): Dişi deve.

naḡare / naḡäre (Ar.): Eskiden Türk savaş mûsikisinde kullanılan vurmalı saz, küçük davul [Nakäre de denir].

naḡîb (Ar.): Bir cemâatin büyüğü, bir kavim veya kabilede başkan veya başkan vekîli olan kimse.

naḡz (Ar.): Bozma, çözme.

nâm-dâr (Far.): Namli, ünlü, meşhur.

nâme (Far.): Mektup.

nâr (Ar.): Ateş, od.

na'ra (Ar.): Duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma.

nâs (Ar.): İnsanlar, halk.

nâsebe (Ar.): Olmak (Uygun düşmek).

nâşır (Ar.): Yardım eden kimse, yardımcı.

naḡîr (Ar.): Yardım eden, imdâda yetişen (kimse), yardımcı, muin.

naḡr (naḡra) (Ar.): 1. Yardım. 2. Zafer, gâlibiyet, nusret.

nâîş (Ar.): Yetişkin oğlan.

naḡnâḡ (Ar.): Uzun boylu.

nây (Far.): 1. Kamış. 2. Mûsikîmizde, bilhassa Mevlevî mûsikîsinde çok yer tutmuş olan, dokuz boğumlu kamıştan yapılan, ön tarafında altı, arka tarafında bir deliği bulunan nefesli saz.

nâyib (nâ'ib) (Ar.): Bir makâmın sorumluluğunu asıl sâhibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil.

naz (T.): Çam ağacı.

naḡar (Ar.): Bakış, bakma, göz atma.

nâzır (Ar.): Bakan, nazar eden.

naḡîd (Ar.): Yerl yerinde; düzenli; tertipli.

nāzil (Ar.): Yukarıdan aşağıya inen, nüzul eden.

naẓīr (Ar.): Benzer, eş.

naẓm (Ar.): Vezinli, kâfiyeli söz dizisi.

ne ki / -kim (T.): 1. Neyi, her ne. 2. Ne kadar

ne'am (Ar.): Evet.

ne'am (Ar.): Deve, sığır, koyun gibi dört ayaklı hayvan.

nebele (Ar.): Hızlı yürüdü.

neca' (Ar.): Çayır araştırmak, ihsan istemeye gelmek.

necīb (Ar.): Soylu, asil.

necm (Ar.): Yıldız.

neçün (T.): Niçin, ne için?

nedāmet (Ar.): Yaptığı iş veya davranışın sonucunu beğenmeyip yaptığına hayıflanma, pişman olma, pişmanlık.

nedb (Ar.): Davet; çağrı; teşvik.

neden (T.): Ne sebepten, niçin.

nedīm (Ar.): Sohbet arkadaşı, meclislerde birlikte bulunan, sohbet edilen kimse.

nediyy (Ar.): Haykıran; çağıran.

nediyye (Ar.): Meclisler, encümenler.

nef' (Ar.): Yararlı olmak, yaralandırmak, fayda vermek.

nefir (Far.): Boynuzdan yapılma bir tür boru.

nefis / nefis (Ar.): Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

neft (Ar.): 1. Ham ya da arıtılmış petrol. 2. Yanabilen bazı sıvı karışımlara verilen genel ad.

nehār (Ar.): Gündüz, gün.

nehd (?): İri gövde ve karınlı at.

nejād (Far.): Tabiat, cibilliyet, yaratılış.

nekebet (Ar.): 1. Tâlihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük. 2. Felâket, musîbet.

nem (T.): Bütün varım.

nemmām (Ar.): Su nanaesi, yabani kekik.

nerrīmānī (nerīmānī) (Far.): 1. Pehlivanlık. 2. Kahramanlık; yiğitlik.

neşarā (Ar.): Hristiyanlar, Nasrâniler.

nesep / neseb (Ar.): Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

nesīb (Ar.): Soyu temiz, baba tarafından asil olan (kimse).

nesīc (Ar.): Dokunmuş.

neşīm (Ar.): Hafif hafif esen, hoş ve latif rüzgâr.

neşir (Ar.): Belli bir ölçü ve âhenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı.

nesne (T.): Şey, nesne.

neş'e (neşe) (Ar.): Neşve (hafif sarhoşluk; keyifli oluş).

neşr (Ar.): Cenâbıhakk'ın kıyâmet gününde, dünya hayatında işlediklerinin hesâbını sormak üzere ölüleri diriltip bir araya toplaması.

neşvünemā (Ar.): Gelişme, büyüme, gelişim.

nev'a (nev') (Ar.): Cins, tür.

nevet (Far.): Nöbet.

nevmīz / nevmīd (Far.): Ümitsiz, meysus.

neydügi (T.): Ne olduğu.

nezir (Ar.): Adak.

nısf / nısf (Ar.): Yarı, yarım, nim.

ni'am (Ar.): Nîmetler.

nice / niçe (T.): 1. Nasıl. 2. Çok, birçok, hayli. 3. Çok kez. 4. Ne. 5. Ne zaman. 6. Kaç, ne kadar. 7. Hangi. 8. N ekadar, ne derece. 9. Ne vakte kadar.

nice / niçe ki / -kim (T.): 1. Mademki, her ne kadAr. 2. Nasıl ki. 3. Her ne vakit.

nidesin (T.): Ne yapacağımı; ne edeceğimi.

nifār (Ar.): Korkma; irkilme; çekinme.

nihāyetsiz (Ar.): Sonsuz, bitmez tükenmez.

niķāb (Ar.): Yüz örtüsü, peçe.

ni'me (Ar.): Ne güzel, ne iyi.

nisā (Ar.): Kadınlar, nisvan.

nişār (Ar.): Saçma, saçılma, serpmeye, serpilme.

nīst (Far.): Yok.

nivān (Ar.): Kadınlar.

nişān (Far.): İşâret, belirti, iz, alâmet.

nit- (T.): Ne etmek, ne yapmak.

nite (T.): Nasıl?

nite kim / nite ki (T.): nasıl ki, şöyle ki, gibi.

nufūs (Ar.): Ruhlar.

nuhūset (Ar.): Uğursuzluk, şeâmet.

nu'mān (Ar.): Kan.

nuşret (Ar.): 1. Yardım, (özellikle) Allah'ın yardımı. 2. Üstünlük, başarı, galebe, zafer.

nusūr (Ar.): Vultures (Akbabalar).

nūş (Far.): İçme, içiş.

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik, nebîlik.

nüzûl (Ar.): Yukarıdan aşağı inme.

Ö

odla- (T.): Yakmak, tutuşturmak.

od / ot (T.): Ateş

oķu- (T.): Çaķırmak, dâvet etmek.

ol (T.): Üçüncü tekil şahıs zamiri ve işâret sıfatı, “o”nun eski şekli.

ola (T.): Belki, ... mi acaba, ihtimal.

ola mı (T.): 1. Acaba. 2. Olur mu, mümkün müdür?

on (T.): Pek çok.

oñ- (T.): 1. İşi iyi gitmek. 2. İyileşmek, şifâ bulmak.

oñar- (T.): Islah etmek, yoluna koymak, rast getirmek, tamir etmek, düzeltmek. 2. Ondurmak, tedavi etmek, iyileştirmek.

oñat (T.): 1. Doğru, uygun, muvâfık. 2. İyi, mükemmel.

oraķ (T.): Bir sapın ucuna geçirilmiş yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin bir bıçaktan ibâret ekin biçme âleti, tırpanın küçüķü.

öle (T.): Öyle.

ölüm eri / -erenleri (T.): Ölümü gözü alan, ölümle pençeleşmeye hazır olan, fedayi.

Ö

öñ (T.): 1. Önce, mukaddem, evvel. (10a- 7) 2. İleri, üstün, makbul.

öñdin / öñdün / öñzin (T.): 1. Önce,ilk önce, önceden, önden, daha önce. 2. Avans.

önince (T.): önünden, önü sıra.

öñürdi / öñürdü (T.): Önce, ilk önce, daha önce ileri.

öñürt- (T.): İleri geçmek, tekaddüm etmek.

örü / öri tır- (T.): Ayaķa kalkmak, ayakta durmak.

öte (T.): Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olan.

öykün- (T.): Birine benzemek istemek, onu taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek.

öz (T.): 1. Bir kimsenin kendi mânevî varlığı, zâtı, kendisi. 2. Gerçek.

P

pâre (Far.): 1. Parça. 2. Sayı, adet.

pâsubân (pâs-bân) (Far.): Gece bekçisi, bekçi, gözetici.

pâye (Ar.): 1. Rütbe, mertebe, derece. 2. Basamak, merdiven basamaķı.

pehlevân (Far.): Pehlivan kelimesinin eski metinlerde ve bugün halk ağzında rastlanan asıl şekli.

perâkende (Far.): Birbirinden ayrı, daķmık, darmadaķmık.

perdâht (Far.): Çok düzgün duruma gelmesi ve kılların en dibinden kesilebilmesi için tersine yapılan ikinci tıraş.

perrân (Far.): Uçan, uçucu.

pervâne (Far.): Ferman, küküm, nişan.

pes (Far.): Şu halde, öyleyse, imdi.

peşimân (Far.): Pişman kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli.

peyveste (Far.): Ulaşmış, erişmiş, vâsıl olmuş.

peyzâ / peydâ (Far.): Açıkta ve meydanda olan, âşikâr, zâhir.

pîşe (Far.): 1. İş, amel. 2. Huy, âdet, tabiat.

pîş-keş (Far.): Hediye, armağan.

pîzâ (peydâ, piydâ) (Far.): 1. Açık, âşikâr, belli, besbelli, ortada. 2. Görünen.

pûlâd (Ar.): Çelik.

pür (Far.): Dolu.

R

râciķ (Ar.): Tercih edilen, müreccah.

ra’d (Ar.): Gök gürlemesi.

ra’di-vâr (Ar.+Far.): gök gürlemesi gibi

râh (Far.): Yol.

râh (Ar.): Şarap.

rahîķ (Ar.): Şarap, halis şarap.

rahm (Ar.): Merhamet, acıma.

rahş (Far.): Gösterişli, güzel at.

raht (Far.): At takımı, eyer takımı.

râ’iye (Ar.): 1. Kadın çoban. 2. Pastoral; çobansı.

ra’iyyet (Ar.): Bir hükümdârın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk.

raķede (Ar.): At yarışı yaptı.

râķib (Ar.): Gözeten.

raķîķ (Ar.): İnce, nâzık.

raķķâş (Ar.): Rakseden erkek, köçek.

raķye (Ar.): 1. Yükselmek. 2. Daķa çıkmak.

ramaķ (Ar.): Ancak nefes alabilecek kadar kalmış olan canlılık belirtisi.

rāmī (Ar.): (Ok, mermi vb.) Atan kimse, atıcı.

raşīf (Ar.): 1. Taş rıhtım. 2. Taş temel.

rāst (Far.): Doğru, düz, eğri olmayan, müstakim.

raṭbī (Ar.): 1. Tâze, yeşil. 2. Nemli, yaş, ıslak.

rāvī (Ar.): 1. Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse. 2. din. Senetlerini zikrederek hadis nakleden kimse.

rāviye (Ar.): 1. Tulum. 2. Nakleden, rivayet eden.

rāy (Ar. Re'y): Rey kelimesinin eski metinlerde geçen Farsçalaşmış şekli.

rāy (Far.): Hindistan hükümdarlarına verilen unvan.

rāyi' (Ar.): Cömert kişi.

rāyid (rā'id) (Ar.): Gürleyen, gürüldeyen.

rāyiḥa (Ar.): Koku, güzel koku.

rebīb (Ar.): Üvey oğul.

redī (Ar.): Kötü, fenâ, alçak, bayağı.

ref' (Ar.): Yüceltme, yükseltme

refīk (Ar.): Arkadaş, yol arkadaşı, yoldaş.

rekīb (Ar.): 1. Terkiye binen. 2. Ark. 3. Tarla.

remelī (Ar.): Pertaining to the pace styled (Tarz temposuna ilişkin).

rencūr (Far.): Hasta, dertli, rahatsız.

resāṭūn (Ar.): Syrup made of grape-juice boiled down with spices. (Üzüm suyu ile yapılan şurup).

resm (Ar.): 1. Tarz, şekil, biçim, üslup. 2. Plan, taslak.

resūl (Ar.): Elçi.

reşād (Ar.): Doğru yola girme, hak yolunda yürüme.

reviyye (Ar.): Düşünce.

re'y (Ar.): Fikir, görüş, düşünce, ray.

rezīne (rezīn) (Ar.): 1. Sağlam. 2. Ağırbaşlı, vakarlı.

ri'āyet (Ar.): Saygı gösterme, itibar etme; ağırlama; sayma; saygı.

ribāḥ (Ar.): Fâideler, kârlar.

ricāl (Ar.): Erkekler.

ridād (Ar.): Geri gönderme, geri çevirme.

rif'at (Ar.): Yücelik, yükseklik, özellikle mevki yüksekliği.

rīḥ (Ar.): Rüzgâr, meltem.

riḥāb (Ar.): Geniş alanlar, geniş yerler.

rikāb (Ar.): 1. Üzengi. 2. Büyük bir kimsenin katı, huzûru.

rikḳat (Ar.): Acıma, şefkat, merhamet.

risālet (Ar.): Peygamberlik.

rişte (Far.): Bağ, alaka, râbta.

riyāḥ (Ar.): Rüzgârlar, meltemler.

riyāl (Ar.): 1. Salya. 2. Riyal.

rudeynī (Ar.): Mızrak.

rukām (Ar.): Birbiri üzerine kat kat yığılmış nesne ki Türkçede yığın dinilir.

rumḥ (Ar.): Kargı, mızrak.

rūşen (Far.): Parlak, aydın, aydınlık.

rūy-ı zemīn (Far.): Yeryüzü.

rūzī (Far.): Nasip, kader, kısmet.

rūziḡār (Far.): Dünyânın içinde bulunduğu devir, zaman, vakit, dehr.

rücū' (Ar.): Dönme, geri dönme.

rükṇ (Ar.): Sütun, direk.

rüstem (Far.): Yiğit, kahraman.

rüsvāy / rüsvā (Far.): Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepâze kimse.

S

şa'ād (Ar.): Much given to climb or ascend. (Tırmanmaya ya da yükselmeye çok meraklı).

şa'adet (Ar.): Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

şa'alīk (Ar.): 1. Fakirler, yoksullar. 2. Dilenciler.

şa'b (Ar.): Güç olan, güçlülük yapılan, zor, çetin, müşkül.

sābık (Ar.): Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.

sābıka (Ar.): Geçmişte olan şey, geçmiş bulunan olay.

sābi'a (Ar.): 1. Yedinci. 2. Güneş'in günlük yörüngesinin batı ufkunda kaybolduğu nokta, batış noktası; yedinci ev; vedetül-gârib; nokta-i gurûb.

sābiḡa (Ar.): Tam; uzun; tafsilatlı; bol.

şabiḡa (Ar.): Güzel, lâtif, şirin.

şābit-kaḡdem (Ar.): Verdiği karardan ve sözden dönmeyen, kararında sebat eden.

şabiyye (Ar.): Büluḡa ermemiş veya memeden kesilmemiş kız çocuk.

şabrī (Ar.): Pertaining to patience, forbearance or fortitude (Sabır, hoşgörü veya metanet ile ilgili).

sa'd (Ar.): Kutluluk, bahtiyarlık.

şadağa (şadağ) (Ar.): Doğru olma; doğruluk.

sādāt (Ar.): Büyük ve yüce kimseler, ileri gelenler, beyler, efendiler.

sāde (Ar.): Seyyitler; efendiler.

şa'de (Ar.): Straight as aspear-shaf (Bir mızrak mili gibi).

şādeme (Ar.): 1. Çarpıştı, vuruştı. 2. Direnç gösterdi.

şādi' (Ar.): Kadı.

şādır (Ar.): Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

şādīk (Ar.): 1. (Kişi için) gerçeği söyleyen; doğru sözlü. 2. Samimi ve gerçek dost.

şadr-niştīn (Far.): Başta oturan, bir toplantıya başkanlık eden (kimse), başkan, reis.

şady (Ar.): Saldıran kimse; saldırgan.

şaf-der (Ar.+Far.): Düşman saflarını yararak ileri geçen yiğit savaşçı; kahraman.

şafha (Ar.): Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri, evre, merhale.

şaffī (Ar.): Katışıksız; saf; halis; temiz.

şafiyye (Ar.): 1. Karışık olmayan; temiz; duru. 2. Seçilmiş; en iyi.

sāğar (Far.): İçki kadehi.

sağıcı (T.): Ağıtçı.

şağış (T.): Sayı, adet, miktar, hesap.

şağrak sür- (T.): Sakilik etmek, kadeh dolaştırmak.

sağu (T.): Ölen kimsenin meziyetlerini, fazîletlerini, iyiliklerini sayarak söylenen ağıt, mersiye.

şahbā (Ar.): Şarap, kırmızı şarap.

şahhāl (Ar.): The neigh of a horse. (At kişnemesi).

şahīh (Ar.): 1. Yalan veya hayal ürünü olmayan, gerçek, doğru. 2. Hastalığı veya sakatlığı bulunmayan, sağlam, sağlıklı, sıhhatli.

sāhir (Ar.): Büyü yapan, efsun ve sihirle uğraşan kimse, büyücü, sihirbaz.

şahrā (Ar.): 1. Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova. 2. Çöl.

saī'd (Ar.): Kutlu, uğurlu, mübârek.

şā'ika (Ar.): Yıldırım.

sāk (Ar.): Baldır, incik.

sakf (Ar.): Tavan.

sākī (Ar.): 1. İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse. 2. Su dağıtan kimse.

şakīl (Ar.): Cilalu.

sākin ol- (Ar.+T.): (Bir yerde) Oturmak, ikâmet etmek.

sākit (Ar.): Ses çıkarmayan, konuşmayan, susan, sessiz.

şal- (T.): Göndermek, yollamak.

şald (Ar.): Kaypak taş.

şalīb (Ar.): Haç.

şālīh (Ar.): Elverişli, uygun, yarar.

samāh (Ar.): İki üç kişinin çaldığı saz eşliğinde cem bezmi adı verilen özel törenlerde yapılan raks; sema.

sāmī (Ar.): Yüksek, yüce, âlî.

şamşām (Ar.): Keskin kılıç.

şan (T.): Nişan, alamet.

şan- (T.): Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

şanem (Ar.): Put.

şānī (Ar.): İkinci.

şānu şan- (T.): 1. Şüpheye düşmek. 2. Birine karşı bazı düşünceceer taşımak; zanda bulunmak.

şār (Ar.): Öç, intikam.

şarī' (Ar.): Yere yıkılmış.

şārif (Ar.): Sarf eden; harcayan.

şārim (Ar.): İyi kesen, keskin (kılıç).

şaruk (T.): Sargı, örtü.

sāṭī'a (Ar.): Yükselen; meydana çıkan; görünür olan.

sāṭī' (Ar.): Yükseklerle, yücelere çıkan, yükselen, yücelen.

şavāb (Ar.): 1. Doğruluk. 2. Doğru olan şey.

şavma'a (Ar.): İçinde ibâdet edilen vezvete girilen çeşitki dinlere âit tapınak.

şavt (Ar.): Ses, sedâ.

sa'y (Ar.): Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.

şayd (Ar.): 1. Av, şikâr. 2. Avlama, avlanma.

sāye (Far.): Gölge.

sāyefe (Ar.): Kılıçla vuruştı.

şayha (Ar.): Yüksek sesle bağırma, haykırma, çığlık, nâra.

sāyik (sā'ik) (Ar.): Sevmeden, gönderen, götüren.

sāyir (sāir) (Ar.): Başka, diğer, öteki, öbür.

sayru (T.): Hasta.

sāz (Far.): 1. Silah. 2. At takımı. 3. Sıra;düzen.

sāz u kār (sāz-kār) (T.): Uygun; yerinde; muvafık.

seb' (Ar.): Şarap satın almak.

sebt (Ar.): Cumartesi.

sedā (Far.): Ses, âvaz.

seffāk (Ar.): Kan dökmekten hoşlanan, kan dökücü, zâlim, hunhar (kimse).

seffife (Ar.): Any hand-plaited bad (Elle örülmüş bant).

segirt- (T.): 1. Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek. 2. Akın etmek, saldırmak, çapmak.

sehāb (Ar.): 1. Bulut. 2. Karanlık.

sehāvet (Ar.): Cömertlik, el açıklığı.

sehel (T.): Az, azıcık, pek basit.

seher (Ar.): Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

sehl (Ar.): Kolay.

seker (Ar.): Şarap.

sekīne (Ar.): Rahat ve sâkin olma, sâkinlik, sükûnet.

sekre (Ar.): 1. Sarhoş olma; sarhoşluk. 2. Şaşma. 3. Dalgınlık. 4. Şiddet.

seksan (T.): Seksen

selām (Ar.): Esenlil, selamet.

selāsil (Ar.): Zincirler.

seleb (Ar.): Savaş aracı; silah.

selsebīl (Ar.): Şarap.

selsel (Ar.): Hafif şarap.

sem'an ve t̄a'aten (Ar.): Başüstüne, hay hay.

semere (Ar.): Meyve; yemiş.

semherī (Ar.): Sağlam mızrak.

sem'i (Ar.): Duyma, işitme.

semūm (Ar.): Sam yeli.

senā' (Ar.): Övme, övüş, medih.

sencileyin (T.): Seni gibi.

seniyye (Ar.): Yüce, ulu.

ser-āsım (Far.): Sersem, şaşkın.

ser-gerdān (Far.): Başı dönen, ne yapacağını bilmeyen, şaşırmış, sersemlemiş bir durumda olan (kimse), şaşkın, perişan.

ser-güzešt (Ar.): Mâcerâ, serüven.

serī' (Ar.): Hızlı, çabuk, sür'atli.

serīr (Ar.): Taht.

ser-nigün (Far.): Ters dönmüş, baş aşağı, tepetaklak.

setr (Ar.): Gizleme, örtme, kapama

sevgülüre (T.): Daha çok sevilen; daha sevgili.

sevret (Ar.): Şiddet.

seyf (Ar.): Kılıç.

seyyār (Ar.): Gezip dolaşan, gezen, belli bir yeri olmayan.

seyyāre (Ar.): Gezegen.

seyyid (Ar.): Efendi, önder, reis.

seyyide (Ar.): Seyyit olan kimsenin hanımı.

seyyidī (Ar.): "Efendim" anlamında hitap sözü.

şidām (Ar.): 1. Çarpışmak, vuruşmak. 2. Çatışma.

şidk (Ar.): İçten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadâkat.

şıgıncak (T.): Sığınacak yer, melce, penah.

şıgırcık (T.): Serçegillerden, siyaha yakın esmer tüylü, uzun gagalı, böceklerle beslendiği için tarıma faydalı, kışın kalabalık sürüler hâlinde uçan, serçeden iri ötücü kuş, çekirge kuşu.

şım- (T.): 1. Kırmak. 2. Bozmak. 3. Yenmek, mağlûp etmek.

şıngın / şıngun / şınkın / şınkun (T.): 1. Kırık. 2. Mağlup, yenik, bozguna uğramış. 3. Hezimet, bozgun.

şıy- (T.): Kaymak.

sifr (Ar.): Tevrat'ı meydana getiren beş bölümden her biri.

Sikender (Far.): İskender.

şimā (Ar.): 1. Yüz, çehre. 2. Kimse, şahıs, şahsiyet, tip.

simāh (Ar.): A being munificent; munificence (Eli açık olma, cömertlik).

simām (Ar.): Zehirler; ağılar.

şimin (Far.): Gümüşten yapılmış, gümüş.

sipāh (Far.): Asker, ordu.

şire (Ar.): Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.

sittī (Ar.): Hanım, hârun, hanımefendi.

siviş- (T.): Sıvışmak, kimseye görünmemeğe çalışarak kaçmak, çekilip gitmek.

siz- (T.): 1. Açık bir delil olmadığı halde bir şeyin varlığını, ne olduğunu veya ne olacağını duygu yoluyla anlamak. 2. Anlamak, kavramak, idrak etmek.

sizcileyin (T.): Sizin gibi.

şoğul- (T.): (Göl, ırmak vb. için) Suyu çekilip yok olmak, kurumak.

şor- (T.): Emmek, emer gibi çekmek, sorumak, soğurmak.

şovu- (T.): Soğumak.

şoyğun (T.): 1. Soyulmuş, soyguna uğramış.

söyle- (T.): Konuşmak.

söynük / söynüklü (T.): Sönük, sönmüş olan.

söyün-/ sögün- / sövün- (T.): Sönmek, parlaklığı gitmek.

söze ko- (T.): Söz söylemesine müsaade etmek, izin vermek.

şufuf (Ar.): Saflar, sıralar, diziler.

şuhâl (Ar.): 1. Kişnemek. 2. Ses vermek.

sulâf (Ar.): Saf şarap.

şulh (Ar.): Savaştan sonra barışma, barış.

şun- (T.): Saldırmak, hamle etmek, hücumetmek.

şûra (Ar.): Bir çeşit ince ve yumuşak ipekli kumaş.

şûret (Ar.): 1. Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim. 2. Yüz, çehre, surat.

surûr (Ar.): Sevinç

şuvar- (T.): Sulamak, su vermek.

süci (T.): Şarap.

süd (T.): Süt.

süheyl (Ar.): Süheyl yıldızı, Nuh burcundaki parlak yıldız, yıldırak.

sühüb (Ar.): 1. Ovalar, düzlükler. 2. Yürük atlar.

sünü (T.): Süng, kargı, mızrak.

sürç- (T.): Ayağın kayması veya bir yere, bir şeye takılması, çarpması sonucunda düşecek gibi olmak, sendelemek, tökezlemek.

süst / sust (Far.): Gevşek, zayıf, güçsüz.

süvâr (Far.): Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse.

Ş

şa'b (Ar.): Kabîle, oymak, boy, cemâat.

şabla (T.): Silles, tokat, şamar.

şâfiye (Ar.): Şifa verici.

şakık (Ar.): Yarım, yarılma.

şârib (Ar.): İçen, içici.

şark (Ar.): Dört ana yönden güneşin doğduğu yön, doğu.

şâtır (Ar.): Neşeli, şen.

şavk (Ar.): Işık.

şâz (şâd) (Far.): Sevinçli, memnun, mesrur

şâzân (şâdân) (Far.): Sevinçli, mesrur, şâd.

şâzîlık (Far.+T.): Sevinç, mutluluk.

şebîbe (Ar.): Ateş tutuşturucu.

şecâ'at (Ar.): Yiğitlik, yüreklilik, cesâret

şedâ'id (şedâ'id) (Ar.): Ezizetli, zahmetli, sıkıntılı durumlar.

şegâl (Far.): Çakal.

şehâdet et- (Ar.+T.): Doğruluğunu tasdik etmek.

şehr (Ar.): Ay; otuz günlük zaman dilimi.

şekâvet (Ar.): 1. Eşkiyâlık, yol kesicilik, haydutluk, şakîlik. 2. Kötü yaratılışlı, kötü iş işleyecek tıynetle olma, kutsuzluk.

şekk (Ar.): şüphe, zan.

şemle (Ar.): Başa sarılan şey, baş örtüsü, sarık.

şemme (Ar.): Çok az miktar, zerre miktârı.

şems (Ar.): Güneş.

şenâ'at (Ar.): Kötülük, fenâlık, alçaklık.

şer' (Ar.): Kânun.

şerh (Ar.): Açık açık anlatma, îzah.

şerîf (Ar.): Şerefli, kutsal, mübârek.

şerrân (Ar.): Tatarcık dinilen hayvan.

şerrîr (şerîr) (Ar.): Kötü işler işleyen (kimse), kötü (kimse).

şevket (Ar.): Büyüklük, ululuk, heybet, haşmet.

şeyâfîn (Ar.): Şeytanlar.

şeyzem (Ar.): Uzun boylu.

şikâk (Ar.): Uyuşmazlık, anlaşmazlık, ihtilâf.

şikâr (Far.): Av.

şikeste (Ar.): 1. Kırık, kırılmış. 2. teşmil. Mağlûp olmuş, bozulmuş, hezîmete uğramış.

şimden girü / şimden gerü (T.): Bundan sonra, bundan böyle, artık.

şîr (Far.): Aslan

şirrîr (Ar.): Çok şerir olan, çok kötülük işleyen (kimse).

şitâ (Ar.): Kış mevsimi.

şol (T.): Şu, o.

şu'a' (Ar.): Işın.

şu'arā (Ar.): Şairler.
şu'le (Ar.): Işık, parıltı.
şüm (Ar.): Uğursuz.
şūr (Far.): Karışıklık, gürültü, kavga, fitne.
şücā' (Ar.): Cesur, yiğit.
şümül (Ar.): 1. Kapsama; içine alma. 2. Hükmü altına alma.
şürb (Ar.): İçme.
şürü' (Ar.): Başlama.

T

tā (Far.): Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yâhut zamânı anlatırken söze mübâlağa katar [Genellikle dek, değin, kadar, beri vb. ile kullanılır]
tā ki / kim (Far.): 1. İçin; diye. 2. Sonunda; yeter ki.
ta'accüb (Ar.): Şaşma, hayret etme.
ta'addī (Ar.): 1. Birinin hakkına tecavüz etme, saldıрма. 2. Zulmetme, hak ve insaf sınırını aşma.
ta'alluk (Ar.): İlişik, ilgi, bağ.
ta'allukāt (Ar.): 1. Hısımlar, akraba. 2. İlgiler, ilişkiler.
ta'am (Ar.): Yemek, aş.
ta'aşşub (Ar.): 1. Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı taraftarlık gösterme, aşırı derecede tutma. 2. Kendi din ve milletini aşırı yücelterek diğer din ve milletten olanlara düşmanlık etme; aşiretçilik.
ta'aşşuk (Ar.): Âşık olma, gönül verme.
tā'at (Ar.): 1. Allah'ın emirlerine uyma, emredilene yapma. 2. İbâdet, takvâ.
ta'ayyün (Ar.): Meydana çıkma, âşikâr olma, belirme.
ta'ayyüş (Ar.): Yaşama, geçinme, mâişet.
ta'azzumāt (Ar.): Büyüklük taslamala; kibirlenmeler.
tab' (Ar.): Huy, mizaç, karakter, yaratılış.
tabağa (Ar.): Sınıf, zümre.
taban götür- (T.): Çekilip gitmek, hızla gitmek.
tabanca (T.): Tokat, şamar, darbe.
tābi' (Ar.): Birinin emri altında bulunan, onun hâkimiyeti altında olan, bağlı.
tabl (Ar.): Davul.
ta'cīl (Ar.): 1. Acele etme. 2. Acele ettirme. 3. Çabuklaştırma; hızlandırma.

tafşīl (Ar.): Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.
tağyīr (Ar.): Değiştirme, başka şekle sokma.
taḥayyül (Ar.): Daha önce duyu organları ile idrak edilmiş bir şeyi, o şey karşımızda mevcut olmadığı bir an veya mekânda zihinde şekillendirme, hayalde canlandırma.
taḥiyyat (Ar.): Allah'tan uzuzn bir ömür dilemeler. 2. Hayır dualar.
taḥkīk (Ar.): Şüphesiz, muhakkak.
taḥlīş (Ar.): Kurtarma, kurtarılma.
taḥrīk (Ar.): 1. Kımıldatma, oynatma, harekete getirme. 2. Kışkırtma, provokasyon.
taḥrīz (Ar.): Bir kimseyi genellikle iyi bir şeye teşvik etme, şevklendirme.
taḥsīn (Ar.): Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.
tā'ife (Ar.): 1. Grup hâlindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemâat. 2. Kabile, kavim.
taḥarrüb (Ar.): Yaklaşma, yakına gelme.
tākātı kalma- (Ar.+T.): 1. Yeterli gücü olmamak, gücü azalmak. 2. Sabrı tükenmek, tahammülü kalmamak.
tākātı taḥ ol- (Ar.+T.): Tâkatı kesilmek, tükenmek.
taḥrīr (Ar.): Sözle anlatma, ifâde ve beyan etme, anlatış.
taḥşīr (Ar.): 1. Bir işte kusurlu davranma, eksik yapma, kusur etme, yapabilecekken yapmama. 2. Kusur, kabahat, suç.
taḥviyet (Ar.): Takviye.
talā (Ar.): Ceylan yavrusu.
talab (T.): Çırpınma; kanat çırpma.
tālī' (Ar.): 1. Tulû eden. 2. Baht, tâlih.
ta'līk (Ar.): Asma, asılma.
talüb (Ar.): Earnest in wishing o seeking (Ciddi, gerçekten isteyen ya da arayan).
tam- (T.): Damlamak, damla damla akmak.
tamā' (Ar.): Aç gözlülük, tamah.
tāmi'a (Ar.): Tamah eden; tamahkâr.
tāmme (Ar.): Âfet, felâket.
tamzır- (T.): Damlatmak.
ta'n (Ar.): 1. Kınama, ayıplama, yerme, zemetme. 2. Dürtmek.
tanāb (Ar.): Bir tür çadır ipi.
tanışık (T.): İstişare, danışma.
tanla- (T.): Hayret etmek; taaccüb etmek; şaşmak; şaşırmak; acayip bulmak.

ṭapşır- (T.): 1. Vermek, ulaştırmak, yetiştirmek. 2. Emânet etmek, teslim etmek

ṭār (T.): Ensiz, genişliği az.

tār (Far.): Kara, karanlık.

ṭarab (Ar.): Sevinmekten gelen coşkunluk, sevinç ve şenlik.

ṭaraba (T.): Tahta perde, tahta bölme, tahta parmaklık.

tārāc (Far.): Yağma, çapul.

taraş (T.): Yağma.

ṭarāvet (Ar.): Tâzelik, körpelik.

ṭārīk (Ar.): Sabah yıldızı; Venüs; Zühre; Çolpan.

ṭarīk (Ar.): 1. Yol. 2. Tâkip edilen yol, usûl.

ṭarīka (Ar.): Tarikat; yol.

ṭart- (T.): 1. Esirgemek, menetmek, alıkoymak. 2. Çekmek.

ṭartağan (T.): Perişan, dağınık, darmadağınık.

tārumār / tarmār (Far.): Perişan, karmakarışık, darmadağınık.

taşarruf (Ar.): Bir şeye sâhip olma ve sâhip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi.

taşra (T.): Dışarı.

ṭavāyif (ṭavā'if) (Ar.): Topluluklar, bölükler, firkalar, tâifeler.

ṭavīl (Ar.): Uzun.

ta'vīz (Ar.): Nazara ve kötülöklere karşı takılan muska.

ṭavla (Ar.): At ahır.

tavşif (Ar.): Vasıflarını, niteliklerini sayma.

ṭavşancıl (T.): Tavşan avlayarak beslenen kartal, akbaba vb. yırtıcı kuşlara verilen isim.

ṭayan- (T.): 1. Kendini dayamak, vücûdunu bir yere yaslamak, abanmak. 2. Varmak, ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

ṭāyī' (Ar.): Bir işi kendi isteği ile yapan.

ta'yīb (Ar.): Ayıplama.

ṭāyife (ṭā'ife) (Ar.): Kabile, kavim.

ta'yīn (Ar.): 1. Belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme. 2. Bir göreve yerleştirme, atama.

ṭayyār (Ar.): Uçan, uçucu.

ṭayyibe (Ar.): İyi iş, güzel hareket.

taẓarru' (Ar.): Yalvarma, yakarma.

tāzī (Far.): 1. Tazı. 2. Hızlı arap atı.

ta'zīm (Ar.): Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma.

ta'zīmāt (Ar.): Saygı göstermeler; ulumalar; ağırlamalar.

te'aşşub (Ar.): Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı taraftarlık gösterme, aşırı derecede tutma.

tebāb (Ar.): 1. Kayıp; zarar; ziyan; hasAr. 2. Helak olma.

tecāvüz (Ar.): 1. Saldırma, hücum etme. 2. Başkasının hakkına el uzatma.

tecdīd (Ar.): Yenileme, yenilenme.

tecellī (Ar.): Görünme, belirme, görünür olma, zuhur etme.

tecemmülāt (Ar.): Süsler, süslenmek için kullanılan ağır pahalı eşyâ.

techīz (Ar.): Gerekli olan şeylerle donatma.

tecribe (Ar.): Tecrübe.

tedārük (Ar.): Tedârik kelimesinin asıl şekli.

te'emmül (Ar.): İyice düşünmek, derinlemesine düşünmek.

te'essüf (Ar.): Üzülmek, esef etmek.

tefaḥḥus (Ar.): İyice, etraflıca araştırma.

teferrüc (Ar.): 1. İçi açılma; ferahlama. 2. Gezinti; gezinme.

teğazzüb (teğazzüb) (Ar.): Gazaba gelme, hiddetlenme, öfkelenme.

tehniye (Ar.): Kutlama, tebrik etme.

teḳaddüm (Ar.): Önce gelme, önce davranma.

teke (T.): Erkek keçi.

tekebbür (Ar.): Kibirleşme, büyüklük satma.

tekellüf (Ar.): Gösteriş, özentî, yapmacık.

tekyelen- (T.): Dayanmak, yaslanmak.

telbīs (Ar.): Doğrucu görünerek aldatma, gerçeği başka türlü gösterme, oyun, hile.

temāşā etmek / kııl- (Far.+T.): Seyretmek, bakmak.

temennā (Ar.): Temenni; iyi dilek.

temeyyele (Ar.): Salınarak yürüdü.

temīn (Ar.): Tehniye ve tebrik etmek.

tena'um (Ar.): Nîmet ve bolluk içinde bulunma.

tenhā (Far.): 1. Issız, içinde az insan bulunan (yer). 2. Tek başına, yalnız.

teng (Far.): Dar.

tenzīl (Ar.): Aşağı indirme.

terah (Ar.): Keder, gam, tasa.
terahhüm (Ar.): Acıma, merhamet etme.
terbiyet (Ar.): Terbiye kelimesinin eski metinlerde rastlanan bir şekli.
tergîb (Ar.): İsteklendirme, arzu ettirme, istek verme.
tesliye (Ar.): Teselli verme, avutma.
teşhîr (Ar.): Herkese gösterme.
teşnî (Ar.): Ayıplama, kötü görme, ayıp ve çirkin bulma.
teşvîş (Ar.): 1. Karıştırma, karma karışık etme. 2. İnsanın zihnini meşgul eden şey, gâile, karışıklık.
tevaḳḳuf (Ar.): Bekleme, durma.
tevaẓu' / tevāẓu' (Ar.): Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.
teveccüh (Ar.): Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma.
teveḳḳuf (Ar.): Bekleme, durma.
tevfîk (Ar.): Uygun duruma getirme, uydurma.
Tevrît (Far.): Tevrât.
tezekkür (Ar.): Hatıra getirme, hatırlama.
tezellül (Ar.): Deve, katır gibi hayvanların sırtlarına konulan iki kişilik oturacak yer; mahfe.
tezvîc (Ar.): Evlendirme.
tezvîr (Ar.): Yalan söyleme, yalan dolan.
tezyîn (Ar.): Süsleme, süslenme.
ṭıfl (Ar.): Küçük çocuk.
ṭın- (T.): Ses çıkarmak, bir şey söylemek.
ṭınma- (T.): Aldırmamak, aldırış etmemek, oralı olmamak.
ṭırrıl / ṭırıl (T.): 1. Çıplak. 2. Zayıf; kansız, cansız; sıska.
ṭîb (Ar.): Güzel koku.
ṭîğ (Far.): Kılıç.
ṭîmār (Far.): Hastaya veya yaraya bakma, tedâvi etme.
ṭîz (Far.): 1. Çabuk geçen, süratli. 2. Çabuk, hemen.
tizrek (T.): Derhal, çabucak.
ṭoğ- (T.): Var olup ortaya çıkmak, zuhur etmek.
tohta- (T.): 1. Tebaiyet etmek. 2. Sebat etmek, durmak, devam etmek.

ṭoḳuş- (T.): 1. Çarpışmak. 2. Kafa kafaya vuruşmak.
ṭolayı (T.): 1. Muhit, etraf, çevre. 2. Çepeçevre.
ṭolu (T.): 1. (Yay için) çekilerek gerilmiş ve atışa hazır mermisi bulunan. 2. (Dizgin için) gergin.
ṭolu (T.): İçkiyle doldurulmuş kadeh; sağrak.
ṭolun- (T.): Güneş batmak.
ṭoru (T.): Koyu kırmızı, doru (at için).
ṭoy (T.): Ziyâfet, toplu yemek, şölen, düğün yemeği.
ṭoynaḳ (T.): At ve eşek gibi tek parmaklı hayvanların tırnağı.
ṭoyum (T.): 1. Ganimet almış olarak. 2. Ganimet.
tuhfe (Ar.): Hediye.
ṭûl (Ar.): Uzunluk, boy.
ṭûl (Ar.): Zaman çokluğu; uzun müddet.
ṭulın- (Ar.): (Güneş, ay ve yıldızlar için) batmak; kaybolmak.
ṭulu' (Ar.): (Gök cisimleri için) Doğma, doğuş.
ṭûr (Ar.): Sınır; çizgi.
ṭur- (T.): 1. Ayağa kalkmak, kıyam etmek. 2. Karşı durmak, karşı koymak.
turābî (Ar.): Toprak ile ilgili, toprağa ait.
ṭurfe (Ar.): 1. Görülmemiş, nâdir. 2. Garip, tuhaf.
ṭurḳur- (T.): Durdurmak.
ṭuru (T.): 1. Saf, temiz, berrak. 2. durgun, sakin.
ṭuş it- (T.): Rast getirmek, karşı karşıya getirmek, nail etmek.
ṭuş ol- / düş ol- (T.): Rast gelmek, isabet etmek, karşılaşmak.
ṭuşa gel- (T.): Rast gelivermek, karşılaşivermek.
ṭuydu- (T.): İştirmek, duyurmak, sezdirmek.
ṭuyûr (Ar.): Kuşlar.

U

'ubûdiyyet (Ar.): Kulluk, kulluğun gereklerini daha dikkatli bir şekilde yerine getirme, ileri derecede ibâdet ve kulluk etme.
u'cûbe (Ar.): Çok acâyip, çok garip, görünüşü şaşkınlık veren kimse veya şey, acibe.
'udde (Ar.): Silah.
uğraş (T.): Kavga, savaşı, cenk.

uğrın (T.): Gizli, gizlice.
uğur (T.): Yol, yön, ön.
uğurla- (T.): Çalmak, sirkat etmek.
‘uğkâb (Ar.): Kartal, tavşancıl kuşu, karakuş.
‘uğûbet (Ar.): Cezâ.
‘uğûl (Ar.): Akıllar.
ulağ (T.): Haberci, haber götüren kimse, tatar.
ulal- (T.): Artmak, çoğalmak.
ulaş- (T.): 1. Yakınlık peyda etmek, yaklaşmak. 2. Akraba olmak, yakınlık kurmak.
ulaşdurı (T.): Ardı kesilmeksizin, sürekli, devamlı, fasılasız.
‘ulemâ (Ar.): Âlimler, bilginler.
ulula- (T.): Büyük saygı göstermek, hürmet ve itibar etmek, tevkir etmek.
umûr (Ar.): İşler.
ur- (T.): 1. Vurmak, çarpmak. 2. Baskın yapmak, gasp ve yağma etmek. 3. Belli bir sesi yüksek olarak çıkarmak, haykırmak. 4. Giydirmek, giyinmek, takmak. 5. Vazetmek, koymak. 6. Sokmak, batırmak, delmek, yaralamak. 7. Nişan alarak atmak. 8. İfade etmek, beyan etmek.
‘urbân (‘irbân) (Ar.): Çöl arapları, bedevîler
urğun (T.): Vurulan; vurulmuş; vurgun.
urıtur- (T.): 1. Ayağa kalkmak; öriturmak. 2. Ayakta kalmak.
urun- / urın- (T.): 1. Giyinmek. 2. Takınmak.
uş (T.): Akıl.
usfunţ (Ar.): Muselles dedikleri bir nevi meşrubat, bu kelime mu'arebdür.
usre (Ar.): Sağlam zırh.
‘uşşâk (Ar.): Âşıklar.
‘utabî (Ar.): A kind of watered silk, moire (Bir çeşit sulana ipeki harelî).
utrûş (Ar.): Sağır.
uvan- (T.): Ufanmmak, kırılmak, parçalanmak.
uy- (T.): Çatmak, sataşmak.
uyan (T.): Gem, dizgin.
uyan- (T.): (Bilhassa tarikat dilinde ışık, ateş vb.) Yanmaya başlamak, yanmak.
uydur- (T.): Tabi kılmak; peşi sıra gelmesini sağlamak.
uyluk (T.): Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı.
uzun (T.): Uzunluk.

‘użuv (Ar.): Bir vücûdu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ
‘Uzzâ (Ar.): İslam öncesi Arapların üç büyük tanrılarından en küçüğü olmasına rağmen gücü ve kudreti sayesinde en başa geçtiği kabul edilen ve Araplar tarafından Allah'ın kızları olarak adlandırılan, aynı zamanda Mekke'nin koruyucusu sayılan, Süryanilerce de kutsal.

Ü

üçün (T.): İçin.
üleştir- (T.): Paylara, hisseler bölme, paylaşmak, bölüştürmek, dağıtmak, tevzi etmek.
üm (Ar.): Anne, ana.
ümem (Ar.): Ümmetler.
ümerâ (Ar.): Emirler, beyler, sancak beyleri.
ümîz / ümîd (Far.): Ümit.
ümîz üz- (Far.+T.): Ümidi kesmek.
ün (T.): Ses.
üns (Ar.): Alışkanlık, alışma, yakınlık, ülfet, ünsiyet.
‘üryân (Ar.): Çıplak.
üserâ (Ar.): Esirler.
üş (T.): İşte, şimdi.
üşbu (T.): İşte bu; özellikle bu; işte bu; bu.
üşde (T.): İşte.
üşen- (T.): 1. Üzülmek, sıkılmak, rahatsız kaçmak, tedirgin olmak. 2. Çekinmek, sakınmak, korkmak. Usanmak, bıkmak.
üş- (T.): Bir yere toplanmak, birikmek.
üşür- (T.): Üşüştürmek, musallat etmek.
üzengi (T.): Ata binebilmek için ayakla üzerine basılan, bir kayışla eğerin yanına asılmış, altı düz mâdenî halka.
üzerine gir- (T.): Yanına varmak; katına çıkmak.
üzül- (T.): Kopmak, koparılmak, kırılmak, kopup dağılmak, bozulmak, kesilmek, sökülme, uzaklaşmak.
Y
vâ esefâ (Ar.): Ne yazık, eyvah!
va‘de (Ar.): Söz verme, taahhüt, ahit
vâfir (Ar.): Çok, bol.
vâherebâhu (Ar.): Vah vah!, tüh tüh!, yazık oldu!
vahîd (Ar.): Tek, yalnız.

vaḳāyi' (Ar.): Vak'alar, olmuş şeyler, olaylar.
vāḳı'a (Ar.): Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.
vāḳı'āt (Ar.): Baştan geçen olaylar.
vāḳi' (Ar.): Olan, vukū bulan.
vāḳī (Ar.): Koruyan, muhâfaza eden.
vāḳtī ki (Far.): -ınca, -diği zaman.
vāmıḳ (Ar.): Seven, âşik.
varısı (T.): Olancası, mevcudu, ne varsa hepsi, tümü.
var- (T.): Hücum etmek, saldırmak.
vaşf (Ar.): Övme.
vāşıl (Ar.): Ulaşan; varan; yetişen.
vāşıl ol- (Ar.+T.): Ulaşmak, erişmek.
vāsiṭā (Ar.): İki taraf veya şahıs arasını bulan, araya giren kimse, aracı.
vaṭvaṭa (Ar.): Zayıf olmak.
vaṭy (Ar.): Çiftleşme, cimağ.
vā-veylāh (vā-veylā) (Ar.): 1.Çılgılık, feryat. 2. Yazık; eyvah!
vāye (Far.): Nasip, kısmet.
vāzih (Ar.): Şüphe bırakmayacak şekilde açık olan, açık seçik, apaçık, âşikâr.
vecd (Ar.): Bir şey karşısında duyulan hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçme durumu, istiğrak hâli.
vech (Ar.): 1. Yüz, çehre. 2. Tarz, biçim, yol. 3. Sebep, vesîle.
vechile (Ar.+T.): Şekilde.
veffī (Ar.): Vefâ sâhibi (kimse), sâdık, vefâli.
vehm (Ar.): 1. Gerçekte var olmayan, fakat var olduğu sanılan, varmış gibi tasarlanan düşünce ve zan. 2. Kötü ihtimalleri düşünüp kurma, evham, vesvese, kuruntu. 3. Yersiz korku ve zan, şüphe.
velâkin (Ar.): Lâkin, fakat.
velī (Far.): Ama, fakat, lâkin, şöyle ki.
verd (Ar.): Gül.
verdī (Ar.): Gül ile ilgili.
verhem : Sağlam söz; yerine getirilmesinde tereddüt olmayan söz.
ve's-selām (Ar.): "İşte o kadar, son söz bu" anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.
vesvās (Ar.): Şeytan.
veşic (Ar.): Mızrak ağacı.
veyāhuz (Ar.+Far.): Yâhut, veya.
veyhake (Ar.): Yazıklar olsun sana.

veyl (Ar.): 1. Bela. 2. Vah vah!, yazık!.
veyleke (Ar.): Vay haline.
vezn (Ar.): 1. Tartma, tartı. 2. Ölçü.
vilâdet (Ar.): Dünyâya gelme, doğma, doğum, doğuş.
viribi- / virbi- (T.): Göndermek, irsal etmek.
vişāh (Ar.): Boyun çapraz takılan üstü sırma ve mücevherlerle işlenmiş muska; hamail.
vuḥūş (Ar.): Vahşiler, yabanîler, yabânî hayvanlar.
vuḳū' (Ar.): Olma, meydana gelme, husûle gelme.
vuşlat (Ar.): Sevdigine kavuşma.
vücûda gel- (Ar.+T.): Yaratılmak, doğmak.
vüzerā (Ar.): Vezirler, bakanlar.

Y

yab yab (T.): Yavaş yavaş, usul usul, sessizce.
yaban (Far.): İnsan yaşamayan ıssız yer.
yabana at- (Far.+T.): Dikkate almamak, hiçe saymak, değer vermemek.
yad (T.): Yabancı.
yad el (T.): Yabancı, hasım kimse.
yağī (T.): Düşman, hasım.
yağmā et- (Far.+T.): (Bir yerdeki malları) Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek.
yağrın (T.): Sırtın yukarı kürek kemiği kısmı, sırt.
yahūd (Ar.): Hz. Yâkub'un oğlu Yahuda'nın soyundan gelenlere verilen isim.
yaḳīn (Ar.): 1. Şüphesiz olarak tam ve doğru şekilde bilme. 2. Kesin ve sağlam bilgi.
yalabıḳ / yalabuḳ (T.): Parlak, parıltılı.
yaliñ (T.): Alev.
yaliñ bıcaḳ (T.): Kınından sıyrılmış bıçak; çekilmiş bıçak.
yaliñ kılıç (T.): Elinde kınından çıkmış kılıç olduğu halde.
yaliñcaḳ (T.): Çıplak, üryan, yoksul.
yalman (T.): Bıçak, kılıç vb. kesici âletlerin kesen ve batan kısmı, ağzı veya ucu.
yaluñuz (T.): Yalnız.
yaman (T.): Gücü, etkisi, becerikliliği, ustalığı vb. alışılmışın üstünde olan, usta.
yana (T.): Taraf, yön, cihet.
yap- (T.): Kapamak, kapatmak, örtmek.
yapış- (T.): (Bir şey bir yere) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak

yarağ (T.): 1. Savaş âleti, silâh. 2. Hazırlık, malzeme, teçhizat

yarağlan- (T.): Hazırlanmak, silahlanmak.

yaramaz şan- (T.): Kötü niyet beslemek.

yardımlan- (T.): Yardımını görmek, faydalanmak.

yarındası (T.): Ertesi gün.

yasak (T.): Kanun, ferman, buyruk, türe kural.

yaşşı (T.): Basık ve yayvan.

yat (T.): 1 Hazırlık, levazım. 2. Yatak.

yatlu (T.): Kötü, uğursuz, adi, fena.

yavu / yava kıl (T.): 1. Kaybetmek, yitirmek.

yaya (T.): Piyade.

yayağ (T.): Yürüyerek giden, yaya, piyade; binitsiz.

yayğan- (T.): Yıkanmak.

yaz- (T.): (Eski Türk. yaz-mak “neredeysse ... yapmak, olmak”) -e ekiyle yapılmış zarf-fiillerden sonra kullanıldığında yanlış bir harekete, tehlikeli bir duruma yaklaşıldığını bildirir; az kaldı ki.

yād (Far.): Anma, hatırlama.

yebāb (Ar.): Yıkık, harap, vîran.

yedek / yidek (T.): 1. Yularından çekilen boş binek hayvanı. 2. Çekilerek götürülen deniz aracı.

yegin (T.): Üstün, baskın, galip, kuvvetli, şiddetli.

Yemānī (Ar.): Yemenle ilgili; Yemene ait.

yenc- / **yancı-** / **yenci-** (T.): Yassıltmak, yapıştırmak, çekip sıkıştırmak.

yerli yerine (T.): Olması gereken yere, kendine âit yere.

yetiş- (T.): Ulaşmak, vâsıl olmak.

yıldıra- (T.): Parıldamak, ışıldamak

yıldırağ (T.): Parıldayan; parıldayıcı; parıldak.

yırt- (T.): Parçalamak.

yi- (T.): Etmek; duymak.

yi- (T.): Yığmak.

yid- / **yed-** (T.): Çekmek, yedekte götürmek.

yig / yeg / yiy (T.): 1. Daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.

yiğāne / yeğāne (Far.): 1. Tek, biricik. 2. Eşsiz, müstesnâ.

yigirmi (T.): Yirmi; yirmi sayısı.

yigrek / yigirek (T.): Daha iyi, üstün, baskın, tercih edilir.

yil / yel (T.): Rüzgâr

yimiş (T.): Meyve.

yiñ (T.): Elbise kolunun el üzerine gelen kısmı.

yine (T.): Bir daha, tekrar, gene

yir yirin (T.): Her taraftan.

yirlü (T.): Sabit.

yit- (T.): Kaybolmak, zâyi olmak

yit- (T.): 1 Kâfi sebep olmak, bir husus için yeterli olmak. 2. Ulaşmak, erişmek, vâsıl olmak.

yitesi (T.): Kâfi miktarda.

yiti (T.): Sert, keskin, şiddetli.

yohsa (T.): Yoksa.

yolca (T.): Yol üzerinde.

yoldaş (T.): Arkadaş, dost.

voluk (T.): Saçı başı dağınık, düzensiz.

yorga / yorğa (T.): Rahvan.

yort- (T.): Koşmak, sürekli yol yürümek, sefer etmek.

yoruk- (T.): Yorulmak.

yören- (T.): 1. Dolaşmak, yaklaşmak, bir şeyin çevresinde dolaşmak. 2. Hatıra gelmek, gönlü kaplamak.

yumşak (T.): Yumuşak.

yuvalan- (T.): Yuvarlanmak.

yuvun- (T.): Kaybolmak, gizlenmek, silinmek.

yügrük (T.): Hızlı giden, çabuk yürüyen, yürük.

yügür- (T.): Koşmak, hızlı gitmek.

yürüt- (T.): Sevk etmek

yüz şuyı / -i şuyı (T.): 1. Ar, hicap, hayâ, namus, şeref, haysiyet, itibAr. 2. Güzellik, letafet.

yüz tüt- (T.): Yönelmek, teveccüh etmek, meyletmek, rağbet etmek.

Z

zâbil (Ar.): Slender but strong and elastic (İnce fakat güçlü ve elastik).

zâde (Far.): Doğmuş olan kimse, çocuk, yavru.

zâfir (Ar.): Zafer kazanmış; galip.

zâhir (Ar.): 1. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey). 2. Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü.

zahm (Far.): Yara.

za'îf (Ar.): Yeterli maddî ve fizikî gücü olmayan, güçsüz.

ẓalīl (Ar.): Gölge.

ẓalīle (Ar.): Sık ağaçlık.

ẓām : Unissant (Birleştirici).

ẓāmin (Ar.): 1. Tazmin eden, ödeyen kimse.
2. Kefil olan, tekeffül eden kimse, kefil.

ẓamīr (Ar.): İç, derun

ẓāniye (Ar.): Zinâ eden kadın.

ẓār (Far.): Ağlama, inleme.

ẓarī* (Ar.): Memesi büyük olan.

ẓarrāb (Ar.): Çarpan; vuran; döven.

ẓat (Ar.): Sâhip, mâlik.

ẓāt (Ar.): Nefis.

ẓāviye (Ar.): Köşe.

ẓāyi* (Ar.): Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış (şey).

ẓāyil (zā'il) (Ar.): Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.

zebīb (Ar.): 1. Kuru üzüm. 2. Yılan, akrep gibi zehirli hayvanların zehiri. 3 .Zehir.

zebūn (Far.): Güçsüz, zayıf, âciz.

zehre (Far.): 1. Öd, safra. 2. Yiğitilik, cesâret.

zehre-çāk / -terāk (Far.): Korkmuş, ödü patlamış.

ẓeker (Ar.): Erkeklik organı.

ẓeker (Ar.): Zikri güzel olmak.

zekiyye (Ar.): Suçsuz.

zelḥafe (Ar.): Uzaklaştırmak.

zellet (Ar.): Yanlış iş yapma; yanılma.

zellet (zillet) (Ar.): Aşağı olma, hakirlik, horluk.

zencīr (Far.): 1. Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ. 2. Eskiden suçluların, delilerin eline, ayağına vurulan demirden bağ.

zeng (Far.): Zenci.

zerdiyye (Ar.): Örgü zırh.

zerecūn (Ar.): Şarap.

zerḳā (Ar.): Gök mavisi.

zevāl (Ar.): 1. Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma. 2. Bozulma, iyi bir durumdan kötü duruma dönme, düşme, alçalma.

zevāl (Ar.): Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma.

zeyn (Ar.): Süs, bezek.

zihām (Ar.): 1. Kalabalık; sıkışıklık. 2. Darlık; sıkıntı.

zihī (Far.): Ne güzel, ne hoş, ne iyi [Bâzan alay yoluyla olumsuz anlamda kullanılır; zi şekli de vardır]

zimmet (Ar.): 1. Sorumluluk. 2. Koruma, gözetme zorunda kalma; koruma zorunluluğu. 3. Güven; hak; aht; eman.

zindigānī (zindegānī) (Far.): 1. Dirilik, canlılık, hayâtiyet. 2. Yaşayış, geçim.

zīnet (Ar.): Süs, ziynet, süs eşyası.

zīnhār (Far.): Sakın, aman, asla.

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı.

zirā* (Ar.): Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

zīrek (Far.): Zeyrek kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli (Anlayışlı, akli başında, zeki).

ziyāde (Ar.): 1. Fazla, çok. 2. Lüzumsuz, boş.

ziyāfe (Ar.): Karşıklık, kalplık, sahtelik.

zulmiyye (Ar.): Zulüm ile ilgili.

zulümāt (Ar.): Karanlıklar, zulmetler.

zūr-ı bāzū (Far.): Kol kuvveti.

zūnnār (Ar.): Keşiş.

SONUÇ

Kahramanlığı ve şâirliğiyle yüzyıllar boyu İslâm aleminde sembol bir şahsiyet olan Anter bin Şeddâd'ın özgürlüğe olan tutkusu etrafında anlatılan hikâyeler, dilden dile, nesilden nesile aktarılmıştır. XII. yüzyılda yazıya geçirilen Kıssa-i Anter, Türk edebiyatını etkilediği kadar Batı edebiyatını da etkisi altına almıştır. Eser, bestelere ilham olmakla birlikte sinema filmlerine de konu olup tiyatro oyunu hâline getirilmiştir. Bütün bunlar eserin değerini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Fatih Sultan Mehmed'in emriyle 1475 yılında başlanıp 1477 yılında 3 cilt hâline tamamlanan eserin mütercimi ve müstehsihleri belli değildir. Eski Anadolu Türkçesinden Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine geçişin özelliklerini taşıyan bu tercümede mevcut olan ses özellikleri dil açısından da ayrı bir önem arz etmektedir. Eser, aynı zamanda barındırdığı zengin kelime hazinesiyle de gün yüzüne çıkarılması gereken bir eserdir.

Tez çalışmamızın ilk bölümünde, Anter bin Şeddâd'ın hayatı, edebî kişiliği, Kıssa-i Anter hakkında bilgi verilip nüsha tavsîfi yapılmıştır. Yapılan kaynak taramaları neticesinde Anter'in büyük bir tarihî şahsiyet ve önemli bir şâir olduğunun sonucuna varılmıştır. Zîrâ Anter, Arap edebiyatı açısından büyük bir saygınlık ifade eden muallaka şâirlerinin beşincisidir.

Tezimizin ikinci bölümünde Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmının olay örgüsü çıkarılmış, şahıs kadrosu, kavim, kabile, mekân isimleri verilmiş ve en son olarak imlâ hususiyetleri incelenmiştir. Çıkarılan olay örgüsü metnin kısa bir özeti mâhiyetindedir. Bu olay örgüsü çıkarılırken bütün İslâm coğrafyası için önem arz eden bilgilerle karşılaşmıştır. Eserde Peygamber aleyhisselâmın doğumu müjdelenmiş ve peygamberliğinin yüceliğinden bahsedilmiştir. Anter'in ashâbı, bir savaşta yenilirken Peygamber aleyhisselâmın mübârek adını zikrederek gâlib duruma gelmiştir. Ayrıca Anter ve ashâbı ile düşmanları arasında yapılan başka bir savaşta, düşmanların Mekke'ye saldırması üzerine bu kişilerin başına büyük bir felaket gelmiştir. Tam bu esnada Peygamber aleyhisselâmın doğumunun gerçekleştiği rivâyet edilmiştir. İslâm coğrafyası için önem arz eden diğer bir durum da Peygamber aleyhisselâm tarafından söylendiği kabul edilen bir hadisle Anter'in anılmasıdır. Peygamber aleyhisselâmın Anter'in şâirliğini övüp onu görmüş olmayı

çok arzuladığı rivâyet edilmiştir. Bütün bunlar Anter'i ve etrafında oluşturulan hikâyeleri daha da kutsal kılmaktadır.

Tezimizin üçüncü bölümünde öncelikle metnin kurulmasında dikkat edilen hususlar belirtilmiş ve sonrasında Kıssa-i Anter'in 3. cildinin 1b-205a kısmının transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metin oluşturulurken gerekli imlâ özelliklerine dikkat edilmiş ve eserin dil açısından da önemli bir yere sahip olduğu kanısına varılmıştır.

Tez çalışmamızın dördüncü bölümünde ise transkript yapılan kısma ait kelime ve kelime gruplarından oluşan bir sözlük yer almaktadır. Sözlük kısmında yer alan kelimeler, bize eserin içerdiği kelime ve kelime grubu açısından da kıymetli olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Almaany, <https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/>, (ET: 05.05.2019)
- Büyük Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c1cbf9a9b6d36.30294256, (ET: 12.12.2018)
- Çağbayır, Yaşar, *Arap Asıllı Türk Alfabesiyle Yazılmış Söz Varlığı, Ötüken Osmanlıca Türkçesi Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2017.
- Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas&kategori1=derayr&sozid1=DER_12, (ET: 05.02.2019)
- Develi, Hayati, *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1*, Kesit Yayınları, İstanbul 2013.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara 2012.
- Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
- Göçemen, Yakup, “ ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinde Hamâset Teması”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.10, 46-80, Aralık 2015.
- _____, *Muallaka Şairi ‘Antere b. Şeddâd’ın Hayatı ve Şiirlerinin Dil ve Tema Yönünden Tahlili*, (y.y.l.t.), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş Aralık 2015.
- _____, “Antere b. Şeddâd’ın Şiirlerinde Tasvir”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.3, S.4, 69-98, Kilis 2016/1.
- Güler, Muhammed İkbâl, (2019). *Kıssa-i Anter (1. Cilt / H.1145) [İnceleme-Metin-Sözlük]*. d.e.d.t., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Gülsevin, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2014.
- _____, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2017.
- Kamus u Fransevi, Osmanlıca-Fransızca Sözlük, <https://www.fransevi.com/>, (ET: 04.04.2019)
- Kâmûs-i Türkî, <http://www.kamusiturki.com/>, (ET: 12.12.2018)
- Kamus-ul’ Alam, *Tarih ve Coğrafya Ansiklopedisi*, <https://www.kamusulalam.com/>, (ET: 04.04.2019)
- Kanar, Mehmet, *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, 2011.
- _____, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Büyük Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2016.
- Kişî Adları Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=verilst&ayn1=bas&kelime1=R%C3%Bcstem (ET:03.02.2019)
- Korkmaz, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.
- Kubbealtı Lugati, www.lugatim.com, (ET: 03.11.2018)

- Lugat-i Naci, <https://www.lugatinaci.com/> (ET: 20.04.2019)
- Lugat-i Remzi, <https://www.lugatiremzi.com/>, (ET: 20.04.2019)
- Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlük, <https://www.luggat.com/index.php#ceviri>, (ET: 02.02.2019)
- Muhtar, Cemâl, “Antere Kıssası”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, III, İstanbul 1991, s. 237-238.
- _____, “Antere”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, III, İstanbul 1991, s. 237.
- Müntehab-ı Lugat-ı Osmaniye, <https://www.muntehab.com/>, (ET: 18.04.2019)
- Osmanlıca Sözlükler, <https://www.osmanlicasozlukler.com/>, (ET: 15.03.2019)
- Osmanlıca-İngilizce Sözlük, <https://www.ingilizceosmanlica.com/> (ET: 10.05.2019)
- Özkan, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1982.
- Sâmî, Şemsettin, *Kamus-ı Türkî*, Haz: Raşit Gündoğdu, Ebul Faruk Önal, Nadir Eserler Kitaplığı, İstanbul 2015.
- Tarama Sözlüğü, *Türk Dil Kurumu*, <http://sozluk.gov.tr/>, (ET: 15.05.2019)
- Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, “Kıssa-i Anter b. Şeddâd el-Absî”, Arşiv No: H. 1147.
- Tulum, Mertol, *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul - Nâme-i Kudsî (Menâkıbu'l-Kudsiyye)'nin Yayımlanmış Metninden Derlenen Verilerle – Birinci Kitap*, Çizgi Kitapevi, Konya 2017.
- Tülücü, Süleyman, “Mu'allaka Şairlerinden ‘Antere’”, *EKEV Akademi Dergisi*, C.1, S.4, 15-22, Mayıs 1999, 15-22.
- _____, “Muallakât”, *DİA*, C. 30, 2005, s. 310-312.
- Türkçe Lugat, *1927 Baskılı Yeni Türkçe Lugat*, <https://www.turkcelugat.com/>, (ET: 20.04.2019)
- Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü, *Türk Dil Kurumu*, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c9a9b06c3d476.52164191, (ET: 05.02.2019)
- Ünver, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Electronic Turkish Studies*, 2008, s. 1-46.
- Yeni Türkçe Lugat, <https://www.turkcelugat.com/>, (ET: 07.02.2019)

ÖZGEÇMİŞ

Elif Demir, 1985 yılında Samsun’da doğdu. Açıköğretim Lisesi’ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi’nden 2017 yılında fakülte ikincisi olarak mezun oldu. Aynı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

Elif Demir, iyi derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri:

E-mail : demirelif26@yahoo.com.tr

Kazanılan Burslar: Türk Dil Kurumu Yüksek Lisans Bursu, OMÜ Vakıf Bursu.

